

හදුන්තාවරය ධම්මපාල සචරපාදයන් විසින් විරචිත

පරමතථ දීපනී නම් වූ වේරගාවට්ඨ කථා

(සිංහල පරිවර්තනය)

II

පෙරගාමියා කථා දෙවැනි භාගය

හදන්තාවරිය බිම්මපාල මහ කෙරුන් විසින් විරචිත ජේරගාම වියකථාවේ දෙවෙනි කොටස, බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානයේ ඉල්ලීම පරිදි සිංහලයට පරිවර්තනය කරන ලදී. ඇල්. කේ. පෙරේරා මහත්මෝ ප්‍රාචීන භාෂෝපකාර සමාගමේ ප්‍රාචීන පණ්ඩිත උපාධිය සමත් වූ, ජර්මනියේ බර්ලින් විශ්ව විද්‍යාලයේ වසර හතරක් ජර්මන් භාෂාව හා වාග් විද්‍යාව හදාරා සහතික පත් දිනූහ. ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්ව විද්‍යාලයයෙන් ශාස්ත්‍රපති උපාධිය හිමිකරගත් පෙරේරා මහතා කලක් පළපුරුදු ගුරුවරයෙකු ලෙස සේවය කොට, පසුව සංස්කෘතික කටයුතු අමාත්‍යාංශය යටතේ සිංහල ශබ්දකෝෂයේ කර්තෘ මණ්ඩලයේ සේවයෙන් විශ්‍රාමලත්හ. දැනට බෞද්ධ කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුවේ පාලි ප්‍රවර්ධන ව්‍යාපෘතියේ කථිකාවාර්යවරයෙකු වශයෙන් සේවය කරන අතර, බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානයේ අවිධිකථා පරිවර්ථන ව්‍යාපෘතියේ පරිවර්තකයෙකු හා අධීක්ෂකයෙකු වශයෙන් සේවය කරති.

Vol XVIII

හඳුනාචාර්ය ධර්මපාල ස්ථවිරපාදයන් විසින් විරචිත

පරමතථදීපනී නම් වූ

වේරගාවට්ඨ කථා

දෙවන කොටස

(සිංහල පරිවර්තනය)

මුද්දිකාසන අරමුදලේ භාරකාර මණ්ඩලයේ අනුග්‍රහයෙනි.

භද්දනභාවරිය ධර්මපාල ස්ථවිරපාදයන් විසින් විරචිත

පරමචර්ජිපතී නම් වූ වේරගාවට්ඨ කථා

දෙවන කොටස
(සොළස - විසති - සතති නිපාත)

සිංහල පරිවර්තනය

ශාස්ත්‍රපති

ජී.චල්.කේ. තෙරේරා

අධීක්ෂණය

රාජකීය පණ්ඩිත

තුශ්ලිල්ලේ ධම්මානන්ද නායක මාහිමි

ප්‍රකාශනය

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය
125, ඇන්ඩර්සන් පාර, නැදිමාල, දෙහිවල.
දුරකථන: 2734256 ෆැක්ස්: 21736737

හදුනතාවරිය ධර්මපාල ස්ථවිරපාදයන් විසින් විරචිත

පරමතඤ්ඤා නම් වූ
වේරගාථිට්ඨි කථා
දෙවන කොටස
(සිංහල පරිවර්තනය)

ප්‍රථම මුද්‍රණය 2008

ISBN - 978-955-1604-12-7

පරිගණක අකුරුකරණය
උපමාලි කුලසේකර - කටුගස්කොට.

පිටකවරය
සුසිල් ජයශාන්ත පෙරේරා - මහරගම.

අපේත් ප්‍රින්ටර්ස්
85/4, පරණ කැස්බෑව පාර,
ගංගොඩවිල, නුගේගොඩ.
දුරකථන: 0112517269

ප්‍රකාශනය

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය
125, ඇන්ඩර්සන් පාර, නැදිමාල, දෙහිවල.
දුරකථන: 2734256, 2728468, 2726234 ෆැක්ස්: 2736737
විද්‍යුත් තැපෑල: bcc456@sltnet.lk
www.buddhistcc.com

ප්‍රස්තාවනා (අටියකථා)

පාළි භාෂාව මධ්‍යතන ඉන්දු ආර්ය පූර්ව අවධියට අයත් ප්‍රාකෘත විශේෂයක් බවත්, එම ප්‍රාකෘතය වූ කලී එකල උත්තර භාරතයේ ඒ ඒ ප්‍රදේශවල පැවති පොදු ජනයාගේ කථා ව්‍යවහාරය බවත්, පිළිගත් විද්වත් මතයයි. ප්‍රාකෘත ව්‍යවහාරය පොදු ජනතාවගේ හා ශ්‍රමණ සම්ප්‍රදාය ගරු කළ චින්තකයන්ගේ ද භාෂා මාධ්‍යය විය. එය උත්තර භාරතයේ පැතිරී ගිය ඉන්දු යුරෝපීය භාෂා ව්‍යවහාරයෙන් ජනිත වූවක් සේ සැලකිය යුතුය. මෙම ප්‍රාකෘත ව්‍යවහාරයේ ලිඛිත සාධක අනුව මූල අවස්ථාවක් සේ පෙනෙන පාළි භාෂාව උත්තර භාරතයේ කිසියම් විශේෂ ප්‍රදේශයක කථා ව්‍යවහාරයේ මාධ්‍යයක් විය.

1. පාළි භාෂාව ක්‍රි.පූ. 6 වැනි 7 වැනි සියවස්වල කොසොල් රට පැවති කථා ව්‍යවහාරය පදනම් කොට ඇති වූවෙකැයි ද එය නොයෙක් ජනපදවල ජනයාගේ පොදු භාෂා මාධ්‍යය වී යැයි ද මහාවාර්ය ඊස් ඩේවිඩ්ස් කුමා පවසයි.
2. පාළිය උප්පයින් ප්‍රදේශයේ භාෂාව යැයි වෙස්ටර් ගාඩ් සහ ඊ කුන් සහ ඔටෝ ප්‍රොන්කේ වැනි විචාරකයෝ පවසති.
3. පාළිය මගධයේ කථා ව්‍යවහාරයයි යන බුද්ධසෝඡ නිමියන්ගේ මතය මහාවාර්ය ගෛගර් කුමා අනුමත කරයි.
4. බුදුරජාණන් වහන්සේ මූලදී කොසොල් රට බසින් දහම් දෙසන්නට ඇතැයි සලකන වින්ටර්නිට්ස් පාළි ත්‍රිපිටකයේ භාෂාව පැරණි මගධ ව්‍යවහාරය බව පදනම් කොට වෙනත් ප්‍රදේශ ව්‍යවහාරයන්ගේ සම්මිශ්‍රණයද ඇතිව ගොඩනැගුණු බෞද්ධයන්ගේ සාහිත්‍යයක භාෂාවකැයි පවසයි.
5. බුදුන් වහන්සේ ධර්ම ප්‍රචාරයේ යෙදුණු පන්සාළිස් වසින් වැඩි කොටසක් කොසොල් මගධ ප්‍රදේශවල සැරිසැරූ බව බෞද්ධ සාහිත්‍යයේ පෙනෙන බැවින් පාළි භාෂාව කොසොල් මගධ දෙරට

කථා ව්‍යවහාරය පදනම් කොටගෙන බිහි වූවාක් සේ සැලකීමට පුළුවන් බව ඊ කුන් නම් විචාරකයා පෙන්වා දෙයි.

මෙම විග්‍රහයන් ශාස්ත්‍රීය වශයෙන් වැදගත් වන අතර විශේෂයෙන් සැලකිය යුත්තේ බුදුන් වහන්සේගේ මතයයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළ ආකල්ප විග්‍රහ වන්නේ මජ්ඣිම නිකායේ අරණ විභංග සූත්‍රයෙනි. මෙම සූත්‍රයෙන් පෙන්වන්නේ උන්වහන්සේ භාෂා මාධ්‍යයෙහි අනවශ්‍ය ලෙස දැඩිව එල්ල ගත් ශාස්ත්‍රාචරයෙකු නොවන බවයි. එකම දෙය විවිධ ජනපදවල නාම කීපයකින් හඳුන්වනු ලබන කල ඒ එක නාමයක් දැඩිව අල්ලා නොගෙන ඒ ඒ ලෙසට ව්‍යවහාර කළ යුතු බවත් ලෝක ව්‍යවහාරය නොඉක්මවිය යුතු බවත් අරණ විභංග සූත්‍රයෙහි උගැන්වෙයි.

බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසුව ත්‍රිපිටකය සංගීත වූ භාෂාව වන පාළි භාෂාව ථේරවාදීන්ගේ ආගමික භාෂාව විය. එය සමස්ත ත්‍රිපිටකය පුරා රැඳී ගියේය. ථේරවාදීන්ගෙන් බිඳී ගිය මහායානිකයෝ බුද්ධ ධර්මය සංස්කෘතයට පෙරළා ගත්හ. ඔවුන්ගේ සංස්කෘත සාහිත්‍යය දියුණුවීමත් මුස්ලිම් ආක්‍රමණ වැනි ආක්‍රමණත් මහායානික දර්ශනය විශ්ව විද්‍යාල මගින් රට මුළුල්ලෙහි බෙදා හැරීමත්, මහායානිකයන් ආම්ස පූජා යන්ත්‍ර, මන්ත්‍ර ආදියෙන් පෘථග්ජන ප්‍රසාදය දිනාගැනීමත්, භික්ෂු විනය නීති ලිහිල් ලෙස මහායානිකයන් විසින් සකස් කිරීමත් ආදිය නිසා බුද්ධ ධර්මයත් පාළි භාෂාවත් බුද්ධජන්මභූමියෙන් අතුරුදහන් විය. එය ශ්‍රී ලංකාදීපයේ තහවුරු විය.

හෙළඅටුවා

සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් දෙසිය පන්තිස් වැන්නෙහි අශෝක අධිරාජයාගේ දායකත්වයෙන් පැලලුප් නුවරදී තුන්වන සංගායනාව පැවැත්විය. මොග්ගලීපුත්තකිස්ස මහ රහතන් වහන්සේගේ ප්‍රධානත්වයෙන් රහතන් වහන්සේලා දහක් සම්බන්ධ වෙමින් මෙම සංගායනාව පවත්වා ඇත. සාහස්සිකා නමින් හඳුන්වන මෙම සංගායනාව නව මසකින් සම්පූර්ණ විය.

තෘතීය සංගායනාවසානයේ දඹදිව ථේරවාදාවරිය පරම්පරාවේ අවසන් පුරුෂයා වූ මොග්ගලීපුත්තකිස්ස මහ රහතන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍ය

මිහිඳු මහ රහතන් වහන්සේ විසින් තෘතීය සංගායනාවේදී තෝරා බේරා ගෙන සංග්‍රහ කළ, ථේරවාදී ත්‍රිපිටකය ශ්‍රී ලංකාවට ගෙන එන ලදී. මිහිඳු හිමියන් විසින් ලක්දිවට ගෙන එන ලද පාළි ත්‍රිපිටකය මහා අර්ථය රහතන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ කොට ඇති සිංහල හික්කුන් වහන්සේලා උගත්හ. පාළියෙන් තිබූ ත්‍රිපිටකයේ ගැටලු තැන් සිංහල ජනතාවට පැහැදිලි කර දීම අවශ්‍ය විය. බුද්ධ කාලයේ සිට වාචනා මාර්ගයෙන්, ආචාර්ය පරම්පරා වලින් පැවත ආ අර්ථ විවරණ ක්‍රම මිහිඳු හිමියන්ගෙන් සිංහල හික්කුන් වහන්සේලා උගෙන ත්‍රිපිටකයේ ගැටලු තැන් හෙළ බසින් අරුත් විවරණය කළහ. හෙළටුවා නමින් මේවා හඳුන්වයි.

අටුවා වනාහි ත්‍රිපිටකයට අයත් පොත් වලට ලියා ඇති ව්‍යාකෘත සංග්‍රහ සමූහයයි. අටුවාවල පරමාර්ථය පෙළෙහි ඇති දුරවබෝධ වචන සහ ධර්මයේ ගැඹුරු තැන් විස්තර කිරීමත් අවශ්‍ය තැන්වලදී විස්තරාර්ථ සැපයීමත්ය. මෙම පරමාර්ථයෙන් ලියන ලද හෙළටුවා නම්,

- මහා අට්ඨකථා
- කුරුන්දි අට්ඨකථා
- පච්චරිය අට්ඨකථා නම් වේ.

හෙළ අටුවා අතුරින් ප්‍රමුඛ ස්ථානය දරුවේ මහා අට්ඨකථාව හෙවත් මූල අට්ඨ කථාවයි. බුද්ධසෝම හිමියන්ගේ අට්ඨ කථා සියල්ලටම පාහේ ශරීරය කරගෙන ඇත්තේ මෙම අටුවාවයි. තුන් පිටකයටම අයත් අට්ඨ කථාවන්හි මහා අට්ඨකථාව ගැන සඳහන් වන බැවින් එය තුන්පිටකයම අළලා සකස් වුනු හෙළටුවාවක් වශයෙන් සැලකිය හැකිය. වස්තු විෂය අතින් සෙසු හෙළටුවාවන්ට වඩා පරිපූර්ණ වී තිබුණ මහා අට්ඨකථාවේ ලක්දිව සිදුවූ දේ පිළිබඳව බොහෝ වෘත්තාන්ත ද සඳහන්ව තිබුණ බව සිතා ගත හැකිය.

මහා පච්චරිය අට්ඨකථාවට එම නම ලැබුනේ පච්චරියක් හෙවත් පහුරක් උඩදී එය ලියන ලද බැවිනි. කුරුන්දිවේලු විහාරයේදී ලියන ලද හෙයින් කුරුන්දි අටුවා නම් විය.

මෙම ප්‍රධාන හෙළටුවාවන්ට අමතරව තවත් අටුවා කීපයක් දක්නට ඇත. අන්ධ අට්ඨකථාව එයින් එකකි. දකුණු ඉන්දියාවේ කාක්ඛ්විපුර

(කොන්ජිවරම්) යෙහි පැවති අටුවාවයි. එය ආන්ධ්‍රා භාෂාවෙන් ලියා ඇතැයි සැලකේ.

බුද්ධසෝම හිමි

දඹදිව බෝමැඩට නුදුරු සෝම නම් ග්‍රාමයේ බමුණු කුලයක උපත ලද බුද්ධසෝම වාදයෙහි දක්‍ෂ වූ රේවත නම් මහා තෙරපාණන් වෙත පැවිදි වූ බව ප්‍රචලිත මතයයි. බුද්ධසෝම මහාබෝධි මණ්ඩපයට දකුණුදිග බමුණුගම උපන් බව සද්ධම්මසංගහ නම් පොතෙහි සඳහන් වේ. බෝමැඩට නුදුරෙහි සෝම නම් වූ ගමේ උපන් බව බුද්ධසෝමසුප්පත්ති නම් කථාවේ ද සඳහන් වේ. මෙවැනි විවිධ කරුණු විමංශනයෙන් පසුව බුද්ධසෝම ජන්ම භූමිය මොරණ්ඩබේටක නම් ගම බව පිළිගෙන ඇත. ආන්ධ්‍ර දේශයේ ගුන්දුර් දිස්ත්‍රික්කයේ පාල්නාඩි නලුන් පෙදෙසේ "කෝටතේමලි පුරිගුන්ඩිපු පල්ලි" යන ලඟ පිහිටි ගම් දෙක මොරන්ඩබේටක යැයි පැවසේ. උන්වහන්සේ උපන් පෙදෙස මොරන්ඩබේටක යැයි විසුද්ධි මග්ගයෙන් පෙනේ. මජ්ඣිමනිකායට්ඨ කථාවේ කර්තෘ සංදර්ශක ගාථාවක මයුර සුත්ත පටිඨන හෝ මයුර රූප පටිඨන සඳහන් වන බැවින් එතුමා එහි විසූ බව ද සිතිය හැකිය.

ව්‍යාකරණ විෂයෙහි ද දර්ශන ශාස්ත්‍රයෙහි ද වෛදික ග්‍රන්ථ විෂයෙහි ද ඉතිහාස පුරාවිද්‍යා විෂයෙහිද කාය ව්‍යවච්ඡේද විද්‍යාවන් හිද ලක්‍ෂණ ශාස්ත්‍රයෙහිද පැතිරී ගිය බුද්ධි ප්‍රභාවයක් එතුමා කෙරෙහි පැවති බව පැහැදිලිය. බුද්ධසෝම හිමියන් ලංකාවට පැමිණීමට පෙර ඤාණෝදය නම් ධර්ම ප්‍රකරණයන් අත්පසාලිනී අටුවාවන් දඹදිව දී කළ බවද සඳහන්ය. බුද්ධෝසෝම හිමියන් කලින් සර්වාස්ති වාදියෙකු ව සිට පසුව ථේරවාදී වූ බව ඇතැම් විචාරකයන්ගේ පිළිගැනීමයි.

බුද්ධසෝම හිමියන් ලක්දිවට පැමිණියේ අනුරාධපුරය රාජධානිය කරගත් මහානාම රජ දවසය. බුද්ධවර්ෂ 953-975 අතර කාලයේය. උන්වහන්සේ ලංකාවට වඩින විට අට්ඨකථා සංහිතා කීපයක්ම මේ දිවයිනේ පැවති බවත් ඒවා හෙළ බසින්ම උගත් බවත් මෙයින් සමහරක් ග්‍රන්ථ ස්වරූපයෙන්ද සමහරක් පූර්වාචාරීන්ගේ මතවාද ඇතුලත් වූන සාහිත්‍යය වශයෙන්ද පැවති බවත් ආචාර්ය අදිකාරම් මහතා පවසයි.

මිහිඳු හිමියන් දවසම ආරම්භ වූ සිංහල අටුවා කථා වසර 700ක පමණ කාලයක් සිංහල ත්‍රිපිටකය හෙළි පෙහෙළි කරමින් පැවතියහ. ත්‍රිපිටක පාළියට සිංහල අටුවා ලියා ඇති බව දඹදිව විසූ රේචන හිමියන්ද දැන ගැනීමෙන් සිංහල අටුවා පාළියට පරිවර්තනය කිරීම, බුදුදහම විරස්ථායී වීමට හේතුවක් යැයි උන්වහන්සේ ද සලකා හෙළුවා පාළියට පරිවර්තනය කිරීම සඳහා බුද්ධඝෝෂ හිමියන් ලක්දිවට එවන්න ඇතැයි සැලකිය හැකිය.

බුද්ධඝෝෂ හිමියන් මෙහි පැමිණ බුදුන් වදාල දෙලක්ෂ පන්සැත්තෑ දහස් දෙසියපනස් ග්‍රන්ථ සංඛ්‍යාවක් ඇති ආගමයට තුන්ලක්ෂ එක්සැටදහස් සත්සියපනස් ග්‍රන්ථ සංඛ්‍යාවක් පමණ අටුවා කථා ලියා ආගමයෙහි පහත් නැගූ සේකැයි දැන යුතු යැයි පූජාවලියේ සඳහන්ව තිබේ.

සංස්කාරකයෙකු හා අනුවාදයකු වශයෙන් බුද්ධඝෝෂ හිමියන්ගේ කාර්යය වූයේ තමන් ඉදිරියෙහි වූ හෙළවුවාවන්හි අන්තර්ගත වූ විචරණ වෙනස් කිරීම නොව, ඒවා සකස් කිරීම සහ අවශ්‍ය ස්ථාන පිඬු කරමින්, අවශ්‍ය ස්ථාන විස්තරාර්ථ දක්වමින්, විධිමත්ව සුගමව පාළි භාෂාවට නැගීමයි. බුද්ධඝෝෂ හිමියන්ට අවිධිමත්ව සකස් කරන්නට මහාවිහාරයෙන් ඉඩ ලැබී ඇත්තේ මහාවිහාර වාචනා 'මාර්ගයට විරුද්ධ මත ඒවායේ ඇතුළත් නොවිය යුතුය' යන කොන්දේසිය ද සහිතවය.

"මහා අවිධිමත්ව ශරීරය කොටගෙන මහාපච්චරිය කුරුන්දි ආදී විශ්‍රාතඅර්ථ කථාවන්හි යම් විනිශ්චයක් වේද එහි යුක්තාර්ථ සහ ඇතුළත් වන්නා වූ ස්ථවිර වාදයද අත්නොහරිමින් සංවර්ධනය හොඳින් ආරම්භ කරන්නෙමු."

තව ද එම අර්ථ කථාවලින් භාෂාන්තරය පමණක් අත්හැර විස්තර තැන් පිඬුකොට සියලුම විනිශ්චයන් ඇතුළත් කොට කිසිම තන්හි යුත් අත් නොඉක්මවා සංවර්ණනය කරන්නෙමු යි බුදුගොස් හිමියෝ පවසති.

බුද්ධඝෝෂ හිමියන් විසින් කරන ලද අවිධිමත්ව සියල්ලම මිහිඳු මාහිමියන් විසින් ලක්දිවට ගෙන එන ලදුව මහා විහාරිකයන් විසින් ආරක්ෂා කරනු ලැබූ හෙළවුවාවන්හි පාළි අනුවාද බවත් මහා අවිධිමත්ව සාරය ගෙන පාළි අවිධිමත්ව රචිත බවත් මෙම අවිධිමත්ව සඳහන් වේ.

මේ අනුව බුදුගොස් හිමියන්ගේ කාර්යය වූයේ බුදුසමය පිළිබඳව අමුතුවෙන් පොත් ලිවීම නොව එතෙක් හෙළවුවාවන්හි ආ කරුණු විධිමත්ව හා සුගමව පාළි භාෂාවට නැගීම වෙයි. පාළි අටුවා පොත්වලින් අඩකටත් වඩා සපයා ඇත්තේ බුදුගොස් හිමියන් විසිනි. බෞද්ධ අවිධිකරුවා වරින් අතුරෙන් එතුමා ශ්‍රේෂ්ඨතමයායි. එතුමාගේ ජීවන චරිතය වටා විවිධ ජනප්‍රවාද ගෙති ඇත්තේ ඒ නිසාමය. එතුමා මෙලොව පහළ වූයේ බුදුන්ගේ පර්යාප්ති ශාසනය දීර්ඝ කාලයක් නිර්මලව පවත්වාගෙන යාම සඳහා පාළි අවිධිකරු ලිවීමටමය යන ජන ජනප්‍රවාදයක් ද ඇත.

අටුවා විස්තරය

විනය පිටකය

	පෙළ	අටුවාව	කර්තෘ	කාලය
උභය විභංග	1 පාරාජිකා පාලි	1 ආණා දෙසනා සමන්තපාසාදීකා	බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
	2 පාවිත්තිය පාළි	2 යථාපරාධ සාසන විනය අවිධිකරු		
බන්ධක	3 චුල්ල වග්ග පාළි	3 සංවරාසංවර කරු		
	4 මහාවග්ග පාළි			
පරිවාර	5 පරිවාර පාළි			
		හික්ඛුපාතිමොක්ඛ කඛ්ඛා විතරණී	බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
		හික්ඛුණී පාතිමොක්ඛ (මාතිකට්ඨ කරු)		

අභිධර්ම පිටකය

1 ධම්මසංගණිජපකරණ	1 පරමත්ථ දේසනා	අත්ථසාලිනී	බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
2 විභංගජපකරණ	2 යථාධම්ම සාසන	සම්මොහ විනොදනී	බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
	3 නාමරූප පරිච්ඡේද කරු			
3 කරාවත්තූජපකරණ			බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
4 පුද්ගලපඤ්ඤජනිජපකරණ				
5 ධාතුකරුපකරණ	පරමත්ථදීපනී			
6 යමකජපකරණ	පඤ්චජපකරණවිධිකරු			
7 පටිඨානජපකරණ				

සූත්‍ර පිටකය

1 දීඝනිකාය	1 වොහාරා දේශනා	සුමංගල විලාසිනී	බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
2 මජ්ඣිමනිකාය	2 යථානුලෝමසාසන	පපඤ්ච සුදනී	බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
3 සංයුක්තනිකාය	3 දිව්ඪී විචිචෙසිත කථා	සාරත්ථප්පකාසිනී	බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
4 අංගුත්තරනිකාය		මනෝරථපුරණී	බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
5 බුද්දක නිකාය				
1	බුද්දකපාඨ පරමත් ජොතිකා		බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
2	ධම්මපද ධම්මපදධ්ම කථා		බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
3	උදාන පරමත් දීපනී		ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ශ.ව.
4	ඉතිචුත්ත පරමත් දීපනී		ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ශ.ව.
5	සුත්තනිපාත පරමත් ජොතිකා		බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
6	විමානවත්ථු පරමත් දීපනී		ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ශ.ව.
7	ජේත වත්ථු පරමත් දීපනී		ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ශ.ව.
8	ජේර ශාරා පරමත් දීපනී		ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ශ.ව.
9	ජේරී ශාරා පරමත් දීපනී		ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ශ.ව.
10	ජාතක ජාතකට්ඨකථා		බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
11	නිද්දේස (චුල්ල-මහා)	සද්ධම්ම ජොතිකා	උපසේන ආචාර්ය	6වන ශ.ව.
12	අපදාන (ජේර-ජේරී)	විසුද්ධ ජන විලාසිනී	මහානාම ආචාර්ය	7වන ශ.ව.
13	පටිසම්භිදා මග්ග	සද්ධම්මථපකාසිනී	ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ශ.ව.
14	බුද්ධචංස	මදුරත්ථපකාසිනී	බුද්ධදත්ත හිමි	5වන ශ.ව.
15	වරියාපිටක	පරමත් දීපනී	ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ශ.ව.
		විසුද්ධ මග්ග	බුද්ධඝෝෂ හිමි	5වන ශ.ව.
නෙත්තිප්පකරණ නෙත්තී අවිධකථා			ධර්මපාල ආචාර්ය	5වන ශ.ව.
චතුභාණවාරපාළි චතුභාණවාර අවිධකථා			ආනන්ද චන්රතන	8වන ශ.ව.

බුද්ධඝෝෂ හිමියන් විසින් පාළියට නොනගන ලද අවිධ කථා පාලියට නගන ලද්දේ බුද්ධදත්ත ධම්මපාල උපසේන සහ මහානාම තෙරවරුන් විසින්ය.

බුද්ධදත්ත හිමි

බුද්ධඝෝෂ හිමියන්ගේ සමකාලීනයෙකි. මධුරත්ථ විලාසිනී නම් බුද්ධචංශ අටුවාව උත්වහන්සේ ලියා ඇත.

උපසේන හිමි

සද්ධම්මචෝතිකා නම් නිද්දේශ අට්ඨකථාව මහාපරිචේතවාසී උපසේන හිමියන් විසින් කරන ලදී.

මහානාම හිමි

පටිසම්භිදාමග්ග අට්ඨකථාව වන සද්ධම්මචෝපකාසනිය මුන්වහන්සේ විසින් ලියන ලදී.

ධම්මපාල හිමි

පරමත්ථදීපනී අට්ඨකථා - උදාන - ඉතිචුක්තක - විමානවත්ථු - ප්‍රේතවත්ථු - ථෙර ථෙරී ගාථා අට්ඨකථා මුන්වහන්සේ ලියන ලදී.

මෙම අට්ඨකථාවන් උගෙන ඒවා ආරක්ෂා කළ අය අට්ඨකථිකා නමින් හඳුන්වා ඇත. අට්ඨකථාවරියා යනු අට්ඨකථා සම්පාදනය කළ ආචාර්යවරයෝය. ආචරිය වාද, ආචරිය මත, ආචරිය වාද යන නම්වලින් කියවෙන්නේ අට්ඨකථාවන් මැයි.

අට්ඨකථාවන් පිළිබඳ විවිධ විවේචන හා මතවාද උගතුන් අතර පවතී. මෑතකාලීන වියතුන් අතුරින් අග්ගමහාපණ්ඩිත පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමියෝ එවැනි විවේචකයෙකි. උන්වහන්සේගේ අටුවා පරීක්ෂණ නම් පොතෙන් එවැනි විවේචන ඉදිරිපත් කර ඇත. අටුවාකථා බුදුන් වහන්සේගේ දේශනා නොවන බව කවුරුත් පිළිගනිති. අටුවාවාරීන් වහන්සේලා අතරද විවිධ මතභේද තිබූ බව දක්නට ඇත. වසර හත්අට සියයක් ගෙන ආ ලිඛිතව නොතිබූ අර්ථ කථා සාහිත්‍යයට එවැනි දේ ඇතුළත් වන්නට පහසුකම් තිබේ. මිහිඳු හිමියන් විසින් ගෙන එන ලද පාළි විචරණ මහාවිහාරික හික්කුන් විසින් සිංහලට පරිවර්තනය කොට එම හෙළටුවා පස්වන සියවසේ බුද්ධඝෝෂ හිමියන් විසින් නැවත පාළි භාෂාවට පරිවර්තනය කළ බව පිළිගත් සම්ප්‍රදායයි. මේ තැන්වලදී එම මතිමතාන්තර ඇතුළත් වන්නට ඇති බව සිතිය යුතුය.

මහාවිහාරීය සම්ප්‍රදාය එකකි. අභයගිරි ජේතවන පරම්පරා හිද එවැනි සම්ප්‍රදායන් පැවතුණු බවට සැකයක් නැත. ස්වකීය පාරම්පරික මතවලට පටහැනි සූත්‍ර ධර්මයන් පෙළෙහි ඇති බව දැන දැන් සිය මතය

තහවුරු කරනු සඳහා ඒවා මදකිනිඳු වෙනස් නොකර, ඉවත් නොකර, සංගායනාවලදී පැවති තත්ත්වයෙන්ම ත්‍රිපිටකය රැකගෙන ඒම ගැන මහාවිහාරීය පරම්පරාවට බෞද්ධයාගේ ප්‍රණාම පූර්වක ගෞරවය හිමිවිය යුතුය.

මේ අන්දමින් පැවතගෙන ආ අවිධිමත් අපේ හාමුදුරුවරු තවත් වර්ෂ සිය ගණනක් තම ආරාමවල පොත්ගුල්වල තබා පුස්තකාලවල තැන්පත්කොට උදේ සවස සුවද දුම් අල්ලා ධර්ම ගෞරවයෙන් ධර්ම රත්නය රැකගෙන ආහ. අනගාරික ධර්මපාලතුමාගේ ජාතික ආගමික වැඩපිළිවෙළ ආරම්භ වීමෙන් පසුව එතුමාගේම පවුලේ නෑයන් විසින් අවිධිමත් මුද්‍රණය කිරීමේ වැඩපිළිවෙළ ආරම්භ කර ඇත. ඒ ධර්මපාලතුමා විසින් ඇතිකරන ලද ආගමික ප්‍රබෝධයේ එක් ආභාෂයකි. 1916 ජූලි 05 දින ත්‍රිපිටක මුද්‍රණසභා නම් ආයතනයක් සයිමන් ඇලෙක්සැන්ඩර් හේවාචිතාරණ මහතුන්ගේ මැදහත්වීමෙන් කොල්ලුපිටියේ පාම් හවුස්හි පිහිටුවා ඇත. 1929 ජූනි 29 දින මෙම ත්‍රිපිටක සභාවේ රැස්වීමක් කොළඹ ඩික්මන් පාරේ තක්සලාහිදී පවත්වා තිබේ. මෙම රැස්වීමට අති පූජ්‍ය හික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල මහා නාහිමියන්ද, රත්මලානේ ශ්‍රී ධම්මානන්ද ධර්මාලෝක නායක හිමියන්ද ප්‍රධාන පණ්ඩිත ධර්මධර භික්ෂූන් වහන්සේලා 25 නමක් සහභාගී වූ බව සඳහන් වේ. අනගාරික ධර්මපාලතුමා ප්‍රධාන සාසනමාමක පිරිස්ද මෙම රැස්වීමට සහභාගී වී ඇත. මෙම නායක පණ්ඩිත ස්වාමීන් වහන්සේලා එක් එක් අටුවා ග්‍රන්ථ සංස්කරණය භාරගත් බවද සඳහන් වේ.

සවිමන් හේවාචිතාරණ මහතාගේ අභාවයෙන් පසුව සෝමලතා හේවාචිතාරණ ළමාතැනී විසින් ත්‍රිපිටක මුද්‍රණය සඳහා අරමුදල පිහිටුවීය. එම අරමුදල මගින් හේවාචිතාරණ අවිධිමත් ග්‍රන්ථ සමූහය මුද්‍රණය කර ඇත. ආගම ධර්මය, ඉතිහාසය, පුරාවිද්‍යාව, සාහිත්‍යය ආදී ශ්‍රී ලංකා සංස්කරණ විවිධ ක්‍ෂේත්‍රයන් පර්යේෂණාත්මක අධ්‍යයනවලට යොමු කරමින් ශාස්ත්‍රීය පොතපත සපයා සංස්කෘතිය පිළිබඳව අවබෝධයක් ජනතාවට ලබාදීමේ අරමුණින් 1845 දී ආරම්භ කළ ශ්‍රී ලංකා රාජකීය ආසියාතික සමිතියේ සිංහල අවිධිමත් සිංහලට පරිවර්තනය කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය මගින් පොත් දහයක් මුද්‍රණය කිරීම මහඟු කාර්යයකි.

අභාවයට යන පැරණි බෞද්ධ පොත්පත් හා අලුතින් ලියැවෙන බෞද්ධ පොත්පත් මුද්‍රණය කරවීමත් ඉංග්‍රීසි බෞද්ධ පොත්පත් සිංහලට

පරිවර්තනය කර මුද්‍රණය කිරීමත් පරපුරෙන් පරපුරට බුද්ධ ධර්මය ගෙන යාමත් බෞද්ධ සංස්කෘතියේ ආරක්ෂාවත් සඳහා පිහිටුවා ඇති අප ආයතනය වන බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය මගින් බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටකයේ පුනර්මුද්‍රණය නිමවීමෙන් පසු අවිධිමත් සිංහලට පරිවර්තනය කොට මුද්‍රණය කිරීමට ප්‍රතිපත්ති සකස් කරන ලදී. සිංහලෙන් මුද්‍රණය අවසන් කොට අටුවා කථා ඉංග්‍රීසියට පරිවර්තනය කර මුද්‍රණය කිරීම අපේ අදහසයි.

“කථා පවත්තිනී” නම් පාඨයක් ත්‍රිපිටකයේ අංගුත්තර නිකායේ සඳහන් වෙයි. ධර්මදේශකයා පෙළක් අටුවාවත් දැනී නම් දහම් අසන්නා පෙළක් අටුවාවත් දැනී නම් දහම් දෙසන්නාත් අසන්නාත් දෙදෙනාම පෙළක් අටුවාවත් දැනීමේ එම ධර්ම දේශනාව සාර්ථක දේශනාවක් වන බව මෙහි සාමාන්‍ය අදහසයි. තථාගත ධර්මය වඩාත් ප්‍රකට වීම විවෘත වීම එහි පැවැත්මට හා උත්තරීතර භාවයට හේතුවන බව සඳහන්ය. මෙම කරුණු පිළිබඳ විමසිලිමත් වනවිට අවිධිමත් පරිවර්තනයේ හා මුද්‍රණයේ අවශ්‍යතාව වඩාත් පැහැදිලි වන්නේය. එයට අමතරව විශ්ව විද්‍යාලවල පාළි හා බෞද්ධ අධ්‍යයනාංශවල උසස් අධ්‍යාපනය ලබන ශිෂ්‍යයන්ට විෂය නිර්දේශානුකූල අවිධිමත්වල සිංහල පරිවර්තන නොමැතිකමේ බාධාවද, එම ගුරු ශිෂ්‍ය දෙපිරිසටම මේ මගින් දුරු කිරීමද අපේ පරමාර්ථයකි.

අපගේ ඉල්ලීමද පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත වැළඹිටියාවේ කුසලධම්ම නාහිමියන්ගේ අනුශාසනාවද අනුව අටුවා කථා සිංහලට පරිවර්තනය කර මුද්‍රණය කරවීමේ භාරදුර කර්තව්‍යය ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ වර්තමාන ආගමික අමාත්‍යාංශය මගින් ඉතාම කෙටි කාලයක් තුළ අවසන් කිරීම සඳහා අපට පවරන ලදී. බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක පුනර් මුද්‍රණය මගින් අප දැක්වූ ආදර්ශයත් ගොඩනැගූ විශ්වාසයත් මෙයට හේතු වූ බව නිසැකය. මෙම කාර්යය අපට පැවරීම පිළිබඳව ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ ගරු ජනාධිපතිතුමන්ට, ගරු අගමැතිතුමන්ට, ගරු බුද්ධශාසන නියෝජ්‍ය ඇමතිතුමන්ට, ආගමික අමාත්‍යාංශයේ ලේකම් මහතාට සහ අමරහේවා මද්දුම මහතාට ද අපේ කෘතඥතාවය, පුණ්‍යානුමෝදනාපූර්වකව පළකරමු.

අටුවා පරිවර්තනයේදී ආමිෂ ලාභයම නොව ශාසනික සේවයම සලකා එක් එක් පොත භාරගෙන මැනවින් සිංහලට පරිවර්තනය කරදුන් පණ්ඩිත ස්වාමීන් වහන්සේලාට ද, උගත් ගිහි මහතුන්ට ද අපගේ

කෘතඥතාව හිමිවේ. සිංහල අටුවා පරිවර්තන සමීක්ෂණය කළ උගත් ගිහි පැවිදි දෙපිරිසටම අපගේ කෘතඥතාව හිමිවේ.

අටුවා කථා පරිවර්තන කාර්යය සම්බන්ධීකරණය කරමින් කටයුතු කළේ විජිතනන්ද සරත්චන්ද්‍ර මහතාය. එම ග්‍රන්ථාවලිය මුද්‍රණය කරවීමේ කාර්යය භාරවූයේ අප ආයතනයේ මුද්‍රණ කටයුතු අධ්‍යක්ෂ පාලිත ලියනගේ මහතාටය. මෙම මහත්වරු දෙපළම ඉතා උනන්දුවෙන් මෙම කටයුතුවල නියැලීම පිළිබඳව එම මහත්වරුන්ටද මාගේ කෘතඥතාවය පළවේ. මෙයට අමතරව මෙම කාර්යයට හොඳහිතීන් අවංකව සහාය දුන් සියලු දෙනාටම පින් පුරවමින් ආසිරි පතම්භ.

මෙයට,

ශාසනස්ථිතිකාමී,

කීර්ම විමලජෝති ස්ථවිර,

අධ්‍යක්ෂක, බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය,

නැදිමාල, දෙහිවල.

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානයේ අවිධිකථා පරිවර්තක මණ්ඩලය

පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත අම්බලන්ගොඩ ශ්‍රී සුමංගල නායක මාහිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත යටගම ධම්මපාල අනුනායක මාහිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත ආඥාවල දේවසිරි නායක මාහිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත තුඹුල්ලේ ධම්මානන්ද නායක මාහිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත යාලේගම වන්දකිත්ති හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත මැදලයන්ගොඩ විජයකිත්ති හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත වටගෙදර විමලබුද්ධි හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත විදුරුපොල ආනන්ද හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත මැස්ටියේ උපනන්ද හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත හත්තොටුවේ ඉන්දරනත හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත පල්ලේගම සමිත හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත මාවනානේ සෝමිත්ද හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත බලපිටියේ සිරිසිවලී හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත පැපිලියානේ සුමිත්ත හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත බමුරුගම ධම්මවංස හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත මැදගම්පිටියේ විජිතධම්ම හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත අම්පාරේ ධම්මොදය හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත පන්තල සුමේධ හිමිපාණන් වහන්සේ

- රාජකීය පණ්ඩිත කීර්ති නාරම්පනාව මහතා
- ශාස්ත්‍රවේදී ඇන්.එච්. පෙරේරා මහතා
- පණ්ඩිත ජේ.පී. නිමල්ලාල් රංජිත් මහතා
- පණ්ඩිත ටී.ජී. ජයතිලක මහතා
- පණ්ඩිත ඒ.ඇම්.ඩී.වයි. සරත්චන්ද්‍ර අමරතුංග මහතා
- පණ්ඩිත එච්.පී.ඇස්. නිශංක මහතා
- පණ්ඩිත බී.ඇම්.පී. බාලසූරිය මහතා

පණ්ඩිත	සෝමරත්න ගමිලත් වෙලගෙදර මහතා
පණ්ඩිත	දයා ගුණසේකර මහතා
පණ්ඩිත	ඩබ්ලිව්. ඇල්.පී. ධර්මදාස මහතා
පණ්ඩිත	ජිනදාස ගොඩකන්ද මහතා
පණ්ඩිත	ලසිත් නලන්ත මහතා
පණ්ඩිත	පී.ඇල්.කේ. පෙරේරා මහතා

සම්බන්ධීකරණය:- විජිතනන්ද සරත්චන්ද්‍ර මහතා

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානයේ
අවිධිමත් පරිවර්තක සමීක්ෂණ මණ්ඩලය

1. පූජ්‍ය මැදගම්පිටියේ විජිතධම්ම හිමිපාණන් වහන්සේ
(පේරාදෙණිය ශ්‍රී ලංකා විශ්වවිද්‍යාලයේ කථිකාචාර්ය)
2. පූජ්‍ය කොට්ඨාශල උපරතන හිමිපාණන් වහන්සේ
(කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ කථිකාචාර්ය)
3. පූජ්‍ය මැදලයන්ගොඩ විජයකිත්ති හිමිපාණන් වහන්සේ. (ශාස්ත්‍රපති)
4. පූජ්‍ය ඇස්වත්තේ රේචන හිමිපාණන් වහන්සේ. (ශාස්ත්‍රපති)
5. පූජ්‍ය අම්පාරේ ධම්මොදය හිමිපාණන් වහන්සේ. (දර්ශනපති)
6. හේමවන්ද දිසානායක මහතා. (ශාස්ත්‍රවේදී)
7. පණ්ඩිත දයා ගුණසේකර මහතා (රාජ්‍ය භාෂා දෙපාර්තමේන්තුව)
8. පණ්ඩිත ඒ ලසිත් නලන්ත මහතා (රාජ්‍ය භාෂා දෙපාර්තමේන්තුව)
9. පණ්ඩිත සිරිමෙවන් සේනක මහතා (ශාස්ත්‍රවේදී)
10. අභිධර්මාචාර්ය බුද්ධික විජේසිංහ මහතා (ශාස්ත්‍රවේදී-විද්‍යාවේදී)

පටුන

පිටු අංකය

සොළොස්වෙනි නිපාතය

10-1-1	අඤ්ඤාත කොණ්ඩඤ්ඤ ථේරගාථා වර්ණනා	01
10-1-2	උදාසී ථේරගාථා වර්ණනා	10

විසිවෙනි නිපාතය

20-1-1	අධිමුත්ත	ථේරගාථා වර්ණනා	16
20-1-2	පාරාපරිය	ථේරගාථා වර්ණනා	24
20-1-3	තේලකානි	ථේරගාථා වර්ණනා	33
20-1-4	රට්ඨපාල	ථේරගාථා වර්ණනා	42
20-1-5	මාලුකාපුත්ත	ථේරගාථා වර්ණනා	53
20-1-6	සේල	ථේරගාථා වර්ණනා	57
20-1-7	හද්දිය	ථේරගාථා වර්ණනා	75
20-1-8	අංගුලිමාල	ථේරගාථා වර්ණනා	79
20-1-9	අනුරුද්ධ	ථේරගාථා වර්ණනා	92
20-1-10	පාරාපරිය	ථේරගාථා වර්ණනා	104

නිස්වෙනි නිපාතය

30-1-1	ඵ්ඝ්ඝ	ථේරගාථා වර්ණනා	115
30-1-2	සාරිපුත්ත	ථේරගාථා වර්ණනා	126
30-1-3	ආනන්ද	ථේරගාථා වර්ණනා	170

සතළිස්වෙනි නිපාතය

40-1-1 මහා කාශ්‍යප ථේරගාථා වර්ණනා 187

පනස්වෙනි නිපාතය

50-1-1 කාලපුට ථේරගාථා වර්ණනා 216

හැටවෙනි නිපාතය

60-1-1 මහා මොග්ගල්ලාන ථේරගාථා වර්ණනා 237

සත්තෑවෙනි නිපාතය

70-1-1 වංගීස ථේරගාථා වර්ණනා 265

පරමසර්වදීපනී නම් වූ ථෙරගාථට්ඨ කථා

දෙවන කොටස

නමෝ තසස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධස්ස

ඒ භාග්‍යවත් අර්හත් සමයක් සම්බුදු රජාණන් වහන්සේට
නමස්කාර වේවා!

16-1-1

සොළස නිපාතයෙහි "එසභියො" ආදී වූ ආයුෂමත් අඤ්ඤාත කොණ්ඩඤ්ඤ තෙරුන්ගේ ගාථාවන්ය. මොහුද පියුමතුරා (පදුමුත්තර) බුදුන්ගේ කාලයෙහි හංසවතී නගරයෙහි ගෘහපති මහාසාල කුලයෙහි ඉපිද බුද්ධියෙන් මුහුතුරා ගියේ එක් දවසක් බුදුන් සමීපයෙහි බණ අසන්නාවූ එක්තරා භික්ෂුවක් තමන්ගේ ශාසනයෙහි පළමුවෙන් ධර්මය අවබෝධ කර ගන්නවුන් අතරින් අග්‍රස්ථානයෙහි තබනු දැක තමා ද ඒ තනතුර ප්‍රාර්ථනා කරන්නට (සතසහශ්‍රයක්) ලක්ෂයක් භික්ෂුන් පිරිවරාගත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දවස් හතක් මහදන් පවත්වා උතුම් ප්‍රාර්ථනය කළේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේද ඔහුගේ වාසනා සම්පත්තිය බලා පැතු සම්පත්තිය සඳහා විවරණ දුන් සේක. ඔහු දිවි ඇතිතෙක් පිංකොට ශාසනාභ්‍යන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ කල්හි වෛත්‍යයන් පිහිටුවන්නේ ඇතුළු වෛත්‍යයෙහි රුවන් ගෙයක් කරවීය. වෛත්‍ය පිරිවරා දහසක් රුවන් ඇගෑ කරවීය. මෙසේ පිංකොට එයින් වුතව දෙවි මිනිසුන් අතර සැරිසරන්නේ විපසභි බුදුන්ගේ කාලයෙහි 'මහාකාල' නම් වූ කෙළෙඹි

පුත්‍රයෙක් ව ඉපිද අට නැලියක් පමණ කුඹුරෙහි හැල්බඩ පලා ලබාගත් ඇල්හාලින් නොමුසු කිරිබතක් පිළියෙල කර එහි මී ගිතෙල් සකුරු ආදිය දමා බුදුන් ප්‍රමුඛ සංඝයාට දන් දුන්නේය. හැල්බඩ පලාගත් තැන නැවත පිරෙයි. ගොයමී මෝරණ විට පුදුකගන නම් අග්‍ර ශසා දානයක් දුන්නේය. ගොයමී කපන කාලයේ ලායනගන නම් අග්‍ර ශසාදානයක් දුන්නේය. ගොයමී අකුලන වාරයේ වෙණිකරණ නම් අග්‍ර ශසාදානයක් දුන්නේය. මීටි බදින දවසේ කලාපගන නම් අග්‍ර ශසාදානය දුන්නේය. වී පාහින දවසේ බටගන නම් අග්‍ර දානයක් දුන්නේය. ගබඩා කරන දවසේ භාණ්ඩගන නම් අග්‍ර ශසා දානයක්ද මණින දවසේ මීනගන නම් අග්‍ර ශසාදානයක්ද ගබඩාවල තැන්පත් කරන විට කොට්ඨගන නම් දානයක්ද දුන්නේය.

මෙසේ එක ශසා වාරයකදී නවවරක් අග්‍රශසාදානය දුන්නේය. ඒ ශසාය ද ප්‍රමාණයටත් වඩා වැඩිවිය. මෙසේ දිවි ඇතිතෙක් පිංකොට එයින් චූතව දෙව්ලොව ඉපිද දෙවියන් අතරද මිනිසුන් අතරද සැරිසරන්නේ අපගේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට පළමුව කපිලවසතු නගරයට නුදුරින් "දෝණවසු" නම් ගමෙහි බ්‍රාහ්මණ මහාසාර කුලයක උපන්නේය. ඔහුට පරපුරෙන් ආ කොණ්ඩඤ්ඤ යන නම ලැබින.

ඔහු වැඩිවියට පත්ව ත්‍රිවේදය ඉගෙන අංග ලක්ෂණ මන්ත්‍රයන්හිද පරතෙරට ගියේය. අපගේ බෝධිසත්ත්වයන් වහන්සේ තුසිත පුරයෙන් චූතව කපිල පුරයෙහි සුදෙධාදන මහරජුගේ නිවසේ ඉපිද නම් තබන දවසේ ආරාධිත එකසිය අටක් බමුණන් අතරින් අටදෙනෙක් අංග ලක්ෂණ විමසා බැලීම සඳහා ආරාධනා ලැබූහ. ඔවුනතරින් සියල්ලන්ටම වඩා නවකයෙක් වූ මේ බමුණා (කොණ්ඩඤ්ඤ) බෝසතුන්ගේ අංග ලක්ෂණ පරීක්ෂාකර ඒකාන්තයෙන් මොහු බුදුවන්නේ යැයි නිගමනය කර මහ බෝසතුන්ගේ අභිනිෂ්ක්‍රමණය බලාපොරොත්තුවෙන් හැසිරුණේය.

බෝසතාණන් වහන්සේද මහත් පිරිවර සහිතව වැඩෙන්නේ පිළිවෙළින් වයසින් මුහුකුරා ගියේ එකුත්තිස්වන වියෙහිදී මහාභිෂ්ක්‍රමණය කොට අනෝමා ගංතෙරදී පැවිදිවී පිළිවෙළින් උරුවේලාවට ගොස් ප්‍රධන් චීර්ය වැඩීය. ඒ කාලයේ කොණ්ඩඤ්ඤ මානවකයා බෝසතුන් පැවිදි වූ බව අසා ශරීර ලක්ෂණ බැලීමට ආ බමුණන්ගේ පුත්‍රයන් වූ 'වප්' ආදී තමන් පස්වෙනි කොට පස් දෙනෙක් සමඟ පැවිදිව පිළිවෙළින් බෝසතුන් සමීපයට පැමිණ වර්ෂ හයක් ඔහුට උපස්ථාන කරන්නේ ඔහුගේ ඕලාරික

ආහාර ගැණීම ගැන කලකිරී එතනින් නික්ම ඉසිපතනයට ගියේය. ඉක්බිති බෝධිසත්ත්වයන් වහන්සේ ඕලාරික ආහාර අනුභවයෙන් ලබන ලද කායබල ඇත්තේ වෙසක්මස පුන් පොහෝදින ඇසතු බෝමුල අපරාජිත පර්යංකයෙහි වැඩසිටියේ මාරයින් තුන්දෙනා පරාජය කර බුදු වී සති හතක්ම බෝමැඩ ගතකොට පස්වග මහණුන්ගේ නුවණ මුහුකුරා ගිය බව දැන ඇසළ පුන්පොහෝදින ඉසිපතනයට ගොස් දම්සක් පැවතුම් සුත්‍රාන්තය දේශනා කළසේක. දේශනාව අවසානයෙහි කොණඩක්කුකු තෙරුන්වහන්සේ දහඅට කෝටියක් බුහමයන් සමග සෝතාපත්ති ඵලයෙහි පිහිටියේය. ඉක්බිති පස්වැනි පක්‍ෂයෙහි අනාත්මලක්‍ෂණ සුත්‍රාන්ත දේශනාව අසා රහත්බවට පත්විය. අපදාන පාලියෙහි මෙසේ කියා ඇත.

ලෝකයට ශ්‍රේණි වූ විනයක වූ බුද්ධත්වයට පත් වූ පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේම මම පළමුවෙන් දුටුවෙමි.

බෝමුලට රැස් වූ සියලු යක්‍ෂයෝ බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිවරාගෙන ඇදිලි බැඳ වදිත්.

සතුව සිත් ඇති ඒ සියලු දෙව්වරු අහසේ හැසිරෙත්. උන් වහන්සේ අඳුර දුරුකරන්නා වූ බුද්ධත්වයට පත් වූහ.

ප්‍රීතියෙන් උදම් වූ ඔවුන් අතර මහා නාදයක් පැතිර ගියේය. සම්මා සම්බුද්ධ ශාසනයෙහි කෙලෙස් නසන්නෙමු.

දෙවියන් විසින් කියන ලද මේ වචන දැනගෙන සතුවූ වූයේ සතුවූ සිතින් මම මුල්ම හික්‍ෂාව දුන්නෙමි.

ලෝකයට උතුම් වූ ශාස්තෘන් වහන්සේ මගේ ප්‍රාර්ථනය දැනගෙන දෙවියන් මැද වැඩ සිටිමින් මේ ගාථාව වදාළහ.

මම දවස් හතක් බෝමැඩ ගත කෙළෙමි. තුසිත දෙව්ලොවින් මෙහි අවුත් යම් ඒ කෙනෙක් බුහ්මචාරි මාගේ යැපීමට මේ පළමු දානය පිළිගැන්වීද ඔහු ගැන මම ප්‍රශංසා කරමි. මගේ වචනයට සවන් දෙන්න.

කල්ප තිස් දහසක් දේව රාජ්‍යය කරන්නේය. සියලු දෙවියන් පරදා දෙව්ලොව වැඩ වසන්නේය.

දෙවිලොවින් චුතව මිනිසත් බවක් ලබන්නේය. එහි වක්‍රවර්තී රාජ්‍යය කරන්නේය.

කල්ප ගත සහශ්‍රයක් ගිය තැන ඔකකාක කුලයෙහි ඉපිද ගෝත්‍රයෙන් ගොතම නමින් ලෝකයෙහි ශාස්තෘන් වහන්සේ වන්නේය.

ඔහු දෙවිලොවින් චුතව මිනිස් ලොවට යන්නේය. ගිහිගෙයින් නික්ම පැවිදිව සය අවුරුද්දක් වසන්නේය.

එයින් සත්වන වර්ෂයෙහි බුදුරජාණන් වහන්සේ සත්‍යය දේශනා කරන්නේය. කොණ්ඩඤ්ඤ යන නමින් පළමුව ධර්මය අවබෝධ කරන්නේය.

ගිහිගෙයින් නික්මුණා වූ මම ප්‍රධන් වීර්යය කෙළෙමි. කෙලෙස් නැසීම සඳහා අනගාරික වූ සසුනෙහි පැවිදි වූයෙමි.

දෙවියන් සහිත ලෝකයෙහි සම්මා සම්බුද්ධයන් වහන්සේ මිගදායට වැඩ මට මේ අමා බෙරය නාද කරන්නේය.

ඔහු දැන් ශාන්ත වූ අමා පදවියට පත්වූයේ සියලු ආසුවයන් ප්‍රහීන කර නිකෙලෙස්ව වාසය කරයි. මගේ සියලු කෙලෙස් නැසුනාහ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අනුශාසනය කරන ලද්දෙමි.

ඉක්බිති පසුකලකදී බුදුරජාණන් වහන්සේ ජේතවන මහා විහාරයේ දී හිඤ්ඤ සංඝයා මැද පනවන ලද උතුම් බුද්ධාසනයෙහි වැඩසිටින්නේ අවබෝධකර ගත්තාවූ ධර්මයාගේ ස්වභාවය පෙන්වමින් මහණෙහි මගේ ශ්‍රාවකයන් අතරින් අඤ්ඤාත කොණ්ඩඤ්ඤ තෙරුන් නිර්වාණ ධර්මය අවබෝධකර ගත්තවුන් අතර අග්‍රස්ථානයෙහි තබමිසි දේශනා කළ සේන. උන්වහන්සේ තමන් කෙරෙහි අගුශ්‍රාවක දෙනම දක්වන උසස් ගරු භාවයද ශ්‍රාමනත සේනාසනයෙහි ඇති කලබලකාරී ස්වභාවයෙන්ද මිදෙනු කැමැත්තේ විවේකයෙන් කල් යවනු කැමැත්තේද තමන්ගේ සම්පයට පැමිණී ගෘහස්ත හා පැවිද්දන්ගේ පිළිසඳර කථාවද බාධාවක් ලෙස සලකන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේට සැළකූ ජද්දන්ත හස්තීන් විසින් උපසථාන කරනු ලබන ජද්දන්ත විල්තෙර වර්ෂ දොළහක්

වාසය කළේය. මෙසේ එහි වසන තෙරුන් වෙතට එක් දිනක් ශ්‍රකයා පැමිණ වැඳ එකත්පස්ව සිටියේ මෙසේ කිය. ස්වාමීනී ධර්මය දේශනා කරන්නේ නම් මැනැවි. තෙරුන් වහන්සේ ඔහුට වතුරාර්ය සත්‍යය අඩංගු ත්‍රි ලක්‍ෂණය මුල්කරගත් ශුන්‍යතාවය හා එක්වූ විවිධ ක්‍රමයන්ගෙන් යුක්ත අමා ගගක් බදුව බුද්ධ ලීලාවෙන් ධර්මය දේශනා කළහ. ඒ ධර්මය අසා ශක්‍ර දේවෙන්ද්‍රයා තමන්ගේ පැහැදීම ප්‍රකාශ කරන්නේ

එස ගියොහ පසීදාමී සුඤ්ඤා ධම්මං මහාරසං
විරාගො දෙසිනො ධම්මො අනුපාදාය සබ්බසෝති

යන ප්‍රථම ගාථාව ප්‍රකාශ කළේය. එහි

"එස ගියොහ පසීදාමී සුඤ්ඤා ධම්මං මහාරසං" යනු ඉදින් අනේක වාරයක් බුදුන් සමීපයෙහි බණ අසා එහි අතිශයින් ප්‍රසාදයට පත්වූ නමුත් දැන් වනාහි ඔබ වහන්සේ විසින් නොයෙක් ආකාරයෙන් විවික්‍ර වූ නිරවුල් වූත් උතුම් රසයෙන් යුත් බණ අසා තවත් බොහෝ කොට පැහැදුනෙමි. විරාගො දෙසිනො ධම්මො අනුපාදාය සබ්බසො යනු සියලු කෙලෙස් වලින් සියළු සංස්කාර වලින් නොඇලෙන බැවින් විරාගය ඇතිකරන බැවින් විරාගො නම් වේ. මෙසේ රූප ආදී වූ කිසි ධර්මයක් ප්‍රධාන ලෙස නොගෙන විමුක්තිය සාක්‍ෂාත් කරන අරමුණින් හැම කරුණක්ම අදාළ වන සේ දේශනා කරන ලදී. මෙසේ ශක්‍ර දෙවෙන්ද්‍රයා තෙරුන්වහන්සේගේ ධර්මදේශනයට ප්‍රශංසාකර වැඳ තමන්ගේ වාස භවනයට ම ගියේය.

ඉක්බිති එක් දිනක් තෙරුන් වහන්සේ වැරදි විතර්කවලින් යුත් චින්ත සන්නානය ඇති එක්තරා පාර්ශ්වන සමුභයකගේ සිත් හසර දැක එයට විරුද්ධ පිළිවෙලද සිහිපත්කොට තමාගේද සර්වප්‍රකාරයෙන් එයින් මිදීම ආවර්ජනා කරමින් ඒ අර්ථය දක්වන්නේ

බහුනි ලෝකේ විචිත්‍රානි අසමීං පය්වි මණ්ඩලෙ
මථෙතනි මඤ්ඤා සංඛකප්පං සුභං රාගුපසංහිතං

රජමුභතඤ්ඤ වාතෙන යථා මෙසොපසම්මයෙ
එවං සම්මනනි සංඛකප්පා යදා පඤ්ඤාය පසසති' ති.

යන ගාථා දෙක ප්‍රකාශ කළේය.

එහි බහුනි ලොකෙ විවිත්‍රානි යනු රූපාදි වශයෙන් එසේම නිල්, කහ ආදි වශයෙනුත් ස්ත්‍රී පුරුෂ වශයෙනුත් ලෝකයෙහි අන්තක වූ සිත් පිනවන අරමුණු වේ. අසමී. පඨවි මණඩලෙ යන්න ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වශයෙන් පෙනෙන මනුෂ්‍ය ලෝකය සඳහා කියයි. මට්ටනනි මඤ්ඤ සංකප්පනනි යනු යම් කෙනෙකුගේ උත්සාහය ඇති දර සහිත ගින්නක් මෙන් අයෝනිසො මනසිකාරයෙන් සකස් කරන ලද වැරදි මත මර්දනය කරත් යයි හැගේ. මර්දනය කරන්නාක් මෙන් සිටිත්. කෙබඳුද? සුභං රාගුපසංහිතං යනු කාම විතර්කයන් යන අර්ථයි. එයද සුභ වශයෙන් ගැනීම කරණකොට ගෙන සුභ යනුවෙන් ව්‍යවහාර කෙරේ. රජමුහුණකඤ්ඤ වාතෙන යන්නෙහි 'ච' යනු නිපාත මාත්‍රයකි. යම්සේ ශ්‍රීෂ්ම කාලයට පසු මාසයෙහි වාතයෙන් උඩට ඔසවන ලද දූවිල්ල මහා වර්ෂාව වසින්තේ සංසිදෙන්තේය. එවං සමමනනි සංකප්පා යදා පඤ්ඤාය පසසති යනු යම් දවසක ආර්ය ශ්‍රාවකයන් වහන්සේ ඒ ලෝකයේ විසිතුරු යයි දැක්වූ දේවල් සමුදය වශයෙන් විදගැනීම් වශයෙන් ආදීනව වශයෙන් කළකිරීම් වශයෙන් ඇති තතු යම්විටක ප්‍රඥාවෙන් දකීද ඉක්බිති යම්සේ උඩට නැගුණු දූවිල්ල මේසයෙන් සංසිදෙන්තේ ද එමෙන් සියළුම මිථ්‍යා කල්පනාවන් ප්‍රඥාවෙන් සංසිදෙන්තේය. උපන්නා වූ සමග් දෘෂ්ටියෙන් කිසිවිටකත් මිථ්‍යා සංකල්පයෝ පිහිටක් නොලබත්. යම්සේ වනාහි ප්‍රඥාවෙන් දකීද එය ගෙනහැර දක්වමින්

සබ්බෙ සංඛාරා අනිවචානි යදා පඤ්ඤාය පසසති
අථ නිබ්බිද්දති දුකෙඛ එස මග්ගො විසුද්ධියා

සබ්බෙ සංඛාරා දුකධානි යදා පඤ්ඤාය පසසති
අථ නිබ්බිද්දති දුකෙඛ එස මග්ගො විසුද්ධියා

සබ්බෙ ධම්මා අනත්තානි යදා පඤ්ඤාය පසසති
අථ නිබ්බිද්දති දුකෙඛ එස මග්ගො විසුද්ධියා
යන ගාථා තුන ප්‍රකාශ කළහ.

එහි සබ්බෙ සංඛාරා යන්නෙන් අරමුණු හයට අඩංගු සියළු ත්‍රේභූමික පඤ්චස්කන්ධ ගැනේ. අනිවචා යනු ආදි මධ්‍ය අවසාන වශයෙන්ද අනිත්‍යභාවය අන්තකොට ඇති බැවින්ද තාවකාලික බැවින්ද ඒ ඒ තැන්හි බිඳෙන බැවින් නිත්‍ය නැතැයි යම්විටක විදර්ශනා ප්‍රඥාවෙන්

දැනියි. අප නිබ්බිඤ්ඤා දුකෙක ඉක්බිති මේ සසර දුකෙහි කළකිරෙයි. කළකිරෙන්නේ දුක වටහා ගැනීම වශයෙන් සත්‍යයන් අවබෝධ කරගනී. එස මගො විසුද්ධියා යනු මෙහි කියූ පරිදි විදර්ශනා ඥාන දර්ශන විශුද්ධියෙන් අතිශයින්ම විශුද්ධි භාවයෙන් මාර්ගය අවබෝධ කරගැනීමේ උපායයි. දුකක නි ඒ සමාන භයකින් ද ඇතිවීම නැතිවීම සමග ඇතිවන පීඩාව දුක් නිසාත් සැපය ප්‍රතිකෂේප කිරීම නිසාත් දුකය. ඉතිරිය පෙර කියන ලද පරිදිය. සබ්බෙ ධම්මා අනන්තා යනු සියළුම වාතුර්භූමික ධර්මයෝ අනාත්මයහ. මෙහි වනාහි ත්‍රෛභූමික ධර්මයන් ගත යුතුයි. ඒවා අසාර ලෙස තමන් වසඟයේ නොපවත්නා හෙයින් ශුන්‍ය වූ ආත්මය ප්‍රතිකෂේප කිරීම වශයෙන් අනාත්ම යැයි දැකිය යුතුයි. ඉතිරිය පෙර කියූ පරිදිය. මෙසේ විදර්ශනා විධිය දක්වා ඒ ක්‍රමයෙන් කළ කිස ඇති කථා අනිකකු මෙන් කොට දක්වන්නේ,

බුද්ධානුබුද්ධො යො ථෙරො කොණඩඤ්ඤා නිබ්බනිකකමො
පහීනජාතිමරණො බ්‍රහ්මචරියසස කෙවලී

ඔසපාසො දළහබ්ලො පබ්බතොදුපප දාලයො
ජෙත්වා බීලඤ්ඤ වාසඤ්ඤ ව සෙලං හෙත්වාන දුබ්බිදං
කිණෙණා පාරංගතො ක්‍රමාසී මුත්තො සො මාර්ඛකධනා

යන ගාථා දෙක ප්‍රකාශ කළේය.

එහි බුද්ධානුබුද්ධො යනු බුදුන්ගේ අනුබුදු, සම්මා සම්බුදුවරයන් වහන්සේලා විසින් වටහා ගන්නා ලද සත්‍යයන්, ඒවා දේශනා ක්‍රමයන් වටහා ගනියි යන අර්ථයි. ස්ථිර වූ නැවත ප්‍රගුණ කළ යුතු නැති සීලාදී සාරයෙන් යුක්ත වූයේ ථෙර නම් වේ.

කොණඩඤ්ඤා යනු ගෝත්‍ර නාමයෙන් ඇමතීමයි.

නිබ්බනිකකමො යනු දැඩි චිරය ඇති ස්ථිර පරාක්‍රමයෙන් යුක්ත ජාති ජරා මරණයන්ගෙන් තොර වූ බැවින් නැතිකළ ජාති ජරා මරණ ඇති බ්‍රහ්මචරියසස කෙවලී යනු මාර්ග බ්‍රහ්මචරියාව ඉතිරියක් නැතිව, මාර්ග බ්‍රහ්මචරියාව සම්පූර්ණ කරන්නා වූ තව ද කෙවලී නම් වූ කෙලෙස්වලින් සම්මිශ්‍රණය නොවූ මාර්ග ඥානයද එල ඥානය ද මොහු

කෙරෙහි ඇත්තේනුයි කේවලී නම් වේ. යම්හෙයකින් වනාහි ඒ දෙකම මාර්ග බුන්ම වර්යාව වශයෙන් පවතී. වෙනස් අයුරකින් නොවේ. ඒ නිසා බුන්මවර්යාවට 'කේවලී' යැයි කියන ලදී.

ඔසපාසො යනු කාම ඕස, භව ඕස, දිට්ඨි ඕස, අවිජ්ජා ඕස යැයි කියන ලද සතර වැදෑරුම් ඕසයෝය. මෙසේ කියූ සතර වැදෑරුම් ඕසයන් අතර 'අනනලිකඛවරො පාසො යවායං වරති මානසො'^A (අහසෙහි හැසිරෙන ඒ පාසය මානස සම්බන්ධව හැසිරෙයි.)

රාගපාසයද මෙසේ දක්වා ඇත. 'දුඝ්ඛඛෙලො' යනු බුදුන් කෙරෙහි ධර්මය කෙරෙහි සැක කරයි. සංඝයා කෙරෙහි සැක කරයි. ශික්ෂාපද ගැන සැක කරයි. සබුන්මවාරීන් කෙරෙහි කීපුනේ වෙයි. නොසතුටු සිත් ඇත්තේ, වේදනාවට පත් සිත් ඇත්තේ 'බිලජාතො' නම් වේයැයි කියන ලද දැඩි ස්ථිර, පස්වැදෑරුම් වෙනොබිලයන්ද බොහෝදෙනා විසින් බිඳ දමන්නට නොහැකි බැවින් 'දුපපදාලයො' නම් වේ. ඒ නිසාම පර්වතයකට සමාන බැවින් පර්වතයෙකැයි සැකයක් ඇතිවිය.

දුකෙබ අඤ්ඤාණං ආදියෙන් කියන ලද අඤ්ඤාණ ප්‍රභේද ද යන මේ සියල්ල සිඳ දමා බිලඤ්ච-පාසඤ්ච යනුවෙන් මෙහිදී සතර වැදෑරුම් ක්ලේශ ධර්මයන්හි යම් මානසික අවහිරතාවයක් හා බැම්මක් වේද එය ආර්ය මාර්ග නමැති කඩුවෙන් සිඳ 'සෙලං හෙත්වාන දුබ්භිදං' යනු යම්කිසි නොදන්නාකමකින් බිඳ දමන්නට නොහැකි නොදත් බව නමැති පර්වතය (අඤ්ඤාණසෙලං) වජ්‍රයක් හා සමාන වූ නුවණින් බිඳ දමා සතර වැදෑරුම් ඕසයන්ගෙන් එතරව එයින් එතෙර පිහිටි නිර්වාණයෙහි සිටි බැවින් එතර වූයේ, පරතෙරට ගියේ වෙයි. අරමුණ අනුව භාවනා කිරීම හා වර්ත ලක්ෂණය අනුව භාවනා කිරීම යන ක්‍රම දෙකින්ම ධ්‍යාන වැඩිය. මුතෙතා සො මාරබන්ධනා යනු ඒ මෙබඳු ලක්ෂණ ඇති රහතන් වහන්සේ සියළුම කෙලෙස් මාර බන්ධනවලින් මිදුනේ වෙන්වූයේ තමන් අරමුණු කරගෙනම තෙරණුවෝ පවසති.

ඉක්බිති එක්දිනක් තෙරුන් වහන්සේ තමාගේ සද්ධිවිහාරික එක් හික්ෂුවක් කලාණ නොවූ මිත්‍ර සංසර්ගයෙන් යුක්ත වූයේ කම්මැලිව හීන වූ වීර්ය ඇතිව නොසන්සුන් සිත් ඇතිව අහංකාරව වාසය කරනු දැක

^A සං.නි. මාරසං. 2 වර්ගය 5 සූත්‍රය

සෘද්ධියෙන් එහි ගොස් ඔහුට ඇවැත්නි, මෙසේ නොකරන්න. කල්‍යාණ නොවූ මිත්‍රයන් අත්හැර කල්‍යාණ මිත්‍රයන් සේවනය කරමින් ශ්‍රමණ ධර්මයන් ආරක්ෂා කරන්නේය යැයි අවවාද කළේය. ඔහු තෙරුන්ගේ වචනය පිළිගත්තේ නැත. තෙරුන් වහන්සේ ඔහුගේ මේ නොපිළිගැනීමෙන් ධර්ම සංවේගයට පත්වූයේ පුද්ගලයන් අරමුණු කරගෙන කරන්නා වූ කථාවෙන් මිථ්‍යා ප්‍රතිපත්ති ගැරහීමට ලක් කරන්නේ විවේක වාසය පසසන්නේ,

උදධතො වපලො හික්ඛු මිතෙන ආගමම පාපකෙ
සංසීදති මහොසසමිං උගමියා පටිකුජ්ජතො

අනුදධතො අවපලො නිපකො සංවුතිජ්ජියො
කල්‍යාණ මිතෙනා මෙධාවි දුක්ඛසසනතකරො සියා

කාලපබ්බඨග සංකාසො කිසො ධම්මනිසථතො
මත්තඤාඤා අනනපානසමිං අදීනමානසො නරො

ථුඨොයා ඩංසෙහි මකසෙහි අරඤාඤාසමිං බ්‍රහාවනෙ
නාගො සංගාමසීසෙව සතො තත්‍රාධිවාසයෙ

නාහිනජාමි මරණං -පෙ- පරිච්ඡේණා මයාසථා -පෙ-
යසසථාය පබ්බජ්ජතො අගාරසමා නගාරියං

සො මෙ අජො අනුප්පතො කිං මෙ සද්ධිවිහාරිතා ති
මේ ගාථා ප්‍රකාශ කළේය.

එහි උදධතො යනු නොසන්සුන්තාවයෙන් යුත් විසිරිගිය සිත් ඇති යන අර්ථයි. වපලො යනු පාසිවුරු සැරසීම් ආදී වපල බැවින් යුක්ත වූ ලොල් බව ස්වභාවකොට ඇති යන අර්ථයි. මිතෙන ආගමම පාපකෙ යනු කල්‍යාණ මිත්‍රයන් නොවූවන් නිසා ශ්‍රමණ ධර්මයන් නොකරන්නේ. සංසීදති මහොසසමිං උගමියා පටිකුජ්ජතො යනු යම්සේ මහ මුහුදෙහි වැටුණා වූ තැනැත්තා මුහුදු රැල්ලෙන් ඔසවන ලද්දේ හිස ඔසවන්නට නොහැකි වූයේ එහිම ගිලෙයි. මෙසේ සංසාර නමැති මහා සැඩ පහරෙහි කරකැවෙන්නේ ක්‍රෝධ නමැති රළ පහරින් යටකරන ලද්දේ ඔසවන ලද්දේ විදර්ශනා වශයෙන් ප්‍රඥා නමැති හිස ඔසවන්නට නොහැකි වන්නේ එහිම කිඳු බසී. නිපකො යනු දක්‍ෂ ආත්මාර්ථයෙහි හා පරාර්ථයෙහි දක්‍ෂ.

සංවුතින්ද්‍රියෝ යනු මනස සයවැනි කොට ඇති ඉන්ද්‍රියයන් සංවර කරගැනීමෙන් වසන ලද ඉදුරන් ඇති යන අර්ථයි. කලාණ මිනෙකා යනු යහපත් වූ මිත්‍රයන්ගෙන් යුක්ත වූ. මෙධාවී යනු ධර්මෝප්ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූයේ. දුක්ඛසන්නකරෝ සියා යනු එබඳු වූ ඔහු සියළුම සසර දුක් අවසන් කරන්නෙක් වන්නේය. කාලපබ්බංගසංඛාසෝ යන්නෙන් කලින් කියූ පරිදි විවේකයෙහි ඇලුම්බව වර්ණනා කිරීමයි. නාහිනන්දාමි ආදිය වනාහි කරන ලද කෘත්‍ය ඇති බව පිළිබඳ සියල්ල පහත කියන ලද අර්ථයටය. අවසානයෙහිදී වනාහි කිං මෙ සද්ධිවිහාරිකා යනුවෙන් තමන්ගේ සද්ධිවිහාරිකයා අරභයා කියන ලදී. ඒ නිසා මෙවැනි අකීකරු හිතෙහිභාවයක් නැති සද්ධිවිහාරිකයකුගෙන් මට කුමන ප්‍රයෝජනයක්ද? හුදෙකලා ජීවත්වීම මට රුවි වන්නේය යන අර්ථයි. මෙසේ කියා ඡද්දනන විලටම ගියේ එහි දොළොස් අවුරුද්දක් වාසය කර පිරිනිවන්පෑමට ආසන්න කාලයෙහි බුදුන් වෙත පැමිණ පිරිනිවන්පෑමට අවසරය ලබාගෙන එහිම ගොස් පිරිනිවන්පෑ සේක.

අඤ්ඤාත කොණ්ඩඤ්ඤා පේර ගාථා වර්ණනාව නිමියේය.

16-1-2

මනුසසභුතං යන ආදිය ආයුෂ්මත් උදායී තෙරුන්ගේ ගාථාවන්ය. මොහු ද පෙර බුදුවරුන් වෙත දී කරන ලද ප්‍රාර්ථනා ඇත්තේ ඒ ඒ ආත්මභාවවලදී සසරට පිහිට වන පින් රැස්කර දෙවි මිනිසුන් අතර සැරිසරන්නේ මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයෙහි කපිලවස්සුසමීං යනු බ්‍රාහ්මණ කුලයෙහි ඉපිද උදායී. උදායියැයි ලබන ලද නම් ඇත්තේ වැඩිවිය පත්වූයේ බුදුන්ගේ නෑ සමාගමයෙහි බුදුන්ගේ ආනුභාව දැක හටගත් ශ්‍රද්ධා ඇත්තේ පැවිදි වී විදර්ශනා සඳහා උත්සාහ ගන්නේ නොබේරි කලකින් රහත්බවට පත්විය. උදායී තෙරුන් තුන් නමකි. පළමු පැමිණි අමාත්‍ය පුත්‍රයා කාළදායී. කොවරියපුත්‍ර ලාලුදායී. මෙහි කියන ලද බ්‍රාහ්මණ පුත්‍රයා මහාඋදායී නම් වේ. ඒ ඔහු එක්දිනක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, මහජනයා විසින් ප්‍රශංසා කරනු ලබන සියළු අලංකාරයෙන් යුත් සුදු ඇතෙකු අරමුණු කරගෙන නාගොපම සුත්‍රාන්තය දේශනා කරන ලද කල්හි දේශනා අවසානයෙහි තමන්ගේ ඥාන බලයට අනුරූප ලෙස බුදුගුණ සිහිපත්කොට බුද්ධාරම්මණ ප්‍රීතියෙන් පිනාගිය සිත් ඇත්තේ

මේ මහජනයා මේ තිරිසන්ගත හස්තියකු වර්ණනා කරති. බඳු බුදුන් මහා හස්තියකු බඳු බුදුන්වහන්සේට ප්‍රශංසා නොකරති. ඒ නිසා මම ඒ බුද්ධ මහා හස්තිරාජයාගේ ගුණයන් ප්‍රකට කරන්නෙමියි බුද්ධගුණ ගයන්නේ

මනුසසභුතං සම්බුද්ධං අතතදන්තං සමාහිතං
ඉරිමානං බ්‍රහ්මපටේ විතහසසුපසමෙ රතං

යං මනුසසා නමසසනති සබ්බධම්මානපාරගුං
දෙවාපි තං නමසසනති ඉතිමෙ අරහතො සුතං

සබ්බසංයොජනාතිතං වනා නිබ්බානමාගතං
කාමෙහි නෙකධම්මරතං මුත්තං සෙලාව කඤ්චනං

සවෙ අවචනතරුචී නාගො හිමවාචඤ්ඤා සීලුවචයෙ
සබ්බෙසං නාගනාමානං සචචනාමො අනුත්තරො

නාගං වො කීත්තයිසසාමී නහි ආගුං කරොති සො
සොරච්චං අචිතිංසා ච පාදා නාගසස තෙ දුවෙ

සතිච සම්පජ්ඤාඤ්ඤච වරණා නාගසස තෙපරෙ
සද්ධානාහසෝ මහානාගො උපෙකඛා සෙතදන්තවා

සතිගීවා සිරොපඤ්ඤා විමංසා ධම්මවිනතනා
ධම්මකුච්ඡී සමාවාසො විවෙකො තසසවාලධි

සො ක්ඛායී අසසාසරතො අජ්ඣත්තං සුසමාහිතො
ගච්ඡං සමාහිතො නාගො ධීතො නාගො සමාහිතො

සයං සමාහිතො නාගො නිසීනෙනාපි සමාහිතො
සබ්බස්ථ සංචුතො නාගො එසා නාගසස සම්පදා

භුඤ්ජති අනවජ්ජාති සාවජ්ජාති න භුඤ්ජති
සාසං අච්ඡාදනං ලද්ධා සනනිධිං පරිච්ජයෙ

සංයෝජනං අණුංචුලං සබ්බං ජේතවාන බන්ධනං
යෙ යෙනෙව ගච්ඡති අනපෙකෙබාව ගච්ඡති

යඵාපි උදකෙ ජාතං පුණ්ඩරීකං පචඩ්ඪති
නොපලිමපති තොයෙන සුචි ගන්ධං මනොරමං.

තඵෙච ච ලොකෙ ජාතො බුද්දො ලොකෙ විහරති
නොපලිමපති ලොකෙන තොයෙන පදුමං යඵා

මහාගිති පජ්ජලිතො අනාහාරොපසමමති
අංගාරෙසු චසනෙතසු නිබ්බුතොති පචුචචති

අත්ඪසායං විඤ්ඤාපනී උපමා විඤ්ඤාහි දෙසිතා
විඤ්ඤිසසනති මහානාගා නාගං නාගෙන දෙසිතං.

විතරාගො විතදොසො විතමොහො අනාසචො
සරීරං විජහං නාගො පරිනිබ්බිසසත්තාසචොති

මේ ගාඵා ප්‍රකාශ කළේය.

එහි මනුසසභුතං යනු මනුෂ්‍යයන් අතර වූ, මිනිසුන් අතර උපන්නා වූ, ශාස්තෘන් වහන්සේ වනාහි ආශ්‍රව ඤය කර ඥානය අවබෝධ කර ගැනීම නිසා සියළු ගතිවලින් මිදුනේ නමුත් අවසාන ආත්ම භාවයේදී ගන්නා ලද ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් මනුෂ්‍යයැයි ව්‍යවහාර කරනු ලැබේ. ගුණ වශයෙන් වනාහි දෙවියන්ට අතිදේව වූ බ්‍රහ්මයන්ට අතිබ්‍රහ්ම වූයේය. සමුද්‍රැධං යනු තමා විසින්ම අවබෝධ කරගත් බුදුබව. අත්තදනතං යනු තමා විසින් දමනය කරන ලද, භාග්‍යවතුන් විහන්සේ වනාහි තමා විසින්ම උපදවා ගත් ආර්ය මාර්ගයෙන් ඇසින්, මනසින් ආදී වශයෙන් උතුම් දමනයෙන් දැමුණු බවට පත්වූයේ. සමාහිතං යනු අටවැදෑරුම් සමාධියෙන් හා මාර්ගඵල සමාධියෙන් යුක්ත වූ. ඉරිමානං වකුචුපඵෙහි යනු සතරවැදෑරුම් බ්‍රහ්මවිහාර මාර්ගයෙහි. බ්‍රහ්මයා කෙරෙහි හෝ උතුම් වූ ඵලසමාපත්ති මාර්ගයෙහි සමවැදීම් වශයෙන් පවත්නා වූ, කෙසේ වෙතත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැමකල්හිම ඉහත කියූ බ්‍රහ්ම මාර්ගයේ හැසිරෙන්නේ නැත. සතර බඹ විහරණ මාර්ග සඵලත්ඵය හා

එයට නැඹුරු වූ බව අරමුණු කරගෙන ඉරිමානං යැයි කියන ලදී. විතතසසුපසමෙ රතං යනු සිත සංසිද්ධිමට හේතුභූත වූ සියළු සංස්කාරයන් දමනය කරනු ලබන නිර්වාණයෙහි ඇළුණු සිත් ඇත්තේ. යං මනුසසා නමසසනති සබ්බධමමානපාරගු යනු යම් බුදුවරයාණන් කෙනෙක් සියළුම බැබ, ආයතන ආදී ධර්මයන් පිළිබඳ අභිඤ්ඤාපාරගු පරිඤ්ඤාපාරගු පහතන පාරගු භාවනා පාරගු සවණ්කිරියා පාරගු සමාපතති පාරගු යන සයවැදෑරුම් පාරගු යනු එතර වූ - ඉක්මවා ගිය යන අර්ථයි. අභිඤ්ඤා - විශේෂ ඥානය, පරිඤ්ඤා - සම්පූර්ණ අවබෝධය, පහතන - සියළු කෙලෙස් ප්‍රතීණ කිරීම, භාවනා - භාවනාව, සවණ්කිරියා ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගැනීම, සමාපතති - සමාපත්තිය යන සය වැදෑරුම් පරතෙරට ගිය අවබෝධය අත් අයට වඩා උසස් තත්වයට පත් පරම අවබෝධ ගුණය ක්‍රියා පණ්ඩිත ආදී මනුෂ්‍යයෝ නමස්කාර කරත්. ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තිවලින් පුදන්නාහු කයින්, වචනයෙන්, සිතීන් (උන්වහන්සේට) අවනත වූවාහු වෙත්.

දෙවාපිතං නමසසනති හුදෙක් මිනිසුන් පමණක් නොවේ. ඉක්බිති අප්‍රමාණ වූ ලෝකධාතුන්හි දෙව්වරු උන්වහන්සේට නමස්කාර කරත්. ඉති මෙ අරහතො සුතං යනු මෙසේ මා විසින් අරකත්වය ආදී කරුණුවලින් (ආරක යනු කෙලෙසුන් කෙරෙන් ඇත් වූ යන අරුතින් රහතන් වහන්සේට පමණක් යොදන විශේෂණයක්) අර්හත් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ධර්ම සේනාපති හිමියන් ආදීන්ද 'සඤා දෙවමනුසසානං' යනාදිය ප්‍රකාශ කරන්නවුන්ගේ සම්පයෙන්ද මෙසේ අසන ලදී යනුවෙන් දක්වයි. සබ්බසංයොජනාතිතනති යනු සියළුම දස සංයෝජනයන් සුදුසු පරිදි සෝවාන් ආදී සිව් මගින් සවාසනා ගුණයෙන් ඇත් වූ. වනානිබ්බානමාගතනති කෙලෙස් නමැති වනයෙන් උපද්‍රව රහිත නිර්වාණයට පැමිණී. කාමෙහි නිකඛමමරතනති යනු සර්වප්‍රකාරයෙන් කාමයන්ගෙන් නික්ම පැවිද්ද-ධ්‍යාන-විදර්ශනා ආදී ප්‍රභේදයන්ගෙන් යුත් තෛෂ්ක්‍රමයෙහි ඇළුණු සිත් ඇති. මුත්තං සෙලාවකඤ්චනනති යනු අසාර වශයෙන්, සාරවත් බවෙන් තොර -

දෙවාපිතං නමසසනතිති යනු යෙදීමය. සවෙ අවචනන රුචිනාගො යනු ඔහු නිශ්චිත වශයෙන්ම වරදක් (පාපයක්) නොකරයි. පුත්‍රභවයකට නොයයි. හස්තියෙක් මෙන් බලවත්ය යන අර්ථයෙන් 'නාගො' යන නම ලබන ලද සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ අතිශයින් ප්‍රියබව ඇත්තේ තමන්ගේ

ඉරි ප්‍රසන්නතාවයෙන් හා බුද්ධි ප්‍රසන්නතාවයෙන් දෙවියන් සහිත ලෝකය ඉක්මවා සෝභමාන විය. ඒ කෙසේද? හිමවාචඤාඤා සිලුවචයෙ යනු යම්සේ වනාහි හිමාලය පර්වත රාජයා තම ස්ථිරසාර භාවය ආදී ගුණයන්ගෙන් අනිත් පර්වත අභිබවා බබලයි. මෙසේ බබලන්නේයැයි අර්ථ ගත යුතුයි. සබ්බසං නාග නාවානනති යනු සර්ප නාග, හස්ති නාග, පුරිස නාගයන්ට සේබ අසේබ පසේබුදු-නාගයන්ට හෝ සච්චනාමො ති යනු ඇත්තටම නාග යන නමින් යුත් එය වනාහි සත්‍ය නාමයක් ඇති බව නහි ආගං කරොති (පව් නොකරන්නේය) ආදියෙන් තමාම කියයි. දැන් බුද්ධ නාගයන්ව අවයව වශයෙන්ද දක්වන්නේ පළමුව නම් වශයෙන් දැක්වීමට න හි ආගං කරොති සො යැයි කිය. යම්හෙයකින් වරදක්-පාපයක් කිසිම අයුරකින් නොකරයි. ඒ නිසා නාගො යන අර්ථය පැවසේ. සොරච්චං යනු සීලයයි. අවිහිංසා යනු කරුණාවයි. මේ දෙක සියළු ගුණ සමූහයන්ට පෙරවුකොට යන අර්ථයෙන් බුද්ධ නාගයාගේ ඉදිරිපා දෙකින් යුක්තයැයි කිය. පාදා නාගසස තෙ දුවෙ ති යනුවෙන් පසුපස පා දෙක ගැන දක්වමින් සතිව සමපජඤාඤාඤාව වරණානාගසස තෙපරෙ සිහියද මනා අවධානයද ඇතාගේ අනිත් පා දෙකයි යැයි කිය. ත්‍යාපරෙතිවා යැයිද පාඨයක් ඇත. තෙ අපරෙ යනුවෙන් පදවිභාග දතයුතුයි. නිවැරදි ධර්මයන්ගේ ගැනීමේදී ශ්‍රද්ධා නමැති අත යමෙකුටද හේ 'සද්ධාහපෝ' නම් වේ. අති පරිශුද්ධ වේදනා ඤාණ ප්‍රභේද වශයෙන් උපෙක්‍ෂාව නමැති සුදු දන්තයන් මොහුට ඇත්තේනුයි උපෙක්‍ෂා සෙනදනතා යැයි කිහ. සිරස ප්‍රඥාවයි. එහි අධිෂ්ඨානය සිහියයි යන්න සතිගිවාසිරො පඤාඤා යැයි කිහ. විමංසා ධම්මචිත්තනා යනු යම්සේ අනුභව කළයුතු දෙය සොඬෙන් පිරිමැදීම හා ඉවකර බැලීමද හස්ති නාගයාගේ විමංසාවයි. මෙසේ බුද්ධ නාගයාගේ කුසල ආදිය පිළිබඳ චින්තනය විමංසාවයි. සමාවසනති එඤ් මෙහි වසන්නේ නුයි සමාවාසො කුසෙහි වාසය - අභිඤාඤා සමථ ආදිය දැඩිව ගැනීමෙන් සමථ විපසනා සංඛ්‍යාත ධර්මයන් කුසෙහි වසන්නේ මොහුගේ නුයි ධම්මකුච්ඡි සමාවාස නම් වේ.

විචේකොති. විචේකො යනු උපධි විචේකයයි. තසසාති තසස යනු බුද්ධ නාගයාගේ වල්ගය අවසානය දක්වා පැවැති බැවින්, ක්‍රමයී යනු අරමුණු හා ලක්‍ෂණ පිළිබඳවම ධ්‍යාන වඩන ස්වභාවය ඇති. අසසාරතො යනු උතුම් වූ ආස්වාදයක් ඇති නිර්වාණයෙහි ඇලුණු සිතැත්තේ. අජ්ඣතනං සුසමාහිතො යනු අධ්‍යාත්මික ඵල සමාපත්තියෙහි මනාව පිහිටි සිතැත්තේ, මේ යහපත් වූ සමාධිය සර්වකාලීන යැයි දක්වන්නට

ගව්‍යං සමාහිතො නාගො (යන්නා වූ මනාව හික්මුනා වූ නාගයා) යනාදිය ප්‍රකාශ කරන ලදී. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වනාහි සවාසන සකල ක්ලේශයන් හා උදධවචය ප්‍රහීණ කළ බැවින් වික්‍ෂෙපයක් නොමැති බැවින් නිරන්තරයෙන් තැන්පත් වූ සිත් ඇති බැවින් යම් යම් ඉරියාපඵයක් සුදුසු වන්නේද එයට සමාධිගතව ගතකරන්නේය. සබ්බජා'ති යනු සියළුම ගොදුරුවන දෙයෙහි, සියළුම ද්වාරයන්හි සර්වප්‍රකාරයෙන්ම වසන ලද පැවැත්ම ඇති. ඒ නිසා මෙසේ කියන ලදී. සබ්බං කායකමමං ඤාණපුබ්බංගමං ඤාණානුපරිවතනං (සියළුම කාය කර්මයන් ඤාණය පෙරටුකොට පවත්නා). එසනාගසස සමපදා යනුවෙන් ඔහු වරදක් නොකරයි. ආදී ලෙස සම්බුද්ධං යනාදි විධියෙන්ම කියන ලද පරිදි බුද්ධ නමැති ගන්ධ හස්තිරාජයාගේ සම්පත් ගුණයෝ පරිපූර්ණ වූහ. භුඤ්ජති අනවජ්ජානී යනු සම්මා ආජීවයේ උසස්ම තත්වයට පත් බැවින් නින්දා කළ නොහැකි දේ පරිභෝජනය කරයි. මිච්ජාජීවය සවාසනා සහිතව ප්‍රහීණ කළ බැවින් සාවද්‍ය වූ නින්දා කටයුතු වූ දේ පරිභෝජනය නොකරයි.

අනවජ්ජානී භුඤ්ජනෙතාව සනනිධිං පරිවජ්ජයං භුඤ්ජති යනුවෙන් යෙදිය යුතුයි. සංයෝජනං යනු සසර දුක සමග සසරෙහි ගිල්වනු හැකි දසවැදෑරුම් සංයෝජනයන්. අණුංචුලං යනු කුඩා හා විශාල, පබ්බ ඡේක්‍යාන බන්ධනං යනු මාර්ග ඤාණයෙන් සියළු කෙලෙස් බැදීම් සිදු දමා, යෙනයෙන යනු යම් යම් දිශාවකින්, යම්සේ ජලයේ හටගත් තෙලුම ජලයෙහි වැඩෙයි. ජලය ස්පර්ශ නොකරයි. ස්පර්ශ නොවීම් වශයෙන් එසේම ලොව උපන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තණ්හා දිට්ඨි මාන වශයෙන් ලෝකය සමග ස්පර්ශවීම නැතිව ජීවත් වෙයි. ගිනි යනු ගින්නදරයි. අනාහාරො යනු ඉන්ධන රහිත. අත්ථසසායං විඤ්ඤාපනී යනු ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ගුණසංඛ්‍යාත වූ උපමෙය දක්වනු කැමැති, ප්‍රකාශ කරනු කැමැති මේ නාග උපමාවයි. විඤ්ඤති යනු ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් අවබෝධ කරගත් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය දන්නවුන් විසින්, තමා පිළිබඳව කියයි. විඤ්ඤිසසනනී යනු හේතුකාරණායි. යම්හෙයකින් නාග වූ මා විසින් දේශනා කරන ලද නාගයා වනාහි තරාගත ගන්ධ හස්තියාය. මහානාග වූ රහතන් වහන්සේලා තමන්ගේ විෂයයෙහි පිහිටා දැනගනිත්. ඒ නිසා අනික් පෘථව්ජනයන්ට දැනගැනීම පිණිස මේ උපමාව අප විසින් කියන ලදී යන බලාපොරොත්තුවයි. සරීරං විජනං නාගො පරිනිබ්බිසසත්‍යනාසවො යනු සම්මා සම්බුදු හස්ති රාජයාණෝ බෝධි මූලයේදී සඋපාදිසේස පරිනිර්වාණයෙන් ආශ්‍රවයන්ගෙන් මිදුනේ දැන්

ආත්මභාවය අත්හරින්නේ ස්බන්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පිරිනිවන් පාත්තේය යනුවෙන් මෙසේ උපමා වතුර්දශයකින් සකසා ගාථා සොළසකින් හා පද හැටහතරකින් බුදුගුණ වර්ණනා කරන්නේ අනුපාදිසෙස නිර්වාණ ධාතු වෙන් දේශනාව නිමකළහ.

උදාසී ථේර ගාථා වර්ණනාව නිමියේය.

සොළොස්වන නිපාත වර්ණනාව සමාප්තය.

20-1-1

විසිවන නිපාතයෙහි යඤ්ඤත්ථං යනාදී වූ ආයුෂමත් අධිමුත්ත තෙරුන්ගේ ගාථාවන්ය. උන්වහන්සේද පෙර බුදුවරයන් සම්පයෙහි කරන ලද ප්‍රාර්ථනා ඇත්තේ ඒ ඒ භවවල පින් රැස් කරන්නේ අත්දසසී බුදුන් කල පොහොසත් කලයක ඉපිද ව්‍යක්ත බවට පත්ව බුදුන් පිරිනිවන්පෑ කල්හි හික්කු සංඝයාට උපස්ථාන කරන්නේ මහදත් පැවැත්වීය. ඔහු ඒ පිනින් දෙවිමිනිසුන් අතර සැරිසරන්නේ මේ බුද්ධෝත්පත්ති කාලයෙහි ආයුෂමත් සංකීවච තෙරුන්ගේ නැගණියගේ කුසෙහි පිළිසිද ගත්තේය. අධිමුත්ත යැයි මොහුට නම් ලැබිණ. ඔහු වැඩිවිය පත්වූයේ තම මාමා වූ තෙරුන්වහන්සේ ලඟ පැවිදිව විදර්ශනා වඩන්නේ සාමණේර අවස්ථාවේදීම රහත් බවට පත්විය. එබැවින් අපදානයෙහි මෙසේ කියන ලදී.

ලෝකයට පිහිට වූ උතුම් අත්දසසී බුදුන්වහන්සේ පිරිනිවන්පෑ කල්හි පහත් සිහින් හික්කු සංඝයාට උපස්ථාන කළේය.

සෘජු ගුණෝපේත වූ සමාහිත වූ සිත් ඇති සංඝරත්නයට ආරාධනාකොට මණ්ඩපයක් සාදවා උතුම් සංඝරත්නයට උක්ගස් වැළඳවීය.

යම් යම් දේව ආත්මයක හෝ මනුෂ්‍ය ආත්මයක උපදින්නෙමිද මේ පින් බලයෙන්, සියළු සත්ත්වයන් පරදවා ඉදිරියෙන් සිටින්නෙමි.

එකල්හි කල්ප දහඅටක් යම් දානයක් දුන්නෙමිද, දුගතියක නූපදින්නෙමි. ඒ මේ උක්තස් දානයේ එලච්චාකයයි. මා විසින් කෙලෙස් තවන ලදී. බුදුන්ගේ අවවාදය ඉටු කළෙමි.

රහත්බවට පැමිණ සමාපත්ති සුවයෙන් කල්ගෙවන්නේ උපසපන් වනු කැමැත්තේ මවගෙන් විමසන්නෙමියි මව් සම්පයට යන්නේ අතරමගදී දේවතාවියකට බිලිපූජාවක් කිරීම සඳහා මස් සොයමින් ඇවිදින්නා වූ සොරුන් පත්සියයකට මුනගැසිණ. දේවතාවියට බිල්ලක් වේවායි ඔහුවද සොරු අල්ලා ගත්හ. සොරුන් විසින් අල්ලාගන්නා ලද නමුත් භය නැතිව තැනි ගැන්මකින් තොරව ප්‍රසන්න මුහුණින් යුතුව සිටියේය. ඔහුව දැක පුදුමයට පත් සිත් ඇති සොරදෙටුවා ඔහුට ප්‍රශංසා වශයෙන්.

යඤ්ඤාථං වා ධනාථං වා යෙ හනාම මයං පුරෙ
අවසෙ තං භයං හොති වෙධනති විලපනති ච

තසස තෙ නථී භිතතනං භියොඨා වණෙණා පසීදති

කසමා න පරිදෙවෙසී එවරූපෙ මහබහයෙ යනුවෙන් ගාථා දෙකක් පැවසීය. එහි යඤ්ඤාථං යනු යාගය පිණිස දෙවියන්ට බලි පූජාවක් කිරීම සඳහා යන අර්ථයි. 'වා' ශබ්දය විකල්ප අර්ථය සඳහාය. ධනාථං යනු සත්තක සියළු දේ පැහැරගැනීම සඳහා. යෙ හනාම මයං පුරෙ සියළු දේ පැහැරගැනීම සඳහා. යෙ හනාම මයං පුරෙ යනු අපි පෙර යම් යම් සත්ත්වයන් සාතනය කෙළෙමුද යනුවෙන් අතීත අර්ථයෙහි වර්තමාන ක්‍රියාපදය යෙදීය. අවසෙ යනු ඉතිරි නොකොට, තං යනු ඔවුන්ගේ අවසෙස යැයිද පාඨයක් ඇත. අප විසින් අල්ලාගත් පසු එකකු හැර ඉතිරි අයට, අයං එව වා යනුවෙන් ද පාඨයක් ඇත. භයං හොති යනු මරණ භයයි. යම්හෙයකින් ඔව්හු කම්පාවෙන්ද, වැළපෙන්ද, සිතෙහි බිය නිසා කම්පාවෙන්ද ස්වාමීනි! නුඹලාට මේ මේ දේ දෙන්නෙමු. දාසබවට පත්වන්නෙමු ආදිය කියමින් වැළපෙත්.

තසසතෙ යනු යම් ඒ නුඹ වනාහි අප විසින් දේවතාවියට බිලිදීම සඳහා මරණයට පත්කිරීමට ඔසවන ලද කඩු දැක බියට පත්වූයේ තැනි ගනී. භිතං යනු බියසුළු බව. භයවෙන් යනු අර්ථයි. භියොඨාවණෙණා පසීදති යනු ප්‍රකෘති වර්ණයටත් වඩා වැඩියෙන් තාගේ මුහුණෙහි පැහැය බබලයි. ඉදින් මොවුන් මා දැන්ම මරන්නේ නම් උපාදාන රහිතව පිරිනිවන්

පාත්තෙමි. දුක් සමූහය බැහැර යන්නේ යැයි විශාල සොම්නසක් ඒ තෙරුන්ට ඇතිවිය. එවරුපෙ මහබහයෙ යනු මෙබඳු මහත් වූ මරණ බියක් එළඹි කල්හි හේතුවර්ථයෙහි මේ ආධාර වචනයයි. දැන් තෙරුන් වහන්සේ සොරදෙටුවාට පිළිතුරු දීමේ ස්වරූපයෙන් බණ කියන්නේ.

නැවී වෙනසිකං දුකධං අනපෙකඛසස ගාමණී
අතිකකතතං භයා සබ්බෙ ඛින සංයොජනසස වෙ

බිණාය භවනෙතතියා දිට්ඨොධමෙම යථා තපේ
නභයං මරණේ හොති භාරතීකෙඛපණේ යථා

සුවිණණං බුහමචරියං මෙ මගෙචාපි සුභාවිනො
මරණේ මෙ භයං නැවී රොගනමිව සංඛයෙ

සුවිණණං බුහමචරියං මෙ මගෙචාපි සුභාවිනො
නිරසසාදා භවා දිට්ඨා විසං පීතාව ඡඩ්ඛිතං

පාරගු අනුපාදානො කත කිවෙවා අනාසවො
කුට්ඨො ආයුකඛයා හොති මුතො ආසාතනා යථා

උතතමං ධම්මතං පතො සබ්බලොකෙ අනැවීකො
අදිතතාව සරාමුතො මරණසමීං න සොචති

යදැවී සංගතං කිඤ්චි භවො වා යත් ලබහති
සබ්බං අනිසසරං එතං ඉතිවුතතං මහෙසිනා

යො තං තථා පජානාති යථා බුද්ධො දෙසිතං
න ගණහාති භවං කිඤ්චි සුතතතංව අයොගුලං

න මෙ හොති අහොසිනති භවිසසනති න හොතිමෙ
සංඛාරා විගමිසසනති තත්ථ කා පරිදෙවනා

සුද්ධං ධම්ම සමුපපාදං සුද්ධං සංඛාර සනතතිං
පසසනසස යථාභූතං නභයං හොති ගාමණී

තිණකට්ඨසමං ලොකං යදා පඤ්ඤාය පසසති
මමතතං සො අසංවිදාං නත්ථි මෙති න සොචති

උක්කණයාමී සරීරෙන භවෙනාමහි අනත්ථිකො
සොයං හිජ්ජසසති කායො අඤ්ඤාච න භවිසසති

යං වො කිච්චං සරීරෙන තං කරොථ යදීච්චථ
න මෙ තප්පච්චයා තත්ථ දොසො පෙමඤ්ච හෙහිති ති

මේ ගාථා ප්‍රකාශ කරන ලදී.

ඔහුගේ පුදුම සහගත ලොමුදැහැගන්වන වචනය අසා ආයුධ පසෙක දමා ඒ මානවකයෝ මෙය කීවාහ. මෙය සංගායනා කාරක තෙරවරුන් විසින් කියන ලද ගාථාය. ඉන් පසුව එන ගාථා තුන සොරුන්ගේත් තෙරුන්ගේත් ප්‍රකාශන හා එයට පිළිතුරු ගාථාවන්ය.

ස්වාමීනි, කවරනම් තපසක් කොට කවරනම් ගුරුවරයෙක් ඇතිව, කවරකුගේ ශාසනයට ඇතුළත්ව ඒ අසෝකී බව ලබන්නේද?

සර්වඥ වූ සියල්ල දකින්නා වූ ජීනවරයන් වහන්සේ මගේ ගුරුවරයාය. මහා කාරුණික වූ ශාස්තෘන් වහන්සේ මුළු ලෝකයටම වෛද්‍යවරයෙකි.

උන්වහන්සේ විසින් ඤයගාමී වූ මේ ධර්මය දේශනා කරන ලදී. උන්වහන්සේගේ ශාසනයට ඇතුළත්ව ඒ අසෝකී බව ලබන්නේද?

සොරු සෘෂිවරයන් වහන්සේගේ සුභාෂිත වචනය අසා අවිආයුධ පසෙක දමා අයෙක් ඒ ක්‍රියාවන්ගෙන් ඉවත් වූහ. සමහර කෙනෙක් පැවිදිවීම රූපි කළහ.

ඔවුහු සුගතයන් වහන්සේගේ සසුනෙහි පැවිදිව සෑම අයුරකින්ම බොජ්ඣංගබල වඩා ශ්‍රීතිමත් සිතැත්තාහු යහපත් මනසක් ඇත්තාහු අසංඛත සංඛ්‍යාත වූ නිර්වාණපදය ස්පර්ශ කළහ. එහි නත්ථි වෛතසිකං දුක්ඛං අනපෙක්ඛසස ගාමණී යනු දෙටුව, බලාපොරොත්තු සහිත තණ්හාව

නැති මා වැන්නකුට තැතිගැන්මක් හෝ පෙර මෙන් වෛතසික දුකක්, දොම්නසක් නැත. දොම්නසක් නැති බව පැවසීමෙන් හයක් නැති බව කියයි. ඒ නිසා කියන ලදී. සියළු බිය ඉක්මවන ලදී. අතිකතනා හයා සබෙබ යනු ඤාය වූ සංයෝජන ඇති රහතන් වහන්සේගේ විසිපස් වැදෑරුම් මහා භයද අනිකුත් සියළු භයද ඒකාන්ත වශයෙන් ඉවත්ව ගිය, පහව ගිය, නැතිව ගිය යන අර්ථයි. දිට්ඨි ධමෙම යථා තථෙති යනු චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයන් අවබෝධ කරගැනීමෙන්, කෙලෙස් ප්‍රභාණය සාක්‍ෂාත් කරගැනීමෙන් හා භාවනා වශයෙන් මාර්ග ප්‍රඥාවෙන් ඇති තතු දුටුකල්හි මරණෙ යනු මරණ හේතුවයි. භාරනිකෙඛපණෙ යථා යනු යම්සේ කිසියම් පුරුෂයෙක් හිසෙහි තබාගෙන සිටිය විශාල බරකින් නිදහස් වන්නේ එය බිම තැබීමෙහි බියක් ඇතිකර නොගනී. මෙබඳු තත්ත්වයක් ලැබීම යනු අර්ථයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මෙසේ දේශනා කරන ලදී.

භාරා භවෙ පඤ්චකඛ්ඤා භාරහාරොච පුගගලො
 භාරාදානං දුබං ලොකෙ භාර නිකෙඛපණං සුබං

(බර උසුලන්නා වූ පුද්ගලයාට ඒකාන්ත වශයෙන් පඤ්චකඛ්ඤායෙන් බර වෙත්. මේ බර උසුලා ගැනීම ලෝකයේ දුකයි. බර බිම තැබීම සැපය.)

සුචිණ්ණනති මනා වර්තය. බ්‍රහ්මචරියං යනු ශික්‍ෂාත්‍රය අඩංගු ශාසන බ්‍රහ්මචරියයි. එයින්ම මාර්ගය මනාව වඩන ලද්දේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයද මනාව වඩනා ලද්දේ. රොගානම්ච සංඛයෙ යනු බොහෝ රෝගයන්ගෙන් මඬිනා ලද්දා වූ රෝගියාගේ අසනීප අඬුවීගෙන යනවිට ජීවිතයත් සතුටක්ම ඇතිවෙයි. එපරිද්දෙන් ස්කන්ධ රෝග සංඛ්‍යාත මරණයෙහි මා වැන්නකුට බියක් නැත. නිරසසාදා භවාදිට්ඨා යනු තුන්වැදෑරුම් දුක්වලින් මඬිනා ලද එකොලොස් ගින්නකින් දැවෙන්නා වූ භවත්‍රය ආශ්වාද රහිත බව මා විසින් දකින ලදී. විසං පිඤ්ඤානං යනු ප්‍රමාද වශයෙන් විස පානය කර එලෙසම ඉවත දමන්නාක් මෙන් මට මරණය පිළිබඳව බියක් නැත යන අර්ථයි. මුත්තො ආසානනායථා යනු යම්සේ සොරුන් විසින් මැරීම සඳහා ගෙනයන ලද්දේ කිසියම් උපායකින් එයින් මිදුනේ තුටුපහටු වූයේ වෙයි. එසේ සසර පරතරට ගිය බැවින් උපාදාන සතරින් නිදහස් වූයේ පරිඤ්ඤා ආදී සොළොස්

කෘත්‍යයන් කළ බැවින් කතකිවච නම් වේ. කාමාසව ආදියෙන් තොර වූයේ ආයුක්‍යය හේතුවෙන් සතුටු වූයේ සොම්නස් වූයේ වෙයි. උක්තමං යනු ශ්‍රේෂ්ඨ යි. ධම්මකතනි යනු ධර්ම ස්වභාවයයි. රහත් බව සිද්ධ වූ කල්හි එය සඵලවීමේ හේතුවෙන් ප්‍රීතියට පත්වූ සබ්බලොකෙ යනු මුළු ලෝකයෙහි දීර්ඝායුෂ ආදී සැප බහුල බව ආදී වශයෙන් ලෝකයෙහි අනන්‍යකො යනු අපේක්‍ෂාවක් නැති. ආදිත්තාව සරා මුත්තා යනු යම්සේ යම් පුරුෂයෙක් හාත්පසින්ම ගින්නෙන් ගිනිගෙන දිලිසෙන ගෙයකින් නික්මගියේ එයින් පිටවීම නිමිති කරගෙන ශෝක නොකරයි. මෙසේ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයන් වහන්සේ මරණය නිමිති කරගෙන ශෝක නොකරයි. යද්දථිසංගතං කිඤ්චි යනු මේ ලෝකයෙහි යම්කිසි දෙයක් තිබේද විද්‍යාමාන වෙයිද ලබයිද සත්ත්වයන් විසින් රැස්කරන ලදද සංඛාරයන් සමග එක්වීමක් වේද ඒ ඒකරාශී වීමයි. සංඛතං යන පාඨයන්ද ඇත. එයට යම්කිසි හේතුප්‍රත්‍යයන් එක්ව කරන ලද හේතුවක් නිසා උපන්නා වූ යන අර්ථයි. භවොචායසු ලබ්භතී යනු යම් ඒ සප්ත යෝනිවල යමෙක් උපත ලබයි යන අර්ථයි. සබ්බං අභිසසිරං එතං යනු මේ සියල්ල බලරහිතය. මෙහිදී කිසිවකු විසින් මෙසේ විය යුතුයයි බලයක් පතුරුවන්නට නොහැකි වෙයි. ඉතිවුත්තං මහෙසිත්‍යා යනු සියළු ධර්මයෝ අනාත්මයහ. සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් මෙසේ වදාරණ ලදී. ඒ නිසා මෙය බලයක් නැති බව දැනගන්නා ඇත්තා මරණයේදී ශෝක නොකරයි යන යෙදුමයි. න ගණහානි භවං කිඤ්චි යනු යම් ආර්ය ශ්‍රාවකයෙක් සියළු සංස්කාරයෝ අනිත්‍යය යනාදී ලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලදද එසේම ඒ භවත්‍රය විදර්ශනා ප්‍රඥා සහිත මාර්ග ඥානයෙන් වටහා ගනීද ඒ කිසියම් පුරුෂයෙක් සැප කැමැත්තේ දිනක් රත්වූ යකඩ ගුලියක් අතින් අල්ලා නොගනීද එසේ යම්කිසි කුඩා හෝ මහත් වූ හෝ භවයක් නොගනීද එහි ආශාවක් නොකරයි යන අර්ථයි.

නමෙ හොති අහොසිං යනු අතිතයෙහි මම මෙබඳු වූයෙමි යනුවෙන් ආත්ම දෘෂ්ටි වශයෙන් මගේ සිතෙහි පැවැත්මක් නැත. දෘෂ්ටියෙන් මනාව මිදුණු බැවින් ධර්ම ස්වභාවය මනාව දුටු බැවින්, භවිසසනනි න හොතිමෙ එයින්ම අනාගත කාලයෙහි මට මෙබඳු වූ කවරෙක් වන්නේද මෙසේද මට නොවන්නේය. සංඛාරා විගම්සසනනි යනු මෙසේ වනාහි වෙයි. ප්‍රත්‍යනුරූපව පවත්නා වූ සංස්කාර මිස මෙහි කිසියම් ආත්මයක් හෝ ආත්මීය වූවක් නැත. ඒවාද නැතිව යන්නේය. විනාශ වන්නේය. මොහොතක් පාසා බිඳී යන්නේය. තසු කා පරිදෙවනා යනු මෙසේ

බලන්නා වූ මා වැන්නකුට එහි සංස්කාරයන්ගේ නැතිව යාමේ කවරනම් වැලපීමක්ද? සුද්ධං යනු හුදෙක් පිරිසිදු, ආත්ම සාරයෙන් මිශ්‍ර නොවූ ධර්ම සමුපපාදං යනු ප්‍රත්‍යය හා ප්‍රත්‍ය හේතුවෙන් උපන් ධර්ම සමුහය, අවිද්‍යා ආදී හේතූන් නිසා සංස්කාර ආදී ස්වභාවයන්ගේ පැවැත්ම, සංඛාරසන්නතිං යනු ක්ලේශ කර්ම විපාක ප්‍රභේද සංඛ්‍යාත සංස්කාර සමුහය පසසන්නසස යථාභූතං යනු විදර්ශනා සහිත මාර්ග ප්‍රඥාවෙන් ඇති පරිදි දැනගන්නහුගේ නිෂ්කට්ඨසමං ලෝකං යනු යම්සේ වනයෙහි කාටවත් අයත් නැති තණ පඳුරක් යම්කිසි කෙනෙක් ගැනීමට සූදානම් වනවිට කෙනෙක් මා සතු මෙය ගන්න කියා කීමක් සිදුනොවන්නේය. මෙසේ ඔහු අයිතිකාරයෙක් නැති තණ පඳුරකට සමාන වූ සංස්කාර ලෝකය යම්දිනක ප්‍රඥාවෙන් දකිද ඔහු එහි මමත්වයක් නොදකින්නේ නොලබන්නේය. නොකරන්නේය. නැවීමේ යනු ඒ මම එය මට නැත්තේ යැයි ශෝක නොකරයි. උකකණධාමී සරීරෙන යනු අසාර වූ හටගත්තා වූ අකාතඥ බවෙන් අසුවී දුගඳ හමන පුගුල්සාජනක පිළිකුල් ස්වභාවයෙන් මේ ශරීරය පිළිබඳව කළකිරෙමි. මේ ශරීරය පිළිබඳව කළකිරෙන්නේ මෙසේ සිටිමි.

හවෙ නාමහි අනාවිකො යනු සියළුම හවයන්ගෙන් නැත්තෙක් වෙමි. කිසිම හවයක් නොපතමි. සොයං හිජ්ජසසති කායො යනු මේ මගේ ශරීරය දැන් ඔබගේ ප්‍රයෝගයෙන් වෙනස් අයුරකින් හෝ වෙනස් තැනක හෝ බිඳී යන්නේය. අඤ්ඤා ව න හවිසසති යනු වෙනත් ශරීරයක් ඉදිරියේදී මට නැත. පුනර්භවයක් නැති බැවිනි. යං වො කිච්චංසරීරෙන යනු නුඹලාට මේ ශරීරයෙන් ප්‍රයෝජනයක් තිබේද එය කරන්න. ඉදින් කැමැත්තේ නම් කැමැති වන්න. නමෙ තප්පව්‍යයා යනු ඒ නිමිත්ත මේ ශරීරයට නුඹලා විසින් කැමැති වූ කටයුතු කිරීම හේතුවයි. තප්ප යනු ඒවා කරන හෝ නොකරන කල්හි. දොසො පෙමඤ්ඤව හෙහිති පිළිවෙලින් ක්‍රෝධය වෛරය ඇති නොවන්නේය. තමාගේ හව ආශාව සර්වප්‍රකාරයෙන් ප්‍රහීණ බැවින් යන අර්ථයි. වෙනත් හේතුවක් නිසා හෝ වෙන තැනක හෝ පටිසයට හේතුකාරකයන් නොමැති කල්හිද තප්පව්‍යයා එයට හේතුව යැයි කියති. තප්ප (එහි) යන වචන හේතුකාරක වශයෙන් කියන ලදී. තසස යනු අධිමුත්ත තෙරුන්ගේ තංවචනං යනු තනි වෙතසිකං දුක්ඛං (වෛතසික දුක්ඛක් නැත) ආදිය මරණයෙහි බියක් නැති බව දක්වන ලදී. එයින්ම පුදුම සහගත ලොමුදැහැගන්වන වචනයක් අසා මාණවා යනු සොරු. සොරුන්ට මාණව යැයි කියති. මාණවෙහි පි

සමාගව්ජනති කතකමෙමහිපි අකතකමෙමහි (කළ නොකළ කර්මයන් නිසා සොරුන් එක්තැන් වෙත්) ආදියෙහි මෙනි. කිං හදනෙන කට්ඨිකාන යනු කවරනම් තපස් කර්මයක් කොට ඔබගේ ගුරුවරයා කවරෙක්ද? කවරකුගේ ඉගැන්වීමක් අවවාදයක් නිසා මේ නිශ්ශෝකී බව, මරණ අවස්ථාවේ සෝකයක් ඇති නොවේ යන අර්ථය කීවාහ. විමසීම් වශයෙන් ප්‍රකාශ කළහ. ඒ අසා තෙරුන් වහන්සේ ඔවුන්ට පිළිතුරු දෙන්නේ 'සබ්බඤ්ඤා' ආදිය කීහ. එහි සබ්බඤ්ඤා යනු අනුන්ගේ අවවාදයෙන් තොරව සර්වප්‍රකාරයෙන් සියළු ධර්මය වටහා ගැනීමට සමත් බලාපොරොත්තු සහිත බැවින් උනන්දු කරවන පැවැත්ම ඇති අනාවරණ ඥානයාගේ අවබෝධයෙන් අතීත ආදී ප්‍රභේද ඇති සියල්ල දන්නේය යන අර්ථයෙන් සබ්බඤ්ඤා නම් වේ. එම සියල්ල දක්නා ඇසින් සියල්ල දන්නේනුයි සබ්බදසසාවී නම් වෙයි.

යම් ඒ මෙහිදී කිවයුතු දේ වේද එය ඉතිවුක්තකපාලි වර්ණනාවේදී විස්තර වශයෙන් කියන ලද්දේමය. එහිදී කියන ලද ක්‍රමයෙන්ම දැනගත යුතුයි. පස්මරුන් පරාජය කළ නිසා ජීන නම් වේ. හීන ආදී වශයෙන් ප්‍රභේදයක් නැතිව සියළුම සත්ත්ව වර්ගයා කෙරෙහි පවත්නා වූ මහත් වූ කරුණාවෙන් යුක්ත වූයේ මහාකාරුණික නම් වේ. දිට්ඨධම්ම වශයෙන් හා පරලෝක වශයෙන් සුදුසු පරිදි හික්මවන බැවින් අනුශාසනා කරන බැවින් සථා නම් වේ. එයින්ම සියළු ලෝකයාගේ කෙලෙස් නමැති රෝගවලට බෙහෙත් කරන බැවින් සියළු ලෝකයාට වෛද්‍යවරයෙක් වූ සම්මා සම්බුදු වූ මාගේ ආචාර්ය වූ යනුයි. බයගාමී යනු නිවනට යන්නා වූ මෙසේ තෙරුන් විසින් ශාස්තෘ ශාසනයේද ගුණ ප්‍රකාශ කළ කල්හි හටගත්තා වූ ශ්‍රද්ධා ඇති සමහර සොරු පැවිදි බවට පත්වූහ. සමහරු උපාසක බවට පත්වන බව දැන්වූහ. එම අර්ථය දක්වන්නේ සුඤ්චන වොරා..... යනාදී ගාථා දෙක කීහ. එහි ඉසිනො යනු අධිශීල ශික්‍ෂාදීය සොයන බැවින් යන අර්ථයෙන් සෘෂිවරයන් වහන්සේගේ, අධිමුක්ත තෙරුන්ගේ නිකම්පය යනු අත්හැර. සඤ්චිව ආවුධානි ව යනු කඩු ආදී ශස්ත්‍ර ද දුන්න. ඊතල ආදී ආවුධ ද තමනා ව කමමා යනු ඒ සොරකම් කිරීමේ කටයුත්තෙන්, තෙ පබ්බජ්ඣා සුගතසස සාසනෙ යනු ඒ සොරු යහපත් වූ ගමන් ආදියෙන් යුක්ත වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සසුනෙහි පැවිදිබවට පත්ව භාවනා විශේෂ අධිගමයෙන් ඇතිවූ සතුටින් හා ප්‍රීතියෙන් යුක්තවීමෙන් යන අර්ථය සඳහා උදග්ගච්ඡනා යැයි කීහ. සුමනා යනු සොම්නසට පැමිණි. කතිඤ්ඤා යනු වඩන ලද ඉඳුරන් ඇති. ඵුසිංසු යනු

අග්‍ර වූ මාර්ගාධිගමයෙන් අසංඛත වූ නිර්වාණය අවබෝධ කරගත්හ. අධිමුක්තො යනු සොරුන් හික්මවා ඔවුන් එහිම රඳවා මව සමීපයට ගොස් මවගෙන් විවාරා ආපසු ඇවිත් ඔවුන් සමග උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ සමීපයට ගොස් පැවිදි කරවා උපසම්පදා කළේය. ඉක්බිති ඔවුන්ට කමටහන් විවාළේය. ඔව්හු නොබෝකලකින් රහත් බවට පත්වූහ. ඒ නිසා කියන ලදී. තෙ පබ්බජ්ඣා -පෙ- අසංඛත ආදිය.

අධිමුක්ත පේර ගාථා වර්ණනාව නිමිසේය.

20-1-2

සමණාසස අනුචිතතා යනාදිය ආයුෂ්මත් පාරාපරිය තෙරුන්ගේ ගාථාවන්ය. මොහු ද පෙර බුදුවරුන් සමීපයෙහි කරණ ලද ප්‍රාර්ථනා ඇත්තේ ඒ ඒ භවයෙහි සසරට පිහිට වන්නා වූ කුසල් රැස්කොට සුගතිවල සැරිසරන්නේ මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයෙහි සැවැත්නුවර එක්තරා බ්‍රාහ්මණ මහාසාර කුලයක පුත්‍රයෙක් ව උපන්නේය. වැඩිවියට පත් ඔහුට ගෝත්‍ර නාම වශයෙන් පාරාපරිය යන නම ලැබිණ. ඔහු ත්‍රිවේදය ඉගෙන බ්‍රාහ්මණ ශිල්පයන්හි පරතෙරට ගියේ එක්දිනක් ශාස්තෘන් වහන්සේ ධර්මදේශනා කරන කල්හි දෙවරම් විහාරයට ගොස් පිරිස කෙළවර හුන්නේය. භාගාවතුන් වහන්සේ ඔහුගේ සිතිවිලි විමසා බලා ඉන්ද්‍රිය භාවනා සූත්‍රය දේශනා කළ සේක. ඔහු එය අසා හටගත් ශ්‍රද්ධා ඇත්තේ පැවිදි විය. ඒ සූත්‍රය ඉගෙනගෙන එහි අර්ථය පිළිබඳව කල්පනා කළේය. යම්සේ වනාහි ගාථාවන්හි අර්ථය තමාම කල්පනා කළේද ඔහු එපරිද්දෙන් කල්පනා කරන්නේ ආයතන ස්වරූපයෙන් විදර්ශනාව පිහිටුවා නොබෝ කලකින්ම රහත් බවට පත්වූයේ පසුකලක තමා විසින් සිතු ආකාරය ප්‍රකාශ කරන්නේ

සමණසස අනුචිතතා පාරාපරියසස හික්ඛුනො
 එකකසස නිසිනනසස පච්චිතතසස ක්‍රමාධිනො

කිමානුපුබ්බං පුරිසො කිං වතං කිං සමාවරං
 අතතනො කිච්චකාරිසස නච්චිකෑචි විභෙදයෙ

ඉන්ද්‍රියානි මනුසසානං හිතාය අහිතායව
 අරකඛිතානි අහිතාය රකඛිතානි හිතාය ව

ඉන්ද්‍රියානෙව සාරකඛං ඉන්ද්‍රියානිව ගොපයං
අත්තනො කිච්චකාරිසස නවකිඤ්චි විහෙය්සෙ

චක්ඛුන්ද්‍රියං චෙ රූපෙසු ගච්ඡන්තං අනිචාරයං
අනාදීනව දසසාචී සො දුක්ඛා නහි මුච්චති

සොතින්ද්‍රියං චෙ සද්දෙසු ගච්ඡන්තං අනිචාරියං
අනාදීනව දසසාචී සො දුක්ඛා න හි මුච්චති

අනිසසරණ දසසාචී ගන්ධෙ චෙ පටිසෙවති
න සො මුච්චති දුක්ඛමහා ගන්ධෙසු අධිමුච්චන්තො

අමිඤ්ඤං මධුරගඤ්ඤව තිත්තකගග මනුසසරං
රස තණ්හාය ගන්ථිතො හදයං නාවබුජ්ඣති

සුභානාපපටිකුලානි ඓඨාධ්වංඛානි අනුසසරං
රතෙනා රාගාධිකරණං විවිධං වින්දනෙ දුඛං

මනං චෙ තෙහි ධමමෙහි යො නසකෙකාති රක්ඛිතුං
නතොනං දුක්ඛමන්ධෙති සබ්බෙනෙතෙහි පඤ්චති

පුබ්බලොහිත සමුපුණ්ණං බහුසස කුණපසසච
නරචිරකතං චගගු සමුගගමීච විතතිතං

කටුකං මධුරසසාදං පියනිබන්ධනං දුඛං
බුරංච මධුනාලිතං උලලිහං නාව බුජ්ඣති

ඉත්ථිරූපෙ ඉත්ථීසරෙ ඓඨාධ්වංඛෙඛපි ච ඉත්ථීයා
ඉත්ථීගන්ධෙසු සාරතෙනා විවිධං වින්දනෙ දුඛං

ඉත්ථීසොනානි සබ්බානි සන්දනති පඤ්ච පඤ්චසු
තෙසමාවරණං කාතුං යො සකෙකාති විරියවා

සො අත්ථවා සො ධමමට්ඨො සො දකෙඛා සො විචක්ඛණො
කරෙය්‍ය රමමානොපී කිච්චං ධමමත්ථසංහිතං

අඵො සීදති සංයුතතං චජෙජකිචචං නිරසුකං
නතං කිචචනති මඤ්ඤිඤා අපපමනො චිචකඛණො

යඤච අසොන සංයුතතං යච ධම්මගතා රති
තං සමාදාය චතෙතඵ සාහි චෙ උතතමා රති

උචචාව චෙහුපායෙහි පරෙසමභිජිහිසති
හනඤා චධිඤා අඵ සොචධිඤා ආලොපත සාහසා යො පරෙසං

තචජනො ආණියා ආණිං නිහනති ඛලචා යඵා
ඉඤ්ඤානි ඉඤ්ඤෙ හෙච නිහනති කුසලො තඵා

සදධං චිරියං සමාධිඤච සතිං පඤ්ඤඤච භාවයං
පඤච පඤචභි හනඤාන අනිසො යාති බුභමණො

සො අසඵා සො ධම්මචෙධා කඤා චාකඤානුසාසනිං
සඛෙඛන සඛඛං බුදධසස සො නරො සුඛමෙධිති ති

යන ගාඵා ප්‍රකාශ කෙළේය.

එහි සමණසස යනු පැවිද්දාගේ යන අර්ඵයි. අහු යනු විය යන අර්ඵයි. විනතා යනු ධර්මය පිළිබඳ සිතුවිලි, ධර්මය පිළිබඳ අවධානය යොමුකිරීම. පාරිපරියසස යනු පාරාපරගොත්‍රයෙහි පාරාසරියසස යනුද පාඨයකි. හිකඛුනො යනු සසරෙහි බය දකින ස්වභාවය ඇත්තහුඵ එකකසස යු අසභාය තැනැත්තාගේ, මෙයින් කාය විචේකය දක්වයි. පච්චිනතසස යනු හුදකලා බච හේතුවෙන් කෙලෙසුන් නැති කිරීමෙන් විචේකය පඵන් ගන්නා ලද්දාහුඵ, මෙයින් චිත්ත විචේකය දක්වයි. එයින් කිහ. ක්‍ර්‍රායිනො යනු ධ්‍රාන චැඪීම ස්වභාවකොඵ ඇත්තහුගේ සිහිකල්පනාවෙන් යුක්ත වූචහුගේ යන අර්ඵයි. තෙරුන් චහන්සේ තමන් අනුන් මෙන් කොඵ කියයි. කිමානුපුඛඛං යන ආදියෙන් ඒ සිහිචල්ල දක්වයි. එහි පළමු ගාඵාවෙහි කිමානුපුඛඛං යන්නෙහි අනුපුඛඛං යනු අනුපිළිචෙලයි. අනුපිළිචෙල කියනකල්හි චන් සමාදාන ආදියෙහි යම් ඒ පිළිචෙලක් චේද ඒ අනුපිළිචෙලින් පිළිපැදිය යුතුයි යන අර්ඵයි. පුරිසො කිං චතං කිං සමාචාරං යනු යහපතක් කැමැති පුරුෂයා සමාදන් වියයුතු යන අරුතින්

වන යනුවෙන් ලබන ලද නම් ඇති කෙබඳු වූ සීලයක් රකින්නේ තමන්ගේ කටයුතු කරන්නේ කළයුතු දෙය කරන්නේ වන්නේය. කිසි සන්වයකුට හිංසා නොකරන්නේය. බාධා නොකරන්නේය යන අර්ථයි. තමන්ගේ කටයුතු යනු ශ්‍රමණ ධර්මයයි. කෙටියෙන් සීල, සමාධි, පඤ්ඤා එය සම්පාදනය කරන්නනුට අනුන්ට හිංසා කිරීම සඳහා උපක්‍රමයක්ද නැත. එබැවින්ද ඇතිකල්හි ශ්‍රමණ භාවයද නැති බැවින් යම්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් පැවිද්දා අනුන් නසන්නෙක් හෝ හිංසා කරන්නෙක් නොවන්නේය. අනුන්ට හිංසා කරන්නා ශ්‍රමණයෙක් නොවේයැයි වදාරා ඇත.

මෙහිද ව්‍යයක් සමාදන් වීමෙන් වාරිතන සීලය ගැණින. සමාවාර වශයෙන් ගැනීමෙන් හැසිරිය යුතු බැවින් වාරිත සීලය සමග ධ්‍යාන විදර්ශනා ආදිය ගැනේ. එබැවින් වාරිතන සීලය ප්‍රධානය. එහිදීද යම්තෙයකින් ඉන්ද්‍රිය සංවරය සිදුවන කල්හි සියළු ශීලය රැක්කා වන්නේය. මනාව රකින ලද්දේ වෙයි. ඒ නිසා ඉන්ද්‍රිය සංවර ශීලය පළමුව දක්වනු කැමැත්තේ ඉඳුරන් රැකීමෙහි ආදීනව ආනිසංස දක්වන්නේ ඉන්ද්‍රියානි මනුසසානං ආදිය කීහ. එහි ඉන්ද්‍රියානි යනු රැකිය යුතු ධර්මයන් දැක්වීමයි. ඒ නිසා ඇස ආදී ඉඳුරන් සය අදහස් කරන ලදී. මනුසසානං ආරක්ෂා කිරීමට සුදුසු පුද්ගලයන් දැක්වීමයි. හිතාය යනු යහපත සඳහා. අහිතාය යනු අයහපත සඳහා වන්නේය යන අර්ථයි. කෙසේනම් ඒවා හිත හා අහිත පිණිස වන්නේද යන්න රකඛිතානි යනාදියෙන් කියන ලදී. එහි අර්ථය නම් යමෙකුගේ ඇස ආදී ඉන්ද්‍රියයන් සිහිය නමැති පියනින් වසන ලද්දේ නොවේද ඔහුට රූපාදියෙහි අභිජ්ඣා ආදී පාප සිතුවිලිවල පැවැත්මෙන් දොරක් නැති බැවින් අනර්ථය පිණිසත්, වසන ලද්දේ පාප සිතුවිලි නැති බැවින් යහපත සඳහාත් පවත්වන්නේය. ඉන්ද්‍රියානෙව සාරකඛං යනු යම්තෙයකින් ඉන්ද්‍රිය සංවරය සම්පූර්ණද සීල සම්පදාව පුරයිද, සීල සම්පදාව පිරීමෙන් සමාධි සම්පදාව පුරයිද සමාධි සම්පදාව පිරීමෙන් ප්‍රඥා සම්පදාව පුරයි. ඒ නිසා ඉඳුරන් රැකීමෙන් තමාගේ හිතසුව පිණිස හේතුවන්නා වූ මූලික වන්නා වූ කරුණයයි දක්වන්නේ මෙසේ කිය. ඉන්ද්‍රියානෙව සාරකඛං යනු සිහිය (සති) පෙරටුකොට යාමෙන් ආරක්ෂා කරන්නේ යොනිසො මනසිකාරයෙන් ඉන්ද්‍රියයන් මනාව රකින්නේ යම්සේ අකුසල් නමැති සොරු ඒ ඒ දොරටුවලින් පිවිස සිත තුල ඇති කුසල් නමැති බඩු පැහැර නොගනිත්ද එසේ ඒවා වසන ලද්දේය යන අර්ථයි. සාරකඛං යනු 'සං' ශබ්දයෙන් 'සා' යන කොටස සහිතව කියන ලදී.

සාරාගො ආදියෙහි මෙනි. සංරක්ෂණයක් යනුද පාඨයකි. ඉන්ද්‍රියානිව ගොපයනනි යනු එයටම සමාන වචනයකි. පරියාය වචනය යෙදීම තෙතනි අටුවාවේ කියන ලද ආකාරයෙන් දැනගත යුතුයි. අනතනො කිවවකාරිසස යනු මෙයින් තමන්ගේ යහපතට හේතුවන ප්‍රතිපත්තිය දක්වයි. න ව කිඤ්චි විභෙදයෙ මෙයින් අනුන්ගේ යහපතට හේතුකාරක ප්‍රතිපත්තියද දෙකෙන්ම තමාගේ යහපතට හේතුවන ප්‍රතිපත්තියට දක්වයි. අනුන්ට හිංසා නොකිරීමෙන්, තමන්ගේ යහපතට හේතුවන ප්‍රතිපත්ති බැවින් මෙසේ රකින ලද ඉඳුරන් යහපත සඳහා වෙයි. සිතෙහි පිරිසිදු බව කෙටියෙන්ම දක්වා ආරක්ෂා නොකළ ඉන්ද්‍රියයන් අහිත පිණිස වන්නේය යනුවෙන් කිලුටු පැත්ත වනාහි වෙන්කර දක්වන්නේ වකඩුන්ද්‍රියය ව ආදිය කිහි. එහි වකඩුන්ද්‍රියය වෙ රූපෙසු ගව්ෂනනං අනිවාරයං අනාදීනව දසසාවි යනු යමෙක් නිල පිත ආදී ප්‍රභේද ඇති ඉටු අනිටු රූපායනතවල ගමන් කරන්නා වූ අහිමත පරිදි පවත්නා වූ පැවැත්මෙහි ආදීනව දක්නේ නොවේද ඉදින් මෙලොවදී හෝ පරලොවදී වන්නා වූ ආදීනව හා දොස් නොදකින්නේද ගව්ෂනනං අනිවාරයෙ අහිසරණ දසසාවි යනුද පාඨයකි. එහිදී යමෙක් දුටු දෙයෙහි දුටුබව පමණක් වන්නේය යනුවෙන් කියූ ආකාරයට දැකීම් මාත්‍රයෙහි පිහිටා සිහිය පිහිටුවීම් වශයෙන් රූපායනතයෙහි පවත්නේ හෙතෙම එහි නිසසරණ දසසාවි - කලකිරීම දකින්නා වූ නම් වේ. කියන ලද විපර්යාසයෙන් කලකිරීම නොදකින්නා වූ යන අර්ථය දතයුතුයි.

සො නහි දුකඛා මුවචනි යනු මෙබඳු පුද්ගලයා සසර දුකෙන් නොමිදේමය. මෙහිද වක්‍ර ඉන්ද්‍රියයාගේ නොවැලැක්වීම යනු යම්සේ ඒ දොරටුවෙන් අහිස්සා ආදී පාප ධර්මයන් අභ්‍යන්තරයට ගලා ඒද එසේ පැවැත්ම යන අර්ථයෙන් වනාහි සිහිය පිහිටුවීම දතයුතුය. ඉතිරි ඉන්ද්‍රියයන් පිළිබඳවද මේ ක්‍රමයමය. අධිමුව්ඡනො යනු අධික තණ්හාවෙන් මුලාවට පත්වූ අමබ්ලං යනු ඇඹුල් රස. මධුරග්‍රහං යනු මිහිරි රස කොටස්, එසේම තිත්ත රසය. අනුසසරං යනු ආස්වාද වශයෙන් ඒ ඒ රසය පිළිබඳව සිතන්නේ, ගජ්ඣනො යනු රස තණ්හාවෙන් ඒ ඒ රසයෙහි ගිජු වූයේ, බැඳුනේ ගධිනො කියාද පාඨයක් ඇත. ගිජු බවට පත්වූයේ යනු එහි අර්ථය.

හදයං නාවබුජ්ඣනි යනු දුක් කෙළවර කරන්නෙමියි පැවිදිබව ලබන මොහොතේ උපන් සිතිවිල්ල නොදනියි. නොසළකා හරියි. සසුනේ

හදවන, අභ්‍යන්තරය හා නිවැරදි ධර්මයන්, රස තණ්හාවෙන් මඩිනා ලද්දේ අවබෝධ නොවෙයි. නොදනියි. පිළි නොපදී යන අර්ථයි. සුභානී යනු සුන්දර. අප්පටිකුලානී යනු මනරම් වූ අරමුණු. ඓධංඛබානී යනු තදින් ඇලෙන හා නොඇලෙන යන ද්විප්‍රකාර ස්පර්ශය. රතනා යනු ඇලීම් ස්වභාවයෙන් රාගයෙන් ඇළුණේ. රාගාධිකරණං යනු රාගයට හේතුවයි. විවිධං විෂ්‍යතෙ දුක්ඛං යනු රාගය නිසා ඇතිවන වැලපීම ආදී වශයෙන් දිට්ඨධම්මික වූද නිරයෙහි තැවීම ආදී වශයෙන් පරලෝකයේද නන්වැදෑරුම් දුක් ලබන්. මනං වෙතෙහි යනු සිතද මේ රූප ආරම්භණ ආදියෙන්ද ධම්මාරම්භණ ප්‍රභේදවලින්ද තං යනු පුද්ගලයායි. සබ්බෙහි යනු පසිඳුරන්ගෙන්. මෙසේ කියා ඇත. යම් පුද්ගලයෙක් මනස හා මනෝද්වාරය ඉහත කියන ලද මේ රූප ආදී කරුණු පහෙන් ද ධර්මාරම්භණ ප්‍රභේද වශයෙන්ද එහි පවත්නා වූ පච්ඡාදි නමැති නිවරණවලින් රකින්නට ආරක්ෂා කරන්නට නොහැකිවෙයි ද එයින් ඔහු ආරක්ෂා නොවීම හේතුවෙන් ඒ පුද්ගලයාට එය නිමිති කොටගෙන දුක් පසුපස එයි. අනුව යන්නේද මේ රූප ආදී අරමුණු සය සමග සියළුම අරමුණුවලට හේතු වූ කරුණු සමග අනුව යයි යනුයි. මෙහි වකුඤ්ඤා හා සොත ඉඤ්ඤා නොපැමිණි දෙය ගැනීමේ හේතුවෙන් යන්නහු නොවළක්වයි කියන ලදී. අනික සපැමිණි දේ ගන්නේයැයි ගන්ධය ඇසුරු කරන්නේය ආදිය කියන ලදී. එහිදීද රස තණ්හාවන් ස්පර්ශ තණ්හාවන් සත්ත්වයන්ට විශේෂ වශයෙන් බලවත් වන්නේය යනාදී ලෙස රස තණ්හාය ගධිතො (රස තණ්හාවෙන් ගිජු වූයේ, පොඨඛබානී අනුසසරනෙතා (ස්පර්ශය සිහිපත් කරන්නේ) යනාදිය කියන ලදැයි දකියුතුයි.

මෙසේ අතාරකෂිත දොරටු ඇති පුද්ගලයාගේ දොරටු සයෙන් අරමුණු සයෙහි සංවර නොවීම නිමිතිකොට ඇතිවන්නා වූ දුක් දක්වා යම් ඒ අසංවරය ශරීර ස්වභාවය අවබෝධ නොවීම හේතුවෙන් වෙයි. ඒ නිසා ශරීර ස්වභාවය ගැන සිතන්නේ (පුබ්බලෝභිත සම්පුණ්ණං) ආදී ගාථා දෙක කියන ලදී. එහි අර්ථය නම් මේ ශරීරය වනාහි සැරව හා ලේවලින් පිරී ඇති අතර අනිකුත් පිත්, සෙම් ආදී බොහෝ කුණපවලින්ද බරවී ඇත. ඒ මේ කුණු ශරීරය දක්ෂ ශිල්පාචාර්යවරයෙකු විසින් මනාව ඔපමට්ටම් කරන ලද ලාකඩ ආදියෙන් පිටත අලංකාර කරන ලද ඇතුළත අසුචි ආදියෙන් පිරුණු කරඬුවක් මෙන් පිටත සමින් පමණක් සිත්කලුය. නූගත් ජනයා මූලාවට පත් කරන්නේය. දුක් ස්වභාව වශයෙන් නිරයාදී

දුක් පමුණුවන බැවින් කටුකය. සැරසිලි කර තිබීමෙන් ආශ්වාද මාත්‍රයෙන් ඇතිවන මිහිර බැවින් මිහිරි වූ ආශ්වාද ඇත්තේය. එයින්ම ප්‍රිය බව ඇතිවීමෙන් ප්‍රිය වූ බැඳීම් ඇතිවන්නේය. දුක් සහිත බැවින්ද තෘප්තියකට පත් නොවන බැවින්ද දුක්ය. මෙබඳු වූ ශරීරයෙහි ආශ්වාදයට ඇති ආශාව නිසා මහා දුකක් විඳින බව අවබෝධ කර නොගන්නා තැනැත්තා මිහිරෙහි ගිණු වූයේ දැළිපිහි තලය ලෙවකන තැනැත්තෙක් වැනියයි දතයුතුයි.

දැන් මේ වකඳු ආදියට ගෝචර වන රූපාදිය ගැන කියන ලදී. ඔවුනතුරෙන් විශේෂයෙන් පුරුෂයාට සක්‍රීය හා බැඳුණු ආදිය මගින් එහිදී සංවරය ඇති කළයුතුයයි දක්වන්නේ ඉත්ථිපෙ (ස්ත්‍රී රූපයෙහි) ආදී ගාථාව කියන ලදී. එහි ඉත්ථිපෙ යනු ස්ත්‍රීයගේ හටගන්නා වූ රූපායනන ආදී වර්ණයෙහි - තවද යම්කෙතෙක් ස්ත්‍රීයගේ ඇදපැළඳ ඇති දෙයෙහි අලංකාරයේ හෝ සුවඳ හා වර්ණ ආදියේ හෝ පැළඳගෙන සිටින මල්මාලාවල හෝ සිරුර හා බැඳී පවත්නා වර්ණය හෝ පුරුෂයාගේ වකඳු විඤ්ඤාණයට අරමුණු වශයෙන් යොමුවේ. මේ සියල්ල ඉත්ථිපං යන්නෙන් දත යුතුයි. ඉත්ථිසරෙ යනු ස්ත්‍රීයගේ ගායනා කළ, කතාබහ කරන ලද සිතහවෙත ලද අඬන ලද ශබ්දයන්ය. තවද ස්ත්‍රීයගේ අඳින ලද වස්ත්‍රයෙහිද අලංකාර කරන ලද සැරසිල්ලෙහිද ස්ත්‍රීරූපය යෙදීමෙන් නිෂ්පාදනය කළ උනනළා, වීණා, හක්ගෙඩි ආදියේ ශබ්දයන්ද මෙහිදී ඉත්ථිසර (ස්ත්‍රීයගේ හඬ) යන්නෙන් ගැනීමට අඩංගු වන්නේයැයි දතයුතුයි. මේ සියල්ලට පුරුෂයාගේ සිත ඇදගනී යනුයි. ඉත්ථිසෙ (ස්ත්‍රී රසයෙහි) යන පෙළෙහි සතරමහා භූතයන්ගෙන් හටගන්නා වූ රස ආයතන කියන ලදී. ස්ත්‍රීයගේ මෙහෙකාරකම, කීකරුබව ආදී ඇසුර නිසා ඇතිවන ආස්වාදය පරිභෝග රසය ඉත්ථි රසය යැයි සමහරු කියති. යමෙක් වනාහි ස්ත්‍රීයගේ තොල්වල ගැවුණු කෙල ආදියෙහි රසයද යමෙක් ඇය විසින් පුරුෂයාට දෙන ලද කැඳ බත් ආදියෙහි රසයද යන මේ සියළුම රසයන් ඉත්ථිසෙ නමින් ගතයුතුයි. පොඨබඬය - ස්පර්ශය යනු ස්ත්‍රී ශරීරයෙහි ඇදපැළඳ ඇති වස්ත්‍ර ආභරණ මල්මාලා ආදියෙහි ස්පර්ශයද ස්ත්‍රී ස්පර්ශය ලෙස ගතයුතුයි. මෙහිද යමෙකුට ස්ත්‍රී රූපයෙහි, ස්ත්‍රී ස්වරයෙහි ආදී ලෙසද පෙළෙහි ඇත. ඒ වචනවලින්ද ඉත්ථිසෙ යන්න අඩංගුවන බව දතයුතුයි. ඉත්ථිගණ්ඩු යනු ස්ත්‍රීයගේ සතරමහාභූතයන් නිසා හටගන්නා වූ සිව්වැදෑරුම් ගණ්ඩ ආයතනවල ස්ත්‍රීයගේ ශරීරය වනාහි දුගඳයි. ඇතැම් ස්ත්‍රීහු අශ්වයන්ගේ ගඳ ඇත්තියෝය. ඇතැම්හු

බැටළු ගඳය. ඇතැම්හු ප්‍රේත ගඳය. ඇතැම්හු සැරව ගඳය. එසේ නමුත් අදබාලයා ඔවුන් කෙරෙහි ඇළෙයි.

සක්විති රජුගේ වනාහි ස්ත්‍රී රත්නයේ සිරුරෙන් සඳුන් සුවඳ හමයි. මුඛයෙන් උපුල්මල් සුවඳ හමයි. මෙය සියල්ලන්ටම නොවෙයි. ස්ත්‍රී ශරීරයෙහි ආලේප කරන ලද ආගන්තුක වූ සුවඳ විලවුන් ආදියද ස්ත්‍රී ගන්ධයැයි දතයුතුයි. සාරනෙතා යනු මනාව ඇලුණු ඇලුණේ වෙයි. එයින් මුළා වූයේ වෙයි. මෙය ඉතීරූපෙ (ස්ත්‍රී රූපයෙහි) ආදියේ මෙන් යෙදිය යුතුයි. විවිධ විඤ්ඤ දුඛං යනු ස්ත්‍රීරූපාදියෙහි සරාගී නිමිත්තෙන් මේ ලෝක වශයෙන් වධ බන්ධනාදී වශයෙනුත් පරලෝක වශයෙන් පස්වැදෑරුම් වධබන්ධන ආදී නොයෙක් ආකාර දුක් ලබයි. ඉතීසොනානි සබ්බානි යනු ස්ත්‍රීයගේ රූප ආදී සියළු අරමුණු ද ඉතිරි පස්වැදෑරුම් තණ්හා ගංගාවෝ ගලා බසිත්. පඤ්චසු යනු පුරුෂයාගේ පස්දොරටුවෙහි, තෙසං යනු ඒ පස්වැදෑරුම් ශ්‍රෝතස්වල, ආවරණං යනු වසා දැමීමයි. යම්සේ අසංවරයක් නූපදීද එසේ සිහිය පිහිටුවා සිහිය පවත්වා ගැනීමට යමෙක් සමත්වෙයිද ඔහු විරියවන්තයෙකි. අරඹන ලද විරිය ඇත්තේය. අකුසල ධර්මයන් ප්‍රහාණය කිරීමටත්, කුසල් රැස්කිරීමටත් යන අර්ථයි.

මෙසේ රූප ආදී ගොදුරු කෙරෙහි පැවිද්දාගේ පැවැත්ම දක්වා දැන් ගිහියාගේ ස්වභාවය දක්වන්නට සො අප්චා යනාදිය කිය. එහි සො අප්චා සො ධම්මිට්ඨො සො දකෙඛා සො විචක්ඛණො යනු ඒ පුද්ගලයා මේ ලෝකයෙහි සඵල වූ ජීවිත ඇත්තේ බුද්ධිමත් වූයේ දහමිහි පිහිටියේ දක්ෂ වූයේ ධර්මයෙහි විශාරදයෙක් වූයේ කම්මැලි නොවූයේ විචක්ෂණ බුද්ධියෙන් යුක්ත වූයේ කළයුතු දෙයෙහි දක්ෂයෙක් වෙයි.

කරෙය්‍ය රම මානොපි කිවචං ධම්මස්සංහිතං යනු කාම වස්තූන් කෙරෙහි ඇති ආශාවෙන් ප්‍රීති වන්නේ ධර්ම හා අර්ථ දෙකින් යුක්තව ධර්ම වශයෙන් හා අර්ථ වශයෙන්ද මෙය තොර නොවූයේ යැයි නූපත් භෝගයන්ගේ උත්පාදනයත්, උපත් භෝගයන්ගේ පරිපාලනයද ඒවා පරිභෝග කිරීමද කරන්නේය. ඔවුනොවුන් විරුද්ධයක් නැතිව ඔවුනොවුන් බාධා නොකිරීමෙන් තුන්වැදෑරුම් ප්‍රයෝජන සඳහා යොදන්නේය යන අර්ථයි. මෙයද එක් ක්‍රමයකි. යමෙකුගේ ප්‍රතිපත්ති විරෝධතාවකින් තොරව තුන්වැදෑරුම් අර්ථයන් සඳහා පවතීද බිම්බිසාර රජුට ආදී ක්‍රමයෙන් කියන ලදී. යම්කිසි වෙනත් විදියකින් වචනාගත යුතු නැත. අප්චා සීදති

සංයුතතම යනුවෙන් මේ ලෝකයෙහි දිට්ඨධම්මික අර්ථය හා එක්වූ අර්ථය ගැනේ. චජේෂ කිවම නිරසාකම යනු පරලෝක වශයෙන් අර්ථයක් නැති අනර්ථය හා සම්බන්ධ කටයුතු ඉදින් අත්හරින්නේද, දුරුකරන්නේද න තම කිවමනහි මඤ්ඤිතා අප්පමනො විවක්ඛණො සිහිය පිහිටා තිබීමෙන් අප්පමාදී වූයේ විමසා දැකීමේ ප්‍රඥාව ඇතිවීමෙන් විවක්ඛණ වූ තැනැත්තේ අනර්ථයට හේතුවන ඒ කාර්යය මා විසින් නොකටයුතුයැයි දැනගෙන තොර කරන්නේය. තොරකොට වනාහි යමක් අර්ථයෙන් යුක්තද යම් ඒ ධර්මය කෙරෙහි යොමු වූ ඇල්මක් වේද එය පිළිපැද පවතී යැයි යම්කිසි දිට්ඨධම්ම හා සම්පරායික යන හේදයෙන් හිතසුව පිණිස පවතින ඒ උභය දියුණුවම ලඟාකරන යම් ඒ අධිකුසල ස්වභාවයට අයත් සමථ විදර්ශනා යන දෙකෙහි මනා ඇල්ම ඇතිව එය පිහිටකොට පවත්නේය. සියළුම රතීන් පරදවා ධර්මරතිය දිනයි යන වචනයෙන් එය වනාහි ඒකාන්ත වශයෙන් උතුම් අර්ථයට පත්වන බැවින් උත්තමා රති නම් වේ. යම් ඒ කාමරතිය හා එක්වූ කටයුත්ත නිරර්ථකයැයි කියන ලද ද එහි අනර්ථයෙන් යුක්ත බව දක්වන්නට උච්චාවචෙහි යනාදිය කියන ලදී.

එහි උච්චාවචෙහි යනු විශාල වූත් කුඩා වූත් දෙයින්, උපායෙහි යනු ක්‍රමවලින්, පරෙසමහිජභිසති යනු අනුන් සන්තක දෙය ලබාගැනීමට කැමති වෙයි. අනුන් හෝ සම්පූර්ණයෙන් නසයි. දිනවයි. අනුන් හනනවා වධිතවා අප් සොචයිතවා ආලොපනි සාහසා යො පරෙසං යන්න කියන ලදී. යම් පුද්ගලයෙක් කාමය හේතුවෙන් අනුන් නසන්නේ, සාතනය කරන්නේ ශෝක කරන්නේ සන්ධි කැඩීම, තුවාල කිරීම ආදී නොයෙක් උපාය මගින් අනුන් සන්තක දෙය ලබාගැනීමට උත්සාහ කරන්නේ සැහැසි දේ කරයි. යටපත් කරයි. දිනයි. අනුන් සතු දේ පැහැර ගැනීමේ චේතනාවෙන් අනුන් නසයි. ඔහුගේ ඒ ක්‍රියාව කාමරතිය හා එක්වූ අනර්ථය හා එක්වූ ඒකාන්ත නිහිතය යන මෙයින් එයට විරුද්ධ ධර්මය හා යෙදුනු ඒකාන්ත උතුම් ස්වභාවයම නුවණින් වටහා ගනී.

දැන් යමෙක් ඒවා ආචරණය කරන්නට සමත් වේද, එයින් ඉඤ්ජියයන් ආචරණය කිරීම කියන ලදී. ඒ උපාය සමග වඩන්නේ තච්ඡනො ආණියා ආණිං නිහනනි බලවා යථා යැයි කිය. යම්සේ බලවත් කාය බලයෙන් ද ඤාණ බලයෙන්ද යුක්ත වූ ලී වඩුවා ලීයෙහි ඇති ඇදබව නැති කරන්නට කැමැත්තේ එයින් ලොකු ඇදයට කොටන්නේ ඒ ඇදය නැතිකර දමයි. එමෙන් දක්ෂ හික්ෂුව වකුඹු ආදී ඉඳුරන් විදර්ශනා බලයෙන්

නසනු කැමැත්තේ ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන්ම නසයි. කෙසේද යත්, සද්ධං ආදිය කියන ලදී. එහි අර්ථය - අධිමොක්‍ෂය ලක්‍ෂණ කොට ඇති ශ්‍රද්ධාව ශක්තිය බලය ලක්‍ෂණකොට ඇති චීර්යය විසිරී නොගිය ස්වභාවය ඇති සමාධිය, එක්තැන පිහිටුවීම ලක්‍ෂණ කොට ඇති සිහිය දැකීම ලක්‍ෂණකොට ඇති ප්‍රඥාව යන මේ විමුක්තිය මුහුකුරා යාමට යෝග්‍ය සේ පංච ඉන්ද්‍රියයන් වඩන්නේ මේ පසිඳුරන්ගෙන් වකඬු ආදී පසිඳුරන්ගේ ඇලීම, ගැටීම ආදී කෙලෙසුන් හටගැනීමේ දොරටු ආවරණය කිරීමෙන් නසා ආර්ය මාර්ගයෙන් එයට උපනිශ්‍රය වූ කෙලෙසුන් මුලිනුපුටා එයින්ම දුකක් වේදනාවක් නැති බ්‍රාහ්මණ තෙමේ අනුපාදිසෙස පරිනිර්වාණයට පත්වෙයි යනුයි. සො අත්ථා යනු ඒ කියූ පරිදි බ්‍රාහ්මණ තෙමේ උතුම් අර්ථයෙන් යුක්ත වූ බැවින් අත්ථා නම් වෙයි. ඒ පාපී නොවූ ධර්මයන්හි පිහිටි හෙයින් 'ධම්මධා' නම් වෙයි. සියල්ල අනවශේෂයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වාක්‍ය බවට පත්ව ඇති අනුශාසනාව කොට අනුශාසනා කර ඇති පරිදි පිළිපැද සිටියේ එයින්ම ඒ මනුෂ්‍යයා උත්තම පුරුෂයෙක් වන්නේ නිවන් සුවය ලඟාකර ගන්නේ එය වැඩිදියුණු කරගන්නේ වඩා ගන්නේ වෙයි.

මෙසේ තෙරුන් වහන්සේ විසින් තමන්ගේ සිතු ආකාරය පැහැදිලි කිරීම් වශයෙන් ප්‍රතිපත්තිය ප්‍රකාශ කළ බැවින් මෙයද ඔහුගේ අතින් විවරණයක් ලෙස දතයුතුයි.

පාරාපරිය ජේර ගාථා වර්ණනාව නිමියේය.

20-1-3

විරරතනංවතාතාපි ආදිය ආයුෂ්මත් තෙලකානිතෙථරසස තෙලකානි තෙරුන්ගේ ගාථාවන්ය. මොහු ද පෙර බුදුන් දවස කරන ලද ප්‍රාර්ථනා ඇත්තේ ඒ ඒ භවයෙහි සසරට පිහිට වන්නා වූ කුසල් රැස්කර මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයෙහි බුදුන් පහළවීමට පෙරාතුවම සාවස්ථියං සැවැත් නුවර එක්තරා බ්‍රාහ්මණ කුලයක ඉපිද තෙලකානී තෙලකානි යැයි ලබන ලද නම් ඇත්තේ වියපත් වූයේ වාසනා සම්පත් ඇති බැවින් කම් සැපෙහි පිළිකුල් ඇත්තේ ගිහිගෙය අත්හැර පරිබ්‍රාජක පැවිද්දෙන් පැවිදිව

ලෝකෝත්තර පක්‍ෂය කෙරෙහි ඇදිගිය සිත් ඇත්තේ කො සො පාරංගතො ලොකෙ යනාදි ගාථාවන්ගෙන් දක්වන පරිදි මෝක්‍ෂය සොයමින් ඇවිදින්නේ ඒ ඒ මහණ බමුණන් වෙත පැමිණ ප්‍රශ්න විචාරයි. නමුත් ඔවුහු ඒ ප්‍රශ්නවලට උත්තර දීමට අසමත් වූහ. එයින් අසතුටු සිත් ඇතිව හැසිරෙයි. ඉක්බිති අපගේ තථාගතයන් වහන්සේ ලොව පහළුව පවත්වන ලද උතුම් දම්සක් පවත්වා ලොවට වැඩ කරන කල්හි එක්දිනක් බුදුන් වෙත පැමිණ බණ අසා ඇතිකරගත් ශ්‍රද්ධා ඇත්තේ පැවිදිව විදර්ශනාව සඳහා කටයුතු කරන්නේ වැඩිකල් නොගොස්ම රහත්බවට පත්විය. ඔහු එක්දිනක් හිඤ්ඤත් සමග හුන්නේ තමා විසින් අවබෝධ කරගත් ධර්මය මෙනෙහි කර ඒ අනුව තමන්ගේ ප්‍රතිපත්ති සිහිපත්කොට ඒ සියල්ල හිඤ්ඤන්ට ප්‍රකාශ කරන්නේ

වීර රතනං වතානාපී ධම්මං අනුවිචිතනයං
සමං විතනසස නා ලඝං පුච්ඡං සමණ බ්‍රාහ්මණෝ

කො සො පාරංගතො ලොකෙ කොපතො අමනොගධං
කසස ධම්මං පටිච්ඡාමී පරමඤ්චිජානනං

අනොතා වංකගතො ආසී මචේජාව සසමාමිසං
බන්ධො මහිඤ්ඤපාසෙන වෙපචිතාසුරො යථා

අඤ්ජාමී නං නමුඤ්ජවාමී අසමාසොක පරිඤ්චා
කො මෙ බන්ධං මුඤ්චිං ලොකෙ සමෙබ්බාධිං වෙද්ධිසසති

සමණං බ්‍රාහ්මණං වාකං ආදිසනනං පහංගුනං
කසස ධම්මං පටිච්ඡාමී ජරාමච්චුපචාහනං

විචිකිච්ඡා කංඛා ගන්ථිතං සාරමහබලසඤ්ඤානං
කොධස්සතත මනස්දධං අභිජ්ජපපදාරණං

තණ්හා ධත්‍රු සමුට්ඨානං දෙවච පනනරසායුතං
පසස ඔරසිකං බාලුහං හෙඤ්ඤාන යදි තිට්ඨති

අනුදිට්ඨිතං අප්පහානං සංකප්පපරතො ජිතං
තෙන විදෙධා පචෙධාමී පතනංච මාලු තෙරිතං

අජ්ඣතනං මෙ සමුට්ඨාය ඛිප්පං පච්චති මාමකං
ජඵසසායනන කායො යත්ථ සරති සබ්බදා

තං න පසසාමී තෙ කීවං යො මෙතං සලල මුද්ධරේ
නානා රජේජන සපේන නාඤ්ඤාන විවිකිච්ඡතං

කො මෙ අසපේඨා අවණො සලලමබ්බනතර පසසයං
අනිංසං සබ්බගතතානි සලලං මෙ උද්ධරීසසති

ධම්මප්පති හි සො සෙට්ඨො විසදො සප්පවාහකො
ගමහීරේ පතිතසස මෙ ඵලං පාණිඤ්ච දසසයෙ

රහදෙනමසමී ඔගාළොහා අභාරියරජමතතිකෙ
මායා උසුය සාරමභවීනමීඤ්ඤ මපත්ථවෙ

උද්ධව්ව මෙසථනිතං සංයොජන වලාහකං
වාහා වහනති කුඤ්චයීං සංකප්පාරාගනිසසිතා

සචනති සබ්බධිසොතා ලතා උබ්භිජ්ජතිට්ඨති
තෙ සොතෙ කො නිවාරෙය්‍ය තං ලතං කොහි ඡේච්ඡති

වෙලං කරොථ භද්දනෙත සොතානං සනතිවාරණං
මා තෙ මනොමයො සොතො රුකං ව සහසා උවෙ

ඵචං මෙ භයජාතසස අපාරාපාරමෙසතො
තාණො පඤ්ඤාචුධො සත්ථා ඉසිසංසනිසෙවිතො

සොපානං සුකතං සුද්ධං ධම්මසාරමයං දළං
පාදාසි චුය්‍යමානසස මාභායීතිව අබ්බවී

සතිපට්ඨාන පාසාදං ආරුය්‍ය පච්චවේකඛිසං
යනතං පුබ්බෙ අමඤ්ඤාසසං සකකායාගිරතං පජං

යදාව මග්ගමද්දකඛිං නාවාය අභිරුහනං
අනධිට්ඨාය අනතානං තිත්ථමද්දකඛි මුත්තමං

සලලං අත්තසමුධ්‍යානං භවෙ නෙත්තිපභාවිතං
එතෙසං අපපච්ඡතාය දෙසෙසී මගගමුත්තමං

දීඝරත්තානුසයීතං චිරරත්තමධිට්ඨිතං
බුද්ධො මෙපානුදිගන්ථං විසදොසං පවාහනො ති

යන ගාථා ප්‍රකාශ කළේය.

එහි චිරරත්තං වන යනු බොහෝ කාලයක් වනාහි. ආකාපී යනු විරියවන්තව මෝක්ෂ ධර්මය සෙවීමෙහි පටන්ගන්නා ලද විරිය ඇති ධම්මං අනුවිචිතනයනති යනු මෝක්ෂ ධර්මය කෙබඳු එකක්ද? කෙසේනම් අවබෝධ කළයුතුද ආදී ලෙස විමුක්ති ධර්මය සොයන්නේ, ගවේෂණය කරන්නේ. සමං චිත්තසස නාලන්ථං පුච්ඡං සමණ බ්‍රාහ්මණෙ යනු ඒ ඒ නොයෙක් තීර්ථකයන්ගෙන් හා සමණ බ්‍රාහ්මණයන්ගෙන් විමුක්ති ධර්මය ගැන විමසන්නේ ප්‍රකෘතියෙන් තැන්පත් නොවූ ස්වභාව ඇති සිතෙහි සංසිදීමක් ඇතිකරන සසර දුක නැතිකරන ආර්ය ධර්මයක් නොලැබීය. අවබෝධ නොවීය යන අර්ථයි. කොසො පාරංගතො ආදිය විමසූ ආකාරය දක්වයි. එහි කො සො පාරංගතො ලොකෙ යනු මේ ලෝකයෙහි විවිධ තීර්ථක නිකායන්හි බැඳීම් ඇති සමණ බ්‍රාහ්මණයන් කෙරෙහි කවරෙක් නම් සසරින් එතරවන නිර්වාණයක් ලඟාකර ගනීද? කො පතොතො අමතොගධං යනු නිවන පිහිටකොට ඇති විමොක්ෂ මාර්ගයකට කවරෙක් නම් පත්වූයේද? අවබෝධ කරගත්තේද යන අර්ථයි. කසස ධම්මං පටිච්ඡාමී යනු කවර නම් ශ්‍රමණයකුගේ හෝ බ්‍රාහ්මණයකුගේ අවවාදය පිළිගනිමිද? පරමත්චිජානනං යනු උතුම් අර්ථයාගේ අවබෝධය විපරිත නොවූ ධර්මයන්ගේ පැවැත්ම හා නැවැත්ම ප්‍රකාශ කරන්නේය යන අර්ථයි.

අනෙතා වංකගතො ආසී යනු වංකං යනු දෘෂ්ටි වශයෙන් සිතෙහි ඇතිවන වංකභාවයෙන් සියළුම කෙලෙස් අභ්‍යන්තරය යනුද හෘදයෙහි වංකබව යනු හෘදය අභ්‍යන්තරයෙහි ඇති කෙලෙසුන්ගේ වංකබව විය යනුයි. මචේෂාව සසමාමිසං යනු ගොඳුර ඩැහැගන්නා වූ කන්නා වූ මාලුවකු මෙන් ගිලින ලද බිලිකටුව ඇති යන අදහස ගැනේ. බන්ධො මහිඤ්ජපාසෙන වෙපච්ඡිත්තාසුරො යථා යනු ශක්‍ර දේවේන්‍ද්‍රයාගේ මලපුඩුවට අසුඩු වේපච්ඡිත්ති අසුරෙන්ද්‍රයා යටත්ව මහා දුකට පත්විය. එමෙන් පෙර කෙලෙස් මලපුඩුවෙන් බදිනා ලද්දේ යටත්ව මහා දුකට පත්වූයේ වෙමි

යන අර්ථය අදහස් කෙරේ. අඤ්ජාමි යනු අදිමි. නං යනු ඒ කෙලෙස් පාසය, නමුඤ්ජාමි යනු නොමුදමි. අසමාසොකපට්ඨද්දවා මේ ශෝකය, වැලපිම ඇති සසරින් යයි කියන ලදී. යම්සේ මරඋගුලට අසු වූ මුවෙක් හෝ උෟරෙක් හෝ මිඳෙන උපකුමයක් නොදන්නේ ශාරීරික වශයෙන් දැඟලන්නේ ඒ පාසය අදින්නේ බැමීම තවත් තද වෙයි. මෙසේ මෙම පෙර කෙලෙස් පාසයෙන් බැඳුනේ ඉන් මිඳෙන උපායක් නොදන්නේ කාය සංවේතනාදී වශයෙන් වෙවුලන්නේ එය නොමිදුවෙමි. ස්ථිරවම එය දැඩි කරන්නේ සෝකාදි කෙලෙස්වලට පත්විය. කො මෙ බන්ධං මුඤ්ජං ලොකෙ සමෙබ්බාධි වෙදයිසසති යනු මේ ලෝකයෙහි කෙලෙස් බැමීමෙන් බැඳුනා වූ මොහුව මුදන්නේ, මොහු විසින් අවබෝධකර ගත්තේය යන අර්ථයෙන් සමෙබ්බාධි යනුවෙන් ලබන ලද නම් ඇති කවරෙක් නම් මට මෝක්ෂ මාර්ගය අවබෝධ කරදෙන්නේද, ප්‍රකාශ කරන්නේද යන අර්ථයි. බන්ධමුඤ්ජනති යනුවෙන්ද ඇතැම්හු කියවත්. බැමීමෙන් බැඳුනහුව එයින් මුදාගන්නා වූ සම්බෝධිය යනුද යෙදේ. ආදිසන්තං යනු දේශනා කරන්නා වූ පහංගුනං යනු කෙලෙසුන් විනාශ කිරීම, නැතිකිරීම කරන්නා වූ ධර්මය කියන්නා වූ, ජරාවෙන් මරණයෙන් මිඳෙන්නා වූ කවරකුගේ ධර්මය පටිච්ජාමි පිළිපදින්නෙමිද යන පාඨයද ගැනේ. එහිද අර්ථය මෙයයි. විචිකිච්ජා කංඛා ගත්තං යනු මම අතීතයෙහි සිටියෙමිද යනාදී ක්‍රමයෙන් ඇතිවන්නා වූ සැකයෙන් වෙලුනා වූ සාරම්භබල සඤ්ඤානං යනු තමාට වඩා බලයෙන් ඉහළ කෙනෙක් නැත යන ලක්ෂණයෙන් බලයට පත් හිතුවක්කාර ස්වභාවයෙන් යුත්, කොධපපතතමනසද්ධං යනු හැමතන්හි ක්‍රෝධයෙන් යුක්ත මනසින් තදබවට පත්වූ, අභිජ්ජාදාරණං යනු පැතු දෙය නොලැබීමාදී වශයෙන් තණ්හාව සත්ත්වයන්ගේ සිත සිදුරුකරන්නාක් මෙන් පවතී. දුරක සිටියහුට පවා විදීමේ උපායෙන් තණ්හාව නමැති දුන්න එල්ලවී ඇත. මෙයින් හටගනීනුයි තණ්හාධනුසමුට්ඨානං (තණ්හා නමැති දුන්නෙන් හටගන්නා) යැයි කී දෘෂ්ටි නමැති ඊය. එයද යම්හෙයකින් විසිවැදෑරුම් සකකාය දිට්ඨියක් දසවස්තුක මිච්ජා දිට්ඨියක් කිස්වැදෑරුම් වෙයි. ඒ නිසා "වෙවපනනරසායුතං" යැයි කියන ලදී (දෙවරක් බැගින් පසලොස් ප්‍රභේදයක්) යන අර්ථයි. පසසඹරසිකං බාළහං හෙයාන යද්ධිට්ඨති යනු යමක් පසුවට සම්බන්ධතාවය නිසා ඹරසික නම් වේ. එය දැඩිව බලවත් සේ බිඳදමා හදවත විනිවිද ගොස් ඒ හදවතෙහිම පිහිටයි. කං පසස යනුවෙන් තමාටම අමතයි. අනුදිට්ඨිතං අපපහාතං යනු අප්‍රධාන සෙසු දෘෂ්ටිත් බැහැර නොකිරීම. යම්තාක් සකකායදිට්ඨිය හදවතින් බැහැර

නොවීද ඒ තාක් ශාස්වත ආදී දෘෂ්ටීන් පහනොවූයේමය. සංකපපපරතෙජ්ඣං යනු කල්පනාවෙන්, මිථ්‍යා විතර්කයෙන් අන් ජන‍යා තුළ බලාපොරොත්තු ඇතිකරන ලද තෙන විදෙධා පවෙධාවී යනු ඒ මිත්‍යාදෘෂ්ටි නමැති උලෙන් යම්සේ හදවතට පහරදී සිටීද මෙසේ විදින ලද්දේ එයින් තැතිගත්තේ වෙවුලන්නෙමි. අදහස් කරමි. ශාස්වත උවෙඡද වශයෙන් මෙයින් චූත වූයේද එහෙ මෙහෙ කරකැවෙමි. පකතංව මාලුතෙජ්ඣං යනු වායුවෙන් කම්පා වූ නටුවෙන් ගැලවුණු කොලයක් මෙන් අජ්ඣතනං මෙ සමුට්ඨාය යම්සේ ලෝකයෙහි උල වනාහි පිටින් මතුවී අභ්‍යන්තරය මැඩගෙන වේදනා ඇතිකරයි. මෙය එසේ නොවෙයි. මෙය වනාහි මාගේ අධ්‍යාත්මයෙන් හටගෙන එය ආත්මභාවය නමින් හඳුන්වන සයවැදූරුම් ස්පර්ශ ආයතනවලින් සමන්විත කය යම්සේ වහා පැසෙයි. දැවෙයි. ඒ කෙසේද? ගින්න මෙන් ආධාරකය ඇතුළු සියල්ල දවන්නාක් මෙන් එයම. මාමකං යනු මා සතු ආත්මභාවය දවමින්. යස් යනු යම්තැනක උපන්නේද එතැන. සරති යනු පවතී. තං න පසසාමී තෙකිච්ඡං එබඳු වූ ප්‍රතිකර්මයක් හෝ වෛද්‍යවරයෙක් නොදකිමි. යොමෙතං සලලමුද්ධරෙ යනුවෙන් යම් වෛද්‍යවරයෙක් මාගේ මේ දෘෂ්ටි නමැති උලද කෙලෙස් නමැති උලද උදුරන්නේද. උදුරන්නේ නානා රජෙජන රැහැනක් සමාන වූ කටුවක් යවා ආයුධයකින් සිදුරු නොකොට අනිකුත් මන්ත්‍ර, බෙහෙත් ආදියක් නොයොදා විවිකිච්ඡතං යනු හුල බැහැර කරන්නට සමත් යැයි මෙහිලා යොදාගත යුතුයි. විවිකිච්ඡතං යනු නිදර්ශන මාත්‍රයෙන් මෙයි සියළුම කෙලෙස් නමැති හුල්වලට යනාදී වශයෙන් අර්ථ ගතයුතුයි. අසඤ්ඤා යනු ආයුධ රහිත අවණෝ යනු තුවාලයක් නැතිව. අබහනනරපසසයං යනු අභ්‍යන්තර සංඛ්‍යාත වූ හෘදය ඇසුරුකොට සිටියා වූ. අහිංසං යනු පීඩා නොකරන්නේ අහිංසා කියාද පාඨයක් ඇත. හිංසා කිරීමෙන් හා පීඩාවට පත් නොකිරීමෙන් යන අර්ථයි. මේ වනාහි එහි කෙටි අර්ථයයි. "කවරෙක් නම් වනාහි කිසියම් ආයුධයක් නොගෙන තුවාලයක්ද නොකර එයින්ම මුළු සිරුරටම බාධාවක් නොකර මාගේ හදවත ඇතුළට ගිය පීඩා ඇතිකිරීම් වශයෙන් ඇතුළත රිදීම් ඇතිකිරීම් කරන්නා වූ පරමාර්ථය වශයෙන් ආයුධයක් වූ කෙලෙස් නම් වූ ආයුධය උගුළුවා දමන්නේය. මෙසේ ගාථා දහයකින් පෙර තමා විසින් සිතන ලද ආකාරය දක්වා නැවතද එය වෙනත් අයුරකින් දන්වන්නට ධම්මපපති හි සො සෙට්ඨො ආදිය කීහ. එහි ධම්මපපති යනු ධර්මයට නිමිත්ත, ධර්මයට හේතුව. හි යනු නිපාත මාත්‍රයකි. සොසෙට්ඨො යනු ඒ පුද්ගලයා උතුම්ය. විසදො සප්පවාහකො

යනු මාගේ රාගාධි කෙලෙස් ප්‍රවාහය සිඳ දමන්නා වූ. ගම්හිරෙ පතිතසස මෙ ඵලං පාණිඤ්ඤවදසසයෙ යනු කවරෙක් නම් වනාහි අතිශයින් ගැඹුරු සංසාර නමැති මහා ජලකඳෙහි වැටුනා වූ මම 'බයවෙන්න එපා' යැයි අස්වසමින් නිර්වාණය නමැති ගොඩබිමද එයට ලඟාකරවන ආර්ය මාර්ගය නමැති හස්තයද දක්වන්නේය. රහදෙහමසම් ඔගාළො යනු විශාල වූ සංසාර නමැති ජලාශයෙහි මම කිමිදීම් වශයෙන් බැසගත්තේ වෙමි. පිවිසියේ වෙමි. අභාරිය රජමනනිකෙ යනු බැහැර කරන්නට අසමත් වන්නේ රාග ආදී වූ රජස් ඇත්තේ, පස් මඩ ඇත්තේ මොහුටනුයි අගාරියරජමනනිකො නම් වූ විලාශය, එහි, ඒ විලෙහි, අභාරියරජමනනිකෙ යැයිද පායියකි. අවසානයේ සිටියා වූ රාජ ආදී ඉවත් කිරීමට අපහසු රාග ආදී රජස් යන අර්ථයි. වෙහෙස ගතිය වසන්නා වූ ලක්ෂණ ඇති මායාවක් වූ අනුන්ගේ සම්පත නොඉවසන ලක්ෂණ ඇති ඊර්ෂ්‍යා කරන ඊට ඉහළින් වැඩකිරීම යන ලක්ෂණ ඇති ක්‍රෝධයද සිතෙහි අලස බව ලක්ෂණකොට ඇති ඊනයද (කම්මැලිකම) කයෙහි අලසබව ඇතිකරන මිද්ධයද (තදගතිය) යන මේ පාපධර්මයන් පැතිරී ඇති, යම් විලක් වේද එහි මායා උසුය සාරමහ ඊනම්දබමපක්ඛෙ මෙහි 'ම' කාරය පද සන්ධි කිරීම සඳහා යෙදී ඇත. කියන ලද පරිදි මේ පාපධර්මයන්ගෙන් පැතිරී පවත්නා යන අර්ථයි. උද්ධවමෙසථනිතං සංයෝජන වලාහකං යනු වචන විපරිත විමෙන් කියන ලදී. භ්‍රාන්ත ස්වභාවය ඇති උද්ධවමය නම් වූ ගෙරවිම් ඇති මේස ගර්ජනා ඇති මොවුන්ටනුයි උද්ධවමෙසථනිතා යන්නෙන් කියවෙන්නේ, දස සංයෝජනම වැසි වලාවන්ය. එය ඇත්තේ මොවුන්ටනුයි සංයෝජන වලාහකා යනුයි. වාහා යනු විශාල ජලප්‍රවාහයන් සමාන වූ රාගනිසසිතා යනු වැරදි සංකල්පනා ආදී අසුභයන්හි පිහිටියා වූ කුඤ්චයීං මං වහනති යනු අපාය නමැති සාගරය වෙතටම අදින්නේය යන අර්ථයි. සවනති සබ්බධි සොනා යනු තෘෂ්ණාව නමැති සැඩපහර දිට්ඨි නමැති සැඩපහර මාන නමැති සැඩපහර, අවිජ්ජා නමැති සැඩපහර, ක්ලේස නමැති සැඩපහර යන මේ සැඩපහරවල් පහකි. වක්ඛු ද්වාරාදි වශයෙන් සියළු රූපාදී අරමුණුවල ගලායාම් වශයෙන් සැමතන්හි ගලා යත්. ලතා යනු වෙලාගැනීම යන අර්ථයෙන් වැලක්මෙන්නුයි තණ්හා නමැති වැල. උබ්බිජ්ජ කිට්ඨති යනු දොරටු සයකින් පැනනැගී රූපාදී අරමුණුවල පිහිටා සිටියි. තෙ සොතෙ යනු තණ්හා ආදී වූ ජලපාරවල්, මගේ හදවතෙහි ගලන කල්හි මාර්ගය හරහා දැමූ පාලමක් බැඳීමෙන් කවරනම් පුරිස විශේෂයක් වලක්වන්නේද? කං ලතං යනු තෘෂ්ණා නමැති ලතාවයි. ආර්යමාර්ග නමැති ආයුධයෙන් කවරෙක් ජෙඨ්ඨි සිදින්නේද?

වෙලං කරොථ යනු ඒ ජලපහරවල්වල ඉවුර පාලමක් කරවී. සනතිවාරණං හදදනෙත යනු ඇමතිම් ආකාරයක් දක්වයි. මා තෙ මනොමයො සො තො යනු ජලපහර ඕළාරිකයි. කුඩා ළමයින්ට වුවත් වේල්ලක් බැඳ ජලපහර වැලැක්විය හැකිය. මේ වනාහි මනෝමය සැඩපහර ඉතා සියුම්ය. හරස් කිරීම අමාරුය. එය යම්සේ ජලපහර වැඩිවීමෙන් ඉවුරෙහි තිබෙන්නා වූ රූකබං ගස හෙලා විනාශ කරයි. මෙසේ තෙපි අපාය නම් වූ ඉවුරෙහි සිටියවුන් එහි සහසා වහා හෙළා අපාය නමැති සාගරයට පමුණුවයි. මාලුවෙ යනු විනාශ කරන්න එපා. විපකකට පත්කරන්න එපා යන අර්ථයි. මෙසේ මෙ තෙරුන්වහන්සේ කලින් ආත්මභාවයෙහි මඬින ලද සංස්කාර ඇති බැවින් නුවණ මෝරා ගිය බැවින් පැවැති දුක ගැන සිතන්නේ යම්සේ විවිකිවජා ආදී කිලුටු ධර්මයන්ගෙන් අල්ලා ගන්නා ලදී. ඒ ආකාරය දක්වා දැන් හටගත් කලකිරීම් ඇත්තේ යහපත් දෙය සොයා යන්නේ බුදුන් සමීපයට ගොස් යම් විශේෂයක් අවබෝධ කරගත්තේද එය දක්වන්නේ එවං මෙ භය ජාතසස යනාදිය කීහ. එහි එවං භය ජාතසස යනු මෙසේ කියූ ආකාරයෙන් සසරෙහි හටගත් බියට අපාරා මේ පැත්තේ ඉවුරෙන් හටගත් බිය ඇති බැවින් සසරින් කෙසේනම් මිඳෙන්නේද? පාරං යනු නිර්වාණය සොයන්නහුට, තාණො යනු දෙවියන් සහිත ලෝකයට පිහිට වූ කෙලෙසුන් මුලිනුපුටා දමන ප්‍රඥා නමැති ආයුධය ඇත්තේ මොහුට යනුයි. පඤ්ඤාවුධො යනු දිට්ඨධම්මික ආදී අර්ථයෙන් සත්ත්වයන්ට යෝග්‍ය පරිදි අනුශාසනා කරන බැවින් සත්ථා යනු සංඝයා විසින්ද අග්‍රශ්‍රාවකාදී ආර්ය පුද්ගල සමූහයෙන් සෙවනා ලද, ඇසුරු කරන ලද ඉසිසංඝනිසෙවිතො සොපානං යනු දේශනා ඤාණයෙන් මනාව කරන ලද බැවින්, මනාව සකස් කරන ලද බැවින්. සුකතං යනු උපකෙලස විරහිත බැවින්, සුද්ධං යනු ශුද්ධා, ප්‍රඥාදීසාරයෙන් යුක්ත වූ, ධම්මසාරමයං යනු විරුද්ධ දෙයින් නොසෙල්වෙන ස්වභාව ඇති බැවින්, දළං යනු විදර්ශනා නම් වූ පඬිපෙළ, මහා ගංවතුරෙන් වුණිමානසස ගසාගෙන යන්නහුට, මගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ පාදාසි යනු දෙන්නේ. මෙයින් ඔබට යහපතක් වන්නේ යයි අස්වසන්නේ භයවෙන්න එපායැයි අබ්‍රවී කීවේය. සතිපට්ඨානපාසාදං යනු ඒ විදර්ශනා පඬිපෙළින් ගොස් කායානුපසසනා ආදියෙන් ලැබිය යුතු සතරවැදෑරුම් ශ්‍රමණ ඵලයන්ගෙන් යුත් සිව්මහල් සතිපට්ඨාන ප්‍රාසාදයට නැගී පවවවෙකිසිං යනු වතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය මාර්ග ඥානයෙන් දැක්කෙමි. අවබෝධ කෙළෙමි. යං තං පුබ්බෙ අමඤ්ඤීසං සකකායාහිරතං පජං යනු මෙසේ අවබෝධ කරගත් සත්‍යය යමක් තම කයෙහි මමය මාගේය යන මතයෙහි ගැලුනු ජනයා

හා තීර්ථක ජනයා එයින් පරිකල්පනය කරන ලද ආත්මයද පෙර සාර වශයෙන් සිතුවෙමි. යදාව මග මඟ්ඟකිං නාවාය අභිරුහනං යනු ආර්ය මාර්ගය නමැති නැවට නැගීමේ උපාය මාර්ගය වූ යම්විටක විදර්ශනා මාර්ගය ඇති පරිදි දැක්කෙමිද එතැන් පටන් ඒ තීර්ථක ජනයාව අත්තානඤ්ච අනධිධාය යනු සිතෙහි තබා නොගෙන, භාර නොගෙන, තිස්සං යනු නිර්වාණ සංඛ්‍යාත වූ අමෘතමහා පරතීරයට තොටුපලක් වූ ආර්යමාර්ග දර්ශනය සියළු මාර්ගයන්ගෙන් සියළු කුසල ධර්මයන්ගෙන් උකකධං අඟ්ඟකිං යනු ඇති තතු දුටුවෙමි යන්නයි.

මෙසේ තමාගේ උතුම් වූ මාර්ගාවබෝධය ප්‍රකාශකොට දැන් ඒ මාර්ගය දේශනා කළ සම්මා සම්බුද්ධයන් වහන්සේට ප්‍රශංසා කරන්නේ සලලං අත්තසමුධානං යනාදිය ප්‍රකාශ කළේය. එහි සලලං යනු දිට්ඨි, මාන, කිලෙස ආදී ඊය. අත්තසමුධානං යනු මමය කියා මනින බැවින් 'අත්තා' යන නමක් ලැබූ ආත්මභාවයෙහි හටගන්නා වූ භවෙනතති පභාවිතං යනු භව තණ්හාවෙන් හටගත් භවතණ්හාව හා සම්බන්ධ වූ ඒ වනාහි දිට්ඨි මාන ආදීන්ගේ හටගැනීමයි. එතෙසං අපපවත්තාය යනු කියූ පරිදි පාපධර්මයන්ගේ නොපැවැත්ම සඳහා, නූපදීම සඳහා, දෙසෙසි මගගමුත්තමං යනු උත්තම වූ ශ්‍රේෂ්ඨ වූ, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයද එයට හේතුකාරක වන විදර්ශනා මාර්ගයද ප්‍රකාශ කළේය. දීඝරත්තානුසයිතං යනු අසීමිත සසරේ බොහෝකාලයක් හදවතෙහි පැළපදියම් වී තිබුණු හේතුවෙන් නැවත ඉපදීම් හේතුවෙන් ප්‍රබල වූ, එයින්ද විරරත්තං අධිධානං හදවතට කිඳබැස සිටියා වූ ගණ්ඨං යනු අභිජ්ජා ආදී බැඳීම් මගේ හදවතෙහි තදබවට පත්වූ කෙලෙස් නමැති විස දෝස ඇති පවාහනො බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන්ගේ දේශනා බලයෙන් අපානුදි යනු ඉවත් කළේය. බැඳීම් සම්පූර්ණයෙන් ප්‍රහීණ වූ කල්හි ප්‍රහීණ නොවුවා වූ ක්ලේශයක් නම් නැත.

නෙලකානි ථේර ගාථා වර්ණනාව
නිමිශේය.

පසසවිතතිකතං යනාදී ආයුෂ්මත් රට්ඨපාල තෙරුන්ගේ ගාථාවන්ය. මොහු වනාහි පදුමුතතරසස පියුමතුරා බුදුන්ගේ පහළවීමට පෙරාතුවම හංසවතී නම් නගරයෙහි ගෘහපති මහාසාර කුලයක ඉපිද වැඩිවියට පත්ව පියාගේ ඇවෑමෙන් ගිහිගෙයි වසන්නේ, මාණිකාස ආදී වටිනා වස්තු ඇති භාණ්ඩාගාර පාලකයා විසින් පෙන්වන ලද ප්‍රමාණ රහිත වූ කුලවංසයෙන් පැවැත ආවා වූ ධනය දැක "මෙපමණ වූ මේ විශාල ධන රාශිය මගේ සීයා, මිමුක්තා ආදීහු පරලොව යන්නාහු අරගෙන නොගියාහ. මා විසින් වනාහි ඒවා රැගෙන යායුතුයැයි" සිතා දුගීමගී යාවකාදීන්ට මහදන් දුන්නේය. හෙතෙම අභිඤ්ඤාලාභී එක් තවුසකුට උපස්ථාන කළේ එයින් දෙවිලොව යන මගට යොමුවූයේ දිවි ඇතිතෙක් පින්කොට එයින් චූතව දෙවියෙක්ව උපන්නේය. ඔහු ඒ දිව්‍යලෝකයෙහි දේවරාජ්‍යය කරවූයේ ආයු ඇතිතෙක් සිට එයින් චූත ව බිඳුනු රටක් එක්තැන් කරන්නට සමත් වූ කුලගෙදරක එකම පුතා ව උපන්නේය. ඒ කාලයෙහි පදුමුතතර බුදුන්වහන්සේ ලොව ඉපිද පවත්වන ලද උතුම් දම්සක් පැවතුම් ඇත්තේ හික්මවිය යුතු සත්ත්වයන් නිර්වාණ නමැති මහා නගරය නම් වූ ආරක්‍ෂිත භූමියකට පත්කළේය. ඉක්බිති ඒ කුලපුත්‍රයා පිළිවෙලින් උගත්බවට පත්වූයේ එක් දිනක් උපාසකයන් සමග විහාරයට ගියේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්මදේශනා කරනු දැක පහන්සිත් ඇත්තේ පිරිස් කෙළවර සිටියේය. එකල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එක් හික්‍ෂුවක් ශ්‍රද්ධාවෙන් පැවිදි වූවන් අතර අගතැන්හි තැබුවේය. ඒ දැක හෙතෙම පහන් සිත් ඇත්තේ ඒ සඳහා ඇදීගිය සිත් ඇත්තේ දසදහසක් හික්‍ෂුන් පිරිවරා වැඩසිටි භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මහත් ගරුසත්කාරයෙන් සන්දවසක් මහදන් පවත්වා ප්‍රාර්ථනා තැබීය.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුගේ ප්‍රාර්ථනය ඉටුවන බව දැක අනාගතයෙහි ගොතමසස ගෝතම නම් වූ සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සසුනෙහි ශ්‍රද්ධාවෙන් පැවිදි වූවන් අතර අගතැන්පත් වන්නේයැයි විවරණ දුන් සේක. ඔහු බුදුරජාණන් වහන්සේටත් හික්‍ෂු සංඝයාටත් නමස්කාර කර අසුනින් නැගිට නික්ම ගියේය. ඔහු එහි දිවි ඇතිතෙක් පින්කොට එයින් චූතව දෙවිමිනිසුන් අතර සැරිසරන්නේ මෙයින් දෙයානුවන කල්පයෙහි ඵ්‍රසසසස ඵ්‍රසස බුදුන්ගේ කාලයෙහි රාජපුත්‍රයන් තුන්දෙනෙක් බුදුන්වහන්සේට උපස්ථාන කරන කල්හි ඔවුන්ගේ පිංකම්වලට සහාය විය. මෙසේ ඒ ඒ භවයෙහි ඒ ඒ බොහෝ කුසල් රැස්කොට සුගතිවලට උපදින්නේ මේ බුදුන්ගේ කාලයේ කුරු රටෙහි ඵුලලකොට්ඨික කුරුරට

ථූලලකොට්ඨික නම් නියමිතමෙහි රට්ඨපාල සිටුවරයාගේ ගෙදර උපන්නේ රට්ඨපාල යයි පරමපරා නාමයෙන් නම් තැබීය. ඔහු බොහෝ සැපසම්පතින් වැඩෙන්නේ පිළිවෙලින් තරුණවියට පත්වූයේ මව්පියන් විසින් සුදුසු භාර්යාවක් ලබාදී බොහෝ වූ යසඉසුරෙහි පිහිටුවූයේ දෙව්සැප හා සමාන සැප අනුභව කරයි. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කුරු රටෙය් කුරු රටෙහි ජනපද වාරිකාවේ වඩින්නේ ථූලලකොට්ඨිකං ථූලලකොට්ඨික ජනපදයට වැඩියේය. ඒ බව ඇසූ රට්ඨපාලො රට්ඨපාල කුලපුත්‍රයා බුදුන් වෙත පැමිණ බණ අසා ඇතිකරගත් ශ්‍රද්ධා ඇත්තේ දවස් හතක් ආහාර නොගෙන සිට ඉතා අමාරුවෙන් දෙමාපියන්ගේ අනුදැනුම ලබාගෙන බුදුන් වෙත පැමිණ බුදුන්ගේ අනුදැනීමෙන් වෙනත් තෙරනමක් ලඟ පැවිදිව යොනිසො මනසිකාරයෙන් කටයුතු කරන්නේ විදර්ශනා වඩා ඤාත්බවට පැමිණියේය. එබැවින් අපදාන පාලියෙහි මෙසේ කියා ඇත.

තාදී ගුණ ඇති ලෝකයට ශ්‍රේෂ්ඨ වූ පදුමුත්තර බුදුන්ට නගුලක් වැනි දළ ඇති හොඳට වැඩුණු උතුම් හස්තියෙකු මා විසින් දන් දෙන ලදී.

ස්වෙතජත්‍රය සහිත ඒ හස්තිරාජයා ඇතුළු සියල්ල මිලකොට සංඝාරාමයක් කරවූයෙමි.

මම පනස්හතර දාහක් වටිනා ප්‍රාසාදයක් කරවිමි. ඒවා භාග්‍යවතුන් වහන්සේට පූජා කළෙමි.

අග්‍ය පුද්ගල වූ මහාචීර වූ ස්වයංභූ වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සියළු ජනයා සතුටු කරවමින් ධර්මය දේශනා කළේය. පින් අනුමෝදන් කරවීය.

පදුමුත්තර නම් වූ ඒ බුදුන්වහන්සේ මට ඒ විවරණය දුන් සේක. හික්කු සංඝයා මැද සිට මේ ගාථාවන් වදාළහ. මම පනස් සතර දහසක් ප්‍රාසාද කරවිමි. එහි අනුසස් කියන්නෙමි. මා කියන්නක් අසන්න.

දහඅට දහසක් කුළුගෙවල් වන්නේය. පහළ වූවා වූ ඒ සියල්ල ස්වර්ණමය වන්නේය.

පනස්හතර දහසක් ප්‍රාසාදයන් මොහු විසින් කරවන ලදී. එහි විපාක ප්‍රකාශ කරන්නෙමි. ඒ වචනය අසවි.

පනස් වතාවක් ශක්‍ර දෙවෙනුව දේව රාජ්‍යය කරන්නේය. පනස් අට වතාවක් සක්විති රජ ද වන්නේය.

කල්ප ශතසහස්‍රයක් ගිය තැන ඔකකාක කුලයෙහි පහළ වූ ගෞතම යන නමින් ශාස්තෘන් වහන්සේ නමක් ලොව පහල වන්නේය.

දෙව්ලොවින් වුච්ච මහාසෑප සම්පත් ඇති උත්පත්තියෙන්ම පිරිසිදු වූ ධනවත් කුලයක පළමුව උපදින්නේය.

ඔහු පසුව ශාස්තෘ ශාසනයෙහි පැවිදිව රටපාල යන නමින් ප්‍රකට වන්නේය.

හෙතෙම උපශාන්ත වූයේ ප්‍රධන් වීර්යයෙන් යුක්ත වූයේ සියළු ආසවයන් ප්‍රහාණය කර රහත්බවට පත්වන්නේය.

සියළුම සැපසම්පත් අත්හැර දමා අභිනිෂ්ක්‍රමණය කළා වූ මට හවහෝග වස්තුන් කෙරෙහි කෙළපිඩක් මෙන් කිසිදු ආසාවක් නැත.

සම්මා සම්බුද්ධ ශාසනයෙහි නිර්වාණ මාර්ග නමැති වාහනයේ වියගහ මාගේ වීර්යයයි. අවසාන දේහය දරමි. (නැවත ඉපදීමක් නැත)

මාගේ සියළු කෙලෙස්හු නැසුනාහ. බුද්ධ අනුශාසනාව කරන ලදී.

රහත් බවට පැමිණ බුදුන්ගෙන් අවසර ලබාගෙන මවිපියන් දකින්නට පුලලකොට්ඨික ගමට ගොස් එහි ගෙපිළිවෙලින් පිඩුසිඟා ගොස් පියාගේ ගේ ලඟින් උදෑසන ආහාරය ලැබ අමාවක් මෙන් අනුභව කරන්නේ පියා විසින් ආරාධනා කරනු ලබන්නේ හෙට සඳහා කළ ආරාධනය භාරගෙන දෙවන දවසෙහි පියාගේ නිවසෙහි පිණ්ඩපාතය වළඳ අලංකාර ලෙස සකස්කරන ලද අත්තෑපුර අබියසට ගොස්, කිම ආර්යපුත්‍රය, ඔබ නිසා මේ දෙවඟනන් බඳු කතුන් බඹසර හැසිරෙයි ආදිය කියා නැවත පොළඹවා ගැනීමට කටයුතු කරන්නට පටන්ගත්

කල්හි ඔහුගේ බලාපොරොත්තුව වෙනතකට යොමුකර අනිත්‍යතාව හා සම්බන්ධ බණ දේශනා කරන්නේ.

'පසස විතතිකතං බිමබං' ආදී ගාථාවන් ප්‍රකාශ කළහ. එහි විතතිකතං යනු විසිතුරු කරන ලද, වස්ත්‍රාභරණ, මල්මාලා ආදියෙන් විසිතුරු කරන ලද්දේය යන අර්ථයි. බිමබං යනු දිග්ඛව ආදී සුදුසු තැන්වලට යෝග්‍ය දිග ආදී අග්‍රපසගින් සැදුම්ලත් ආත්මභාවය. අරුකායං යනු තුවාලමුඛ නවයකින්ද රෝමකුපවලින්ද යන වශයෙන් වැගිරෙන අසුවී ඇති සෑම අතකින්ම තුවාලයක් වූ ශරීරය, සමුසසිතං යනු ඇට තුන්සියයකින් යුක්ත. ආතුරං යනු සැමවිටම ඉරියව් ආදියෙන් පරිහරණය කළයුතු බැවින් නිතර ගිලන් වූ බහුසංකපපං යනු බාලජනයා විසින් නැතිදෙයක් ආරෝපණය කර බොහෝසෙයින් කල්පනා කරන, යසසනස්ථිඛං ධීති යනු යමකුගේ ශරීරයෙහි ස්ථීර බවක් නැත්තේද ඒකාන්ත වශයෙන් හේදගින්න වී විසිරී යන ස්වභාව ඇත්තේය. තං පසස යනු ලග සිටි ජනයා තමා සඳහාම හෝ කියයි. රූපං යනු ශරීරයයි. ශරීරයෙහි වනාහි ඇට හේතුවෙන් නහර හේතුවෙන් මස් හේතුවෙන් සම හේතුවෙන් අවකාසය විසින් හාත්පසින් එක්තැන් කරන ලද මෙය රූපය යයි සළකයි. රූපයයයි කියති. වර්ණනා තුණඩලෙන ව යනු හිසෙහි පළුන් ආභරණවල මැණික්වලින් කුණ්ඩලාභරණවලින්. විතතිකතං අට්ඨීං තවෙන ඔනද්ධං යනු තෙත සමීන් ආවරණය කරන ලද අමතර තුන්සියයක් පමණ ඇට. පසස යනු යෙදවීමයි. කුණ්ඩලෙනව යන තැන 'ව' ශබ්දයෙන් සෙසු ආභරණ අලංකාර ආදිය ගණන් ගැනේ. සහව්‍යෙඨහි සොහනි යනු ඒ මේ රූපය මැණික් ආදියෙන් විසිතුරු කරන ලද්දේ නමුත් වස්ත්‍රවලින් වසා ඇතිවිට පැහැපත්ය. වසා නැතිවිට යන අර්ථය නොවේ. යමෙක් වනාහි අට්ඨීතවෙන යනුවෙන් කියන්නේද

එහි ඇට සමෙන් වසන ලද්දේ හොබනේය. අලතතකතා යනු ලාකඩවලින් කළ පාටකිරීම් ඇති, ලාකඩවලින් පාටකරන ලද, පාදා යනු පාද. මුඛ වුණණක මකඛිතං යනු මුහුණ සුණුවලින් ආලේප කරන ලද යමක් සරසනවිට අඛ ඇඹරූ කුඩුවලින් කුරුලෑ ආදිය ඉවත්කර ලුණු සහිත මැටිවලින් නරක ලේ ඉවත්කර මුහුණෙහි සුවඳකුඩු ආලේප කරත්. ඒ පිළිබඳව මෙය කියන ලදී. අලං යනු බාලසස නුගත් බාල ජනයාගේ. නො ව පාරගවෙසිනො සසරට ඇලුම් කරන්නහුට. මොහාය මුලා කිරීමට සමත් වූ ඔහුගේ සිත මුලා කිරීමට, පරතෙරට යන මාර්ගය සොයන්නහුගේ

වනාහි නැතහොත් සසරට ඇලුම් නොකරන්නහුගේ අධ්‍යපදකතා යනු අටපද අයුරින් කරන ලද, එක්තැන් කරන ලද ඉදිරිපස කෙස්කපා නළල වැසෙන සේ කරන ලද කෙස් සැකසුම 'අධ්‍යපද' නමින් හැඳින්වේ. අලකං යැයිද කියති. නෙතනාඅඤ්ජනමකඛිතා යනු දෙඇස්වල ඇතුලත දෙකෙළවර යම්සේ අඳුන්පාට දිස්වේද එසේ ගල්වන ලද ඇස්වල අඳුන් ඇති. අඤ්ජනිව නවා විතතා පුතිකායො අලංකතො යනු යම්සේ සැරසිලි උපකරණ අඩංගු පෙට්ටිය අළුත්ද, පින්සලය අලුත්ද මල්කැටයම්, මකරන්ද ආදී වශයෙන් සිතුවම් කරන ලද්දේ ද පිටත මට්ටම්ද, දිලිසෙන්ති ද දර්ශනීයද ඇතුළත වනාහි දර්ශනීය නොවේ. මෙසේ මොවුන්ගේ ශරීර ස්නානය, අඳුන් ගැල්වීම, ඇඳුම් අලංකාර ආදියෙන් සරසන ලද්දේ පිටත බබලන්නේ ඇතුළත වනාහි සැරව හා නොයෙක් ආකාර අපවිත්‍ර දෙයින් පිරී සිටියේ වෙයි යන අර්ථයි. ඔදහෙසි යනු බිම හෙළිය යනුයි. මිගවො යනු මුව වැද්දා පාසං යනු දඬුමුගුරු නාසදා යනු ගැටුනේ නැත. වාගුරං යනු උගුල. නිවාපං යනු මුවන්ට කෑම සඳහා දමන ලද තණකොළ ආදී කෑමවර්ග, මේ උපමාව තෙරුන් විසින් කරන ලද අර්ථය හඳුන්වාදීම සඳහාය. මේ වනාහි මෙහි අර්ථයයි. යම්සේ මුවන් මැරීම සඳහා දඬුමුගුරු හා උගුල් අටවා යම්කැනක කෑම ආදිය විසුරුවා මුවවැද්දා සැඟවී සිටින්නේ, එහි එක් ජවපරාක්‍රමයෙන් යුක්ත දක්ෂ මුවෙක් මරඋගුල ස්පර්ශ නොකොටම සුවසේ ගොදුරු කා 'මුවා රැවැට්ටුවා' යැයි මිගඛන්ධකෙ මුවන් බඳින්නා කෑගසමින් යයි. තවත් මුවෙක් ප්‍රබල වූයේ දක්ෂ වූයේ ජවසම්පන්න වූයේ එහි ගොස්ම ගොදුර කා ඒ ඒ තැන මලපුටුව කඩා 'මුවා රැවැට්ටුවා, මුවා මලපුටුව කැඩුවා' යැයි මුව වැද්දෝ කණගාටු වෙමින්ම යති.

මෙසේ අපිද පෙර පෘථග්ජන කාලයෙහි මවිපියන් විසින් යොමුකිරීම හේතුවෙන් පෙන්වන ලද කෑම අනුභවකොට ඒ ඒ තැන දැවටෙමින් නික්මුනාහ. දැන් වනාහි හැම අයුරකින්ම සිඳින ලද කෙලෙස් ඇති බැඳීම් නැති ඔවුන් විසින් දෙන ලද ආහාර අනුභවකොට ඔවුන් ශෝක වෙද්දීම ගවජාම යමු. මෙසේ තෙරුන් වහන්සේ මුවවැද්දාම මෙන් මවිපියන්, රන්රුවන් හා අන්තෘපුරයද දැලක් මෙන්ද තමා විසින් පෙර අනුභව කරන ලද භවභෝග සම්පත් ද දැන් අනුභව කරන භවභෝගයන්ද ඇමක් ලෙස දමන ලද තණකොළ මෙන්ද තමා මහා මුවෙක් ලෙසද කොට දක්වයි. මේ ගාථාවන් කියා අහසට පැනනැගී කොරබ්‍යසස කෝරවා රජුගේ අඳුන්මුව උයනෙහි මංගල ගල්තලාවෙහි හිඳගත්තේය. තෙරුන්

වහන්සේගේ පියා වනාහි දොරටු හතක අගුල් දම්මවා පුරුෂයන්ට අණ කළේය. 'පිටවෙන්නට ඉඩදෙන්න එපා. සිවුරු ඉවත්කර සුදුඇඳුම් අන්දවවි.' ඒ නිසා තෙරුන්වහන්සේ අහසින් ගියේය. ඉක්බිති කොරව්‍ය රජු තෙරුන් වහන්සේ එහි සිටින බව අසා ඔහු වෙත පැමිණ සතුටුසාමීවී කරාකොට "පින්වත් රධයපාල! පැවිදිවන අය ජරාවට පත්වීමෙන් හෝ අසනීප, හවහෝග සම්පත් ඤාතීන් පිරිහීමෙන් පැවිදිවෙති. නුඹ වනාහි මේ කිසිවකින් පරිහානියට පත්නොවූයේ කුමක්නිසා පැවිදි වූයෙහිද? කියා විචාළේය. ඉක්බිති තෙරුන්වහන්සේ ඔහුට මෙසේ කීය.

ලෝකය ස්ථිර නැත. මේ ලෝකය පිහිටකින් තොරය. ලොව තමා සතු කිසිදෙයක් නැත. ආරක්‍ෂකයෙක් නැත. සියල්ල අත්හැර දමා යා යුතුය. ලෝකය උෟත වූවකි. ලෝකය අතෘප්තිකරය. තණ්හාවට දාසය. මේ සතරවැදූරුම් ධර්මතාවන්ට තමන්ගේ බැඳීමක් නැති බව කියා ඒ දේශනාවගේ අනුපිළිවෙල ප්‍රකාශ කරමින්

පසසාමී ලොකෙ සධනෙ මනුසෙස
ලද්ධාන විතතං නදදනති මොහං
ලුද්ධාධනං සනනිවයං කරොනති
හියොච කාමෙ අහිපජ්ඣනති

රාජා පසය්‍යාප්‍යස්ථිං විජේචා
සසාගරනතං මහිමාවසනෙතා
ඔරං සමුද්දසස අතිතතරූපො
පාරං සමුද්දසසපි පස්ථයෙථ

රාජා ව අඤ්ඤා ව බහුමනුසසා
අවිත තණ්හා මරණං උපෙනති
උෞතාව හුජ්චාන ජහනතිදෙනං
කාමෙහි ලොකමහි නහජී තිතති

කඤ්ඤති නං ඤාතිපකිරිය කෙසෙ
අහොවතා නො අමරාති වා හු
වජේන නං පාරුතං නිහරිචා
විතං සමොධාය තතො දහනති

සො ඩයහිති සුලෙහි තුජ්ජමානෝ
එකෙන වජෙන්න පහාය හොගෙ
නමිය මානසස භවනති කාණා
ඤාති ච මිත්තා අථ වා සහායා

දායාදකා තසස ධනං හරනති
සතෙතා පන ගච්ඡතිසෙන කම්මං
නමියාමානං ධනවජෙථති කිඤ්චි
පුත්තා ච දාරා ච ධනඤ්ච රඨං.

නදීසමායුං ලභතෙ ධනෙන
නවාපි විතෙතන ජරං විහනති
අපපඤ්ඤාති තං ජීවිතමාහු ධීරා
අසසසතං විපපරිණාම ධම්මං.

අඩ්ඨා දුළිද්දාව ඵුසනති එසසං
බාලොව ධීරොව තථෙව ඵුට්ඨො
බාලොහි බාලාචාචධිතොව සෙති
ධීරොව න වෙධති එසසඵුට්ඨො

තසමාහි පඤ්ඤාව ධනෙන සෙය්‍යා
යාය වොසානමිධාධි ගච්ඡති
අබ්‍යොසිතතතාහි භවාහවෙසු
පාපානි කම්මානි කරොති මොහා

උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච ලොකං
සංසාර මාපජ්ජ පරමපරාය
තසසපපඤ්ඤා අභිසද්දහනෙනා
උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච ලොකං

වොරො යථා සජ්ඣිමුඛෙ ගහීතො
සකම්මුතා හඤ්ඤාති පාපධම්මො
එවං පජා පච්ච පරමහි ලොකෙ
සකම්මුතා හඤ්ඤාති පාප ධම්මා

කාමාහි විත්‍රා මධුරා මනෝරමා
විරූප රූපෙන මටේනති විතතං
ආදීනවං කාමගුණෙසු දීසවා
තසමා අහං පබ්බජ්ජනෝමහි රාජ

දුමපථලානෙව පතනති මානවා
දහරාව වුඩ්ඨා ව සරීරහෙදා
එතමපි දීසවා පබ්බජ්ජනෝමහි රාජ
අපණ්ණකං සාමඤ්ඤාමෙව සෙයොෆා

සදධායාහං පබ්බජ්ජනෝ උපෙනෝ ජීනසාසනෙ
අවඤ්ඤාධා මයහං පබ්බජ්ජා අනණො භුජ්ඤාමි භොජනං

කාමෙ ආදීනතනෝ දීසවා ජාතරූපානි සත්ථනෝ
ගඛවොකකනනිතෝ දුකඛං නිරයෙසු මහඛහයං

එතමාදීනවං ඤ්ඤාධා සංවෙගං අලහිං තදා
සොහං විද්දො තදා සනෙනා සමපනෙනා ආසවකඛයං

පරිච්ඡේණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධසස සාසනං
ඔහිතෝ ගරුකො භාරො භවනෙතති සමුහතා

යසසත්ථාය පබ්බජ්ජනෝ අගාරසමා නගාරියං
සො මෙ අප්පො අනුප්පනෙනා සබ්බි සංයොජනකඛයො

යන ගාථා කීවේය.

එහි පසසාමී ලොකෙ යනු මහරජ, මම මේ ලෝකයෙහි සධනෙ ධනවත් ආදාය වූ මනුසෙස මිනිසුන් දකිමි. ඔව්හු වනාහි ලද්ධාන විතතං ධනය ලැබ භවභෝග සම්පත්තීන්හි පිහිටියාහු ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණාදී කිසි කෙනෙකුට කිසිවක් නදදනති නොදෙත්, කුමක් නිසාද? මොහා යනු කර්මය වටහා ගැනීමේ ප්‍රඥාව නොමැතිකමින්, දුර්ධා යනු ලෝභයෙන් මැඩගත්තවුන් ලද පරිදි ධනං සනනිවයං සර්වප්‍රකාරයෙන් බහාතැබිය යුතුයි. කරොනති හීයොච යනු අවබෝධ කරගනු කැමැත්තෙන් මතු

කාමෙ කාමගුණයන් මෙසේ මට මෙබඳු වූ භවභෝග සම්පත් ලබන්නේය යනුයි. අභිපසායනනි යනු බලාපොරොත්තු වෙති. මෙබඳු උත්සාහයක් කරත්. බොහෝකොට වස්තූන් පැතීම සඳහා උදාහරණ දක්වන්නේ රාජා ආදිය කීහ. එහි පසයන පයවිං විජේඛා යනු තම පරපුරෙන් පැවත ආ පොළව බලහත්කාරයෙන් ජයගෙන ආවසනෙතා යනු වසන්නේ ඔරං සමුද්දස්ස යනු මුහුදෙන් එහා පැත්ත ලැබුනත් එයින් තෙන අතිතතරූපො පාරං යනු මුහුදෙන් එහා දීපාන්තරද පතන්නේය. අවිත තණහා යනු පහ නොවූ තෘෂ්ණාව, උභනාවා යනු නොපිරුණු මනදොල ඇත්තේමය. කාමෙහි ලොකමහි නහස්ථි තිතනි යනු තෘෂ්ණාවෙන් මැඩගත්තා වූ අයට මේ ලෝකයෙහි වස්තු කාමයන්හි තෘප්තියක් නම් නැත. කඤ්ජනි යනු මළ තැනැත්තා වෙනුවෙන් ඔහුගේ ගුණ වර්ණනා කරමින් වැලපෙත්. අහො වතා නො අමරාති වාහු යනු අනේ ! අපගේ ඤාතිවරයා මළේ නැත යයිද කියත්. ගාථාවේ උච්චාරණ පහසුව සඳහා මෙහි වතා යැයි දීර්ඝ කර කියන ලදී. සො ඩයහනි සුලෙහි තුජ්ජමානො යනු ඒ මල පුද්ගලයාව දවන්නන් විසින් මනාව දැවීම පිණිස උල්වලින් ඇත සිදුරු කරන්නේ තෘණා යනු ආරක්ෂා කරන්නා වූ යෙන කමමං යනු කම්වූ පරිදි ධනං යනු ධනය ලැබෙන්නා වූ යම්කිසි වස්තුවක්. පුනධනං යනු රත්තං හා මුදල් ගැන කියයි. නදීසමායුං යනාදියෙන් කාමගුණයන්ගේ ජරාවට පත්වීම පිළිබඳ ප්‍රතිකාරයක් නොමැති බව කියා එහි ඒකාන්ත බව දක්වන්නට අපාඤ්චි යනාදිය කියන ලදී. චුසනනි යනු අනිටු පැත්ත ස්පර්ශ කරයි. එහිදී දුප්පත්, පොහොසත් බව හේතුවක් නොවේයැයි දක්වයි. එසසං බාලො ච ධීරොච තථෙව පුටෙධා යනු යම්සේ බාලයා ඉටු අනිටු දෙයක් ස්පර්ශ කරයි. එසේම පණ්ඩිතයාද ඉටුඅනිටු ස්පර්ශය ලබයි. මෙහි බාල බවේ හෝ පණ්ඩිත බවේ කිසි විශේෂයක් නැත. මෙය වනාහි විශේෂයයි. බාලොහි බාලයාවධිතොවසෙති යනු බාල පුද්ගලයා කිසියම් දුක් සහිත දෙයකින් පීඩාවට පත්වූයේ දුක්වන්නේ ක්ලාන්ත බවට පත්වූයේ පපුවේ අත් ගසාගෙන අඬන්නේ බාල බව නිසා වදයට පීඩාවට පත්වන්නේ හොචී. එහෙ මෙහෙ ඇඟිරෙන්නේ කම්පා වෙයි. එසසචුටෙධා යනු පණ්ඩිතයා වනාහි දුක් සහිත දෙයකින් ස්පර්ශ වන්නේ කම්පා නොවෙයි. කම්පාවිම් පමණකුත් ඇති නොවේ. තසමා යනු බාල පණ්ඩිත දෙපක්ෂයටම ලෝක ධර්මයෙහි පැවැත්ම මෙසේය. තසමාහි පඤ්ඤාව ධනෙන සෙයොයා යාය වොසානම්ධාධිගච්ඡති යනු ප්‍රඥාවම ධනයට වඩා ප්‍රශංසනීයයි. යම් ඒ ප්‍රඥාවෙන් භවය අවසන් කිරීම නම් වූ නිර්වාණය අවබෝධ කරගනී. අබ්‍යොසිතතතාහි යනු නිෂ්ටාවක් අවබෝධ

කර නොගත් නිසා, හවා හවෙසු යනු ලොකු කුඩා හවයන්හි. උපෙති ගබ්හඤ්ච පරඤ්ච ලොකං සංසාරමාපජ්ජ පරමපරාය යනු යමෙක් පවිකර වරින්වර සසරට පැමිණ උපත ලබයි. පරලොච උපත ලබයි. එයින් මිදුනේ නොවෙයි. තසස පවිකම් කරන්නා වූ පුද්ගලයාගේ ක්‍රියාමාර්ගය, අභිසඤ්ඤානො යනු මාගේ ආත්මය වෙයි යනාදී ලෙස පතන්නේ අන්‍ය වූ අපභඤ්ඤා යනු බාලයා එසේ පිළිපැද උපෙති ගබ්හඤ්ච පරඤ්ච ලොකං යනු නැවත උපදියි. එයින් නොමිඳෙයි. වොරො යථා යනු යම්සේ සොරා පාපධමෙමා යනු ගෘහයක යතුරු බැම්ම බිඳින්නේ සන්ධිමුඛෙ යනු ආරක්ෂක පුරුෂයන් විසින්. ගහිතො සකමමුනා යනු එයින් තමාගේ සන්ධි කැඩීම ආදියට හේතු කාරණා වූ කස ආදියෙන් තැළීම් වශයෙන් හඤ්ඤාති යනු රාජපුරුෂයන් විසින් අල්ලා ගනියි. එවං පජා යනු මෙසේ මහාසත්ත්ව ලෝකයා මෙහි පවිකොට පව ව පැමිණ. ඒ කර්මයෙන් පරමහි ලොකෙ යනු නිරය ආදියෙහි පීඩා විදියි. පස්වැදැරුම් වදබන්ධන කිරීම් වශයෙන් හිංසා කරයි.

මෙසේ මේ ගාථා එකොළසකින් සුදුසු පරිදි සතර ධර්මෝපදේසයන් ප්‍රකාශකර දැන් කාමයන්හිද සසරෙහිද ආදීනව දැක ශ්‍රද්ධාවෙන් තමාගේ පැවිදි බවද පැවිදිවීමේ කාර්යය මුදුන්පත් බව සලකන්නේ කාමාහි ආදිය කීහ. එහි කාමා යනු වස්තුකාමයෝය. මනාප වූ රූපාදිය කිලෙස කාමයෝය. සියල්ලට රාග ප්‍රභේදකොට ඇත්තාහ. මෙහිදී වනාහි වස්තු කාමයන් සැලකිය යුත්තේය. ඒවා ද රූපාදී වශයෙන් අනේකප්‍රකාර ඇති බැවින් වික්‍රා යනු ලෝකාස්වාද වශයෙන් යහපත් බැවින් මධුරා මිහිරි වේ. බාල පුහුදුන් අයගේ සිත සතුටු කරන්නේනුයි මනොරමා මනරම්ය. විරූපරූපෙන යනු විවිධාකාර රූපවලින්. නොයෙක් ආකාර ස්වරූපයන්ගෙන් යනු අර්ථයි. ඒවා වනාහි රූපාදී වශයෙන් විසිතුරුය. නීල ආදී වූ ස්වභාවයෙන් විවිධය. මෙසේ ඒ විරූප රූපවලින් ඒ ඒ ආකාරයෙන් ලබන ආශ්වාදය දක්වා මට්ටනික විනතං යනු පැවිද්ද සඳහා ඇලෙන්තට ඉඩ නොදෙන්නේනුයි මේ අල්ප ආශ්වාද බොහෝ දුක් බවෙන්. ආදීනවං කාම ගුණෙසු දිසමා තසමා යනු ඒ නිමිත්ත අහං පබ්බජ්ජොමහි දුමපථලානි යනු ගෙඩි ඇති කාලයෙහි, නොපැසුණු කාලයෙහි යම් ඒ තැනක වෙත කෙනෙකු නිසා හෝ උණුසුම නිසා හෝ පතනති වැටෙත්. මෙසේ සත්ත්වයෝ දහරා ව වුඩ්ඨාව සරීරසස හෙදා යනු බාලයෝද මහල්ලෝද යන හේද වශයෙන් වැටෙත්මය. එතමපිදිසවා යනු මේ අනිත්‍යතාවය ප්‍රඥා නමැති ඇසින් දැක හුදෙක් අල්ප ආස්වාද

ඇති බවෙහි ආදීනව පමණක් අදහස් කළා නොවේ. අපණණකං යනු ස්ථිරසාර, නියම, සාමඤ්ඤමෙව යුමණ බවම. සෙයො යනු උත්තරිතරය. සඤාය යනු කර්මය, කර්මඵලය, අවබෝධය, මනා අවබෝධය, ධර්මය, මනා ධර්මතාවය, සංඝයා, මනා ප්‍රතිපත්තිය යන මේවා විශ්වාසකොට උපෙනො ජීනසාසනෙ ශාස්තෘූ ශාසනයෙහි මනා ප්‍රතිපත්තියෙහි පිහිටියා වූ. අවඤ්ඤා මගං පබ්බජ්ජා රහත් බව අවබෝධ කරගත් බැවින් එයින්ම. අනණො භුඤ්ජාමි භොජනං නිකෙලෙස් වශයෙන් ස්වාමීන්වයෙන්, හිමියා ලෙස පරිභෝජනය කරමින්. කාමෙ ආදිතතො දිසවා යනු වස්තු කාමයන්හිද ක්ලේශ කාමයන්හිද ගිනි එකොළසකින් දැවෙන බව දැක ජාතරූපාහි සත්තො යනු කළ නොකළ ප්‍රභේද ඇති සියළුම රුවන්මය විකෘතීන් අනර්ථය ලඟාකරන බැවින් මුඛවත් ආයුධයකින් ගබ්භවොක්කන්තො දුක්ඛං යනු ගැබ පිළිසිඳ ගැනීමේ පටන් සියළුම සසර පැවැත්මේදී ඇතිවන දුක්. නිරයෙසු මහබ්භයං යනු උසසද ඇතුළු අටමහා නිරයන්හි ලැබෙන්නා වූ මහා බියද හැමතන්හි දිසවා යැයි දැක යැයි යෙදීමයි. එතමාදීනවං ඤ්ඤා යනු මේ කාමයන්ගේ දැවීම ආදිකොට ඇති දොස් දැක සංවේගං අලහිං තදා යනු ඒ බුදුන් සම්පයෙහි බණ අසන කල්හි භවාදිය කෙරෙහි කලකිරීම ලැබුවෙමි. විදේධා තදා සනෙතා යනු එහි ගිහි කාලයෙහි රාගාදී උල්වලින් විදින ලද්දේ දැන් ශාස්තෘූ ශාසනයට ඇතුළත්ව සම්පනෙතා ආසවකඛයං යනු වතුරාර්ය සත්‍යයන් අවබෝධ කරන ලද්දේ යන අර්ථයි. ඉතිරිය අතරින් පතර කියන ලද බැවින් මනාව තේරුම් ගත යුතුමය. මෙසේ තෙරුන් වහන්සේ කෝරවා රජුට ධර්මදේශනා කොට බුදුන් සම්පයටම ගියේය. ශාස්තෘූන් වහන්සේද පසුකලක මහා සංඝයා මැද හුන්නේ තෙරුන් වහන්සේව ශ්‍රද්ධාවෙන් පැවිදි වූවන් අතර අග්‍රස්ථානයෙහි තැබීය.

රධ්‍යපාල ථේර ගාථා වර්ණනාව නිමියේය.

20-1-5

රූපං දිසවා සති මුඛ්‍යා යනාදියෙන් ආයුෂ්මත් මාලුකාපුත්ත තෙරුන්ගේ ගාථාවන්ය. මේ තෙරුන් වහන්සේගේ කථා වස්තුව භයවන

නිපාතයෙහි කියන ලද්දේමය. මේ ගාථාවන් වනාහි එහිදී රහත්බවට පත් තෙරුන්වහන්සේ විසින් නෑයන්ට ධර්මදේශනා වශයෙන් ප්‍රකාශ කරන ලදී. මෙහි වනාහි පෘථග්ජන කාලයෙහි, ස්වාමීනී භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මට කෙටියෙන් ධර්මදේශනා කරන සේක්වායි ඉල්ලා සිටිය බැවින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මාලුකාපුත්‍රය ! කිම යම් ඒ වකුච්චිඤ්ඤායා වූ රූපයන් නොදැක, නොදුටුවීරූද, නොදකින්නෙහිද, ඔබට ඒ රූපයෙහි ඇල්මක් හෝ රාගයක් හෝ ප්‍රේමයක් හෝ ඇත්තේදැයි ඇසීය. නැත ස්වාමීනී'යි (කීය) යම් ඒ කණෙන් දැනගන්නා වූ ශබ්ද නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳ හා දිවට, කයට, මනසට දැනෙන්නා වූ ස්වභාවයන් දන්නේ නැත. නොදන්නාවීරූය. නොහඳුනයි. නොහඳුනන්නේය. ඔබට ඒ ධර්මයන්හි ආසාවක් හෝ ඇල්මක් හෝ ප්‍රේමයක් තිබේද? නැත ස්වාමීනී. මාලුකාපුත්‍රය මෙහිදීද දකින ලද අසන ලද නාසයට දැනෙන ලද, මනසට දැනෙන ස්වභාවයන්හි, දුටු දෙයෙහි දුටු බව පමණකි. ඇසූ දෙයෙහි ඇසූ මාත්‍රය පමණි. ආඝ්‍රාණය කළ දෙයෙහි ආඝ්‍රාණය කිරීම පමණකි. සිතට දැනුන දෙයෙහි දැනුනු බව පමණක් වන්නේය. එයින් ඔබ මාලුකා පුත්‍රය! නැත. යමකින් ඔබ මාලුකාපුත්‍රය නැත. එයින් ඔබ මාලුකාපුත්‍රය ! එහි නැත. යමකින් ඔබ මාලුකාපුත්‍රය මේ ලෝකයේ නැත. පරලොව ! මේ දෙක අතර දුකෙහි අවසානයක් නොපෙනේ. කෙටියෙන් ධර්මය දේශනා කළ කල්හි ඒ ධර්මය මනාලෙස ඉගෙනගත් බව ප්‍රකාශ කරන්නේ,

රූපං දීඝවා සති මුට්ඨා පියං නිමිත්තං මනසිකරොතො
සාරතභවිතො වෙදෙති තඤ්ච අජේඛාසස තිට්ඨති

තසස වඩ්ඪනති වෙදාන අනෙකාරූප සමභවා
අභිඤ්ඤාව විභෙසාව විතමසසුපහඤ්ඤති
එවමාවිතො දුකඛං ආරානිබ්බාන වුච්චති

සඤ්ඤං සුඛා සතිමුට්ඨා පියං නිමිත්තං මනසිකරොතො
සාරතභවිතො වෙදෙති තඤ්ච අජේඛාසස තිට්ඨති

තසස වඩ්ඪනති වෙදනා අනෙකාසඤ්ඤ සමභවා
අභිජ්ඣාව විභෙසාව විතමසසුපහඤ්ඤති
එවමාවිතො දුකඛං ආරා නිබ්බාන වුච්චති

ගැටුණ සැවැසි සනිටුහන් පියා නිමැනම මනසිකරොතො
සාරතනවිතො වෙදෙති තැඳව අපේකාසස තිට්ඨති

තසස වඩ්ඨනති වෙදනා අනෙකා ගැටුණමභවා
අභිජ්ඣාම විභෙසාව විතතමසසුපහඤ්ඤති
එවමාවිතතො දුකඛං ආරා නිබ්බාන වුච්චති

රසං භොජ්ඣා සනිටුහන් පියා නිමැනම මනසිකරොතො
සාරතනවිතො වෙදෙති තැඳව අපේකාසස තිට්ඨති

තසස වඩ්ඨනති වෙදනා අකොරස සමභවා
අභිජ්ඣාම විභෙසාව විතතමසසුපහඤ්ඤති
එවමාවිතතො දුකඛං ආරා නිබ්බාන වුච්චති

එසසං ජුසස සනිටුහන් පියා නිමැනම මනසිකරොතො
සාරතනවිතො වෙදෙති තැඳව අපේකාසස තිට්ඨති

තසස වඩ්ඨනති වෙදනා අනෙකා එසස සමභවා
අභිජ්ඣාම විභෙසාව විතතමසසු පහඤ්ඤති
එවමාවිතතො දුකඛං ආරා නිබ්බාන වුච්චති

ධම්මං ඤාතො සනිටුහන් පියා නිමැනම මනසිකරොතො
සාරතන විතො වෙදෙති තැඳව අපේකාසස තිට්ඨති

තසස වඩ්ඨනති වෙදනා අනෙකා ධම්ම සමභවා
අභිජ්ඣාම විභෙසාව විතතමසසුප හඤ්ඤති
එවමාවිතතො දුකඛං ආරා නිබ්බාන වුච්චති

නසො රජ්ජති රූපෙසු රූපං දිසවා පටිසසතො
විරතනවිතො වෙදෙති තැඳව නාපේකාසස තිට්ඨති

යථාසස එසසතො රූපං සෙවතොවාපි වෙදනං
බීයති නොපවීයති එවං සො වරතී සතො
එවං අපවිතතො දුකඛං සනතිකෙ නිබ්බාන වුච්චති

නසො රජ්ජති සද්දෙසු සද්දං සුඛා පටිසසනො
විරතතවිතො වෙදෙති තඤ්ච නාඡේඤාසස තිට්ඨති

යථාසස සුභතො සද්දං සෙවතො වාපි වෙදනං
බියති නොපවීයති එවං සො වරති සතො
එවං අපචිතතො දුකඛං සනතිකෙ නිබ්බාන වුච්චති

නසො රජ්ජති ගන්ධෙසු ගන්ධං සඛා පටිසසනො
විරතතවිතො වෙදෙති තඤ්ච නාඡේඤාසස තිට්ඨති

යථාසස සායතො ගන්ධං සෙවතොවාපි වෙදනං
බියති නොපවීයති එවං සො වරති සතො
එවං අපචිතතො දුකඛං සනතිකෙ නිබ්බාන වුච්චති

නසො රජ්ජති රසෙසු රසං භුඛා පටිසසනො
විරතතවිතො වෙදෙති තඤ්ච නාඡේඤාසස තිට්ඨති

යථාසස සායතො රසං සෙවතොවාපි වෙදනං
බියති නොපවීයති එවං සො වරති සතො
එවං අපචිතතො දුකඛං සනතිකෙ නිබ්බාන වුච්චති

නසො රජ්ජති එසෙසු එසසං චුසස පටිසසනො
විරතතවිතො වෙදෙති තඤ්ච නාඡේඤාසස තිට්ඨති

යථාසස චුසතො එසසං සෙවතොවාපි වෙදනං
බියති නොපවීයති එවං සො වරති සතො
එවං අපචිතතො දුකඛං සනතිකෙ නිබ්බාන වුච්චති

නසො රජ්ජති ධම්මෙසු ධම්මං ඤාඛා පටිසසනො
විරතතවිතො වෙදෙති තඤ්ච නාඡේඤාසස තිට්ඨති

යථාසස ජානතො ධම්මං සෙවතොවාපි වෙදනං
බියති නොපවීයති එවං සො වරති සතො
එවං අපචිතතො දුකඛං සනතිකෙ නිබ්බාන වුච්චති

මේ ගාථාවන් ප්‍රකාශ කළේය.

එහි රූපය දිසවා යනු ඇසෙන් දැනගත යුතු රූපය ඇස නමැති දොරටුවෙන් ලබාගෙන, සති මුට්ඨා පියං නිමිත්තං මනසි කරොතො යනු ඒ රූපය දුටු පමණින්ම නොසිට සුබ නිමිත්ත මෙනෙහි කරන්නා වූ රූපය සුභ ලෙස ගෙන නුවණින් තොරව මෙනෙහි කරන්නාහුගේ සිහිය මුලා වූවා වෙයි. එසේ ඇතිකල්හි සාරත්තවිතො වෙදෙහි යනු ඒ රූප අරමුණ කෙරෙහි ඇලුනේ, එහි ගිජුවූයේ, ගිලුනේ වී එයින් ආශ්වාදය ලබයි. සතුටු වෙයි. භුක්ති විඳියි. එසේ වූ තැඳව අර්ඝ්‍යාසස කිට්ඨිති යනු ඒ රූපාරම්මණයේ ඇලී ගැලී සැපයී සැපයී කියමින් එය ගිලදමා සිටියි. තසස වඩ්ඨනති වෙදනා අනෙකා රූප සම්භවා යනු මෙබඳු ස්වරූප ඇති පුද්ගලයාගේ රූපය නිසා හටගන්නා වූ, රූපය අරමුණු කරගෙන සුබාදී වශයෙන් නොයෙක් කෙලෙස් හටගැනීමට හේතු වූ වේදනාවන් වැඩේ. අභිජ්ඣා ව විභෙසාව විතතමසසුප හඤ්ඤති යනු ප්‍රියජනක රූපයක ඇලීම් වශයෙන් උපදින්නා වූ අභිජ්ජාව නිසාද අප්‍රිය රූපයෙහි ව්‍යාපාද වශයෙන් ද ප්‍රිය රූපයාගේම වෙනස්වීම නිසා ඇතිවන ශෝකාදී ලක්ෂණවලින් පීඩා විමෝද මේ පුද්ගලයාගේ සිතට බාධා, පීඩා ඇතිවෙයි. එවමාවනතො දුකඛං යනු කියන ලද ආකාරයෙන් ඇතිවන්නා වූ වින්දනයන් ආශ්වාදනය කිරීමෙන් හවයට හේතුවන සංස්කාරයන් රැස් කිරීම නිසා සසර දුක පවතී. ඒ නිසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාරා ඇත. වේදනාව හේතුවෙන් තණ්හාවද -පෙ- දුක් සමුදායක් පහල වෙයි. එබඳු වූවහුට ආරා දුරය. නිබ්බානං වූවෙහි ඔහුට එය දුර්ලභය යන අර්ථයි. සද්දං සුඛවා යනු පළමු කී ගාථාවල කියන ලද ආකාරයෙන් අර්ථය දැනගත්තේය. එහි සුඛවා යනු ආඝ්‍රාණය කොට, භොඛවා යනු අනුභවකොට, චුසස යනු ස්පර්ශකොට, ධම්මං ඤාඛවා යනු ධර්මා රම්මණය දැනගෙන මෙසේ දොරටු සයට වූ ගොදුරුවල ඇලෙන්නාහුගේ පැවැත්ම දක්වා දැන් එහි නොඇලෙන්නාහුගේ නොපැවැත්ම දක්වන්නේ 'ඔහු රූපයන්හි නොඇලෙයි' ආදිය කිහි. එහි නසො රජ්ජති රූපෙසු රූපං දිසවා පටිසසතො යනු යම් පුද්ගලයෙක් රූපයක් දැක ඉලක්ක වූ රූප අරමුණ වකුසුස්ථවාරයට සම්බන්ධ විඤ්ඤාණයෙන් ලබාගෙන සතර වැදෑරුම් අවබෝධනා වශයෙන් සිහිපත් කරයි. ඔහු රූපාරම්මණවල නොඇලෙයි. ඇල්මක් ඇතිකර නොගනී. රාගයක් නොඋපදවයි. සම්පූර්ණයෙන් නොඇලුණු සිතැත්තේ අවබෝධ කරගනී. රූපාරම්මණයෙහි හටගැනීමේ පටන් ඇති පරිදි දැනගත්තේ කලකිරෙයි. කලකිරුණේ එහි හටගත් වේදනාවද විරත්තවිතො වෙදෙහි යනු එබඳු ස්වරූපයකට පත්වූයේ තං ව නාර්ඝ්‍යාසස කිට්ඨිති යනු ඒ රූපාරම්මණය මනාව

කලකිරුණු ස්වභාවය ඇති බැවින් මෙබඳු සිතිවිල්ලක් සිතෙහි කිඳු බැස නැත. 'මේ මම. මේ මම වෙමි. මේ මාගේ ආත්මයයි.' තණ්හා, දිට්ඨි, මාන වශයෙන් නොඇලෙයි. යථාසස පසසනො රූපං යනු මේ යෝගියාගේ යම්සේ එහි අභිජ්ජා ආදිය නොපවතීද මෙසේ අනිත්‍යතා වශයෙන් රූපය දකින්නහුට සෙවනොවාපි වෙදනං යනු එය අරමුණු කරගෙන හටගන්නා වූ වේදනාව ඒ හා යෙදුණු ධර්මයෙහි ගොදුරුවන දෙය ඇසුරු කරන්නහුගේද බියකි යනු සියලු කෙලෙස් සමූහය අභාවයට යයි. නොපවීයකි යනු රැස් නොකරයි. එවං සො වරතිසනො මෙසේ කෙලෙස් තුරන් කිරීමේ ප්‍රතිපත්තියෙහි සිහි ඇතිව දැනුම ඇතිව හැසිරෙයි. එවං අපචිතනො දුකඛං යනු කියු ක්‍රමයෙන් කර්ම රැස් නොකරන්නා වූ මාර්ග ප්‍රඥාවෙන් සියළු සසර දුක බැහැර කරන්නහුගේ සනතිකෙ නිබ්බාන වුවවකි යනු සඋපාදිසෙස හෝ අනුපාදිසෙස නිර්වාණධාතුව ලඟට යැයි කියනු ලැබේ. අසංඛත ධාතුව අවබෝධ කරගත් නිසාය. න සො රජ්ජති සඤ්ඤා යනාදියෙහිද මේ ක්‍රමයෙන්ම අර්ථ වටහාගත යුතුයි. මෙසේ තෙරුන්වහන්සේ මේ ගාථාවලින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ අවවාදය නියම අයුරින් පිළිපැද්ද බව ප්‍රකාශකොට අසුනින් නැගිට බුදුන් වැඳ පිටත්ව ගියේ වැඩිකල් නොගොස්ම විදර්ශනා වඩා රහත්බවට පැමිණියේය.

මාලුකාපුතන ථේර ගාථා වර්ණනාව
නිමිසේය.

20-1-6

පරිපුණ්ණකායො ආදි ගාථාවන් ආයුෂ්මත් සෙල තෙරුන්ගේය. මොහුද පදමුතතර බුදුන්ගේ කාලයෙහි කුලගෙයක ඉපිද උගත්බවට පැමිණියේ පිරිසක ප්‍රධානියා වී පුරුෂයන් තුන්සියයක් හා එක්ව ඔවුන් සමග බුදුරජාණන් වහන්සේට ගන්ධකුටියක් සාදවා, ගදකිලියේ වැඩ අවසන් වූ පසු බුදුන්වහන්සේ ප්‍රමුඛ භික්ෂු සංඝයාට මහා දන් දී ශාස්තෘන් වහන්සේද භික්ෂුන්ද තුන්සිවුරෙන් ඇන්දවීය. ඔහු ඒ පිණිත් එක් බුද්ධාන්තරයක් දෙවිලොවට වැස එයින් වූතව දෙවිමිනිසුන් අතර උපදිමින් සැරිසරන්නේ මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයේ අංගුතතරාපෙසු ආපණො

අංගුතනරාපෙසු ආපණ නම් වූ බමුණු ගමෙහි බමුණු කුලයක ඉපිද සෙලොති සෙල යැයි නම් ලැබීය. ඔහු වැඩිවියට පත්වූයේ ත්‍රිවේදයෙහි ද බ්‍රාහ්මණ ශිල්පයන්හිද නිමාවට පත්ව මානවකයන් තුන්සියයකට මන්ත්‍ර උගන්වමින් ආපණෙ එනම් ගමෙහි වාසය කරයි. ඒ කාලයේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්නුවරින් නික්ම භයසිය පනහක් හික්කුන් සමග අංගුතනරාපෙසු යනු අංගුතනරාප නම් දනව්වෙහි වාරිකාවේ වඩින්නේ සෙලසස සෙල නමැත්තාගේ හා ඔහුගේ අනවැසියන්ගේ නුවණ මුහුකුරා ගිය බව දැන එක්තරා වනලැහැබක වාසය කරන සේක. ඉක්බිති කෙනියො කෙනිය නම් වූ ජට්ලයෙක් බුදුන් වැඩි බව අසා එහි ගොස් පසුදා දානය සඳහා හික්කු සංඝයා සහිත බුදුන්වහන්සේට ආරාධනා කොට තමන්ගේ අසපුවෙහි බොහෝ ආහාරපාන සුදානම් කරවීය. ඒ කාලයේ සෙලො සෙල නම් බ්‍රාහ්මණයා තුන්සියයක් මාණවකයින් සමග ඇවිදගෙන යන්නේ කෙනියසස කේනියගේ අසපුවට පිවිස ජට්ලයන් දරපැලීම, ලිප්බැඳීම ආදියෙන් දානයට උපකරණ සුදානම් කරනු දැක කිම කේනිය, මහා යාගයක් එළඹ තිබේද? යනාදිය විචාරා ඔහු විසින් 'අපි හෙට දානය සඳහා බුදුන් වහන්සේට ආරාධනා කළෙමු යැයි' කී කල්හි 'බුද්ධ' යන වචනය අසාම සතුටු වූයේ ප්‍රීතියොම්නස් බවට පත්වූයේ එකෙණෙහිම මාණවකයින් සමග බුදුන් ලඟට පැමිණ පිළිසඳර කථාකොට එකත්පස්ව සිටියේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශරීරයෙහි දෙතිස්මහා පුරුෂ ලක්‍ෂණයන් දැක මේ ලක්‍ෂණයන්ගෙන් යුක්ත වූයේ සක්විති රජ හෝ වන්නේය. නැතහොත් බුදුවන්නේය. මේ වනාහි පැවිද්දෙකි. බුදුකෙනෙක්ද නොවේද කියා නොදනිමි. මා විසින් මෙසේ අසා ඇත. යම් ඒ භාග්‍යවත් අර්හත් සම්බුද්ධයන් වහන්සේලා තමන් ගැන වර්ණනා කරන කල්හි තමන්ව හෙළිදරව් කරති. බුදු නොවූ ඇත්තෝ ඉදිරිපිට සිට බුදුගුණ වර්ණනා කරනවිට ලජ්ජාවට, බියට පත්වෙති. විසාරද බවට පත් නොවූ බැවින් මකුබවට පැමිණෙයි. ඉදින් මම ශ්‍රමණ ගෞතමයන් වහන්සේව සුදුසු වූ ගාථාවන්ගෙන් වර්ණනා කරමිසි සිතා

**පරිපුණණකායො සුරුවී සුජාතො වාරු දසසනො
සුවණණාවණෙණහි භගවා සුසුකකදායො විරියවා**

**නරසසහි සුජාතසස යෙ භවනති වියඤ්ජනා
සබ්බෙ තෙ තච කායසමීං මහාපුරිස ලකඛණ**

පසන්නනෙතො සුමුඛො බුහා උජ්ජපතාපවා
මජ්ඣෙකෙ සමණ සංඝසස ආදිවෙවා'ව විරොවසී

කලයාණ දසසනො හිකඛු කඤ්චන සන්නිහත්තවො
කිං තෙ සමණභාවෙන එවං උත්තමවණණිතො

රාජා අරහසී හවිතුං වකඛවතනී රථෙසහො
වාතුරෙතො විජ්ජාචී ජමබුසණඬ ඉසසරො

බන්ධියා හොගා රාජානො අනුයන්තා හවන්තිතෙ
රාජාහිනරාජා මනුජ්ජොන රජ්ජං කාරෙහි ගොතම

යන ගාථා සයකින් බුදුගුණ ගැයීය. එහි පරිපුණණකායො යනු මනා පෞරුෂයකින් හෙබි දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණවලින් සම්පූර්ණ අඩුවක් නැති අගපසග ඇති පිරිපුන් සිරුර සුරුවී යනු සිරුරේ මනා පැහැය. සුජාතො යනු ආරෝහ පරිණාහ සම්පත්තියෙන් යුක්ත මනා අගපසග ඇති උතුම් ජන්ම ඇති වාරුදසසනො යනු මනහර වූ දකින අයගේ අවසන් නොවන කෘප්තියක් ඇති පිළිකුල් නොවන මනහර වූ සොදුරු දැකුමක් මොහුට ඇත්තේනුයි වාරුදසසන නම් වේ. සමහර කෙනෙක් කීහ. වාරුදසසනො යනු මනහර වූ ඇස් ඇත්තේ යන අර්ථයි දෙති. සුවණණවණණො යනු රන් කහවනු සමාන වර්ණ ඇති. අසී යනු වන්තෙහිය. මේ අසී යන පදය පරිපුණණකායො අසී (පිරිපුන් සිරුරක් ඇත්තෙහිය) ආදී ලෙස සියලුම පදයන් සමග යෙදිය යුතුය. සුසුකකදායො යනු මනාව පිහිටි සුදුපාට දත් ඇති භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ දන්තයෝ වනාහි සදකිරණ මෙන් සුදුරැස් විහිදුවත්. විරියවා යනු විරිය පාරමිතාව පිරිමෙන් අංග සතරකින් යුක්ත විරියයෙන්ද සතර වැදැරුම් සමයේ ප්‍රධාන විරියයෙන්ද යන සම්පත්තීන්ගෙන් අතිශයින් යුක්ත වූ නරසසහි සුජාතසස යනු සමකීස් පාරමිතාවත්, ආර්යයන් වහන්සේ හෝ වකුවර්ති රාජයා හෝ මනාව සම්පූර්ණ කිරීම නිසා මනාව උපන්නා වූ මනුෂ්‍යයාට, මහා පුරිසසාණන්ට යන අර්ථයි. සබ්බෙ තෙ යනු යමෙක් ලෝකයේ මහා පුරිසභාවය, අග්‍රපුද්ගල භාවය සලකුණු කරන්නේය යන අර්ථයෙන් 'බ්‍යඤ්ජන' යනුවෙන් ලබන ලද ව්‍යවහාර ඇති මනාව පිහිටියා වූ පාද ආදී දෙතිසක් මහාපුරිස ලක්ෂණ සංඛ්‍යාත වූ තඹවත් නිය, උස්ව පිහිටි නිය ආදී වූ අසුවක් අප්‍රධාන ව්‍යඤ්ජන සංඛ්‍යාත රූපගුණයෝ. ඔව්හු

සම්පූර්ණයෙන් තවකායසම්ම ඔබගේ සිරුරෙහි වෙන් යනාදී ලෙස ඉතිරිය අර්ථ ගතයුතුයි. මහාපුරිස ලක්ඛණානි යනු පෙර කියන ලද ලක්‍ෂණයන්ම වචනාන්තරයකින් කීය. දැන් ඉතිරි ලක්‍ෂණ අතුරෙන් තමන්ට කැමැති ලක්‍ෂණවලින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වර්ණනා කරන්නේ පසන්තනෙනෙතො යනාදිය කීය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වනාහි පංචවර්ණ පැහැ සම්පතින් පැහැපත් නේත්‍ර ඇති සේක. පිරිපුන් සඳමඬල වැනි මුහුණක් ඇති බැවින් සුමුබො නම් වේ. ආරෝහ පරිණාහ සම්පත්තියෙන් යුක්ත බැවින් බ්‍රහා බ්‍රහ්මයාට සමාන සෘජු සිරුරක් ඇති බැවින් උජු නම් වේ. දීප්තිමත් බව ඇති බැවින් පතාපවා වේ. මෙහි ඒ දීප්තිමත් බව සූර්යා පිළිබඳ උපමාවෙන් ප්‍රකාශ කරන්නේ මජ්ඣේක සමණසංඝසස ආදිය ප්‍රකාශ කළහ.

එහි ආදිවෙවාච විරොවසී යනු යම්සේ සූර්යා උදාවන්නේ සියළු අඳුර දුරුකොට ආලෝකමත් වන්නේ බබලයි. මෙසේ නුඹද ඇතුලතද පිටතද සියළු අවිජ්ජා නමැති අඳුර දුරුකර ඤාණාලෝකය පතුරුවමින් බබලයි. දර්ශනීය වූ රූපසම්පත්තියක් ඇති බැවින් ශරීර අංගයන්ගේ යහපත් පිහිටීම නිසා මනා දැකුම් ඇත්තේ වෙයි. උනන්ම වණණිනො යනු උතුම් වූ වර්ණනා සම්පත්තියෙන් යුක්ත වූවනුට, වක්කවතනී යනු වක්‍රත්තය පවත්නේය. රෝද සතරකින් පවතී. ඒවාද අනුන්ගේ යහපත සඳහා පවත්නා ඉරියාපට වක්‍රයන්ගේ පැවැත්ම මොහු කෙරෙහි ඇත්තේනුයි වක්කවතනී නොහොත් වතුර්විධ ආශ්වර්ය ධර්මයන් හා සතර සංග්‍රහ වස්තුවෙන් යුක්තවූයේ, අනුන් විසින් යටපත් කළ නොහැකි ආඥා වක්‍රයාගේ පැවැත්ම මෙහි ඇති නිසා වක්කවතනී නම්. රථොසභො යනු රථිකයන් අතර ආජාතීය නම් වූ උතුම් පුරුෂයෙකි. මහා රියදුරෙකි යන අර්ථයි. වාතුරනෙතො යනු සිව්මහ සයුරු අවසන්කොට ඇති මහපොළවට අධිපති. විජ්ජාවී යනු දිනන ලද ජයග්‍රහණ ඇත්තේ ජමබ්‍රසණ්ඩසස යනු දඹදිවට. ප්‍රකටව ඇති සම්පත්තීන් දක්වමින් මෙසේ කීහ. වක්‍රවර්ති රජු වනාහි දෙදහසක් කොදෙව් දිවයින සහිත සතරමහා දිවයින්වලට අධිපති. බතනියා යනු උපතින් ක්‍ෂත්‍රීය භොගා යනු සම්පත්. රාජානො යනු යම් ඒ රාජ්‍ය කරන්නන්. අනුයනතො යනු අනුගමනය කරන්නා වූ සේවකයෝ. රාජාභිරාජා යනු රජවරුන්ට පූජනීය වූ අධිරාජයෙක්ව, සක්විති යන්න අදහස් කරයි. මනුජනෙ යනු මිනිසුන්ට අධිපති - මනුෂ්‍යයන්ට පරම අධිපති යන අර්ථයි. සෙලෙන සෙල විසින් කියන ලද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ - යම් ඒ කෙනෙක් අර්හත් සම්මා

සම්බුද්ධ වෙන්ද උන්වහන්සේලා තමන්ගේ ගුණ කියන කල්හි තමන් ප්‍රකට කරත් ආදී මෙය සෙලසස සෙලගේ මනදොල පුරමින්.

රාජාභමසම් සෙලා (නි භගවා) ධම්මරාජා අනුත්තරො
ධම්මෙන චක්කං චතෙනම් චක්කං අප්පට්චතතියං.

යන ගාථාව වදාළහ. එයින් අදහස් කළ දේ මෙයයි.

සේලය! නුඹ මගෙන් යමක් ඉල්ලන්නේද, සක්විති රජ වන්නෙහිය කියා මෙහි අල්ප වූ උනන්දුව ඇත්තේ වන්න. රාජාභමසම් යනු රජබවෙහි සිටිකල්හි ද යම්සේ අන් රජෙක් සමාන නමුත් යොදුන් සියයක් හෝ තම අනසක පවත්වයි. යොදුන් දෙසියයක්, තුන්සියයක්, හාරසියක්, පන්සියයක් හෝ යොදුන් දහසක් හෝ වක්‍රවර්තී වී සිව්සයුර අවසන්කොට අනුශාසනා කරයි. මට වනාහි මෙසේ සීමාවන් ඇත්තේ නැත. මම වනාහි ධම්මරාජා අනුත්තරො භවාග්‍රයේ පටන් අවිච්චි නරකය දක්වා අතරතුර අප්‍රමාණ වූ ලෝකධාතුවලට අනුශාසනා කරමි. යම්තාක් පා නොමැති ආදී ප්‍රහේද ඇති සත්ත්වයෝ වෙන්ද මම ඔවුන්ට අග්‍ර වෙමි. මට සීලයෙන් හෝ - පෙ- විමුක්ති ඥාන දර්ශනයෙන් හෝ සමාන වූවෙක් නැත. මට වඩා එයින් වැඩි කෙනෙක් කොයින්ද?

ඒ මම ධර්මරාජව උතුම් වූ සතර සතිපට්ඨාන ආදී ප්‍රහේද ඇති බෝධිපාක්ෂික සංඛ්‍යාත ධම්මෙන චක්කං චතෙනම්. ධර්මවක්‍රය පවත්වමි. මෙය අත්හරිවී. මෙහි යෙදී සිටිවී ආදී ලෙසින් අණසකක් මහණෙනි! මේ වනාහි දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යයයි ආදියෙන් පර්යාප්ති ධර්මයෙන් ධර්මවක්‍රයම පවත්වමි. චක්කං අප්පට්චතතියං යනු යම් වක්‍රයක් ලෝකයෙහි වෙන කවර හෝ ශ්‍රමණයකු විසින් හෝ ආදී -පෙ- කිසිම කෙනෙකු විසින් පැවැත්විය නොහැක යනාදියෙන් තමාව තමාම එළිදරව් කරන භාග්‍යවතුන් වහන්සේව දැක හටගත් ප්‍රීතිසොම්නස් ඇත්තේ සෙලො සෙලො වනාහි නැවත දැඩිකරනු සඳහා

සම්බුද්ධො පටිජානාසී (ඉතිසෙලො බ්‍රාහ්මණො)
ධම්මරාජා අනුත්තරො
ධම්මෙන චක්කං චතෙනම් ඉති භාසසී ගොතම !

කොනු සේනාපති භොතො සාවකො සඤ්ඤා අඤ්ඤායො
කො තෙ ඉමං අනුචතෙතති ධම්මචකකං පචතතිතං.

ධර්මරාජන් වූ අනුතතර වූ සම්බුද්ධයන් වහන්සේ දැනගත්තේය.
(සෙල බ්‍රාහ්මණයා) ධර්මයෙන් චක්‍රය පවත්වමි. ගෞතමයන් වහන්ස,
මෙසේ කියන්න.

පින්වතුන්ගේ ශ්‍රාවක වූ ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ආත්මයට අයත්
සේනාපති කවරෙක්ද? ඔබ විසින් පවත්වන ලද මේ ධර්මචක්‍රය කවරෙක්
තම මෙය පවත්වාගෙන යයිද?

මේ ගාථා දෙක ප්‍රකාශ කළහ. එහි කොනුසේනාපති යනු ධර්මරාජ
වූ ඔබගේ ධර්මයෙන් පවත්වන ලද ඒ චක්‍රය නැවත පවත්වන්නා වූ
සේනාපතියා කවරෙක්ද? කියා විචාරයි. ඒ අවස්ථාවේ භාග්‍යවතුන්
වහන්සේගේ දකුණුපස ආයුෂ්මත් සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ රන්පිඩක්
මෙන් ශ්‍රියාවෙන් බබලන්නේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උන්වහන්සේව
දක්වමින් 'භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සෙලයා! මා විසින් පවත්වන ලද උතුම්
ධර්මචක්‍රය තථාගතයන් වහන්සේගේ අනුජාත සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ
පවත්වයි.

මයා පචතතිතං චකකං (සෙලාතිහගවා) ධම්මචකකං අනුතතරං.
සාරිපුතො අනුචතෙතති අනුජාතො තථාගතං.

එහි අනුජාතො තථාගතං යනු තථාගතයන් වහන්සේ හේතුවෙන් ආර්ය
ජාතියෙහි උපන් යන අර්ථයි. මෙසේ ඔබගේ සේනාපතියා කවරෙක්ද
යනුවෙන් සෙල විසින් අසන ලද ප්‍රශ්නය විසඳ සෙල තෙම කිය.
සම්බුද්ධයන් වහන්සේ දැනගත් සේක. එහිදී ඔහු සැක රහිත කරනු
කැමැත්තේ - මේ මාගේ ප්‍රතිඥා මාත්‍රයක් පමණක් නොවේ. තවද මේ
කාරණයෙන් මම බුදුවෙමි'යි දක්වන්නට අවබෝධ කළයුතු දෙය අවබෝධ
කළෙමි. වැඩිය යුතු දෙය වඩන ලදී. ප්‍රහීණ කළයුතු දේ ප්‍රහීණ කළෙමි.
බ්‍රාහ්මණයා! ඒ නිසා මම බුදුවෙමි.

යන ගාථා වදාළහ. එහි අභිකෞඤ්ඤායං යනු චතුරාර්ය සත්‍යයන්ය.
සත්‍යයන් සතරක් ආර්ය සත්‍යයනුත් යන මේ සාමාන්‍ය ලෙස ගැනීමෙන්

අභිඤ්ඤායා (අවබෝධ කළයුතු) නම් වේ. එහි ආර්ය සත්‍යයන්හි යමක් භාවෙනබ්බං වැඩිය යුතුද ඒ මාර්ග සත්‍යයයි. යම් ඒ පහතබ්බං ප්‍රභාණය කළයුතු ද ඒ සමුදය සත්‍යයයි. ඒ දෙකම ගැනීමෙන් එහි ප්‍රතිඵල වූ නිරෝධ සත්‍යය හා දුක්ඛ සත්‍යය ද එයටම අන්තර්ගත වේ. හේතුව ගැනීමෙන් ම ඵලසිද්ධිය වෙයි. ඒ නිසා එය අවබෝධ කළයුතුයි. අවබෝධ කළේය. දැනගත යුතුයි. දැනගත්තේයි යන්නද කියන ලදමැයි. අභිඤ්ඤායාං අභිඤ්ඤාතං දැනගත යුතු, දැනගත් යන මෙයින්ම සියළුම ඤේයා මණ්ඩලයාගේ අවබෝධ කරගත් බුද්ධිභාවය උදෙසා වශයෙන් ප්‍රකාශකොට එහි එක් කොටසක් නිර්දේශ වශයෙන් දක්වන්නේ භාවෙනබ්බඤ්ච භාවිතං ආදිය කිහි. එසේ නැත්නම් භාවෙනබ්බඤ්ච භාවිතං පහතබ්බං පහිනං (වැඩිය යුතු දෙය වඩන ලද/හළයුතු දෙය ප්‍රතිණ කළ) මෙයින් තමන්ගේ ඤාණ හා ප්‍රභාණ වර්ණනා කිරීම් ස්වභාවයෙන් එය මුල්කරගෙන සියළුම බුදුගුණ පසසන ලදීයැයි කිහි. තසමා සමබුද්ධොසම් බ්‍රාහ්මණ යනු අවබෝධ කළයුතු, අවබෝධ කළ යන දෙකට ගැනීමෙන් සර්වප්‍රකාරයෙන්ම ත්‍රිවිද්‍යා විමුක්තීන් අදහස් කළ බැවින් වතුරාර්ය සත්‍යය සමග හේතු සම්පන්නිය දක්වන්නේ අවබෝධ කළයුතු සියල්ල අවබෝධ කරගෙන බුදු වූයෙමි යන න්‍යායයෙන් තමන්ගේ බුදුබව ප්‍රකාශ කරයි. මෙසේ විස්තර කිරීමකින් තොරව තමන්ව මතුකර පෙන්වා තමා කෙරෙහි ඇති සැකය නැතිකිරීමේලා බමුණාව උනන්දු කරවන්නේ,

විනයසසු මයි කංඛං අධිමුඤ්චසසු බ්‍රාහ්මණ
 දුලලභං දසසනං හොති සමබුද්ධානං අභිණහසො

යෙසං වෙදුලලභො ලොකෙ පාතුභාවො අභිණහසො
 සොහං බ්‍රහ්මණ සමබුද්ධො සලලකතො අනුතරො

බ්‍රහ්මහුතො අතිතුලො මාරසෙනප්ප මදදනො
 සබ්බාමිතො වසෙ කඤ්චා මොදාමි අකුතො හයො

මේ ගාථා තුන කිය. එහි විනයසසු යනු නැතිකර දමන්න. සිදු දමන්න. කංඛං සැකය. අධිමුඤ්චසසු යනු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අධිමොක්‍ෂය ලැබූ බව විශ්වාස කරන්න. දුලලභං දසසනං හොති සමබුද්ධානං යනු යම්හෙයකින් කල්ප අසංඛ්‍යයක්ව ලෝකයේ බුදුවරයෙක් නැත. සලලකතො යනු රාගාදිය උදුරාදමන ශල්‍ය වෛද්‍යවරයෙකි.

බුහමහුනො ශ්‍රේෂ්ඨ වූ අතීතලො සමානත්වය ඉක්මවාගිය, උපමා කළ නොහැකි යන අර්ථයි. මාරසෙනපමඤ්ඤනො යනු කාමයෝ තාගේ ප්‍රථම සේනාවය යනාදි ලෙස ආවා වූ මාරසේනාව පරාජය කරන, සබ්බාමිනෙත යනු ස්කන්ධ, ක්ලේශ, අභිසංඛාර, මාරයා, දේවපුත්‍ර මාරයා සංඛ්‍යාත වූ සියළු සතුරන්, වසෙ කඝවා යනු තමාගේ යටතට ගෙන මොදාමි අකුනොභයො යනු භයක් කොයින්ද? සමාධි සුවයෙන් හා නිබ්බාන ඵලයෙන් සතුටු වෙමි. මෙසේ කී කල්හි සෙලො සෙල බ්‍රාහ්මණ තෙමේ ඵකෙණෙහිම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි හටගත් පැහැදිම් ඇත්තේ පැවිදිවනු කැමැතිව ගාථා තුනක් ප්‍රකාශ කළේය.

මහා වනයේ නාදකරන සිංහරාජයකු මෙන් සියල්ල දත් කෙලෙසුන්ට ශල්‍ය වෛද්‍යවරයෙක් වූ මහාචීරයන් වහන්සේ දේශනා කරන දෙය පින්වතුනි, අසන්න.

මාරසේනාව පරදවන උතුම් වූ අසමාන වූ උන්වහන්සේව දැක කවරෙක් නම් නොපැහැදෙන්නේද, අඳුරෙන් අඳුරට යන නීව ජාතිකයා පවා පැහැදෙයි.

යමෙක් මට කැමතිද, ඔහු මා අනුව ඒවා. යමෙක් අකමැතිද ඔහු යේවා. උතුම් ප්‍රඥාවන්ත වූ උතුමා ලඟ මෙහි මම පැවිදි වෙමි.

යම්සේ මුහුකුරා ගිය උපනිශ්‍රය සම්පත්තියෙන් මෙහෙයවන ලද්දා වූ - එහි කණාහිජාතිකො යනු පහත් ජන්ම ඇති, අඳුරෙන් අඳුරට යන ස්වභාව ඇති. ඉක්බිති ඒ තරුණයෝද වාසනා සම්පත්තිය ඇති බැවින් එහිම පැවිද්ද අපේක්ෂාවෙන් සිට

එතං වෙ රුවචති භොතො සමමා සම්බුද්ධසාසනං
මයමපි පබ්බජ්ජසාම වරපඤ්ඤාසස සනතිකෙ

යන ගාථාව කීහ.

පින්වත් ඔබට මේ සම්මා සම්බුද්ධ ශාසනය රුවි වන්නේද, අපිද උතුම් ප්‍රඥාවන්ත වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ලඟ පැවිදිවන්නෙමු යන ගාථාව කීහ.

යම්සේ ඔහු සමගම කරන ලද ප්‍රාර්ථනා ඇති කුලපුත්‍රයෝ ඉක්බිති සෙලො සෙල තෙම ඒ තරුණයන් කෙරෙහි පැහැදි සිත් ඇත්තේ ඔවුන් දක්වමින් පැවිද්ද ද ඉල්වන්නේ

බ්‍රාහ්මණ තිසනා ඉමෙ යාවනති පඤ්ඤිකතා
බ්‍රහ්මවරියං වරිසසාම හගවා තව සනතිකෙ

මේ තුන්සියයක් බ්‍රාහ්මණයෝ ඇදිලි බැඳගෙන (වැඳගෙන) ඉල්ලා සිටිත්. භාග්‍යවතුන් වහන්ස! අපි ඔබවහන්සේ ලග බඹසර හැසිරෙන්නෙමු. (මේ ගාථාව කීහ)

ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, යම්හෙයකින් සෙලො සෙල තෙමේ පහත කියන ක්‍රමයට පදුමුතතර බුදුන්ගේ කාලයෙහි ඒ තුන්සියයක් තරුණයන්ගේ නායකයා වී වඩන ලද කුසල්මුල් ඇත්තේ දැන් අවසන් ආත්මභාවයෙහි ද ඔවුන්ගේම ගුරුවරයා වී උපන්, ඔහුගේද ඔවුන්ගේද නුවණ මෝරා ගොස්ය. එහිහික්‍ෂුභාවයට වාසනාව ඇත. ඒ නිසා සියල්ලන්ට එහි හික්‍ෂුභාවයෙන් පැවිදි කරන්නේ,

සවාකඛාතං බ්‍රහ්මවරියං (සෙලාතිහගවා) සන්ද්ධිකමකාලිකං
යත් අමොසා පබ්බජ්ජා අප්පමත්තසස සිකඛනො

යන ගාථාව කීය. එහි සන්ද්ධිකං යනු ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වශයෙන්, අකාලිකං යනු මාර්ගයට අනතුරුව ඵලය ලබාගැනීමෙන් කල්නොගොස් ලබාගත යුතු ඵලය. යත් යනු යමක් නිමිතිකොට පබ්බජ්ජා අමොසා පැවිද්ද හිස් නැත. යත් යනු යම්කිසි සාසනයක. අප්පමත්තසස සිහිතොර බැවින් මිදුණු, ත්‍රිශික්‍ෂාවෙහි සිකඛනො නික්මෙන්නහුට මෙසේද කියා මහණෙනි, මෙහි එව් යැයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළහ. එකෙණෙහිම ඒ සියලුදෙන සෘද්ධිමය පාසිවුරු දරා හැටවයස් පිරුණු තෙරවරුන් මෙන් බුදුන් වැඳ පිරිවරා සිටියහ. හෙතෙම මෙසේ පැවිදිව විදර්ශනාව සඳහා කටයුතු කරන්නේ සත්වෙහි දවසෙහි පිරිවර සහිතව රහත්බවට පත්වීය. ඒ නිසා අපදානයෙහි මෙසේ කියන ලදී.

මම භංසවතී නගරයෙහි වීථි වාසියෙක් වීමි. මගේ නැයන් කැඳවා මේ වචන කීවෙමි.

පින්කෙතක් වූ උතුම් වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොව පහළවිය. උන්වහන්සේ සියළු ලෝකයාගේ පූජාවන් පිළිගන්නේ විය.

කෂත්‍රියයෝද නිගම්වැසියෝද මහාසාල කුලවන්තයෝද බ්‍රාහ්මණයෝද ප්‍රසන්න සිත් ඇත්තාහු මනා සිත් ඇත්තාහු එක්තැන් වූහ.

ඇත්, අස්, රිය, පාබල යන හමුදාවල නිරතවූවෝ ප්‍රසන්න මනා සිත් ඇත්තාහු එක්තැන් වූහ.

සම්භාවනීය පුද්ගලයෝද රාජපුත්‍රයෝද වෛශ්‍යයෝද බ්‍රාහ්මණයෝද ප්‍රසන්න සිත් ඇත්තාහු මනා සිත් ඇත්තාහු එක්වූහ.

ආදාහන කරන්නෝ පණිකියෝද නාවන්නෝද මාලාකාරයෝද පසන් සිත් ඇත්තාහු එක්වූහ.

රජකයෝද රෙදි වියන්නෝද සම්වැඩ කරන්නෝද කරණවැමියෝද යහපත් ප්‍රසන්න සිත් ඇත්තාහු එක්තැන් වූහ.

වඩුවෝද කුඹල්ලුද සම්වැඩකරුවෝද හීවඩුවෝද ප්‍රසන්න මනා සිත් ඇත්තාහුද රැස්වූහ.

එසේම කම්මල්කරුවෝද රන්වැඩකරුවෝද ටින්වැඩ කරුවෝද ප්‍රසන්න මනා සිත් ඇත්තාහු එක්වූහ.

කුලීකාරයෝද වහල්ලුද එසේම බොහෝ දාසයෝද තමන්ගේ ශක්ති පමණින් එක්වූහ.

ජලය ගෙනෙන්නෝද දර ගෙනෙන්නෝද ගොවියෝද තණ ගෙනෙන්නෝද තමන්ගේ ශක්ති පමණින් ඒකරාශී වූහ.

මල් ගෙතියන්නෝද, මාලාදාමයන් ගෙතියන්නෝද කොළ ගෙනෙන්නෝද එල ගෙනයන්නෝද තමන්ට හැකි පමණින් සහාය දුන්හ.

ගණිකාවෝද, දිය ගෙනෙන වහල් කාන්තාවෝද ආහාර

පිසන්තියෝද මාළු අල්ලන්නෝද තමන්ගේ ශක්තිප්‍රමාණයෙන් සහාය දුන්හ.

එන්න අපි සියල්ලෝම එකට එක්වී කණ්ඩායමක් වෙමු. අනුහතර වූ පින්කෙතෙහි උදව්කාරයෝ වෙමු.

ඔවුහු මට යහපති. හොඳයයි කියා එකෙතෙහි රැස්වූහ. මනාකොට සකස්කළ උපස්ථාන ශාලාවක් හික්කුන්ට සුදානම් කර දුන්හ.

ඔවුහු ඒ ශාලාව නිමකර මනා සතුටට පත් සිත් ඇත්තෝ සියල්ලෝම බුදුන් සමීපයට ගියහ.

බුදුන් වෙත පැමිණ ලෝකනාථ වූ නරශ්‍රේෂ්ඨ වූ බුදුන්ගේ පා වැද මේ වචන ප්‍රකාශ කළහ.

මුනිවරයන් වහන්ස! මේ තුන්සියක් වීර තරුණයෝ එක්සත් වී උපස්ථාන ශාලාවක් පිළියෙල කළහ. ඔබවහන්සේට එය පිළිගන්වන්නෙමු.

බුදුන්වහන්සේ හික්කු සංඝයා ඉදිරියෙහි පිළිගෙන තුන්සියයක් (තරුණයන්) ඉදිරියෙහි මේ ශාථා වදාළහ.

තුන්සියයක්ද ප්‍රධානියාද එකට එකතුවී සමීපත් යොදවා මේ ශාලාව කළහ. එහි විපාක සියල්ලෝම අනුභව කරන්වා!

හවයන් අසුවකට පසුව අන්තිම ආත්මභාවය පැමිණිකල්හි ශාන්ත වූ අජර වූ අමෘත වූ නිර්වාණය ලබන්නහුය.

අනුත්තර වූ සර්වඥයන් වහන්සේ මෙසේ විචරණ දුන් සේක. බුදුන්ගේ වචනය අසා සතුට ප්‍රකාශ කළෙමි.

මම කල්ප තුන්දහසක් දෙව්ලොව සැප වින්දෙමි. දෙවියන්ට අධිපතිව පත්සියයක් දේව රාජ්‍යයන්හි රජ කළෙමි.

මම දහස් වාරයක් සක්විති රජ වූයෙමි. දේවරාජ්‍යය කරන මට මහා දෙව්වරු නමස්කාර කළහ.

මේ ලෝකයේ මනුෂ්‍ය රාජ්‍යයෙහි සිටින පිරිස නෑයෝය. අවසන් ආත්ම භාවයේදී වාසිධම් නම් බ්‍රාහ්මණයා වෙමි.

අසුකෝටියක් ධනය ඇති ඔහුට මම පුත්‍රයා වීමි. අංග භයක පරතෙරට ගිය මට සේල යන නම ලැබිණ.

ගිණියන් පෙරටු කොටගෙන ජටාබරින් බර වූ කේනිය නම් තවුසා වෙත ඇවිදගෙන ගියෙමි.

පිළියෙළ කරන ලද පුදපූජාවන් දැක මේ වචන කීවෙමි. ආවාහයක් ද විවාහයක්ද නැත්නම් රජෙකුට ආරාධනා කර තිබේද?

මම දේවසම්මත වූ බමුණන් කෙරෙහි පුදනු කැමැත්තෙමි. රජ කෙනෙකුට ආරාධනා නොකරමි. එයට පූජාවන් නැත.

මට ආවාහයක් හෝ විවාහයක් නැත. දෙවියන් සහිත ලෝකයෙහි ශාක්‍යයන්ගේ සතුට වඩන ශ්‍රේෂ්ඨ වූ සියළු සත්වයන්ට සැපගෙන දෙන්නා වූ සියළු ලෝකයාට හිත පිණිස පවත්නා උත්තමයකුට හෙට දානය සඳහා ආරාධනා කළෙමි. මේ පිළියෙළ කිරීම උන්වහන්සේ සඳහාය.

අප්‍රමාණ වූ අනුපමෙය වූ උන්වහන්සේ තිඹිරි එලයක් වැනි වර්ණ ඇත්තේය. රූපයෙන් අසමාන වූ බුදුන් වහන්සේව හෙට සඳහා ආරාධනා කළෙමි.

කම්මල්කරුවාගේ උදුන වැනි ප්‍රභාමත් කිහිරි අඟුරු සමාන විදුලියක් වැනි ඒ බුද්ධචිරයන් වහන්සේව හෙට සඳහා ආරාධනා කළෙමි.

පර්වත කෙළවර ආලෝක ධාරාවක් වැනි පසළොස්වක චන්ද්‍රයා වැනි ගින්නට සමාන වර්ණයෙන් යුක්ත ඒ බුදුන්වහන්සේට හෙට දානය සඳහා ආරාධනා කළෙමි.

තැනි ගැන්මක් නැති බිය පහවූ භවය අවසන් කරන්නා වූ සිංහයෙක් වැනි මහාවීර වූ ඒ මුනිවරයන් වහන්සේව (හෙට සඳහා) ආරාධනා කළෙමි.

බුද්ධ ධර්මයෙහි දක්ෂ වූ අනුන් විසින් පැරදවිය නොහැකි හස්තියකු වැනි ඒ මහාවීරයන් වහන්සේට ආරාධනා කළෙමි.

අසදිස වූ බුද්ධතාග වූ මනා පැවතුමිහි දක්ෂ වූ උසහ රාජයකු හා සමාන වූ මහාවීර වූ බුදුන්වහන්සේට ආරාධනා කළෙමි.

අප්‍රමාණ වූ වර්ණවත් අසීම්න යසස් ඇති සියළු ලක්ෂණයන්ගෙන් විසිතුරු වූ ශක්‍රයකු වැනි වූ මහාවීරයන් වහන්සේට ආරාධනා කළෙමි.

තමා කෙරෙහි පැහැදුනා වූ පිරිස් ඇති ප්‍රතාපවත් තේජවන්ත ලඟාවිය නොහැකි බ්‍රහ්මයාට සමාන වූ මහාවීරයන්ට ආරාධනා කළෙමි.

ලඟා කරගත් ධර්මය ඇති දසබලධාරී බලයෙන් පරතෙරට ගියේ මහපොළොව වැනි මහාවීරයන් වහන්සේට ආරාධනා කළෙමි.

සීල නමැති රළ ඇති ධර්මවිඥාන දෙකින් කැළඹුණා වූ මහා සමුද්‍රය වැනි මහාවීර වූ බුදුන්වහන්සේට ආරාධනා කළෙමි.

ලඟාවිය නොහැකි ඉක්මවිය නොහැකි වංචල නොවූ අනන්ත වූ ඥාන ඇති අසමසම වූ සමාන කළ නොහැකි අග්‍රස්ථානයට ගිය අහස වැනි වූ මහාවීර වූ ඒ බුදුන්වහන්සේට ආරාධනා කළෙමි.

බියෙන් තැති ගත්තවුන්ට පිහිටක් වූ සරණගිය අයට ආධාරකයක් වූ සනසන්නා වූ මහාවීර වූ බුදුන්ට ආරාධනා කළෙමි.

බුද්ධිමතුන්ට ආශ්‍රය සමානයක් වූ සැප සොයන්නවුන්ට පින්කෙතක් වූ සාගරයක් බඳු ඒ මහාවීරයන් වහන්සේට ආරාධනා කළෙමි.

සැනසිල්ල ලබාදෙන සතුට ඇතිකරන සාමඤ්ඤඵලයන් දෙන්නා වූ මේඝයක් වැනි මහාවීර වූ බුදුන් වහන්සේට ආරාධනා කළෙමි.

ලොවට ඇසක් වැනි වූ මහාතේජස් ඇති සියළු අඳුර දුරලන්නා වූ සුර්යයා වැනි වූ බුදුන්ට ආරාධනා කළෙමි.

විමුක්ති අරමුණුවල සභාවදසසනාය ඇති මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේ වන්ද්‍රයා බද්‍රය. ඒ මහාවීරයන් වහන්සේට ආරාධනා කළෙමි.

යමකුගේ නුවණ ප්‍රමාණ කළ නොහැකිද, යමකුගේ සීලය උපමාකළ නොහැකිද යමකුගේ විමුක්තිය අසදාසද ඒ බුදුන්ට ආරාධනා කළෙමි.

යමකුගේ ටෙධර්‍යය අසදාසද ශක්තිය අචිත්තාද යමකුගේ පරාක්‍රමය ජ්‍යෙෂ්ඨද ඒ බුදුන්ට ආරාධනා කළෙමි.

රාග, දෝස, මෝහ යන සියළු විස සම්පූර්ණයෙන් නසන ලදී. ඔෟෂධයක් බද්‍ර මහාවීරයන්ට ආරාධනා කළෙමි.

කෙලෙස් නමැති රෝගයන්ද බොහෝ දුක් ගෙනදෙන්නා වූ සියළු රෝග නැතිකරන්නා වූ චෛද්‍යවරයකු හා සමානවුන්ට ආරාධනා කළෙමි.

පින්වතුනි! බුදුන් යමෙක් කියයිද, මේ ශබ්දයද ඉතා දුර්ලභයි. බුදුන්ය. බුදුන්ය යන්න අසා මට ප්‍රීතියක් ඇතිවිය.

ඇතුළතට නොගන්නා වූ මාගේ ප්‍රීතිය බැහැර කළෙමි. ඒ මම ප්‍රීතිමත් සිත් ඇතිව ශාන්තව මේ වචන කීවෙමි.

ලෝකයට ප්‍රධාන වූ නරාසභ වූ ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කොහිද? ශ්‍රමණඵල ලබාදෙන්නා වූ උන්වහන්සේට එහි ගොස් නමස්කාර කරමි.

වේදය දන්නා වූ ඇදිලි බැඳ ගන්නා වූ ඔහු දකුණු අතින් අල්ලාගෙන සෝක නමැති ඊය උදුරා දමන ධර්මරාජයන් වහන්සේ ගැන මට කීවේය.

මහාමේසයක් මෙන් පැතිරී පවත්නා අඳුන් හා සමාන නීල වර්ණයෙන් යුත් සාගරය මෙන් පෙනෙන මේ වනය බලවි.

අප්‍රමාණ ජනයාව දමනය කරන්නා වූ බුද්ධ වූ ඒ මුනිවරයන් වහන්සේ මෙහි වැඩවසයි. හික්මවිය යුත්තන් හික්මවමින් බෝධිපාක්‍ෂිකයන්ට ධර්මය අවබෝධ කරවයි.

පිපාසිතයා ජලයක් මෙන් සාගින්න ඇත්නහු ආහාරය මෙන් වසුපැටියාට ආදරය කරන එළඳෙන මෙන් මම මුනිවරයන් වහන්සේව සෙව්වෙමි.

තනිව හැසිරෙන සිංහයෙක් මෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත ලගාවීම අපහසුය. මාණවකයෙහි, පියවරින් පියවර තබමින් ලගාවන්න.

ආසිරිවිෂ සෝර වූ සර්පයා මාගරාජ වූ කේසර සිංහයා, දළ ඇති මත්ත හස්තියා මෙන්ම බුදුන් වෙතට ලගාවීම අපහසුය.

උගුර පැදීම පවා නතරකර අවධානයෙන් යුතු මාණවකයෝ පාතබමින් බුදුන් සමීපයට ලඟ වූහ.

හුදෙකලාව ගරුකරන අල්ප ශබ්ද ඇතිව ලගාවීමට අපහසු බුදුවරු දෙවියන් සහිත ලෝකයේ ගරු කටයුත්තෝය.

යම්විටක මම ප්‍රශ්නයක් අසමිද සතුටු වෙමිද එකල්හි අල්ප ශබ්ද ඇතිව කථාබහ නොකර සිටිවි.

උන්වහන්සේ නිර්වාණයට පැමිණීම සඳහා ක්‍ෂේම වූ යම් ධර්මයක් දේශනා කරයිද, එම අර්ථයම අසවි. සද්ධර්මයට සවන්දීම සැපයකි.

මම බුදුන් වෙත පැමිණ මුනිවරයන් වහන්සේ සමග සතුටු වූයෙමි. කථාබහ කොට ලක්‍ෂණයන් සළකා බැලුවෙමි.

ලක්‍ෂණයන්හි සැක කරමි. ලක්‍ෂණ තිහක් දකිමි. මුනිවරයන් වහන්සේ කොසොහිත වසඟුය්හ බව සෘද්ධියෙන් දැක්විය.

දිව නවා කණ, නාසය ස්පර්ශ කරයි. ජීනවරයන් වහන්සේ මුළු නලේ තළයම වසාගනියි.

මම උන්වහන්සේගේ පිරිපුන් ලක්‍ෂණයන් දැක බුදුවරයෙක්යැයි නිගමනය කර ශිෂ්‍යයන් සමග පැවිදිවිමි.

තුන්සියයක් සමග අනගාරික පැවිද්ද ලැබුවෙමි. අපි සියල්ලෝම මාස භාගයක් ගතවනට පළමු නිවනට පැමිණියෙමු.

අනුන්තර වූ පින්කෙත වෙනුවෙන් එකමුතුව වැඩකර එකට සසර හැසිර එකට පැවත ආවෙමු.

වහල සෑදීමට බාල්ක දී මම එකමුතුව වාසය කළෙමි. කළා වූ ඒ යහපත් කටයුත්තෙන් කාරණා අටක් ලබමි.

සෑම දිසාවකට පිදුම් ලබමි. මාගේ හෝගයෝද අප්‍රමාණය. සියළු දෙනාට පිහිට වෙමි. මට බයක් නැත.

මට රෝගයක් නැත. දීර්ඝායුෂද ලැබුවෙමි. මහා ඡවි වර්ණයක් ඇත්තේය. ආවාසයෙහිම සිටියෙමි.

බාල්ක අටක් දී සමගියෙන් වසමි. ඒ කළා වූ යහපත් කර්මයෙන් කාරණා අටක් ලබමි.

පටිසම්භිදා සහිත රහත් බව මාගේ අමතර අටයි.

මහාමුනිතුමනි! සියලුම වර්යාවන්හි හැසිරුණෙමි කළ අවසන් කෘත්‍ය ඇත්තේ ආශ්‍රව රහිත වූ 'අටයගොපානසී' නම් වූ ඔබවහන්සේගේ පුත්‍රයා වෙමි.

කණු පහක් දී එකමුතුව වාසය කළෙමි. ඒ කළා වූ හොඳ කර්මයෙන් හේතු පහක් ලබමි.

මම නොසෙල්වෙමි. මෙමත්‍රිය සඳහා අනුන වූ ලක්ෂණ ඇත්තෙමි. හොඳ වචන ඇත්තේ වෙමි. අනුන්ගේ ගුණ නොනසමි.

මගේ සිත ප්‍රාන්ත වූයේ නැත. කිසිවකුගෙන් සිත් හේද නොකරමි. කළා වූ ඒ යහපත් කර්මය නිසා සසුනෙහි නිර්මල කෙනෙක් වෙමි.

මහාවීරයන් වහන්ස, ගරු සහිත වූ කරන ලද කිස ඇති ආශ්‍රව නැසූ මම ඔබවහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෙක් වෙමි. ඒ හික්ෂුව බුදුන් වදියි.

මම ශාලාවෙහි මනාව සකස්කළ අසුනක් සුදානම් කළෙමි. ඒ පුණ්‍යකර්මයෙන් හේතු පහක් ලබමි.

මම උසස් කුලයක ඉපිද මහා භවභෝග සම්පත් ඇත්තෙක් වෙමි. සියළු සැපසම්පත් ඇත්තෙක් වෙමි. මට මසුරු බව නැත.

ගමනක් යාමට සිතූ විට මට ආසනයක් එළඹ සිටී. ඒ පල්ලංකයෙන් මගේ ගමන යමි.

ඒ සෝපානදානයෙන් සියළු අදුර දුරුකළෙමි. අභිඤ්ඤා බලවලින් යුක්ත තෙරුන්වහන්සේ ඒ මුනිවරයන් වහන්සේට වදියි.

තමන්ගේත් අනුන්ගේත් සියළු කටයුතු ඉටුකළෙමි. ඒ කළා වූ යහපත් කර්මයෙන් අභයපුරයට (නිවනට) පැමිණියෙමි.

මම මනාව නිමකළ ශාලාවේදී පරිභෝග වස්තූන් දන් දුන්නෙමි. ඒ කළා වූ යහපත් කර්මය නිසා සිටු බවට පත්වූයෙමි.

ලෝකයෙහි යම් දමනය කරන්නහු වෙන්ද මවුහු ඇතුන්, අස්වයන් දමනය කරත්. ඔව්හු නොයෙක් දරුණු දේ කරමින් දමනය කරත්.

මහාවීරයන් වහන්ස! ඔබවහන්සේ පුරුෂයන්, කාන්තාවන් එසේම දමනය නොකරන සේක. දඬුවැටකින්, ආයුධයකින් තොරව උතුම් ලෙස දමනය කරන සේක.

දේශනාවේ චතුර වූ මුනිවරයන් වහන්සේ එක් ප්‍රශ්නයක් දේශනා කරමින්ම තුන්සියයක් (සසරින්) මුදවූ සේක.

අපි රියදුරා විසින් දමනය කරන ලද්දෙමු. ආසව්වලින් මනාව මිදුනෝ වෙමු. සියළු අභිඤ්ඤාවන් ලබා බලවත් වී උපධීන් ක්‍ෂයකොට නිවුනෝ වෙමු.

මෙයින් ශතසහස්‍රයක් කල්පවලට කලින් යම් දානයක් දුන්නෙමිද, ඒ ශාලා දානයේ බලයෙන් සියළු බිය දුරුවිය.

බුදුන් සමීපයට පැමිණීම යහපතක් විය. බුද්ධ අනුශාසනය මා විසින් කරන ලදී. ත්‍රිවිද්‍යාවන් ලබාගත්තෙමි. සියළු කෙලෙස් නැසුවෙමි. බුද්ධ අවවාදය කරන ලදී.

රහත් බවට පත්ව බුදුන් වෙත පැමිණ අතිකක් පැහැදිලි කරන්නේ,

යනතං සරණ මාගමම ඉතො අට්ඨමි චක්ඛම
සත්ත රතෙනන භගවා දන්තාමභ තච සාසනෙ

යන ගාථාව ප්‍රකාශ කළහ.

එහි අර්ථය, ඇස් පසක් ඇති බැවින් 'චක්ඛමා' නම් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්ස! යම්භෙයකින් අපි මෙයින් දවස් අටකට පෙර ඔබවහන්සේ සරණ ගියෝ වෙමු ද ඒ හේතුවෙන් රාත්‍රී සතකින් ඔබවහන්සේගේ සසුනෙහි දමනය වූවෝ වෙමු. පුදුමයි! ඔබවහන්සේ කෙරෙහි සරණ යාමේ ආනුභාවය !

ඊට පසුව

තුචං බුද්ධො තුචං සත්ථා තුචං මාරාහිභු මුනි
තුචං අනුසයෙ ජෙත්වා තිණ්ණණා තාරෙසි මං පජං

(ඔබවහන්සේ බුදුවන සේක. ශාස්තෘ වන සේක. මාර පරාජය කළ මුනිවරයන් වහන්සේය. ආසයන් සිදු දමා එතරවී මාගේ ප්‍රජාව එතර කරවීය.)

උපධිතෙ සමතිකකනතා ආසවා තෙ පදාලිතා
සීහොච අනුපාදානො පහීනභය හෙරවො

සියළු උපධීන් ඉක්මගොස් සියළු ආශ්‍රවයන් කඩාදමන ලදී. සිංහයෙක් මෙන් උපාදානයන්ගෙන් තොරව භයහේරව ප්‍රහීණ කළ සේක.

මේ ගාථා දෙකින් ස්තූතිකොට අවසන් ගාථාවෙන් බුදුන් වදින්නට අවසර ඉල්ලයි.

හිකඩවො නිසතා ඉමෙ තිට්ඨනති පඤ්ඤිකතා
පාදෙ වීර ! පසාරෙහි නාගා වන්දනතු සසුන්තො

මහාවීරයන් වහන්ස, මේ තුන්සියයක් හික්කුන් වහන්සේලා ඇදිලි බැඳගෙන සිටිත්. පා දිගු කරන්න. නාගයෝ බුදුන්වහන්සේට වදිත්වා!

එම ගාථාවේ ක්වබුදෙධා යනු නුඹ වහන්සේ මේ ලෝකයෙහි සර්වඥ වූ සේක. බුදුවන සේක. දිට්ඨධම්මික ආදී ලෙස සත්ත්වලෝකයාට අනුශාසනා කරන බැවිනි. ක්වමෙව සභා සියළු මාරයන් යටත්කළ බැවින් මාරාහිභූ නම් වේ. මුනි බැවින් මුනි අනුසයෙ ජෙක්ඛා යනු කාමරාගාදී අනුසයන් ආර්ය මාර්ග නමැති ආයුධයෙන් සිද්දමා තිණේණා යනු තමා සසර නමැති මහෝසයෙන් එතරවීය. දේශනා හස්තයෙන් ඉමං පජං සත්ත්ව වර්ගයාව තාරෙසි උපධි ස්කන්ධ ආදී සියළු උපධින් අනුපාදානො යනු සර්වප්‍රකාරයෙන්ම කාම උපාදාන ආදිය ප්‍රහිණ කළ; මෙසේ කියා තෙරුන්වහන්සේ පිරිවර සහිතව බුදුන් වදියි.

සේල පේර ගාථා වර්ණනාව නිමිසේය.

20-1-7

'යාතං මෙ හතථීගීවාය' ආදිය ආයුෂ්මත් හද්දිය තෙරුන්ගේ ගාථාවන්ය. මොහුද පෙර බුදුවරුන් ලඟ පතන ලද ප්‍රාර්ථනා ඇත්තේ පදුමුත්තරසස පදුමුත්තර බුදුන් කාලයෙහි මහා සැපසම්පත් ඇති ගෙදරක ඉපිද උගත්බවට පත්වූයේ එක්දිනක් බුදුන් ලඟ බණ අසන්නේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එක් හික්කුචක් උසස්කුල ඇත්තවුන් අතර අගතැන්හි තබනු දැක තමා ද ඒ තනතුර ප්‍රාර්ථනාකොට දවස් හතක් බුදුන් ප්‍රමුඛ හික්කු සංඝයාට මහදන් දී ප්‍රාර්ථනා කළේය.

ශාස්තෘන් වහන්සේද මොහුගේ පැතුම පසුකලක ඉටුවන බව දැක විවරණ දුන් සේක. ඔහුද ඒ විවරණය අසා උසස් කුලයක් ලැබීමට හේතුවන කර්මයන් විවරා බණ ඇසීමට ධර්ම මණ්ඩපයක්ද කරවා ආසන දානය දී විජිනිපත් දී ධර්මදේශකයන් වහන්සේලාට සත්කාර කිරීම, උපෝසථාගාර සුදානම් කරදීම ආදී බොහෝ පින්කම් දිවි ඇතිතෙක්

කොට එයින් චූතව දෙවිමිනිසුන් අතර හැසිරෙන්නේ කසසපසස කාශාප බුදුන්ගේ කාලයට පසුව අපේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පහළවීමට පෙරාතුව බාරණසියං බරණැස් නුවර කෙළෙඹ ගෙදරක උපන්නේ, බොහෝ පසේ බුදුවරයන් වහන්සේලා පිඩු පිණිස වැඩ එකම තැනකට වී දානය බෙදාගන්නවා දැක ඒ ස්ථානයෙහි ගල්, ලෑලි ආදිය අතුරා පාදෙවිම් ආදිය කොට මුළු ජීවිත කාලයම උපස්ථාන කරයි. ඔහු එක් බුද්ධාන්තරයක් දෙවි මිනිසුන් අතර ඉපිද මේ බුදුන්ගේ කාලයෙහි කපිල වසු නගරෙ කපිලවස්තු පුරයෙහි ශාකා රාජකුලයෙහි උපන්නේය. හද්දියො යැයි ඔහුට නම් ලැබිණ. ඔහු වැඩිවියට පත්වූයේ අනුරාද්ධාදීහි අනුරුද්ධ ආදී වූ ක්ෂත්‍රියයන් පස්දෙනෙක් සමග, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනුපියමඛවනෙ අනුපිය අඹ වනයෙහි වැඩවසන කල්හි බුදුන් සමීපයෙහි පැවිදිව රහත්ඛවට පත්විය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පසුකලෙක දෙවරප වෙහෙර මහා සංඝයා මැද වැඩසිටිමින් උසස් කුලවත්ත හික්කුන් අතර ඔහුව අගතැන්හි තැබීය.

ඔහු මාර්ගඵල සුවයෙහුත් නිවන් සුවයෙහුත් කල්ගෙවා අරණ්‍යයට ගියේ හෝ රුකඛමුලයකට ගියේ හෝ ශුන්‍යාගාරයකට ගියේ හෝ 'අනේ සැපයි. අනේ සැපයි' කියමින් නිතර උදන් ඇතීය. ඒ අසා හික්කුන් වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේට සැලකළහ. ආයුෂ්මත් හද්දිය කාළිගොධාය හද්දිය කාළිගොධාවගේ පුත්‍රයා නිතර නිතර අනේ සැපයි අනේ සැපයි කියයි. බඹසර හැසිරෙන්නේ කැමැත්තකින් නොවේ යැයි දැන්වූහ. ශාස්තෘන් වහන්සේ ඔහු කැඳවා හද්දිය! ඔබ නිතරම අනේ සැපය අනේ සැපයි යන්න කියන්නෙහිද? එය ඇත්තද? ස්වාමීනි! එසේය කියා පිළිතුරු දී ස්වාමීනි! පෙර රජකරන්නා වූ මට මනාලෙස ආරක්ෂාව යොදා තිබිණ. නමුත් බයෙන්, තැනිගැන්මෙන් සැකයෙන් ජීවත්වූයෙමි. දැන් වනාහි පැවිදිවූයේ බිය නැතිව. සිතේ වංචලඛවක් නැතිව සැකයෙන් තොරව ජීවත්වෙමි යි කියා (මේ ගාථාවන් ප්‍රකාශ කළේය.)

ඇතා පිට යන්නා වූ මම ඉතා සියුම් වස්ත්‍ර හැන්දෙමි. රසවත් මස් ව්‍යඤ්ජන සහිත ඇල්හාල් බත් අනුභව කළෙමි.

ඒ මම අද ඉතා හොඳින් ජීවත්වන්නේ පාත්‍රයට ලැබුණු දෙයින් සතුටු වීමෙහි නිරතවෙමි. කාලිගෝධාහද්දියගේ පුතා උපාදානයන් රැස් නොකරන්නේ ධ්‍යාන වඩයි.

නිරන්තරයෙන් පංසුකුලිකව පාත්‍රයට ලැබුණු දෙයින් යැපෙන ගෝධා හදිසගේ පුත්‍රයා උපාදානයන් රැස්නොකර ධාන්‍ය වඩයි.

නිරන්තරයෙන් පිණ්ඩපාතිකයි. තේව්වරිකයි. ගෙපිළිවෙලින් පිඬුසිඟා වඩින (සපදානවාරී)ය. ඒකාසනීයයි.

නිරන්තරයෙන් එක්පාත්‍රයකින් පමණක් වළඳමි. නිරන්තරයෙන් වෙලාවෙන් පසුව පිළිගන්වන ආහාර ප්‍රතික්‍ෂෙප කරමි.

(ඛඵපවජාභතතිකො) නිරන්තරයෙන් ආරඤ්ඤික වෙමි. නිරන්තරයෙන් රුකඛමුලික වෙමි.

නිරන්තරයෙන් එළිමහනෙහි වසමි. නිරන්තරයෙන් සුසානයෙහි වසමි. වැරහැලි මත සයමි. තේසජ්ජික වෙමි. (වාඩිවී සිටීමේ ඉරියව්ව සැමවිට)

නිරන්තර අල්පේච්ඡ වෙමි. සතුටු වෙමි. නිරන්තර විවේකයෙන් සිටිමි. නොගැටෙමි. පටන්ගන්නා ලද වීර්ය ඇත්තෙමි.

පලන් සියයක් හා රාජික සියයක් බර ස්වර්ණමය පාත්‍රය අත්හැර දමා මැටිපාත්‍රය ගත්තෙමි. මේ දෙවන අභිෂේකයයි.

උස් වූ පවුරු වළල්ලෙහි දැඩි අටලුවල කඩුගන්නා ලද අත් ඇතියවුන් විසින් ආරක්ෂා කරන ලදුව තැනිගැන්මෙන් යුතුව වාසය කළෙමි.

ඒ මම අද යහපත් වූයේ තැනි නොගන්නේ පහවූ භයහේරව ඇත්තේ ගෝධාවගේ පුත්‍ර හදිස තෙම වනයට වැද ධාන්‍ය වඩයි.

සීලකඛ්ඛයෙහි පිහිටා සතිය හා ප්‍රඥාව වඩන්නේ අනුපිළිවෙලින් සියළු සංයෝජනයන් නැති කළෙමි.

මේ ගාථාවලින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඉදිරිපිට සිංහනාද කළේය.

එහි යාතං මෙ හතී ගීවාය යනු ස්වාමීනී, පෙර මා විසින් ඇතා පිට යන කල්හි ඇතාපිට හිඳ ගමන්කරන කල්හි වස්ත්‍ර පරිහරණය කරන්නේ සුබ්‍රමා යනු සැප ස්පර්ශ ඇති කසී වස්ත්‍රාදිය පාවිච්චි කළෙමි.

බත් අනුභව කරන්නනු විසින් වර්ෂ තුනක් පැරණි සුවඳ සාලිතං ඔදනො ඇල්වියෙන් සකස් කළ බත් වටුවන්ගේ හා කපිඤ්ජල ආදී පිරිසිදු මස්වලින් පිළියෙල කළ සුවිනමංසුපසෙවනො භූතො යනු පිරිසිදු මස් ව්‍යඤ්ජනයෙන් යුක්තකොට අනුභව කළේ. එසේ නමුත් ඒ සැපය මගේ සිත සතුටු කරන්නේ නොවීය. යම්සේ දැන් වනාහි මෙබඳු වූ විවේක සැපයක් යැයි දක්වමින් මෙසේ කිය. සොඡ්ඡ භද්දො (අද මම හොඳයි) ආදිය. මෙහිද හතී (ඇත්) යයි ගැනීමෙන් අශ්වරථ යානාදියද වච්ච (වස්ත්‍ර) ශබ්දය ගැනීමෙන් සියළු රාජ අලංකාරයන්ද, ඔදන (බත්) ශබ්දයේ ගැනීමෙන් සියළු භෝජන විශේෂයන් අදහස් කරන ලදැයි දතයුතුයි. සොඡ්ඡ යනු ඔහු අද මෙබඳු පැවිද්දක සිටියේ භද්දො යනු සීලාදී ගුණයෙන් යුක්ත බැවින් හදු නම් වූ සාහතිකො යනු ශ්‍රමණ ධර්ම දිට්ඨධම්ම සුව විහරණයෙහි සතතයෙන් යෙදුණු. උඤ්ජා පතතාගතෙ රතො යනු පාත්‍රයට ලැබුණු දෙයින් සතුටුවීමෙහි ඇලුණු - පිණ්ඩපාතය යාමෙන් පාත්‍රයට වැටුණු දේ කෙරෙහි පමණක් යැපීම් ඇති, එයින්ම සතුටට පත් වූ යන අර්ථයි. කධායතී යනු එලසමාපත්ති ධ්‍යානයෙන් ධ්‍යාන වඩයි. පුතො ශොධාය නම් කාලිගොධාය කාලිගොධා නම් ක්ෂත්‍රිය කතකගේ පුත්‍රයා හදිදියො එනම් නම් ඇති. තෙරුන්වහන්සේ තමාවම අනිකකු ලෙස කොට කියයි. ගෘහපති විවරය අත්හැර දමා පංශුකුලිකො පංශුකුලිකය. සංඝයාගේ දානය අත්හැර පිණ්ඩපාතික අංගය සමාදන් වීමෙන් පිණ්ඩපාතිකො පිණ්ඩපාතිකය. අතිරේක සිවුරු අතහැර තෙව්වරික අංගය සමාදන් වීමෙන් තෙව්වරිකො නම් වේ. ලොල්ව හැසිරීම අත්හැර සපදානචාරික අංගය සමාදන්ව සපදානචාරී සපදානචාරී නම් වේ. නොයෙක් ආසනවල සිට වැළඳීම අත්හැර ඒකාසනික අංගය සමාදන්ව එකාසනිකො එකාසනික නම් වේ. දෙවෙනි භාජනයත් පාවිච්චි කිරීම අත්හැර පතතපිණ්ඩික අංගය සමාදන්ව පතතපිණ්ඩිතො පතතපිණ්ඩික නම් වේ. අතිරේක භෝජන ගැනීම අත්හැර බලුපච්ඡාහතනික අංගය සමාදන් වීමෙන් බලුපච්ඡාහතනික වේ. ගාමන්ත සේනාසනය අතහැර ආරඤ්ඤික අංගය සමාදන් වීමෙන් ආරඤ්ඤිකො ආරඤ්ඤික නම් වේ. ආවාසවල වාසය කිරීම අත්හැර රුකබමුලික අංගය සමාදන් වීමෙන් රුකබමුලිකො රුකබමුලික නම් වේ. ආවරණය වූ වෘක්ෂමූලයන් අතහැර

අබේභාකාසික අංගය සමාදන් වීමෙන් අබේභාකාසිකො අබේභාකාසික නම් වේ. සොහොන් නොවන තැන් අතහැර සොසානික අංගය සමාදන්ව සොසානිකො සොසානික නම් වේ. සෙනසුන්හි ලොල්බව අත්හැර ලැබුණු ඕනෑම අසුනක් පිළිගැනීම නම් වූ යථාසන්ධික නම් වේ. සයනය අත්හැර නෙසජ්ජක අංගය සමාදන් වූ බැවින් නෙසජ්ජකො නෙසජ්ජක නම් වේ. මේ මෙහි කෙටි අදහසයි. විස්තර වශයෙන් වනාහි විගුද්ධිමග්ගයෙහි ධූතං විස්තර කියන ලද පරිද්දෙන් දතයුතුයි. උවෙච්ච යනු උස තාප්පවලින් වට වූ. දඤ්ඤවට්ඨාලකොට්ඨකෙ යනු ස්ථිර සැදවූ අට්ඨාල දොරටුවලින් යුක්ත නගරයෙහි යන අර්ථයි. සතිං පඤ්ඤඤව යනුවෙන් මෙහිදී සති (සිහිය) යන ශීර්ෂයෙන් සමාධිය කියයි. එල සමාපත්ති නිරොධ සමාපත්ති සඳහා සතියද ප්‍රඥාවද වඩන්නේයැයි කියත්. ඒ ඒ තැන්වල කියන ලද අයුරින්ම දතයුතුයි.

මෙසේ තෙරුන්වහන්සේ බුදුන් ඉදිරියේ සිංහනාද කළේය. ඒ අසා හිඤ්ඤ අතිශයින් සතුටු වූහ.

හදිස පේර ගාථා වර්ණනාව නිමියේය.

20-1-8

'ගච්ඤං වදෙසි' ආදිය අංගුලිමාල තෙරුන්ගේ ගාථාවන්ය. මොහුද පෙර බුදුවරුන්ගේ කාලවලදී කරන ලද පැතුම් ඇත්තේ ඒ ඒ භවයෙහි සසරට පිහිටවන්නා වූ කුසල් රැස්කොට මේ බුදුන්ගේ කාලයෙහි සැවැත්නුවර කොසල කොසොල් රජුගේ පුරෝහිත වූ භගවස්ස භගව නම් වූ බ්‍රාහ්මණයාගේ පුත්‍රව උපන්නේය. ඔහු උපන්දිනයෙහි මුළු නගරයෙහිම ආයුධ දිළිසින. රජුගේද සයනය මත තිබුණා වූ මඟුල්කඩුවද දිළිසින.

එය දැක බියට පත් රජු තැනිගත්තේ නොනිදා සිටියේය. පුරෝහිත තෙමේ මේ වේලාවෙහි නැකැත් යෙදී තිබුණු ආකාරය බලා සොර නැකතින් උපන්නේ යැයි සළකනු කළේය. ඔහු රාත්‍රිය ගෙවී ගියවිට රජු සමීපයට ගොස් සැපසේ නිදාගත්තේ දැයි විචාළේය. රජතුමා 'ඇදුරුතුමනි! කොයින්ද සැප නින්දක්. රාත්‍රියෙහි මගේ මංගල ආයුධය දිළිසින. එහි විපාකය කුමක් වන්නේද? මහරජතුමනි, බිය නොවන්න. මගේ ගෙදර

දරුවෙක් උපන්නේය. ඔහුගේ ආනුභාවයෙන් මුළු නගරයෙහිම ආයුධ දිළිසින. ඇදුරුතුමනි, කුමක් වන්නේද? දරුවා සොරෙක් වන්නේයැයි කිය. කිම ඔහු තනිව හැසිරෙන සොරෙක් වන්නේද, නැත්නම් සොරමුළුක නායකයා වන්නේදැයි රජු ඇසීය. දේවයන් වහන්ස, තනිව හැසිරෙන සොරෙක් වන්නේයැයි බමුණා කීය. ඔහුව මරවමුද? ඔහු තනිව හැසිරෙන්නෙක් නම් ඇතිදැඩි කරමු යැයි රජු කීය. යම්හෙයකින් ඔහු රජුගේ සිත පීඩාවට පත්කරමින් උපන් බැවින් ඔහුට 'හිංසක'යැයි නම් තබා පසුව දැක්කා, නොදැක්කා වාගේ 'අහිංසක' යැයි ව්‍යවහාර කළහ. ඔහු වැඩිවියට පත්වූයේ පෙර කර්ම බලයෙන් ඇතුන් හත්දෙනෙකුගේ බල ඇත්තේ විය.

ඔහුගේ පෙර කර්මය මෙසේය :

බුදුන් නැති ලෝකයේ ගොවියකුව ඉපිද වර්ෂා ජලයෙන් තෙමුණු තෙතසිවුරු ඇති සීතලින් පීඩාවට පත් පසේබුදුවරයෙක් තමන්ගේ කෙත්බිමට ලගාවූ බව දැක මට පිංකෙතක් පහළවී ඇතැයි සතුවින් ගිනිදල්වා දුන්නේය. ඔහු ඒ කර්මබලයෙන් උපනුපත් තැන්වල ශක්ති බලසම්පන්නව ඉපිද මේ අවසන් ආත්මභාවයෙහි ඇතුන් සත්දෙනෙකුගේ බලය දරයි. ඔහු තක්සලාවට ගොස් දිසාපාමොක් ඇදුරුතුමාගේ සමීපයෙහි අතවැසි ශිෂ්‍යයෙක් ලෙස ශිල්ප හදාරන්නේ ගුරුතුමා වූ බමුණාටත් භාර්යාවටත් හොඳින් ඇපඋපස්ථාන කළේය. ඒ නිසා ඒ බැමිණිය ගෙදරට ලැබෙන ආහාර ආදියෙන් ඔහුට සංග්‍රහ කරයි. එය නොඉවසන්නා වූ අනික් තරුණයෝ ඔහුව ගුරුවරයා සමග හේද කළෝය. බමුණා ඔවුන්ගේ වචන දෙතුන්වරක් කියාත් විශ්වාස නොකරන්නේ පසුව විශ්වාසකොට මහාබල ඇති මේ තරුණයාට කිසිවකු විසින්වත් මරන්නට නොහැක. යම්කිසි උපායකින් ඔහුව මරවන්නෙමියි සිතා ශිල්ප හදාරා අවසන්ව තමන්ගේ ගමට යාමට අවසර ඉල්ලූ තරුණයාට මෙසේ කීය. දරුව! අහිංසක! ශිල්ප හදාරා අවසන් වූ ශිෂ්‍යයා විසින් ගුරුවරයාට පුදපඬුරු දියයුතුයි. එය මට දෙන්න. යහපති ගුරුතුමනි, දියයුත්තේ මොනවාද? මිනිසුන්ගේ දකුණු අතේ ඇඟිලි දාහක් ගෙන එන්නයැයි කීය. බමුණා බලාපොරොත්තු වූයේ බොහෝදෙනෙකුට මරණවිට ඒකාන්ත වශයෙන් කවරෙක් හෝ ඔහුව මරා වි යන්නයි. (බමුණාගේ) ඒ වචනය අසා අහිංසක තෙමේ තමාගේ බොහෝකලක් හුරුපුරුදු වූ අකාරුණික බව පෙරටුකොට පඤ්ඤ ආයුධවලින් සුදානම් වූයේ කොසොල් රජුගේ රාජ්‍යයෙහි ජාලිත නම් වූ වනයට පිවිස මහා මාර්ගය අසල ගල්පර අතර වාසය කරන්නේ

කඳුමුදුනේ සිට මග යන මිනිසුන් බලා වේගයෙන් දුවගොස් ඇඟිලි කපාගෙන අවුත් ගසක එල්ලයි. ඒවා ගිජුලිහිණියෝද කවුඩෝද කති. බිම දැමූ ඒවා කුණුවී යයි. මෙසේ ගණන සම්පූර්ණ නොවන බැවින් ලැබුණු ලැබුණු ඇඟිල්ල ලණුවක ගැටගසා මාලාවක් මෙන්කොට යාගයකට එකතුකළාක් මෙන් පැත්තක එල්ලා ගත්තේය. එතැන් පටන් අංගුලිමාල යන නම මොහුට ලැබිණ. මෙසේ ඔහු මිනිසුන් මරණ කල්හි මාර්ගය හිස්විය. ඔහු මාර්ගයේ මිනිසුන් හමුනොවන බැවින් ගම සම්පයට ගොස් සැඟවී පැමිණි පැමිණි මිනිසුන් මරා ඇඟිලි කපාගෙන යයි. ඒ බව දැනගත් මිනිස්සු ගම අතහැර ගියහ. ගම ජනශුන්‍ය විය. නියම්ගම්, ජනපදද එසේම විය. මෙසේ ඔහු විසින් ඒ පළාත බියවද්දන ලදී. අංගුලිමාලසස අංගුලිමාලටද එකක් අඩු දහසක් ඇඟිලි එකතුවී තිබිණ.

ඉක්බිති මිනිස්සු ඒ සොර උවදුර කොසල කොසොල් රජුට සැලකළහ. රජතුමා උදේම නගරයෙහි බෙර හැසිරවීය. වහාම අංගුලිමාල සොරාව අල්ලාගනිමු. බලසේනාවෝ එත්වා. මෙය අසා අංගුලිමාල ගේ මව මනනානි නම් බැමිණිය ඔහුගේ පියාට මෙසේ කීය. ඔබගේ පුතා සොරෙක්ව මේ මේ දේ කරයි. එබඳු දේ කරන්ට එපා යැයි ඔහුට කියා මෙහි කැඳවාගෙන එන්න. එසේ නැත්නම් රජු ඔහුව මරවාවි. එබඳු පුතුන්ගෙන් මට වැඩක් නැත. රජුට කැමැති දෙයක් කළාවේයැයි බමුණා උත්තර දුන්නේය. ඉක්බිති බැමිණිය දරු සෙනෙහසේ බලවත්කමින් මගට අවශ්‍ය දේ සුදානම් කරගෙන මගේ පුතාට කරුණු කියාදී ගෙන එන්නෙමියි මගට බැස්සාය.

මේ තැනැත්තිය අංගුලිමාලව ගෙන එන්නෙමියි යන්නීය. ඉදින් ඇය යන්තීද අංගුලිමාල තෙම ඇඟිලි දහස සම්පූර්ණ කරන්නෙමියි මවද මරන්නේය. ඔහුද අවසාන ආත්මභාවයේ සිටී. ඉදින් මම එහි නොගියේ නම් මහා අවැඩක් සිදුවන්නේ යැයි, දැනගත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පසුබිත් දානය වළඳ අවසානයේ තමන් වහන්සේම පාත්‍රා සිවුරු ගෙන අංගුලිමාල උදෙසා තිස්සොදුන් මග පයින්ම වඩින්නේ අතරමග ගොපල්ලන් විසින් වළක්වන ලද්දේ නමුත් ජාලින නම් වනයට වැටීය සේක.

එකෙණෙහිම ඔහු විසින් ඔහුගේ මව දකින ලදී. ඔහු මවව දුරදීම දැක, මව ද මරා අද අඩුව ඇති ඇඟිල්ල සම්පූර්ණ කරන්නෙමියි කඩුව

ඔසවා ඉදිරියට දිව්වේය. මේ දෙදෙනා අතර භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙනී සිටී සේක. අංගුලිමාල තෙමේ බුදුන් දැක ඇඟිල්ලක් ගන්නට මගේ මව මරන්නේ කුමකටද? මගේ මව ජීවත් වේවා. මේ ශ්‍රමණයා මරා ඇඟිල්ල ගන්නෙමිසි ඔසවාගත් කඩුව ගත් අත් ඇතිව බුදුන් වහන්සේ පිටුපසින් ලුහුබැඳ ගියේය.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තමා ස්වාභාවික ඉරියව්වෙන් වැඩියත් අංගුලිමාල තෙම සම්පූරණ බලය යොදා දුවන්නේ නමුත් තමා ලඟට ලංවන්නට නොහැකිවන පරිදි සෘද්ධි බලයක් යෙදූ සේක. පිරිහුණු වේග ඇති ඔහු සුරු සුරු යයි හුස්ම හෙලමින් කිසිලිවලින් දහඩිය හෙළමින් පා ඔසවන්නටවත් නොහැකිවී නතර වී ශ්‍රමණයා! නතරවන්නයැයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේට කීය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩම කරමින්ම අංගුලිමාලයා! මම සිටියෙමි. නුඹද සිටින්නයැයි වදාළහ. ඉක්බිති ඔහු මෙසේ සිතීය. ශාක්‍යපුත්‍ර වූ මේ ශ්‍රමණයන් වනාහි සත්‍යවාදීන්ය. ගමන් කරමින්ම මම නතරවීමි අංගුලිමාල! නුඹද නතර වන්නයැයි මට කියයි. මමද නතරවෙමි. මෙහි අදහස කුමක්දැයි අසා නොදනිමිසි භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ගාථාවකින් ප්‍රකාශ කළේය.

ශ්‍රමණයා! ගමන් කරමින් නතරවී සිටීමි යයි කියන්නෙහි. මට ද නතරවන්නට යැයි කියයි. මෙහි අර්ථය ශ්‍රමණයාගෙන් අසමි. ඔබ සිටියේයැයි මම නොසිටියේ යැයි කියන්නේ කෙසේද?

ගව්සං වදෙසි සමණට්ඨිනොමහි
 මමඤ්ච ඛුසි ටිනමට්ඨිනොති
 පුච්ඡාමි තං සමණං එතමඤ්චං
 කථං ධීතො ඤං අහමට්ඨිනොමහි

එහි සමණ යනුවෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට අමතයි. මම යනු මා කථං යනු කවර ආකාරයකින් මෙහි අර්ථය මෙසේය. ශ්‍රමණයා ! නුඹ යමින්ම සිටීමිසි කියන්නෙහි. මම ද සිටියෙමි. නොසිටින්නෙහි යැයි කියන්නෙහි. කියන්න මෙහි විය යුතු කරුණ කුමක්ද? ඒ නිසා ශ්‍රමණයා! මම මේ අර්ථය විචාරමි. කවර ක්‍රමයකින් නුඹ සිටියේ වන්නෙහිද, මම නොසිටියේ වෙමිද? මෙසේ කී කල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ

ධීනො අහං අංගුලිමාල සබ්බදා
 සබ්බසු භුතෙසු නිධාය දණ්ඩං
 කඤ්ඤව පාණෙසු අසඤ්ඤානොසී
 තසමා ධීනොහං කච්චධීනොසී

යන ගාථාව ඔහුට වදාළ සේක. එහි ධීනො අහං අංගුලිමාල සබ්බදා සබ්බසු භුතෙසු නිධාය දණ්ඩං අංගුලිමාල! යනු මම සැමදා සියලු කල්හි මුල මැද අග වල අවල සියළු සතුන් කෙරෙහි දඬුවම අතහැර බැහැර කරන ලද දඬුවම් ඇත්තේ ඇත්කරන ලද ආයුධ ඇත්තේ ලජ්ජාශීලී වූයේ දයාවෙන් යුක්ත වූයේ වෙනස් අයුරකට පත්නොවී මේ ස්වරූපයෙන්ම සිටියේ කඤ්ඤව පාණෙසු අසඤ්ඤානොසී යනු නුඹ වනාහි සත්ත්වයන් කෙරෙහි සංයම රහිත වූයේ වන්නෙහිය. නපුරු වූයේ ලේ තැවරුණු අත් ඇත්තේ සත්ත්වයන් සාතනයේ යෙදුනු දයාවෙන් තොරවූයේ තසමා සතිය රහිත බැවින් විරතිවසයෙන් අට්ඨිනො එයින්ම ඒ ඒ ගතිවල හැසිරෙන්නා වූ නුඹ දැන් ඉරියව් වශයෙන් සිටියෙහි නමුත් අට්ඨිනො අසී (නොසිටියේ වන්නේය) අහං මම වනාහි කියන ලද ආකාරයෙන් ධීනො සිටියේ වෙමි.

ඉක්බිති අංගුලිමාලො අංගුලිමාල තෙමේ ස්වාභාවික ගුණයෙන් ප්‍රභාමත් වූ ජලය මතුපිට තෙල් මෙන් සියළු ලෝකය පුරා පැතිර සිටියා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ කීර්තිය අසා ඇති බැවින් හේතුසම්පත් ඇති බැවින් නුවණ පරිපාකයට ගොස් ඇති නිසාත් මේ ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යැයි හටගත් සතුටු සොම්නස් ඇත්තේ මේ මහා සීහනාදය මහා ගර්ජනාව වෙත කෙනෙකුගේ නොවන්නේය. මේ මහා ගර්ජනාව ශ්‍රමණ ගෞතමයන් වහන්සේගේයැයි හඟිමි.

මහර්මී වූ සම්මා සම්බුද්ධයන් වහන්සේ විසින් දුටුවේ වෙමි. මට උපකාර පිණිස භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙහි වැඩියේ යැයි සිතා

වීරසසං වන මෙ මහිනො මහෙසී
 මහාවනං සමණො පච්චුපාදී
 සොහං වජ්ජසාමී සහසසපාපං
 සුත්වාන ගාථං තච ධම්මයුතතං

(බොහෝ කාලයකින් දෙවියන් සහිත ලෝකයා විසින් පුදනු ලැබූ මහර්මී වූ ශ්‍රමණයන් වහන්සේ මහා වනයට පැමිණියේය. ධර්මාන්විත

ඔබවහන්සේගේ ගාථාව අසා ඒ මට බොහෝකලක් රැස්කළ පාප සහශ්‍රය අත්හරිමි.)

එහි විරසසං වන යනු බොහෝ කලකින් මෙ ඉති මට අනුග්‍රහ පිණිස මහිකො යනු දෙවියන් සහිත ලෝකයා විසින් මහා පූජාවෙන් පුදනු ලැබූ මහත් වූ සීලකඩකඩාදී ගුණයන් සොයන්නේය. මහෙසී. මහාවනං සමණො පවච්චපාදී යනු මේ මහා අරණ්‍යයට නසන ලද පාපයන් ඇති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩම කළේය. සොහං වජ්සසාමී සහසසපාපං සුඛාන ගාථං තව ධම්මයුතතං ඒ මම දහමින් මුසු වූ ගාථාව ඇසුවෙමි. ඒ මම එය අසා බොහෝකාලයක් එක්රැස් කළ ප්‍රගුණ කළ පාපසහශ්‍රය දුරුකරන්නෙමි යි සිතා දැන් ස්ථිරවම අත්හරින්නෙමි යි මෙසේ කියා යම්සේ පිළිපැද්දේ ද යම්ලෙසකින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් අනුග්‍රහ දක්වන ලද්දේ ද ඒ බව දක්වන්නට

ඉවෙච්ච වොරො අසිමාවුධිකඤ්ච
සොබෙහ පපාතෙ නරකෙ අඤ්චකාසී
අච්ඤ්ච වොරො සුගතසසපාදෙ
තඤ්ච පබ්බජ්ජමයාවී බුද්ධං

බුද්දො ව බො කාරුණිකො මහෙසී
යො සත්ත ලොකසස සදෙවකසස
තමෙහි හිකබුහි තදා අවොච
එසෙච තසස අහු හිකබුභාවො

(මෙසේ වෞරයා කඩුවද ඉතිරි ආයුධද හාත්පසින් කැඩීගිය ඉවුරු ඇති ප්‍රපාතයෙහි පොළව පැලුණු තැන්වල දැමීමේය. සොරා බුදුන්ගේ පා වැන්නදේය. එහිදීම බුදුන්ගෙන් පැවිද්ද ඉල්වීය.

දෙවියන් සහිත සත්ත්ව ලෝකයට මහර්ෂී වූ කාරුණික වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ මහණ! මෙහි එවයි වදාළහ. ඔහුට මේ අයුරින් ඒහිහිකුඹුභාවය ලැබින.)

මේ ගාථා දෙක සංගීතිකාරක හිමිවරුන් විසින් යොදන ලදී.

එහි ඉවෙව යනු මෙසේම යැයි කියා අනතුරුවම වොරො යනු අංගුලිමාලො අංගුලිමාලය. අසිං යනු කඩුවයි. ආවුධං යනු ඉතිරි ආයුධ. සොබෙන යනු හාත්පසින් කැඩීගිය ඉවුරු ඇති පහානෙ එක් පැත්තකින් කැඩීගිය ප්‍රපාතය, නරකෙ යනු පොළවෙහි පැලුනු විවරයෙහි, මෙහි වනාහි පද තුනකින් යම්තැනක වැටුනේද අනිකකු විසින් ගත නොහැකිය. එබඳු වූ පර්වත අන්තරයක් කියයි. අඤ්ඤාසි යනු අකාසි. පස්වැදැරුම් තමන්ගේ ආයුධය විසිකළේය. ඒවා බැහැරකොට බුදුන් පාලඟ හිසතබා වැද ස්වාමීනි! මා පැවිදි කරන්න යැයි කිය. ඒ නිසා මෙසේ කියන ලදී. 'සොරු බුදුන්ගේ පා වැන්දාහ. එහිදීම බුදුන්ගෙන් පැවිද්ද ඉල්ලිය. මෙසේ ඔහු විසින් පැවිද්ද ඉල්ලුවට ශාස්තෘන් වහන්සේ ඔහුගේ පෙරකර්ම බලා ඒහිභික්ඝභාවයට හේතුවාසනා ඇති බව දැන දකුණු ශ්‍රී හස්තය දිගුකර මහණ! මෙහි එන්න. ධර්මය මනාව දේශනාකර ඇත. දුක අවසන් කිරීම සඳහා මනාව බඹසර හැසිරෙන්න යැයි වදාළ සේක. ඒ සමගම ඔහුට පැවිදි උපසම්පදා ලැබින. ඒ නිසා කිය. 'මහණ, එන්න යැයි එකල්හි වදාළ සේක. එයම ඔහුට මහණකම විය.' මෙසේ තෙරුන්වහන්සේ බුදුන් සම්පයෙහි ඒහිභික්ඝභාවයෙන් පැවිද්ද ද උපසම්පදාවද ලැබ විදර්ශනාව සඳහා ක්‍රියාකරන්නේ රහත්බවට පැමිණ විමුක්තිසුවය විදින්නේ හටගත් සතුට, සොම්නස ඇත්තේ උදානයක් වශයෙන්

යොව පුබ්බෙ පමජ්ජවා පච්ඡා සො නපපමජ්ජති
 සොමං ලොකං පහාසෙති අබ්භාමුතොතොව වජ්ඣමා

යසස පාපං කතං කමමං කුසලෙන පිටියති
 සොමං ලොකං පහාසෙති අබ්භාමුතොතොව වජ්ඣමා

යො භවෙද්ධරො හිකඬු යුඤ්ජති බුද්ධ සාසනෙ
 සොමං ලොකං පහාසෙති අබ්භාමුතොතොව වජ්ඣමා

(යමෙක් පළමුව ප්‍රමාද වී පසුව ප්‍රමාද නොවේද ඔහු වලාවෙන් මිදුනු වන්දයා මෙන් මේ ලෝකය ආලෝක කරයි.)

යමකුගේ කරන ලද පාපය කුසලයෙන් වැසියයි ද ඔහු වළාකුලින් මිදුණු වන්දයා මෙන් මේ ලෝකය ආලෝකමත් කරයි.

යම් බාල භික්ෂුවක් ඒකාන්ත වශයෙන් බුද්ධ ශාසනයෙහි යෙදුනේ වෙයිද ඔහු වළාවෙන් මිදුනු වන්දනා මෙන් මේ ලෝකය බබලවයි.)

මේ ගාථා තුන ප්‍රකාශ කළේය. එහි අර්ථය:- යම් පුද්ගලයෙක් ගිහියෙක් හෝ පැවිද්දෙක් හෝ වේවා කලාණ මිත්‍ර සේවනයට පෙරාතුව පාපමිත්‍ර සේවනයෙන් හෝ තමාගේ නුවණින් සළකා නොබැලීම නිසා හෝ ප්‍රමාදව සිට මනා පිළිවෙත්හි ප්‍රමාද වී පසුව කලාණමිත්‍ර සේවනයෙන් නුවණින් මතු වී ප්‍රමාද නොවෙයි මනාව පිළිපදියි. සමථ විපසනා භාවනාවන්හි යෙදෙන්නේ ත්‍රිවිද්‍යාවන්ට හා අභිඤ්ඤා සයට පැමිණේ. ඔහු වැසිවළා ආදියෙන් මිදුණු වන්දනා මෙන් ලෝකය තමා විසින් අවබෝධ කරගන්නා වූ ත්‍රිවිද්‍යා ජ අභිඤ්ඤා ආදියෙන් මේ ස්කන්ධ ලෝකය බබලවයි. යසස යම් පුද්ගලයකුගේ කතූපවිතං පාපකමමං කර්මකෂය කරන්නා වූ ලෝකෝත්තර කුසලෙන විපාක නොදෙන බවට පත්වූ බැවින් විපාක උපදවන්නා වූ දොරපියන් පිඨියති වසයි. ඉතිරිය කියන ලද පරිදීමය. දහරො යනු තරුණ එයින් මොහුගේ යෝගයන් කිරීමට සමත් ශරීර ඇති බව දක්වයි. ඔහු වනාහි හටගන්නා වූ සුලඟින්, අවිවේක පීඩාවට පත්වන පරිසරය අභිභවනය කොට යෝග කිරීමට සමත් වෙයි. යුක්තියක් බුද්ධසාසනෙ බුදුසසුනෙහි ත්‍රිගිකෂාවෙහි යෙදුනේ වෙයි. මනාව එහි නිරත වෙයි යන අර්ථය. මෙසේ සතුව සොම්නස ඇතිවූයේ විමුක්ති සැප විහරණයෙන් වාසය කරන්නේ යම්විටක නගරයේ පිඬු පිණිස වඩිද එකල්හි අනිකකු විසින් විසිකරන ලද ගල තෙරුන්ගේ සිරුරෙහි වදී. වෙන තැනැත්තෙකු විසින් විසිකරන ලද මුගුර ඔහුගේ ශරීරයට වදී.

ඔහු බිඳුනා වූ පාත්‍රය සමග විහාරයට පිවිස බුදුන් සමීපයට යයි. ශාස්තෘන් වහන්සේ ඔහුට අවවාද කරන සේක. බ්‍රාහ්මණය, ඔබ ඉවසන්න. ඉවසන්න බ්‍රාහ්මණය. බ්‍රාහ්මණය! ඔබ යම් ඒ කර්ම විපාකයකින් බොහෝ වර්ෂ දහස් ගණනක් නිරයෙහි පැසෙන්නෙහිය. බ්‍රාහ්මණය! ඔබ ඒ කර්මයාගේ විපාකය ඇස් ඉදිරිපිටදීම විදින්නෙහිය. ඉක්බිති තෙරුන් වහන්සේ සීමාරහිතව සියළු සත්ත්වයන් කෙරෙහි මෙත්සිත පිහිටුවා

මාගේ සතුරෝද අමිතුරෝද ධර්මකථාව අසන්නවා. සතුරෝද බුද්ධ ශාසනයේ යෙදෙන්නවා. මාගේ සතුරෝ හොඳ සත්පුරුෂයන් ඇසුරු කෙරෙන්නවා. ඔව්හු කුසලධර්මයන් උත්තරීතරය. මනුෂ්‍ය ධර්මයන්ම සමාදන් වෙත්.

මාගේ සතුරෝද ඉවසීම් සංඛ්‍යාත ක්‍ෂාන්තිය ගැනම කථා කරන්නා වූ අවිරෝධී වූ මෙමත්‍රියම පසසන්නාහු සුදුසු කාලයෙහි ධර්මය අසන්නවා. ඒ අනුව ක්‍රියා කරන්නවා.

ඒ සතුරා මට කිසිවිටෙකත් හිංසා නොකෙරේවා. වෙන අයටද හිංසා නොකෙරේවා. පරම සැනසීම වූ නිර්වාණයට පැමිණ සියලුම සත්ත්වයන්ව ආරක්‍ෂා කරගනිමි.

ජලකාර්මිකයෝ කැමැති කැමැති තැනට ජලය ගෙනයත්. කම්මල්කරුවෝ යකඩය තමන්ට අවශ්‍ය පරිදි සකස්කර ගනිත්. වඩුවෝ ලී තමන්ට අවශ්‍ය පරිදි සකස්කර ගනිත්. පණ්ඩිතයෝ තමාව දමනය කරගනිත්.

කෙනෙක් දඬුමුගුරකින් දමනය කරත්. තව කෙනෙක් හෙණ්ඩුවෙන්ද තව කෙනෙක් කසයෙන්ද දමනය කරති. එබඳු වූ දණ්ඩකින් තොරව, ආයුධයකින් තොරව මම දමනය වූයේ වෙමි.

පළමුව හිංසාකාරයෙක් වූ මට අහිංසකයැයි නිමක් විය. අද මට සත්‍ය වශයෙන් අහිංසක යන නම ඇත්තේ වෙමි. කිසිවකුටත් මම හිංසා නොකරමි.

මම පෙර අංගුලිමාල යන නමින් ප්‍රකට සොරෙක් වූයෙමි. කාමාදී මහා සැඩපහරින් ගසාගෙන යන්නෙමි ඊට විරුද්ධ වූ බුදුන් සරණ ගියෙමි.

පෙර ලේ තැවරුණු අත් ඇති මම අංගුලිමාල නමින් ප්‍රකට වූයෙමි. සසර ඉපදීම සමූලඝාතනය කළහු විසින් තමාගේ සරණාගමනය දෙස බලන්න. (තමාටම කියා ගනී)

බොහෝ දුගතින්හි ඉපදීමට හේතුවන එබඳු පාපකර්මයක් කොට කර්මවිපාකයෙන් ස්පර්ශ වූයෙමි ණය නැතිව බොදුන් වළඳමි.

මෙලොව පරලොව යහපත නොදන්නා වූ මෝඩයෝ ප්‍රමාදයෙහි යෙදී සිටිත්. නුවණැත්තා අප්‍රමාදය උතුම් ධනයක් මෙන් රැක ගනී.

ප්‍රමාදයෙහි නොහැසිරෙව්. කාමයන්හි නොඇලෙව්. අප්‍රමාදී පුද්ගලයා ධ්‍යාන වඩන්නේ පරම සැපය වූ නිර්වාණයට පැමිණේ.

එදා මාගේ බුදුන් ලඟට පැමිණීම යහපත් ගමනක් විය. අවුඩක් නොවීය. පැවිදි වන්නට යැයි සිතීම අයහපත් සිතිවිල්ලක් නොවීය. යහපත් අයහපත් වශයෙන් බෙදිය හැකි ධර්මයන් අතුරෙන් යම් ධර්මයක් උතුම්ද එය වෙත ලඟා වූයෙමි.

එදා මාගේ බුදුන් වෙත පැමිණීම යහපත් වුවා මිස අයහපත් වූයේ නැත. පැවිදිවීමට මා සිතූ සිතිවිල්ල හොඳ එකක් විය. ත්‍රිවිද්‍යාවන් උපදවා ගත්තෙමි. බුද්ධ අනුශාසනය කළෙමි.

එකල්හි අරණ්‍යයෙහි හෝ ගසක් මූල හෝ පර්වතවල හෝ ගුහාවල හෝ යම්, ඒ ඒ තැන්වල දුකින් කල් ගෙවූයෙමි.

සුවසේ නිදමි. සුවසේ සිටිමි. සුවසේ ජීවිතය ගත කරමි. කෙලෙස් ආදී වාරයන්ට හසු නොවේ. පුදුමයි! භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් අනුකම්පා කරන ලද්දේ වෙයි.

පෙර මව්පිය දෙපාර්ශ්වයෙන්ම පිරිසිදු බ්‍රාහ්මණ වංශිකයෙක් වීම. ඒ මම අද ධර්මරාජයාණන් වූ ශාස්තෘූ වූ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පුත්‍රයෙක් වෙමි.

දුරුකළ තණ්හා ඇති කාමවස්තූන් දැඩි ලෙසි නොගන්නා සංයම වූ ආරක්ෂා කළ ඉන්ද්‍රිය දොරටු ඇතිව දුකට මූල විනාශ කර සියළු ආශ්‍රවයක් නැති තත්වයට පත්වූයේ වෙමි.

මා විසින් ශාස්තෘූන් වහන්සේව ප්‍රායෝගික වශයෙන් අනුගමනය කළෙමි. බුද්ධ අවවාදය අනුගමනය කළෙමි. සසර දුක නැතිකරන මහා බරක් මා විසින් බිම තබන ලදී.

මේ (අර්ථ ඇති) ගාථාවන් ප්‍රකාශ කළහ.

ඒ ගාථාවන්හි දිසාපි යනු මගේ සතුරෝ, අමිතුරෝ, යමෙක් මට මෙසේ දොස් පවරක්ද යම්සේ අපි අංගුලිමාලසස අංගුලිමාල නිසා

තැයන්ගෙන් විශෝචිම හේතුවෙන් දුකට පැමිණියෙමු. මෙසේ අංගුලිමාලොපි අංගුලිමාලද දුකට පැමිණේවා. මෙ ධම්මකථං සුණනතු යනු මා විසින් බුදුන් සමීපයෙහිදී අසන ලද වතුරාර්ය සත්‍යය අරමුණු කරගත් ධර්මකථාව අසත්වා. සුඤ්ජනතු යනු අසාද ඒ සදහා පිළිපදිවි. තෙ මනුජෙ භජනතු යනු එබඳු වූ සත්පුරුෂ කල‍්‍යාණමිත්‍ර මිනිසුන් භජනය කෙරෙත්වා. සේවනය කෙරෙත්වා. යෙ ධම්ම මෙවාදාපයනති සනෙතා යනු යම් ඒ ශාන්ත වූ සත්පුරුෂයෝ කුසල්දහම්ද උතුම් මිනිස්දම් වලින්ම උපන් ලෝකෝත්තර ධර්මයන්ම සමාදන් වෙත්. ගන්වත්. ධනතිවාදානං යනු ඉවසීම් සංඛ්‍යාත ක්‍ෂාන්තියට කියන්නා වූ. අවිරොධ පසංසිනං යනු කවර අයුරකින් හෝ විරුද්ධ නොවන්නා වූ මෙමත්‍රිය ගැන ප්‍රශංසා කරන්නවුන් සුනනතුධම්මං කාලෙන යනු සුදුසු කල්හි ඔවුන්ගේ සමීපයෙහි ධර්මය අසත්වා. තඤ්ච අනු විධියනතු යනු ඒ නියමාකාර ධර්මය මනාව ඉගෙනගෙන අනුව කෙරෙත්වා. ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තීන්හි යෙදෙත්වා යන අර්ථයි. නහිජාතු සො මමං හිංසෙ ඔහු මගේ සතුරා, විරුද්ධකාරයා වේවා. ඒකාන්ත වශයෙන් මට හිංසා නොකරන්නේය. බාධා නොකරන්නේය. අඤ්ඤං වා පන කිඤ්චිනං යනු හුදෙක් මා පමණක් නොව අන්කිසිවකුත් හිංසාවට ලක් නොකරන්නේය. පප්පුය්‍ය පරමං සනති යනු ශ්‍රේෂ්ඨ වූ උතුම් වූ ශාන්ත වූ නිර්වාණයට පත්වන්නේය. පැමිණ ද රකෙඛය්‍ය තසථාවරෙ යනු සියළු සතුන් උතුම් ආරක්‍ෂාවෙන් රකින්නේය. ශිෂ්‍ය පුත්‍රයකු මෙන් පාලනය කළ යුතුයි යන අර්ථයි. මෙසේ තෙරුන්වහන්සේ මේ ගාථාවලින් අනුන් පාපයෙන් මුදවන්නේ ආරක්‍ෂක කටයුතුකොට තමන්ගේ ප්‍රතිපත්තිය ප්‍රකාශ කරමින් 'උදකංහි' ආදී ගාථාව කිය.

එහි පොළවෙහි උස්තැන භාරා පහත් තැන පුරවා ඇලක් භාරා හෝ පීල්ලක් තබා තමන් කැමැති කැමැති තැනකට ජලය ගෙනයත්. නෙතතිකා යනු ජලය ගෙනයන්නෝ තෙජනං යනු ඊතලය. මෙසේ කියන ලදී. ජලය ගෙනයන්නෝ තමන්ගේ රූවිය පරිදි ජලය ගෙනයත්. කම්මල්කරුවෝ රත්කොට ඇදහැර ඊතල සෘජු කරත්. වඩුවෝ (කරත්ත රෝදවල) පට්ටම් ආදිය සඳහා ලී තමන්ට අවශ්‍ය පරිදි කෙලින් හෝ ඇදයට සකස්කර ගනිත්. මෙසේ මෙය අරමුණු කරගෙන පණ්ඩිතයෝ නුවණැත්තාහු ආර්ය මාර්ගය උපදවන්නේ තමන් තමන්ව දමනය කරත්. රහත්බවට පැමිණියාහු ස්ථිරවම දමනය වූවෝ වෙත්. දැන් පුරුෂයන් දමනය කරන්නා වූ ශාස්තෘන් වහන්සේලා තමන් දමනය වූ ආකාරයත් කළයුතු දේත් ප්‍රකාශ කරමින් "දණ්ඩනෙකෙ" ආදී ගාථා පහක් ප්‍රකාශ

කළේය. එහි දණ්ඩනෙකෙ දමයනති යනු රාජරාජ මහාමාත්‍යවරු දණ්ඩකින් ඇත් අස් ආදීන්ද බලපරාක්‍රමයෙන් සතුරන්ද දමනය කරත්. ගොපල ආදීහු ගව ආදී සතුන්ව මුගුරකින් හෝ කෙටිටකින් දමනය කරත්. ඇත්ගොව්වෝ ඇතාව හෙණ්ඩුවෙන්ද අශ්වාරෝහකයෝ කසයෙන් අශ්වයන් දමනය කරත්. අදණ්ඩන අසපෙන අහං දනෙතාමහිතාදිනා යනු මම වනාහි ඉටු-අතිටු අරමුණුවල තාදිබවට පත් සම්බුද්ධයන් වහන්සේ විසින් දණ්ඩකින් තොරව ආයුධයකින් තොරව බහාතබන ලද දඬු ඇති, බහාතබන ලද ආයුධ ඇතිව දමනය කරන ලද්දේ, දමනය වූයේ වෙමි. අහිංසකොති මෙනාමං හිංසකසස පුරෙ සතො යනු බුදුන් හමුවීමට පෙර හිංසකයෙක් වූ මට 'අහිංසක' යන නාම මාත්‍රයක් විය. අජ්ජාහනති යනු දැන් වනාහි මට 'අහිංසක' යන සවචනාමො අත්වර්ථ නාම ඇත්තේ වෙමි. ඒ නිසා න නං හිංසාමි කිඤ්චිතං යනු කිසිම සත්ත්වයකුට හිංසා නොකරමි. බාධා නොකරමි. නං යනු නිපාත මාත්‍රයකි. විසසුතො යනු පරපණ නසන වැද්දා, ලේ තැවරුණු අත් ඇත්තා, ආදී නම්වලින් ප්‍රකට විය. මහොසෙන යනු කාම ආදී මහා සැඩපහරින්, ඒ සැඩපහර කඩා දමන්නා වූ බුද්ධි සරණං යනු බුද්ධිසංඛ්‍යාත වූ සරණ අගමං ගියෙමි. ලොහිතපාණි යනු පරපණ නැසීමෙන්, අනුන්ගේ ලේ තැවරුණු අත් ඇති. සරණාගමනං පසස යනු මහත්ඵල මහානිසංස දෙන මගේ සරණයාම බලන්න කියා තමාටම කියා ගනී. තාදිසං කමමං සිය ගණන් පුද්ගලයන් නැසීමෙන්. දරුණු වූ එබඳු පාපකර්මයක්, පුට්ඨො කමම විපාකෙන පෙර කරන ලද පාපකර්මයේ විපාකයෙන් ස්පර්ශ වූයෙමි සියළු ආකාරයෙන් ප්‍රහීණ වූ කර්ම ඇත්තෙමි විපාක මාත්‍රයක් පමණක් විදිමි. එසේ නැත්නම් පුට්ඨොකමම විපාකෙන යනු පිහිට වූ කුසලයාගේ ඵලය වූ ලෝකෝත්තර මාර්ගයෙන් හෝ ලෝකෝත්තර කර්මයාගේ ඵලයෙන් හටගත් විමුක්ති සුවය විදින්නෙමි, සියළු කෙලෙසුන් නැසූ බැවින් අනණො භුඤ්ජාමි භොජනං යනු භෝජන යන පදයෙන් සිව්පසයම අදහස් කෙරේ. පෙර තමාගේ ප්‍රමාදී ජීවිතයට නින්දා කිරීමේ ස්වභාවයෙන්ද පසුව අප්‍රමාද පැවැත්ම ප්‍රශංසා කරන්නේ එහිදීද අනුන්ට උනන්දුව ඇතිකරවමින් පමාද මනුසුඤ්ජනති ආදී ගාථාව ප්‍රකාශ කළේය. එහි බාලා යනු අඥාන බැවින් මෙලොව පරලොව දියුණුවට හේතුකරන නොදන්නේ. දුමමධිනො යනු ප්‍රඥාව නැති. ඔවුහු ප්‍රමාදයෙහි ආදීනව නොදකින්නාහු පමාදං අනු සුඤ්ජනති යනු පවතින් - ප්‍රමාදයෙන් කල්ගත කරත්. මෙධාවී යනු ධර්මය පිළිබඳව හටගත්තා වූ ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත පණ්ඩිතයා කුල පරම්පරාවෙන් ආ සෙට්ඨං උතුම් සජ්ඣ රත්තමය ධනං ධනයක් මෙන්.

අප්‍යමාදං රක්ඛති යමිසේ වනාහි උතුම් ධනයක් නිසා හවහෝග සම්පත් ලබන්නෙමු. දුදරුවන් පෝෂණය කරන්නෙමු. සුගතිගාමී මාර්ගය පිරිසිදු කරන්නෙමුයි යනාදී ධනයෙහි අනුසස් දකින්නාහු ධනය රකිත්. මෙසේ පණ්ඩිතයාද අප්‍රමාදය නිසා ප්‍රථම ධ්‍යානාදිය ලබන්නෙමි. මාර්ගඵලවලට පැමිණෙන්නෙමි. ත්‍රිවිද්‍යා අභිඤ්ඤා සය උපදවා ගන්නෙමි යනාදී ලෙස අප්‍රමාදයෙහි ආනිසංස දකින්නේ උතුම් ධනයක් මෙන් අප්‍රමාදය රකිය යන අර්ථයි. මාපමාදං ප්‍රමාදය නැතිව අනුසුඤ්ඤථං යනු ප්‍රමාදයෙන් කාලය ගත නොකරවි. මාකාමරති සඤ්චං වස්තු කාමයන්හි හා ක්ලේශ කාමයන්හි ඇලීම් සංඛ්‍යාත තණ්හාව හා නොයෙදෙවි. වින්දනයක් නොලබවි. අප්‍යමනෙතාහි යනු ඵලභී සිටියා වූ සිහිය ඇති බැවින් අප්‍රමාදී වූ පුද්ගලයා, ක්‍රියායනෙතා යනු ධ්‍යාන කිරීමෙහි නිරත වූ පරමං උතුම්. නිවන් සුඛං සැපය ලබාගනී. සවාගතං නාපගතං ඵදා මම බුදුන් සමීපයට ආ ගමන හෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ මහා වනයට වැඩමවීම හෝ යහපත් ගමනකි. අර්ථ වශයෙන් අර්ථ රහිත වූවක් නොවේ. නෙතං දුමමනතිතං මම යනු ඵදා මා විසින් බුදුන් සමීපයෙහි පැවිදි වන්නෙමියි කියා කීම නුසුදුසු කීමක් නොවේ. මනා ප්‍රකාශනයක්මය. කුමක් හෙයින්ද? සංවිභවෙනසු ධමමෙසු යනු වැරදි නිවැරදි වශයෙන් බෙදන ලද ධර්මයන්හි යං සෙධං යනු ප්‍රසස්ථ වූ උත්තම වූ නිර්වාණය තදුපාගමං එය වෙතට ගියෙමියි යන අර්ථයි. ඵදා පෘථග්ජන කාලයෙහි යමක යෙදීමට උත්සාහයක්, ආසාවක් නොමැති කමින් අරණ්‍ය ආදියෙහි දුකින් වාසය කළෙමි. දැන් වනාහි යම් කාර්යයක යෙදීමේ උනන්දුව හා බලාපොරොත්තුව ඇති බැවින් එහි සැපෙන් පසුවෙමියි සැපයෙන් සිටින බවද පෙර ජාතිමාත්‍රයෙන් බ්‍රාහ්මණයෙක් වූ බවත් දැන් වනාහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ඔරස පුත්‍ර බැවින් බ්‍රාහ්මණ නම් වූ පරමාර්ථ වශයෙන් බ්‍රාහ්මණ බවද දක්වනු කැමැත්තේ 'අරඤ්ඤා' ආදිය කිහි. එහි සුඛං සයාමී යනු නිදන්තේ ද සැපසේ නිදුකින් සිතෙහි තැති ගැනීම් ආදියෙන් තොර බැවින් සිතෙහි දුකක් නැතිව නිදමි. යයාමී යනු හිදිමි. අහඤ්චාසො මාරසස යනු ක්ලේසමාර ආදීන්ට අගෝචර වූ අහෝ සඤ්චානුකම්පිතො යනු ශාස්තෘන් වහන්සේලාගේ සානුකම්පිත බව පුදුමයි. බ්‍රහ්මජවෙවා යනු බ්‍රාහ්මණ ජාතිකයෙක්. උදිවෙවා උභතො යනු මව්පසින්ද පියපසින්ද යන දෙපාර්ශ්වයෙන් පිරිසිදු-ඉතිරිය ඒ ඒ තත්හි කියන ලද අයුරින්ම දත යුතුයි.

20-1-9

පහාය මාතාපිතරො යනාදි ගාථාවන් ආයුෂ්මත් අනුරුද්ධ තෙරුන්ගේය. මොහු ද පෙර බුදුවරුන්ගේ කාලයෙහි කරන ලද ප්‍රාර්ථනා ඇත්තේ පදමුතතරසස පදමුත්තර බුදුන්ගේ කාලයෙහි සැපසම්පත් ඇති පවුලක කෙළෙඹියෙක් ලෙස උපන්නේය. ඔහු එක්දිනක් විහාරයට ගොස් බුදුන් ලඟ බණ අසන්නේ බුදුන්වහන්සේ එක් හික්කුවක් දිවැස් ඇත්තන් අතර අග්‍රස්ථානයෙහි තබනු දැක තමා ද ඒ තනතුර ප්‍රාර්ථනාකොට සතසහසුයක් හික්කුන් පිරිවරාගත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දවස් හතක් මහදන් දී සත්වෙනි දවස භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ද හික්කු සංඝයාට ද උතුම් වස්ත්‍ර පූජාකොට ප්‍රාර්ථනා කළේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේද ඔහුගේ පැතුම් පසුකලක සමෘද්ධි වන බව දැක අනාගතයෙහි ගොතමං නම් වූ බුදුන්වහන්සේගේ සසුනෙහි දිවැස් ඇත්තන් අතුරෙන් අග්‍රස්ථානයට පත් වන්නේයැයි විවරණ දුන් සේක. ඔහුද එහි පින් කරන්නේ බුදුන් පිරිනිවි කල්හි වැඩ නිමකළ සත්යොදුන් සුවණණ වෛත්‍යයෙහි නොයෙක් සියදහස් ගණන් පහන්වැටවලින්ද පහන් තැටිවලින්ද විශාල වූ පහන් පූජාවක් පවත්වා දිවැස ලබාගැනීමට මෙය හේතුවාසනා වේවායි පැතීය. මෙසේ දිවි ඇතිතෙක් පින්කොට දෙවිමිනිසුන් අතර සැරිසරන්නේ කසසප බුදුන්ගේ කාලයෙහි බරණැස් නුවර කෙළෙඹි ගෙදරක ඉපිද බුද්ධිමත් වූයේ ශාස්තෘන් වහන්සේ පිරිනිවන්පෑ කල්හි යොදුනක් ප්‍රමාණ කණක වෛත්‍යයෙහි බොහෝ රන් පාත්‍රවල ගිතෙල් හා කොහොඹඇට පුරවා මැද එක එක පාත්‍රය බැගින් තබා පාත්‍රයෙන් පාත්‍රය එකිනෙක ගැටෙන සේ වෛත්‍යය වටකර තමා විසින් එක් විශාල රන්පාත්‍රයක් ගිතෙල් හා මණ්ඩ බිජවලින් පුරවා පහන්වැටි දහසක් දල්වා හිසෙහි තබාගෙන මුළු රාත්‍රියම වෛත්‍යය ප්‍රදක්ෂණා කළේය. මෙසේ ඒ ආත්මභාවයේදී ද දිවි ඇතිතෙක් පින්කොට එයින් වුත වූයේ දෙවිලොව ඉපිද එහි දිවි ඇතිතෙක් සිට එයින් වුතව බුදුන් තුළපත් කල්හි බරණැස් නුවරම දුල්පත් ගෙදරක උපත ලැබීය. අනන්‍යාරො යැයි ඔහුට නම්කරන ලදී. ඔහු සුමන නම් සිටුවරයා ලඟ වැඩකරමින් ජීවිකාව ගෙනයයි. ඔහු එක්දිනක් උපරිට්ඨ නම් පසේබුදුන් දැක තමා සඳහා තබන ලද ආහාරවේල පාත්‍රයක බහා බුදුන් වහන්සේට පිළිගන්වන්නට යාමට පිටත්වීය. ඔහුගේ භාර්යාවද තමන්ගේ බත්කොටසද එහිම දැමීය. ඔහු එය ගෙනගොස් පසේබුදුන්ට පිළිගැන්වීය. පසේබුදුන්ද එය පිළිගෙන පිංඅනුමෝදන් කර නික්ම ගිය සේක. එය දැක රාත්‍රියෙහි සුමන සිටුවරයාගේ ඡත්‍රයෙහි අධිශාහිත

දේවතාවිය පුදුමයි! උතුම් දනකි. උපරිධෙය් මනාව පිහිටියේ යැයි මහා හඩකින් අනුමෝදන් වූවාය. ඒ අසා සුමන සිටුවරයා මේ දෙවිදුව විසින් අනුමෝදන් වූ දානය උතුම් දානයකැයි සිතා එහි අනුමෝදන් වීමට ඉල්ලීය. අනන්තර තෙමේ පින් අනුමෝදන් කළේය. එයින් සතුටට පත් සුමන සිටුවරයා ඔහුට දහසක් දී මෙතැන් පටන් නුඹ තමන්ගේ අතින් වැඩ කිරීමක් නැත. සුදුසු ගෙයක් සාදා වෙළඳමෙන් ජීවත්වෙවයි කීය. යම්හෙයකින් නිරෝධ සමාපත්තියෙන් නැගීසිටි පසේබුදුන්ට දෙනලද පිණිසිපාකය එදිනට විශාල වූ විපාකයක් ලබාදෙයි. ඒ නිසා එදාම සුමන සිටුවරයා රජු සමීපයට යන්නේ ඔහුව ගෙනගියේය. රජු ඔහුව සාදරයෙන් බැලුවේය. සිටුතුමා මහරජතුමනි! මොහු බැලිය යුත්තෙක්මයැයි කියා ඔහු විසින් කරන ලද පිනද තමා විසින් ඔහුට දහසක් දුන් බවද පැවසීය. ඒ අසා රජු සතුටුව දහසක් දී අසවල් තැන ගෙයක් තනාගෙන වාසය කරන්නැයි ගෙය සාදන තැනක් නියම කළේය. ඒ ස්ථානය පිරිසිදු කරන්නා වූ ඔහුට විශාල නිදන්වස්තු සහිත සැලි මතු විය. ඒ දැක ඔහු රජුට දන්වා සිටියේය. රජු ඒ සියලු ධනය උඩට ගෙන රැස්කරවා එය බලා මෙතරම් ධනයක් මේ නගරයේ කවරකුගේ ගෙයි තිබේදැයි අසා නැත ස්වාමීනියි කී කල්හි එසේනම් 'මොහු ධන සිටුවරයා (ධනසෙට්ඨි) වේවායි ඔහුට සිටු තනතුරෙහි තැබීය. ඔහු එහි දිවි ඇතිතෙක් කුසල්කොට එයින් වුභව දෙවි මිනිසුන් අතර සැරිසරන්නේ මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයේ කපිලවස්ථු නගරයෙහි අමිතොදන ශාක්‍යයාගේ ගෙහි පිළිසිද ගත්තේය. අනුරුද්ධ යැයි ඔහුට නම් කළේය. ඒ අනුරුද්ධ කුමාරයා වනාහි මහානාම ශාක්‍යයාගේ කනිටු සොහොයුරු බුදුන්වහන්සේගේ සුළුපියාගේ පුත් අතිශයින් කෝමල වූයේ මහාපින් ඇත්තේ සෘතු තුනට සුදුසුවන ප්‍රාසාද තුනක අලංකාරයෙන් සැරසුණු නාටක ස්ත්‍රීන් පිරිවරාගත් ශක්‍ර දේවේන්‍ද්‍රයා මෙන් සමීපත් අනුභව කරන්නේ, සුදොධාදන මහරජතුමා විසින් උනන්දු කරවන ලද ශාක්‍යරජුන් විසින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පිරිවර සඳහා යවන ලද හද්දිය කුමාරාදීන් විසින් අනුපිය අඹවනයෙහි වැඩසිටින බුදුන් වෙත පැමිණි බුදුන් ලඟ පැවිදිව ඇතුළු වස්කාලය තුළදීම දිවැස උපදවාගෙන නැවත ධර්මසේනාපතීන් වහන්සේ ලඟ කමටහන් ගෙන පාවිච්චංසදායං ප්‍රාවිච්චංසදාය නම් ස්ථානයට ගොස් මහණදම් පුරන්තේ සත්තමහා පුරුෂ විතර්කයන් උපදවාගෙන අටුවැනි පුරුෂ විතර්කය උපදවා ගන්නට අපොහොසත් විය. ඔහුගේ ඒ පුවත දැනගත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අටුවැනි මහා පුරුෂ විතර්කය කියා දී වතුපව්‍ය සනෙතාසභාව ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ මහා අරියවංස ප්‍රතිපදාව දේශනා කළ සේක.

ඔහු දේශනා කළ ආකාරයට විදර්ශනා වඩා අභිඥා, පටිසම්භිදාවන් සහිත රහත් බව අවබෝධ කරගත්තේය. ඒ නිසා අපදානයෙහි මෙසේ කියන ලදී.

මම ලෝකනායක වූ ලෝකජ්‍යෙෂ්ඨ වූ නරාසභ වූ තනිව වැඩසිටියා වූ සුමේධ භාග්‍යවතුන් වහන්සේව දුටුවෙමි.

ලෝකනායක වූ සුමේධ බුදුන් වෙතට ගොස් වැදගෙන ලෝකනාථයන් වහන්සේගෙන් මෙසේ ඉල්ලා සිටියෙමි.

ලෝකනායකයාණනි! මහාවීරයන් වහන්ස! මට අනුකම්පා කරන සේක්වා. රුක්මුල්හි ධ්‍යාන වඩන්නා වූ ඔබවහන්සේට පහනක් පූජා කරමි.

ඒ ධීර වූ ස්වයංභූ ඥානයෙන් යුක්ත වූ දේශකයන් අතර උතුම් වූ උන්වහන්සේ එය පිළිගත් සේක. ඒ ප්‍රදීපය එදා වෘක්‍ෂයන් විනිවිද යමින් බැබළුන.

ඒ ලෝකබන්ධු වූ බුදුන්වහන්සේ උදෙසා පහන්වැටී දහසක් යෙදුවෙමි. මාගේ ඒ ප්‍රදීපයෝ දවස් හතක් දැල්වී නිවී ගියාහ.

මම ඒ විත්තප්‍රසාදයෙන් ද සිතේ ප්‍රාර්ථනා බලයෙන් ද මිනිසන් බව අත්හැර දෙවිවිමනක උපන්නෙමි.

දේවත්වය ලැබුවා වූ මට මනාව නිර්වාණය වූ දිව්‍ය විමානායක් විය. එය භාත්පසින් බබලයි. මේ ප්‍රදීප අහසේ එලයයි.

එකලහි මට සියළු දෙවියන් ඉක්මවා භාත්පසින් යොදුන් සියයක් ආලෝකමත් කළෙමි. මේ පහන් පූජාවේ ආනිශංසයයි.

දෙවියන්ට අධිපතිව කල්ප තිහක් දෙව්ලොව රජකළෙමි. කිසිවෙක් හා හඳුනා නොගනිත්. මේ පහන්පූජාවේ ආනිශංසයයි.

මම විසිඅට වරක් වක්‍රවර්ති රජවිමි. භාත්පස යොදුන් සියයක් දිවාරාත්‍රී දකිමි.

දහසක් ලෝකයන් නුවණින් දකිමි. බුදුසසුනෙහි දිවැස් ලැබුවෙමි.
මේ පහන්පුජාවේ අනුසස්සය.

කල්ප තිස්දහසකට පෙර සුමෙධ නම් බුදුන්වහන්සේ පහළ වූහ.
පහන් සිතින් මා විසින් උන්වහන්සේට පහන් පුජා කරන ලදී.

සිව් පිළිසිඹියාද අෂ්ට විමොක්ඛද අභිඥා සයද අවබෝධ කර
ගත්තෙමි. බුද්ධ අවවාදය පිළිපැද්දෙමි.

ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පසුකලක දෙවරම් මහ වෙහෙරෙහි
මහා සංඝයා මැද වැඩසිටිමින් ඔහුව දිවැස් ලැබුවන් අතර අගතැන්හි
තැබිය.

"මහණෙනි, මාගේ ශ්‍රාවකයන්ගෙන් දිවැස් ඇත්තවුන් අතර මේ
අනුරුද්ධ තෙරුන් අගතැන්හි තබමි."

ඔහු විමුක්ති සැපය විදිමින් හැසිරෙන්නේ එක්දිනක් තමාගේ
ප්‍රතිපත්ති පිරිම ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරමින් හටගත් ප්‍රීතියෙහිමිනස් ඇත්තේ ප්‍රීති
වාක්‍යයක් ලෙස "පහාය මාතා පිතරො" (මව්පියන් අහභැර) යන ගාථාවන්
ප්‍රකාශ කළේය. තෙරුන් වහන්සේගේ පැවිද්ද හා රහත්වීම ප්‍රකාශ කරන්නා
වූ සංගීතිකාරකයන් වහන්සේලා විසින් මුලින් ගාථා සතරක් ප්‍රකාශ කර
ඇත. ඊට අනතුරුව ඇති ගාථා තෙරුන්ගේ අරියවංස ප්‍රතිපදාව පිළිබඳ
සතුටු වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලදී.

ඉතිරි සියළුම ගාථාවන් ඒ ඒ කාරණය හේතුකොටගෙන තෙරුන්
විසින්ම කියන ලදැයි කියත්. මෙසේ හැම අයුරකින්ම මේ ගාථාවන්
තෙරුන් විසින් කියන ලදැයි ද තෙරුන් උදෙසා ප්‍රකාශ කරන ලදැයිද
දතයුතුයි. ඒ මෙසේය.

මව්පියන්ද, සහෝදර සහෝදරියන්ද, නැයන්ද අහභැර දමා පස්කම්
සැප ප්‍රතික්‍ෂෙප කොට අනුරුද්ධ තෙම ධ්‍යාන කරයි.

සිත පිනවන නොයෙක් තාලවලින් යුත් නැටුම් ගැයුම්වලින්
සමන්විත වූයෙමි මාර විෂයෙහි ඇලුමේ එයින් ශුද්ධියකට නොපැමිණියෙමි.

එයද අතහැර බුද්ධ ශාසනයෙහි ඇලුනෙම් සියළු කාමඕසයන් මැඩපවත්වා අනුරුද්ධ තෙම ධ්‍යාන වඩයි.

මුනිවරයන් වහන්සේ දෙවැන්නෙක් නැතිව හුදෙකලාව පිණිඨපාතයෙන් වැලකී මේ ආශ්‍රව තුරන් කළ අනුරුද්ධ පාංශුකුලයන් සොයයි.

මුනිවරයන් වහන්සේ පාංශුකුල වස්තූයන් සෙව්වේය. ගත්තේය. සේදුවේය. පාටගැන්වීය. පොරවා ගත්තේය.

යමෙක් බොහෝ දේ පතන්නේද එයින් සතුටට පත්නොවන්නේද නුසුදුසු අය සමග එක්වූයේද එයින් උඩඟු වූයේද මේ කෙලෙස් සහිත පාපධර්මයෝ ඔහුට ඇතිවෙත්.

අල්පේච්ඡ වූයෙම්, සිහි ඇත්තේ සතුටු සිතැත්තේ ද්වේෂ රහිත වූයේ විචේකයෙන් යුත් සිතැත්තේ නිතර අරඹන ලද චීර්ය ඇත්තේ වෙමි.

මේ බෝධිපාක්ෂික කුසල ධර්මයෝ ඔහුට වෙත්. බුදුන්වහන්සේ විසින් ඔහු ආශ්‍රව නැත්තෙකැයි ප්‍රකාශ කරන ලදී.

මගේ සිතිවිල්ල දැනගත් ලොව අනුත්තර වූ භාග්‍යවතුන් විහන්සේ සෘද්ධියෙන් ඇතිකරගත් මනෝමය කයකින් මා ලඟට වැටීයේය.

යම්විටක මෙබඳු සිතිවිල්ලක් මට වීද ඊට වඩා උතුම් දෙයක් දේශනා කළේය. අප්‍රමාදයෙහි ඇලුනා වූ බුදුන්වහන්සේ අප්‍රමාදය දේශනා කළ සේක.

මම උන්වහන්සේගේ ධර්මය දැනගෙන සසුනෙහි ඇල්මෙන් වාසය කළෙමි. ත්‍රිවිද්‍යාවන් ලබාගතිමි. බුද්ධ අවචාදය කරන ලදී.

යම්භෙයකින් පනස්පස් අවුරුද්දක් මම නේසජ්ජික වීමි. විසිපස් අවුරුද්දක් විද්ධිය (නිදිබර බව) නැතිකරන ලදී.

නතර වූ සිත් ඇති තාදිගුණයෙන් යුක්ත වූවහුගේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නතරවිය. වක්‍රමත් වූයේ සසල නොවී පිරිනිවන් පෑවේය.

කම්මැලි නැති සිතින් වේදනා ඉවසා ගත්තේය. පහනක් මෙන් සිතෙහි විමෝක්‍ෂය නම් වූ නිර්වාණය අවබෝධ විය.

දැන් මුනිවරයන් වහන්සේ පිරිනිවන්පෑ කල්හි ස්පර්ශය පස්වෙනි කොට ඇති අන්‍ය වූ චිත්ත වෛතසික ධර්මයෝ නොවන්නාහ.

ජාලිනිය! (තමාටම) නැවත මේ දේව ආත්මභාවයෙහි මාගේ වාසයක් නැත. ජාතිය සංසාරය මා විසින් ක්‍ෂීණ කරන ලදී. නැවත උපතක් නැත.

යම් ක්‍ෂීණාශ්‍රව හික්‍රවකට මොහොතකින් බ්‍රහ්මලෝකය සහිත සහශ්‍රී ලෝකධාතුව ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වශයෙන් දැනගත හැක. සෘද්ධි බලයෙන් චුතුපපාත ඥානයේද වසීබවට පත් ඒ හික්‍රව දේවතාවිය දකියි.

මට පෙර තණකොල ගෙනෙන දුප්පත් 'අන්තහාර' වීම්. යසස් ඇති උපරිධං ශ්‍රමණයන් වහන්සේට ඉදිරියට ගොස් දානය පිළිගැන්වීම්.

ඒ මට ශාක්‍ය කුලයෙහි උපන්නෙම් අනුරුද්ධ යැයි නම් කළහ. මනා තාලයන්ගෙන් ප්‍රබෝධමත් වූ නෘත්‍ය ගීත ආදියෙන් සමන්විත වූයෙමි.

ඉක්බිති බිය නැති සම්බුද්ධ වූ ශාස්තෘන් වහන්සේ දැක්කෙමි. උන්වහන්සේ කෙරෙහි සිත පහදවා අනගාරික සසුනෙහි පැවිදි වූයෙමි.

යම්තැනක මා පෙර වාසය කෙළෙමිද ඒ පෙර විසූ ජීවිත පිළිවෙල දැනිමි. තච්චිසා දෙවිලොව ශක්‍රයාව සිටියෙමි.

සත්වරක් මම මිනිසුන් අතර රජකම් කළෙමි. මුළු දඹදිව ජයග්‍රාහී වූ මම දඬුවමින්, ආයුධයෙන් තොරව ධර්මයෙන් රට පාලනය කළෙමි.

එයින් සතක් හා මෙතැන් සිට සතක් යන දාහතරක් ආත්මභාවයන් දෙවිලොව සිටියා වූ මම දැනගත්තෙමි.

අභිඤ්ඤාපාදක වතුර්ථ ධ්‍යාන සමාධියෙහි ශාන්ත වූයෙමි, මනාව සිත පිහිටියෙමි. කෙලෙස් නැතිකිරීමෙන් ලබාගත් විශුද්ධ වූ දිවැස ලබා ගත්තෙමි.

සත්ත්වයන්ගේ යාම-ඊම සංඛ්‍යාත චුතුපපාතය දනිමි. පස්වැදෑරුම් ධ්‍යානයෙහි පිහිටියෙමි මෙබඳු තත්වයකට, එබඳු තත්වයකට පත්වූ සැටි දකිමි.

මා විසින් බුදුන් වැඳ බුදුන්ගේ ශාසනය පිළිපැද්දෙමි. සසරට හේතුවන ලොකුබර බිම තබන ලදී.

මම වජ්ජීන්ගේ වේලුව ගමෙහි ජීවිතය අවසන් කිරීම සඳහා එක උණපඳුරක් යට ආශ්‍රව රහිතව පිරිනිවන් පාන්නෙමි.

එහි පහාය යනු අත්හැර. මාතෘපිතරො යනු මවද පියාද. එයින් අදහස් කළේ මෙයයි. යම්සේ අත් කිසිකෙනෙක් නෑදැයන්ගෙන් හෝ භවභෝග සම්පත්වලින් පිරිහුනේ පැවිදි වෙත්. පැවිදි වූවාහුද විවිධ කටයුතුවල යෙදී සිටිත්. අප එසේ නොවේ. අපි වනාහි බොහෝ නෑපිරිසක්, මහත් වූ ද වස්තු සමූහයක්ද අතහැර කාමයන්හි අපේක්ෂාවක් නැතිව පැවිදි වූවෝ වෙමු. ක්‍රමයකි යනු ආරම්භ, ලකඛණ යන දෙවැදෑරුම් ධ්‍යානයන්හි යෙදුනේ වෙයි. සමෙතො නවවගීතෙහි යනු නෘත්‍යයන්ගෙන් හා ගීතයන්ගෙන් යුක්ත වූයේ. නෘත්‍යයන් බලන්නේ ගීතයන් අසන්නේ යන අර්ථයි. සමමතො යනු නෘත්‍ය ගීතයන්ගෙන් පූජිත වූයේ යන අර්ථයි. සමමතාලපපබොධනො යනු මනා තාලවලට අනුව පවත්වන ශබ්දයන්ගෙන් අඵයම පුබුදුවිය යුතු. නතෙන සුදධිමජ්ඣධගා යනු ඒ කම්සැප විදීමෙන් සසර පිරිසිදුබවට පත් නොවූයෙමි. මාරසස විසයෙ රතො යනු කෙලෙස් මාරයාට විෂය වූ කාමගුණයන්හි ඇළුණු, කෙලෙස් මාරයාට විෂය වූ කාමවස්තු පරිභෝජනයෙන් සසර පිරිසිදුවීම වන්නේය යන දෘෂ්ටිය ඇත්තෙක් වී යන අර්ථයි. ඒ නිසා කිය. එතඤ්ඤා සමතිකකම ආදිය කිය.

එහි එතං යනු මේ පස්වැදෑරුම් කාම ගුණයෝය. සමතිකකම යනු අතහැර දමා, අපේක්ෂා රහිතව, ඉවතලා යන අර්ථයි. සබ්බොසං යනු කාමමිස ආදී සියළුම මිසයන්, පඤ්ඤාකාම ගුණයන් ස්වරූප වශයෙන් දක්වන්නට රූපා-සඳූ ආදිය කිය. එහි මනොරමා යනු ලොල්බව ඇති

කිරීම් වශයෙන් සිත රමණය කරන්නේනුයි මනොරම නම් වේ. මනාපියා කියාද කියා ඇත. යම්සේ 'කතමෙ පඤ්ච මනාපියා රූපා මනාපියා සද්දා' යනුවෙන් කියා ඇති බැවිනි. පිණ්ඩපාත මතිකකනො යනු පිණ්ඩපාත පිලිගැනීම ඉක්මවා, පිණ්ඩපාත ගැනීමෙන් වැලකී යන අර්ථයි. එකො යනු හුදෙකලා, ශ්‍රමණයන් රහිතව, අදුනියො යනු තණ්හාව නැති, තණ්හා යනු පුරුෂයාට දෙවන නමයි. 'තණ්හා දුනියො පුරිසො' (තණ්හාව දෙවන පුරුෂයායි.) එසති යනු සොයයි. විචිති යනු සොයන්නේ ඒ ඒ තැන්වල කිළිටි ගොඩවල්වල පංශුකුල වස්ත්‍ර තිබෙන තැන්වල සෙවිය. අගහි යනු සොයා අසුවී වැකුණා වූද දේ පිළිකුල් රහිතව ගත්තේය. ධොවී යනු සේදීය. රජයී යනු සෝදාගත් වස්ත්‍ර මසා කැප වූ පාටක් ගත්වන ලදී. ධාරයී යනු වර්ණ ගත්වා කප්බිඳු තබා දැරුවේය. පොරවා ගත්තේය.

දැන් පාවිච්චියදායෙ ප්‍රාවිච්චි වංසදාය නම් තැන ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් දෙන ලද අවවාද ගැනත් එයින් ද තමාගේ අර්ථසිද්ධිය මස්තකප්‍රාප්ත වීම දක්වමින් මහිචේෂා ව අසනතුටුටො ආදී ගාථාවන් කිය. එහි මහිචේෂා යනු මහත් වූ වසතුන් කැමැති, විශාල විශාල වූ බොහෝ වස්තුන් කැමැති වන්නේ යන අර්ථයි. අසනතුටුටො යනු සතුටු නොවූයේ ලද පමණින් සතුටුවීම ආදී සන්නෝෂයෙන් තොර සංසටුටො යනු ගිහියන් සමග හෝ පැවිද්දන් සමග හෝ නුසුදුසු අය ආශ්‍රය කරන්නේ උදධතො යනු කලබ වූ සිත් ඇති තසස යනු මහිච්ඡ ලොකුටට ප්‍රාර්ථනා කරන්නනුට යනාදී ලෙස කියූ පුද්ගලයාට ධම්මා යනු බොහෝ දේ පැතීමෙන් අසන්නෝෂ වූ ඇසුරු කිරීමෙන් අවුල් සහගත බව ඇතිවීම ආදී ලාමක බැවින් පාපකා පවිටු වූ සංකිලෙසිකා යනු ඔහුගේ සිතේ කිලිටි බව ඇතිකරන හේතුවෙන් කිලිටි ඇතිකරන ධර්මයෝ භොනති වෙත්. සතොව අපච්චේෂා යනු යම්කලෙක වනාහි මේ පුද්ගලයා කලාණ මිත්‍රයන් ඇසුරු කරන්නේ, හජනය කරන්නේ, සේවනය කරන්නේ බණ අසන්නේ සිහිනුවණින් මෙනෙහි කරන්නේ, සිහි ඇත්තේ බොහෝ දේ පැතීම අත්හැර සුළු දෙයක් පතන්නේ වෙයි. අසතුට හැර සනතුටුටො සතුටු වූයේ සිතට පීඩාකරන විකෂේපය හැරදමා අවිසාතවා විකෂිප්ත නොවූයේ, සිත තැන්පත් වූයේ ගණසංගණිකාව අතහැර පවිචේකරනො යනු විචේකයට ඇති කැමැත්ත නිසා, කලකිරීම පිණිස ඇති වූ ධර්ම ප්‍රීතියෙන් විතො මනාසින් ඇත්තේ, සතුටු සිත් ඇත්තේ, සියළු ආකාරයේ කුසිතබව නැති කිරීමෙන් ආරදධවිරියො අරඹන ලද චිරය ඇත්තේ,

එකල්හි තසස මෙසේ අල්පේච්ඡතාව ආදී ගුණයන්ගෙන් යුක්ත වුවහොත්, ඉමෙ මේ සතිපට්ඨාන ආදී තිස්හත් ප්‍රභේදයන් ඇති ත්‍රිවිධ වූ විදර්ශනාව වඩන්තා වූ කුසලත්වය ඇති බැවින් දක්ෂ වූ මාර්ගයට පිළිපත් බෝධිපාකෂික ධම්මාභොනති ධර්මයෝ වෙත්. සො හෙනෙම ඒවායින් යුක්ත තැනැත්තා සියළු ආකාරයේ ආසවයන් බහා තැබීමෙන් අග්‍ර වූ මාර්ගය පැදීමේ පටන් අනාසවොච හොති ආශ්‍රව නැත්තේ වෙයි. මෙසේ වුතෙන කී කල්හි මහෙසිනා බුදුන්වහන්සේ විසින් පාවිච්චිවංසදායෙ යනු පාවිච්චි වංසදාය නම් ස්ථානයෙහි මහාපුරුෂ විතර්කයන් මස්තකප්‍රාප්ත වීම් වශයෙන් යන අදහසයි. මම සංකප්‍පමඤ්ඤාය යනු මේ ධර්මය අල්පේච්ඡයන් සදහාය බොහෝ දේ පතන්නවුන් සදහා නොවේ යනාදී ක්‍රමයෙන් මහාපුරිස විතර්ක වශයෙන් අරඹා මස්තකප්‍රාප්ත කරගන්නට අසමත්ව සිටියා වූ මගේ සිතිවිල්ල දැනගෙන, මනෝමයෙන මනසින් නිර්මාණය කරන ලද, වෙනස්වීමෙන් යන අර්ථයි. ඉද්ධියා යනු මේ ශරීරය මේ සිත මෙන් වේවා! යි මෙසේ පැවති අධිෂ්ඨාන සෘද්ධි බලයෙන්, යදා මෙ අහු සංකප්‍පො යනු යම්කලෙක මගේ අටවැනි මහාපුරිස විතර්කය කෙබඳුවේද යන විතර්කය විය. තතො මම සංකප්‍පමඤ්ඤාය ඉද්ධියා උපසංකම් එයින් මගේ සංකල්පය දැනගෙන සෘද්ධියෙන් පැමිණියේය යයි යෙදීම වේ. උතතරිදෙසයි යනු මේ ධර්මය ප්‍රභඤ්ච රහිතයන්ටය. ප්‍රභඤ්චයෙහි ඇලුනවුනට නොවේ. මේ අටවැනි මහාපුරිස විතර්කය පුරන්නේ මතු දේශනා කල්ලේය. ඒ දේශිත ධර්මය දක්වන්නේ මෙසේ කිය. නිෂ්ප්‍රභඤ්චයෙහි ඇලුනා වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ නිෂ්ප්‍රභඤ්ච දේශනා කරයි. ප්‍රභඤ්චය යනු රාගාදී කෙලෙස්ය. ඒවා සංසිද්ධිම සදහා, ඒවා නොමැති බැවින් ලෝකෝත්තර ධර්මයන් නිෂ්ප්‍රභඤ්ච නම් වේ. ඒ නිෂ්ප්‍රභඤ්චයෙහි යෙදුනා වූ ඇලුනා වූ භාග්‍යචතුත් වහන්සේ යම්සේ මට එය ලබාගත හැකිවේද එබඳු ධර්මයක් දේශනා කල්ලේය. සාමුක්කංසික චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මදේශනාව පවත්වන්නේයැයි යන අර්ථයි. තසසාහං ධම්ම මඤ්ඤාය යනු ඒ ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ධර්මය අසා නියමාකාරයෙන් පිළිපදින්නේ වාසය කල්ලේය. ත්‍රිශික්ෂා වල එකතුවක් වූ සාසනෙ සසුනෙහි රතො ඇලුනේ ආශා ඇත්තේ වී යන අර්ථයි.

ශාස්තෘන් වහන්සේ සමග තමන්ගේ මුනගැසීමත් එයින් සිදුවූ යහපතත් දක්වා දැන් තමාගේ පැවිදි කාලයේ පටන් අරඹන ලද චීර්ය ඇති කයෙහි අපේක්ෂාවක් නැති බැවින් සැතපීමේ සැපය, ස්පර්ශයේ සැපය පරිත්‍යාග කිරීමද උත්සාහවන්ත බව ඇතිවූ කාලයේ පටන් අරඹන

ලද විරිය ඇති බව දක්වන්නේ පඤ්චනපඤ්ඤාස වසසානී (පනස්පස් වර්ෂයක්) යනාදී ගාථාව කිය. එහි යනො නෙසජ්ජකො අහං යනු යමක පටන් යෝග අනුකූලතාවය හා කමටහන් මගින් ඇතිවූ සන්පුරුෂ වර්යාවනුත්, සැහැල්ලු පැවැත්මත් ආදී වූ ගුණයන් දැක පනස්පස් වර්ෂයක් නෙසජ්ජක ධුතංගධරයෙක් වීම්. යනො මිදධං සමුහනං යනු යමක පටන් මා විසින් නිදිවර්ජනව විසිපස් අවුරුද්දක් ගතවිය. තෙරුන්ට පනස්පස් අවුරුද්දක් නෙසජ්ජක අංගය සමාදන් වී සිටීමට පෙරාතුව විසිපස් වර්ෂයක් නින්ද නැතිවිය. ඊට පසුව ශරීරයට වෙහෙස දැනීමෙන් පශ්චිම යාමයේදී නින්ද ගියේයැයි කියත්. නාහු අසසාස පසසාසා යනු මුල් ගාථා තුන බුදුන් පිරිනිවී කල්හි හිඤ්ඤන් විසින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කිම පිරිනිවන් පෑ සේක්දැයි විචාරණ ලද්දේ පිරිනිවන්පෑ බව දන්වමින් කිය. එහි නාහු අසසාස පසසාසා ධීතවිතසස තාදිනො යනු අනුලොම ප්‍රතිලොම වශයෙන් අනේකාකාරයෙන් සියළු සමාපත්තීන්ට සමවැද ඉන් නැගිට සියල්ලට පසුව වතුරට ධ්‍යානයෙහි සිටියා වූ සිත් ඇති නාදී ගුණ ඇති භාග්‍යවන් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ නොවූහ යන අර්ථයි. මෙයින් යම්හෙයකින් වතුරට ධ්‍යානයට සමවැදුනු ඇත්තාගේ කාය සංඛාරයෝ නිරුද්ධ වෙත්. කාය සංඛාර යනු ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ය. ඒ නිසා වතුරට ධ්‍යානයට සමවැදුනු ඤාණයෙහි පටන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නොවූයේයැයි දක්වයි. එජා (තද ආශාව) සංඛ්‍යාත තණ්හාවෙන් තොර බැවින් අනෙජො අනෙජ නම් වේ. සමාධියෙහි පිහිටි බැවින් අනෙජො සනතිමොරබ්‍හ යනු නිවන අරමුණුකොට වකබුමා යනු ඇස් පසක් ඇති බැවින් වකබුමා නම් වේ. පරිනිබ්බනො යනු පිරිනිවන්පෑවේය. මේ වනාහි මෙහි අර්ථයි. නිර්වාණය අරමුණු කරගෙන වතුරට ධ්‍යානඵල සමාපත්තියට සමවැද තදනන්තරවම අනුපාදිසෙස නිබ්බාණ ධාතුවෙන් පිරිනිවන්පෑවේය. අසලලිනෙන යනු නොසැඟවුණු, විකසිත වූම සිතෙන් විනෙන. වෙදනං අජ්ඣවාසයී යනු සිහිකල්පනා ඇත්තේ වී මරණ වේදනාව ඉවසා වදාළේය. එසේ නැතිව වේදනාවෙන් පීඩිතව එහෙ මෙහෙ පෙරළන්නේ නැත. පජ්ජාතසෙසව නිබ්බානං විමොකෙධා වෙතසො අහු යනු යම්සේ තෙල්ද පහන්වැටියද හේතුකොටගෙන බබලන්නා වූ, දිලෙන්නා වූ ප්‍රදීපය ඒවා අවසන් වූ විට නිවීයයි. නිවුනේද කිසිතැනක ගොස් නොසිටියි. ස්ථිරවම අතුරුදන් වෙයි. නොපෙනී යයි. මෙසේ ක්ලේශ අභිසංඛාර නිසා පවත්නා වූ ස්කන්ධ සමූහය ඒවායේ ඤාය වීමෙන් නිවී යයි. නිවුනේද කිසිතැනකට ගොස් නොසිටී. ස්ථිරවම අතුරුදන් වෙයි. නොපෙනී යයි කියා දක්වයි. ඒ නිසා කියන ලදී. 'පණ්ඩිතයෝ මේ පහන මෙන් නිවී යත්. සුළං

වේගයෙන් සැලෙන ගිනිදැල්ල මෙන්, ආදිය මෙනි. එතෙ යනු පිරිනිවන්පානා මොහොතෙහි ශාස්තෘන් වහන්සේගේ සන්තානයෙහි පවතින්නා වූ ස්වභාවයන් තමන්ගේ ප්‍රත්‍යක්‍ෂභාවයෙන් කියන ලද පස්වීම කාලයේ පසුව සිත් පහළවීම නොවන බැවින්ය. දානී යනු දැන්. එසසපඤ්චා යනු ස්පර්ශය පස්වෙනිකොට ඇති ධර්මයන්ගේ ප්‍රකට බැවින් කියන ලදී. එසේම විතතුප්‍යාද කථාවෙහිද ස්පර්ශය පස්වෙනිකොට ඇතිබව කලින්ම කියන ලදී.

අඤ්ඤාධම්මා යනු නිසසය සහිත අත්‍ය ව්‍යත වෛතසික ධර්මයෝ - පිරිනිවන්පෑම හා සම්බන්ධ චිත්ත වෛතසිකයන් නොවේ. කිම නොවන්නේද? සත්‍ය වශයෙන් නොවෙත්. සැක රහිත බැවින් ඔවුන් සදහා නොවන්නේ යැයි නොකිය යුතුයි. අනිත් අය වනාහි සේක පුපුරුණයන්ට මෙන් වන්නේ නොවේදැයි සැක කරයි. එබඳු සැකයක් ඇතිවීම වැලැක්වීම සදහා අනිත් ධර්මයෝ නොවෙත්යැයි කියන ලදී. නට්ඨානී පුනාචාසො දෙවකායසමීං ජාලිනී යනු මෙහිදී 'ජාලිනී' යන නමින් දේවතාවිය අමතයි. දේව ආත්මභාවයෙහි දේව සමුහයා අතර පහළවීම වශයෙන් දැන් මට මෙහි වාසයක් නැත යන අර්ථයි. එයට කරුණු කීය. 'විකබ්ණො' ආදී වශයෙනි.

ඒ දෙව්දූව වනාහි පෙර ආත්මභාවයේ තෙරුන් වහන්සේගේ ඇපලපස්ථාන කරන්නිය විය. ඒ නිසා දැන් තෙරුන්වහන්සේ දිරාපත් වී වයසට පත්ව සිටිනු දැක පැරණි හිතවත්කමින් ඇවිත් 'යම්තැනක ඔබ පෙර වාසය කළේද' එහි සිත පිහිටුවන්න කියා දේව ආත්මයක ඉපදීමට ඉල්ලා සිටියේය. 'ඉක්බිති දැන් නැත' යනාදියෙන් තෙරුන් වහන්සේ ඇයට පිළිතුරු දුන්නේය. ඒ අසා දෙව්දූව බලාපොරොත්තු රහිත වූවා එහි අතුරුදහන් වූවාය. ඉක්බිති තෙරුන්වහන්සේ අහසට පැන නැගී තමන්ගේ ආනුභාවය සබ්‍රහ්මචාරීන් වහන්සේලාට ප්‍රකාශ කරන්නේ 'යසස මුහුතෙත' (යමෙකුට මොහොතින්) යන ගාථාව ප්‍රකාශ කළේය. එහි අර්ථය නම් යසස යම් ඒ ක්‍ෂීණාශ්‍රව හික්‍ෂ්‍යවකට මොහොතක් පමණකින්ම. සහසසධා සහග්‍ර ආකාරයකින්, ති සහග්‍රයක්, මහා සහග්‍රයක් ප්‍රභේදයෝ ලොකො සබ්‍රහ්මකපෙසා යනු බහුලොව සහිත සංවිදිනො මනාව දැනගෙන, ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වශයෙන් දැනගත්තේ මෙසේ ඉදධිගුණෙ සාද්ධි ගුණයෙන් චුතුපපාතෙව වසී චුතුපපාත ඤාණයෙහි වසීප්‍රාප්ත වූයේ ඒ හික්‍ෂ්‍යව එළඹී කල් ඇතිකල්හි දෙවතා පසසති ඔහුට දෙවියන් දැකීමේ ශක්තිය පිරිහීමක්

නොවේ යනුයි. තෙරුන් වහන්සේ විසින් වනාහි ජාලිනී දෙව්දූවට පිළිතුරු වදන් දීම් වශයෙන් නන්දීදානි (දැන් නැත) යනාදී ගාථාවෙන් කියූ කල්හි හික්කුන් වහන්සේලා ජාලිනී දේවතාවිය නොදැක කීම! තෙරුන්වහන්සේ වනාහි බණකීම් වශයෙන් යමක් ප්‍රකාශ කරන්නේ යැයි සිතූහ. ඒ හික්කුන්ගේ සිතිවිල්ල දැනගෙන තෙරුන් වහන්සේ 'යසස මුහුනතන' (යමකුට මොහොතකින්) යන ගාථාව කීය. අනන්තාරො මෙනම් ඇති. පෙර ආත්මභාවයෙහි සාසභාරකො ආභාරය සොයාගැනීම සඳහා බැලුමෙහෙ කොට ජීවත්වන. සමණ යනු නසන ලද පව් ඇති. පටිපාදෙසිං ඉදිරියට ගොස් පූජා කළෙමි. පැහැදීමෙන් ඉදිරියට ගොස් ආභාරදානය දුන්නේය යන අදහසයි. උපරිටඨං මෙබදු නමක් ඇති පසේබුදුවරයන් වහන්සේ. යසසසිතං යනු කීර්තිමත් වූ, පැතුරුණා වූ යසස් ඇති. මේ ගාථාවෙන් තමාගේ අවසාන ආත්මභාවයේ මහත් වූ සැපසම්පත් ලැබීමට හේතුකාරණා වූ තමාගේ පෙර කර්මය දක්වයි. ඒ නිසා 'සොමහි සක්කාකුලෙ ජානො' (ඒ මම සාකා කුලයෙහි උපන්නේ) යනාදී ගාථාව කීය. ඉතො සත්තා යනු මේ මිනිස්ලොවින් චුතව දෙව්ලොව දිව්‍යමය ආධිපත්‍යය ඇතිව, තතො සත්ත යනු ඒ දෙව්ලොවින් චුතව මිනිස්ලොව වකුචරිනී වී, සංසරානි වතුදදාසා යනු ආත්මභාව දාහතරක් ගතකිරීමෙන්, නිවාසමහි ජානිසස යනු පෙරවිසූ ජීවිතය දැනගත්තෙමි. දෙව්ලොකෙට්ඨිනො තදා යනු එයද මේ ආත්මභාවයේදී ම නොවේ. ඉක්බිති යම්විටක මෙයින් කලින් ආත්මභාවයකදී දෙව්ලොව සිටි බව දැනගත්තෙමි යනුයි. දැන් තමා විසින් දිවැස හා චුතුපපාතඥානය අවබෝධ කරගත් ආකාරය දක්වන්නේ 'පඤ්චංගිකෙ' ආදී ගාථා දෙක ප්‍රකාශ කළේය. එහි පඤ්චංගිකෙ සමාධිමහි යනු අභිඤ්ඤාපාදකොට ඇති වතුර්ථ ධ්‍යාන සමාධියෙහි, ඔහු වනාහි ප්‍රීතිය පැතිරීම, සැපය පැතිරීම, සිත පැතිරීම, ආලෝකය පැතිරීම, ප්‍රත්‍යවෙක්‍ෂා කිරීම, නිමිතත යන මේ අංග පසකින් යුක්ත බැවින් පඤ්චංගිකො සමාධි අංග පසකින් යුත් සමාධිය යැයි කියනු ලැබේ. සනෙන යනු විරුද්ධ දේවල් සංසිදීමෙන්, අග්‍රපසගචල ශාන්ත බව ද ඇතිවූ කල්හි එකොදිභාවිතෙ යනු එක්තැන් වූ පිරිසිදු, වසඟයට පත් යයි අර්ථ ගතයුතුයි. පටිපපසසදධිලදධමහි යනු කෙලෙසුන් සම්පූර්ණයෙන් යටපත් කිරීමෙන් ලැබූ දිබ්බවකඛුච්ඡුජ්ඣමෙ යනු මේ ආකාර සමාධියක් ඇති කල්හි මගේ දිවැසේ නුවණ පිළිබඳ විඤ්ඤාන ඇතිවූ උපක්ලේශයන් එකොලසකින් මිදීම හේතුකොටගෙන පිරිසිදු විය. චුතුපපාතං ජානාමි යනු සත්ත්වයන්ගේ චුතවීමද උපතද දැනිමි. එසේ දන්නෙමි 'මේ සත්ත්වයෝ අසවල් ලෝකයෙන අවුත් මෙහි උපත්හ. මෙලොවින් ගොස්

අසවල් ලෝකයෙහි උපදිත් යනාදී ලෙස සත්‍යානං ආගතිං ගතිඤ්ච සත්ත්වයන්ගේ ඒමද යාමද දනිමි. දන්තේ පමණක් නොව නෙසං ඔවුන්ට ඉසව්‍යාවං මිනිසත්ඛව, අඤ්ඤාභාවං එයින් අමතර තිරිසන් ගති ආදියද ඉපදීමට කල් ඇතිවම දනිමි. මේ සියල්ල පස්වැදෑරුම් සමාධියෙහි අඩංගු වන්නේ යැයි දක්වමින් 'සධානෙ පඤ්චංගිකෙ ධීනො' (පස් වැදෑරුම් ධ්‍යානයෙහි පිහිටි) යැයි කිය. එහි පඤ්චංගිකෙ සධානෙ ධීනො යනු පස්ආකාර ධ්‍යානයෙහි පිහිටා මෙසේ දනිමියි යන අර්ථයි. මෙසේ ත්‍රිවිද්‍යාවන් දක්වා ඒ සමග පෙර දක්වන ලද ත්‍රිවිද්‍යාවන් සමග කෘත්‍යයන් හටගැනීම දක්වමින් 'පරිච්ඡේණො මයා සත්ථා' ආදී ගාථා දෙක කියන ලදී. එහි වස්ඡනං වෙච්චගාමෙ වජ්ජීරට වේලුව නම් ගමෙහි යම්තැනක වජ්ජී රටේ වේලුව ගමේ අවසන් වස විසුසේක්ද එහි හෙට්ඨතො වෙච්චගුම්ඛසමීං යනු එහි එක් උණපඤ්ඤාක් යට, නිබ්බායිසසනති නිවෙන්නෙමි අනුපාදිසෙස නිර්වාණ ධාතුවෙන් පිරිනිවන් පාන්නෙමි යන අර්ථයි.

අනුරුද්ධ ථේර ගාථා වර්ණනාව නිමියේය.

20-1-10

'සමණසස අනු චිත්තා' ආදී ගාථාවන් ආයුෂ්මත් පාරාපරිය තෙරුන්ගේය. මෙහි කථාවස්තුව පහත දක්වා ඇත. මේ ගාථාව බුදුන් වහන්සේ ජීවමාන කාලයේදී තමාගේ පෘථග්ජන කාලයේ මනස සයවැනි කොට ඇති ඉන්ද්‍රියයන්ට නිග්‍රහ කිරීම් වශයෙන් කියන ලදී. මෙය වනාහි පසුකාලයක බුදුන් පිරිනිවි කල්හි තමාගේද පිරිනිවන්පෑමට අවස්ථාව එළඹී කල්හි ඉදිරියේදී හික්කුන්ගේ ධර්මය පිළිබඳ වැරදි ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශ කිරීම් වශයෙන් කියන ලදී. එහි

පිපුණු මල් ඇති මහා වනයෙහි ධ්‍යාන වඩන්නා වූ උතුම් විවේකයෙන් සිත එක්තැන් කර සිටියා වූ ශ්‍රමණයන් වහන්සේට මෙබඳු සිතිවිල්ලක් ඇතිවිය.

මේ ගාථාව සංගායනා කාරකයන් වහන්සේලා විසින් යොදන ලදී. එහි අර්ථයත් පහත කියන ලද ආකාරයත් අතර සම්බන්ධතාවය මෙයයි.

ශාස්තෘෂත් වහන්සේත් අග්‍ර ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලාත් ඇතැම් මහතෙරවරුන් වහන්සේලාත් පිරිනිවන්පෑ කල්හි අතීත බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ දේශනාවන්හි හා ප්‍රතිපත්ති මාර්ගයන්හි මනාව හැසිරෙන්නා වූ ශික්‍ෂාකාමී භික්‍ෂූන් හිඟවන කල්හි වැරදි ප්‍රතිපත්තීන්හි යෙදෙන දුර්වච භික්‍ෂූන් බහුලවන කල්හි මනාව මල් පිපුණු සල්වනයෙහි හුදෙකලාව සිතේ ඒකාග්‍රතාවයට පත්ව ධ්‍යාන වඩමින් සන්සිඳ වූ පාපයන් ඇති පාරාපරිය තෙරුන්ගේ ප්‍රතිපත්තිය අරභයා විනතා සිතිවිල්ලක් විය. ඉතිරිය :

පුරිසෝත්තම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ජීවමානව සිටියදී භික්‍ෂූන්ගේ වර්යා පැවැත්ම වෙනස් අයුරකින් විය. දැන් වෙනස් අයුරකින් දිස්වෙයි.

සීතලෙන්, සුලඟින් ආරක්‍ෂා වීමටත් හිරිඔතප් ආරක්‍ෂා කරගැනීමටත් වස්ත්‍ර පාවිච්චි කළහ. හීන, ප්‍රණීත වශයෙන් නොසලකා ලද දෙය අනුභව කළහ.

ප්‍රණීත හෝ කටුක හෝ අල්ප වූ හෝ බොහෝ වූ ආහාර ගිණු නොවී එහි ඇල්මක් නැතිව ජීවිතය පවත්වා ගැනීම සඳහා පමණක් අනුභව කළහ.

ජීවිතය පවත්වා ගැනීම සඳහා පිරිකර ලෙස ලැබෙන බෙහෙත් හා ගිලන්පස පිළිබඳව කෙලෙසුන් නැසීමෙහි යෙදී සිටි ඒ භික්‍ෂූහු දැඩිලෙස උත්සුක නොවූහ.

අරණයෙහි හෝ ගසක් මුල හෝ ගිරිකඳුරුවල හෝ විවේකයෙහි ඇලුනාහු විවේකය අරමුණු කරගෙනම වාසය කළහ.

උඩඟු නොවූ සසුනෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇති, පෝෂණය කරන්නට පහසු තද සිත් නැති කීකරු තණ්හා දිට්ඨි ආදියෙන් ගැවසී නොගත් වාචාල නොවී අනුන්ටත් තමන්ටත් හිත පිණිසම පවත්නා වූ,

මේ හේතු නිසා අසන දකින අයට පැහැදීම ඇතිකරන ගමන්බිමන් හා සිව්පසය පරිභෝග කිරීම් ඇතිව ඉරියව් පැවැත්මෙහි සිනිඳු තෙල්ධාරාවක් මෙන් විය.

සියළු ආශ්‍රවයන් ප්‍රතිණ කළාහු මහා ධ්‍යාන වඩන්තාහු අත් අයට මහා ප්‍රයෝජනවත් වූවාහු ඒ තෙරවරුන් වහන්සේලා දැන් පිරිනිවන්පෑවාහ. දැන් එබඳු අය අල්පය.

සසරට පිහිටවන්නා වූ කුසල ධර්මයන්ද එබඳු වූ ප්‍රඥාවගේද නොමැති වීමෙන් ආදී කලයාණ ආදී අංගයන්ගෙන් යුක්ත වූ බුද්ධ ශාසනය විනාශ වන්නේය.

කාය දුශ්චරිතාදී පාපධර්මයන්ට ලෝභාදී කෙලෙසුන්ටද යම් කාලයක් වේද යම්කෙනෙක් මෙබඳු කාලයෙහි කාය, චිත්ත ආදී විවේකය සඳහා අරඹන ලද චීර්ය ඇත්තාහුද ඉතිරි ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කර සඵල කරගන්ට අපොහොසත් වූවාහු

කෙලෙස් වඩන්නා වූ ඔව්හු බොහෝ ජනයාගේ හදවතට පිවිස යම්සේ වනාහි කෙළිලොල් රකුසන් උමතු වූවන් හා බාලයන් කෙරෙහි ආවේස වී සෙල්ලම් කරත් යැයි හඟිමි.

කෙලෙසුන්ගෙන් වැඩගන්නා ලද ඔවුහු ඒ ඒ අසරුප් ක්‍රමයට පිළිපදින්නාහු කෙලෙස් වස්තූන්හි කෙලෙස් සේනාවේ සේනාපති මාරයා විසින් සෝෂා කරන ලද්දේ

සද්ධර්මය අත්හැර දමා ඔවුනොවුන් කළහ කරන්නාහු ඒ ඒ දෘෂ්ටීන් වැළඳගෙන මෙය හොඳය කියා සිතත්.

ගිහිගෙයින් නික්මගියාහු ධනය ද දුදරුවන්ද භාර්යාවද අත්හැර දමා බත් හැන්දක් දෙන්නහු නිමිතිකොට පැවිද්දකු විසින් නොකටයුතු දේ කරත්.

කුස පිරෙන්නට අනුභවකොට නියම කොට ඇති සෙය්‍යාවන් නොසළකා උඩුකුරුව නිදන්නේය. බුදුන් විසින් එපායැයි වදාළ රාජකථා ආදිය කථාකරමින් සිටිත්.

සියළු හස්ත කර්මාන්තයන් මනාව හදාරති. අධ්‍යාත්මය සංසුන් නොවූවාහු සමඟ ධර්මය මෙයැයි සිතත්.

සුවඳ කවන ලද මැටි වර්ගද, තෙල්වර්ගද, සුවඳකුඩු වර්ගද, ජලයද, ආහාරද, ආසනයද, තමන්ට වැඩියෙන් ලැබේය යන බලාපොරොත්තුවෙන් ගිහියන්ට දෙත්.

දැහැටිද ලිවුල්ද මල් හා කැවිලිවර්ගද පිණ්ඩපාතයට ලැබුනා වූ අඹ හා වෙනත් ඇඹුල් වර්ගද දෙත්.

ගිහියන්ට බෙහෙත් දීමේදී වෛද්‍යවරයෙක් වැනිය. ලොකු කුඩා කටයුතුවලදී ගිහියන් මෙනි. සැරසිලිවලින් ගණිකාවන් බඳුය. සැපසම්පත් අතින් ගත් ක්‍ෂත්‍රියයන් මෙනි.

මැණික් නොවන දේ මැණික් ලෙස දක්වන වංචනික වූ කපටි ප්‍රයෝගයන් කරන්නා වූ මිථ්‍යා ආජීවයෙන් ජීවත් වන්නාහු ආමිෂය පරිභෝජනය කරත්.

අකැප ප්‍රත්‍යයන්හි කැප ලෙස සලකා හැමතන්හිම මහේවජාව ආදී පාපධර්මයන්ගෙන් මෙහෙයවනු ලබන්නාහු ජීවිකාව සඳහා උපාය මාර්ගයෙන් බොහෝ ධනය ලඟාකර ගනිත්.

තමන්ට සමාජය සලකන ආකාරයට සමාජයට සලකයි. තමා විසින් කළයුතු වතාවතක් ලෙස සලකනවා විනා ධර්මතාවයක් වශයෙන් නොවේ.

අනුන්ට බණ කියන්නේ දිට්ඨධම්ම ආදී නිමිති කර ධර්මදේශනා නොකරයි. ලාභප්‍රයෝජන බලාපොරොත්තුවෙන් එය කරයි.

මෙය සංඝයාට අයත් දෙයකි. (එය මට අයිතිය) කියා කලහ කරති. සංඝයාගෙන් පරිබාහිර වූ මේ පුද්ගලයෝ අනුන්ගේ ලාභප්‍රයෝජන බලාපොරොත්තුවෙන් ජීවත්වන්නා වූ මේ ඇත්තෝ ලජ්ජා නැත්තෝය.

ශ්‍රමණයන්ට සුදුසු ලක්‍ෂණයන්ගෙන් තොර වූ ඇතැමෙක් හිස

මුඩුකොට සඟල සිවුරු පොරවා ලාභසත්කාරවලින් ගිජුව ගරුසත්කාරයන්ම බලාපොරොත්තු වෙත්.

මෙසේ නොයෙක් ආකාර කිලිටි ජීවන ක්‍රමයක් ආරම්භ කළ තැනැත්තාට දැන් අවබෝධ කර නොගත් දෙයක් අවබෝධ කරන්නට හෝ අවබෝධ කළ දෙයක් රැකගන්නට හෝ පහසු නැත.

යම්සේ කටු සහිත වන ලැහැබක ඇවිදින තැනැත්තා මෙන් සිහි උපදවාගෙන මුනිවරයා ගමෙහි හැසිරෙයි.

යෝගිවරයා පැරණි යෝග භාවනාවන්හි යෙදීම සිහිපත්කොට ඒවායේ මනාකොට යෙදීම සිහිපත් කර කෙසේ හෝ පසුව අමානපද සංඛ්‍යාත නිවන ස්පර්ශ කරන්නේය.

මෙසේ කියා වඩන ලද ඉන්ද්‍රියයන් ඇති ශ්‍රමණයන් වහන්සේ නැවත භවයක් නැත්තේ සල්වනයෙහි පිරිනිවන්පෑ සේක.

මේ ගාථාවන් වනාහි තෙරුන්වහන්සේ විසින්ම ප්‍රකාශ කරන ලදී.

මෙහි ඉරියං ආසි භිකඛුනං යනු සුතනිමෙ ලොකනාථමහි පුරුෂොත්තම ලෝකනාථයන් වහන්සේ තිට්ඨනෙන ජීවමානව සිටින කල්හි දැන් ප්‍රතිපත්ති රහිතව අඤ්ඤාථා අනික් අයුරකින් හිඤ්ඤන්තේ පැවැත්ම විය. අඤ්ඤාථාදානි දිසසිති යනු දැන් වනාහි එයින් වෙනස් අයුරකින් හිඤ්ඤන්තේ පැවැත්ම දක්නට ලැබේ. මේ වනාහි ප්‍රතිපත්තිගරුක නොවීම හේතුවයි. දැන් බුදුන් ජීවමාන කල්හි යම් අයුරකින් හිඤ්ඤන්තේ ප්‍රතිපත්තිය වීද එය දක්වන්නට සිත වාත පරිත්‍යාණං (සිතලෙන් වාතයෙන් ආරක්‍ෂාවීමට) ආදිය කියන ලදී. එහි මත්තඤ්ඤියං යනු ඒ මාත්‍රාවන් යෙදීමයි. සිතවාතපරිත්‍යාණං සිතල හා සුලඟ වලක්වා ගැනීමට පමණක්, හිරිකොපිතපටිව්ඡාදනං හිරි ඔතප් වසා ගැනීමට පමණක් සිවුරු පාවිච්චි කළහ. කෙසේද යත්? සනතුට්ඨා ඉතරිතරෙ යම් ඒ පහත් වූ හෝ ප්‍රණීත වූ හෝ ලබන ලද ප්‍රත්‍යයෙහි සතුටට පත්ව, පණිතං යනු උසස් ගිතෙල් ආදියෙන් අනන ලද, ඒවා නැති බවෙන් ලුබං නිරස වූ අපසං යනු සතරපස් පිඩක් පමණක් බහුං යාපනඝථං අභුඤ්ඤංසු යනු ප්‍රණීත වූ බොහෝ ප්‍රමාණයක් වළදන්නාහු නමුත් දිවිපැවැත්මට පමණක් ප්‍රමාණවත්

වූ ආභාරයක් වැළඳූහ. ඒ නිසාම අභිදානා ගිජුවට නොපැමිණ නාධිමුවර්ණනා යනු තදින් නොඇලී ගැල්කරුවන්ගේ ගැල්හි අලවංගුව කැඩීයාමක් මෙන් වණයට යොදන ගැල්වීමක් මෙන්ද අනුභව කළහ. ජීවිතානං පරිකධාරෙ හෙසජේ අථ පච්චයෙ යනු දිවිපැවැත්ම සඳහා පිරිකර ලෙස ලැබුණු බෙහෙත් ආදී ගිලන්පස. යථාතෙ යම්සේ ඒ පැරණි හිකුණු ආසවකඛයෙ උසසුකා ආශ්‍රවයන් නැතිකිරීමෙහි උනන්දු වූවාහු ආසුං වූහ.

එසේම ගිලන් වූවාහු ද ගිලන්පසෙහි බාහුණං. දැඩිව උසසුකා උනන්දු නොවූහ යන අර්ථයි. තපපරායණා යනු විවේකය අරමුණු කරගත්, මෙසේ ගාථා සතරකින් ප්‍රත්‍යයන්හි සතුටත් භාවනාවෙහි අභිරතියත් දක්වන්නහු විසින් එහි ආර්යවංස ප්‍රතිපදාව දක්වන ලදී. නීවා යනු අපි පාංශුකුලිකයෝය. පිණ්ඩපාතිකයෝය. වශයෙන් තමන්ව උසස්කොටත් අනුන් පහත්කොටත් නොකියා, කීකරු නිහතමානී බවෙන් යුතුව යන අර්ථයි. නිවිට්ඨා යනු සසුනෙහි බැඳී ශ්‍රද්ධා ඇතිව, සුභරා යනු අල්පේච්ඡ බවෙන් යුක්ත බැවින් පෝෂණය කිරීමට පහසු මුද්‍ර යනු වත්පිළිවෙත් ද සියළු බහිසරෙහි ද සිලිටි ලෙස කැටයම් කරන ලද රත්රන් මෙන් මොළොක්බවට පත්වූ මුද්‍රකී යනු නොහොත් අහෝ! අනේ ආදී ලෙස කියමින් මුහුණ උස්සා සතුටු මුහුණින් පිළිසඳර කථාවෙහි යෙදී සැප එළවන්නේයැයි කියන ලදී. අථදධමානසා යනු මොළොක් සිත් ඇති, එයින් සුවච බව කියන ලදී. අබ්‍යාසෙකා යනු සිහියෙන් යුක්ත බැවින් කෙලෙසුන්ගේ ස්පර්ශයක් නැති, අතරින් පතර තණහා, දිට්ඨි, මාන ආදියෙන් නොවැසුණු යනුයි. අමුඛරා යනු මුඛරි නොවූ වචනවල ප්‍රගල්භ බවක් නැති යන අර්ථයි. අසංවිතතාවසානුගා යනු යහපත් සිහිවිලිවල වසඟයට ගිය, තමන්ටද අනුන්ටද යහපතක්ම සිතන ස්වභාව ඇති තතො යනු ඒ නිසා පහත් පැවැත්ම ආදී හේතු. පාසාදිකං යනු ප්‍රසාදය ඇතිකරන්නා වූ ප්‍රතිපත්ති ඇති, අසන දකින අයගේ ප්‍රසාදය ඇදගන්නා වූ ගතං යනු නික්මයාම, පිටත්වයාම, පෙරළීම ආදී ගමන, ගතං හෝ කාම වාග් පැවැත්ම - භූතනං යනු සිව්පසය ප්‍රයෝජන ගැනීම, නිසෙවිතං ගොදුරු සෙවුනා ලද සිනිදානා තෙලධාරාවා යනු යම්සේ නොනවත්වා කුසල නමැති ජනයාව තෙමමින් ගලාහැලෙන තෙල්ධාරාව සිනිදුය. මටසිලිටිය. දැකුම්කලුය. ප්‍රසාදජනකය. මෙපරිද්දෙන් මනා ආකල්පයන්ගෙන් යුක්ත ඔවුන්ගේ ඉරියාපරො ඉරියව් නොසිඳුනු, සිනිදුය, සිලිටිය, දර්ශනීයයි. ප්‍රසාදජනකයි අහොසි විය. මහාජ්ඣායී යනු මහත් වූ ධ්‍යානයන්ගෙන් ධ්‍යාන වඩන්නා වූ මහත් වූ නිර්වාණය අරමුණුකර

ධ්‍යාන වඩන් යන අර්ථයෙන් මහාජක්‍යායී නම් වේ. ඒ නිසාම මහානිකා මහත් වූ හිතකාමී ලක්‍ෂණවලින් යුක්තය යන අර්ථයි. තෙ පෙරා යනු ඒ කියූ ආකාර මනා ප්‍රතිපත්ති පිරිම ප්‍රධාන අරමුණු කොටගත් තෙරවරු. ඉදානි පරිනිබ්බුතා යනු දැන් පිරිනිවීයාහ යන අර්ථයි. පරිත්තාදානි තාදිසා දැන් පසු කාලයෙහි එබඳු ස්වරූප ඇති තෙරවරු ආරක්‍ෂා වූවාහු. ඉතා ස්වල්ප දෙනෙක් වෙත්. කුසලානඤ්ච ධම්මානං සසරට පිහිටවන්නා වූ මෝක්‍ෂය ලබාදෙන්නා වූ අනවද්‍ය ධර්මයන්ගේ පඤ්ඤායව යනු එබඳු ස්වරූප වූ ප්‍රඥාවෙන්, පරික්කයා යනු අභාවයෙන්, නොඋපදින ස්වභාවයෙන්, මෙහිදී කාමය දක්වන ලදී. නිවැරදි දහමිහි බොහෝ උපකාරී ස්වභාවය දැක්වීම සඳහා වෙන් වෙන් වශයෙන් ගැනීම - යම්සේ 'පුඤ්ඤාණ සමහාරා' (පින් හා ඥාන සමූහය) සබ්බාකාරවරූපෙනං යනු ආදී කලාණ ආදී වූ සියළු ආකාරවලින් යුක්ත වූ යන අර්ථයි. ජීනසස භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සාසනං ලුජ්ජනෙ විනාශ වන්නේය යන අර්ථයි. පාපකානඤ්ච ධම්මානං කිලෙසානඤ්ච යො උතු. යනු කාය දුශ්චරිත ආදී පාපධර්මයන්ගෙන් ලෝභාදී කෙලෙසුන්ට යම්කාලයක් වේද. සො අයං වතතති (ඒ ඔහු පවතී) උපට්ඨිතා විචේකාය යෙව සද්ධම්මසෙසකා යනු යමෙක් වනාහි මෙබඳු කාලයක කාය, චිත්ත, උපධි විචේකයන් සඳහා නැගීසිටියා වූ අරඹන ලද වීර්ය ඇති ඔව්හු සෙසු ප්‍රතිපත්ති දරන්නේ වේ. මෙහි අභිප්‍රාය එයයි. ඉතා පිරිසිදු සිල් ඇති අයද දැන් සමහර හික්කුහු ඉරියාපට සණ්ඨාපනය, සමථ, විදුර්ගතා භාවනානු යෝග්‍ය මහා බාධක නැතිකිරීම කුඩා බාධක නැතිකිරීම ආදී වූ පූර්ව කෘත්‍යයන් පිළියෙල කර භාවනාවෙහි යෙදෙන්නාහු ඉතිරි ප්‍රතිපත්තින් හා සද්ධර්මක ප්‍රතිපදාව මස්තකප්‍රාප්ත කරගන්නට නොහැකිවෙත්. තෙ කිලෙසාපවඩ්ඛනතා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ඕෆරස පුත්‍රයන් විසින් එවිට අභාවයට, අවසානයට ගිය කෙලෙස්හු මෙබඳු අවසරයක් ලද කල්හි හික්කුන් කෙරෙහි දියුණුවට, විපුලත්වයට පැමිණෙන්නාහු ආවිසන්ති බහුංජනං යනු කලාණමිත්‍රයන් නැති අයොනිසො මනසිකාරය බොහෝසෙයින් ඇති නුගත් බාල ජනයාව අභිභවනය කර යටත්කර ඔවුන්ගේ සිත තුළට පිවිසෙත්. මෙසේ වූවා වූ ඔව්හු කීළනති මඤ්ඤා බාලෙහි උමමතෙහිව රක්ඛසා යම්සේ වනාහි කෙළිලොල් රාක්‍ෂසයෝ වෙදකු නැති උමතු රෝගියකුට ආවේෂ වී ඔවුන් විපතට පත්නොකර ඔවුන් සමග ක්‍රීඩා කරත්. මෙපරිද්දෙන් ඒ ක්ලේශයෝ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ නමැති වෛද්‍යවරයා නොමැති අත්බැව්වල හික්කුන්ට ආවේශ වී ඔවුන්ට දිට්ඨධම්මක ආදී වූ ප්‍රභේද ඇති අනර්ථයන් ඇතිකරමින් ඔවුන්

සමග ක්‍රීඩා කරත්යැයි හඟිමි. සෙල්ලම් කරන්නන් මෙන් වේයැයි යන අර්ථයි. තෙන තෙන යනු ඒ ඒ අරමුණුවලින් විධාවිතා විරූපී බවක් දරමින් නොසරුප් ලෙස පිළිපදින්නාහු, කිලෙස වස්සු සු යනු පළමු උපන් කෙලෙස් පසුව උපදින්නා වූ කෙලෙසුන්ට හේතුකාරණා වන බැවින් කෙලෙස්ම කෙලෙස් වස්තූන් වෙයි. ඒ කෙලෙස් වස්තූන් එක්වූ කල්හි, සසංගාමෙව සොසිතෙ යනු රන්රුවන් මුතුමැණික් ආදී වූ ධනය විසුරුවා 'යම් යම් රන්රුවන් ආදියත් යම් යම් කෙනෙකුගේ අතට පත්විද ඒ ඒ දෙය ඔහුට අත්වේවා. මෙබඳු කාමසෝභාව සංගාමසෝභාව නම් වේ. එහි අර්ථය මෙයයි. කෙලෙස් වස්තූන් අතුරෙන් යම් යම් ක්ලේශයන් යම් යම් සත්වයකු අල්ලාගනීද, යටත්කර ගනීද ඒ ඒ දෙය ඔහුට ඔහුටම වේවායි කෙලෙස් හමුදාවේ සේනාපති වූ මාරයා විසින් සංසගාමෙ සොසිතෙවිය යනු ඒ ඒ කිලෙසෙහි අභිභූතා තෙ යනු බාල පෘථග්ජනයෝ ඒ ඒ අරමුණකින් මෙහෙයවන ලද්දාහු උනන්දු කරවන ලද්දාහු, ඔවුන් මෙසේ මෙහෙයවන ලදුව කුමක් කරත්දැයි ඇසීය. සද්ධර්මය අත්හැර දමා ඔවුනොවුන් කලහ කරන්නේය යනු එහි අර්ථයි. ප්‍රතිපත්ති සද්ධර්මය සද්ධර්මය අත්හැර දමා ආමිස වස්තූන් කෙරෙහි ආසාවෙන් අඤ්ඤමෙඤ්ඤති හණ්ඩරෙ කොලාහල කරත් යනුයි. දිට්ඨිගතා යනු මෙහි විඤ්ඤාණ මාත්‍රයක් පමණක් ඇත. රූපධර්මයන් නැත. යම්සේ පුද්ගලයායැයි කෙනෙක් පරමාර්ථ වශයෙන් නැත. එසේම ස්වභාව ධර්මයද පරමාර්ථ වශයෙන් නැත. ව්‍යවහාර මාත්‍රයක් පමණි. මේ ආදී වූ දෘෂ්ටීන් අනුව ගිය වැරදි කල්පනාවන් අනෙවනා යනු පසුපස යන්නාහු. ඉදං සෙය්‍යො මෙයම උතුම් වේ. අනික මිථ්‍යාවකිසි හඟිත්. නිගහනා යනු ගෙයින් පිටමන් වූවාහු කටවුප්පිකඩාහෙතු යනු හැන්දක් පමණ හික්කාව නිමිතිකොට එය දෙන්නා වූ ගිහියාට නුසුදුසු එක්වීම් වශයෙන් අකීව්‍යානි පැවිද්දා විසින් නොකළ යුතු වැඩ නිසෙවරෙ කරත්. උදරාවදෙහකං භූඛා කුස පුරවා නොගෙන පමණ දැන ආහාර ගෙන යනුවෙන් කියන ලද වචනය සිහිපත් නොකර කුස පිරෙන්නට අනුභව කර සයනතුනනන සෙය්‍යකා යනු දකුණු පැත්තට හැරී පාපිට තබා සිහි නුවණින් යුතුව සිංහ සෙය්‍යාවට බසී යනුවෙන් කියන ලද විධානය සිහි නොකොට උඩුකුරුව නිදත්. යා කථා සසුගුරහිතා යනු රාජකථා ආදී වූ පහත් කථාවන් අරභයා කියයි. සබ්බකාරුක සිප්පානි යනු සියළු වෛශ්‍ය ආදී කාර්මිකයන් විසින් කළයුතු කුඩ තල්වැට ආදී වූ හස්ත කර්මාන්තයන්, විතති. කඛාන යනු මනාව හොඳින් කොට, අවුපසනනා අජ්ඣාතනං යනු කෙලෙස් නොසන්සිඳුනු බැවින් අල්පමාත්‍ර වූ එක්තැන්වීමක් නොමැති බැවින්

අධ්‍යාත්මය නොසන්සිඳුනු, නොසන්සුන් සිත් ඇති යන අර්ථයි. සාමඤ්ඤයෝ යනු ශ්‍රමණ ධර්මයයි. අති අවෂ්ඨි යනු ඔවුන්ගේ ජීවත්වීම ප්‍රධාන අරමුණ වන බැවින් එක් කොටසක්වත් ස්පර්ශ නොකරන්නාහු වෙතම හිඳියි. මනනිකං යනු ප්‍රකෘතිපාච හෝ වර්ණ පසකින් යුක්ත ගිහියන්ට පාවිච්චියට යෝග්‍ය වූ කුඩුවර්ග. තෙල වුණණං ප්‍රකෘති හෝ සකස්කළ හෝ තෙල්වර්ගද, ස්නානයට ගන්නා සඳුන් ආදී සුණු වර්ගද උදකාසනභොජනං ජලයද, අසුන්ද, ආහාරද, ආකංඛනා බහුතතරං යනු බොහෝ පිණ්ඩපාතාදියද ඊටත් වැඩිමනත් ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ, අප විසින් සුවදකුඩු ආදිය දුන් කල්හි මිනිස්සු දැඩි භක්තියක් ඇතිව බොහෝකොට තවතවත් සිව්පසයට අවශ්‍ය දේ දෙන්නාහුය යන බලාපොරොත්තුවෙන් ගිහිනං උපනාමෙනති යනු ගිහියන්ට දෙත් යන අර්ථයි. මෙයින් දත් පිරිසිදු කරත්, ශෝධනය කරත් යන අර්ථයෙන් දනනපොනං දැහැටි. කපිස්සං දිවුල් ගෙඩි පුපඵං සමත්, සපු ආදී මල්වර්ග, බාදනීයානි යනු දහඅටවැදෑරුම් කැවිලි වර්ග, පිණ්ඩපාතෙ ව සමපනෙන යනු ව්‍යඤ්ජමපනාදිය සහිත බත්වර්ග, අමෙබආමලකානි ව මෙහි ව ශබ්දයෙන් දොඩම්, තල්, පොල් ආදී ඵල වර්ග, මෙහි නොකියු දේ ඵයට ඇතුළත්ය. හැම තන්හි ගිහිනං උපනාමෙනති ආකංඛනා බහුතතරං යනු වැඩිපුර බොහෝදේවල් බලාපොරොත්තුවෙන් ගිහියන්ට දෙත්. හෙසජේස්සුයථාවෙජ්ජා ගිහියන්ට බෙහෙත් දීමේදී වෙදුන් යම්සේද ඒ ආකාරයට හිඤ්ඤු පිළිපදිත් යන අර්ථයි. කිව්වාකිවෙව යථා ගිහි ගිහිගෙයි ලොකු කුඩා කළයුතු කටයුතුවලදී ගිහියන් මෙන් ගණිකාව විභූසාය තම ශරීරය සැරසීමෙහිලා වෛශ්‍යාවන් මෙන්. ඉසසරෙ බතනියා යථා යනු ඉසුරුමත් පැවැත්මෙහි ඤත්‍රියයන් බදු, මෙසේ කුල නායකයා වී පවත්නේය යන අර්ථයි. නෙකතිකා තක්සේරු කිරීමෙහි යෙදුනු අය මැණික් නොවන දෙය මැණික් ලෙසත්, රන් නොවන දෙය රත්‍රං ලෙසත් පෙන්වන කපටි ප්‍රයෝගයන්හි යෙදුණු. වංචනිකා හොර මිණුම් ආදිය කරන කුටසකඛි අයථා මිත්‍රත්වය, අපාට්‍රිකා යනු මිටි, සංයන නොවූ පැවතුම් ඇති යන අර්ථයි. බහුහිපරිකපෙපහි යනු කියන ලද අයුරු අත්‍ය වූද බොහෝ වැරදි ජීවන ආකල්පවලින් ලෙසකපෙප අකැප, සුදුසු නැති, පරියාසෙති ප්‍රත්‍යයන්හි සමානව යෙදීමෙහි. පරිකපෙපහි වඩු කර්මාන්තය ආදී ජීවිකා වෘත්තීන්හි, සියළු විෂයයන්හි අනුධාවිතා බොහෝ දේ පැතිම ආදී පාප ධර්මයන් අනුව යන, ඒවායින් උනන්දු කරවන ලද, ජීවිකඝා ජීවත්වීම සදහා, උපායෙන පරිකථා ආදී උපායකින්, ප්‍රත්‍යයන් උපදින ආකාරයකින්, සංකඩ්ඪනති රැස්කරත්. උපට්ඨාපෙනති පරිසං පිරිස විසින් තමාට උපස්ථාන

කරනු ලබයි. යම්ලෙසකින් පිරිස තමාට උවටැන් කරන්ද එපරිද්දෙන් පිරිසට සංග්‍රහ කරමි. කමමනො, කර්ම හේතුවෙන්, ඔවුන් විසින් තමාට කළයුතු වතාවත් නිමිතිකොට උවටැන් කරන්. නොවධමමනො ධර්ම නිමිත්තෙන් උවටැන් නොකරයි. යමෙක් ශාස්තෘෂ්‍යන් වහන්සේ විසින් අනුකම්පාව හේතුවෙන් පිරිසට සංග්‍රහ කිරීම අනුදැන ඇත. ඒ අදහසින් සංග්‍රහ නොකරයි යන අර්ථයි. ලාභනො ලාභ හේතුවෙන්, ආර්යයන් වහන්සේ බහුශ්‍රැතය. භාණකයෙකි. දක්ෂ ධර්ම කථිකයෙකි යි මෙසේ සළකන්නේ මහාජනයා මට බොහෝ ලාභසත්කාරයන් පූජාකරන් යන බලාපොරොත්තු වේතනාවෙන් ලාභ ලැබීම නිමිතිකොට, පරෙසං ධම්මං දෙසෙනති නොව අන්තො විමුක්තිය මූලික කරුණ කරගෙන බණ කියන්නනු විසින් ලැබිය යුතු අර්ථය, එබඳු අර්ථයකින් නොවේ. දිට්ඨධමමික ආදී හේදයන් නිමිතිකොට ධර්මය දේශනා නොකරයි යනු අර්ථයි. සංඝලාභසස භණ්ඩනති සංඝයාට ලැබිය යුතු දේ හේතූකොටගෙන කලහ කිරීම 'මෙය අයිති මටය. ඔබට නොවේ' යනාදී ලෙස කෝලාහල කරන්. සංඝතොපරිබාහියා පරලාභුපජ්චනතා යනු සසුනෙහි ලාභය නම් අදබාල පෘථග්ජනයන් හැර අනිත් සීලාදී ගුණසම්පන්න සේඛ පුද්ගලයන් උදෙසා ලැබෙන්නා වූ, ඒ ලාභය අරමුණුකර එයින් ජීවත්වෙමින් කෝලාහල කරන හික්කන් පාපයට ඇති බිය නොමැතිකමින් අහිරිකො අහිරික නම් වේ. අපි අනුන් සතු ලාභය අනුභව කරන්නෙමු. අනුන්ගේ පිහිටෙන් ජීවත් වන්නෙමු කියා නලජ්ජරෙ ලජ්ජාවට පත් නොවෙත්. නානුයුතො ශ්‍රමණයන් විසින් කළයුතු කටයුතුවල නොයෙදෙන. තථා යම්සේ පෙර කියන ලද කෝලාහල කිරීම් ආදිය එසේය. එකෙ ඇතැම් කෙනෙක්. මුණ්ඩාසංඝාටිපාරුතා යනු හුදෙක් කෙස් මුඩුකළ බැවින් මුණ්ඩ නම් වේ. රෙදි කැබැලි එකතු කරන ලද බැවින් 'සංඝාටි' නම් වූ සිවුරෙන් පොරවන ලද සිරුර ඇති. සමභාවනං යෙව්ච්ඡනති ලාභ සකකාර මුච්ඡතා යනු ලාභ සත්කාරයන්හි ගිජුව, එහි ඇලී ගැලී සිට 'සුපේසලය, ධුතධිරය, බහුශ්‍රැතය යන මිහිරි වචනවලින් යුත් ආර්ය පුත්‍රයෙකි යන හුදෙක් ගරුබුහුමන් පමණක්ම බලාපොරොත්තු වෙති. ඒවා සොයා යන්. එබඳු ගුණයන් නිමිතිකොට නොවේ. එවං යනු කුසල ධර්මයන් හා ප්‍රඥාව ක්‍ෂය කිරීමෙන් යනාදී ලෙස කියූ ආකාරයෙන්, නානප්‍යයාතමහි නොයෙක් ආකාර හේදකාරී කාරණාවලින් මෙහෙයවනු ලැබූ නොයෙක් කෙලෙස් ධර්මයන්ගෙන් ජීවිත පැවැත්ම ගෙනයාමට පටන්ගත්. තදානිසුකරං තදා යනු දැන් මේ කලාණ මිත්‍රයන් දුර්ලභ වූ යෝග්‍ය නොවන, බුදුන් ජීවමාන කාලයක මෙන් ධර්මය ඇසීමට යෝග්‍ය තත්වයක් නැති, අප්‍රසිතං

ස්පර්ශ නොවූ අවබෝධ නොකළ, ධ්‍යාන විදර්ශනා ඵ්‍රසිද්ධ අවබෝධ කරන්නට ඵ්‍රසිතංවා භානභාගිය හෝ ධීතිභාගිය නොවී යම්සේ විශේෂ භාගිය වන්නේද එසේ අනුරකඛිකුං පාලනය කරන්නට පහසු, එසේ නැත්නම් අපහසු, එසේ සපයා ගන්නට නොහැකි යන අර්ථයි. දැන් තමන්ගේ පිරිනිවන්පෑමට කාලය ළංවන බැවින් කෙටි අවවාදයකින් සබුන්මචාරීන්ට අවවාද දෙන්නේ 'යථා කණටකට්ඨානමහි' ආදිය කිය. එහි අර්ථය මෙසේය. යම්සේ පුරුෂයෙක් කිසියම් කටයුත්තක් සඳහා කටුවලින් ගහන ප්‍රදේශයක අනුපාහනො පාවහන් නොමැතිව හැසිරෙන්නේ 'මට කටු නොඇනේවා' යැයි සිහිය උපදවාගෙන ම ඇවිදියි. එවං මෙසේ කෙලෙස් නමැති කටු බහුල ගොදුරු ගාමෙ ගමෙහි යම් ප්‍රයෝජනයක් සඳහා හැසිරෙන්නේ මුනි සතිං උපට්ඨපෙඤාන සිහි කල්පනාවෙන් යුක්ත වූයේ අප්‍රමාදී වූයේ කමටහන් අත්නොහැර හැසිරෙන්නේයැයි කියන ලදී. සරිඤා පුබ්බයොගී තෙසං වන්හිමනුසසිරංන පැරණි යෝගභාවනාවෙන් යුක්ත බැවින් යෝගී නම් වූ අරඹන ලද විදර්ශනා භාවනාව සිහිපත්කොට ඒවායේ ආ පිළිවෙලින් මනා ප්‍රතිපත්ති භාවනා විධිය සිහිපත් කරමින් වගකීම් භාරය අත්නොහැර යම්සේ පිළිපදින්නේද, කිඤ්චාපි පච්ඡමො කාලො ඉදින් මේ කලින් බුදුවරයන්ගේ අවසාන කාලය වුවත් ධර්මානුරූපවම පිළිපදින්නේ විදර්ශනාව සඳහා උනන්දු කරවන්නේ ඵ්‍රසෙය්‍ය අමතං පදං නිවන අවබෝධ කරන්නේය. ඉදං වඤා ඉහත දක්වන ලද පරිදි කෙලෙසුන්ගෙන් පිරිසිදු කිරීමට මේ ප්‍රතිපත්ති මාලාව කියා, මේ අවසාන ගාථාවද සංගීතිකාරක හික්කුන් විසින් තෙරුන් වහන්සේගේ පිරිනිවන්පෑම ප්‍රකාශ කිරීම සඳහා කියන ලදැයි දතයුතුයි.

පාරාපරිය ථේර ගාථා වර්ණනාව නිමිසේය.

පරමසු දීපනියෙහි විසිවන නිපාත වර්ණනාව සමාප්තයි.

30-1-1

තිස්වන නිපාතයෙහි පාසාදිකෙ බහු දිසවා යනාදිය ආයුෂ්මත් ඵ්‍රසස තෙරුන්ගේ ගාථාවන්ය. මොහුද පෙර බුදුන්ගේ කාලවලදී කරන

ලද ප්‍රාර්ථනා ඇත්තේ ඒ ඒ තැන්හි සසරට පිහිටවන කුසල් රැස්කොට දෙවිමිනිසුන් අතර උපදින්නේ මේ බුද්ධොත්පාද කාලයෙහි එක් ප්‍රාදේශීය රජකුගේ පුත්‍රව උපන්නේය. ඵසසා ඵසස යැයි නම්කරන ලදී. ඔහු බුද්ධිමත් වූයේ ක්‍ෂත්‍රිය කුමාරවරුන් විසින් හදාල යුතු ශිල්ප සියල්ල හදාරා වාසනා සම්පන්නිය ඇති බැවින් කාමයන්හි නොඇලෙන සිත් ඇත්තේ එක්තරා මහතෙර නමකගේ සමීපයෙහි බණ අසා හටගත් ශ්‍රද්ධා ඇත්තේ පැවිදිව වර්තයට ගැලපෙන කමටහන් ඉල්ලාගෙන භාවනාවේ යෙදෙන්නේ ධ්‍යාන උපදවාගෙන ධ්‍යානමූලික විදර්ශනාව වඩා නොබෝ කලකින්ම සයවැදැරුම් අභික්‍ෂාලාභියෙක් විය. ඉක්බිති එක්දිනක් පණ්ඩරසස ගොතො පණ්ඩර ගෝත්‍ර ඇති එක් තාපසයෙක් ඔහු සමීපයෙහි බණ අසා වාසිවී සිටියේ ශිලාවාර සම්පන්න, හික්මවූ ඉඳුරන් ඇති වඩන ලද සිත කය ඇති බොහෝ හික්‍ෂුන් වහන්සේලාව දැක පැහැදී සිත ඇත්තේ 'මේ ප්‍රතිපත්තිය ලෝකයේ බොහෝකල් පවත්නේ නම් මැනවි යැයි සිතා, ස්වාමීනි, අනාගතයෙහි හික්‍ෂුන්ගේ ප්‍රතිපත්ති කෙසේ වන්නේදැයි තෙරුන්වහන්සේගෙන් විචාළේය. ඒ කාරණය දැන්වීමට සංගීතිකාරකයෝ

වඩන ලද සිත් ඇති සංවර වූ ප්‍රසාදජනක බොහෝදෙනෙක් දැක පණ්ඩරගෝත්‍ර ඉසිවරයා ඵසස නම් ඇත්තාගෙන් විචාළේය.

මේ ගාථාව මූලින් තැබූහ. එහි පාසාදිකෙ යනු තමාගේ ප්‍රතිපත්තියෙන් පැහැදීම් ඇතිකරන. බහු යනු බොහෝ භාවිතතො යනු සමථ විපසසනා භාවනා මාර්ගයෙන් වඩන ලද සිත් ඇති සුසංවුතෙ මනාව සංවර වූ ඉන්ද්‍රියයන් ඇති ඉසී යනු තාපසයා. පණ්ඩර ගොතො පණ්ඩර නම් වූ ඍෂිවරයාගේ වංසයෙහි උපන් බැවින් ඒ හා සමාන ගෝත්‍ර ඇති. ඵසසවහයං ඵසස ශබ්දයෙන් ආමන්ත්‍රණය කළයුතු ඵසසනාම යැයි යන අර්ථයි.

අනාගත කාලයෙහි හික්‍ෂුන් සසුනෙහි කවරනම් අධි මුක්තියක් ඇත්තෝ වෙත්ද? කවර අභිප්‍රායක් ඇත්තෝ වෙත්ද? කවර ආකල්ප ඇත්තෝ වෙත්ද? එය මට කියන්න.

මේ ඒ ඍෂිවරයාගේ ගාථාවේ අර්ථයයි. එහි කිංච්‍යා යනු මේ සසුනෙහි අනාගත හික්‍ෂුහු කෙබඳු බලාපොරොත්තුවක් ඇත්තෝ වෙත්ද?

කිම හීන වූ අධිමුක්තියක්ද එසේ නැතහොත් ප්‍රණීත අධිමුක්තියක්ද යන අර්ථයි. කිමධිපායා යනු කෙබඳු අභිප්‍රායක්ද? කෙබඳු අධ්‍යාසයක්ද? කෙලෙසුන්ගේ කිලිටිවීමක්ද නැතහොත් කෙලෙසුන්ගෙන් පිරිසිදු වීමද? එසේ නැත්නම් (ඡන්දා) කැමැත්ත වනාහි කරනු කැමැති බව ඒ නිසා කෙබඳු කැමැත්තක්ද? ඔවුන්ගේ කෙබඳු කරනු කැමැති බවක්ද යන අර්ථයි. අභිප්‍රාය, අධ්‍යාසය යනුයි. කිමාකප්‍යා කෙබඳු ආකල්පයක්ද? ආකල්ප වනාහි වෙස්ගැන්වීම ආදී වාරිත්‍රවාරිත්‍ර ආදියයි. භවිසසරෙ වන්නේය. කං මෙ යනු අනාගතයෙහි හික්‍ෂුන්ගේ කැමැත්ත, ආකල්ප, අභිප්‍රාය යන ප්‍රභේදයන් විචාරන්නා වූ මට අකබාහි කියන්නයැයි තෙරුන්ගෙන් ඉල්ලීය. තෙරුන් වහන්සේ ඔහුට ඒ කාරණය කියන්නේ මනාව ඇසීමෙහි යොදවවන්ට

'පණ්ඩර' නම් ඇති සෘෂිවරයා! මගේ වචනය අසන්න. මනාව සිතට ගන්න. අනාගතය කියන්නෙමි.

මේ ගාථාව කිය. එහි අර්ථය හෝ පණ්ඩරසස පින්වත් පණ්ඩර නම් ඉසි සෘෂිවරය, ඔබ මගෙන් යමක් අසයිද එය ඔබට අනාගතං ආවිකබ්සසාමි කියන්නා වූ මාගේ වචනය අසන්න. අනාගත අර්ථය පැහැදිලි කිරීම් වශයෙන් සංවේගය ඇතිකරන්නහු සකකවං උපධාරෙහි මනාව හිතට ගන්න. ඉක්බිති තෙරුන් වහන්සේ අනාගතය දක්නා නුවණින් හික්‍ෂු හික්‍ෂුණින්ගේ අනාගත පැවැත්ම ඇති පරිදි දැක ඔහු මෙසේ කියයි.

අනාගතයේ බොහෝදෙන ක්‍රෝධ කරන වෛර කරන මකු බවෙන් යුත්, අතිමානයෙන් යුත් කපටි අය වන්නාහ.

ගැඹුරු වූ ධර්මය නොදන්නා වපල වූවාහු ධර්මය කෙරෙහි ගෞරව නැත්තාහු ඔවුනොවුන් අතර ගෞරව රහිත වූවාහු වෙත්.

අනාගත ලෝකයෙහි බොහෝ ආදිනව හටගනිත්. දුර්මත ඇත්තාහු මනාකොට දෙසන ලද ධර්මය කෙලෙසත්.

සංඝයා අතර ගුණ හීන වූවෝ විශාරදයෝය. බලවත්තයෝය කියා ව්‍යවහාර කරත්. උගත්කමක් නැති මුඛට බවෙන් යුක්තවූවෝ බලවත්තයෝ වෙත්.

සංඝයා අතර ධර්ම අධර්ම දෙක ඇති පරිදි දක්වන්නා වූ ගුණවත්තයෝ දුර්වලයෝ වෙත්. ලජ්ජා ඇති බැවින් තමවාදය ඔප්පු කරන්ට නොගොස් නිහඬ වෙත්.

රන්රිදි ආදියත්, කුඹුරු හා ඉඩම් ගවඵළ ආදී සතුන්ද දාසිදාසයන්ද තමන්ගේ ප්‍රයෝජනය සඳහා අනාගතයේ මෝඩයෝ යොදා ගනිත්.

සීලයන්හි නොහික්වුණාහු වහාකිපෙන ස්වභාවය ඇති බාලයෝ කළහ කිරීමට ආශා කරන්නාහු අභංකාරයෙන් හැසිරෙත්.

නිල්වන් සිවුරු පොරවා නොසන්සුන් ගති ඇතිව කුහක බව, දරදඬු බව, වාචාල බව ඇත්තාහු ශාංගාරාත්මක ආර්යයන් මෙන් හැසිරෙත්.

තෙල්වලින් හැඩගැස්වූ කෙස් ඇති වපල වූ ඇස්වල අඳුන්ගා ඇන්දළපාට හැඳගෙන පිඬු පිණිස ගමන් කරත්.

රහතන් විසින් පිළිකුල් නොකළ රතුපාට අර්හත්ධර්මය (සිවුර) කාසාය වස්ත්‍රය පිළිකුල් කරත්. සුදුපාට කෙරෙහි ගිජු වූවාහ.

කුසිත වූ, හීන වීර්ය ඇති ඔව්හු ලාභ කැමැත්තෝ වෙත්. වනාන්තරවල වෙහෙසට පත්ව ගම්වල වසන්නෝය.

සැමකල්හි වැරදි ජීවන ක්‍රමයන්හි යෙදී යම් යම් ලාභ ලබන්ද ඒ අයටද එයට උගන්වමින් සංයමයක් නැතිව හැසිරෙත්.

යම් ඒ හික්කුහු මිත්‍යාජීවයෙන් යුක්ත වූවාහු අල්ප වූ පින් ඇති බැවින්ද ලාභප්‍රත්‍යයන් නොලබන්නාහු පූජනීය නොවෙත්. සුපේශල ධීරයන් සිටියත් ඔවුන් සේවනය නොකරත්.

ඵවිට කාසාය වස්ත්‍රය කෙරෙහි ගෞරවය නැතිවේ. සිවුරු පරිහරණයෙහි ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාවක් හික්කුන්ට ඇති නොවේ.

කළුවන් කැස්බපාටට හුරු රතුපාටින් යුත් තව ධර්මය (වීචරය) ගර්භා කරමින් සුදුපාට වූ තීර්ථකයන්ගේ ධර්මය දරත්.

දුකෙන් මඩනා ලද්දාහු විස සහිත ඊයකින් විදිනා ලද්දා වූ මහත් වූ ශරීර විකාරයට පත්ව ජීවිතයේ අපේක්ෂාවක් නැතිව මහා ඡද්දන්තයෙක් විය.

එකල්හි ඡද්දන්තයා රක්තවර්ණ වූ අර්හත්ධජය (සිවුර) දැක එවේලේම ඒ හස්තිරාජයා අර්ථයෙන් හෙබි ගාථාව කිය.

කෙලෙසුන්ගෙන් තොර නොවූ යමෙක් කාසාය වස්ත්‍රය දරයිද ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන් තොර වූ හෙතෙම කසාවත දරන්ට සුදුසු නැත.

යමෙක් සීලයෙහි මනාව හික්වුනේද කෙලෙස් කිලුටුවලින් තොර වූයේද ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන් යුක්තද ඔහු කසාවත දැරීමට සුදුසුය.

බිදුනා වූ සිල් ඇති මෝඩ වූ දුස්සීලයැයි ප්‍රකට වූ කැමැති දේ කරන කලබල සිත් ඇති හිරිඔතප් නැති ඔහු කසාවත දැරීමට සුදුසු නැත.

යමෙක් විතරාගීද තැන්පත් සිත් ඇත්තේද සීලවන්තද පිරිසිදු වූ චිත්ත සංකල්පයන් ඇත්තේද ඔහු ඒකාන්තයෙන් කසාවත දැරීමට සුදුසුය.

යම් ඒ නොසන්සුන් සිත් ඇති උගගු බාලයාට සීලයක් නැද්ද ඔහුට සුදුසු වන්නේ සුදු වස්ත්‍රයයි. කාසාය වස්ත්‍රය කුමක් කරයිද?

අනාගතයේදී දුෂ්ට වූ සිත් ඇති අනාදර වූ හික්කු හික්කුණිහු තාදී ගුණ ඇති මෛත්‍රී සිත් ඇති උතුමන්ට නිග්‍රහ කරත්.

ගුණවත් තෙරවරුන් විසින් මෙබඳු බාලයන්ට සිවුර දැරීමේ අර්ථය ගැන උගන්වන්නේ නමුත් අඥාන වූ පවිකාරයන් යැයි ප්‍රකට වූ කාම ක්‍රියාවන්හි යෙදෙන්නාහු එයට සවන් නොදෙත්.

මේ ලෙස ඉගෙනගන්නා වූ බාලයෝ ඔවුනොවුන් කෙරෙහි ගෞරව නැත්තාහු නොහික්මුණු අශ්වයා රථාචාරියාගේ නියෝගය නොපිළිපදින්නාක් මෙන් උපාධ්‍යාය ගුරුවරාදීන්ට ගෞරව නොකරත්.

පසුකාලය එළඹිකල්හි හික්කු හික්කුණි දෙපක්‍ෂයේම අනාගත ප්‍රතිපත්තිය මෙය වන්නේය.

මා විසින් ඔබලාට කියන ලද ප්‍රතිපත්ති අන්තරායකර බැවින් අනාගතය මහත් බියගෙන දෙන්නේය. එතෙක් සුවච මෘදු හදවත් ඇති ඔවුනොවුන්ට ගෞරව ඇති අය ලෙස ජීවත් වන්න.

මෙත්සින් ඇතිව සීල සංවරයෙහි යෙදී කාරුණික වව්. අරඹන ලද විර්ය ඇතිව නිවන කෙරෙහි යොමුකළ සිත් ඇතිව නිරන්තරයෙන් දැඩි උත්සාහයකින් යුක්ත වව්.

ප්‍රමාදය මහා බියක් ලෙස දැක අප්‍රමාදය ආරක්ෂාවක් ලෙස සලකා ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වඩව්. එයින් අමෘතපදය ස්පර්ශ කරත්.

යන මේ (අර්ථ ඇති) ගාථා ප්‍රකාශ කළේය.

එහි කොධනා යනු කිපෙනසුළු. හවිසසනති අනාගතෙ අනාගතයෙහි වන්නේයැයි සම්බන්ධකළ යුතුයි. කුමක් නිසාද යත්? තෙරුන්ගේ කාලයේ එසේ නොවීය. එදා වනාහි කලාණම්ත්‍රයන් බහුල බැවින් අවවාද දෙන මගපෙන්වන සබුන්මවාටින් වහන්සේලා බොහෝදෙනෙක් විද්‍යමාන වන කල්හි කෙලෙස් බලවත්වන කල්හි පරික්‍ෂාකාරී බව බහුල බැවින් බොහෝ සෙයින් හික්කුහු ක්‍රෝධ ඇත්තෝ නොවූහ. ඉදිරියෙහි මේ තත්වය වෙනස්ව යාමෙන් අතිශයින් ක්‍රෝධ ඇත්තෝ වෙත්. ඒ නිසා 'අනාගතෙ' යැයි කිය. ඉතිරි පදයන්හිද මේ ආකාරයමය. උපනාහී යනු ක්‍රෝධය ඇතිකරන වස්තූන්හි අමනාපය ඇතිකරන ස්වභාව ඇති වෛර ඇතිවීමෙන් හෝ උපනාහී නම් වේ. එහි පළමු අවස්ථාව වූ ව්‍යාපාදය වූ ක්‍රෝධය පසුව උපනාහී තත්වයට පත්වේ. නැවත පවත්නා දෝසය ක්‍රෝධයයි. අනේකවාරයක් පවත්නේ උපනාහ යයි. අනුන්ගේ ඇති ගුණ මකන්නේ, පිසදමන්නේ, වතුර පිසදමන්නාක් මෙන් මොවුන්ට මේ ගතිය ඇත්තේනුයි මකති නම් වෙයි. අතිමානස ලක්‍ෂණකොට ඇති ඵමහය මොවුන්ට ඇත්තේනුයි ඵමහී නම් වේ. සඨා යනු නැතිගුණ පෙන්වීම ලක්‍ෂණකොට ඇති කපටිබවෙන් යුක්ත වූ ඉසසුකී යනු අනුන්ගේ සම්පත නොඉවසනසුළු ඊර්ෂ්‍යාවෙන් යුක්ත, නානාවාදා යනු ඔවුනොවුන් අතර විරුද්ධ මත ඇති විරුද්ධ දෘෂ්ටි ඇති, කෝලාහල කරන යන අර්ථයි. අක්කුකුකුමානිනො

ධම්ම ගමනියේ තීරගොවරා යනු ගැඹුරු වූ ලඟාවීමට අපහසු සද්ධර්මය වටහා නොගත් කල්හිම එය දැනගත්තේය, දකින ලද්දේය යනුවෙන් ඇතිවන මානයයි.

එයින්ම ඔහුගේ පහත් තත්වයේ පැවැත්ම නිසා මේ පැත්තේ පහත්ම තීරයට ලංව ලභ්‍යතා යනු සැහැල්ලු, වපල. අගරුධම්ම සද්ධර්මයෙහි ගෞරව රහිත. අඤ්ඤාමඤ්ඤාමගාරවා ඔවුනොවුන් කෙරෙහි සුවච බවක් නැතිව සංඝයා කෙරෙහිත් සමුභ්මවාරීන් කෙරෙහිත් ගරුසරු නැතිව. බහුආදීනවා කියන ලද හා කියනු ලබන්නා වූ ද බොහෝ දෝසයෝ, අන්තරාවෝ ලොකෙ යනු සත්ත්ව ලෝකයෙහි, උපපජ්ජසසනනිනාගතෙ යනු අනාගතයෙහි පහළ වෙත්. සුද්දෙසිනං ඉදං ධම්මං යනු බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් මනාව අවිපරිතව ආදී කලාංශං යනාදී ආකාරයෙන් දේශනාකරන ලද මේ ආගම සද්ධර්මය කිලෙසිසසනනි කිලුටෙන් දුෂිත කරත්. ඇවැත ඇවැතක් නොවන බවත් බරපතල වරදක් සැහැල්ලු වරදක් ලෙසත් යන ක්‍රමයට දුෂ්චරිත කිලුටෙන්, අසද්ධර්මයෙන් මෘදු මොළොක් රූපාරූප ධර්මයන් ප්‍රතික්‍ෂෙප කරන්නේය. දිට්ඨි කිලුටෙන් දෙනැන්හිම තණ්හා කිලුටෙන් කිලුටු කරන්නේය. දුමමනි යනු ප්‍රඥාව නැති, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මෙසේ දේශනා කර ඇත. 'මහණෙනි, අනාගතයෙහි මෙබඳු අය වන්නාහ. -පෙ- අභිධම්ම කථා, වේදල කථා කියන්නාහු සියුම් ධර්මයට බැසගන්නා නමුත් එය වටහාගන්නට අපොහොසත් වෙත්. ගුණහීනා සීලාදී ගුණ නැති දුස්සීල වූ ලැජ්ජා නැත්තා වූ, නැතහොත් ගුණහීනා යනු විනය, වාරිත්තශීල ආදියෙන් හීන වූ ධර්ම විනයෙහි අල්ප වූ අවබෝධයක් ඇති, සංඝමහි සගමැද, වොහරනනා කියන්නාහු, සංඝයා මැද විනිශ්චය වශයෙන් යම් කථාවක් ඇතිකල්හි යමක් කියන්නාහු, විසාරදා භය නැති, ප්‍රගල්හ වූ, බලවනෙතා පක්‍ෂ බලයෙන් බලවත් වූ මුබරා මුකරි, කඩනොලු ලෙස කථාකරන. අසසුතාවිනො නොඇසුචිරු, හුදෙක් ලාභසත්කාර බලාපොරොත්තුවෙන් ගුණවත් බවෙන් යුතුව 'ධර්මය අධර්මය ලෙසත් අධර්මය ධර්මය ලෙසත් විනය අවිනය ලෙසත්, අවිනය විනය ලෙසත් දක්වමින් මෙසේ තමා විසින් බලාපොරොත්තු වන අර්ථය සංඝයා මැද පිහිටුවා බලවත්තයෝ වෙත්. ගුණවනෙතා සීලාදී ගුණ ඇති. වොහරනනා යථාසුතො අර්ථානුරූප වූ, අර්ථය විපරිත නොවූ 'ධර්මය ධර්මය ලෙසත්, ධර්මය අධර්මය ලෙසත් විනය අවිනය ලෙසත් අවිනය විනය ලෙසත් දක්වන්නාහු දුබ්බලා තෙ භවිසසනනි ඔව්හු පිරිසෙහි ලජ්ජා රහිත බව උත්සන්න වීමෙන්

බලරහිත වූවාහු වෙත්. ඔවුන්ගේ වචනය රඳපවතින්නේ නැත. හිරිමතා අනන්තීකා ලජ්ජා ඇත්තාහු කිසියම් අනර්ථකාරී ධර්මයක් කියන්නට හැකි නමුත් පව පිළිකුල් කිරීම හේතුවෙන් අල්ප කෘතෘයන් ඇති බැවින් කිසියම් විරෝධයක් නොදක්වන්නාහු තමන්ගේ මතය ස්ථිර කරන්නට උත්සාහ නොගන්නාහු තම මතය පැහැදිලි කිරීමක් හෝ අනුමත කිරීමක් නොකොට නිහඬව සිටිත්. රජතං යනු රිදී, එයින් කහවනු, ලෝහමයු ආදී මුදල් විශේෂ දතයුතුයි. ජාතරූපං යනු රත්‍රං, එයින්ම මුතු, මැණික් ආදියද ගතයුතුයි. වා ශබ්දය යොදා ඇත්තේ සමූහාර්ථය සඳහාය. අපදාවා ආදියෙහි මෙහි රජතජාතරූපංව යනුවෙන්ද පාඨයක් ඇත. බෙතතං යම්තැනක අස්වද්දනු ලැබේද එතැන, ඒ සඳහා වැඩනොකළ කුඹුර, වස්තු නම් වේ. අජේළකං එළකා යනු එළුවෝය. ඒ හැර ඉතිරි සිවුපාවුන්ද අජා නම් වේ. අජඑළක ශබ්ද දෙකට ගැනීමෙන් වනාහි මෙහිදී ගව මහිෂ ආදී සිවුපාවුන්ද එයට ඇතුළත් කෙරේ. දාසිදාසං දාස, දාසියෝ දුමේමධා අඥානයෝ, කැප අකැප, සරුප් නොසරුප් දෙය නොදන්නා වූ, තමා සඳහා සාදිශිසසනනි තමාට සතුටු වන්නේය. උජ්ජධාන සඤ්ඤිතො අන්අයව පහත හෙළා දකින සිත් ඇති, කෝප නොවිය යුතු තැනත් කෝපවන ස්වභාවය ඇති, බාලා යනු වැරදි සිතුවිලි සිතීම ආදී බාල ලක්ෂණවලින් යුක්ත, එයින්ම සිලෙසු අසමාහිතා සිව්වැදැරුම් සිලයෙහි නොහික්මුණු සිත් ඇති, උනන්දු ඉස්මතු වූ හිස්මානය, විවරිසසනනි මානය නමැති ධර්ම ඔසවාගෙන හැසිරෙත්. කලහාහිරතා මීගා යනු කෝපබහුල බැවින්, නැවත නැවත කලහයෙහි යෙදෙන බැවින්, කලහයටම කැමැත්ත ඇති, බැවින් මෘගයන් හා සමාන, ආත්මාර්ථකාමීව, ආහාර සෙවීමෙහි නිරත වූ දුබලයන්ට හිංසාකිරීම අරමුණු කරගත් යන අර්ථයි. උද්ධතා උද්ධත වචනයෙන් සමන්විත, සිතෙහි එකාග්‍රතාවයක් නැති, නීලවිචරපාරුතා අකැප වූ පාටගැන්වීමෙන් නීලවර්ණ වූ සිවුරු පොරවාගෙන, එබඳු සිවුරක් හැඳ ඇවිදින, කුහා ලංචී කපාකිරීම ආදී වූ කුහක කාරණා නිසා කුහක වූ අයහපත් ගතිගුණ ප්‍රශංසා කිරීමේ අදහසින් කුහකව අනුන් රැවටීම, රද්ධා ක්‍රෝධයෙන් ද මානයෙන් ද තද වූ මනසින් යුත් තද හදවතක් ඇති, ලපා කුහක පැවැත්මෙන්, ප්‍රසන්න සිත් ඇති මිනිසුන් විසින් ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේට කවරකින් ප්‍රයෝජනයක් තිබේදැයි ප්‍රත්‍ය සපයන දායකයන්ට කියවන, උනන්දු කරවීමේ වචන කීම් වශයෙන් හෝ කපටි ප්‍රයෝගයෙන් ප්‍රත්‍ය සඳහා කපාකරන යන අර්ථයි. සිංහි 'එහි සිංහං යනු කුමක්ද, යම් ශෘංගාරයක්, ශෘංගාර බැවින්, චතුරතාවය,

ශාංගාර වර්ත ඇති යන අර්ථයි. අරියාවිය යනු ආර්යයන් මෙන් කුහා යනු මෙහිම අර්ථ දැක්වීම. කුහකයන්ගේ වනාහි ආර්යයන්ගේ ස්ථිරභාවය දක්වන්නේ. අරියාවිය විවරනති යනාදිය කිය. තෙලසණෙයහි මිඉට්ටලින් සැදූ තෙල්වලින් හෝ ජලතෙලයෙන් හෝ පිරණ ලද වපලා සිරුර සැරසීමෙන් හෝ පිරිකර අලංකාර කිරීමාදි වපලත්වයෙන් යුක්ත වූ, අඤ්ඡතකකිකා විසිතුරු අංජන වර්ගවලින් වර්ණවත් කරන ලද ඇස් ඇත්තේ. රටීයාය ගමිසසනති යනු පිඬු පිණිස දායක කුලයන් වෙසෙන පළාත්වල එහෙ මෙහෙ හැසිරෙත්. දනවණණිකපාරුකා ඇත්දත්පාට සිවුරු පෙරවාගත් ශරීර ඇති. අජෙගුවන්නති පිළිකුල් නොකළ යුතු. විමුතෙතති ආර්යයන් විසින්, සුරතනං කැපවූ වර්ණයකින් යුක්ත වූයේ මනාව රතුපාට වූ, රහතත්වහන්සේලාගේ, බුදුවරයන් වහන්සේලාට යෝග්‍ය වූ බැවින් අරහදධජං නම් වේ. ජ්ගුවජ්සනති කාසාවං කසාවත පිළිකුල් කරත්. කුමක් හෙයින්ද? ඔදාතෙ සුසමුවජ්තා ගිජ්ඛට්ට පත්වූ, මේ වනාහි ඇත්දත්පාට සිවුරු පෙරවීම ගැනයි. ඔවුන් විසින් සුදු වස්ත්‍රය ගරුකොට සළකන්නාහු සියල්ලට සුදුපාටින් ගත්කල්හි ලිංගපරිත්‍යාගයම වන්නේයැයි ඇත්දත්පාට පෙරවත්. ලාභකාමා ලාභයෙහි ගිජු වූ හික්ෂාව පිණිස යාමේ පවා කුසිත බැවින් යුත් නිසා කුසිතා නම් වේ. මහණකම කරන්නට සිතෙහි උත්සාහයක් නැති බැවින් හීනවිරියා නම් වේ. කිවජනතා වෙහෙසට පත්වන්නාහු. වනපඤ්ඤ වනාන්තරයන්හි වාසය වෙහෙසකර බැවින් වෙහෙසට පත් සිත් ඇති යන අර්ථයි. ගාමනෙතසු ගමට ලග සෙනසුන්හි, ගමට සමීප සේනාසනවල ගම්දොර පිහිටි සෙනසුන්හි වසිසසරෙ වාසය කරත්. තෙනෙව අනුසිකඛනතා යම් යම් වූ මිථ්‍යා ජීවන ක්‍රමයන්ගෙන් ලබන ලද ලාභ ඇති, ඒ ඒ පුද්ගලයන්ව අනුගමනය කරන්නාහු භවිසසනති තමා ද ඔවුන් මෙන් වැරදි දිවිපැවැත්මෙන් ලාභ උපදවන්නට රජකුල ආදිය ඇසුරුකරන්නාහු හැසිරෙත්. භජ්සනති (ඇසුරු කරත්) කියාද පාඨයක් ඇත. සේවනය කරත් යන අර්ථයි. අසංයතා යනු සීලසංයම රහිත. යෙ යෙ අලාභිනො ලාභං යම් යම් හික්ෂුහු මිත්‍යාජීවය අත්හැරීමෙන් ද අල්ප වූ පින් ඇති බැවින් සිවිපස ලාභයන් නොලබත්. තෙ පුජ්ජා පුජ්ජීය, ප්‍රශංසා කටයුතු තදා අනාගත කාලයෙහි තෙ ලැබීම් ඇත්තේ, ලාභ කැමැති හික්ෂුන් යන අර්ථයි. මිලකඛුනරජනංරතනං කපු කැස්බාගේ පාටින් පාටකරන ලද, මෙය සමාස පදය නිසා ගාථාවේ පහසුව සඳහා සානුනාසිකව යෙදිය. ගරහනතා සකංධජං යනු තමන්ගේ ධජය වූ කසාවත පිළිකුල් කරන්නාහු, සසුතෙහි පැවිදි වූ අයට කාසාය වස්ත්‍රය ධජය වන්නේය. තිත්ථියානං ධජං කෙවි යම් ඒ ශාකාපුත්‍ර බව

දන්තානුම සුදු ඇඳුම් අදින කීර්ථකයන්ගේ ධජය වූ අවදානකං සුදු වස්ත්‍රය ධාරෙසසනති දරන්තාහ. අගාරවොව කාසාවෙ අර්හත් ධජය වූ කසාවත කෙරෙහි අගෞරවයක්, බුහුමන් නැතිකමත් කදා අනාගතයෙහි තෙසං හවිසසති පටිසංඛාව කාසාවෙ නුවණින් සළකා බලා සිටුවර පරිහරණය කරමි ආදී ක්‍රමයෙන් කසාවත පරිභෝග කිරීමෙහි ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කිරීම් මාත්‍රයක් පවා, න හවිසසති කසාවත දරන්තනු විසින්, කසාවතට ගරුබුහුමන් කරන්තනු විසින් දුශ්චරිතයෙන් වැළකිය යුතුයැයි කසාවතට ගරුකළ යුතු බැව් දැක්වීමට ඡද්දන්ත ජාතකය උදාහරණයක් ලෙස ගෙන අභිභූතසස දුකෙඛන (දුකෙන් පීඩාවට පත්වූවහු විසින්) යනාදිය කිය. එහි සලලවිදධසස විශාල විෂ සහිත ඊයකින් විදිනා ලද්දහුට, එයින්ම මහත් වූ දුකෙඛන අභිභූතසස දුකින් පීඩාවට පත්වූවහුට, රුප්පතො සිරුරෙහි වෙනස්බවක් ඇතිවීමෙන් මහාසොරා, සිරුර හා ජීවිතය කෙරෙහි බලාපොරොත්තුවක් නැති බැවින් අතිශයින් බිහිසුණු, පටිසංඛා සළකා බැලීම, විමසීම, අන්‍යයන් විසින්, අවිනතියා සිතුවිලි මාත්‍රයක්වත් පවත්වන්නට නොහැකි වන්නාහ. ඡද්දන්ත ඡද්දන්ත නම් වූ මහා නාගසස හස්තියාගේ ආසි වූයේය. ඡද්දන්ත ඇත් කාලයෙහි බෝධිසත්ත්වයන් වහන්සේ සොණුතතරෙන සොණුතතර නම් වූ වැද්දකු විසින් සැඟවී සිට විසකැවූ ඊයකින් විදින ලද්දේ මහත් වේදනාවකින් පීඩාවට පත්වූයේ ඔහුව අල්ලාගෙන හැඳසිටිය විවරය දැක මේ ආර්ය ධජයෙන් ආවරණය වී සිටින්නහුව මා විසින් හිංසා නොකළ යුතුයැයි සිතා එහි මෙමුත්‍රී සිතට පිහිටුවාගෙන මතු ධර්මය දේශනා කළේය. යම්සේ වනාහි:

විෂ ඊයකින් පහර ලද හස්තිරාජයා, දුෂිත නොවූ සිත් ඇත්තේ වැද්දාට මෙසේ කිය. මිත්‍රය, කුමක් නිසා කුමන කරුණක් නිසා මාහට පහර දුන්නේද? මේ කාගේ ප්‍රයෝගයක්ද? ආදිය කීහ. මේ අර්ථය දක්වන්නා වූ තෙරුන් වහන්සේ 'ඡද්දන්තා' ආදී ගාථාවන් කිය. එහි සුරතන අරහදධජං යනු (රතුපාට අර්හත්ධජය) සොණුතතරෙන සොණුතතර විසින් හැඳසිටිය කසාවත අරහයා කියන ලදී. අහණි කිවේය. ගාථා ගාථාවන්. ගජො නම් ඡද්දන්තා ඡද්දන්ත නම් වූ හස්තිරාජයා. අජොපසංහිතා අර්ථයෙන් යුත්, හිතාහිත දෙකින් යුක්ත වූ යන අර්ථයි. ඡද්දන්ත හස්තිරාජයා විසින් කියන ලද ගාථාවන්හි අනිකකසාවො යනු රාගාදී කෙලෙසුන්ගෙන් පරිශුද්ධ නොවූ පරිදහිසසති ඇදීම, පෙරවීම, ඇතිරීම ආදී වශයෙන් පාවිච්චි කිරීම. පරිධසසති කියාද පාඨයක් ඇත. අපෙතො දමසවෙවන ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන්ද පරමාර්ථ සත්‍ය වශයෙන් ගත්විට සත්‍ය වචනයෙන් ද ඉවත්

වූයේ යන අර්ථයි. නසො යනු ඒ මෙබඳු ස්වරූප ඇති පුද්ගලයා කාසාවං කසාවත දරන්නට නාරහති සුදුසු නොවෙයි. වනනකසාවසස යනු මාර්ග සතරින් ඉවත්කළ කෙලෙස් කිලිටි ඇත්තේ, පහවූ කිලිටි ඇත්තේ මොහුට වන්නේය යන අර්ථයි. සීලෙසු සිව්පිරිසිදු ශීලයන්හි සුසමාහිතො මනාව හික්මුනු, උපෙතො ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන් ද කියන ලද ආකාරයෙන් සත්‍යයෙන් යුක්ත සවෙ ඒ එබඳු ස්වරූප ඇති පුද්ගලයාට ඒ කාසාවච්ඡං කසාවත ඒකාන්ත වශයෙන් අරහති සුදුසුය යන අර්ථයි. විපනනසීලො බිඳුණු සිල්ඇති දුමෙමධො ප්‍රඥාව නැති සීලය පිරිසිදු කිරීමට අවශ්‍ය වන ප්‍රඥාවෙන් තොර. පාකටො මොහු දුශ්ශීලයෙකැයි ප්‍රකට, ප්‍රසිද්ධ, විසිරිගිය ඉන්ද්‍රියයන් ඇති බව, ප්‍රකට වූ ඉඳුරන් ඇති යන අර්ථයි. කාමකාරියො බිදිගිය සංවරය ඇතිබැවින් කැමැති කැමැති දේ කරන, කාම මාරයාව කැමැති පරිදි ක්‍රියාකරන. විබහනනවිතො රූපාදි විෂයයන්හි විසිරිගිය සිත් ඇති. නිසසුතො අපිරිසිදු, පිරිසිදු ධර්මයන්ගෙන් තොරවූ හිරිමතප් දෙකින් තොර වූ කුසල්දහම් රැස්කිරීමට උනන්දු නොකරවන, විනරාගො පහවූ ඡන්දරාගය, ඔදානමනසංඛපෙපා අතිශයින් පිරිසිදු වූ චිත්ත චෛතසිකයන් ඇති, බොරනොවූ සිතුවිලි ඇති, කාසාවං කිං කරිසසති යමකුට සීලය නැද්ද ඔහුට කසාවත කවරනම් ප්‍රයෝජනයක් ලබාදෙයිද? ඔහුගේ පැවිදි ස්වරූපය චිත්‍රයකට නැගුවක් බඳුය යන අර්ථයි. දුට්ඨවිතතා යනු රාගාදී දෝසයන්ගෙන් දුසිත සිත් ඇති. අනාදරා ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ධර්මය කෙරෙහි ආදර ගෞරව රහිත. තාදිනං මෙතනාවිතනානං මෙත්‍රී භාවනාවෙන් යුක්ත හදවතෙහි එයින්ම රහත්බව අවබෝධ කරගැනීමෙන් හෝ ඉටුඅනිටු ආදියෙහි තාදීගුණ ඇති උසස් ගුණ තත්වයට පත්වූ නිගණ්ණිසසනති ශීලාදියෙන් යුක්ත වූවන් දැක ඔවුන්ට ගෞරව දක්වන්නාහු පිරිහුණු සිල් ඇති අපව බොහෝ දෙනෙක් ගණන් නොගනිතියි තමා කෙරෙහි අගෞරවයක් ඇතිවේයැයි යන බිය නිසා, යම්සේ ඔවුහු බාධා සම්බාධක සහිතව පිටවෙන්ද එලෙසට බාධාවන් ඇතිකරත් යන අර්ථයි. නසුණිසසනති අවවාද පිළිනොගනිත්. තෙ තථා නසිකබ්බා බාලා යනු ඒ අදබාලයෝ ආචාර්ය, උපාධ්‍යායන් වහන්සේලා විසින් ශික්‍ෂණය කරනු ලැබුවත් ආදර රහිතව ශික්‍ෂණය නොලබත්. තාදීසිසසනතු බාලා යනු ඒ අදබාලයෝ ආචාර්ය, උපාධ්‍යායන් වහන්සේලා විසින් ශික්‍ෂණය කරනු ලැබුවත් ආදර රහිතව ශික්‍ෂණය නොලබත්. තාදීසිසසනතුපඤ්ඤායො යනු උපාධ්‍යායන් හා ආචාර්යවරුන් ආදර ගෞරව නොකරත්. ඔවුන්ගේ අවවාද අනුශාසනා නොපිළිපදිත්. කුමක් මෙන්ද? බඵංකො විය සාරථී යම්සේ නොහික්මුණු නපුරු අශ්වයා අසරුවා

ගණන් ගන්නේ නැත. ඔහුගේ නියෝගයන්හි නොපිහිටයි. එපරිද්දෙන් ඔවුහුද උපාධ්‍යාය, ආචාර්යයන් වහන්සේලාට බයවන්නේ නැත. කීකරු නොවෙත් යන අර්ථයි. එවං යන්නෙන් කලින් කී අර්ථයම නිගමනය කරයි. එහි එවං යනු කියනලද ආකාරයෙන් අනාගතදායක අනාගත කාලයෙහි යන අර්ථයි. එයට ස්වරූප වශයෙන් දක්වන්නේ 'පැමිණි කාලයෙහි-පසුකාලයෙහි' යැයි කීය. එහි පශ්චිම කාලය යනු කුමක්ද? තුන්වන සංගායනාවේ පටන් ඇති කාලය පශ්චිම කාලයයැයි සමහරු කියත්. ඒ අදහස තවකෙනෙක් අනුමත නොකරත්. සසුනෙහි යුග පහක් ඇත. විමුක්ති යුගය, සමාධි යුගය, සීලයුගය, සුතයුගය, දානසුගය යනු ඒ පසයි. ඒවා අතර පළමුතැන වන්නේ විමුක්ති යුගයයි. එය අතුරුදන් වූ කල්හි සමාධියුගය පවතී. එයද නැතිවූ කල්හි සීල යුගය පවතී. එයද අභාවයට ගිය කල්හි සුත යුගය පවතී.

අපිරිසිදු සිල් ඇත්තා එක් පැත්තකින් පර්යාප්ති විශාරදව හදාරයි. එසේ කරන්නේ ලාභාපේක්ෂාවෙන්ය. යම්කලක වනාහි අභිධර්මය අවසන් විමෙන් පර්යාප්තිය සර්වප්‍රකාරයෙන් අන්තර්ධාන වෙයි. එතැන්පටන් සංකේත මාත්‍රය පමණක් ඉතිරි වෙයි. එකල්හි මොන ක්‍රමයකින් හෝ ධනය රැස්කොට දන්දීමේ ස්වභාවයෙන් පරිත්‍යාග කරත්. ඒ වනාහි ඔවුන්ගේ අවසන් සමාග් ප්‍රතිපත්තිය වෙයි. එහි සුතයුගයේ පටන් පසුකාලය සීලයුගයෙන් පටන් ගනී. පසුව මෙසේ තෙරුන්වහන්සේ පසුකලක උපදනා වූ මහාබියක් පෙන්වා නැවත එහි රැස්වූ හිඤ්ඤන්ට අවවාද දෙන්නේ 'පුරා ආගච්ඡතෙ' ආදී ගඵඵ තුනක් ප්‍රකාශ කළේය. එහි පුරා ආගච්ඡතෙ එතං යනු මා විසින් ඔබලාට කියන ලද මෙය ප්‍රතිපත්තිවලට අනතුරුදායක වූ අනාගත මහා බියක් පැමිණෙයි. එසේ ඒමට පළමු, එතෙක්, යන අර්ථයි. සුබබවා යනු වචන ඉවසනසුළු, සුවච බව ඇතිකරන ලක්ෂණවලින් යුක්ත වූ ගරු කළයුතු, අනුශාසනා කළයුතු පුද්ගලිකාවට යෝග්‍ය තත්වයට පත්වී යන අර්ථයි. සබ්බලා යනු මාදු හෘදයක් ඇති, මෙතනාවිතතා සියළු සත්ත්වයන් කෙරෙහි ආදරය පතුරුවන්නා වූ මෙමනී සිතින් යුත්, කාරුණිකා කරුණාවෙන් යුක්ත වූ, අනුන්ගේ දුක නැතිකිරීම ස්වභාවකොට ඇති කරුණාවෙන් යුක්ත වූ, ආරදධවීරියා අකුසල් නැතිකිරීම සඳහාත් කුසල් රැස්කිරීම සඳහාත් පටන්ගන්නා ලද වීර්ය ඇති, පහිතතනා නිර්වාණය වෙත යොදවන ලද සිත් ඇති. නිවචං සියළුකල්හි දළහපරකකමා දැඩි වීර්ය ඇති. පමාදං ප්‍රමාදය වනාහි කුසල්දහම් නැවත නැගී නොසිටීමට අකුසල ධර්මයන්

කෙරෙහි උනන්දු වූ සිත් ඇති, කියන ලදී. එහි ප්‍රමාදය කවරක්ද? කාය දුශ්චරිතවල හෝ වචී දුශ්චරිතවල හෝ මනෝ දුශ්චරිතවල හෝ පංචකාම ගුණයන්හි මෙහෙයවූ සිත් ඇත්තේ, කුසල්දහම් නුපදවීමත් භාවනාවට යෝග්‍ය නොවන ක්‍රියාවන් ඇති බව, අප්‍යමාදං යනු ප්‍රමාද නොවීම, එය ප්‍රමාදයට විරුද්ධ බව යන අර්ථයි. අර්ථ වශයෙන් අප්‍යමාදය නම් සිහියෙන් සමන්විත වූ බව, එළඹ සිටියා වූ සිහියෙන් යුක්ත යන මේ අර්ථය එහි අඩංගුය.

යම්හෙයකින් සියළු අනර්ථයෝ ප්‍රමාදය මුල්කොට ඇත. සියළු අර්ථයෝ අප්‍රමාදය මුල්කොට ඇත්තාහ. පමාදං භයනො ප්‍රමාදය උපද්‍රවයක් ලෙස දැක අප්‍යමාදඤ්ච බෙමනො උපද්‍රව රහිත ලෙස දැක අප්‍රමාද ප්‍රතිපත්තීන් විසින් කුළුගන්වන ලද සීලාදී ස්ඛන්ධත්‍රයන් සම්මා දිට්ඨි ආදී අංග අටක් වශයෙන් අටධංගිකං ආර්ය මගං භාවෙට අමතං අමා මාර්ගය වඩන්න. නිර්වාණය ස්පර්ශ කරන්නාහු, අවබෝධ කරගනිමින් තමන්ගේ සන්තානයෙහි උපදවා ගනිවි. දර්ශන මාර්ගය කෙරෙහි පමණක් නොයෙදී මත්තෙහි ත්‍රිවිධ මාර්ගයන් ඉපදවීම් වශයෙන් වඩන්න. මෙසේ තොපට අප්‍යමාද භාවනාව මුදුන්පත්වූවා වන්නේය. මෙසේ තෙරුන් වහන්සේ පැමිණ සිටි පිරිසට අවවාද කළේය. මේ තෙරුන්වහන්සේට අන්‍ය වූද විවරණ ගාථාවන් විය.

ථුසස ථේර ගාථා වර්ණනාව නිමියේය.

30-1-2

යථාචාරී යථාසතො ආදී වූ ගාථාවන් ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේගේය. ආයුෂ්මත් මහා මොග්ගලලාන තෙරුන්ගේද කථාවස්තුව මෙසේ දතයුතුයි.

අතීතයෙහි ශතසහශ්‍රාධික කල්ප අසංඛ්‍යයකට මත්තෙහි ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණ මහාසාල කුලයක ඉපිද නමින් සරද නම් වූ මානවකයෙක් විය. මහමුගලන් තෙරුන් වහන්සේ ගහපති මහාසාල කුලයෙහි ඉපිද නමින් සිරිවඩ්ඪ නම් කෙළෙහි පුත්‍රයෙක් විය. ඔවුන් දෙදෙනාම වැලිකෙළියේ පටන්ම මිත්‍රයෝ වූහ. ඔවුන් අතුරින් සරද මාණවයා පියාගේ ඇවෑමෙන් කුලයට හිමි ධනය ගැන සිතා එක්දිනක්

හුදෙකලාව සිට මෙසේ කල්පනා කළේය. මේ සත්ත්වයන්ට වනාහි මරණය ඒකාන්තයි. ඒ නිසා මා විසින් එක් පැවිදි කෙනෙක් වෙත ගොස් මොක්ෂ මාර්ගය සෙවිය යුතුයැයි මිත්‍රයා වෙත පැමිණ 'මම පැවිදිවනු කැමැති වෙමි. කිම නුඹටත් පැවිදිවන්න හැකිදැයි ඇසිය. ඔහු විසින් නොහැකියයි කීකල්හි, වේවා! මම පැවිදි වෙමි යි රන් ගබඩා විවෘත කර දුග්ගිමිච්චියා වකාදීන්ට මහදන් දී පර්වතයක් පාමුළට ගොස් සෑහි ප්‍රවෘත්තාවෙන් පැවිදි විය. ඔහුත් සමග එකට පැවිදි වූ බ්‍රාහ්මණ පුත්‍රයෝ හැත්තෑහතර දහසක් වූහ. ඔහු පංච අභිඥාවන්ද අෂ්ට සමාපත්තිද උපදවා ඒ ජට්ටියන්ටද කසිණ භාවනා පරිකර්මයන් ඉගැන්වීය. ඒ සියල්ලෝද පංච අභිඥා අෂ්ට සමාපත්ති උපදවා ගත්හ.

ඒ කාලයෙහි අනෝමදසසී නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොව පහළව පවත්වන ලද උතුම් දම්සක් ඇත්තේ සත්ත්වයන්ව සංසාර මහා ජලකඳෙන් එතෙර කරන්නේ එක්දිනක් සරද තාපසයාණන්ටත් ඔහුගේ අනවැසියන්ටත් සංග්‍රහයක් කරන්නෙමියි තනිවම පාසිවුරු ගෙන අහසින් ගොස් 'මාගේ බුදුබව දැනගන්වා'යි තාපසයාණන්ට පෙනෙන්නටම අහසින් බැස පොළොවෙහි වැඩසිටී සේක. සරද තාපසයාණෝ බුදුසිරුරෙහි පිහිටි මහාපුරුෂ ලක්ෂණයන් බලා 'සර්වඥ බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක්' යැයි ස්ථීරව දැනගෙන පෙරගමන්කොට අසුනක් පතවා පිළිගැන්වීය. පැනවූ අසුනෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩසිටී සේක. සරද තාපසයාණෝ බුදුන් ලග එකත්පස්ව හිඳගත්තේය. ඒ කාලයෙහි ඔහුගේ අනවැසි හැත්තෑහතර දහසක් පමණ ජට්ටියෝ ප්‍රණීත වූ ගුණ ඇති පලතුරු ගෙන පැමිණියාහු ශාස්තෘන් වහන්සේ දැක හටගත්තා වූ පැහැදීම් ඇත්තාහු තමන්ගේ ගුරුවරයාත් ශාස්තෘන් වහන්සේත් වැඩසිටී ආකාරය බලා ගුරුතුමාණෙනි! පෙර අපි ඔබවහන්සේට වඩා ලොකු කෙනෙක් නැතැයි අදහාගෙන සිටියෙමු. මේ පුද්ගලයා වනාහි ඔබවහන්සේට වඩා උසස් කෙනෙක්ද? දරුවෙනි, කුමක් කියන්නහුද? අබ ඇටයක් සමග අටසැට දහසක් යොදුන් විශාල වූ මහමෙර සමාන කරන්නට කැමැත්තහුද? සර්වඥ වූ බුදුන් හා මා සමාන නොකරවී යැයි කීය. ඉක්බිති ඒ තාපසයෝ ගුරුවරයාගේ වචනය අසා, මේ පුරිසොත්තමයෙකි යි සියල්ලෝම පාලඟ වැටී බුදුන් වැන්දෑහ. ඉක්බිති ගුරුතුමා ඔවුන්ට මෙසේ කීය. දරුවෙනි! ශාස්තෘන් වහන්සේට පූජාකළ හැකි යෝග්‍ය දෙයක් අපට නැත. ශාස්තෘන් වහන්සේ පිණ්ඩපාත වේලාවෙහි මෙහි වැඩී සේක. අපේ ශක්ති පමණින් යමක් පූජා කරමු. නුඹලා විසින් ගෙනෙන ලද ප්‍රණීත ඵලාඵල ඇත. ඒවා

ගෙන එන්න යැයි ගෙන්වාගෙන අත් සෝදා තමාම තඵාගතයන් වහන්සේගේ පාත්‍රයෙහි පිළිගැන්වීය. ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් ඵලාඵල පිළිගත් අවස්ඵාවේම දෙවියෝ එහි දිව්‍යඕජස් බහාලූහ. තවුසා තෙමේම ජලයද පෙරා පිළිගැන්වීය. අනිතුරුව දන් වළඳ අවසන්ව වැඩසිටි කල්හි සියළුම අතවැසියන් කැඳවා බුදුන් සමීපයෙහි පිළිසඳර කඵාවෙහි යෙදී සිටියහ. ශාස්තෘන් වහන්සේ අග්‍රශ්‍රාවකයන් දෙනමත් හික්කු සංසයා සමග එනු ලැබේවායි සිතූ සේක. ඔව්හු බුදුන්ගේ සිහිවිල්ල දැනගෙන එකෙණෙහිම ගතසහසුයක් ක්ෂීණාශ්‍රවයන් පිරිවරා අවුත් බුදුන් වැඳ එකත්පසෙක සිටියහ. ඉක්බිති සරද තාපසතුමා අතවැසියන් ඇමතීය. දරුවෙහි! ශාස්තෘන් වහන්සේටත් මහා සංසරත්තටත් මල් ආසනවලින් පිදිය යුතුයි. ඒ නිසා මල් රැගෙන එන්න. ඔව්හු එකෙනෙහිම සෘද්ධි බලයෙන් සුවද හා වර්ණයෙන් යුත් මල් ගෙනවිත් බුදුන්ට යොදුනක් පමණ මල් අසුනක් පැනවූහ. අග්‍රශ්‍රාවක දෙනමට ගව් තුනක්ද සෙසු හික්කුන්ට අධියොදුන් ප්‍රමාණ ආදියද නවක හික්කුන්ට බඹයක් පමණද අසුන් වීය. මෙසේ පනවන ලද ආසනවල සරද තාපසතුමා තඵාගතයන් වහන්සේගේ ඉදිරියෙහි වැඳගෙන සිට ස්වාමීනි! මට අනුග්‍රහ පිණිස මේ මල් ආසනයට නගින්නයැයි කීය. ශාස්තෘන් වහන්සේ මල් අසුනෙහි වැඩසිටි සේක. ශාස්තෘන් වහන්සේ වැඩසිටි කල්හි අගසව් දෙනමක්, ඉතිරි හික්කුහුද තමතමන්ට පැනවූ ආසනවල වැඩසිටියහ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ 'ඔවුන්ට මහත්ඵල වේවා'යි නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදි සේක. ඒ බව දැන හික්කුහුද නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදුනහ. සරද තාපසතුමා දවස් හතක් නිරතුරුව බුදුන් වහන්සේට මල්කුඩයක් දරමින් සිටියහ. අනිත් අය වනමුල් ඵලාඵල අනුභවකොට ඉතිරි වේලාවෙහි බුදුන් වෙත වැඳගෙන සිටියහ. ශාස්තෘන් වහන්සේ දවස් හතක් ගතවූ තැන නිරෝධයෙන් නැගිට අග්‍රශ්‍රාවක නිසභඤ්ඵරං නිසභ තෙරුන් ඇමතීය. තවුසන්ට මල්ආසන පූජාවේ පින් අනුමෝදන් කිරීම කරන්න යැයි වදාළහ. තෙරුන්වහන්සේ ශ්‍රාවකපාරමී ඤාණයෙහි පිහිටා ඔවුන්ට මල්ආසන පූජාව ගැන පුණ්‍යානුමෝදනාව කළහ. ඒ දේශනාවසානයෙහි ශාස්තෘන් වහන්සේ දෙවෙනි අගසව් අනෝමඤ්ඵරං අනෝම තෙරුන් ඇමතු සේක. මහණ! ඔබද මොවුන්ට ධර්මය දේශනා කරන්නැයි වදාළහ. ඔහුද ක්‍රිපිටක බුද්ධ වචනය අළලා ඔවුන්ට බණ කීය. මේ දේශනා දෙකෙන්ම එක් ඇත්තකුටවත් ධර්මාවබෝධයක් සිදුවූයේ නැත. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බුද්ධ විෂයෙහි සිට ධර්මදේශනාව ආරම්භ කළ සේක. දේශනාව කෙළවර සරද තවුසා හැර ඉතිරි හැත්තෑහතර දහසක්

පමණ වූ ජටිලයෝ රහත්බවට පැමිණියහ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහණෙනි, මෙහි එව් යැයි අත දිගුකළ සේක. ඔවුහු එකෙණෙහිම තවුස් වෙස් අන්තර්ධානව අටපිරිකර දරමින් හැටවයස් පිරුණු තෙරවරුන් මෙන් වූහ. සරද තාපසතුමා වනාහි අනෝ! මටත් මේ නිසභයෝරො නිසභ තෙරුන් මෙන් අනාගතයෙහි එක් පසේබුදුවරයන් වහන්සේ නමකගේ අගසව් වන්නෙමි මැනව් යැයි බුදුන් ධර්මදේශනා කරවීම සිතේ ඇතිවූ සිතිවිල්ල නිසා සිත වෙනතකට යොමුවී සිටිය බැවින් මාර්ගඵල අවබෝධ කරගන්නට නොහැකිවිය. ඉක්බිති බුදුන් වැද එසේ ප්‍රාර්ථනා කැබිය. ශාස්තෘන් වහන්සේද ඔහුගේ ප්‍රාර්ථනය බාධාවකින් තොරව ඉටුවන බව දැක 'ඔබ මෙයින් කල්ප ශතසහශ්‍රාධිකයක් ඇති එකාසංඛ්‍යයක් කල්ප ඉක්මවා ගොතමසස ගොතම නම් වූ සම්මා සම්බුදුන්ගේ අග්‍රශ්‍රාවක වූ සාරිපුත්තො සැරියුත් නම් වන්නෙහි යැයි විවරණ දී බණ කියා හික්කු සංඝයා පිරිවරාගෙන අහසට නැගුණු සේක. සරද සරද තාපස තෙමේද යාලුවා වූ සිරිවඩ්ඪසස සිරිවඩ්ඪගේ ලඟට ගොස් මිත්‍රය! මා විසින් අනොමදසසිසස අනොමදසසි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පාමුලදී අනාගතයේ පහළවන්නා වූ ගොතමසස ගොතම නම් වූ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අගසව් තනතුර පතන ලදී. නුඹද උන්වහන්සේගේ දෙවන ශ්‍රාවක තනතුර පතන්නැයි කීය. සිරිවඩ්ඪො සිරිවඩ්ඪ තෙමේ ඔහුගේ උපදේශය පිළිගෙන තමාගේ වාසස්ථානයේ ඉදිරිපිට අටකිරියක් පමණ වූ භූමිය සමතලා කරවා ලදපස්මල් විසුරුවා නිලුපුල් වහලක් සහිත මණ්ඩපයක් කරවා බුදුන්ට අසුනක් පනවා සෙසු හික්කුන්ටද ආසන පනවා මහත්වූ සත්කාර සැලකිලි සූදානම් කර සරද තාපසයා ලවා බුදුන්ට ආරාධනා කරවා දවස් හතක් මහදන් පවත්වා බුදුන් ප්‍රමුඛ හික්කු සංඝයාට මහත් වටිනා සිවුරු පොරවා දෙවෙනි ශ්‍රාවක පදවිය සඳහා ප්‍රාර්ථනා කළේය.

ශාස්තෘන් වහන්සේද ඔහුගේ ප්‍රාර්ථනය නියත වශයෙන් සිදුවන බව දැනගෙන කියන ලද ආකාරයෙන් විවරණ දී භුක්තානුමෝදනාව කර නික්ම ගිය සේක. සිරිවඩ්ඪො සිරිවඩ්ඪ තෙමේ තුටුපහටුව දිවි ඇතිතෙක් පිංකොට දෙවෙනි චිත්ත වාරයෙහි කාමාවචර දිව්‍ය ලෝකයක උපන්නේය. සරද සරද තාපසතුමා වනාහි සතර බඹවිහරණ වඩා බඹලොව උපන්නේය. එතැන්සිට ඒ දෙදෙනාගේම අතුරු කර්මයක් නොකියන ලදී. අපගේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පහළවීමට පෙරාතුවම සරද තාපසතුමා රජගහ නුවරට නුදුරු උපතිසස උපතිස්ස ගමෙහි රූපසාරියා රූපසාරී නම් වූ

බැමිණියගේ කුසෙහි පිළිසිඳ ගත්තේය. ඒ දවසේම ඔහුගේ යහලුවා රාජගහසෙසව රජගහ නුවරටම නුදුරෙහි කොලිතගාමෙ මොගහලියා කොලිත ගමෙහි මොගහලිනම් වූ බැමිණියගේ කුසෙහි පිළිසිඳ ගත්තේය. මේ කුල දෙකම සත්වැනි කුල පරම්පරාව දක්වා එකට බැඳුණු මිත්‍රකම නිසාම ඒ දෙදෙනාටම එකදවසේම ගැබ් පෙරහැර දුන්න. දසමස් ඇවෑමෙන් උපන්නා වූ ඔවුන්ට සාත්තූ සේවිකාවෝ හැටදෙනෙක් උපස්ථාන කළහ. නම්නබන දවසෙහි රූපසාරී බ්‍රාහ්මණියා රූපසාරී බැමිණියගේ පුත්‍රයාට උපතිසස උපතිසස ගමෙහි දෙටු කුලයෙහි පුත්‍රයා බැවින් උපතිසෙසා උපතිස්ස යැයි නම් කළහ. අනික් දරුවාට කොලිතගාමෙ කොලිතගමෙහි දෙටු කුලයේ පුත්‍රයා බැවින් කොලිත යැයි නම් තැබූහ.

ඔවුහු දෙදෙනාම මහ පිරිවරින් වැඩෙන්නාහු වැඩිවිය පැමිණ සියළු ශිල්පයන්හි පරතෙරට ගියහ. ඉක්බිති එක්දිනක ඔවුහු රාජගහෙ රජගහනුවර ගිරගහ සමජ්ජ නම් වූ සැණකෙළියක් බලන්නාහු මහජනයා රැස්ව සිටිනු දැක නුවණ මුහුකුරා ගිය බැවින් සිහිනුවණින් ඉස්මතු වූවාහු 'මෙසේ සිතූහ. මේ සියල්ලෝම වර්ෂ සියයකට පසු මරණයට පත්වෙති.' සිතා සංවේගයට පත්ව අප විසින් මොක්ක ධර්මය සෙවිය යුතුයි. එයද සොයන්නවුන් විසින් එක්ව පැවිද්ද ලබන්නට සුදුසුයැයි තීරණයකොට පත්සියයක් මාණවකයන් සමග සඤ්ජය නම් පරිබ්‍රාජකයා ලග පැවිදි වූහ. ඔවුන් පැවිදි වූ කාලයේ පටන් සඤ්ජයෝ සංජයගේ ලාභසත්කාර අධික විය. ඔවුහු දවස් කීපයකින් සියළු සංජයසස සංජයගේ ඉගැන්වීම් විමසා බලා එහි හරයක් නොදැක එතනින් නික්ම ඒ ඒ තැන්වල උගතුන් යැයි සම්මත සමණ බ්‍රාහ්මණයන් හමුවී ප්‍රශ්න විචාරත්. ඔවුහු ඔවුන් විසින් විමසන දෙයට වෙනස් දෙයක් කීමෙන් ප්‍රශ්නය විසඳන්නට අසමත් වූහ. මෙසේ ඔවුහු මොක්කය සොයමින් ඇවිදින්නාහු කතිකාවකක් ඇතිකර ගත්හ. අප අතුරින් යමෙක් පළමුව විමුක්තිය සොයාගනීද ඔහු අනිත් තැනැත්තාට දැනුම්දිය යුතුයි. ඒ කාලයේ අපගේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උතුම් වූ බුද්ධත්වයට පත්ව පවත්වන ලද උතුම් දම්සක් පැවතුම් ඇත්තේ පිළිවෙලින් උරුවෙලකසසපාදිකෙ උරුවෙල කසසප ආදි දහසක් ජවලයන් දමනය කර රාජගහ රජගහනුවරට පැමිණ වෙළඳවනාරාමයේ වැඩවසයි. එක්දිනක් උපතිසෙසා උපතිස්ස පරිබ්‍රාජක තෙමේ පිරිවැජ් අරමට යන්නේ ආයුෂ්මත් අසසජ්ඤෙරං අසසජ් තෙරුන් රජගහනුවර පිඬුසිඟා වඩින සැටි දැක "මා විසින් මීට පළමු මෙබඳු මනා ආකල්ප ඇති පැවිද්දකු දැක නැත. මෙහි යම් ශාන්ත ධර්මයක් තිබිය යුතුයි සිතා හටගත් පැහැදීම්

ඇත්තේ ප්‍රශ්නයක් අසන්නට ඉඩක් බලාපොරොත්තුවෙන් පිටුපසින්
 යුහුබැඳ ගියේය. තෙරුන්වහන්සේද ලැබූ පිණ්ඩපානය වැළඳීමට යෝග්‍ය
 තැනකට ගියේය. පරිබ්‍රාජකයා තමාගේ පරිබ්‍රාජක ආසනය පිළියෙල කර
 දුන්නේය. දන් වළඳ අවසානයේ තමාගේ කෙණ්ඩියෙන් ජලයද දුන්නේය.
 මෙසේ ගුරුවතාවත් කොට බන්ධිස අවසන්කළ තෙරුන්වහන්සේ සමග
 කථාබහ කොට ඔබවහන්සේගේ ගුරුවරයා කවුද? කවරකුගේ ධර්මයක්
 ප්‍රියකරන්නෙහිද? විචාළේය. තෙරුන්වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන
 සඳහන් කළේය. නැවත ඔහු විසින් ඔබවහන්සේගේ ගුරුකුමා කවර
 වාදයක් ඇති කෙනෙක්දැයි විචාළේ, මොහුට සසුනෙහි ගැඹුරුබව දක්වා
 කියමි යි සිතා තමන්ගේ නවක බව ප්‍රකාශකොට කෙටියෙන්
 උන්වහන්සේගේ සසුනෙහි ස්වරූපය කියන්නේ 'යෙ ධම්මා හෙතුඤ්ඤවා'
 (යම් ධර්මකෙනෙක් හේතුවක් නිසා හටගත්තේද) ආදී ගාථාව ප්‍රකාශ
 කළේය. පරිබ්‍රාජක තෙමේ පළමු පද දෙක අසාම දහසක් ක්‍රම ඇති
 සෝතාපත්ති ඵලයෙහි පිහිටියේය. ඉතිරි පදදෙක ගෙනහැර දක්වා
 සෝවාන් වූ කල්හි ගාථාව නිමකළේයැයි කියත්. ගාථාව අවසන වනාහි
 සෝවාන් වී මත්තෙහි විශේෂයක් නොපවත්නා කල්හි මෙහි යම් හේතුවක්
 තිබිය යුතුයැයි සලකා තෙරුන්වහන්සේට මෙසේ කීය. ස්වාමීනි, මීට
 වඩා ධර්මදේශනා නොකරන්න. මෙපමණක් ප්‍රමාණවත්ය. අපගේ
 ශාස්තෘන් වහන්සේ වැඩවසන්නේ කොහේද? වෙළඳවනයේ යැයි කී
 කල්හි, ස්වාමීනි! ඔබවහන්සේ පළමුව වඩින්න. මම මගේ යහළුවාට දුන්
 පොරොන්දුව ඉටුකර ඔහුවද රැගෙන එන්නෙමි යි පසඟ පිහිටුවා වැඳ
 තුන් වතාවක් පුදකෂිණා කර තෙරුන් විහන්සේව පිටත්කර යවා පිරිවැජ්
 අරමට ගියේය. කොළිත කොළිත පිරිවැජ්ඣා එන්නා වූ ඔහුව දුරදීම දැක
 මුහුණුවරින්ම විශේෂ අධිගමයක් ලබාගත් බව දැනගෙන
 නිර්වාණාවබෝධය පිළිබඳව ප්‍රශ්න කළේය.

ඔහුද එසේය ඇවැත්නි! අමාව ලබාගත්තෙමි යි ඔහුටද දන්වා ඒ
 ගාථාවම ඔහුට ප්‍රකාශ කළේය. ගාථාව අවසානයේ කොළිතො කොළිත
 තෙමේ සෝවාන්ඵලයෙහි පිහිටා මෙසේ කීය. මිත්‍රය! ශාස්තෘන් වහන්සේ
 කොහේ වැඩ සිටීද? වෙළඳවනයෙහි යැයි කීය. එසේනම් ශාස්තෘන්
 වහන්සේ දකින්නට යමු. සාරිපුත්තඤ්ඤා සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ
 හැමකල්හිම ගුරුන් පුදන කෙනෙකි. ඒ නිසා සඤ්ජයසස සංජයගේ
 සමීපයට ගොස් බුදුගුණ කියා ඔහුවද බුදුන් සමීපයට කැඳවාගෙන යනු
 කැමැත්තේ විය. ඔහු ලාභසත්කාර ලැබීම අඩුවීම ගැන සිතා අතවැසි

බව නොකැමැත්තේ දියසැලක්ව සිට දියබිඳුවක් වීමට නොකැමැත්තෙමිසි කිය. ප්‍රතිකෛප කළේය. ඔවුහු නොයෙක් ආකාරයෙන් ඔහුට කරුණු පහදා දෙන්නට අසමත් වුවහු තමාට කීකරු දෙසියපනහක් අතවැසියන් සමග වෙළඳවනයට ගියහ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එන්නා වූ එවුන් දුරදීම දැක මේ එන්නා වූ දෙදෙනා අග්‍රශ්‍රාවක යුගලය වන්නේයැයි වදාරා ඔවුන්ගේ පිරිසට ඔවුන්ගේ චරිතයන්ට යෝග්‍ය පරිදි ධර්මයි දේශනා කර රහත්බවෙහි පිහිටුවා ඒහිහිකෂු භාවයෙන් ඔවුන්ට උපසම්පදාව ලබාදුන් සේක.

ඔවුන්ට යම්සේද මේ අග්‍රශ්‍රාවක දෙනමටද සෘද්ධිමය පාත්‍රාසිවුරු ලැබුන නමුත් ඉතිරි මාර්ගත්‍රය පිළිබඳව කටයුතු අවසන් වූයේ නැත. කුමක් නිසාද? ශ්‍රාවක පාරමී ඥානය මහත් බැවිනි. ඔවුනතුරෙන් මහාමොග්ගලලානො මහාමොග්ගලලාන තෙරුන් පැවිදි වූ දවසෙන් සත්වෙනි දවසෙහි මගධ රටෙහි කලලවාලගාමෙ කලලවාලගමෙහි මහණදම් කරන්නේ චීනමිද්ධයෙන් පීඩාවට පත්වූ කල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දන්වන ලදුව චීනමිද්ධය තුරන්කොට ධාතුකමටහන් අසාම ඉතිරි මාර්ගත්‍රය අවබෝධ කරගෙන ශ්‍රාවකපාරමී ඥානය මස්තකප්‍රාප්ත කරගත්තේය.

ආයුෂ්මත් සාරිපුතෙනා සැරියුත් තෙරුන්වහන්සේ පැවිදි දින සිට අඩමසක් ගියතැන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමග රජගහනුවර සුකරධන ලෙණෙහි (උතුරන් හැරු ලෙණ) වැඩවසන්නේ තමන්ගේ බෑණා වූ දීඝනඛ දීඝනඛ පරිබ්‍රාජකයාට 'වෙදනා පරිග්‍රහ සුත්‍රාන්තය දේශනා කරන කල්හි දේශනාව අනුසාරයෙන්ම නුවණ මෙහෙයවා' අනුන්ට දුන් බතක් වළඳන්නකු මෙන් ශ්‍රාවක පාරමී ඥානය මස්තකප්‍රාප්ත වූයේ විය. මෙසේ අග්‍රශ්‍රාවක දෙනමටම බුදුන් සම්පයේදීම ශ්‍රාවකපාරමී ඥානය මස්තකප්‍රාප්ත විය. ඒ නිසා අපදානයෙහි මෙසේ කියා ඇත.

හිමවතට නුදුරෙහි ලමබක නම් වූ පර්වතයක් ඇත. මට එහි ආශ්‍රමයක් සාදන ලදී. පන්සලක්ද නිර්මාණය කරන ලදී.

මගේ අසපුව අසල මනහර තොටුපලවල් ඇති උස්වූ ඉවුරු ඇති මනහර ගංගාය. ඉතා පිරිසිදු වැලිතලාවන්ගෙන් ගහණය.

ගල්කඳු ආදිය නැතිව මනාව සුවදවත් වූ ගංගාවෝ ගලා බසිත්. එයින් මගේ අසපුව ශෝභාමත් වෙයි.

කිඹුල්ලු, මකරු, සුංසුමාරයෝ, කැස්බෝ, මගේ අසපුව ශෝභාමත් කරමින් ඒ නදියෙහි සැරියරත්.

පාඨින, පාවුස, බලජ, මුඤ්ජ, රෙහෙණ, මගුරු යන මතස්සයෝ මගේ අසපුව ශෝභාමත් කරමින් එහි පැනපැන යත්.

ගගෙහි ඉවුරු දෙපස මල් ඇති, ගෙඩි ඇති වෘක්ෂයෝ වෙත්. මගේ අසපුව ශෝභාමත් කරමින් දෙපස බබලත්.

මගේ අසපුවෙහි අඹ, සල්, තිලක, පළොල්, සින්දුවර, යන ගස්වල මල් පිපී දිව්‍ය සුගන්ධය පතුරුවත්.

සපු, සළල, කොහොඹ, නා, කිතුල් යන ගස් මල් පිපී දිව්‍යමය සුවඳ මාගේ අසපුවෙහි විහිදුවයි.

අසෝක, හගිතිමාලා, අංකොල, බිම්බජාල යන වෘක්ෂයෝ මනාව මල් පිපී නමගේ අසපුවෙහි වෙයි.

කණිකාර, කණණිකා, අසන, අජ්ජන යන වෘක්ෂයෝ මල් පිපී මගේ අසපුව සෝභාමත් කරමින් දිව්‍යමය සුවඳ විහිදුවත්.

පුනනාග, ගිරිපුනනාග, කොවිළාර යන වෘක්ෂයෝ මනාව මල් පිපී මගේ අසපුව ශෝභාමත් කරමින් දිව්‍යමය සුවඳ විහිදුවත්.

උද්දාලක, කුටජ, කදම්බ, බකුල වෘක්ෂයෝ මල්පිපී මගේ අසපුව සෝභාමත් කරමින් දිව්‍යමය සුවඳ විහිදුවත්.

ආලක, ඉසිමුග, කෙසෙල්, මාතුලුංගි යන වෘක්ෂයෝ සුවඳ ජලයෙන් වැඩි එල දරත්.

එකල්හි විල්වල අන්‍ය වූ පද්මයෝ පිපෙත්. කේසරී පුෂ්පයෝ හටගනිත්.

එකල්හි විල්වල පද්මයෝ ගැබ්ගනිත්. නෙලුම්අල විහිදී යත්. යුගල පත්‍රයන්ගෙන් යුක්තව විල් බබලත්.

පාඨින, පාචුස, බලජ, මුඤ්ජරොහිත, මකර, මග්ගර යන මතසායෝ විලෙහි වසත්.

කිඹුල්ලු, තනතිගාහ, රාක්ෂසයෝ, පිඹුරෝ එකල්හි එම විලේ වසත්.

ඒ විල ඇසුරුකොට පරෙවියෝ, රචිභංසයෝ, සක්වාලිහිණියෝ, කොචුලෝ, ගිරව්, සැලයෝ ජීවත් වෙත්.

වනයෙහි කුකුළුකයෝ, කුජිරකයෝය. පොකබරසාටිකයෝය. දිත්දිභයෝය. ඒ විල ඇසුරුකොට ජීවත්වෙත්.

භංසයෝ, කොඤ්චයෝ, මොනරු, කොචුලෝ, තම්බවුලකයෝ, පමපකයෝ හා ජවඤ්ජවයෝ ඒ විල ඇසුරුකොට ජීවත්වෙත්.

බොහෝ වූ කොසිකයෝ, පොච්ච්චිස, කුරුර, සෙනක, මහාකාලා යන පක්ෂීහු ඒ විල ඇසුරුකොට ජීවත්වෙති.

බොහෝවූ පසදා, සුකර, වමර, ගණ්ඩක, රොහිච්ච, සුකපොත යන පක්ෂීහු ඒ විල ඇසුරුකොට ජීවත් වෙති.

සිංහයෝ, ව්‍යාසුයෝ, දිවියෝ, වලස්සු, ඇත්තු ඒ විල අසල ජීවත් වෙත්.

කිත්තරයෝ, වදුරෝ මෙන්ම වනකමමික සොරු ද වැද්දෝ ද ඒ විල ඇසුරුකොට ජීවත්වෙත්.

මගේ අසපුව අසල කිත්දුක, පියාල, මධුක, සුමාරි යන වෘක්ෂයෝ එල දරත්.

කොහොඹ, සල්, වෘක්ෂයෝ ගෙඩි දරමින් මාගේ අසපුවට නුදුරෙහි තිබෙත්.

නෙල්ලි, අඹ, ජම්බු, කෝල, හලලාතක, බෙලි, වෘක්ෂයෝ එල දරත්.

ආලවා, කළමිබා, බිලලානි, කකෙකාලා, ජීවක, සරණ යන බොහෝ වාක්‍යයෝ මගේ ආශ්‍රමයේ වෙත්.

මගේ අසපුවට නුදුරෙහි සීතල මහාජලය ඇති විසිතුරු ඉවුරු ඇති විල් නිර්මාණය කර ඇත.

නෙලුම්-උපුල්වලින් ගැවසීගත් පුණඩරිකයන්ගෙන් යුත් මන්දාරක වාක්‍යයන්ගෙන් ගැවසී ගත්තේ දිව්‍යමය සුවඳ පැතිරෙයි.

එකල්හි මම සියළු අංගයන්ගෙන් සම්පූර්ණ මල්පිපුණු ඵලයන්ගෙන් සපිරි වනයෙහි සාදන ලද රම්‍ය වූ ආරාමයෙහි වාසය කරමි.

සිල්වත් වෘතසම්පන්න ධ්‍යාන වඩන හැමකල්හි ධ්‍යානයෙහි යෙදී සිටින පංචඅභිඥා බලයන්ගෙන් සමන්විත සුරුවී නම් තාපසයෙක් වීමි.

විසිහතර දාහක් ශිෂ්‍යයෝ මට උපස්ථාන කළහ. මේ බ්‍රාහ්මණයෝ සියළුදෙනම ජාතිමත් වූ කීර්තිමත් අයය.

ලක්‍ෂණ ශාස්ත්‍රයෙහි, ඉතිහාසයෙහි, නිසණ්ඩු සහිත කෙටුහ, ව්‍යාකරණයෙහි හා ස්වධර්මයෙහි පරතෙරට ගියහ.

උපාත, නිමිත්ත, ලක්‍ෂණ ශාස්ත්‍රයන්හි දක්‍ෂ වූ මාගේ ශිෂ්‍යයෝ පෘථිවිය හා විශ්වය පිළිබඳව මනාව හදාරා ඇත්තෝය.

අල්ජේවිෂ් වූ නිපක ප්‍රඥාවෙන් යුත් මොවුහු අල්ප වූ ආහාර ගත්තේ ලොල් නොවූහ. හැමදාම ලාහඅලාහ දෙකින්ම සතුටු වූවාහු මා පිරිවරා ගතිත්.

දොරටු සයෙහි හික්මුණු තණ්හාවෙන් තොරවූවාහු රකින ලද ඉඳුරන් ඇත්තාහු ධීර වූ මාගේ ශිෂ්‍යයෝ කිසිවකුටත් යටත්කළ නොහැක්කහුය.

පලඟින්ද, හිදීමෙන්ද, සිටීමෙන්ද, සක්මනින්ද කාටවත් යටත්කළ නොහැකි මාගේ ශිෂ්‍යයෝ රාත්‍රිය ගතකරත්.

ඇලිය යුක්තෙහි නොඇලෙත්. ද්වේෂ කටයුතු දේ කෙරෙහි ද්වේෂ නොකරත්. කාටවත් යටත්කළ නොහැකි මාගේ ශිෂ්‍යයෝ මූලාවිය යුක්තෙහි මූලා නොවෙත්.

කිසිවකුටත් යටත්නොවන මාගේ ශිෂ්‍යයෝ නිරන්තරයෙන් සෘද්ධිය ගැන විමසිල්ලෙන් සිටිත්. ඔවුහු පෘථිවිය කම්පාකරත්.

ක්‍රීඩා කරන්නා වූ ඒ ශිෂ්‍යයෝ ධ්‍යාන ක්‍රීඩා කරත්. දඹවලින් ගෙඩි ගෙන එත්.

අත්‍යයෝ අපර ගෝඨානයට යත්. තව කොටසක් පූර්වවිදේහයට යත්. අනිත් අය උතුරුතුරු දෙසට යති.

ඉදිරියෙන් තවුස් පිරිකර යවත්. පසුව ඔවුහු යත්. විසිහතර දහසකින් අහස වසන ලදී.

කෙනෙක් ගින්නෙන් පිසන්නෝය. කෙනෙක් හට ගිනි නැත්තේය. හැපීමට අපහසු දත් ඇත්තෝය. සමහරු ගල්වලින් අඹරාගනිත්. ඇතැමෙක් වැටුනා වූ ගෙඩි හෝජනකොට ඇත්තාහ.

සමහරු පිරිසිදුබව සඳහා උදයේද සමහරු සවසද ජලයට බසිත්. මාගේ ශිෂ්‍යයෝ ජලයෙන් නෑම නිසා ලඟාවිය නොහැක්කෝය.

කිහිලිවල දිගට වැඩුණු කෙස් ඇති, දිගට වැඩුණු නිය ඇති, මැලියම් බැඳි දත් ඇති, කිලිටි වූ හිස් ඇති සිල් සුවඳින් සුවඳවත් වූ මාගේ ශිෂ්‍යයෝ ළංචීමට නොහැක්කෝය.

උග්‍ර වූ තපස් ඇති ජටිලයෝ උදෙන්ම රැස්වී ලාභඅලාභ ප්‍රකාශකොට එකල්හි අහසේ යත්.

නිකුත්ව යන්නා වූ මොවුන්ගේ මහා හඬක් පවතී. අඳුන්දිවිසම් සෙලවෙන හඬින් දෙවියෝ සතුටුවෙත්.

අහසෙහි හැසිරෙන්නා වූ සෘෂිවරු ඒමේ දිසාවන්හි ගමන් කරත්. තමන්ගේ බලයෙන් යුක්ත වූ ඔවුහු තමා කැමැති තැනකට යත්.

අභසෙහි හැසිරෙන්නා වූ මොවුහු මහපොළව කම්පා කරත්. උග්‍ර වූ තේජස් ඇති කිසිවකුටත් යටත්කළ නොහැකි ඔවුන් මහසයුර මෙන් කැළඹෙන්නේ නැත.

කිසිවකුටත් ලඟාවිය නොහැකි මාගේ සමහර ශිෂ්‍යයෝ සිද්ධිම, සක්මන, තේජස්වේදක යන ධුතංග දරණ සෘෂිවරුය. සමහරු හෝජන ගත්තෝය.

මෙෙත්‍රී විහාරයෙන් කල්යවන මොවුහු සියළු ප්‍රාණීන්ට හිතෙමිය. සියල්ලෝම තමන් උසස්කොට දැක්වීමත් අනුන් හෙළාදැකීමත් නොකරත්.

සිංහරාජයකු මෙන් තැනිගැන්මක් නැති හස්තිරාජයෙක් මෙන් ස්ථාවර වූ ව්‍යාසුයන් මෙන් ලඟාවිය නොහැක්කාහු මා සමීපයට පැමිණෙත්.

සිද්ධවිද්‍යාධරයෝද දේවතාවෝද නාග ගනධර්ව, රාක්ෂසයෝද, කුම්භණ්ඩයෝද, දානවයෝද, ගුරුලෝද ඒ විල ඇසුරුකොට ජීවත්වෙත්.

මොවුහු තමන්ට යෝග්‍ය පරිදි ඔවුනොවුන්ට ගෞරව සහිතව ජීවත් වෙත්. විසිහතර දහසක් වූ ඔවුන්ගේ කිසිම ශබ්දයක් නැත.

පියවරෙන් පියවර තබා අල්ප වූ හඬ ඇතිව, මනා සංයමයෙන් යුක්තව සියල්ලෝම පැමිණ මාහට සිරස තබා වදිත්.

මම ශාන්ත වූ තපස්සී වූ ඒ ශිෂ්‍යයන් විසින් පිරිවරන ලද්දෙම් ධ්‍යාන වඩන්නේ ධ්‍යානයෙහි ඇලුනේ මේ ආශ්‍රමයෙහි වාසය කරමි.

සෘෂිවරුන්ගේ සිල්සුවද හා මල්සුවද යන උභය සුවදින්ද ගෙඩිවල සුවදින්ද මුළු අසපුවම සුවදවත් වෙයි.

ඒ දවල් නොදනිමි. අරතියක් මට නැත. මම තමන්ගේ ශිෂ්‍යයන්ට අවවාද කරන්නෙමි ලොකු සතුටක් ලබමි.

පිපුණු හා පිපෙන මල්වල පැසෙන්නා වූ ගෙඩිවලද දිව්‍යමය සුවද මාගේ ආශ්‍රමය පුරා විහිදී යත්.

මම සමාධියෙන් නැගිට පව් තවත්තේ නිපක ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූයෙමි කරෙහි තබාගත් බර සහිතව වනයට ඇතුල්විමි.

එකල්හි මම උත්පාක, සුපිණ ආදී ලක්ෂණවල මනා දැනුමක් ඇත්තේ ඒහා සම්බන්ධ මන්ත්‍ර පදයන් ධාරණය කරමි.

භාගාවත් වූ ලෝකශ්‍රේෂ්ඨ වූ මිනිසුන්ට උත්තම වූ අනොමදසසී බුදුන්වහන්සේ හිමවතට වැඩි සේක.

උතුම් වූ පුරිසෝත්තම වූ, කාරුණික වූ, මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේ හිමවතට පිවිස පලඟක් බැඳ වැඩසිටි සේක.

ප්‍රභාමත්, මනරම් වූ ඉඳුවරමලක් බඳු වූ දිලිසෙන සුර්යයා බඳු අසුනෙහි වැඩසිටිය ඒ බුදුන් වහන්සේව මම දැක්කෙමි.

දිලියෙන පහන්රූකක් වැනි, අහසේ විදුලියක් වැනි මනාව මල් පිපුණු සල්ගසක් වැනි ලෝකනායකයන් වහන්සේව දුටුවෙමි.

මේ මහාචීර වූ දුක අවසන් කරන්නා වූ මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේ මේ දර්ශනයට පත්ව සියළු දුකින් මිදෙන්නේය.

මම දෙවියන්ට දෙවි වූ උතුම් ලක්ෂණ දැක ඒ ගැන සලකා බැලිමි. බුදුවරයෙක්ද නැද්ද? වක්‍රමත් ඒ උතුමන් වදිමි.

උතුම් වූ දහසක් වක්‍ර ලක්ෂණයන් පාදයන්හි දුටුවෙමි. ඔහුගේ ලක්ෂණ බලා තථාගතයන් පිළිබඳ තීරණයකට පත්වූයෙමි.

එවිට මම ඉඳලක් ගෙන මිදුල ඇමදිමි. ඉක්බිති මල් පූජාකර බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන් පූජා කළෙමි.

සම්මා සම්බුද්ධ වූ සසර නමැති ඕසයන්ගෙන් එතෙර වූ ආශ්‍රව නැති බුදුරජාණන් වහන්සේට නමස්කාර කර අඳුන්දිවිසම ඒකාංශකර ලෝකනායකයන් වහන්සේට නමස්කාර කළෙමි.

ආශ්‍රව නැති, සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ යම් ඤාණයකින් යුක්තව වැඩ වසයිද ඒ ඤාණය මම වර්ණනා කරමි. මාගේ භාෂණය ශ්‍රවණය කරන්න.

අමතෝදයන් වහන්ස, ස්වයංමිභුඥානය ඇති ඔබවහන්සේ මේ ලෝකය නිදහස් කරගන්නෙහිය. ඔව්හු ඔබවහන්සේගේ දර්ශනපථයට පැමිණ සැකය නමැති ජලකඳ තරණය කරත්.

නුඹවහන්සේ සත්ත්වයන්ට ශාස්තෘ වන සේක. කේතුව, ධජය, යුපය වන සේක. මිනිසුන්ට උත්තම වූ සත්ත්වයන්ට එකම පිහිට වූ එකම ප්‍රදීපය වන්නේය.

සමුද්‍රයෙහි ඇති ජලය ආළහක ආදී මිණුමකින් ප්‍රමාණ කරන්නට පුළුවන. නමුත් සර්වඥයන් වහන්ස, ඔබවහන්සේගේ ඤාණය ප්‍රමාණවත් කරන්නට නොහැක.

තරාදියක තබා මහපොළව දරන්නට පුළුවන. සර්වඥයන් වහන්ස, ඔබවහන්සේගේ ඤාණය එසේම රඳ තබන්නට නොහැක.

අහස නූලකින් හෝ අඟල් මිම්මකින් මනින්නට පුළුවන. සර්වඥයන් වහන්ස, ඔබවහන්සේගේ ඥානය එසේ මනින්නට නුපුළුවන.

මහා සමුද්‍රයේ ජලය හෝ මහපොළවේ පස් සම්බුදුන්ගේ ඤාණයට සමාන කිරීම සුදුසු නැත.

දෙවියන් සහිත ලෝකයාගේ සිත් ඔබවහන්සේගේ ඤාණ ජාලයට ඇතුළත් වෙයි.

යම්කිසි නුවණකින් උතුම් වූ බුද්ධත්වයට පත්වූ සේකද, සර්වඥයන් වහන්ස, ඒ ඥානයෙන් අන්‍ය තීර්ථකයන් මර්දනය කරන සේක.

ඔහු මේ ගාථාවන් කියා සුරුවී නම් වූ තාපසයා අඳුන්දිවිසම බිම අතුරා හිඳගන්නේය.

මහා වනයෙහි කුඩා අසුදහසක් එකතුව එකෙනෙහිම ගිරිරාජ නමින් විශාල පර්වතයක් බිහිවිය.

එකෙනෙහිම මතුවී ආ මහා පර්වතය දිගින් පළලින් විශාලය. එය කෝටි සතසහශ්‍රයකට කැඩී බිඳී ගියේය.

ලකුණක් තබන කල්හිම එය සම්පූර්ණයෙන් ක්‍ෂයවී ගියේය. සර්වඥයන් වහන්ස! ඔබවහන්සේගේ ඥානය එසේ සිඳී නොයන්නේය.

ඉතා සියුම් දැලකින් යමෙක් ජලය පෙරයිද ඇතැම් ප්‍රාණීහු ජලයෙහි අඩංගුව සිටිත්.

මහාවීරයන් වහන්ස, එසේම යම්කිසි තීර්ථකයෝ ඒ ඒ දෘෂ්ටි ගැනීමෙන් පැකිලුනාහු පරාමර්ශනය කිරීමෙන් මෝහනයට පත්වූහ.

සියල්ල දකින්නා වූ ඔබවහන්සේගේ ශුද්ධ වූ ඥාණයෙන් මොවුහු ඔබවහන්සේගේ දැලට හසුවෙත්. ඥාණය ඉක්මවන්නට නොහැක්කේය.

ඒ කාලයෙහි ජන වූ මහා යසස් ඇති අනොමදසසී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමාධියෙන් නැගිට ලෝකය බැලූ සේක.

අනොමදසසී බුදුන්ගේ නිසභ නම් ශ්‍රාවකයන් වහන්සේ තාදී ගුණ ඇති ශාන්ත වූ සිත් ඇති සියක් දහසක් පිරිවර ඇත්තේය.

ජලහිඤ්ඤා ලැබූ පවිත්‍ර වූ ක්‍ෂීණාශ්‍රවයන් සමග ධ්‍යාන වැඩිය. බුදුන් වහන්සේගේ සිත දැනගෙන තථාගතයන් වහන්සේ ලගට පැමිණෙයි.

ඔවුහු එහි අහසෙහි සිට ප්‍රදක්‍ෂිණා කළහ. ඇදිලි බැඳගෙන නමස්කාර කරමින් බුදුන් සමීපයට ලගාවූහ.

ලෝකත්‍යායක වූ මිනිසුන්ට ත්‍යායක වූ අනොමදසසී බුදුන්වහන්සේ හිඤ්ඤන් මැද වැඩසිටියේ සිතහ පහළ කළ සේක.

අනොමදසසී බුදුන්ගේ වරුණ නම් වූ උපස්ථායකයා සිවුර ඒකාංශකොට භාග්‍යවතුන් වහන්සේගෙන් විවාළේය.

භාග්‍යවතුන් වහන්ස! සිනහ පහළ කිරීමට හේතුව කුමක්ද? බුදුවරයන් වහන්සේලා හේතුවක් නැතිව සිනහ පහළ නොකරත්.

ලෝකනායක වූ මිනිසුන් අතර උතතම වූ අනොමදසසී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කළහ.

යමෙක් මට මල්වලින් පූජාකළේද මාගේ ඤාණය පැසසුයේද මම ඔහුව පසසමි. මගේ ප්‍රකාශය අසන්න.

සියළු දෙවියෝ බුදුන්වහන්සේගේ වචනය හඳුනාගෙන රැස්වූහ. සද්ධර්මය අසනු කැමැත්තාහු භාග්‍යවතුන් ලඟට රැස්වූහ.

ඇත්, අස්, රිය, පාබල යන වතුරංගනී සේනාව නිරන්තරයෙන් මා පිරිවරා සිටී. මේ බුද්ධපූජාවේ ඵලයයි.

සැටදහසක් තුර්යවාදයන් හා බෙර සුදානම්ව මා ලඟ වාදනය කරත්. මේ බුද්ධපූජාවේ ඵලයයි.

විසිතුරු වස්ත්‍රාභරණවලින් සැරසුණු මුතුමැණික් කුණ්ඩලාභරණ පැලඳ සිටියාහු.

සන ඇඟිබැම ඇත්තාහු සුන්දර සිනහ ඇත්තාහු සිහින් ඉඟ පෙදෙස් ඇත්තාහු සොළොස් දහසක් ස්ත්‍රීහු නිරන්තරයෙන් මා පිරිවරා සිටිත්. මේ බුද්ධපූජාවේ ආනිශංසයයි.

කල්ප ශතසහශ්‍රයක් දෙවිලොව සැප විඳින්නේය. දහස් වාරයක් රටෙහි වක්‍රවර්තී රජවන්නේය.

ශක්‍රදේවේන්ද්‍රයා දහස් වාරයක් දිව්‍යරාජ්‍යය කරන්නේය. මහත් වූ ප්‍රදේශ රජවරුන්ගේ නායකයාය.

අවසාන ආත්මභාවයෙහි මිනිසන්බවට පත්වෙයි. සාරිය නම් බැමිණිය කුසින් දරන්නීය.

මේ මනුෂ්‍යයා මවගේ නාමගෝත්‍රයෙන් ප්‍රකට වෙයි. සාරිපුත්තක යන නම් ඇති තිඤ්ණ ඤාණ ඇත්තෙක් වන්නේය.

කෙනෙක් අසුකෝටියක් වස්තුව හැරදමා පැවිදි වෙති. ශාන්තපදය සොයමින් මේ ලෝකයේ හැසිරෙති.

මෙයින් අපරිමෙයා වූ කල්පයකදී ඔකකාක කුලයෙහි බිහිවූ ගෝත්‍රයෙන් ගොතම නම් වූ බුදුකෙනෙක් ලොව පහළ වන්නේය.

උන්වහන්සේගේ ධර්මය දායාදකොට ඇති ඕරස බුද්ධපුත්‍රයෙක් නමින් සාරිපුත්ත පහළ වන්නේය.

මේ භාගිරී ගංගාව හිමාලයෙන් ආරම්භ වී මහසයුර වෙත පැමිණෙයි. මහා සාගරය පුරවයි.

එසේම මේ සාරිපුත්ත ත්‍රිවිද්‍යාවන්හි විශාරද වූයේ ප්‍රඥාව පාරමිතාවක් ලෙස වඩා සත්ත්වයන් සතුටු කරවයි.

හිමවතින් පටන්ගෙන මහා සමුද්‍ර දක්වා වැලි ප්‍රමාණය ගණන් වශයෙන් අසංඛ්‍යයයි. අප්‍රමාණයි.

එයද සංඛ්‍යා වශයෙන් ගණන් කළ හැකිය. නමුත් සැරියුත් තෙරුන්ගේ ප්‍රඥාව එසේ නොවේ.

මහා සමුද්‍රයේ රළගෙඩි ගණන අසංඛ්‍යයි. එසේම සැරියුත් තෙරුන්ගේ ප්‍රඥාව එසේ නොවන්නේය.

සම්මා සම්බුද්ධයන් වූ ගෞතමයන් සතුටුකොට ප්‍රඥාව පාරමි තත්වයට ගොස් අග්‍රශ්‍රාවක වන්නේය.

තාදී ගුණයෙන් යුත් ශාක්‍යපුත්‍රයන් වහන්සේ පවත්වන ලද දම්සක් ඇත්තේ ධර්ම නමැති වැහිබිඳු වස්වමින් ධර්මවර්ෂාවක් පවත්වයි.

සාක්‍යපුංග වූ ගෞතමයන් වහන්සේ මේ සියල්ල දැනගෙන හික්‍ෂු සංඝයා මැද වැඩසිට අග්‍ර ස්ථානයෙහි තබන්නේය.

අන්තෝමදස්සී බුදුන්ට මා විසින් යහපත් දෙයක් කරන ලදී. යමෙක් හට මම පූජාසත්කාර කොට හැමතනහි පාරමී තත්වයට ගියෙමි.

කරන ලද අප්‍රමාණ වූ කුසල ධර්මයන්ගේ ඵලය මෙහිදී මට පෙන්වන ලදී. ඊයක් මෙන් කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුනෙමි. මම කෙලෙසුන් නැසුවෙමි.

අසංඛත සංඛ්‍යාත වූ අවලපදය වූ නිර්වාණය සොයන්නේ එකල්හි මම සියළු කීර්ථකයන් සොයමින් සසර ඇවිද්දෙමි.

යම්සේ රෝගී පුද්ගලයෙක් ඔෟෂධයක් පාවිච්චි කරන්නේද එසේම සංසාර නමැති ව්‍යාධියෙන් මිදීම සඳහා සියළු ධනය විසඳමි කරන්නේය.

අමෘතපදය වූ අසංඛත නම් වූ නිර්වාණය සොයන්නේ පන්සියයක් පිරිවරා සෘෂි ප්‍රවාච්ඡාවෙන් පැවිදි වූයෙමි.

ජටාබරින් බර වූයේ අඳුන්දිවිසමක් පෙරවා අභිඤ්ඤාවන් උපදවාගෙන බඹලොව ගියෙමි.

ජීන ශාසනය හැර වෙනත් වූ බාහිර ශුද්ධියක් නැත. යම් ඒ බුද්ධිමත් සත්ත්වයෝ ජීන ශාසනයෙහිදී පවිත්‍රත්වයට පත්වෙති.

යහපතක් ගෙන දෙන්නා වූ මෙය කතලුවක් නොවේ. අසංඛත සංඛ්‍යාත වූ නිර්වාණය සොයමින් නොගිය තැනක් නැත.

යම්සේ හරයක් බලාපොරොත්තු වන පුරුෂයෙක් කෙසෙල් ගසක් පලන්නේය. නමුත් එහි අරටුවක් නොදකින්නේය. ඔහු හරයෙන් තොර කෙනෙක් වෙයි.

එපරිද්දෙන් ලෝකයේ නානාදෘෂ්ටි ඇති බොහෝ ජනයා අසංඛත සංඛ්‍යාත අරටුවෙන් තොර වේ. යම්සේ හරයක් නැති කෙසෙල්ගස මෙනි.

මම අවසාන භවයෙහි බ්‍රහ්මබන්ධු කෙනෙක් වූයෙමි. බොහෝ භවභෝග සම්පත් අත්හැර දමා අනගාරික සසුනෙහි පැවිදි වූයෙමි.

ගුරුවරයෙක් වූ මන්ත්‍රධර වූ ත්‍රිවේදයෙහි පරතෙරට ගියා වූ සංජය නම් වූ බ්‍රාහ්මණයෙකි. මම ඔහු ලඟ වාසය කරමි.

මහාචාර්යන් වහන්ස, ලඟාවිය නොහැකි උග්‍ර වූ තේජස් ඇති අසසජ් නම් බ්‍රාහ්මණයෙක් එකල්හි පිඬු පිණිස ඇවිදියි.

මම ඒ ප්‍රඥාවන්ත වූ මොනෙයා වගෙහි යෙදීම නිසා මුනි නම් වූ ශාන්ත වූ සිත් ඇති මහාභාග වූ පිපුණා වූ පද්මයක් බඳු උන්වහන්සේව දුටිමි.

එසේ දැක මනාව දැමුණා වූ පවිත්‍ර මනසක් ඇති නායක වූ පුරව වූ ධීර වූ මුන්වහන්සේ අර්හත් උතුමෙක් වන්නේයැයි මට අදහසක් පහළ විය.

ප්‍රසාදජනක ඉරියව් ඇති ප්‍රියජනක මනාව හික්මුණා වූ උතුම් වූ ආත්ම දමනයෙහි දමනය වූ මුන්වහන්සේ අමාව පෙන්වන්නෙක් වන්නේය.

ඉදින් මම සතුටු සිතින් උත්තම අදහස විචාරන්නෙමි නම් උන්වහන්සේ එය ප්‍රකාශ කරන්නේය. එවිට මම විචාරමි.

අමතපදය ගැන ඇසීමට අවකාශයක් බලබලා මම පිඬුසිඟා වඩින උන්වහන්සේගේ පසුපස ගියෙමි.

වෙනත් විටියකට වැඩියවිට උන්වහන්සේ ලඟට පැමිණ, චීරයන් වහන්ස! ඔබවහන්සේ කවර ගෝත්‍රයකද? උතුමාණනි! ඔබවහන්සේ කාගේ ශිෂ්‍යයෙක්ද? යනුවෙන් මම විචාළෙමි.

උන්වහන්සේ එසේ විචාළ මට සිංහයකු මෙන් කිසි කලබලයක් නැතිව මෙසේ ප්‍රකාශ කළේය. බුදුන් ලොව පහළ විය. ඇවැත්නි! මම උන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍යයෙක් වෙමි.

මහාචාර්යන් වහන්ස! මහා කීර්ති ඇත්ත! පින්වතාණෙනි! බුදුන් වහන්සේගේ ශාසනය, ධර්මය කෙබඳු එකක්ද? මට ප්‍රකාශ කරන්නේ නම් මැනවි.

ඔහු විවාළ මාහට ගැඹුරු වූ තණ්හා ඊය විනාශකරන සියලු දුක් තැනිකරන මුළු ධර්මයම ප්‍රකාශ කළේය.

යම් ඒ ධර්ම කෙනෙක් හේතුවක් නිසා හටගන්නේ ද ඒවාට හේතුව තර්ථාගතයන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ සේක. ඒවායේ නිරෝධයද දේශනා කළහ. මහා ශ්‍රමණයන් වහන්සේ මෙබඳු වාද ඇත්තෙකි.

පැනය විසඳූ කල්හි මම පළමු ඵලයට පැමිණියෙමි. ජීන ශාසනය ගැන අසා රජස් රහිත මල රහිත වූයෙමි.

මුනිවරයන් වහන්සේගේ වචනය අසා උතුම් වූ ධර්මය දැක ධර්මයෙහි බැසගත්තෙමි මේ ගාථාව කීවෙමි.

බොහෝවූ කල්ප ගණනාවකින් දක්නට නොලැබුණු, නුදුටු මේ ධර්මය දැනගත්විටම අශෝකී නිර්වාණපදය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ විය.

ඒ මම ධර්මය සොයමින් ඒ මේ තැන්වල සංචාරය කළෙමි. ඒ අර්ථය මා දැන් ලඟා කරගෙන ඇත. අප්‍රමාද වීමට දැන් කාලයයි.

අසසජී තෙරුන් විසින් අවල වූ තත්වයට පත්කළ මම සතුටින් මිත්‍රයාව සොයමින් අසපුවට ගියෙමි.

මනාව හික්මුනා වූ මාගේ මිත්‍රයා මා දුරදීම දැක මාගේ ඉරියව් දැක මේ වචනය ප්‍රකාශ කළේය.

ප්‍රසන්න වූ මුහුණ ඇත්තේ ඔබ කෙරෙහි මුනිභාවයක් පෙනෙන්නට තිබේ. උතුම් නිර්වාණපදය පිළිබඳ කිසියම් ධර්මයක් අවබෝධ කර ගත්තෙහිද?

බ්‍රාහ්මණය ! ඔබ වළක්වන්නාක් මෙන් සුභ වූ දර්ශනයෙන් යුක්ත විය. දාන්ත වූයේ දාන්ත නොවූවන් දාන්ත කරන්නේ ඉතා උපශාන්ත වන්නෙහිය.

ශෝක නමැති ඊය විශෝධනය කරන්නා වූ අමාතය, මා විසින්

අවබෝධ කරගන්නා ලදී. ඔබද එය අවබෝධ කරගන්න. බුදුන් සමීපයට යමු.

මනාව ශික්‍ෂණය වූ මාගේ මිත්‍රයා එයට එකඟ වී යහපතැයි පිළිතුරු දී අතින් අත අල්ලාගෙන ඔබවහන්සේ සමීපයට පැමිණ,

අපි දෙදෙනාම ශාක්‍යපුත්‍රයන් වහන්සේ සමීපයෙහි පැවිදි වන්නෙමු. ඔබවහන්සේගේ ශාසනයට ඇතුළත්ව ආශ්‍රවයන්ගෙන් තොරව වාසය කරමු.

කොළික වනාහි සෘද්ධියෙන් ශ්‍රෝෂ්ඨය. මම ප්‍රඥාවෙන් අගතැන්පත්ය. අපි දෙදෙනාම එකතුවී සසුන බබළුවන්නෙමු.

බලාපොරොත්තු සුන්වී මම ඇවිද නොගිය තැනක් නැතිතරමය. ඔබවහන්සේගේ අභියසට පැමිණ බලාපොරොත්තු සම්පූර්ණ කරගත්තේ වෙමි.

නියම කාලයේදී වෘක්‍ෂයෝ මහපොළොවෙහි පිහිටා මල් දරන්. දිව්‍යමය සුවද පතුරුවමින් සියළු ප්‍රාණීන් සතුටු කරන්.

මහාචීරයන් වහන්ස! ශාක්‍යපුත්‍රයන් වහන්ස! මහා යසස් ඇත්ත! ඔබවහන්සේගේ සසුනෙහි පිහිටා නියම අවස්ථාවෙහි මල් හටගන්නට යයි.

සසරින් මිදීමට විමුක්තිය නමැති මල සොයන්නේ ඒ විමුක්තිය නමැති මල ලබාගෙන සියළු ප්‍රාණීන් සතුටු කරමි. වක්‍රමතුව වහන්ස! ඔබවහන්සේගේ පුත්‍රයාට බුද්ධියෙන් සමාන කළ හැකි කෙනෙක් බුදු කෙනෙහි නැත.

ඒ ශිෂ්‍යයෝ සුවිනිතය. පිරිසද මනාව හික්මුණෝ වෙත්. උතුම් වූ දමනයෙන් යුක්ත වූවාහු හැමකල්හි උන්වහන්සේව පිරිවරා සිටිත්.

ධ්‍යාන කරන්නාහු ධ්‍යානයෙහි ඇලුනාහු ධීර වූ ශාන්ත වූ සිත් ඇති එකඟ වූ සිත් ඇත්තාහු මොනෙය්‍ය වතින් යුක්ත වූ මුනිවරයෝ උන්වහන්සේව හැමදා පිරිවරා සිටිත්.

අල්පේච්ඡ වූ නිපක ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ ධීර වූ අල්ප වූ ආහාර ඇත්තාහු ලොල් නොවූවාහු ලාභ අලාභ දෙකින්ම සතුටු වූවාහු උන්වහන්සේව සැමදා පිරිවරා සිටිත්.

ආරණ්‍යවාසී වූ ධූතයන්හි ඇලුනා වූ ධ්‍යාන කරන්නාහු සැහැල්ලු වීචර දරන්නාහු විවේකයෙහි ඇලුණු වීර වූ හැමදා උන්වහන්සේව පිරිවරත්.

ප්‍රතිපත්ති මාර්ගයෙහි යෙදුනාහු ඵලයන්හි පිහිටියාහු හික්මියාහු ඵලලාභී වූවාහු උත්තම වූ අර්ථය කෙරෙහි බලාපොරොත්තු ඇත්තාහු උන්වහන්සේව හැමකල්හිම පිරිවරත්.

සෝවාන් වූවෝද නිර්මල වූ සකෘදාගාමී ඇත්තෝද අනාගාමී හා අර්හත් ඇත්තෝද උන්වහන්සේව හැමකල්හි පිරිවරා සිටිත්.

සතිපට්ඨානයෙහි දක්‍ෂ වූවෝ බොජ්ඣංග භාවනාවන්හි ඇලුනාහු ඒ බොහෝ ශ්‍රාවකයෝ උන්වහන්සේව හැමකල්හි පිරිවරා සිටිත්.

සෘද්ධි පාදයන්හි දක්‍ෂ වූ සමාධි භාවනාවන්හි ඇලුනා වූ සමාග් ප්‍රධන් වීර්යයෙහි යෙදුනාහු හැමකල්හි උන්වහන්සේව පිරිවරා සිටිත්.

ත්‍රිවිද්‍යා දරන්නා වූ ඡ අභිඥාවන් ලද්දා වූ සෘද්ධියෙන් උසස්ම තත්වයට පැමිණියා වූ ප්‍රඥාවෙන් උසස්ම තත්වයට ගියා වූ ඇත්තෝ සැමදා උන්වහන්සේව අනුගමනය කරත්.

මහාවීරයන් වහන්ස, මෙබඳු වූ ඔබවහන්සේගේ ශිෂ්‍යයෝ මනාව හික්මුනාහු ලගාවිය නොහැක්කාහු උග්‍ර වූ තේජස් ඇත්තාහු සැමකල්හි උන්වහන්සේව පිරිවරා සිටිත්.

හික්මුනා වූ තපස් ඇත්තා වූ ඒ ශිෂ්‍යයන් විසින් පිරිවරන ලද්දා වූ ඔබවහන්සේ තැතිගැන්මෙන් තොර සිංහරාජයකු මෙන්ද වන්ද්‍යා මෙන් ද බබලන්නේය.

ඒ වෘක්‍ෂයෝ මහපොළොවෙහි පිහිටා එහි වැඩෙත්. විශාල බවට පත්වෙත්. ඵලද පෙන්නත්.

ශාක්‍යපුත්‍රයන් වහන්ස! මහා යසස් ඇත්ත! ඔබවහන්සේ මහපොළව හා සමාන වන්නේය. ඔබවහන්සේගේ ශාසනයෙහි පිහිටා අමාඵලය ලබත්.

සින්දු, සරස්වතී, වන්දනාගී, ගංගා, යමුනා, සරභු, මහී යන ගංගාවෝ ගලාබසිමින් සාගරයට පැමිණෙත්. පැරණි නම් සියල්ල අත්හරිත්. සියල්ලට සාගර යන නම ලබත්.

එපරිද්දෙන් සිව්කුලයන්ගෙන් ඔබවහන්සේ සමීපයෙහි පැවිදි වූවාහු පැරණි නම් අත්හරිත්. සියල්ලෝම බුද්ධපුත්‍රයෝ යැයි හඳුන්වත්.

යම්සේ වනාහි අහසෙහි ගමන්කරන නිර්මල වන්දයා ලෝකයේ සියළු තාරකා සමූහයන් අතර ප්‍රභාවෙන් වැසිය බබලයි.

මහාවීරයන් වහන්ස! එපරිද්දෙන් ඔබවහන්සේ දෙවිමිනිසුන් විසින් පිරිවරන ලද්දේ මේ සියළු දෙනාම ඉක්මවා ඔබවහන්සේ බබලන සේක.

ගැඹුරු සාගරයෙහි නැගී එන්නා වූ රළ වෙරළ ඉක්මවා යන්නේ නැත. ඒ සියළුම රළ වෙරළ ස්පර්ශ කර විහිදී විසිරී යයි.

එසේම ලෝකයේ නානා දිවියී ඇති තීර්ථක ජනයෝ ධර්මය ගැන වාදකරනු කැමැත්තෝ නමුත් ඒ මුනිවරයන් වහන්සේව ඉක්මවා නොයත්.

වක්‍රමන් උත්තමයාණෙනි, ඒ අය වාද කිරීමට උන්වහන්සේ වෙතට පැමිණ සිසිකඩ විසිරී යත්.

යම්සේ ජලයේ හටගන්නා වූ බොහෝ වූ කුමුදු හා නෙයුම් මල් ජලයෙන් හා මඩවලින් අපිරිසිදු වෙත්.

එපරිද්දෙන් ලෝකයේ පහළ වූ බොහෝ සත්ත්වයෝ ජලයේ කුමුදු මලක් මෙන් රාග ද්වේශයන්ගෙන් ස්පර්ශවෙමින් සිටිත්.

යම්සේ පද්මය ජලය මැද නැගී සිටිමින් පිරිසිදු කෙසරු ඇතිව ජලය ස්පර්ශ නොකර සිටී.

එපරිද්දෙන් මහාවීරයන් වහන්ස! ලෝකයේ උපන්නා වූ මහා මුනින්ද්‍රයන් වහන්ස! ලෝකය සමග ඇලී නොසිටියි. යම්සේ ජලයෙන් නෙලුම්මල වෙන්ව තිබෙන්නාක් මෙනි.

යම්සේ රම්මක මාසයෙහි බොහෝ ජලජ පුෂ්පයෝ හටගනිත්. මල්හටගැනීමට ඇති ඒ මාසය ඉක්මවා නොයත්.

ශාකාපුත්‍රයන් වහන්ස! නුඹවහන්සේ ඔවුන්ගේ විමුක්තිය සඳහා පිපී ඇත. ජලයේ හටගත් පද්මය මෙන් ශාසනය ඉක්ම නොයත්.

මනාව මල් පිපුණු සාල වෘක්‍ෂය දිව්‍යමය සුවදක් හමයි. අනිකුත් සාල වෘක්‍ෂයන් පිරිවරාගෙන සාල රාජා ලෙස බබලයි.

මහාවීරයන් වහන්ස! එපරිද්දෙන්ම ඔබවහන්සේ බුද්ධ ඥානයෙන් සුපුෂ්පිත වූයේ හික්‍ෂු සංඝයා පිරිවරා සාලරාජ වෘක්‍ෂයක් මෙන් බබලයි.

යම්සේ හිමාලය පර්වතය සියළු ප්‍රාණීන්ට ඖෂධයකි. නාගයන්ට අසුරයන්ට මෙන්ම දෙවියන්ටද වාසස්ථානයකි.

මහාවීරයන් වහන්ස! එපරිද්දෙන් ඔබවහන්සේ සියළු ප්‍රාණීන්ට ඖෂධයක් බඳුය. ත්‍රිවිද්‍යාවෙන් ඡඅභිඥාවන්ගෙන් පරතෙරට ගිය සේක.

මහාවීරයන් වහන්ස! කාරුණික වූ ඔබවහන්සේ විසින් අවවාද කරන ලද්දා වූ ඔව්හු ඔබවහන්සේගේ සසුනෙහි ධර්මයෙහි ඇලී සතුටින් වාසය කරත්.

යම්සේ මෘගරාජ වූ සිංහයා ගුහාවෙන් නික්ම සතරදිසාව බලා තුන්වරක් නාදකළේද,

සිංහ ගර්ජනාවෙන් සියළු මෘගයෝ කැතිගනිත්. එපරිද්දෙන් ජාතිමත් වූ මොහු සැමදා සත්ත්වයන් සන්ත්‍රාසයට පත්කරත්.

මහාවීරයන් වහන්ස, ඔබවහන්සේගේ ගර්ජනාවෙන් මහපොළව කම්පාවෙයි. අවබෝධ කළයුතු පුද්ගලයෝ අවබෝධ කරත්. මාරයාට හිමි ශරීර ඇත්තෝ සන්ත්‍රාසයට පත්වෙති.

මහා මුනින්ද්‍රයන් වහන්ස! ඔබවහන්සේගේ නාදයෙන් සියළු තීර්ථකයෝ භයවෙත්. රංචුවෙන් කපුටන් මෙන්ද, යම්සේ සිංහයාගෙන් මෘගයන් මෙන්ද (භය වෙත්.)

ලෝකයේ යම්කිසි ගණ ප්‍රධානියෙක් තමා ශාස්තෘෂයැයි කියාගනිත්. ඔවුහු පරපුරෙන් ආ ධර්මය දේශනා කරත්.

මහාවීරයන් වහන්ස! ඔබවහන්සේ එසේ ප්‍රාණින්ට ධර්මය දේශනා කරන්නේ නැත. හුදෙක් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන් හා චතුරාර්ය සත්‍යයන් අවබෝධ කරගෙන.

ආසය, අනුසය දෙක දැනගෙන, ඉඤ්ඤයන්ගේ බල දුබලතාවයන් දැනගෙන යෝග්‍ය හා යෝග්‍ය නොවන පුද්ගලයන් අවබෝධ කරගෙන මහාමේඝයක් මෙන් ගර්ජනා කරන සේක.

සක්වල අවසන දක්වා පැතිර සිටි පිරිස් නොයෙක් දෘෂ්ටීන් ගැන සිතන්නාහු ඒ විමතිය නැතිකිරීම සඳහා

සියල්ලන්ගේ සිත් දැනගෙන උපමාවේ දක්ෂ මුනිවරයන් වහන්සේ එකම ප්‍රශ්නයක් කියන්නා හාම සත්ත්වයන්ගේ විමතිය දුරු විය.

උපතිසස වැනි අයගෙන් පොළව පරිපූර්ණ වන්නේය. ඒ සියලුම දෙනා ඇදිලි බැඳගෙන ලෝකනායකයන් වහන්සේව පැසසුහ.

ඔවුහු කල්පයක් හෝ නොයෙක් වර්ෂනාවන්ගෙන් කීර්තියෝෂා කළහ. නමුත් ප්‍රමාණවත් කරන්නට සමත් නොවෙත්. තථාගතයන් වහන්සේලා වනාහි අප්‍රමාණ ගුණ ඇත්තෝය.

යම්සේ මා විසින් තමන්ගේ ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් ජීනයන් වහන්සේව පසසන ලදී. කල්ප කෝටියක් ප්‍රශංසා කරන්නේ මෙසේම කීර්ති ප්‍රශංසා කළෙමි.

ඉදින් කිසියම් දෙවියෙක් හෝ මිනිසෙක් හෝ මනාව හික්මුනේ බුදුගුණ මනින්තට උත්සාහ කරන්නේද ඔහු වෙහෙසට පත්වන්නේය.

ශාක්‍යපුත්‍රයන් වහන්ස! මහා යසස් ඇත්ත. ඔබවහන්සේගේ අනුශාසනයෙහි පිහිටා ප්‍රඥාවෙන් පරතෙරට ගොස් ආශ්‍රවයන්ගෙන් තොරව වාසය කරමි.

තිර්ථකයන් මර්දනය කරමි. ජීන ශාසනය පවත්වාගෙන යමි. අද ධර්මසේනාපතීන් වහන්සේ ශාක්‍යපුත්‍රයන් වහන්සේගේ සසුනේය.

මෙහිදී කරන ලද අප්‍රමේය වූ කර්මයන්හි ඵලය දක්වන්නෙහිය. මනාව විදින ලද ඊපහරක් මෙන් සියළු කෙලෙස් නැතිකළෙමි.

යම්කිසි මනුෂ්‍යයෙක් සැමවිටම හිසෙහි බරක් දරන්නේද ඔහු බරෙන් බර වූයේ ඒ බර නිසා දුකට පත්වූයේ වෙයි.

මම ගිනි තුනකින් දැවෙමින් භවයෙහි හැසුරුනෙමි. බරෙන් බර වූයේ පර්වතය උදුරා දැමීමෙමි.

මගේ බර බිමතබන ලද්දේ මා විසින් භවයෙන් ඔසවන ලදී. ශාක්‍ය පුත්‍රයන් වහන්සේගේ ශාසනයෙහි කළයුතු දේ කරන ලදී.

යම්තාක් බුදුකෙනෙහි ශාක්‍ය ප්‍රධානියකු හැර මම ප්‍රඥාවෙන් අග්‍ර වෙමි. මට සමානයෙක් නැත.

සමාධි විෂයෙහි අතිදක්ෂය. සෘද්ධියෙන් පරතෙරට ගියේය. අද මම කැමැතිනම් දහසක් මවන්නෙමි.

අනුපිළිවෙල වාසයට වසී වූ මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේ මට නියෝග මාර්ගය දේශනා කළේය.

මාගේ දිවැස පිරිසිදුය. මම සමාධියෙහි දක්‍ෂ වෙමි. සමාග්‍රධාන විර්යයෙන් යුක්ත වූයේ බෝධිගංග භාවනාවෙහි නිරත වූයෙමි.

ශ්‍රාවකයකු විසින් පැතිය යුතු සියල්ල මා විසින් කරන ලදී. ලෝකනාථයන් වහන්සේ හැර මට සමාන කෙනෙක් නැත.

සමාපත්තින්හි දක්ෂ වූ ධ්‍යාන මොක්ෂලාභී බොධ්‍යංග භාවනාවෙහි නිරත වූ ශ්‍රාවක පාරමී තත්වයට ගියෙමි.

බුද්ධිය හා ස්පර්ශ වූ ශ්‍රාවක ගුණයන්ගෙන් යුක්ත වූ තම පිරිස කෙරෙහි උතුම් ගෞරව ඇති සැමකල්හි සියළු සබ්‍රහ්මචාරීන් කෙරෙන් පතළ සමසිත් ඇති.

ගලවා දැමූ විෂ ඇති සර්පයකු මෙන්ද, අඟ සිදුනු වෘෂභයෙක් මෙන්ද පහත හෙළන ලද මානයෙන් හා දර්පයෙන් යුක්තව සංඝයා වෙත ගෞරවයෙන් එළඹෙමි.

ඉදින් මාගේ ප්‍රඥාව රූපවත් වන්නේ නම් මහපොළවට සමාන වන්නේ නැත. මේ අනෝමදස්සී බුදුන්ගේ ප්‍රඥාව වර්ණනා කිරීමේ ඵලයයි.

තාදිගුණ ඇති ශාක්‍යපුත්‍රයන් වහන්සේ විසින් පවත්වන ලද දම්සක් පැවතුම මම පවත්වාගෙන ගියෙමි. මේ සියල්ල ප්‍රඥාවට ප්‍රශංසා කිරීමේ ඵලයි.

මා කිසිදිනක කිසිතැනක පාපිෂ්ට, හීන වූ චීර්ය ඇති කුසීන වූ අල්පශ්‍රැත වූ අනාවාරයේ හැසිරෙන අය සමග සිටියේ නැත.

බහුශ්‍රැත වූ බුද්ධිමත් වූ සීලයන්හි මනාව යෙදුනා වූ චිත්ත සමථයෙහි යෙදුනා වූ ඇත්තන් මුදුනෙහි සිටිවා.

යම්තාක් මෙනැතට රැස්වූ ස්වාමීවරුණි, ඔබලාට මෙසේ කියමි. අල්පේච්ඡ වචි. සතුටු වූ සිත් ඇත්තෝ වචි. හැමවිටම ධ්‍යානයෙහි ඇලුනු ධ්‍යාන වඩන්නෝ වචි.

මම යම් කෙනෙකුට පළමුව දැක රජස් නැති චිත්තමල රහිත තත්වයට පැමිණියෙමිද මාගේ ඒ ධීර වූ ආචාර්යයන් වහන්සේ අසසඡ් නම් ශ්‍රාවකයන් වහන්සේය.

අද මම උන්වහන්සේගේ ධර්මය රැකගන්නා තැනැත්තා වශයෙන්

ධර්මසේනාපති වීමි. හැමතන්හි උසස් තත්වයට පත්ව ආසවයන් නැතිව වාසය කරමි.

මාගේ ආචාර්යයන් වහන්සේ අස්සඪී නම් ශ්‍රාවකයන් වහන්සේ වූහ. උන්වහන්සේ යම් දිසාවක වැඩවසයිද මම හිස පහන් කරමි.

ශ්‍රේෂ්ඨ වූ ගෞතමයන් වහන්සේ මගේ කර්මයන් සිහිපත්කොට හික්කු සංඝයා මැද වැද සිට මා අග්‍රස්ථානයෙහි තැබූ සේක. මාගේ ක්ලේශයෝ නැසුනාහ. බුද්ධ අනුශාසනය කරන ලදී.

ශාස්තෘෂ්‍යන් වහන්සේ වනාහි පසුකලෙක දෙවරම් මහ වෙහෙරෙහි ආර්යසංඝයා මැද වැඩසිටියේ තමන්ගේ ශ්‍රාවකයන් ඒ ඒ ගුණ විශේෂයන්ගෙන් අග්‍රස්ථානයෙහි තබන්නේ මහණෙනි, මාගේ ශ්‍රාවක හික්කුන්ගෙන් මහා ප්‍රාඥයන් අතර මේ සාරිපුත්ත තෙරුන් මහාප්‍රාඥ භාවයෙන් අග්‍රස්ථානයෙහි තැබිය. හෙතෙම මෙසේ ශ්‍රාවකපාරමී ඥානයෙහි මස්තකප්‍රාප්ත වී ධර්මසේනාපති තනතුරෙහි පිහිටුවා ලෝකයාට යහපත සිදුකරන්නේ එක්දිනක් සබ්‍රන්මචාරීන් වහන්සේලාට තමන්ගේ වරියාව ගෙනහැර දක්වන විලාශයෙන් අන් කරුණක් විස්තර කරන්නේ,

කාය සංවරතාදිය ඇතිව හැසිරෙන සිහි ඇති මිථ්‍යා සංකල්පයන් අතහැර නෙකබ්ම ආදී සංයත වූ සංකල්පනාවෙන් යුක්ත වූ ධ්‍යාන වඩන අප්‍රමාදී වූ කර්මස්ථාන භාවනාවේ ඇලුනා වූ භාවනාවෙන් එකඟ වූ සිත් ඇති අසභාය වූ සතුටින් සිටින පුද්ගලයා හික්කුව යැයි කියති.

සිනිඳු හෝ රළු හෝ අහර අනුභව කරන්නේ බොහෝකොට අනුභව නොකරයි. නොපිරුණු කුස ඇත්තේ පමණ දැනගත් ආහාර ඇත්තේ සිහියෙන් යුක්තව හික්කුව හැසිරෙන්නේය.

හතරපස් පිඩක් අනුභව නොකර ජලය බොන්නේය. නිර්වාණය කෙරෙහි යොදන ලද සිත් ඇති හික්කුවගේ සැප විහරණයට සුදුසුය.

මේ ප්‍රයෝජනය සඳහා කැප වූ සිවුරු හදින්නේය. එය නිවනට යොමුකළ සිත් ඇති හික්කුවගේ පහසු පැවැත්මට සුදුසුය.

පර්යංකයෙන් සිටින්නහුගේ දේදන වර්ෂාවෙන් නොතෙමෙන තෙක් සිටීද එබඳු වර්ශාව නිවනට යොමුකළ සිත් ඇති භික්ෂුවගේ පහසු පැවැත්මට හේතුවෙයි.

යමෙක් සැපය දුකක් ලෙස දුටුවේද දුක උලක් ලෙස දැක්කේද මේ දෙකට මැදිවිද නොවීය. මෙසේ සිටියහු කවරනම් දුකකින් බැඳුනේද?

කවදා හෝ පාපිෂ්ඨ වූ කුසිත වූ හීන වූ චීරය ඇති අල්පශ්‍රැත අනාදර පුද්ගලයාට ලෝකයේ කුමකින් කුමක් වෙයිද?

බහුශ්‍රැත, බුද්ධිමත්, සීලයන්හි සංවර වූ චිත්ත දමනයෙහි යෙදුනා වූ තැනැත්තා මගේ මුදුහෙි සිටිවා.

යමෙක් ප්‍රපඤ්චයෙහි යෙදුනේද ප්‍රපඤ්චයෙහි ඇලුනේ වේද ඔහු බෙම නම් වූ අනුත්තර වූ නිර්වාණයට නුදුරෙහි සිටියේ වෙයි.

යමෙක් ප්‍රපඤ්චය අත්හැර ප්‍රපඤ්ච රහිත මාර්ගයෙහි ඇලුනේ වේද, අනුත්තර වූ කෙෂ්ම වූ නිර්වාණය සාක්ෂාත් කරගත්තේය.

ගමේ හෝ අරණ්‍යයෙහි හෝ නිම්නයේ හෝ පොළවේ හෝ යම්තැනක රහතත්වහන්සේලා වැඩවසන්ද ඒ භූමිය රමණීය වන්නේය.

යම් ඒ රමණීය වූ අරණ්‍යයක ජනයෝ සතුටු නොවෙත්ද, චිත්‍රාභි පුද්ගලයෝ එබඳු තත්හි සතුටු වෙත්. ඔවුහු කාමගවේෂීහු නොවෙත්.

යමෙක් තමාගේ වරදක් පෙන්වා දෙන්නහු නිධානයක් පෙන්වන්නකු ලෙස දකීද වරද පෙන්වාදෙන එබඳු ඤාණවත්ත වූ පණ්ඩිතයකු හජනය කරන්නේය. එබන්දකු සේවනය කරන්නහුට යහපතක් මිස අයහපතක් සිදු නොවේ.

අවවාද කරන්නේය. අනුශාසනා කරන්නේය. අකුසල ධර්මයන්ගෙන් වලක්වන්නේය. එබඳු පුද්ගලයාව සත්පුරුෂයන්ට ප්‍රියය. අසත්පුරුෂයන්ට ප්‍රිය නැත.

වසුමන් වූ බුදුන්වහන්සේ අන් අයකුට ධර්මය දේශනා කළේය. ධර්මය දේශනාකරන කල්හි බලාපොරොත්තු සහිතව කන් යොමු කළෙමි.

මට ඒ ශ්‍රවණය හිස් නොවූවකි. ආශ්‍රවයන්ගෙන් මිදුනේ වෙමි. ප්‍රබේනිවාසඥානය හෝ දිවැස සඳහා නොවේ.

වෙනොපරිය ඥානය සඳහා හෝ සෘද්ධිය සඳහා හෝ වුනි උත්පත්තිය දැනගැනීම සඳහා හෝ සොතධාතුවේ පිරිසිදු බව සඳහා හෝ මාගේ ප්‍රාර්ථනාවක් නොවීය.

වෘක්ෂමූලයක් ඇසුරුකොට හිස මුඩුකර සඟල සිවුරක් පොරවාගෙන ප්‍රඥාවෙන් උත්තම වූ උපතිසසු තෙරුන්වහන්සේ ධ්‍යාන වඩයි.

වතුරට ධ්‍යානයට සමවන් සම්මා සම්බුද්ධ ශ්‍රාවකයාණෝ එකණෙහි ආර්ය වූ නිශ්ශබ්දතාවයෙන් යුක්තවූයේ වෙයි.

යම්සේ ගල් පර්වතයක් නොසෙල්වී මනාව පිහිටියේ වෙයිද එපරිද්දෙන් මෝහය දුරුකළ හික්කුළු පර්වතයක් මෙන් කම්පා නොවෙයි.

(සිත) පිරිසිදු වූ නිතර පරිශුද්ධත්වයෙහි යෙදුනා වූ කෙස්ගසක අග පමණ වූ අල්ප පාපය වළාකුළු ස්වල්පයක් මෙන් දියවී යයි.

මරණය ගැන සතුටු නොවෙමි. ජීවිතය ගැනද සතුටු නොවෙමි. සිහිකල්පනාවෙන් යුක්තව සම්පජාන ප්‍රඥාවෙන් මෙම සිරුර අන්තරින්නෙමි.

මරණය ගැන සතුටු නොවෙමි. ජීවිතය ගැනද සතුටු නොවෙමි. කාලයද අපේක්ෂා කරමි. කුලීකාරයෙක් මෙන් මුදල් උපයමි.

මේ මරණය වන්නේය. මරණය නොවීමක් නොවන්නේය. කලින් හෝ පසුව ඒකාන්ත වශයෙන් මරණය වන්නේය. ඒ නිසා මනා ප්‍රතිපත්ති පුරව්. (අපායාදියෙහි) මහාදුක් නොවීදිව්. කාලයම, ඉක්ම නොයාවා.

යම්සේ ප්‍රත්‍යන්තයක පිහිටි නගරය අභ්‍යන්තර බාහිර වශයෙන්

මනාව ආරක්ෂා කෙරේද එපරිද්දෙන් තමාව ආරක්ෂා කරන්න. කාලය ඉක්ම නොයාවා. කාලය අතපසු කළ අප නිරයෙහි ශෝක කරන්.

උපශාන්ත වූ නොඇලුනා වූ අල්පව කථාකරන උද්ධත නොවූ පුද්ගලයා ගසක කොල සුලඟින් සෙලවෙන්නාක් මෙන් පාපධර්මයන් සොලවයි.

උපශාන්ත වූ ආයාසයෙන් තොරව පැහැපත් නොකැළඹුනු යහපත් සිල් ඇති ප්‍රාඥයා දුක් කෙළවර කරන්නේය.

ගිහි හෝ පැවිදි හෝ එක් පක්ෂයක්වත් විශ්වාස නොකරන්න. හොඳට සිට නරක් වෙත්. නරක්ව සිට හොඳ වෙත්. නරකව සිට නැවතත් හොඳ වෙත්.

කාමච්ඡදය, ව්‍යාපාදය, ඊතමිද්ධය, උද්ධවච කුක්කුචච, විචිකිච්ඡා යන මේ පස හික්කුචකට විත්තක්ලේශයෝ වෙත්.

යමෙක්හට සත්කාර කරනවිටත්, සත්කාර නොකරනවිටත් යන දෙකේදීම මධ්‍යස්ථව කම්පානොවී අප්‍රමාද විහාරීව සිටීද,

නිරන්තරයෙන් ධ්‍යාන කරන සුබ්‍රම වූ දිට්ඨිවිදර්ශක වූ උපාදානස්කන්ධයන් ක්ෂය කිරීමෙහි යෙදී සිටින්නහු සත්පුරුෂයා යැයි කීහ.

මහාසමුද්‍රයත්, මහපොළවත්, පර්වතයෝත් අවිඥානක බැවින් සියල්ල ඉවසත්. ශාස්තෘන් වහන්සේගේ උතුම් විමුක්තිය සඳහා ඒවා උපමා කිරීම සුදුසු නැත.

මහාප්‍රාඥ වූ සමාහිත සිත් ඇති දම්සක් පැවතුම් දේශනාවට අනුව පවත්නා වූ තෙරුවන්වහන්සේ ගමන්මාර්ග ඇත්තේ ගින්න හා සමානය. නොඇලෙයි. කිලිටි නොවෙයි.

මහා බුද්ධිමත් වූ මහා මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේ ප්‍රඥාවෙන් පාරම් තත්වයට පත්වූයේ ජලය නොවූවත් ජලයට සමානය. හැමවිටම නිවුනේ වෙයි.

මා විසින් ශාස්තෘන් වහන්සේව ඇසුරු කරන ලදී. බුද්ධ අවවාදය කරන ලදී. මහත් වූ භාරය බිම තබන ලදී. නැවත ඉපදීමක් නැත.

අප්‍රමාදයෙන් සපයා ගන්න. මේ මාගේ අනුශාසනයයි. මම දැන් පිරිනිවන් පාන්නෙමි. සියළු ආකාරයෙන්ම මිදුනේ වෙමි. මේ ගාථාවන් ප්‍රකාශ කළේය.

මේවායින් ඇතැම් ගාථා තෙරුන් විසින් කියන ලද ඒවාය. ඇතැම් ඒවා තෙරුන් අරභයා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලදී. සියල්ලට පසුව තමන්ගේ පැවැත්ම ප්‍රකාශ කිරීම වශයෙන් තෙරුන් විසින් කියන ලද බැවින් තෙරුන් වහන්සේගේම ගාථාවන් විය. එහි යථාචාරී යනු යම්සේ කාය ආදියෙන් සංවර වී හැසිරෙයි. වාසය කරයි. යම්සේ හැසිරෙන ස්වභාව ඇති හෝ යථාචාරී යන්නෙන් සිල්වත් යන අර්ථය කියයි. යථාසතො යනු ශාන්ත පරිද්දෙන්. ගාථාවේ උච්චාරණ පහසුව සඳහා අනුනාසිකය ලොප්කර දක්වන ලදී. එයින් ශාන්ත වූයේ ආර්යයන්ගෙන් සතිමා යනු උතුම් සිහියෙන් යුක්ත වූ, යනසංකප්පකාමී යනු හැම අයුරකින්ම මිථ්‍යා සංකල්ප අත්හැර නෛෂ්ක්‍රමය සංකල්පාදි වශයෙන් හික්මුණු සංකල්ප ඇත්තේ වී ආරම්භණ හා ලක්ෂණ අනුව භාවනා කරන්නේ අප්‍රමාදයෙන් යනු එකී යථාචාරී භාවයෙහි පවත්වාගෙන යන සංකල්ප ඇතිව ධ්‍යානයෙන්ද ප්‍රමාද රහිතව සියළු තත්හි සුපිහිටි සිහිකල්පනා ඇත්තේ අස්ඤ්ඤානතො යනු අධ්‍යාත්මයෙහි කම්මධ්‍යාන භාවනාව සඳහා ඇලුනේ. සමාහිතතො යනු ඒ භාවනාවෙන්ම එකඟ වූ සිත් ඇති. එකො යනු දෙවැන්නෙක් නැති ගණ සංසර්ගයත් කල්ලෙ සංසර්ගයත් හැර කාය විචේකයත් චිත්ත විචේකයත් වැඩිදියුණු කරගනිමින් සනතුසිතො ප්‍රත්‍යයන් පිළිබඳ සතුටින් හා භාවනාවේ යෙදීම නිසා ඇතිවන සතුටින් යන දෙකින්ම මනාව සතුටු වූ, භාවනාවෙහි මතු මතුත් ආවර්ජනා කිරීමෙන් විශාලව සතුටක් උපදී. මස්තකප්‍රාප්ත වීම පිළිබඳව කිවයුතු නැත. තමාහු හිකඛුං යනු මෙබඳු පුද්ගලයා හය දැකීමෙන් ද බිඳී ගිය කෙලෙස් ඇති බැවින් ද හික්කුච යැයි කියත්. දැන් කියනලද අයුරු දෙවදැරුම් සන්තෝෂයන්ගෙන් ප්‍රත්‍ය සන්තෝෂය පළමුව දක්වන්නේ අලලං සුකඛංවා (මෘදු, රළු) ආදිය කිය. එහි අලලං යනු ගිතෙල් ආදිය දැමීමෙන් තෙත් වූ සිනිඳු වූ සුකඛං යනු පොතුවලින් රළු වූ 'වා' ශබ්දය අනියමාර්ථය සඳහා යෙදී ඇත. අලලංවා සුකඛංවා යනුවෙන් ප්‍රකාශ වූනේ එයයි. බාළභං අතිශයින් සුහිතො යනු තෘප්තිමත් නොවූයේ යන

අර්ථයි. කෙසේනම් වන්නේද? උතුරුදරො මිනාහාරො - අඩු වූ කුස පිරිමි ඇති ප්‍රමාණයට වළඳන

ප්‍රණීත වූ හෝ කටුක වූ හෝ හෝජනයක් අනුභව කරන්නේ හික්සුව ඇති තරම් නොවළඳ උතුරුදරො සැහැල්ලු කුසක් ඇත්තේ. එයින්ම මිනාහාරො සීමාසහිතව බොජුන් ගන්නේ, අංග අටකින් යුත් ආහාරය වළඳන්නේ එහි ප්‍රමාණවත් බව සඳහා ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරන සිහියෙන් සතො යුක්තව. පරිබලජෙන වාසය කරන්නේය. යම්සේ වනාහි සම්පූර්ණ නොවූ කුස පිරිමි ඇත්තේ මිනාහාර නම් වේ. එය දක්වන්නට වතාරො ආදිය කියන ලදී. එහි අභුක්‍යා යනු වතාරො වා පඤ්ච වා ආලොපෙ සතරපස් පිඩක් නොවළඳ තවත් ආහාරවලට ඉඩතබා වතුර පානය කරන්නේය. මේ වනාහි ආහාරයෙහි සැහැල්ලු පැවැත්මයි. නිර්වාණය කෙරෙහි යොදනා ලද සිත් ඇති හික්සුනො එසුචිහාරාය හික්සුවගේ පහසු පැවැත්ම සඳහා. ධ්‍යානාදීන් අධිගමයට සුදුසුවන බැවින් සැප විහරණය සඳහා අලං ප්‍රමාණවත්ය. සුදුසුය යන අර්ථයි. මේ කුසට ආහාරයක් වශයෙන් පිණ්ඩපාතය ගැන කියන්නේ පිණ්ඩපාතයෙහි ඇති අන්‍යෝන්‍ය සතුට දක්වයි. භුක්‍යානා හි අනුභවකොට යනුවෙන්ද පාඨයක් ඇත. ඔහු අහර සතරපස් පිඩකින් පමණක් ශරීරය පවත්වාගෙන යාමට දක්ෂ අභියෝගීන් ස්ථිර ස්වභාවයක් ඇති පුද්ගලයකු වශයෙන් කියන ලදී. මතු ගාථාවන්හිද සසඳන්නේමය. අල්ප වූ විවර සේනාසන ඇති බැවින් යනුවෙන් කියන ලද බැවින්. කප්පියං යනු කැප අකැප කොමුපිළි අදියෙන් අනික් වූ යමක් යන අර්ථයි. තඤ්ඤව ඡාදෙති කැප විවරං සිවුර ඉදින් වැඩිය යුතු තැන් වසයි. ශාස්තෘන් වහන්සේලා විසින් අනුදැන වදාළ අඩුව වශයෙන් අනුදැන වදාළ ප්‍රමාණයෙන් යුත්යැයි යන අර්ථයි. ඉදමඤ්ඤං මේ ප්‍රයෝජනය සඳහා, ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් දේශනා කළ ප්‍රයෝජන සඳහා එනම් සීතල ආදිය වළක්වාගැනීම සඳහා හා හිරිඔතප් රුකෙන සේ ආවරණය කර ගැනීම සඳහා යන අර්ථයි. මෙයින් කයෙහි පරිහරණය කරන සිවුර ගැන සඳහන් කරන අතර එහි අන්‍යෝන්‍ය සතුටක් ගැනද කියයි. පලලංකෙන නිසිනනසස පලලංකය (පර්යංකය) වනාහි උතුරුබදධාශනයයි. එයින් සිටියා වූ, තුන් සන්ධියකින් යුත් පර්යංකය බැඳගෙන සිටින්නහුගේ යන අර්ථයි. ඡණ්ණනකෙනාහිවසසති යම් ඒ කුටියක එසේ සිටියහුගේ දණදෙක, වර්ෂාව ඇතිකල්හි වැහිජලයෙන් නොතෙමෙයිද එපමණකින් එය සබබ පරියන්ත සෙනාසන නම් වේ.

හැකිය යනු එහි වාඩිවී සඵලත්වයක් බලාපොරොත්තුවන කුලපුත්‍රයා විසින් තම බලාපොරොත්තුව ඉෂ්ට කරගැනීම සඳහා ඒ නිසා කියන ලදී. නිර්වාණය කෙරෙහි යොමුකරන ලද හික්කුළුවට පහසු විහරණය සඳහා යෝග්‍ය වේ.

මෙසේ තෙරුන් වහන්සේ මේ ගාථා සතරින් යම් ඒ හික්කුහු බොහෝ බලාපොරොත්තු ඇති, අසතුටු වූවාහුද ඔවුන්ට අනිත් උසස්කොට ඇති සලෙලබ අවවාද ප්‍රකාශකොට දැන් වේදනා ස්වභාවයෙන් භාවනාවෙහි යෙදීමෙන් ඇතිවන සතුට ගැන දක්වමින් යොසුබං යනාදිය කීහ. එහි සුබං යනු සැපවේදනාව. දුකබතො විපරිණාම දුකෙන්. අඤා යනු දුටුවේය. විදර්ශනා ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත, මාර්ග ප්‍රඥාවෙන් ඇති පරිදි යමෙක් දැක්කේය යන අර්ථයි. සුබ වේදනාව වනාහි පරිභෝග කාලයෙහි ආශ්වාදජනක නමුත් එය විෂ මිශ්‍ර ආහාරයක් මෙන් දිරවනවිට දුකක්ම වෙයි. එයින් මෙහි දුකබානුපසසනාව දක්වයි. දුකබමඤ්ඤාබ්බි සලලතො දුක් වේදනාව යමෙක් උලක් ලෙස දුටුවේය. දුක් වේදනාව වනාහි උලක් මෙන් ශරීරයට ඇතුල් වනවිටත් ඇතුල්ව තිබෙන විටත් ගලවන විටත් පීඩාවක්ම උපදවයි. එපරිද්දෙන් උපදින්නා වූත්, පවතින්නා වූත් බිඳෙන්නා වූත් සත්ත්වයාව පීඩාවට පත් කරයි. මෙයින් මෙහි දුකබානුපසසනාවම උසස්කොට කියයි. එයින්ද යමක් දුක් සහිතද එය අනාත්මයි යන කියමනෙන් වේදනා දෙකෙහි තමතමන් කෙරෙහි ප්‍රකාශ වෙයි. උභයනතරෙන දෙක අතර. සුවදුක් වේදනාවන්ගේ මැද පිහිටි අදුකබ, අසුබ යන අර්ථයි. නාහොසි ඇති තතු අවබෝධ වීමෙන් තමතමන් කෙරෙහි පිවිසීමක් නොවීය. කෙනව ලොකසමීං කිං සියා මෙසේ වේදනා ස්වභාවයෙන් පස්වැදැරුම් වේදනා ස්කන්ධයන් දැනගෙන ඒ හා බැඳී පවත්නා සියළු කෙලෙස් දැල සිඳ දමා සිටියේ කවරනම් ක්ලේශයකින් ලෝකයෙහි බැඳීමක් හෝ දෙවියන් අතරට කුමක් හෝ පැමිණියේද, සිඳි ගිය බැඳීම් ඇත්තේ පැනවීමක් නොලද්දේ විය යන අදහසයි. දැන් වැරදි මගෙහි පිළිපත් පුද්ගලයන් නින්දාවට ලක් කරන්නේ මහා මාර්ගයෙහි පිළිපත් අයට ප්‍රශංසා කරන්නේ මාමෙ ආදී ගාථා සතරක් ප්‍රකාශ කළේය. එහි මාමෙ කදාවී පාපිච්චො යමෙක් අයහපත් ගුණයන්ම ප්‍රශංසා කරනු කැමැත්තේ පාපිෂ්ටයෙක් වේ. මහණදහමිහි උත්සාහය නැතිකමෙන් කුසිනො නම් වේ. එයින්ම හීනවිරියො හීන වූ චීර්ය ඇති, වතුරාර්ය සත්‍යය පටිච්ච සමුප්පාදය ආදියෙන් යුක්ත වූ ශ්‍රවණයෙන් තොර බැවින් අපසසුනො අල්පශ්‍රැත වූ අවවාද අනුශාසනාවලදී ආදරයක් නැති බැවින්

අනාදරෝ අනාදර නම් වේ. එබඳු හීන පුද්ගලයා මා ලග කවදා හෝ නොවේවා. කුමක් නිසාද? කෙන ලොකසමීං කිං සියා මේ ලෝකයෙහි සත්ව නිකායෙහි එබඳු පුද්ගලයකුට කවරනම් අවවාදයකින් කුමක් සිදුවිය හැකිද? කරන ලද කවරකින් කුමක්විද නිර්වර්තකයී යන අර්ථයී. බහුසුභතොවා යනු යම් පුද්ගලයෙක් ශීලාදිය අඩංගු සුභත, ගෙයා ආදී ප්‍රභේද ඇති බොහෝ ගුණයන් ලැබීමෙන් බහුගුණ වී. ධර්මමාප ප්‍රඥාව, පාරිභාරිය ප්‍රඥාව, පටිවෙධ ප්‍රඥාව වශයෙන් මෙධාවී ඤාණවත්ත වූ සීලෙසු ව ශීලයන්හිද මනාව පිහිටි බැවින් සුසමාහිතො සුසමාහිත නම් වේ. වෙනොසමථං යනු ලොකික ලෝකෝත්තර ප්‍රභේද ඇති විත්ත සමාධියෙහි අනුසුභතො යෙදුනු තැනැත්තා එබඳු පුද්ගලයා මගේ හිස මුදුනෙහි තිට්ඨනු සිටිවා. සමග වාසය වේවා. යොප්පඤ්ච මනුසුභතො යම් පුද්ගලයෙක් වනාහි කර්මයෙහි ඇලීම් වශයෙනුත් රූපයෙහි ඇලීම් වශයෙනුත් පවත්නා ප්‍රපඤ්ච යන අර්ථයෙන් තණ්හාදී ප්‍රභේද ඇති ප්‍රපඤ්චයෙහි ඇලුනේ එහිද ආදීනව නොදැකීමෙන් අහිරතො ඇලුනේ. සො නිබ්බානං විරාධයී නිවනට නුදුරෙහි නොසිටියේ, යොව පපඤ්චං හික්වාන යනු යම් පුද්ගලයෙක් තණ්හා ප්‍රපඤ්චය අත්හැර එය නැති බැවින් නිපපඤ්චසස නිර්වාණයාගේ පපේ අධිගමයට උපාය මාර්ගය වූ අර්ථය මාර්ගයෙහි රතො භාවනා කරන කල්හි එහි ඇලුනේ. සො නිබ්බානං අරාධයී යනු සාක්ෂාත් කර ගනී. සඵල කරගනී.

ඉක්බිති එක්දිනක් තෙරුන්වහන්සේ තමාගේ බාල සොහොයුරාගේ රෙවත දේවසස රේවත තෙරුන්ගේ කටුවලින් ගැවසීගත් කිහිරි ගස්වලින් වැසීගිය නිරුද්ධ කතරක වාසය කරනු දැක එයට ප්‍රධොසා කරමින් 'ගාමෙවා' යනාදී ගාථා දෙකක් ප්‍රකාශ කළේය. එහි ගාමෙවා යනු කිසියම් රහතන්වහන්සේ නමක් ග්‍රාමාන්තයක කාය විවේකය නොලබනත් විත්ත විවේකය වනාහි ලබයි. ඔවුන්ගේ සිත විමුක්තියට බාධාකර අරමුණුවලින් සොලවන්නට නොහැකිය. ඒ නිසා ගාමෙවා ගමෙහි හෝ වේවා! අරඤ්ඤාදීසු අරඤ්ඤා ආදියෙහි හෝ වෙනත්තැනක හෝ යත් අරහනො විහරනති තං භූමි රාවණේයාකං ඒ භූමි ප්‍රදේශය රමණීය වන්නේමය යන අර්ථයී. අරඤ්ඤානි යනු මල් පිපුණු ගස් සමූහයෙන් ගැවසීගත් පිරිසිදු ජලාශවලින් සමන්විත වනාන්තර. රමණීයානි සුන්දරය කියා සම්බන්ධ වේ. යත් යනු යම් අරඤ්ඤායක පිබිදියාක් මෙන් ප්‍රබෝධයෙන් විනෝද වනවිට කාම මැස්සා, කම්සැප සොයන්නා වූ ජනො න රමනී විතරාගා පහවූ රාග ඇති රහතන්වහන්සේලා බඹරුන්

මීමැස්සන් මෙන් නෙලුම් විල්වල, එබඳු ස්වරූප ඇති අරණාවල, රමීසසනති නතෙ කාමගවෙසිනො යම් හෙයකින් ඒ විතරාගිනු කාමගවෙමින් නොවන බැවින්ය යන අර්ථයි. නැවත තෙරුන් වහන්සේ රාධං රාධ නම් වූ දුප්පත් බ්‍රාහ්මණයකුට අනුකම්පා කර පැවිදි කරවා, උපසම්පදාව ලබා දී ඔහුවම තමන්ගේ අතවැසි කොට හැසිරෙන්නේ එක්දිනක් ඔහුගේ කීකරුකම ගැන සතුටුවී අවවාද දෙන්නේ 'නිධිනංවා' යනාදී ගාථාව ප්‍රකාශ කළේය. එහි නිධිනං වා යනු ඒ ඒ තැන්හි නිදන්කොට තැබූ රන්රුවන් ආදියෙන් පිරුණු නිදන්කල පවතතාරං කටුක ජීවිතයක් ගතකරන දුප්පත් මිනිසකුට අනුකම්පාකොට එන්න, ඔබට සැපසේ ජීවත් වෙන්නට උපායක් පෙන්වන්නෙමිසි කියා නිදන් වස්තුවක් පෙන්වා අත දිගහැර 'මෙය ගෙන සැපසේ ජීවත් වෙව' යැයි කියන ලද ආකාරය මෙනි. වජ්ජදසසිනං යනු වරද පෙන්වන දෙදෙනෙක්. මෙයින් ඔහුට අසරුප් ලෙස හෝ අගරු ලෙස සංඝයා මැද නින්දා කරන්නෙමිසි සිදුරක් සොයන්නේ, නොදන්නා දෙයක් පෙන්වන්නට, දැනගත් දෙයක් සතුටුවෙමින් සීලාදියේ දියුණුවක් කැමැතිව ඒ ඒ වරද බලන්නේ උදව් උපකාර කරන ස්වභාව ඇත්තේ යන අර්ථය මෙහි බලාපොරොත්තු විය. යම්සේ වනාහි දුකට පත් පුද්ගලයකු මෙම නිධානය ගන්නයැයි බැනවැදුනත් නිධානය පෙන්වන්නා කෙරෙහි කෝප නොවෙයි. සතුටු වූයේම වෙයි. මෙසේ මෙබඳු පුද්ගලයන් කෙරෙහි නොසරුප් දෙයක් හෝ වරදක් දැක කියනකල්හි කෝප නොවිය යුතුයි. සතුටු සිතින්ම යුක්තවිය යුතුයි. ස්වාමීනි, නැවතත් මට මෙබඳු දෙයක් දුටුවිට කියන්නයැයි ඉල්ලා සිටිය යුතුයි. නිග්ගයහවාදීං යනු යමෙක් වරදක් දැක මට මේ එකට වාසය කරන අතවැසියා උපකාරයක් වෙයි යැයි නොසිතා වරදට අනුව තර්ජනය කරමින් යහමගට යොමුකරමින් දඬුවම් කරන්නේ හික්මවයි. මේ වරද පෙන්වා එයට අවවාද දෙන්නා බුදුන්වහන්සේ වැනිය. මෙසේ කියන ලදී. 'ආනන්දය, නින්දා කරන්න. නින්දා කරන්න කියමි. කියමි. නැවතත් මතුකරමින් කියමි. යම් හරයක් තිබේද, එය රඳ සිටී. මෙධාවිං යනු ධමමොජ ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ තාදිසං යනු මෙබඳු ස්වරූප ඇති පණ්ඩිතයා හජෙති සේවනය කරන්නේය. තාදිසං හි එබඳු ආචාර්ය වරයකු හජමානසස අතවැසියාට සෙයොහා හොති නපාපියො දියුණුවක් මිස පරිහානියක් ඇති නොවේ යන අර්ථයි. ඉක්බිති එක්දිනක් අසසජ් පුතබ්බසුකෙහි අසසජ් පුතබ්බසුක විසින් කීටාගිරි ආවාසයෙහි දුමිත තත්වයට පත්වූ කල්හි ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් අණකරන ලද්දේ තමන්ගේ පිරිස මහාමොග්ගලොනෙන මහමුගලන් තෙරුන් සමග එහි

ගිය ධම්ම සේනාපතින් වහන්සේ අසසජ් පුනබ්බසුකෙසු අසසජ් පුනබ්බ සුකයන්ට අවවාද කරන කල්හි මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කළහ. එහි ඔවදෙයා යනු අවවාද අනුශාසනා කරන්නේය. අනුසාසෙයා යනු එයටම පරියාය වචනයකි. නැතහොත් උපන් කාරණයෙහි අවවාද කරයි. ඔබට මේ දෝසය ඇතිනොවූ කල්හිත්, එය විය කියාත්, යනාදී ලෙස අනාගතය උදෙසා කථා කරන්නේ අනුශාසනා කිරීම නම් වේ. මුනගැසී කථාකරන්නේ හෝ අවවාද දෙයි. අනභිමුඛයෙහි දුතයකු යවා හෝ පණිවිඩයක් යවා අවවාද කරයි. තමාම හෝ කියන්නේ අවවාද කරයි. නැවත නැවත කියන්නේ අනුශාසනා කරයි. අසබහාව අකුසල ධර්මයන් නිවාරයෙ වලක්වන්නේය. කුසල්දහම්හි පිහිටුවන්නේය යන අර්ථයි. සතංහි සොති මෙබදු පුද්ගලයා සත්පුරුෂයන්ට පියො හොති ප්‍රිය වෙයි. යම් ඒ අශාන්ත වූ අසත්පුරුෂ වූ පරලෝකය ප්‍රතිකෂෙප කළා වූ ආමිෂය කෙරෙහි යෙදූ ඇස් ඇති ජීවත්වීම සඳහා පැවිදි වූවාහු ඔවුන්ගේ ඒ අවවාද දෙන්නා අනුශාසකයාට මෙසේ කියති. 'ඔබ අපගේ උපාධායාවරයා හෝ ආචාර්යවරයා නොවේ. කුමක් නිසා අපට මෙසේ කියන්නේද? මෙසේ මුඛය නමැති ඊතලවලින් විදින්නන්ටත් අපපියො හොති අප්‍රිය වෙයි. යම් කෙනෙක් අරභයා ශාස්තෘෂන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කරයිද ඔහුම වාසනා සම්පත්තියෙන් යුක්තයැයි හික්කුන් අතර කථාව ආරම්භ වූ විට එය එසේ නොවේයැයි පෙන්වමින් අඤ්ඤාසස ආදී ගාථාව කිය. එහි අඤ්ඤාසස යනු තමාගේ බැනා. දීඝනඛ දීඝනඛ පරිබ්‍රාජකයා ගැන කියයි. ඔහුට බුදුන් වහන්සේ වේදනාපරිග්‍රහ සූත්‍රය දේශනා කරන කල්හි මේ මහතෙරුන් වහන්සේ භාවනා මාර්ගයෙහි යෙදී ශ්‍රාවකපාරමී ඤාණයෙහි මසනකප්‍රාප්ත විය. සොතමොධෙමී අඤ්ඤා යනු ශාස්තෘෂන් වහන්සේව මුල්කරගෙන බලාපොරොත්තු සහිතව අසනු කැමැත්තේ කණ යොමු කළෙමි. තංමෙ අමොසං සවණං යනු ඒ එසේ අසන ලද දෙය මගේ අමොසය ලබාගැනීමට හේතුවිය. අග්‍රශ්‍රාවකයන් වහන්සේ විසින් ලැබිය යුතු සම්පත්තින්ට අවශ්‍ය එකක් විය. ඒ නිසා කියන ලදී. විමුතොමහි (මිදුනේ වෙමි) ආදිය. නෙවපුබ්බන්තිවාසාය තමාගේ ද අනුන්ගේ ද පෙර විසූ ජීවිත ගැන දැනගන්නා නුවණ සඳහා පණිවි මෙ න විජ්ජති වාසනාවක් මට නැතැයි යෙදිය යුතුයි. පිරියම් කිරීම් වශයෙන් ඒ සඳහා සිතේ ප්‍රාර්ථනාවකුදු නොවිය යන අර්ථයි. වෙතොපරියාය වෙතොපරිය ඤාණය පිණිස ඉද්ධියා ඉද්ධිවිධ ඤාණයට මුතියා උපපතතියා සත්ත්වයන්ගේ මුතිය හා උත්පත්තිය දන්නා වූ නුවණින්, මුතුවපාතඤානය සඳහා, සොතධාතු විසුද්ධියා දිව කණ ලැබීමේ ඤාණය. පණිවි මෙ න විජ්ජති

මේ අභිඥා විශේෂයන් සඳහා පිළියම් වශයෙන් සිතෙහි පැතුමක් මට නැත. නොවිය යන අර්ථයි.

සර්වඥ ගුණයන් මෙන්ම බුදුන්ගේ අග්‍රමාර්ගාධිගමයෙන් ශ්‍රාවකයන්ට සියළු ශ්‍රාවක ගුණ අතට පත්වෙයි. ඔවුන්ගේ අවබෝධය පිණිස පරිකර්ම වශයෙන් කළයුතු වැඩ කොටසක් ඇත. රුකඛමූලං ආදී ගාථා තුනක් කපොත කපොත කන්දරාවෙහි වාසය කරන්නහුට යක්‍ෂයකු විසින් පහරදුන් කල්හි සමාපත්ති බලයෙන් තමන්ගේ වෙනසක් නොවීම දැක්වීම් වශයෙන් කියන ලදී. එහි මුණේඛා යනු මුඩුකරන ලද කෙස් ඇති. සංඝාටිපාරුතො සඟලසිචුර පොරවා හිදිනේ. සංඝාටියා සුපාරුතො කියාද පාඨයක් ඇත. (සඟල සිචුර මනාව පොරවා යනු එහි අර්ථයි.) පඤ්ඤාය උතතමො ථෙරො ථෙර කෙනෙක් වී ප්‍රඥාවෙන් උත්තම තත්වයට පත්ව. ශ්‍රාවකයන් අතර ශ්‍රේෂ්ඨය යන අර්ථයි. කඛායති යනු ආරම්භණය ඒ අනුව භාවනා කිරීම හා ලක්‍ෂණ අනුව භාවනා කිරීම කරයි. බොහෝකොට සමාපත්තියෙන් වාසය කරයි යන අර්ථයි. උපෙතො හොති තාවදෙ යනු යම්විටක යක්‍ෂයා විසින් හිසට පහරදුන් කල්හි එවේලේම අවිතකකං අවිතකක වතුර්ථ ධ්‍යාන ඵලසමාපත්තියට සමාපනෙනා අරියෙන තුණහිභාවෙන සමවැදුනේ ආර්ය වූ තුණහි භාවයෙන් යුක්ත වූයේ විය. අතීත අර්ථයෙහි වනාහි හොති යැයි වර්තමාන වචනයෙන් කියා ඇත. පබ්බතොව නවෙධති මොහකඛයො පර්වතයක් මෙන් කම්පා නොවී මෝහය ක්‍ෂය කළේ බිඳ දමන ලද සියළු කෙලෙස් ඇත්තේ හික්‍ෂු ඒ හික්‍ෂුව සෙලමය පබ්බතො ශෛලමය පර්වතයක් මෙන් අවලො සුපපතිධ්මීතො නොසෙල්වී මනාව පිහිටියේ ඉටු අතිටු වශයෙන් කිසිවකින් කම්පා නොවෙයි. හැමතන්හි වෙනසකට පත්නොවේය යන අර්ථයි.

එක්දිනක් අමතක විමෙන් තෙරුන්ගේ සිචුරු අග එල්ලී තිබෙනවිට එක්තරා සාමණේර නමක් 'ස්වාමීනි, නියම ලෙස සිචුරු පෙරවිය යුතු' නේදැයි කීය. එය අසා ඔබ විසින් හොඳ දෙයක් කරන ලදී කියන ලදී යැයි සිතා එකෙනෙහිම ටික දුරක් ගොස් නියම අයුරින් සිචුරු පොරවා අප වැනි අයට මෙයද වරදක් යැයි දක්වන්නේ අනංගණසස යනාදී ගාථාව කීය. නැවත මරණයෙහිත් ජීවත් වීමෙහිත් තමන්ගේ සමාන සිතුවිල්ල දක්වන්නේ නාහිනන්දාමි ආදී ගාථා දෙක කියා අනුන්ට බණ කියන්නේ 'උභයෙන මීදං' යනාදී ගාථා දෙක කීය. එහි උභයෙන දෙකෙහිම,

කාල දෙකෙහිදීම යන අර්ථයි. මිදනති යන තැන ඇති 'ම' කාරය පද සන්ධි වීමකි. ඉදං මරණමෙව මරණය ඇත්තේමය. නොමැරීමක් නම් නැත්තේමය. ඒ උභය කාලයන්හි යැයි කිය. පවඡාචා පුරෝචා මධ්‍යම වයසට පසුව හෝ ජරාජීර්ණ වීමේ කාලයට පළමු ළමා කාලයේ මරණය වීම වශයෙන් මරණය ඒකාන්තමය. ඒ නිසා පටිපස්ථ යහපත් වූ ප්‍රතිපත්ති පුරන්න. වැරදි ලෙස පිළිපැද මාවිනසසථ නොනැසෙව්. අපායවල මහා දුක් නොවිදිව්. බණෝ වෙ මා උපවචගා ක්‍ෂණ අටකින් තොරව මේ නවවැනි ක්‍ෂණයයි. නුඹලාව ඉක්ම නොයාචා යැයි යන අර්ථයි. ඉක්බිති එකදිනක් ආයුෂ්මත් මහාකොට්ඨිකං මහා කොට්ඨික තෙරුන් දැක ඔහුගේ ගුණ ප්‍රකාශ කරමින් 'උපසනො' ආදී ගාථා තුනක් කිය. එහි නියම නොකළ ධුනාහි යනු සොළවයි යනුවෙන් කියන ලද අර්ථය නැවත තෙරුන් සම්බන්ධ කර කියන්නේ 'අප්පාසි' යනාදිය කිය. එහි අප්පාසි යනු දැන් අත්හළේය යන අර්ථයි. අනායාසො යනු උත්සාහයක් නැතිව, කෙලෙස් දුක් රහිත යන අර්ථයයි. විපපසනො අනාවිලො ප්‍රසන්න වූයේ අශ්‍රද්ධාව ආදිය නොමැති කමින් මනාව පැහැදිලි සිත් ඇත්තේ, පිරිසිදු සංකල්ප ඇති බැවින් අනාවිල නම් වේ. 'න විසසසෙ' යන ගාථා දෙවදන්ව විශ්වාසකර ඔහුගේ දෘෂ්ටිය රුවිකර සිටියා වූ චජ්ජුත්තකෙ චජ්ජුත්තයන් අරභයා කියන ලදී. එහි න විසසසෙ යනු විශ්වාස නොකරන්න. අදහන්න එපා යන අර්ථයි. එකතියෙසු ඇතැම් ස්ථිර ස්වභාවයක් නොමැති පෘථග්ජනයන් කෙරෙහි, එවං යම්සේ නුඹලා දෙවදනො දෙවදන් මනාව ප්‍රතිපත්තිවල යෙදෙන්නෙකැයි විශ්වාසයට පැමිණියහ. එපරිද්දෙන්. අගාරිසු ගිහියන් කෙරෙහි සාධු හුත්වාන යම් හෙයකින් පෘථග්ජන ස්වභාවය වනාහි අශ්වයකුගේ පිට උඩ තබන ලද කලගෙඩියක් මෙන්ද දහස්යා ගොඩක සිටවන ලද කණුවක් මෙන් ද ස්ථිරව නොපිහිටියේය. එබැවින් ඇතැමෙක් මුලදී හොඳ වී සිට පසුව අසාධු හොනති නරක් වෙත්. යම්සේ දෙවදන් මුලදී සිල්වත්ව අභිඥා සමාපත්තිලාභීව සිට ලාභ සත්කාර කෙරෙහි ගිජුව දැන් පිරිහුණු විශේෂ බල ඇත්තේ අත්තටු සිදින ලද කවුඩකු මෙන් අපායහය ඇත්තේය.

එබැවින් දුටු පමණින් යහපත්යැයි විශ්වාස නොකළ යුතුයි. සමහරු වනාහි කලාශාණම්ත්‍ර සංසර්ගයක් නොමැතිව, කලින් අසාධු හුත්වා අයහපත්ව පසුව කලාශාණම්ත්‍ර ආශ්‍රයෙන් සාධු හොඳ වෙත්මය. ඒ නිසා දෙවදනක සදිසෙ දෙවදන්ට සමාන සත්පුරුෂ ප්‍රතිරූපකයන් හොඳ අයයැයි විශ්වාස නොකරන්නේය යන අර්ථයි. යමකුගේ කාමච්ඡන්ද ආදී සිතෙහි

කිලුටු පහනොවිද ඔව්හු අයහපත් අයයි. යමකුගේ ඒ කිලුටු පහවිද ඔවුහු යහපත්ය යන කරුණ දක්වන්නට 'කාමච්ඡද්දො' යනාදී ගාථාව කියා අසාධාරණ ලෙස උසස්කොට තබන ලද සත්පුරුෂ ලක්ෂණ දක්වන්නට 'යසස සකතිරියමානසස' (සත්කාර කරන යමකු හට) ආදී ගාථා දෙක කියන ලදී. අසාධාරණ ලෙස උසස්කර දැක්වූ බව 'මහා සමුද්දො' ආදී ගාථාව වදාළහ. එහි මහා සමුද්දො යනු මේ මහා සාගරය මහා පඨවි පොළොව, පර්වතය, පෙරදිග ආදී හේද වශයෙන් අනිලොච තමන්ගේ සිත්පිත් නැතිකමින් හොඳ නරක දෙකම ඉවසත්. ඒ ගැන සිතා බැලීමෙන් නොවේ. ශාස්තෘන් වහන්සේ වනාහි යම් ඒ රහත්බව ලබාගැනීම හේතුවෙන් උතුම් වූ තාදී ගුණයෙහි පිහිටියේ ඉටු අනිටු සැමතැනම සමච විකෘතියක් නැතිව සත්ථවර විමුක්තියා අග්‍රඵල විමුක්තියෙන් ඒ මහා සමුද්‍ර ආදිය උපමාය උපමා වශයෙන් න යුජ්ජනනි අල්පමාත්‍ර වශයෙන්වත් සුදුසු නොවේ යන අර්ථයි. වක්කානුවතතකො ශාස්තෘන් වහන්සේලා පවත්වන ලද ධර්මවක්‍රය අනුව පවතින්නෝය. ටෙරො යනු අසේබ වූ ශීලස්කන්ධාදියෙන් යුක්ත වූ තෙරුන් වහන්සේ. මහාඤ්ඤාණි මහාප්‍රාඥ වූ සමානිතො යනු උපචාර අර්පණා සමාධියෙන් අනුත්තර වූ සමාධියෙන් යුක්ත වූ පඨවාපගහිසමානො ඉටුඅනිටු අරමුණු එක්රැස් වීමේදී වෙනසකට පත්නොවන ස්වභාව ඇති පෘථිවිය හා ජලයෙන් හා ගින්නෙන්ද සමාන පැවතුම් ඇත්තේ ඒ නිසා කියන ලදී. 'නොඇලෙයි. දුෂණය නොවෙයි' පඤ්ඤාපාරමිතං පනෙනා ශ්‍රාවක ඤාණයාගේ පාරමී තත්වය උපරිම තත්වයට ගිය. මහාබුද්ධි යනු පුපු-හාස-ජවන-නිබ්බධ යන ලක්ෂණවලින් සමන්විත මහත්වූ ප්‍රඥාවෙන්, බුද්ධියෙන් යුක්ත වූ, මහාමති යනු ධර්මය හා බැඳුණු ස්වභාව ඇති මහත් වූ න්‍යායයන් තෝරාබේරා ගැනීමේ ඤාණයෙන් යුක්ත වූ, යම් ඒ සතරවැදෑරුම් හා දහසය වැදෑරුම් වූ හතලිස්හතර වැදෑරුම්, හැත්තෑතුන් ආකාර ප්‍රඥා ප්‍රභේද වූ සියලුම ප්‍රඥාවන් සර්වප්‍රකාරයෙන් අවබෝධ කරගත් බැවින් මහාප්‍රාඥතාව ආදී විශේෂ යෙදීම්වලින්ද මේ මහතෙරුන් වහන්සේ අතිශය බුද්ධිමත්යැයි කීමට සුදුසුය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාරා ඇත. මහණෙනි! සාරිපුත්‍ර තෙරුන් වහන්සේ මහාප්‍රාඥයෙකි. පුපු ප්‍රාඥයෙකි. හාස ප්‍රාඥයෙකි ජවන ප්‍රාඥයෙකි. තීක්ෂණ ප්‍රාඥයෙකි. නිබ්බධික ප්‍රාඥයෙකි ආදී වශයෙනි. එහි මේ පණ්ඩිත ස්වභාවයේ උතුම් බව ප්‍රකාශ කිරීමට ධාතු කුසලතාව, ආයත කුසලතාව, පටිච්චසමුප්පාද කුසලතාව, ධානාධාන කුසලතාව යන සතරවැදෑරුම් කුසලතාවයන්ගෙන් පණ්ඩිතය.

මහා ප්‍රාඥතාදීන්ගෙන් විස්තර දැක්වීමේ පිළිවෙල

මහා ප්‍රඥාව යනු කුමක්ද? මහත් වූ අර්ථයන් ගන්නේනුයි මහාපඤ්ඤා නම් වේ. මහත්වූ ධර්මයෙහි විශාල වූ නිරුක්ති විශාල තේරුම්ගැනීමේ කරන්නේනුයි මහාපඤ්ඤා නම් වේ. මහත් වූ සීලස්කන්ධයෙහි, මහත් වූ සමාධි ස්කන්ධයෙහි, මහත් වූ ප්‍රඥා ස්කන්ධයෙහි, මහත් වූ විමුක්ති ස්කන්ධයෙහි, මහත් වූ විමුක්තිඤ්ඤාණ දස්සනයෙහි ගන්නේනුයි මහාප්‍රාඥ නම් වේ. මහත් වූ තැන් නොතැන්, මහාවිහාර සමාපත්ති මහත් වූ ආර්ය සත්‍යයන් මහත්වූ සතිපට්ඨානයෙහි මහත් වූ සමග්‍ය ප්‍රධානයෙහි මහත් වූ සෘද්ධිපාදයෙහි මහත්වූ ඉන්ද්‍රිය, මහත්වූ බල, මහත්වූ බෞද්ධි, මහත් වූ ආර්ය මාර්ගයෙහි මහත් වූ සාමඤ්ඤඵල, මහා අභිඤ්ඤායො අභිඥාවන්, මහත් වූ පරමාර්ථ, නිර්වාණය ලබාගන්නා වූ යන අර්ථයෙන් මහාප්‍රාඥ නම් වේ. පුද්ගලඤ්ඤා යනු කවරේද? පුළුල් ලෙස නන්වැදැරුම් ස්කන්ධයන්හි ඤාණය පවත්නේනුයි පුද්ගලඤ්ඤා. පුළුල් ලෙස නොයෙක් ධාතුන්හි පළල් වූ නොයෙක් ආයතනවල පුළුල් නන්ආකාර පටිච්ච සමුප්පාදයෙහි, පුළුල් ලෙස නොයෙක් අයුරු ශුන්‍යභාවය ලත් කල්හි පුළුල් ලෙස නොයෙක් අර්ථයන්හි පුළුල් නොයෙක් ධර්මයන්හි පුළුල් නොයෙක් නිරුක්තීන්හි පුළුල් නොයෙක් ප්‍රතිභානායන්හි පුළුල් නොයෙක් සීලක්ඛන්ධයන්හි පුළුල් නොයෙක් සමාධි, පඤ්ඤා, විමුක්ති, විමුක්තිඤ්ඤාණදස්සන ස්කන්ධයන්හි පුළුල් නොයෙක් තැන් නොතැන්හි, පුළුල් නොයෙක් වසන ලද සමාපත්තීන්හි, පුළුල් නොයෙක් ආර්ය සත්‍යයන්හි, පුළුල් නොයෙක් සතිපට්ඨානයන්හි සමග්‍යප්‍රධාන, ඉද්ධිපාද, ඉන්ද්‍රිය-බල-බෞද්ධි-බොද්ධි-බොද්ධියන්හිද පුළුල් නොයෙක් ආර්ය මාර්ගයන්හිද, සාමඤ්ඤඵලයන්හිද අභිඤ්ඤාවන්හිද පෘථුජීවනායාම සාධාරණ ධර්මතාවයන් ඉක්මවාගිය පරමාර්ථ සත්‍යය වූ නිර්වාණයෙහි ඤාණය පවත්වන්නේනුයි පුද්ගලඤ්ඤා නම් වේ.

භාස පඤ්ඤා යනු කවරේද?

මේ ලෝකයෙහි යම් ඒ සිතන බහුල වූ වින්දනය බහුල වූ සතුට බහුල වූ ප්‍රීති ප්‍රමෝදය බහුල වූ පුද්ගලයෙක් සීලය සම්පූර්ණ කරන්නේ භාසපඤ්ඤා භාසබහුල වන්නේද -පෙ- එබඳු තැනැත්තාම ඉන්ද්‍රිය සංවරය පරිපූර්ණ කරන්නේනුයි භාස පඤ්ඤා වේද ඔහු බොජුනෙහි පමණ දැන වළඳයි. භාවනාව සඳහා නිදිවරයි. සීලක්ඛන්ධය සමාදන් වී සමාධි

ස්කන්ධය, පඤ්ඤා ස්කන්ධය, විමුක්ති ස්කන්ධය, විමුක්තිඤාණ බන්ධකය පරිපූර්ණ කරයිද ඔහු භාසපඤ්ඤා භාසබහුල නම් වේ. -පෙ- තැන් නොතැන් අවබෝධ කරගනීද භාසපඤ්ඤා, භාසබහුල නම් වේ. විහාර සමාපත්ති පරිපූර්ණ කරයිද ආර්ය සත්‍යයන් අවබෝධ කරගනී. සතිපට්ඨාන වඩයි. සමයප්‍රධාන, ඉද්ධිපාද, ඉඤ්ජිය බල, බොජ්ඣංග, ආර්ය මාර්ගය වඩන්නේද භාස පඤ්ඤා නම් වේ. සාමඤ්ඤාඵල සාක්‍ෂාත් කරගනී. අභිඤ්ඤාවන් අවබෝධ කරගනීද, භාස පඤ්ඤා-භාස බහුල නම් වේ. අවබෝධවීම නිසා ඇතිවන ප්‍රීතියෙන් යුක්ත වූයේ ප්‍රීති පාමොජ්ජබහුල වූයේ පරමාර්ථ නිර්වාණධාතුව සාක්‍ෂාත් කරගනීද ඒ භාස පඤ්ඤා වේ.

ජවන පඤ්ඤා යනු කුමක්ද?

යම් ඒ අතීත වර්තමාන අනාගත කාලයක හටගත් යම් රූපයක් වේද -පෙ- යමක් ලග හෝ ඇත හෝ වේද ඒ සියළු රූප අනිත්‍ය වශයෙන් වහා වෙනසට පත්වන්නේය යනුවෙන් තේරුම් ගන්නා ප්‍රඥාව ජවන පඤ්ඤාය. දුකෙන් වහා අනාත්ම වශයෙන් දුවයි නුයි ජවන පඤ්ඤාය. යම් ඒ වේදනාවක් -පෙ- යම් ඒ විඤ්ඤාණයක් අතීත වර්තමාන අනාගත වශයෙන් -පෙ- සියළු විඤ්ඤාණයට අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වශයෙන් වහා වෙනස්වෙයි. ජවන පඤ්ඤායි. -පෙ- ජරාමරණ අතීත අනාගත වර්තමාන වශයෙන් අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වශයෙන් වහා ඉදිරියට යයි. ඒ ජවන පඤ්ඤායි. රූපය අතීත, අනාගත, වර්තමාන ලෙස අනිත්‍යයි. ඤයවීම නිසා දුකයි. භය නිසා අනාත්මයි. අසාර වශයෙන් කිරා බලා තීරණය කර කල්පනා කර නැතිකර දමා රූප නිරෝධය වූ නිර්වාණයෙහි සිත වහා දුවයි. ජවනපඤ්ඤායි. වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ අනිත්‍යයි. ඤයවීමේ අර්ථයෙන් දුකයි. භය අර්ථයෙන් අනාත්මයි. අසාරාර්ථයෙන් කිරාබලා තීරණය කර නැතිකර දමා විඤ්ඤාණ නිරෝධයෙහි නිර්වාණයෙහි වහා සිත දුවයි ජවන පඤ්ඤාය. වක්ඛු -පෙ- ජරාමරණ අතීත, අනාගත, වර්තමාන අනිත්‍ය, ඤය -පෙ- ආදී වශයෙන් නුවණින් සලකා බලා නැතිකොට ජරාමරණ, නිරෝධ, නිබ්බාන යන අංශයන්හි වහා සිත දුවයිනුයි ජවන පඤ්ඤායි. රූපය අතීත, වර්තමාන, අනාගත කාලයන්හි අනිත්‍ය, සංඛත, පටිච්ච සමුත්පන්න, ඤයවීම, ව්‍යයවීම, විරාග, නිරෝධ ආදී ලෙසත් -පෙ- විඤ්ඤාණය - වක්ඛු -පෙ- ජරාමරණ, අතීත, වර්තමාන, අනාගත අනිත්‍ය- සංඛත, පටිච්ච සමුත්පන්න හා ඤය-ව්‍යය ස්වභාවකොට ඇති විරාග නිරෝධ වශයෙන් සසඳ බලා තීරණය කර නුවණින් සලකා බලා

නැතිකොට ජරාමරණ නැත්තා වූ නිර්වාණයෙහි වහා සිත දුවන්නේනුයි ජවන පඤ්ඤායි.

තිකබ පඤ්ඤා යනු කවරේද? වහා කෙලෙස් සිද දමයිනුයි තිකබ පඤ්ඤායි. උපන්නා වූ කාම විතර්කයන් නොඉවසයි. අත්හරියි. ඇත් කරයි. බැහැර කරයි. නැවත නුපදින තත්වයට පත්කරයි. උපන්නා වූ ව්‍යාපාද විතර්කය, උපන්නා වූ විහිංසා විතර්කය උපනුපත් පාප අකුසල ධර්මයන් උපන්නා වූ රාග, ද්වේෂ, මෝහ, ක්‍රෝධ, වෛරය, මකුබව, අනුකම්පා රහිත බව, ඊර්ෂ්‍යාව, මසුරුකම, මායාව, කපටිබව, දරදඬු ගතිය, කලහකාරී බව, මානය, අතිමානය, මදය, ප්‍රමාදය යන සියළු ක්ලේශ ධර්මයන් සියළු දුශ්චරිතයන් සියළු අභි සංස්කාරයන් සියළු භවගාමී කර්මයන් නොඉවසයි. අත්හරියි. බැහැරකරයි. විනාශ කරයි. නැවත නුපදින තත්වයට පත්කරයි නුයි තිකබ ප්‍රඥාවයි. එකට අසුනෙහි ආර්යමාර්ග සතරත් සතර සාමඤ්ඤඵලත් පටිසම්භිදා සතරත් අභිඥා සයත් ප්‍රඥාවෙන් අවබෝධ කරගත්තේ වෙයිද සාක්ෂාත් කරගත්තේ වේද දකින ලද්දේ වේද එය තිකබපඤ්ඤායි.

නිබ්බේධික ප්‍රඥාව යනු කවරේද?

මේ ලෝකයෙහි කෙනෙක් සියළු සංස්කාරයන්හි කලකිරීම් බහුල වන්නේද බයවීම බහුල වේද එපාවීම බහුල වේද නොඇල්ම බහුල වේද අකමැත්ත බහුල වේද මුහුණ නොදී සිටීද නොඇලෙයිද සියළු සංස්කාරයන්හි කලනොකිරුණු ස්වභාව ඇති විනාශ නොකළ ස්වරූප ඇති ලෝභය විනාශ කරයිද එය නිබ්බේධික ප්‍රඥාවයි.

කලකිරීම ඇතිනොවූ විනාශ නොකළ දෝස-මෝහ-ක්‍රෝධ-වෛර-පෙ- ආදී සියළු භවගාමී කර්මයන් විනාශ කරයි. බිද දමයිනුයි නිබ්බේධික ප්‍රඥායි. මෙසේ කියනලද විස්තරයෙන් දක්වන ලද මහා ප්‍රඥාවෙන් යුක්තවූ බැවින් මහාබුද්ධි යැයි කියන ලදී. තවද ධර්ම විදර්ශනාව දිගටම පවත්වාගෙන යාම් වශයෙන් මේ තෙරුන්ගේ මහාප්‍රාඥභාවය දකියුතුයි. මෙසේ කියා ඇත. මහණෙනි! සාරිපුත්ත තෙරුන් වහන්සේ අඩමසක් ධර්ම විදර්ශනාව පවත්වයි. මහණෙනි! මෙහිදී සැරියුත්ත තෙරුන්ගේ අනුපද ධර්මවිදර්ශනාවෙන් වෙයි. මහණෙනි, මෙහි සැරියුත්ත තෙරුන් වහන්සේ කාමයන්ගෙන් තොරව -පෙ- ප්‍රථමධ්‍යානයට සමවැද වසයි.

ප්‍රථමධ්‍යානයෙහි යම් ඒ ධර්ම විතර්කයෝ වෙන්ද සිතෙහි එකඟතාවය වේද එසස, වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, චිත්ත, ඡන්ද, අධිමොක්‍ෂය විර්සය, සිහිය, උපෙක්‍ෂාව, මනසිකාරය යන මේවා මොහුට අනුපිළිවෙලින් පවත්නේ වෙයි. මේ ධර්මයෝ දැනුවත්ව ඔහුට උපදිත්. දැනගෙන නැගී සිටිත්. දැනගෙන අභ්‍යන්තරයට යත්. ඔහු මෙසේ තේරුම් ගනී. මට මේ ධර්මයෝ කලින් නොතිබී දැන් නැගී සිටිත්. නැවත යටපත් වෙත්. ඔහු ඒ ධර්මයන්හි උනන්දු නොවන්නේ නොයෙදුනේ නොබැඳුනේ මිදුනේ වෙන්වූ සිතින් වාසය කරයි. ඔහු මත්තෙහි නිස්සරණයක් ඇතැයි තේරුම් ගනී. එය ප්‍රගුණ කිරීමද ඔහුට ඇත. මහණෙනි! තවද සැරියුත් තේරුන් වහන්සේ විතර්ක, විචාර සංසිද්ධිමෙන් -පෙ- දුතියධ්‍යානය -පෙ- තතිය ධ්‍යානය වතුර්ථ ධ්‍යානය ආදියට සමවැදී වාසය කරයි. -පෙ- ආකාසානාඤ්චායනනය, විඤ්ඤාණඤ්චායනනය, ආකිඤ්චඤ්ඤායනනය -පෙ- සෑම අයුරින්ම ආකිඤ්චඤ්ඤායනනය ඉක්මවා නෙවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤා යනනය උපදවා වාසය කරයි. ඔහු ඒ සමාපත්තියෙන් සිහියෙන් නැගී සිටියි. ඔහු ඒ සමාපත්තියෙන් සිහියෙන් නැගීට යම් ඒ ධර්ම කෙනෙක් අතිතයෙහි නිරුද්ධ වීද පහවීද වෙනස් වීද ඒ ධර්මයන් සිහිපත් කරයි. මෙසේ වනාහි මාගේ ධර්මයෝ පෙර නොවී හටගනිත්. එසේ හටගෙන නැතිවෙත්. ඔහු ඒ ඒ ධර්මයන්හි උත්සාහවත් නොවන්නේ නොයෙදෙන්නේ නොබැඳෙන්නේ වෙන්වූ සිතින් වාසය කරයි. ඔහු මත්තෙහි නිස්සරණයක් ඇත්තේයැයි වටහා ගනී. එය ප්‍රගුණ කිරීමද ඔහුට ඇත. තවද මහණෙනි! සැරියුත් තේරුන්වහන්සේ සර්වප්‍රකාරයෙන් නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායනනය ඉක්මවා සඤ්ඤාවෙදයිත නිරෝධයට සමවැද වැඩ සිටී. ප්‍රඥාවෙන් දැකීමෙන් ආශ්‍රවයෝ ක්‍ෂය වූහ. ඔහු ඒ සමාපත්තියෙන් සිහියෙන් නැගීටියි. ඔහු ඒ සමාපත්තියෙන් සිහියෙන් නැගීට යම් ධර්මකෙනෙක් අතිතයෙහි නිරුද්ධ වීද පහවීද විපරිණත වීද ඒ ධර්මයන් ගැන සිහිපත් කරයි. මෙසේ වනාහි මේ ධර්මයෝ කලින් නොතිබී හටගනිත්. ඇතිවී නැතිවෙත්. ඔහු ඒ ධර්මයන්හි නොයෙදෙන්නේ නොබැඳුනේ වෙන්වූනේ වෙනස්වූ සිතින් වාසය කරයි. ඔහු මත්තෙහි නිස්සරණයක් නැතැයි තේරුම් ගනී. ඔහුට එය ප්‍රගුණ කිරීමක් නැත. මහණෙනි, යම් ඒ දෙයක් මනාව කියන්නේද වසීප්‍රාප්ත වූයේ උතුම්ම තත්වයට පත්වූයේ ආර්ය ශීලයෙහි ආර්ය සමාධියෙහි ආර්ය ප්‍රඥාවෙහි ආර්ය විමුක්තියෙහි ආර්යවූ විමුක්තිඤ්ඤාණ දර්ශනයෙහි යෙදී වාසය කරයි. සාරිපුත්‍රය, මෙසේ මනාව ප්‍රකාශ කරන්නේය. මෙසේ මහාපුද්ගාස ජවනතිකධනිබේධධ යන තත්වයන්ට පැමිණී මහා ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ

බැවින් තෙරුන්වහන්සේ මහා බුද්ධිමත් යන අර්ථයි. මුත්වහන්සේගේ ධර්මයෙහි විශාරදත්වය සම්පසාදන සූත්‍රයෙන් දැක්විය යුතුයි.

එහි වනාහි සර්වඥතා ඥානයට සමාන තෙරුන්වහන්සේගේ පැවැත්ම දක්වන ලදී. අජළොජළසමානො ශ්‍රාවකයන් අතර ප්‍රඥාවෙන් උසස්ම තැනට ගිය බැවින් සැමතැනම ජලය නැති බවට සමානය. උතුම් අල්පේච්ඡතාවෙන් තමන්ව නොදන්නා මෙන් කොට දැක්මෙන් ජලයට සමානය. මද සමානතා ඇත්තේය. කෙලෙස්වලින් දැවෙන ගතියෙන් නිබ්බූතො සිහිල් වූයේ, නිවුනේ, සඳා වරති නිරන්තරයෙන් වාසය කරයි යන අර්ථයි. පරිච්ඡේණො යනාදී ගාථා තෙරුන් විසින් තමන්ගේ කරන ලද කෘත්‍ය ඇති බැවින් ප්‍රකාශ කරන්නහු විසින් කියන ලදී. එය කියන ලද අර්ථ ඇත්තේමය. 'සම්පාදෙථත්තභාවෙන' (අප්‍රමාදීව සම්පාදනය කරව්) යන මේ කීම වනාහි තමන්ගේ පිරිනිවන්පාන කාලයෙහි රැස්වූ හික්කුන්ට අවවාද දීම් වශයෙන් කියන ලදී. එයද කියන ලද අර්ථ ඇත්තේය.

සාරිපුත්ත තෙරුන්ගේ ගාථා වර්ණනාව
නිමිතේය.

30-1-3

පීසුනෙනව කොධනෙන ව ආදී ගාථා ආයුෂ්මත් ආනන්ද තෙරුන්ගේය. මොහුද පෙර බුදුවරුන් කල කරන ලද ප්‍රාර්ථනා ඇත්තේ පදුමුත්තරසස පදුමුත්තර බුදුන්ගේ කාලයෙහි හංසවතී හංසවතී නගරයෙහි ශාස්තෘෂ්‍යන් වහන්සේගේ ඤාති සහෝදරයෙක්ව උපන්නේය. සුමනො සුමන යන නම විය. මොහුගේ පියා වනාහි ආනන්ද නම් රජවිය. ඔහු තමාගේ වැඩිවිය පත්වූ ආනන්ද කුමාරයාට හංසවතී නගරයෙන් යොදුන් දෙදහසක් තන්හි වස්තුව දුන්නේය. ඔහු ඉඳහිට අවුත් බුදුන්වහන්සේවත් පියාවත් දකියි. එකල්හි රජකුමා බුදුරජාණන් වහන්සේද ශතසහශ්‍රයක් හික්කු සංඝයාට මනාව තමාම උවටුන් කරයි. අනිත් අයට උපස්ථාන කිරීමට ඉඩ නොදෙයි. එම කාලයෙහි ප්‍රත්‍යන්තයක ජනයා කුපිත වූහ. රාජ කුමාරයා ඒ බව රජුට නොදන්වා තමාම එය සංසිදවීය. ඒ අසා රජතෙමේ සතුටුවූ සිතැත්තේ පුතා කැඳවා පුත සුමන! තොපට වරයක්

දෙමි. වරයක් ගන්නයැයි කිය. කුමාර තෙමේ හික්කුන් වහන්සේලාත්, ශාස්තෘන් වහන්සේටත් තුන්මාසයක් උපස්ථාන කර ජීවිතය සඵලකරගනු කැමැත්තෙමි. මෙය නොහැක. අනිකක් කියන්නයැයි කිය. දේවයන්වහන්ස! ක්‍ෂත්‍රියයන්ගේ වචන දෙකක් නැත. මේ වරයම මට දෙන්න. අනිකකින් මට වැඩක් නැත. ඉදින් ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් අනුදැන වදාරන්නේ නම් දෙන්නේය. ඔහු බුදුන්ගේ අදහස දැනගන්නෙමි යි විභාරයට ගියේය.

ඒ වේලාවේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බන්ධිස නිමවා ගෙකිලියට වැඩියේ වෙයි. ඔහු හික්කුන් වෙත පැමිණ ස්වාමීනි! මම බුදුන් දැකීමට ආවෙමි. බුදුන් දකින්නට මට ඉඩදෙන්න. සුමනෝ සුමන නම් තෙරුන් වහන්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ උපස්ථායකයන් වහන්සේය. උන්වහන්සේ ලඟට යන්න යැයි කීහ. ඔහු තෙරුන් සම්පයට ගොස් වැද ස්වාමීනි! මට බුදුන්වහන්සේව පෙන්වන්නැයි කිය. තෙරුන් වහන්සේ ඔහු බලා සිටියදීම මහපොළවෙහි ගිලී බුදුන් ලඟට පැමිණ භාග්‍යවතුන් වහන්ස! රාජපුත්‍රයා ඔබවහන්සේ හමුවීමට පැමිණ සිටියැයි කිය. මහණ! එසේනම් පිටත අසුනක් පනවන්න යැයි වදාළහ. තෙරුන්වහන්සේ නැවතද ඔහු බලා සිටියදීම බුද්ධාසනයක් ගෙන ඇතුල් ගෙකිලියෙන් නික්ම පිරිවෙනින් පිටත මතු වී ගෙකිලි පිරිවෙනහි අසුනක් පැනවීය. කුමාරයා එය දැක මේ හික්කු වනාහි ලොකු කෙනෙක් යැයි සිතුවේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේද ගෙකිලියෙන් නික්ම පැනවූ ආසනයෙහි වැඩ සිටියේය. රාජපුත්‍රයා බුදුන් වැද පිළිසඳර කථාකොට ස්වාමීනි! කුමක් සිදුකර මෙසේ වලලහ බවට පත්වූයේද? දානාදී පිංකම් සිදුකර යැයි කිය.

භාග්‍යවතුන් වහන්ස! මම ද මේ තෙරුන් මෙන් අනාගතයෙහි බුදු සසුනෙහි වලලහයකු වනු කැමැත්තෙමි. දවස් සතක් කඳවුරු දන්දීමේ පටන් කරන ලද පිං ස්වර්ග සම්පත්ති ආදිය සඳහා නොවේ. ඉක්බිති මේ සුමනතෝරො විය. සුමන තෙරුන් මෙන් අනාගතයෙහි එක් බුදු කෙනෙකුගේ උපස්ථායක වේවායි ප්‍රාර්ථනා කළේය. ශාස්තෘන් වහන්සේද ඔහුගේ පැතුම අනතුරුව සිදුවන බව දැක විවරණ දී නික්ම ගියේය. ඔහුද ඒ බුද්ධෝත්පාදයෙහි වර්ෂ සියදහසක් පිංකොට එයින් මතුද ඒ ඒ හවයෙහි විශාල වූ පින්කම් රැස්කොට දෙවිමිනිසුන් අතර සැරිසරන්නේ කසසපසස කාශ්‍යප බුදුන්ගේ කාලයෙහි පිඬුසිඟා වඩින එක් තෙරනමකට පාත්‍රය ගැනීම සඳහා උතුරුසඵව පූජා කළේය. නැවත ස්වර්ගයෙහි ඉපිද එයින් චූතව බාරාණසී රජව පසේබුදුන් අටනමක් දැක උන්වහන්සේලාට

වළඳවා තමන්ගේ මගුල් උයනෙහි පන්සල් අටක් කරවා උන්වහන්සේලාට හිඳගැනීම සඳහා සම්පූර්ණ රත්නමය පුටු ද මාණිකාමය ආධාරකයන්ද පවරාදී වර්ෂ දසදහසක් උපස්ථාන කළේය. මේවා ප්‍රකට තැන්ය. කල්ප ශතසහස්‍රයක් වනාහි ඒ ඒ භවයෙහි පින් කරමින් අපේ බෝසතාණන් සමග තුසිත පුරයෙහි ඉපිදි එයින් චූතව අමිතොදන අමිතෝදන ශාක්‍යයාගේ ගෙයි උපන්නේය. සියළු නෑයන් සිතුවු කරමින් පහලවිය යන අර්ථයෙන් ආනන්ද ආනන්ද යැයි නම්කළේය. ඔහු පිළිවෙලින් වැඩිවිය පත්වූයේ කරන ලද අභිනිෂ්ක්‍රමණ ඇත්තේ බුදුබවට පැමිණ පවත්වන ලද උතුම් දම්සක් පැවතුම් ඇතිව පළමුව කපිලවස්සුං කපිල වස්තු නගරයට ගොස් එයින් නික්මගිය කල්හි ඔහුගේ පිරිවර සඳහා පැවිදි වන්නට නික්මෙන්නා වූ හද්දියාදිහි හද්දිය ආදීන් සමග නික්ම බුදුන් සම්පයෙහි පැවිදිව නොබෝ කලකින්ම ආයුෂ්මත් පුණ්ණසස මනතානි පුතනසස පුණ්ණමනතානිපුතනගේ සම්පයෙහි බණ අසා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේය. ඒ කාලයෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පට්ඨ බෝධියෙහි වර්ෂ විස්සක් නිබද උපස්ථායකයෝ වූහ. එක්දිනක් නාගසමාලො නාගසමාල තෙරුන් පාසිවුරු ගෙන හැසුරුණෝය. එක්දිනක් නාගික ද එක්දිනක් උපවාණ ද එක්දිනක් සුනකබතන ද එක්දිනක් මුන්ද සාමණේරයන්ද එක්දිනක් සාගත ද එක්දිනක් මෙසිය ද යන අයද නිරන්තරයෙන් බුදුන්ගේ සිත සතුටු කළහ. ඉක්බිති එක්දිනක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගත්ධකුටි පිරිවෙණෙහි පනවන ලද උතුම් බුද්ධාසනයෙහි හික්‍ෂු සංඝයා පිරිවරාගෙන වැඩසිටියේ හික්‍ෂුන්ට ඇමතු සේක.

මහණෙනි! දැන් මම මහළු වෙමි. ඇතැම් හික්‍ෂුහු මේ මාර්ගයෙන් යමුයැයි කී කල්හි අන් මගකින් යත්. ඇතැමෙක් මාගේ පාසිවුරු බිම දමත්. මගේ නිබද උවටැන් කරන හික්‍ෂුව දන්නහුය. මෙය අසා හික්‍ෂුන්ට ධර්ම සංවේගය හටගත්තේය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ නැගිට බුදුන් වැඳ ස්වාමීනි! මම ඔබවහන්සේට උපස්ථාන කරමියැයි කීය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එය ප්‍රතිකේෂප කළේය. මේ උපක්‍රමයෙන් මහාමොග්ගලානං මහමුගලන් තෙරුන් ආදිකොට ආනන්ද තෙරුන් හැර සියළු මහා ශ්‍රාවකයෝ 'අපි උපස්ථාන කරන්නෙමු' යැයි කීහ. ආනන්ද තෙරණුවෝ වනාහි නිහඬව සිටියේය. ඉක්බිති හික්‍ෂුහු උන්වහන්සේට මෙසේ කීහ. ඇවැත්නි! ඔබද බුදුන්ට උපස්ථාන කරන්නට ඉල්ලන්න. ඉල්ලාගෙන ලබන තනතුරේ ඇති තත්වය කුමක්දැයි කීය. ඉදින් ශාස්තෘන් වහන්සේ කැමැති නම් උන්වහන්සේට නියම කරයි.

ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහණෙනි! අනිත් අය විසින් ආනන්දව උනන්දු කළයුතු නැත. තමාම තේරුම්ගෙන මට උපස්ථාන කරන්නේයැයි වදාළහ. ඉක්බිති හික්කුහු ඇවැත්නි ආනන්ද ය! නැගිටින්න. බුදුන්ගේ උපස්ථායක තනතුර ඉල්ලන්නැයි කීහ. තේරුන් වහන්සේ නැගිට, ඉදින් ස්වාමීනී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තමන්ට ලැබුණු වටිනා සිවුරු මට නොදෙයිද ප්‍රණීත වූ පිණ්ඩපාතය මට නොදෙයිද එකම ගදකිලියෙහි වාසය කිරීමට ඉඩ නොදෙයිද ආරාධනා භාරගෙන නොවඩිද එසේනම් මම බුදුන්වහන්සේට උපස්ථාන කරමි. මෙකී ප්‍රතිලාභයන් ලැබෙනම් බුදුන්ට උපස්ථාන කිරීමේ කවරනම් වගකීමක්ද යන අපවාදයෙන් නිදහස්වීම සඳහා මේ සතර ප්‍රතික්‍ෂෙපයන් ප්‍රකාශ කළේය. ඉදින් ස්වාමීනී! භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මා විසින් කරන ලද ආරාධනය භාරගනීද ඉදින් මම දේශදේශාන්තරවලින් පැමිණි අයව එවේලේම දක්වන්නට ලබමිද යම්විටක මට සැකයක් ඇතිවූ විට එවේලේම බුදුන් වෙතට යාමට හැකියාව ලබමිද ඉදින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මා නොමැති තැන්වල කරන ලද ධර්මදේශනා පසුව මට කියන්නේද එසේනම් මම බුදුන්ට උපස්ථාන කරමි.

මෙපමණ වූ ද අනුග්‍රහයක් බුදුන් සමීපයෙන් ලබයි යන අපවාදයෙන් නිදහස්වීම සඳහාත් ධර්ම භාණ්ඩාගාරික පදවිය සම්පූර්ණ කරගැනීම සඳහාත් යන අභියාචන සතරත් යන වර අට ලබාගෙන නිරන්තර උපස්ථායක තනතුරට පත්විය. මේ තනතුර සඳහා කල්ප ශතසහශ්‍රයක් තිස්සේ පුරණ ලද පැතුම සාර්ථක විය. ඔහු උපස්ථායක තනතුර ලැබූ දවසේ පටන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දෙවදැරුම් ජලයෙන්ද තුන්වැදැරුම් දැහැට්ටලින් ද පාපිරිමැදීම, පිට පිරිමැදීම, ගදකිලිය පිරිවෙණ ඇමදීමාදී ක්‍රියාවන්ගෙන් උපස්ථාන කරන්නේ ශාස්තෘන් වහන්සේට මේ මේ වේලාවලදී මේ මේ දෙය පිළිගැන්විය යුතුයි. මේ මේ දේ කළයුතුයි. දවල් කාලයෙහි ලඟින් හැසිරෙමින් රාත්‍රී කාලයෙහි මහන් වූ දඬුවට පහනක් ගෙන ගදකිලිය හා පිරිවෙණ යන තැන්වල නව වාරයක් ඇවිදියි. කුමක් සඳහාද ? ශාස්තෘන් වහන්සේ කතා කරනවිට පිළිතුරු දීමටත් ඊනමිද්ධ ගතිය නැතිකිරීමටත්ය.

ඉක්බිති ශාස්තෘන් වහන්සේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවසන්නේ හික්කු සංඝයා පිරිවරාගෙන උන්වහන්සේට නොයෙක් අයුරින් ප්‍රශංසා කොට බහුශ්‍රැත වූ මනා පැවැත්මෙන් හා මනා සිහි කල්පනාවෙන් යුත් බුද්ධිමතුන්ගෙන්, උපස්ථායක හික්කුන් අතුරෙන් අග්‍රස්ථානයෙහි තැබීය.

මෙසේ ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් ස්ථාන පහකදී අග්‍රස්ථානයෙහි තබන ලද්දේ ආශ්වර්‍ය අද්භූත කාරණා සතරකින් යුත් ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ධර්ම භාණ්ඩාගාරික විය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවන්පෑ කල්හි සේඛ පුද්ගලයකු වූ මේ තෙරුන්වහන්සේව පහත කියන ආකාරයට හිඤ්ඤන් වහන්සේලා විසින් උනන්දු කරවන ලදී. දෙවියන් විසින් දන්වන ලද්දේ හෙට ධර්ම සංගීතිය කළ යුතුයි. යම්හෙයකින් සේඛව රහත්ඛව සද්භා කළයුතු කටයුතු ඉතිරිව තිබියදී අසේඛ වූ රහතන් වහන්සේලා සමග ධර්ම සංගායනා රැස්වීමට යාම සුදුසු නොවේ.

හටගත් උත්සාහ ඇත්තේ විදර්ශනා පිහිටුවා බොහෝ රැ වනතුරු විදර්ශනා සද්භා උත්සාහ කරන්නේ සක්මනෙහි තවදුරටත් වීර්ය පිහිටුවා ගැනීමට නොහැකිව විහාරයට පිවිස සයනයෙහි වාඩිවී නිදනු කැමැත්තේ සිරුර මෙහෙයවීය. හිස කොට්ටයට තිබෙන්නට කලින් පා පොළොවෙන් උඩට ගත් පමණින් යන මේ අතරතුර කාලයේදී උපාදායයන් රහිත කෙලෙසුන්ගෙන් සිත මිදුනේය. අභිඤ්ඤා සයක් ඇත්තේ විය. ඒ නිසා අපදානයෙහි මෙසේ කියා ඇත.

පදුමුතතර බුදුන් වහන්සේ විහාරයෙන් නික්ම අමාවැසි වස්වමින් මහාජනයාව නිවීමට පත්කළේය.

ජඅභිඤ්ඤාවන් ඇති මහා සෘද්ධිමත් වූ ධීරයෝ දසදහසක් අනුව යන සෙවනැල්ල මෙන් බුදුන් පිරිවරා සිටිත්.

උතුම් සේසතක් සහිත ඇතාපිට සිටියෙමි. ඒ සුන්දර වූ රූපය දැක මට මේ අදහස ඇතිවිය.

ඇතා පිටින් බැස නරොත්තමයන් වහන්සේ වෙතට ගියෙමි. මාගේ රතනමය වූ ඡත්‍රය බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන් වහන්සේට දැරුවෙමි.

මහාසෘෂි පදුමුතතර බුදුරජාණන් වහන්සේ මගේ අදහස දැනගෙන ඒ කථාව තබා මේ ගාථාව වදාළහ.

යම් ඒ කෙනෙක් ස්වර්ණාලංකාරයෙන් අලංකාර වූ ඡත්‍රය දැරුවේද ඔහුව මම වර්ණනා කරමි. මාගේ භාෂණය අසන්න.

මේ පුද්ගලයා මෙලොවින් වුනව කුසිත දෙව්ලොව උපදින්නේය. අප්පරාවන් පෙරටුකොට සම්පත් අනුභව කරන්නේය.

තිස්හතරේ ඒවා තුන්වරක් දෙව්ලොව රජකරන්නේය. අටසිය වාරයක් මහපොලවට අධිපති වන්නේය.

පනස්අට වතාවක් සක්විති රජ වන්නේය. මහපොළවෙහි ප්‍රදේශ රාජ්‍යයක් කරවන්නේය.

කල්ප සියදහසක් ගිය තැන ඔකකාක කුලයෙහි ඉපිද ගෙනම යන නාමයෙන් බුදුවරයෙක් ලොව පහළ වන්නේය.

ශාක්‍ය කුලයේ කොතක් බඳු ඤාතිවරයෙක් වන්නේය. බුදුන් වහන්සේගේ උපස්ථායක ආනන්ද නම් කෙනෙක් වන්නේය.

පව් තවන නිපක ප්‍රඥාවෙන් යුත් ශ්‍රද්ධාවුන්ත ශාස්ත්‍රයන්හි දක්ෂ වූ නවත්වන ලද සසර පැවැත්ම ඇති යහපත සොයා යන සියල්ලන්ට ගුරු වන්නේය.

ප්‍රධන් වීර්යයෙන් යුත් නිවනෙහි යොදන ලද ආත්මභාව ඇති ඒ උපශාන්ත වූ උපධි රහිත වූ ආශ්‍රවයන් රහිත උන්වන්සේ නිව් සැනසෙන්නේය.

වනාන්තරයෙහි විශගස් වැනි විශාල ශක්තිමත් දළ ඇති වර්ෂ හැටක් ජීවත්වන තුන්වැදෑරුම් මහා හස්තිරාජයෝ සිටිත්.

අනේක සියදහස් ගණන් පණ්ඩිත වූ මහා සෘද්ධි ඇත්තා වූ ඇත්තෝ සිටිත්ද ඒ සියල්ලෝම බුදුරජාණන් වහන්සේ නමැති හස්තිරාජයා හා සමාන නොවෙත්.

මුල් යාමයෙහිත්, මධ්‍යම යාමයෙහිත්, අවසන් යාමයෙහිත් නමස්කාර කරන්නෙමි. සතුටු සිතින් බුද්ධෝත්තමයාණන්ට උපසථාන කළෙමි.

පච්චිකාවනා වූ නිපක ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ මහා ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූයෙමි. සෙසු භූමිත්ති දක්ෂ වූයෙමි සෝතාපත්ති ඵලයෙහි පිහිටියෙමි.

මම මෙයින් කල්ප ගතසහස්‍රයකට පළමු යම් කර්මයක් කළෙමිද ඒ භූමියට පැමිණියෙමි සද්ධර්මයෙහි පිහිටියේ වෙමි.

මා බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන් වහන්සේ වෙතට පැමිණීම යහපත් වූවක් විය. ත්‍රිවිද්‍යාවන් ලබාගත්තෙමි. බුද්ධ අවචාදය කළෙමි.

සිව්පිළිසිඹියාවන් අෂ්ට විමොක්‍ෂයද ජඅභිඤ්ඤාවනුත් මට ඇත. බුද්ධ අවචාදය කළෙමි.

අභිඤ්ඤාසය ලාභීව සංගීති මණ්ඩලයට පැමිණ ආගායනා කරන්නේ ඒ ඒ තන්හි හික්කුන්ට අවචාද දීම් වශයෙන් තමන්ගේ ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශ කිරීම් වශයෙනුත් කියන ලද ගාථාවන් එක්තැන් කොට පිළිවෙලින් බුද්ධ නිකාය සංගායනා කරන කල්හි පෙරගාථාවන් සංගායනා කිරීමට පටන් ගෙන

කේලාම් කීමෙන්, ක්‍රෝධයෙන්, මසුරුබවින්ද, විනාශය කැමැති බවින්ද යුතුව පණ්ඩිතයා මිතුරුකම නොකරන්නේය. නරක පුද්ගලයන් හා එක්වීම පාපයකි.

ශ්‍රද්ධාවෙන් ප්‍රියශීලී බවෙන් යුත් ප්‍රඥාවන්ත බහුශ්‍රැත පණ්ඩිතයා මිතුරුකම කරන්නේය. සත්පුරුෂයන් සමග එක්වීම වාසනාවකි.

වේදනාවන්ගෙන් පිරුණා වූ බොහෝ වූ සංකල්පයන් සහිත ලෙඩ රෝග බහුල විසිතුරු කරන ලද පිළිරුවක් වැනි ස්ථිර පැවැත්මක් නැති මේ කය බලන්න.

මැණික්වලින් කුණ්ඩලාභරණවලින් සරසන ලද ඇටවලින් හා සමින් වැසුනා වූ වස්තුවලින් ශෝභමාන වූ විසිතුරු කරන ලද මේ රූපය බලන්න.

ලතු ගා පාටකරන ලද පාදයනුත් පාටගන්වන ලද මුහුණත් බාලයාගේ මූලාවීමට සුදුසුය. විමුක්තිය සොයන්නාට යෝග්‍ය නොවේ.

කොටස් අටකට බෙදා පිරණ ලද කෙස් ඇති අඳුන්ගාන ලද ඇස් ඇති (මේ රූපය) මූලා වූ මෝඩයාට ගැලපේ. විමුක්තිය සොයන්නාට නොහොබේ.

අඳුන්ගා පාටකරන ලද මේ කුණුසිරුර මූලාවට පත්වූ බාලයාට සුදුසුය. විමුක්තිය සොයන්නාට නොගැලපේ.

මුවෝ මර උගුල පසෙක දැමූහ. මුවා දැලට ළංවූයේ නැත. මුවන් අල්ලන්නා කෑගසද්දී කොල කා යමු.

මුව වැද්දාගේ මරඋගුල් සිඳදමන ලදී. මුවා දැලට ලංවූයේ නැත. මුවන් අල්ලන්නන් කෑගසද්දී කොලකා යමු.

බහුශ්‍රැත වූ විචිත්‍ර කථික වූ බුදුන්ගේ පරිවාරක වූ බිම තබන ලද බර ඇත්තේ රාගාදියෙන් තොර වූයේ ගෝත්‍රයෙන් ගොතම වූයේ සයනය කරයි.

පහවූ ආශ්‍රවයන් ඇති රාගාදී සංගයන් ඉක්මවූ මනාව නිවුනා වූ උන්වහන්සේ ජාතිමරණ ඉක්මවූ අන්තිම දේහය දරයි.

බුදුන්ගේ ධර්මය යමකු කෙරෙහි මනාව පිහිටියේද ඒ මේ ගෝත්‍ර වශයෙන් ගොතම නම් වූ මම නිවන්මගෙහි පිහිටියේ වෙමි.

යම් ඒ මා කුළ පිහිටි ධර්මයන් දෙඅසුවක් බුදුවරයන්ගෙනුත් දෙදහසක් හික්කුන්ගෙනුත් අසුභාරදහසක් ධර්මස්කන්ධය ලබාගත්තෙමි.

(අල්පශ්‍රැත බවේ ආදීනව දක්වමින්) අල්පශ්‍රැත ඇති මේ පුද්ගලයා වෘෂභයෙක් මෙන් ජීවත්වෙයි. ඔහුගේ මස් වැඩේ. ප්‍රඥාව නොවැඩේ.

යම් බහුශ්‍රැතයෙක් අල්පශ්‍රැත තැනැත්තාට පරදවයිද ඔහු පහනක් දරන අන්ධයකු මෙන් මට උවටැන් කරයි.

බහුශ්‍රැත බව ඇසුරු කරන්න. දැනඋගත් දෙය (ශ්‍රැතය) විනාශ නොකරන්න. එය බුන්මවරියාවට මුල්වෙයි. ඒ නිසා ධර්මධර වූයෙමි.

පෙර පසු සියල්ල දත් අර්ථය දන්නා වූ නිරුක්ති පදයන්හි දක්ෂ වූ අර්ථය ගන්නේය. එම අර්ථය නුවණින් විමසා බලයි.

සිතින් බලාපොරොත්තු නොවූ ධර්මයන් කෙරෙහි ඉවසීමෙන් විදර්ශනාව කෙරෙහි ඇතිකරගත් කැමැත්ත ඇත්තේ නාමරූප වශයෙන් උත්සාහකොට ඊට පසුව ත්‍රිලක්ෂණය ආරෝපණය කොට තීරණය කරයි. ඔහු සුදුසු කල්හි මනාව හික්මුනේ සිත උත්සාහවත් කරයි.

ධර්මධර, බහුශ්‍රැත හා ප්‍රඥාවන්ත වූ ධර්ම ඥානයෙහි බලාපොරොත්තු ඇති එබඳු වූ බුද්ධ ශ්‍රාවකයකු හඡනය කරන්නේය.

බහුශ්‍රැත ධර්මධර බුදුන්ගේ ධර්ම භාණ්ඩාගාරික සියළු ලෝකයාට ඇසක් බඳු වූ පූජනීය වූ

ධර්මයෙහි ඇලුනු ධර්මය ගැන නිතර සිතන, හික්ෂුව ධර්මයෙන් පරිහානියට පත් නොවෙයි.

කයෙහි මමන්වය නිසා කයෙන් කිසිවක් නොකොට හැසිරෙන තමාගේ සිරුරෙහි හා ජීවිතයෙහි මොහොතින් මොහොත පිරිහෙන ඔහුට උච්ඨාන වීර්යයක් නැත. ශරීර සැපයෙහි ගිජු වූවහුට ශ්‍රමණයකු වශයෙන් කවරනම් සැප විහරණයක් ඇත්තේද? නැත්තේමය.

මට සියළු දිශාවන් නොපෙනේ. ධර්මයන් නොවැටහේ. සියළු ලෝකයාට කල්‍යාණ මිත්‍ර වූ ධර්ම සේනාපති සැරියුත් තෙරුන් පිරිනිවන්පෑ කල්හි මුළුලොවට අන්ධකාර බව වැටහේ.

බුදුන් පිරිනිවී කල්හි කල්‍යාණ මිත්‍රයකු නැතිවූ කායගතා සතිය වඩන්නහුට එය ඒකාන්ත හිත ගෙන දෙන්නාක් මෙන් අනාථ පුද්ගලයාට ඒකාන්තයෙන් සහාය වන්නා වූ වෙනත් කල්‍යාණ මිත්‍රයකු නැත.

මගේ සිත නවකයන් කෙරෙහි නොඇලේ. ඒ මම අද තනිවූයෙමි ධ්‍යාන වඩමි. වැසි කාලයෙහි කුඩුවට ගිය පක්ෂියකු මෙනි.

මා දැකීම සඳහා පිටත්වූ කල්හි නානාවිධ කල්හි විවිධ ඡනයා මා

නොවැලක්වූහ. ශාස්තෘන් වහන්සේ මට ඉඩ ලබාදුන් සේක. නොවැලැක්වූ සේක.

සේබ වූ මහා සිහි ඇති මට විසිපස් වසරක් කාමසඤ්ඤාවක් ඇති වූයේ නැත. ධර්මය මනාව ඇසීමේ බලය බලන්න.

මෙෙහි සහගත කාය කර්මයෙන් විසිපස් වසරක් සෙවනැල්ලක් මෙන් බුදුන්ට උපස්ථාන කළෙමි.

මෙෙහි සහගත වචි කර්මයෙන් විසිපස් වසරක් සෙවනැල්ලක් මෙන් බුදුන්ට උපස්ථාන කළෙමි.

මෙෙහි සහගත මනෝ කර්මයෙන් විසිපස් වසරක් සෙවනැල්ලක් මෙන් බුදුන්ට උපස්ථාන කළෙමි.

සක්මන් කරන්නා වූ බුදුන් පසුපස සක්මන් කළෙමි. ධර්මය දේශනා කරන කල්හි මට ඤාණය පහළ විය.

සේබ වූ මට තව කටයුතු කාර්ය ඇත්තේ පන්නොවූ රහත්බව ඇත්තෙමි. යම් ශාස්තෘන් වහන්සේ නමක් අපට මහත් වූ උපකාරකයක් වීද උන්වහන්සේගේ පිරිනිවන්පෑමද සිදුවිය.

මෙබඳු ස්වභාව ඇති බුදුන් පිරිනිවී කල්හි එය මට භය ගෙන දෙන්නක් විය. ලොමුඩැහැ ගන්වන්නක් විය.

බහුශ්‍රැත වූ ධර්මධර වූ බුදුන්ගේ ධර්ම භාණ්ඩාගාරික වූ සියළු ලෝකයට ඇසක් බඳු වූ ආනන්ද තෙරණුවෝ පිරිනිවන්පෑහ.

බහුශ්‍රැත ධර්මධර බුදුන්ගේ ධර්ම භාණ්ඩාගාරික අඳුර දුරුකරන්නා වූ සියළු ලෝකයට ඇසක් බඳු වූ (ආනන්ද තෙරණුවෝ පිරිනිවන් පෑහ.)

අසභාය වූ ඤාණ ගතියක් ඇති සතිමත් වූ ධේධරියවන්ත වූ, ධර්මය දරාසිටින්නා වූ සෘෂිවරයෙක් වූ ධර්ම ආකාරයක් වූ ආනන්ද තෙරුන් වහන්සේව

මම ඇසුරු කළෙමි. බුද්ධ අවවාදය කළෙමි. මහත් වූ භාරය බිම තැබුවෙමි. නැවත භවයක් නැත.

මේ ගාථාවන් ප්‍රකාශ කළේය.

එහි පිසුනෙනව යනු මුලින් ගාථා දෙක ජබබගගිය හික්කුන් දේවදත්ත පාක්ෂික හික්කුන් සමග එක්ව සිටිනු දැක ඔවුන්ට අවවාද වශයෙන් කියන ලදී. එහි පිසුනෙන යනු කේළාම් වචනයෙන් එබඳු ස්වභාවයෙන් යුක්ත තැනැත්තා 'පිසුණෝ' යැයි කියන ලදී. යම්සේ නිල්පාට ගුණය ඇති වස්ත්‍රය නිලො කියන්නාක් මෙනි. කොටනෙන කිපෙන ස්වභාවයෙන්, තමන්ගේ සම්පත් සඟවන ස්වභාවයෙන් යුත් මසුරා මචජරිකා, විභූතනඤ්ඤා යනු සත්ත්වයන්ගේ බොහෝ වූ මහත් ධනය විනාශවනු කැමැත්තක් ඇත්තනු විසින් මහත්වූ භානියක්, විනාශයක් වේද එයින් සතුටක් විඳිමින්, මේ සියල්ල දේවදත්ත පාක්ෂිකයන් උදෙසා කියන ලදී. ඔවුන් විසින් පංච වස්තූන් ඉල්ලීමෙන් යහපත් මාර්ගයෙහි යෙදී සිටි බොහෝ ජනයා හේද කරමින් ශාස්තෘන් වහන්සේ කෙරෙහි අහිතක් ඇතිකිරීම සඳහා ඵද්ධ, (තද බව) මසුරුබව ආදී ලක්ෂණ ස්වභාවකොට ඇති මහාජනයාට මහත්වූ අනර්ථය පිණිස පිළිපැද්දාහ. සබ්බං යනු සහාය බව, මිත්‍රකම, න කරෙය්‍ය නොකරන්නේය. කුමක් නිසද? පාපො කාපුරිසෙන සංගමො යනු නරක පවිටු පුද්ගලයකු සමග එක්වීම පහත්ය. ලාමකය. මොහුගේ දිට්ඨානුගතියට පැමිණෙන බැවිනි. ඔවුන්ගේ වැරදි ලෙස සිතීම අදබාල ලක්ෂණයන්ට ලඟා කරයි. ඒ නිසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දේශනා කර ඇත. 'මහණෙනි! යම් ඒ භයක් වේද ඒ සියල්ල බාලයාගෙන් හටගනී. පණ්ඩිතයාගෙන් නොවේ' යනාදි ලෙසිනි. යමකු සමග එක්වීම සුදුසුයැයි පෙන්වීමට 'සදෙධන' ආදිය කියන ලදී. එහි සදෙධන යනු කර්මය, කර්මඵලය, විශ්වාස කිරීමෙන්, රතනත්‍රය විශ්වාස කිරීමෙන්ද යුක්ත වූවනු විසින් පෙසලෙන ප්‍රියශීලී සිල්වත් බවෙන් යුක්ත. පඤ්ඤාවතා යනු හටගැනීම නැතිවීම ස්වභාවකොට ඇති තියුණු ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත බහුසසුනෙන යනු පර්යාජනී, ප්‍රතිපත්තී පිළිබඳ බහුශ්‍රැත භාවය සම්පූර්ණ කිරීමෙන්, හඳො ඒ හා සමාන වූ සත්පුරුෂයකු සමග එක්වීම යහපත්ය. හොදය. දිට්ඨධම්මික ආදී අර්ථයන් ලඟා කරන්නේය යන බලාපොරොත්තුවයි.

'පසසවිතකතං' ආදී ගාථා සත තමාගේ රූප සම්පත්තිය දැක

කාම සඤ්ඤාව උපදවන්නා වූ උත්තරා නම් වූ උපාසිකාව විසින් කයෙහි කැමැත්තක් ඇති නොවීම පිණිස කියන ලදී. අමබපාලිං අමබපාලි ගණිකාව දැක සිතෙහි කලබල ගතිය ඇති කරගත්තවුන්ට අවවාද දීම සඳහාද කියත්. ඒ පහත කියන ලද අදහස් ඇත්තේමය. බහුසසුනො විත්තකර්ම ආදී ගාථා දෙක තෙරුන් විසින් රහත් බවට පැමිණ ප්‍රීතිවාක්‍ය වශයෙන් කියන ලදී. එහි පරිවාරකො යනු උපස්ථායකයා. සෙයාං කපෙපති යනු රහත්බව ලැබීමෙන් අනතුරුව නිදාගත් බව සඳහා කියන ලදී. තෙරුන් වහන්සේ වනාහි බොහෝ රැ වනතෙක් සක්මන් කිරීමෙන් ගතකොට සිරුර සෘතුගැන්වීම සඳහා කුටියකට පැමිණ නිදන්තට ඇදෙහි වාඩිවූයේ, පොළවෙන් පා ඔසවනවිටම හිස කොට්ටයට තබන්නටත් පෙර යන මේ අතරතුර කාලයෙහි රහත්බවට පත්ව නිදාගත්තේය. බිණාසවො ක්‍ෂය වූ සතරවැදෑරුම් ආශ්‍රවයන් ඇති එයින්ම සතර යෝගයන්ගෙන් විසංයුතතො වෙන්වූ රාගාදියෙහි ඇලීමෙන් තොර බැවින් සංගාතීතො නම් වේ. සෑම අයුරකින්ම කෙලෙස් තැවීම් සංසිදවූ බැවින් සුනිබ්බුතො නම් වේ. සිසිල් වූයේය යන අර්ථයි. 'යසමිං පතිට්ඨිතා ධම්මා' (යමකු කෙරෙහි ධර්මයෝ පිහිටියේ වෙන්ද) තෙරුන් උදෙසා ක්‍ෂීණාශ්‍රව මහා බ්‍රහ්මයා විසින් කිය ලද ගාථාය.

එළඹ සිටියා වූ ධර්ම සංගායනාවෙහිදී යම් හික්‍ෂුන් විසින් 'එක් හික්‍ෂුවක් විෂ ගඳ නිකුත් කරයි' යනුවෙන් කියන ලදී. ඉක්බිති තෙරුන් වහන්සේ රහත්බවට පැමිණ සප්තපර්ණි ගුහා දොරටුවට, සංඝයා සමඟ කිරීම පිණිස පැමිණියේය.

ඔහු රහත්බව ප්‍රකාශ කිරීමෙන් ශුද්ධාවාස මහා බ්‍රහ්මයෝ ඒ (හඬ නැගූ) හික්‍ෂුන් ලජ්ජාවට පත්කරමින් 'යසමිං පතිට්ඨිතා ධම්මා' (යමකු කෙරෙහි ධර්මයෝ පිහිටියාහුද) යන ගාථාව කීය. එහි අර්ථය බුද්ධසස භාග්‍යවකුන් වහන්සේගේ ධර්මයෝ, ඔහු විසින් අවබෝධ කරගන්නා ලද ප්‍රකාශ කරන ලද පර්යාප්ති, ප්‍රතිවේධ ධර්මයන් ධම්මා යසමිං යම් ඒ පුද්ගල විශේෂයෙක්හි පතිට්ඨිතා පිහිටියාහුය. සොයං හෙතෙමේ ගොත්‍ර වශයෙන් ගොතමො ගොතම නම් වේ. ධර්ම භාණ්ඩාගාරිකයන් වන්නසේ සඋපාධිශේෂ නිර්වාණියට පැමිණ ඇති බැවින් දැන් අනුපාදිසෙස නිබ්බානගමනෙ මගෙන නිවන්මගෙහි පිහිටන්න. එහි ඒකාන්ත බව යනුයි. ඉක්බිති එක්දිනක් ගොපකමොගගලලාන නම් වූ බ්‍රාහ්මණයෙක් තෙරුන්ගෙන් ඇසීය. 'නුඹවහන්සේ බුද්ධ ශාසනයෙහි බහුශ්‍රැත යයි

ප්‍රසිද්ධිය. ඔබගේ භාග්‍යවතුන් විසින් ප්‍රකාශ කරන ලද කොපමණ ධර්ම ප්‍රමාණයක් ඔබ දරන්නේද කියාය. තෙරුන්වහන්සේ ඔහුට පිළිතුරු දීම් වශයෙන් 'ද්‍රාවිණි' ආදී ගාථාව කිය. එහි ද්‍රාවිණි සහසසානී යනුවෙන් යොදනු. බුද්ධතො ගණනිං යනු සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ඉගෙන ගත්තෙමි. අසුදෙදහසක් ධර්මස්කන්ධයන් බුදුන් සමීපයෙන් ඉගෙන ගත්තේය යන අර්ථයි. දෙවසහසසානී හිකබුතො දෙදහසක් ධර්ම ස්කන්ධයන් හිකුචුගෙන් උගත්තෙමි. ධර්මසේනාපති ආදී වූ හිකුචුන් සමීපයට ගියෙමි. වතුරාසීනි සහසසානී යනු ඒ දෙකම එකට ගෙන අසුහතර දහසක් යෙ මෙ ධම්මා පවනනිනො යම් ඒ ඉහත කියන ලද ප්‍රමාණ ඇති ධර්මස්කන්ධයක් මා විසින් ප්‍රගුණ කරන ලදී. කටපාඩම් කරන ලදී. දිව අග පවති යනුයි.

ඉක්බිති තෙරුන් වහන්සේ සසුනෙහි පැවිදි වී විදර්ශනා ධුරයෙහිද ග්‍රන්ථ ධුරයෙහි ද යෙදී සිටියා වූ එක් පුද්ගලයකු දැක බහුශ්‍රැත බවෙහි ආදීනව ප්‍රකාශ කරන්නේ අපපසසුතායං යන ගාථාව කිය. එහි අපපසසුතායං යනු එක්කෙනෙකුට හෝ දෙදෙනෙකුට හෝ පණහකට හෝ එසේ නැත්නම් සමුහයකට හෝ යටත් පිරිසෙයින් සුත්‍රාන්ත එකක් හෝ දෙකක් ඉගෙන ගැනීමෙන් තොර වූ මොහු අල්පශ්‍රැතයෙකි. කම්භන් ගෙන එහි යෙදෙන්නා වනාහි බහුශ්‍රැතයෙකි. බලිවද්දොව ජර්නි යනු යම්සේ වෘෂහයකු ජීවත් වන්නේ හැදෙන්නේ වැඩෙන්නේ මවට හෝ පියාට හෝ නෑයන්ට හිත පිණිස නොවැඩෙයි. ඉක්බිති ප්‍රයෝජන රහිතව වැඩෙයි. එපරිද්දෙන් මොහුද ගුරුවරයාට වතාවත් නොකරයි. උපාධ්‍යාය වතාවත් නොකරයි. ආගන්තුක වතාවත් නොකරයි. භාවනාවෙහි නොයෙදෙයි. අර්ථයක් රහිතව ජීවත් වෙයි. මංසානී තසස වඩ්ඪන්ති යම්සේ වනයෙහි අත්හරින ලද වෘෂහයා ගොවිතැන් වැඩ, බර ඉසිලීම ආදිය සඳහා අසමත් එපරිද්දෙන් හැසිරෙමින්, කමින් ජීවත්වන මොහුගේ මස් වැඩේ. එසේම උපාධ්‍යායාදීන් විසින් යොමුකරන ලද සංඝයා නිසා ලබන ලද සිව්පසය ලැබ ලය විරේක ආදියකොට සිරුර පෝෂණය කරන්නනුගේ මස් වැඩේ. මහත් සිරුරක් ඇතිව ඇවිදියි. පඤ්ඤා යනු මොහුගේ ලෞකික ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාව එක අඟලක් පමණක්වත් නොවැඩෙයි. වනාන්තරයේ ගස්වැල් මෙන් මොහුගේ දොරටු සය නිසා තණ්හාවත්, නවවිධ මානසත් වැඩෙයි යන අදහසයි. 'බහුසසුතො' යන ගාථාව තමන්ගේ බහුශ්‍රැත බව නිසා අනික් කෙනෙකුට අවමන් කරනු ලැබූ එක් හිකුචුක් අරහයා කියන ලදී. එහි සුතෙන යනු ඇසීම හේතුවෙන්

තමාගේ බහුග්‍රහ බව නිමිතිකොට අතිමඤ්ඤති ඉක්මවාගොස් සිතයි. තමාව උසස්කොට අනුන් පහත්කොට නිග්‍රහ කරයි. තවෙම යනු යම්සේ අන්ධයෙක් තෙල් පහතක් අඳුරෙහි දරන්නේද එයින් ආලෝක දානයෙන් අනුන්ටම යහපතක් කරයි. තමාට නොවේ. එපරිද්දෙන් පර්යාප්තිය පිළිබඳ බහුග්‍රහ පුද්ගලයා ග්‍රහයෙන් යමක් නූපදවන්නේ තමාගේ අර්ථය සම්පූර්ණ කර නොගන්නේ අන්ධයා ඤාණය නමැති ආලෝක දානයෙන් අනුන්ට යහපතක් ඇතිකරනවා මිස තමාට පිහිටක් නොවේ.

ඒ නිසා පදීපධාරො අනෙකවිස පහතක් දරන්නා වූ අන්ධයෙක් මෙන් මට උපස්ථාන කරයි. දැන් බහුග්‍රහ බවෙහි අනුසස් දක්වන්නේ 'බහුසසුතං' යනාදී ගාථාව කීය. එහි උපාසෙය්‍ය යනු ඇසුරු කරන්නේය. සුතඤ්ච නවිභාසයෙ යනු බහුග්‍රහයකු ඇසුරු කිරීමෙන් ලබන ලද දැනුම විනාශ නොකරන්නේය. වියළුවන්නේ නැත. ධාරණය කිරීම, පාවිච්චි කිරීම, ප්‍රශ්න කිරීම, මෙනෙහි කිරීම් යන ක්‍රමවලින් එය වැඩිදියුණු කරන්නේය. තං මූලං බ්‍රහ්මවරියසස යම්භෙයකින් බහුග්‍රහයකු ඇසුරුකොට ලබන ලද ඒ දැනුම වූ පර්යාප්ති බහුග්‍රහ බව මාර්ග බ්‍රහ්ම වර්යාවට මුල්වෙයි. ප්‍රධාන කාරණය වෙයි. තසමා ධමමධරො සීයා යනු විමුක්ති ආයතන ශීර්ෂයෙහි සිට ධර්මය ඇසු පරිද්දෙන් කිරීමෙන් පළමු පර්යාප්ති ධර්මධරයෙක් වන්නේය. දැන් පර්යාප්ති බහුග්‍රහ බවෙන් ලබාගත යුතු අර්ථය දක්වන්නට 'පුබ්බාපරඤ්ඤා' නම් වේ. එක ගාථාවකින් පෙර භාගය නොපෙන්වා පූර්වභාගයෙහි හෝ පෙන්වන කල්හි අපර කොටස නොදක්වන කල්හිද මේ අපර කොටසට මේ පූර්ව කොටසින් මේ පූර්ව කොටසට මේ අපර භාගයෙන් විය යුතුයැයි දන්නේ 'පුබ්බාපරඤ්ඤා' නම් වේ. අර්ථාදී හේද වශයෙන් ඒ ඒ භාෂිතයේ අර්ථය දන්නේනුයි 'අප්ඨඤ්ඤා' නම් වේ. නිරුතතිපද කොවිදො නිරුක්තියෙන් අනිත් වූ පදයන්හිද පටිසම්භිදා සතරෙහින් දක්‍ෂයෙකි. සුගහනිතඤ්ච ගණභානී යනු ඒ දක්‍ෂ භාවයෙන් අර්ථ වශයෙන් වාඤ්ඡන වශයෙන් ධර්මය මනාව අවබෝධ කරගෙන ගනියි. අප්ඨඤ්චාපපරිකබ්භි යනු සුත්‍රයේ ඇති පරිදි, පර්යාප්ති ධර්මයාගේ අර්ථය පරික්‍ෂා කරයි. සීලය මෙයයි. සමාධිය මෙයයි. ප්‍රඥාව මෙයයි. රූපාරූප ධර්මයෝ මේවාය. යනාදී ලෙස මනසින් දකියි. බනතභාජන්දකතො භොති යනු ඒ මනසින් දකින ලද ධර්මයන්හි දිට්ඨි, නිජ්ඣාන ක්‍ෂාන්තියෙන්, නැතහොත් අනුමාන කිරීම් ඉවසා රූප ගැනීම් වශයෙන් විදර්ශනාවෙහි කැමැත්ත ඇතිව, කැමැත්ත ඇත්තේ වේ.

එසේවි විදර්ශනාකර්ම කරන්නේ උසස්හිතා කුලෙහි ඒ ඒ ප්‍රත්‍යය නාමරූප දැකීම් වශයෙන් උත්සාහකොට ඊට පසුව ත්‍රිලක්‍ෂණ ආරෝපණය කොට තුලනය කරයි. අනිත්‍යයි. දුකයි. අනාත්මයි. තං ඒ නාමරූප තීරණය කරයි. ඒ දෙස බලයි. සමයෙ සො පදහති. අජකධතං සුසමාහිතො යනු හෙතෙම මෙසේ දකින්නේ අල්ලා ගතයුතු කල්හි සිතෙහි අල්ලාගැනීම කරයි. උත්සාහ කරන්නේ ගෝවර වූ අධ්‍යාත්මයෙහි විදර්ශනා සමාධියෙන්ද මාර්ග සමාධියෙන්ද මනාව හික්මුනේ වන්නේය. හිත එක්තැන් නොවීමේ හේතු වූ කෙලෙස් අත්හරින්නේය. ඒ මේ ගුණය සියල්ල, යම්භෙයකින් බහුසසුතං ධම්මධරං සප්පඤ්ඤං බුද්ධසාවකං ඇසුරු කරන්නා බහුශ්‍රැත ධර්මධර, ප්‍රාඥ බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් වෙයි. ඒ නිසා අසංඛත ධර්මයක් අරභයා දුක්ඛාදියෙහි වටහා ගැනීම ආදී විශිෂ්ට කෘත්‍යයන් ඇති බැවින් ධර්ම විඤ්ඤාණ සංඛ්‍යාත වූ ධර්ම ඥානයන් බලාපොරොත්තු වන්නේ තථාවිධං කියන ලද ආකාර කල්‍යාණ මිත්‍රයකු ඇසුරු කරන්න. භජෙථ සේවනය කරන්න. ඇසුරු කරන්නේය යන අර්ථයි.

මෙසේ බොහෝ උපකාර ඇති බැවින් ඔහුගේ පූජනීය බව දක්වන්නේ 'බහුසසුතො' යනාදී ගාථාව කීය. එහි අර්ථය මෙසේය. සුතත, ගෙය්‍ය ආදියෙහි බහුශ්‍රැත බව මොහුට ඇත්තෙකුයි බහුසසුතො එම දේශනා ධර්මයම රත්බදුනක දමන ලද සිංහතෙල් මෙන් විනාශනොවී රඳ පවතීනුයි ධම්මධර නම් වේ. එයින්ම මහෙසීනො භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ධර්ම භාණ්ඩාගාරය ධර්මරත්නය ආරක්ෂා කරන්නේ නුයි කොසාරකෙබා නම් වේ. යම්සේ දෙවියන් සහිත ලෝකයාට සමාන දැක්මෙන් ඇසක් බදු වූයේනුයි වකඛු සබ්බසස ලොකසස පූජනීයො සියළු ලෝකයාට පූජනීය වූ ඇසකි. ගරු කළයුතුයි. බහුශ්‍රැත භාවයෙන් බොහෝ ජනයාට පූජනීය බව දැක්වීම සඳහා නිගමන වශයෙන් නැවතද බහුසසුතො යැයි කියන ලදී.

මෙබඳු වූ කල්‍යාණ මිත්‍රයකු ලැබූ කළයුතු කටයුතුවල අපරිහානියක් නොකරන්නේය යන බව දක්වමින් 'ධම්මරාමො' යනාදී ගාථාව කීය. එහි වාසය කරයි යන අර්ථයෙන් සමථ විදර්ශනා ධර්ම ආරාමො ආරාම නම් වේ. ඒ ධර්මයෙහිම ඇලුනේ ධම්මරතො නම් වේ. ඒ ධර්මය නැවත නැවතත් සිතීමෙන් ධම්මං අනුවිචිතතයං ධර්මය ආවර්ජනා කරන්නේය. මෙතෙහි කරන්නේය යන අර්ථයි. අනුසසරනති ඒ ධර්මයම සිහිපත්

කරන්නේ සද්ධම්මා මෙඛදු ස්වරූප වූ හික්කුච ප්‍රභේද සතක් ඇති බෝධිපාක්ෂික ධර්ම නවවිධ ලෝකෝත්තර ධර්මයන්ද නොපිරිහෙයි. කිසිවිටකක් එයින් ඔහුගේ පරිහානියක් නොවන්නේය යන අර්ථයි.

ඉක්බිති එක්දිනක් කය පිළිබඳව පහනොවූ රාග ඇති කම්මැලි, හීන වූ වීර්ය ඇති කොසලල කෝසල යන නම් වූ හික්කුචක් ගැන සඳහන් කරමින් 'කායමචේජරගරුනො' යන ගාථාව කිය. එය 'කායමචේජර ගරුනො' යනු කයෙහි දැඩිබව බහුල කයෙහි මමත්වය ඇති ආචාර්ය උපාධ්‍යයන්ට කයින් කළයුතු කටයුතු කිසිවක් නොකොට හැසිරෙන්නහුට හියාමානො තමාගේ සිරුරෙහිද ජීවිතයෙහිද ක්ෂණයක් පාසා පිරිහෙන්නේ අනුවටයහෙ සීලාදිය සම්පූර්ණ කිරීම් වශයෙන් උටඨාන වීර්ය නොකරන්නේය. සරීරසුබ්බිදධස්ස යනු තමාගේ ශරීරයට සැප ගෙනදීමෙන් ගිජුබවක් ඇත්තනුට, කුතො සමණඵාසුතා මෙඛදු වූ පුද්ගලයාට ශ්‍රමණයකු වශයෙන් සැප විභරණයක් කොයින්ද? ඔහුට සැහැල්ලු පැවැත්මක් නැත්තේය යන අර්ථයි.

'න පෙකඛනති' ආදිය ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරුන් පිරිනිවන්පෑ බව අසා තෙරුන් විසින් කියන ලදී. එහි න පෙකඛනති දීසා සබ්බා පෙරදිග ආදී භේද වශයෙන් සියළු දිසාවන් නොපෙනේ. දිසාවන්හි මුලා වූ යන අර්ථයි. ධම්මා නපපටිහනතිමං පෙර මනාව ප්‍රභූණ කළ පර්යාප්ති ධර්මයෝ දැන් මනාව විමසා බලන්නේ නමුත් මට උපස්ථාන නොකරන්.

ගතෙ කල්‍යාණ මිත්තමහි දෙවියන් සහිත ලෝකයාගේ කල්‍යාණමිත්‍ර වූ ධර්මසේනාපතීන් වහන්සේ අනුපාදිසෙස පරිනිර්වාණයට පත්වූ කල්හි අඤ්ඤාං ඛායති මේ සියළුම ලෝකය අඳුරු ලෙස පෙනේ. අබහනිත සහායසස ඉක්මහිය මිත්‍රයා ඇති. කල්‍යාණ මිත්‍රයා නැතිවූ තැනැත්තාට යන අර්ථයි. අනිතගතසඤ්ඤානො ආයුෂ්මතුන් වහන්සේට කලින් පිරිනිවන්පෑ බුදුන්ගේ, ශාස්තෘන් වහන්සේ පිරිනිවන්පෑ කල්හි යන අර්ථයි. යථාකායගතාසති කායගතාසති භාවනාව කරන්නනුට එය ඒකාන්ත වශයෙන් යහපත උදාකරන්නේය. එතාදීසං අනාථ පුද්ගලයාට මෙසේ ඒකාන්ත වශයේ හිතසුව ගෙනදෙන අඤ්ඤාමිත්‍රං අනික් මිත්‍රයෙක් මි නඤ්ඤා නැත. සාර්ථක වූවනුට අන්‍ය භාවනාවක් වුවද හිතසුව ගෙනදෙයි යන බලාපොරොත්තුවයි. පුරාණා යනු පැරැන්නෝ, සාරීපුත්තාදිකෙ කල්‍යාණ මිත්‍රයන් ගැන කියයි. නවෙහි යනු නවකයන් විසින්. නසමෙ

මෙ යනු මගේ සිත එකඟ නොවෙයි. මගේ සිත ඔවුහු සතුටු නොකරත් යන අර්ථයි. ස්වඡ්ඡ එකොව කඩායාමි. ඒ මම අද වැඩිමල් අයගෙන් තොරව හුදෙකලාව ධ්‍යාන වඩමි. ධ්‍යානයෙහි යෙදුනේ වෙමි. වසසුපෙනො යනු වැසිකාලයෙහි කැදැල්ලට පැමිණි පක්‍ෂියකු මෙන්. වාසුපෙනො කියාද පාඨයක් ඇත. වාසයට පැමිණියේය යන අර්ථයි. 'දසසනාය අභිකකනෙන' යන ගාථා ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් කියන ලදී. එහි අර්ථය දසසනාය අභිකකනෙනා බැහැදැකීම පිණිස පිටත්වූ මට, නානාවිධ වූ විදේශික ප්‍රවාසී ජනයා ආනන්දය! මගේ පැමිණීම නොවැලැක්වීය. කුමක් නිසාද? ඔවුහු සොකාරො අසන්නහු ධර්මයාගේ මමං පසසනතු මොහුවම දැකීම පිණිස සමයො යි. ඒ අසා තෙරුන්වන්සේ දැකීම සඳහා 'අභිකකනෙන' යන වෙනත් ගාථාව කීය. මේ ගාථාවේ සම්බන්ධය සඳහා පළමු ගාථාව මෙහි යොදන ලදී. එයින්ම 'ඉදින් මම දේශාන්තරවලින් ආවා වූ අය එවේලේම දක්වන්නට ලැබෙයි. මේ පදයේ අර්ථසිද්ධිය දක්වයි. 'පනනවිසති වසසානි' යනාදී ගාථා පහ තමන්ගේ අග්‍ර උපස්ථායක බව දැක්වීමට කියන ලදී. අරඹන ලද කමටහන් ඇති බැවින් ශාස්තෘන් වහන්සේට උපස්ථාන කිරීමේ නිරතව සිටීමෙන් තෙරුන්ගේ මාර්ගයෙන් නොසිඳුනු කාමසඤ්ඤාදිය නොඋපන්න. කාය, වාග්, මනෝ කර්මයන් සියළු කල්හි ශාස්තෘන් වහන්සේ කෙරෙහි මෛත්‍රිය පෙරටුකොට යන මෛත්‍රිය අනුව පවත්නා වූ තත්වයේ විය. එහි පනනවිසතිවසසානි විසිපස් වසරක්. සෙකබහුතසස මෙ සතො සෙසෙක්‍ෂ්‍ය භූමියෙහි සෝතාපත්ති ඵලයෙහි පිහිටියා වූ මාගේ සිහිය. කාමසඤ්ඤා කාම සහගත සංඥාවක් උපන්නේ නැත. මෙහිදීද කාමසඤ්ඤාදිය නොඉපදීමෙන් තමන්ගේ ආසය පිළිබඳ පරිශුද්ධත්වය දක්වයි. මෙතෙතනකාය කමෙමන ආදියෙන් ප්‍රයෝග සිද්ධිය වේ. එහි ගඳකිළිය පිරිසිදුකිරීම් ආදියෙන් ශාස්තෘන් වහන්සේට වතාවත් කිරීමෙන් මෛත්‍රී කායකර්ම අවබෝධ කරගත යුතුයි. ධර්ම දේශනාවට කාලය දැනුම්දීම ආදියෙන් මෛත්‍රී වචිකර්මයද හුදෙකලාව සිටියා වූ ශාස්තෘන් වහන්සේ උදෙසා පවත්වන හිතවත්තභාවය මෛත්‍රී මනෝකර්මයි. ඤාණං මෙ උදපඡ්ඡඵ තමාගේ සෙසෙක්‍ෂ්‍ය භූමියට පත් බව කීය. මම කළයුතු කටයුතු ඇත්තෙමි යි බුදුන් පිරිනිවන්පෑමට එළඹ සිටි කල්හි මණ්ඩලමාලයට පිවිස දොර උළුවස්සේ එල්ලී ශෝකයෙන් මධ්‍යා ලද්දහු විසින් කියන ලද ගාථා එහි සකරණියොමහි දුක හඳුනා ගැනීම් ආදියෙන් කළයුතු කටයුතු ඇත්තේ වෙමි. අපසතනමානසො නොපැමිණි රහත්බව ඇත්තේ සසුඵව පරිනිබ්බානං. මාගේ ශාස්තෘන් වහන්සේගේ පිරිනිවන්පෑමද එළඹ සිටියේය. යො අමහං අනුකම්පකො යමි ඒ ශාස්තෘන්

වහන්සේ මට අනුග්‍රහ දක්වන 'තදාසියං භීසනකං' යනාදී ගාථාවන් බුදුන් පිරිනිවන්පානා කල්හි පොළව කම්පාවීම අහස ගෙරවීම් ආදිය දැක හටගත් සංවේගයෙන් කියන ලද ගාථා.

බහුසසුනො ආදී ගාථා තුන තෙරුන්ට ප්‍රශංසා කරන සංගීතිකාරකයන් විසින් යොදන ලදී. එහි ගතිමනෙතා යනු අසදාෂ වූ ඤාණයාගේ පැවැත්මෙන් යුක්ත වූ, සතිමනෙතා යනු උතුම් වූ සිහියෙන් යුක්ත වූ ධීතිමනෙතා යනු අසමාන වූ ව්‍යඤ්ජන අර්ථ අවධාරණයට සමත්වූ ධීති සම්පත්තියෙන් (ධේර්ය) යුක්ත වූ, මේ වනාහි තෙරුන් වහන්සේ එක් පදයක පිහිටා පද හැටදහසක් ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් දේශනා කළ විලාසයෙන්ම ගනී. ගන්නා ලද දෙය රත්බදුනෙහි දමන ලද සිංහතෙල් මෙන් සියළු කල්හි පවතී. විනාශ නොවන්නේය. වෙනස් නොවූ ලක්ෂණ ධාරණය කිරීමට සමර්ථ සිහිය පෙරටුකොට ඇති ප්‍රඥාවෙන් අර්ථය අවධාරණය කිරීමට සමර්ථ ප්‍රඥාව පෙරටුකර සිහියෙන්ද යුක්ත වූ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ නිසා දේශනා කළ සේක. මහණෙනි! මාගේ ශ්‍රාවක භික්ෂූන් අතුරෙන් බහුග්‍රැතයන්ගේ අග්‍රස්ථානයේ තබමි. මෙසේද කීය. ධර්මසේනාපති ආයුෂ්මත් ආනන්දො ආනන්ද තෙරණුවෝ කාර්යයෙහි දක්ෂයෙකි ආදියයි. රතනාකරො සද්ධර්ම නමැති රත්නයට ආකරයක් වූ 'පරිච්ඡේදණ' යනාදී ගාථා පිරිනිවන්පානා කාලයෙහි තෙරුන් විසින් කියන ලදී. කියන ලද අර්ථ ඇත්තේය.

ආනන්ද ථේර ගාථා වර්ණනය නිමිඤ්ජය.

නිස්චන නිපාතයේ වර්ණනාව නිමි.

40-1-1

සතලිස්චන නිපාතයෙහි නගණෙන පුරකධනො ආදී ගාථාවන් ආයුෂ්මත් මහා කාශ්‍යප තෙරුන්ගේය. මුත්වහන්සේ වනාහි පදුමුතතරසස පියුමතුරා බුදුන්ගේ කාලයේ භංසවතී නගරයෙහි වෙදෙහො වේදේහ නම් වූ අසුකෝටියක් සම්පත් ඇති කෙළෙඹි පුත්‍රයෙක් විය. ඔහු උපාසකයකු වී බුද්ධමාමකව, ධර්මමාමකව, සංඝමාමකව ජීවත්වන්නේ එක් උපෝසථ දිනයක උදෙන්ම මනාබොජුන් අනුභවකොට උපෝසථ

අංගයන් සමාදන් වී සුවඳ මල් ආදිය ගෙන විහාරයට ගොස් බුදුන් වැදපුදා එකත්පසෙක සිටියේය. ඒ මොහොතෙහි ශාස්තෘන් වහන්සේ මහානිසභඤ්චරං මහානිසභ නම් වූ තුන්වන තෙරනමක් 'මහණෙනි, මම ශ්‍රාවකයන් අතර ධුතාංගධරයන්ගෙන් මේ නිසභ තෙරුන් අග්‍රස්ථානයෙහි තැබිය. උපාසකතුමා එය දැක පැහැදුනේ ධර්මදේශනාව අවසානයේ මහාජනයා නැගිට ගිය කල්හි බුදුන් වැඳ 'ස්වාමීනි, හෙට දානය සඳහා මාගේ ආරාධනය පිළිගන්න' යැයි ඉල්ලා සිටියේය. උපාසකයා! හික්කු සංඝයා බොහෝය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කොපමණක්ද? හැටඅටදහසක් යැයි වදාළහ. ස්වාමීනි! එක් සාමණේර නමක්වත් විහාරයෙහි ඉතිරි නොවී දානය සඳහා ආරාධනය භාරගන්නයැයි කිය. ශාස්තෘන් වහන්සේ ආරාධනය පිළිගත් සේක. උපාසකතුමා බුදුන් ආරාධනය පිළිගත් බව දැනගෙන ගෙට ගොස් මහදන් සුදානම් කර පසුවදා බුදුන්වහන්සේට දනට වඩින්නට සුදුසු වේලාව දැන්වීය. ශාස්තෘන් වහන්සේ පාත්‍රාසිවුරු ගෙන හික්කු සංඝයා පිරිවරා උපාසකතුමාගේ ගෙදරට වැඩ පැනවූ අසුතෙහි වැඩසිටියේ දානය සඳහා පැන් පිළිගැන්වීමෙන් අනතුරුව කැඳ ආදිය පිළිගෙන දානය පිළිගැන්වීම කළේය. උපාසකතුමාද බුදුන් සමීපයෙහි සිටියේය. මේ අතරේදී මහානිසභඤ්චරො මහානිසභ තෙරුන් වහන්සේ පිඬුපිණිස හැසිරෙන්නේ එම විදියටම පිවිසියේය. උපාසකතුමා දැක නැගිටගොස් තෙරුන්ට වැඳ ස්වාමීනි! පාත්‍රය දෙන්නයැයි ඉල්ලීය. තෙරුන්වහන්සේ පාත්‍රය දුන්නේය. ස්වාමීනි, මෙහි වඩින්න. භාග්‍යවතුන් වහන්සේද වැඩසිටී යැයි කිය. උපාසකතුමනි, එය නුසුදුසුය. උපාසක තැන පාත්‍රය ගෙන පිණිඩපාතයෙන් පුරවා පිටතට ගෙන ගොස් පිළිගැන්වීය. ඉකබිති තෙරුන්වහන්සේ අනුව ගොස් නතරවී නැවත බුදුන් ලඟට පැමිණ වාඩිවී මෙසේ කීය. ස්වාමීනි! මහානිසභඤ්චරො මහානිසභ තෙරුන් වහන්සේ, බුදුන්වහන්සේ ගෙයි වැඩසිටින බව කියූ නමුත් මෙහි වඩින්නට නොකැමැති වී යැයි කිය. ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේලාට වඩා අමතර ගුණයක් උන්වහන්සේට තිබේදැයි විචාලේය. බුදුවරයාණන්ට වනාහි ගුණමකුකමක් නැත. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ. උපාසකයා! අපි හික්කාව ලබමින් ගෙයි හිදිමු. ඒ හික්කුව වනාහි මෙහි වාඩිවී හික්කාව නොගනී. අපි ග්‍රාමාන්ත සේනාසනයෙහි වසමු. ඔහු අරණයෙහිම වාසය කරයි. අපි ජනාකීර්ණයෙහි වසමු. ඔහු එළිමහතෙහි වාසය කරයි යැයි ඔහුගේ මේ ගුණයයි මේ ගුණයයි කියමින් මහා සමුදුර පුරවන්නාක් මෙන් වදාළේය. උපාසක තෙමේ සාමාන්‍යයෙන් දැල්වෙන පහනකට තෙල් ඉස්සාක්

මෙන් අතිශයින්ම පැහැදුනේ මෙසේ සිතිය. මට වෙන සැපකින් කවර එලයක්ද? අනාගතයෙහි එක් බුදුවරයන් වහන්සේ නමක් ලඟ ධුතංග දරන්නවුන් අතුරෙන් අග්‍රස්ථානයට පත්වන්නෙමිසි ප්‍රාර්ථනා කළේය. මෙසේ සිතා ඔහු නැවතද දනට ආරාධනා කොට මේ ක්‍රමයට දවස් හතක් මහදන් දී සත්වන දවසෙහි බුදුන් ප්‍රමුඛ මහා සංඝයාට තුන්සිවුරු පිළිගන්වා බුදුන් පාමුළ වැටී මෙසේ කීය.

ස්වාමීනි, සන්දවසක් දන්දෙන්නා වූ මාගේ මෙන්නා කාය කර්මය, භෛත්‍රී වව් කර්මය, භෛත්‍රී මනෝ කර්මය එළඹ සිටියේද මේ පිනින් මට අන්‍ය වූ දෙවිසැපක් හෝ ශක්‍ර, මාර, බ්‍රහ්ම සම්පතක් ප්‍රාර්ථනා නොකරමි.

මේ පුණ්‍යකර්මය වනාහි අනාගතයෙහි එක් බුදුවරයන් වහන්සේ නමකගේ සම්පයෙහි මහානිසභ්‍යෝරෙන මහානිසභ තෙරුන් විසින් පතන ලද තනතුරට පත්වීම සඳහා තෙළෙස් ධුතංග දරන්නන්ගෙන් අග්‍රස්ථානයට පත්වීම සඳහා හේතුවේවායි ප්‍රාර්ථනා කළේය. ශාස්තෘන් වහන්සේ, මොහු විසින් ලොකු තනතුරක් පතන ලදී. එය ඉටුවෙයිද? නොවේදැයි බලන්නේ සඵල වනබව දැක මෙසේ වදාළහ. ඔබ විසින් මහාප වූ තනතුරක් පතන ලදී. කල්ප ශතසහශ්‍රයක් ගිය තැන ගොතමො ගොතම නම් බුදුන්වහන්සේ පහළවන්නේය. ඔබ උන්වහන්සේගේ තනිය සාවක මහා කසසප්‍යෝරො මහාකසසප තෙරුන් නම් වන්නෙහිය. ඒ අසා උපාසක තැන බුදුවරයාණන් වහන්සේලාගේ වචන දෙකක් නැතැයි පසුවදා ලැබෙන සම්පතක් ලෙස එය සැලකීය. ඔහු දිවි ඇතිතෙක් දන්දී සිල්ඊක නොයෙක් ආකාර යහපත් දේ කොට එහි කලුරිය කළේ ස්වර්ගයෙහි උපන්නේය. එතැන් පටන් දෙවිමිනිසුන් අතර සැප අනුභව කරමින් මෙයින් අනුඵක්වන කල්පයෙහි විපසසී බුදුන්වහන්සේ බ්‍රහ්මනී නගරය ඇසුරුකොට කේෂ්ම වූ මීගදායෙහි වැඩසිටින කාලයෙහි දෙවිලොවින් චූතව එක්තරා දුප්පත් බමුණු කුලයක උපන්නේය. ඒ කාලයෙහි විපසසී විපසසී බුදුන්වහන්සේ සත්වැනි සංවත්සරයන්හි ධර්මදේශනා කළේය. මහා කලබලයක් ඇතිවිය. සියළු දඹදිව දෙවියෝ ශාස්තෘන් වහන්සේ ධර්මදේශනා කරන්නේයැයි' සැල කරත්. බ්‍රාහ්මණයා ඒ පණිවිඩය ඇසුවේය. ඔහුට තිබුනේ එකම අදින සලුවකි. බැමිණියාටද එසේය. පෙරවන සලු දෙදෙනාටම තිබුනේ එකකි. මුළු නගරයෙහි එකසාටක බ්‍රාහ්මණෝ එක් සඵවක් ඇති බමුණායැයි ප්‍රකට විය. හෙතෙම

බමුණන්ගේ කිසියම් කටයුත්තක් සඳහා රැස්වනවිට බැමිණිය ගෙදර තබා තමා ඒ වස්ත්‍රය පොරවාගෙන යයි. බැමිණියගේ එක්රැස්වීමකදී ඔහු ගෙදර සිටී. ඇය වස්ත්‍රය පොරවාගෙන යයි. ඒ දවසෙහි වනාහි බමුණා බැමිණියට මෙසේ කිය. පින්වතිය! බණ අසන්නේ දවල්ද රාත්‍රියේදැයි ඇසිය.

‘ස්ත්‍රීහු වනාහි රාත්‍රියෙහි බණ අසන්නට නොහැක්කාහ. ඒ නිසා දවල් කාලයෙහි බණ අසන්නෙමීයි කියා ඇය බමුණා ගෙදර නතරකර වස්ත්‍රය පොරවාගෙන උපාසිකාවන් සමග දවල් ගොස් බුදුන් වැද එකත්පසෙක සිටියේ බණ අසා උපාසිකාවන් සමග ආපසු ගියාය. ඉක්බිති බමුණා බැමිණිය ගෙදර තබා වස්ත්‍රය පොරවාගෙන විහාරයට ගියේය. ඒ කාලයේ ශාස්තෘන් වහන්සේ පිරිස් මැද සරසන ලද ධර්මාසනයෙහි වැඩසිටීමින් විසිතුරු විජ්නිපතක් ගෙන ආකාස ගංගාවට බසින්නාක් මෙන් මහමෙර දණ්ඩක් කරගෙන සාගරය කළඹන්නාක් මෙන් බණ දේශනා කළේය. පිරිස් කෙළවර සිට බණ අසන බමුණාගේ මුළු සිරුරම පිරියන්නාක් මෙන් ප්‍රථම යාමයෙහි පස්වනක් ප්‍රීතිය පහළ විය. ඔහු පොරවාගෙන සිටිය වස්ත්‍රය අකුලාගෙන බුදුන්ට පූජාකරමියැයි සිතීය. ඉක්බිති ඔහුට ආදීනව දහසක් පෙන්වන මසුරු සිතක් පහළ විය. බැමිණියටත්, නුඹටත් ඇත්තේ එකම වස්ත්‍රයකි. අනිත් වෙන පොරෝනාවක්ද නැත. පෙරවන්නේ නැතිව පිටතට යන්නටද නොහැක යනාදී ලෙස හැම පැත්තකින්ම නොදෙන අදහසම ඇතිවිය. ඉක්බිති ඔහුට ප්‍රථමයාමය ඉක්ම ගොස් දෙවන යාමයේදීද එබඳුම අදහසක් ඇතිවිය. එසේම සිතා එසේම නොදීමට සිතීය. මධ්‍යමයාමය ඉක්මයන කල්හි පශ්චිම යාමයෙහි එසේම ප්‍රීතිය උපන්නේය. ඔහුද වෙන දෙයක් වේවා. එය පසුව දැනගන්නෙමීයි සිතා වස්ත්‍රය ගෙන බුදුන් පාමුළු නැඹිය. එයින් වම්අත නමාගෙන දකුණු අතින් තුන්වරක් අත්පොලා මා දිනුවා. මා දිනුවා යැයි තුන්වරක් හඬ නැගීය.

මේ අවස්ථාවේදී බන්ධුමා බන්ධුම රජ ධර්මාසනයට පසෙකින් ඇතුල් සාලයෙහි සිට බණ අසයි. ‘මම දිනුවා’ යන හඬ රජුට අප්‍රියජනක විය. ඔහු පුරුෂයකු යැවීය. ගොස් මොහුගෙන් අසන්න කුමක් කියන්නේද කියා. ඔහු ලඟට ගොස් ඇසුයේ මෙසේ කිය. අනිත් අය ඇත්වාහන ආදියට නැගී කඩුපලිහ ආදිය ගෙන අනුන්ගේ සේනාවන් දිනයි. එය පුදුමයක් නොවෙයි. මම වනාහි පසුපස එන්නා වූ කුට ගොනාගේ හිස

මුගුරුකින් පලා ඔහුව පන්නා දමන්නාක් මෙන් මසුරුකම මර්දනය කොට පොරවාගෙන සිටිය වස්ත්‍රය බුදුන්ට පූජා කළේමී. එය මාගේ මසුරුකම පරාජය කිරීමකි. මගේ ජයග්‍රහණයයි. ඒ පුරුෂයා අවුත් ඒ පුවත රජුට සැල කළේය. රජ මෙසේ කීය. හවතුනි! අපි භාග්‍යවතුන් වහන්සේට සුදුසු දෙය නොදනිමු. මේ බමුණා දැනියි කියා වස්ත්‍ර යුගලයක් යැවීය. එය දැක බමුණා මෙසේ සිතීය. මේ නිහඬව සිටිය මට කිසිවක් පළමුව නොදී බුදුගුණ කියන්නහුට දුන්නේය. බුදුගුණ නිසාවෙන් ලැබුණු දෙයින් මට කවර ප්‍රයෝජනයක්දැයි සිතා ඒ වස්ත්‍ර යුගලයද බුදුන්ටම පූජා කළේය. බමුණා විසින් කුමක් කළේදැයි රජු විසින් විචාරා ඒ වස්ත්‍ර යුගලයද බුදුන්ට පූජා කළ බව අසා වෙනත් වස්ත්‍ර යුගලයක් යැවීය. ඔහු එයද පූජා කළේය. රජ තෙමේ වෙනත් සතරක් යනාදී ලෙසට දෙතිසක් වස්ත්‍ර යුගලයන් යැවීය. ඉක්බිති බ්‍රාහ්මණයා 'මෙය වැඩිකර ගැනීමක් යැයි' වස්ත්‍ර යුගල දෙකක් තබාගෙන තිහක්ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේට පූජා කළේය. එතැන් පටන් ඔහු බුදුන් විශ්වාසකරන කෙනෙක් විය. ඉක්බිති රජතුමා සිත කාලයේ එක්දිනක බුදුන් ලඟ බණ අසන ඔහුව දැක දසදහසක් වටිනා තමා විසින් පොරවාගෙන සිටිය රක්ත කම්මලය ඔහුට දී මෙසේ කීවේය. මෙතැන් පටන් මෙය පොරවාගෙන බණ අසන්න. මේ පොරෝනාව මේ කුණු ශරීරයෙහි පොරවා ගැනීමෙන් ඇති ඵලය කුමක්දැයි සිතා ඇතුළු ගදකිළියෙහි බුදුන්ගේ සයනයට උඩින් වියනක් ලෙස ඒ පොරෝනාව සවිකර ගියේය. ඉක්බිති රජතුමා එක්දිනක් උදෙන්ම විහාරයට ගොස් ඇතුළු ගදකිළියෙහි බුදුන් ලඟ සිටියේය. ඒ වේලාවේ සවණක් බුදුරැස් කම්බිලියෙහි ගැටෙත්. කම්බිලිය අතිශයින් බබලයි. රජු බලා එය හඳුනාගෙන මෙසේ කීය. ස්වාමීනි! අපේ මේ කම්බිලිය එකසාටක බමුණාට අප විසින් දෙන ලදී. මහරජ! ඔබලා විසින් බමුණා පුදන ලදී. බමුණා විසින් අපව පුදන ලදී. රජතෙම බමුණා යුතුකම දන්නේය. නැමෙත්. මෙසේ සිතා පැහැදී මිනිසුන්ට උපකාරවන යම් යම් දේ වේද ඒ සියල්ල අට අට කොටසට බෙදා 'සබ්බධංකං' (සියල්ල අට බැගින්) නම් වූ දානයක් දී පුරෝහිත තනතුරෙහි තැබීය. ඔහුද අට අට බැගින් හැටහතරක් වේයැයි සලාක බත් හැටහතරක් දෙන ලෙස යොදා දිවි ඇතිතෙක් දන් දී සිල් රැක එයින් වුත වූයේ ස්වර්ගයෙහි උපන්නේය.

නැවත එයින් වුතව මේ කල්පයෙහි කොණගමනසස කොණාගම බුදුන්ගේද කසසපසස කාශ්‍යප බුදුන්ගේද යන බුදුවරුන් දෙනමක අතරතුර බරණැස කෙළෙඹි ගෘහයක උපන්නේ වැඩිවිය පැමිණ ගිහිව වාසය

කරන්නේ එක් දිනක් වනයේ ඇවිදීමට යයි. ඒ කාලයේ පසේබුදුවරයන් වහන්සේ ගංතෙර වීචර කර්මය කරන්නේ අනුවාතය මද වූ බැවින් අකුලා තබන්නට පටන් ගත්තේය. ඔහු එය දැක ස්වාමීනී! හකුලා තබන්නේ ඇයිදැයි ඇසීය. අනුවාතය ප්‍රමාණවත් නොවේ. ස්වාමීනී, මෙයින් කරන්න යැයි සඵවක් දී උපනුපත් තැන්වල මාහට කිසිවකින් පරිහානියක් නොවේවා'යි ප්‍රාර්ථනා කළේය. මොහුගේ ගෙදර සහෝදරිය සමග තම භාර්යාව කෝලාහල කරන කල්හි පසේබුදුවරයෙක් පිණ්ඩපාතයේ වැඩියේය. ඉක්බිති ඔහුගේ සහෝදරිය පසේබුදුහිමියන්ට පිණ්ඩපාතය පිළිගන්වා ඔහුගේ භාර්යාව ගැන මෙබඳු බාලයකු යොදුන් සියයකින් අත්හල යුතුයි කියා ප්‍රාර්ථනා කළාය. ඇය ගෙමිදුලේ සිට මෙය අසා 'මැය දුන් දානය වළඳන්න එපා' කියා පාත්‍රය ගෙන පිණ්ඩපාතය ඉවත දමා එහි මඩ පුරවා දුන්නේය. අනිත් තැනැත්තිය එය බලා සිට බාල තැනැත්තිය, නුඹ මට පමණක් බනින්න. පහරදෙන්න. මෙබඳු වූ අසංඛයක් පාරමිතා පුරා ආ උතුමන්ගේ බත් ඉවතදමා එහි මඩ දැමීම යෝග්‍ය නොවේ යැයි කීය. ඉක්බිති ඔහුගේ භාර්යාවට සිත්වේදනාවක් ඇතිවිය. ඇය ස්වාමීනී! නතරවන්න යැයි මඩ ඉවත දමා පාත්‍රය සෝදා සුවද කුඩුවලින් උලා ප්‍රණීත බත් වතුමඬුර පුරවා මතුපිට ඉසින ලද නෙලුම්මලක ගැබෙහි වර්ණයට සමාන ගිතෙල්වලින් බබලන පාත්‍රය පසේබුදුන්ගේ අතෙහි තබා 'යම්සේ මේ පිණ්ඩපාතදානය ආලෝකමත් වීද, එපරිද්දෙන් මගේ ශරීරයද අලංකාර වේවා'යි ප්‍රාර්ථනා කළාය. පසේබුදුන් වහන්සේ අනුමෝදන්කොට අහසට පැනනැගී වැඩියහ. ඒ යුවලද දිවි ඇතිතෙක් පින්කොට සර්ගයෙහි ඉපිද නැවතත් එයින් චූතව උපාසක තෙමේ කසසප කාශ්‍යප බුදුන්ගේ කාලයෙහි බරණැස අසුකෙලක් ධනසම්පත් ඇති සිටුවරයකුගේ පුත්‍රව ඉපිද අනිත් ඇත්තිය එබඳු වූම සිටුවරයකුගේ දුවනියක්ව උපන්නාය.

වැඩිවිය පත්වූ ඔහුට මෙම සිටුකුමරියවම ආවාහ කර දුන්න. තමා විසින් පෙරකළ කර්ම බලයෙන් පතිකුලයට ආ විගසම උඵවස්සෙන් ඇතුල් වනවිටම ඇගේ මුළු සිරුරම කලඹන ලද වැසිකිලියක් මෙන් දුගඳ විය. සිටු කුමරා මේ ගඳ කාගේ දැයි විචාරා සිටු කුමරියගේ යැයි අසා පිටවෙන්න. පිටවෙන්න කියා කැඳවාගෙන ආ රථයෙන්ම තම නිවසට පිටත්කර හැරියේය. ඕනොමෝ මේ ආකාරයට සත් තැනක නතර කරනු ලැබුවාය.

මේ කාලයේ කසසප බුදුන්වහන්සේ පිරිනිවන්පෑ සේක. උන්වහන්සේට ශතසහසුරයක් වටිනා මහාර්ඝ වූ රන්රුවන්මය ගෛලවලින් යොදනක් උස වෛත්‍යයක් කරන්නට ආරම්භ කළහ. ඒ වෛත්‍යය කරනු ලබන කල්හි ඒ සිටුදියණිය මෙසේ කල්පනා කළාය. මම සත් තැනකින් ආපසු හරවා එවන ලද්දෙමි. මගේ ජීවිතයෙන් කවර ප්‍රයෝජනයක්ද? තමාගේ ආහරණ උණුකර ස්වර්ණමය ගඩොලක් සෑදුවිය. එය දිගින් රියනකි. අඟල් දොළසක් පළලය. අඟල් සතරක් උසය. ඉක්බිති හිරියල් මහොසීල පස්පිඩක් ද ගෙන උපුල් අටමිටක් ගෙන වෛත්‍ය යොදන තැනට ගියාය. එකෙණෙහි එක් ගඩොල් පේළියක් තබද්දී හිස ගැවෙන ප්‍රමාණයට අඩුවක් ඇතිවිය. සිටුදියණිය වඩුවාට මෙසේ කිය. 'මේ ගඩොල මෙහි තබන්න' මැණියනි! ඔබ හොඳ වේලාවට මෙහි පැමිණියේය. ඔබම තබන්න. ඇය උඩට නැග තෙලින් හිරියල් මනොසීලා පිඩක් තබා ඒ බදාමයෙහි ගඩොල තබා ඒ මත උපුල් අටමිටක් පූජාකර වැඳ උපනුපත් තැන්වල සිරුරෙන් සඳුන් සුවඳ හමාවා. මුවෙන් උපුල් සුවඳ නික්මේවා යි ප්‍රාර්ථනා කර වෛත්‍යයට වැඳ පැදකුණු කොට ගියාය. ඉක්බිති ඒ මොහොතේම යම් ඒ පළමු, සිටුපුත්‍රයකුගේ ගෞරව ගෙනගියාද ඔහු ඒ පිළිබඳව සිහිපත් විය. නගරයෙහි නැකැත් සැණකෙලි සෝණාව ඇත. ඔහු සේවකයන්ට මෙසේ කිය. 'ඒ කාලයේ මෙහි කැඳවාගෙන ආ සිටුදියණිය කොහේ සිටීද? ස්වාමීනි, තම දෙමව්පියන්ගේ ගෞරවයැයි කීහ. ඇයව කැඳවාගෙන එන්න. අපි නැකැත් සැණකෙලියෙන් ප්‍රීතිවෙමු. ඔව්හු ගොස් ඇයට වැඳ සිටියාහු, දරුවෙනි! කුමට මෙහි ආවාහුදැයි ඇය විසින් ඇසූ විට ඒ පුවත සැලකළහ.

දරුවෙනි! මා විසින් ආහරණවලින් වෛත්‍යය පුදන ලදී. මට ආහරණ නැත. මේ බව ඔව්හු ගොස් සිටුපුත්‍රයාට දැන්වූහ. ඇයව ගෙනෙන්න. ඇය පළඳනා ලබන්නීය කියා ඇයව කැඳවාගෙන ආහ. ඇය ගෞරව පිවිසීමත් සමගම මුළුගෙයම සඳුන් සුවඳින් හා නිලුපුල් සුවඳ හමන්නට විය. සිටුපුත්‍රයා විමසීය. පෙර ඔබගේ ශරීරයෙන් දුගඳ හැමුවේය. දැන් වනාහි ඔබගේ ශරීරයෙන් සඳුන් සුවඳත් මුඛයෙන් මානෙල් මල් සුවඳත් හමයි. මේ කුමක්ද? එය මුල පටන් තමා විසින් කළ කර්මය දැන්වීය. සිටුපුත්‍රයා වනාහි බුද්ධ ශාසනය තෛර්යානික වූවකැයි පැහැද යොදනක් පමණ වූ ස්වර්ණ වෛත්‍යය පිළියකින් වසා ඒ ඒ තැන්වල රියසක් පමණ වූ රන් නෙලුම්මලින් අලංකාර කළේය. ඒවා බඹ දොළසක් එල්ලෙන්නේ වෙයි. ඔහු එහි ආයු ඇතිතෙක් සිට ස්වර්ගයෙහි ඉපිද

එයින් චුතව බරණැසින් යොදුනක් පමණ තැන එක් ඇමැති කුලයක උපන්නේය. සිටු කන්‍යාවද දෙවිලොවින් චුතව රජගෙදර දෙටුදියණිය වී උපන්නාය. ඔවුන් වැඩිවිය පත්කලිනි කුමාරයා වසන ගමෙහි නැකැත් සැණකෙළි සෝෂා පවත්වන ලදී. ඔහු මවට මෙසේ කීය. සළුවක් දෙන්න. නැකැත්කෙළියේ ප්‍රීති වන්නෙමි. ඇය සෝදන ලද වස්ත්‍රයක් ගෙන දුන්නාය. අම්මේ, මෙය දුහුල්යැයි කීවාය. ඇය වෙන එකක් ගෙන දුන්නාය. එයද ප්‍රතිකේෂප කළාය. ඇය නැවත වෙන වස්ත්‍රයක් ගෙන දුන්නාය. එයද ප්‍රතිකේෂප කළාය. ඉක්බිති ඇයට මව මෙසේ කීවාය. දරුවෙනි! අපි මෙබඳු ගෙදරක උපන්නෝ වෙමු. මෙයට වඩා සුවපහසු වස්ත්‍රයක් ලැබීමට පිතක් අපට නැත. අම්මේ! ඒවා ලැබෙන තැනකට යමුයැයි කීකලිනි මම අදම ඔබට බරණැස්තුවර රජකම ලැබීම කැමැත්තෙමි.

ඔහු මවට වැද මෙසේ කීය. අම්මේ! මම යමි. දරුවෙනි යන්න. මෙසේ වනාහි ඇයට මෙබඳු සිතක් විය. කොහේ යන්නේද? මෙහි හෝ මේ ගෙයි හෝ සිටින්නේද. ඔහු වනාහි පිං නියමයෙන් නික්ම බරණැසට ගොස් උයනෙහි මගුල් ගල්තලාවේ හිස වැසෙන සේ පොරවාගෙන හොත්තේය. එදා බරණැස් රජු මියගොස් සත්වෙනි දවස විය. ඇමතිවරු රජුගේ ශරීරකෘත්‍යය කොට රජගෙදර මිදුලට වී සාකච්ඡා කළහ.

රජුට එක් දුවක් සිටි. පුතෙක් නැත. අරාජික වූ රාජ්‍යය විනාශ වන්නේය. කවරෙක් රජ වන්නේද? ඔබ රජවන්න. ඔබ රජවන්න යැයි ඔවුනොවුන් කියාගත්හ. පුරෝහිතයා මෙසේ කීය. බොහෝකොට බැලීම සුදුසු නැත. හිස් රටය පිටත් කරමු. ඔවුහු කුමුදුපාට අශ්වයන් සතර දෙනෙක් යොදා පස්වැදැරුම් කකුඩ භාණ්ඩ, සේසතද, රටයෙහිම තබා රටය පිටත්කර යවා පසුපසින් තුර්යවාදකයන් යැවූහ. රටය පෙරදිග දොරටුවෙන් පිටත්ව උයන දෙසට ගියේය. පුරුද්දට අනුව උයන පැත්තටම යයි. නවත්වමු යැයි සමහරු කීහ. නවත්වන්න එපායැයි පුරෝහිතයා කීවේය. රටය කුමාරයා පැදකුණු කොට රටයට නැගීමට සුදානම් විලාශයෙන් පිහිටියේය. පුරෝහිතයා පොරවාගෙන සිටි කම්බිලිය ඉවත්කර පාපතුල් බලන්නේ මේ දිවයිනහි රජ කරන්නට මොහු සමර්ථයැයි කියා තුර්ය භාණ්ඩයන් ශබ්ද කරවීය. ඉක්බිති කුමාරයා මුහුණ විවෘත කර බලන්නේ දරුවෙනි, නුඹලා කුමන කටයුත්තක් සඳහා පැමිණියහුද? දේවයන් වහන්ස! ඔබවහන්සේට රජකම පැවරෙයි කියා කීහ. රජතුමා

කොහිද? ස්වාමීනි, දෙව්ලොව ගියේය. නැතිව ගොස් දවස් කීයක් වන්නේද? අද සත්වෙනි දවසයි. පුතෙක් හෝ දුවක් නැද්ද? දුවක් සිටි ස්වාමීනි! පුතෙක් නැත. රජකම කරන්නෙමි.

එකෙණෙහිම අභිෂේක මණ්ඩපයක් සාදවා රජ දුවනියව සියළු අලංකාරයන්ගෙන් සරසා උයනට කැඳවා ගෙනවුත් කුමාරයා අභිෂේක කළහ. ඉක්බිති අභිෂේක කළ ඔහුට සතසහශ්‍රයක් වටිනා වස්ත්‍රයක් පිළිගැන්වූහ. දරුවෙනි! මේ කුමක්දැයි ඇසිය. දේවයන් වහන්ස! හැඳ ගැනීමට වස්ත්‍රයයි. දරුවෙනි! දුහුල් නේද? ස්වාමීනි! මිනිසුන් පරිභෝග කරන වස්ත්‍ර අතුරින් මීට වඩා සුබ්‍රමතර එකක් නැත. ඔබකුමන්ගේ රජකුමා මෙබඳු වස්ත්‍රයක් හැන්දේද? එසේය ස්වාමීනියි කීහ. නුඹලාගේ රජකුමා පුණ්‍යවත්තයෙකැයි මම නොසිතමි යි රත්කෙණ්ඩිය ගෙනෙව්. සුදුසු වස්ත්‍රයක් ලබන්නෙමි යි රත් කෙණ්ඩියෙන් ගෙන ආහ.

ඔහු නැගිට අත් සෝදා මුහුණ සෝදා අතින් පැන් ගෙන පෙරදිග පැත්තට වත්කළේය. බොල්මහපොළව බිඳී ගොස් කල්ප වෘක්‍ෂ අටක් පැන නැංගහ. නැවත පැන් ගෙන උතුර, දකුණ, නැගෙනහිර යනාදී වශයෙන් මෙසේ සතර දිසාවට පැන් ඉස්සේය.

සියළු දිසාවන්හි අට අට බැගින් දෙතිසක් කල්ප වෘක්‍ෂ පැන නැංගේය. ඔහු ඒ දිව්‍යමය වස්ත්‍රයක් හැඳ එකක් පොරවාගෙන නන්ද රජුගේ විජිතයෙහි නූල්කට්ඨ ස්ත්‍රීහු වෙන්නම් එය නොකරත්වායි බෙර හැසිරවිය කියා ඡත්‍ර නංවා සරසන ලද හස්තියා පිට නැගී නගරයට පිවිස ප්‍රාසාදයට නැගී මහත් වූ සැප අනුභව කළේය. මෙසේ කල් ගතවනකල්හි එක් දවසක් දේවිය රජුගේ මහා සම්පත්තිය දැක අනේ තපස්සිකුමනි! කාරුණික බවක් දැක්විය. දේවියද මේ කුමක්දැයි විචරණ ලද්දී දේවයිනි, ඔබවහන්සේගේ සම්පත් අතිමහත්ය. පෙර බුදුන් විශ්වාසකොට යහපත් දේ කළේය. දැන් අනාගතයට පිහිටවන කුසල් නොකරන්නෙහි යැයි කීවාය. කාට දෙමිද? මේ දඹදිව ශීලවත්තයන් නැතැයි කීය. දේවයන් වහන්ස! දඹදිව රහතන් වහන්සේලාගෙන් හිස් නැත.

නුඹවහන්සේ දානය සුදානම් කිරීම පමණක් කරන්න. මම රහතන් වහන්සේලා සොයා ගන්නෙමි යි කීවාය. රජකුමා පසුවදා පෙරදිග දොරටුවෙහි දානය සුදානම් කරවීය. දේවිය උදෙන්ම උපොසථ ශීලයන්

සිහිකොට මතුමහලෙහි පෙරදිගට අභිමුඛව බිම වැතිර ඉදින් මේ දිශාවෙහි රහතන් වහන්සේලා වැඩසිටින්නද හෙට මෙහි වැඩමවා අපගේ හික්කාව පිළිගනිත්වා යි කීවාය. ඒ දිසාවෙහි රහතන් වහන්සේලා නොවීය. ඒ සංග්‍රහය දුප්පත් යාවකාදීන්ට දුන්න. දෙවෙනි දවසේ දකුණු දොරටුවෙහි දානය සුදානම් කර එපරිද්දෙන්ම කළේය. ඊලඟ දිනයේ පස්විම දොරටුවෙහිද පෙර පරිදිම කළහ. උතුරු දොරටුවේ දානය සුදානම් කළ කල්හි දේවිය කලින් පරිදි ආරාධනා කළ කල්හි හිමවතෙහි වාසය කරන්නා වූ පදුමවතියා පදුමවතියගේ පුත්‍ර වූ පන්සියයක් පසේබුදුවරයන් වහන්සේලාගෙන් වැඩිමල් වූ මහාපදුම නම් පසේබුදුන් වහන්සේ සහෝදරයන්ට ඇමතීය. උතුමෙනි! නඤ නන්ද රජු ඔබවහන්සේලාට ආරාධනා කරයි. ඔහුගේ ආරාධනය පිළිගන්න. උන්වහන්සේලා එය පිළිගෙන පසුදා අනොතත්ත විලෙන් මුහුණ සෝදා අහසින් අවුත් උතුරු දොරටුවෙහි බැස සිටියහ.

මිනිසුන් ගොස් දේවයන් වහන්ස! පන්සියයක් පසේබුදුවරයන් වහන්සේලා වැඩියාහ යැයි රජුට දැන්වූහ. රජු සමග දේවිය ගොස් වැද පාත්‍රය ගෙන පසේබුදුවරයන් වහන්සේලා ප්‍රාසාදයට වැඩමවා එහිදී උන්වහන්සේලාට දානය පිළිගන්වා බත්කිස අවසානයේ රජතුමා වැඩිමල් හික්කුන්ගේද දේවිය නවක හික්කුන්ගේද පාමුල වැටී ස්වාමීනි! ආර්යයන් වහන්සේලා ප්‍රත්‍යය හේතුවෙන් කරදර නොවෙත්වා. අපි පිනෙන් නොපිරිහෙන්නෙමුයි. ඒ නිසා දිවි ඇතිතෙක් මෙහි වැඩවසන්නට පොරොන්දු වන්න යැයි පොරොන්දු කරවාගෙන උයනෙහි පන්සල පන්සියක්ද සක්මන්මළ පන්සියක්ද සියළු ආකාරයෙන් වාසස්ථාන සුදානම් කරවා එහි වාසය කරවූහ. මෙසේ කල් ගතවන කල්හි රජතුමාගේ ප්‍රත්‍යන්තයක කලබලයක් ඇතිවිය. හෙතෙම මම ප්‍රත්‍යන්තය සංසිදුවන්නට යමි. නුඹ පසේබුදුවරයන් වහන්සේලාට අප්‍රමාදීව සත්කාර කරන්න යැයි අවවාද කර ගියේය. රජු ආපසු එන්නට කලින් පසේබුදුවරයන් වහන්සේලාගේ ආයුෂ හීන විය. මහාපදුම මහාපදුම පසේබුදුන් වහන්සේ තුන්සම් රැය ධ්‍යානකොට හිරු උදාවනවිට අල්ලාගෙන නැගිටීමට යොදා ඇති එලයක එල්ලී සිටියදීම අනුපාදිසෙස නිර්වාණයෙන් පිරිනිවන්පෑ සේක. මේ පිළිවෙලින් සියළුමදෙනා වහන්සේලා පිරිනිවන්පෑහ. නැවත දිනක දේවිය පසේබුදුවරයන් වහන්සේලා හිදගන්නා තැන කොලපාටින් ආලේපකොට මල් අතුරා සුවදදුම් අල්ලා උන්වහන්සේලාගේ පැමිණීම බලා සිටින්නී නොපැමිණෙන බව දැන පුරුෂයකු පිටත්කර හැරීයාය.

දරුව! ගොස් ආර්යයන් වහන්සේලාට කෙබඳු නම් කරදරයක්ද? අපහසුතාවයක්දැයි දැනගන්න. හෙතෙම ගොස් මහාපදුමසස මහාපදුම පසේබුදුන්ගේ පන්සල දොර විවරකොට එහි නොදැක සක්මන්මලුවට ගොස් එල්ඹෙන ලෑල්ලේ එල්ලී සිටිනු දැක වැඳ ස්වාමීනි! දානයට වේලාව යැයි කිය. පිරිනිවන්පෑ ශරීරය කෙසේ කථාකරයිද? උන්වහන්සේ නිදාගෙන යැයි සිතා පිටිපතුල අතින් පිරිමැද්දේය.

පාවල සීතල බවත් තදගතියත් නිසා පිරිනිවන්පෑ බව දැනගෙන දෙවෙනි පසේබුදුන් ලඟට ගියේය. මේ අයුරින් තුන්වැන්නා ලඟට ආදී වශයෙන් සියළුදෙනා වහන්සේලාම පිරිනිවන්පා ඇති බව දැනගෙන රජගෙදරට ගියේ, දරුව! පසේබුදුවරයන් වහන්සේලා කොහිදැයි අසන ලද්දේ දේවිය! උන්වහන්සේලා පිරිනිවන්පෑවාහයි කිය. දේවිය හඬමින් නගරවැසියන් සමඟ පිටත්ව එහි ගොස් උත්සව (ආදාහන) පවත්වා පසේබුදුවරයන් වහන්සේලාගේ ශරීර දවා ධාතුන් වහන්සේලා ගෙන වෛත්‍යයක තැන්පත් කළාය. රජු ප්‍රත්‍යන්තය සංසිදුවා පැමිණියේ පෙරගමන් ගත් බිසවගෙන් විවාලේය. සොඳුර! කීම, පසේබුදුවරයන් වහන්සේලාට අප්‍රමාදීව සත්කාර කළාද? උන්වහන්සේලා නිරෝගීව වැඩසිටිත්දැයි ඇසීය. දේවියන් වහන්ස! සියළුදෙනා වහන්සේලාම පිරිනිවන්පෑහ. රජු මෙසේ සිතීය. මෙබඳු වූ පණ්ඩිතයන් වහන්සේලාටද මරණය සිදුවෙයි. අපටනම් කවර ගැලවීමක්දැයි ඔහු නගරයට අවුත් උයනටම පිවිස දෙටු පුත්‍රයා කැඳවා ඔහුට රජකම භාරදී තමා ශ්‍රමණ ප්‍රවෘත්තාවෙන් පැවිදි විය. දේවියද මොහු පැවිදි වූ කල්හි මම කුමක් කරන්නෙමිදැයි ඒ උයනේම පැවිදිව දෙදෙනාම ධ්‍යාන වඩා එයින් චූතව බඹලොව උපන්න. ඔවුන් එහි වසන කල්හි අපගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ ලොව පහළවී පවත්වන ලද උතුම් දම්සක් ඇත්තේ පිළිවෙලින් රජගහ නුවරට වැඩියේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එහි වැඩවසන කල්හි මේ පිප්පලි පිප්පලි තරුණයා මගධ රටෙහි මහාතිත්‍ථ මහාතිත්‍ථ නම් වූ බ්‍රාහ්මණ ගමෙහි කපිල කපිලනම් වූ බ්‍රාහ්මණයාගේ අගමෙහෙසියගේ කුසෙහි පිළිසිඳ ගත්තේය. මේ හඳුකාපිලානි හඳුකාපිලානිය මඳුරඬෙයින් මඳුර ඊරටෙහි සාගල එනම් නගරයෙහි කොසියගොත්ත කෝසියගොත්ත නම් වූ බැමිණියගේ අගමෙහෙසියගේ කුසෙහි උපන්නාය.

මෙසේ පිළිවෙලින් වැඩෙන්නා වූ පිප්පලි මාණවයාගේ විසි වයසේදීත් හදදාවගේ දහසය වන විශේදීත් මව්පියවරු පුත්‍රයාව දැක

දරුව! ඔබ දැන් සුදුසු වයසට පැමිණ ඇත. කුල පරම්පරාව ආරක්ෂා කළ යුතුයි යනුවෙන් අතිශයින් බල කළහ. තරුණයා මෙසේ කිය. මට මෙබඳු කථාවක් මගේ කණේ තබන්න එපා. ඔබලා ජීවත්ව සිටින්නාක් මම ඔබලාව රැකබලා ගනිමි. ඔබලාගෙන් පසුව ගෙදරින් නික්ම ගොස් පැවිදි වන්නෙමියි කිය. ඔවුහු දවස් කීපයකට පසුව නැවතත් එසේම කීහ. ඔහු පෙරසේම ප්‍රතිකේෂ කළේය. නැවතද කීහ. නැවතද ප්‍රතිකේෂ කළේය. එතැන් පටන් මව නිරන්තරයෙන් ඒ ගැන කියයි. තරුණයා මගේ මවට දන්වන්නෙමියි පිරිසිදු රන් කහවනු දහසක් දී රන්කරුවන් ලවා එක් ස්ත්‍රී රූපයක් සාදවා ඒ රූපය මැදීම, සිලිටිකිරිම් ආදී සියළු නිමාවන් කර අවසන් වූ පසු ඒ රූපයට රතු වස්ත්‍රයක් හඳවා පැහැපත් මල්වලින්ද නොයෙක් අලංකාරයන්ගෙන්ද සරසවා මව කැඳවා මැණියනි! මෙබඳු රුවක් ඇත්තියක ලබන්නේ නම් ගෙදර වසමියි කිය. පණ්ඩිත වූ බැමිණිය මෙසේ සිතුවාය. මාගේ පුත්‍රයා පින්වන්නයි. දෙන ලද දන් ඇත්තේය. කරන ලද ප්‍රාර්ථනා ඇත්තේය. පින්කරන්නේ තනියම පිංකලේ නැත. මොහු සමග පිංකල තැනැත්තිය රන්රුවක් හා සමාන වන්නීය. බමුණන් අටදෙනෙක් කැඳවා කැමැති සියළු දෙයින් සතුටුකර රන්රුව රථයකට නංවා දරුවෙහි යව! යම්තැනක අපගේ ජාතිය ගොත්‍රය සම්පත්වලට සමාන කුලයක මෙබඳු රුවක් ඇති දාරිකාවක් දකිවිද මේ රන්රුවට සසඳ බලා එව් යැයි පිටත්කර හැරියාය. ඔවුහු මේ වනාහි අපගේ රාජකාරිය වන්නේයැයි පිටත්ව කොහේ යම්දැයි සිතා මදුරට නම් කාන්තාවන්ට නිවාසස්ථානයකි. මදුරටට යමුදැයි මදුරවේ සාගල සාගල නගරයට ගියහ. එහි ඒ රන්රුව නානතොටුපලේ තබා පසෙකට වී සිටියාහ. ඉක්බිති හඳූයා හදාවගේ මෙහෙකාරිය හදාව තහවා සරසා සිරියහනෙහි හිඳුවා තබා නාන්තට තොටුපලට යන්නී එහි ඒ රන්රුව දැක කුමක් නිසා අවිනිත වූ තැනැත්තිය මෙහි අවුත් සිටින්නීදැයි පිටුපසට පහරක් දී රන්රුවක් බව දැන 'මගේ ස්වාමී දියණිය' කියා කීවාය. මෙය වනාහි හැඳපැලඳ සරසන ලද අපේ ස්වාමී දියණියට සමාන නැත. ඉක්බිති ඒ මිනිස්සු ඇය වටකරගෙන ඔබගේ ස්වාමී දියණිය මේ රූපයට සමානදැයි ඇසූහ. මේ කවුද? මේ රන්රුවට වඩා සියගුණයකින් දහස් ගුණයකින්, දසදහස් ගුණයකින් මගේ ස්වාමීදුව රූමත්ය. බඹ දොළසක් පමණ කාමරයක සිටින්නී, එහි ප්‍රදීපයක් අවශ්‍ය නැත. ශරීර ශෝභාවෙන්ම අඳුර දුරුවෙයි. එසේනම් එන්නෙමු යි ඒ කුඳු තැනැත්තියද රැගෙන රන්රුව රථයට නංවාගෙන කොසිය කෝසිය ගොත්‍රයේ ගෙයි දොර ලඟ සිට පැමිණි බව දැන්වූහ. බ්‍රාහ්මණ තෙමේ පිළිසඳර කථාකොට කොහේ

සිට පැමිණියාහුදැයි ඇසීය. මගධ රටෙහි මහාතිස්ස මහාතිස්ස ගමෙහි කපිල කපිල බ්‍රාහ්මණයාගේ ගෙදරින් මේ කාරණය සඳහා පැමිණ ඇති බව කීහ. දරුවෙකි! යහපති. අපගේ බමුණා සමාන ජාති ගොත්‍ර ඇත්තේය. දැරිය දෙන්නෙමිසි ලිපිනය ඉල්ලා ගත්තේය. ඔවුහු කපිල කපිල බ්‍රාහ්මණයාට හසුනක් යැවූහ. දැරියක් සොයාගන්නා. කළයුතු කටයුතු කරන්න. කුමරියක් සොයාගන්නා ලදී යන පණිවිඩය පිප්පලි මානවකයාට දැන්වීය. නොලැබේයැයි මම සිතුවෙමි. ලැබුනේයැයි මොවුහු කියති. බලාපොරොත්තු නැතිව පණිවිඩයක් යවන්නෙමිසි රහසිගතව ලිපියක් ලිවීය. හඳූා කුමරිය තමාට ජාති ගොත්‍ර සම්පත් අතින් සමාන වූ ගිහි ජීවිතයක් ලබාවා. මම ගෙදරින් නික්ම පැවිදි වන්නෙමි. පසුව පසුතැවිලි නොවන්න. හඳූා කුමරියද තමාව අසවලාට දෙන්නේයැයි අසා ලිපියක් යවන්නෙමිසි රහසිගතව ලිපියක් ලිවීය. ආර්යපුත්‍රයා! ඔබට ජාතිගොත්‍ර සම්පත්වලින් සමාන කෙනෙක් ලැබේවා. මම ගෙදරින් නික්ම පැවිදි වන්නෙමි. පසුතැවිලි නොවන්න. මේ පණිවිඩ දෙකම අතරමගදී මුණගැසින. මේ කාගේ ලිපියද? පිප්පලි තරුණයා විසින් හඳූා වෙත යවන ලද්දයි. මේ කාගේ ලිපියද? එය හඳූා විසින් පිප්පලි මාණවකයාට යවන ලද එකකැයි කී කල්හි ඔවුන් දෙදෙනාගෙන්ම අසා 'දරුවන්ගේ කර්මය බලන්න' යැයි තලා වනයේ අතහැර දමා වෙනත් ලිපියක් ලියා ඔවුන්ට යැවූහ. කුමාරයාගේත් කුමරියගේත් ලියුම් සමානය. දෙදෙනාම ලෝකාස්වාදරනීය අකමැති නිසා අකමැත්තෙන්ම ඔවුන් දෙදෙනාගේ එකට විසීම විය. එදිනම පිප්පලි මාණවකයා එක් මල්දමක් ගෙනුවේය. හඳූාපි හද්දා නොමෝද එය සයනයෙහි මැද තැබුවාය.

සවස ආහාර ගැනීමෙන් පසුව දෙදෙනාම සයනයට නගිනු කැමැත්තාහු මාණවකයා දකුණුපසින් සයනයට නැංගේය. හද්දාව වම්පසින් සයනයට නැංගාය. ඔවුහු ඔවුනොවුන්ගේ ශරීර ස්පර්ශ වේය යන බියෙන් තිදි වරාගෙන රාත්‍රිය ගත්කරන්. දවල් කාලයෙහි සිනහ මාත්‍රාවකුදු නැත. ඔවුහු ලෝකාමිසයෙන් ඇත්ව යම්තාක් මවිපියන් ජීවත්ව සිටින්ද ඒ තාක් පවුල නොවීමසා ඔවුන් කාලක්‍රියා කළ කල්හි පවුලේ තොරතුරු සොයා බැලූහ. මාණවකයා සතු සම්පත් විශාලය. එක් දවසකට ඇඟ උලා ඉවත දමන රංසුණුම මගධ නැළියෙන් දොළොස් නැලියක් පමණ වටී. යන්ත්‍ර බැඳි මහා වැව් හැටකි. කර්මාන්ත දොළොස් යොදුනකි. අනුරාධපුරය තරම් දාසග්‍රාම දාහතරකි. හස්ති කණ්ඩායම් දාහතරකි. අශ්ව කණ්ඩායම් දාහතරකි. රථ කණ්ඩායම් දාහතරකි. ඔහු එක්දිනක් සරසන ලද අශ්වයකු

පිට නැගී මහාජනයා පිරිවරාගෙන වැඩමබිමට ගොස් කුඹුරේ කෙළවර සිටියේ නඟුල්වලින් බිඳුනු තැන්වලින් කපුටු ආදී පක්ෂීන් ගැඩවිල් ආදී ප්‍රාණීන් අල්ලාගෙන කනු දැක දරුවෙනි! මේ සත්තු කුමක් කන්නේදැයි ඇසිය. ස්වාමීනි! ගැලවිලුන්ය.

මොවුන් විසින් කරන ලද පාපය කාහටද? ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේටය. ඔහු සිතුවේය. ඉදින් මොවුන් කළ පාපය මට වන්නේ නම් අසුහන් කෝටියක් ධනය මට කුමක් කරයිද? යොදුන් දොළසක් කර්මාන්තපුරය කුමකටද? යන්ත්‍ර බැඳි වැව්, දාහතරක් දාසග්‍රමයන්ගෙන් ඇති ඵලය කුමක්ද? මේ සියල්ල හදදාය කාපිලානියා හදා කාපිලානියට පවරා නික්ම ගොස් පැවිදි වන්නෙමි යි හදදාකාපිලානියද ඒ මොහොතේම ඇතුල්ගෙයි තල කලගෙඩි තුනක් අතුරා මෙහෙකාරියන් පිරිවරාගෙන සිටින්නී තලවල සිටින ප්‍රාණීන්ව කපුටන් කනවා දැක මව්වරුනි! මොවුන් කන්නේ මොනවාදැයි ඇසිය. දේවියනි! සතුන්වය. පාපය වන්නේ කාටද? දේවියනි, ඔබවහන්සේට. ඇ සිතුවාය. මට සතර රියනක් වස්ත්‍රද නැලියක් පමණ බන්ද ලබන්නට වටනේය. ඉදින් වනාහි මොවුන් විසින් කරන ලද පාපය මට වන්නේද හවසහලියකින්වත් සසරින් හිස ඔසවන්නට නොහැකිය. ආර්යපුත්‍රයා පැමිණි විගස සියල්ල ඔහුට පවරා දී නික්ම ගොස් පැවිදි වන්නෙමි යි සිතීය. මාණවකයා පැමිණ ස්නානය කර ප්‍රාසාදයට නැග ඉතා වටිනා ආසනයෙහි වාසිවිය. ඉක්බිති ඔහුට සක්විති රජකුට යෝග්‍ය වන හෝජන සුදානම් කළහ. දෙදෙනම අනුභවකොට පිරිවර ජනයාව රහසිගතව පහසුතැනක සිටියහ. ඉක්බිති මාණවකයා හදාට මෙසේ කීය. හදදා! ඔබ මේ ගෙදරට එනවිට ඔබ කොපමණ ධනයක් රැගෙන ආවේද? ස්වාමීනි, පනස්පන්දහසක් ගැල් ස්වාමීනියි කීය. යම් මේ ගෙදර තිබෙන අසුහන් කෝටියක් ධනය වේද ඒ සියල්ලත්, යන්ත්‍ර බැඳි හැටක් වැව් ආදි සම්පත් වේද ඒ සියල්ලම ඔබට පවරා දෙමි. ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේ කොහි යන්නේද? මම පැවිදි වන්නෙමි. ස්වාමීනි, මමද ඔබවහන්සේ එනතෙක් බලා සිටියෙමි මමද පැවිදි වන්නෙමි යි කීවාය. ඔවුහු අපගේ ගිනිගන්නා වූ කොලඅතු පැලක් වැනි හවයන් තුනක් එළඹ සිටියේය. පැවිදි වන්නෙමි.

කඩයකින් කසටවන් පාට යොදන ලද වස්ත්‍රද මැටි පාත්‍රද ගෙන්වාගෙන ඔවුනොවුන් හිස මුඩුකරගෙන ලෝකයෙහි යම් ඒ රහතන් වහන්සේලා වෙක්ද අපගේ පැවිද්ද උන්වහන්සේලා වෙනුවෙන්යැයි පැවිදිව

පසුම්බිවල පාත්‍රා දමාගෙන උරෙහි එල්ලාගෙන ප්‍රාසාදයෙන් පහළට බැස්සාහ. ගෙයි දාස හෝ කම්කරුවන් හෝ කිසිවෙක් හඳුනාගත්තේ නැත. ඉක්බිති ඔවුහු බමුණුගමින් නික්ම දාසගමිනි දොරටුවෙන් යන්නවුන්ගේ ආකල්ප ස්වභාවයන් අනුව හඳුනා ගත්හ. ඔවුහු වැලපෙමින් පාලඟ වැටී ස්වාමීනි, ඇයි අප අනාථ කරන්නේයැයි ඇසූහ. සත්පුරුෂයෙනි, අපි මේ හවතුය ගිනිගන්නා පන්සලක් බඳුයැයි සිතා පැවිදි වූයෙමු. ඉදින් නුඹලාගෙන් එකිනෙකා වහල්බවෙන් නිදහස් කරන්නෙමි නම් වර්ෂ සියයක්වත් මදිය. නුඹලාම නුඹලාගේ හිස් සෝදා නිදහස් වූවන්ව ජීවත් වව් යැයි කියා ඔවුන් වැලපෙද්දීම ගියාහ.

තෙරුන් වහන්සේ ඉදිරියෙන් යන්නේ නැවතී බලන්නේ මෙසේ සිතීය. මේ මුළු දඹදිවම තරම් වටිනා වූ හඳූ කාපිලානී ය මා පසුපස එන්නීය. කෙනෙකුට මෙසේ සිතෙන්නට පුළුවන. මොවුහු පැවිදි වූවන් වෙන්ව සිටින්නට නොහැකි වෙත්. නුසුදුසු දෙයක් කරන්නේයැයි කෙනෙක් පාප සිතිවිල්ලෙන් සිත දූෂණය කරගෙන අපාය පෙරටුකොට ඇත්තේ වන්නේය. මැය හැර මා යායුතුයැයි සිතා ඔහු පෙරටුව යන්නේ දෙකට බෙදුනු පාරක් දැක එහි මත්තෙහි සිටියේය. හද්දා දේවියද අවුත් වැද සිටියාය. ඉක්බිති ඇයට මෙසේ කීය. හදාවනී, මෙබඳු වූ කාන්තාවක් මා පසුපස එනු දැක 'මොවුහු පැවිදිවී නමුත් වෙනම සිටින්නට අසමත් වෙත් යැයි සිතා අප කෙරෙහි දූෂිත වූ සිත් ඇති මහජනයා අපාය පෙරටුකොට සිටින්නේ වන්නේය.

මේ දෙකට බෙදුනු පාරේ ඔබ එක දිශාවකින් යන්න. මම අතින් පාරෙන් යමි. එසේය ස්වාමීනි. පැවිද්දන්ට ස්ත්‍රීන් නම් බාධාවක්ය. පැවිදි වී නමුත් වෙනම නොසිටිත් යැයි අපගේ දොස් දක්වත්. ඔබවහන්සේ එක් මගක යන්න. වෙන්වෙමු යැයි කියා තුන්වරක් පැදකුණු කොට සතර තැනක පසඟ පිහිටුවා වැද දෑත් එක්කොට, කල්ප ගතසහශ්‍රයක් ගමන් මගෙහි කරන ලද මිතුරුදම් ඇත්තේ අද ඒ මිතුරුකම බිඳෙන්නේ යැයි කියා ඔබවහන්සේ දකෂිණ ජාතිකයෙක් බැවින් දකුණු පැත්තට යන මාර්ගය සුදුසුය. කාන්තාවන් වන අපි වාම ජාතිකයෝ වෙමු. අපට වමෙහි පාර සුදුසුයැයි වැද මගට පිළිපන්නාහුය. ඔවුන් දෙදෙනා වෙන්වූ අවස්ථාවේදී මේ මහපොළව මට චක්‍රවාට සිනේරු පර්වතයන් දරාගෙන සිටින්නට හැකිවූවන් ඔබතුමන්ලාගෙ ගුණය දරන්නට නොහැක්කෙමි යි කියන්නාක් මෙන් හඬ නගමින් කම්පාවිය. අහස හෙතහඬ නගන්නාක්

මෙන් විය. සක්වලගල කම්පා විය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙළඵන විහාරයේ වැඩවසන්නේ පොළව කම්පාවන ශබ්දය අසා කුමක් නිසා මහපොළව කම්පා වන්නේදැයි ආචර්ජනා කර බලන්නේ පිපපඵ කරුණයාත් භද්දාව කාපිලානි භද්දා කාපිලානියත් මා උදෙසා අප්‍රමාණ වූ සම්පත් අතහැර දමා පැවිදි වූවාහුය. ඔවුන් දෙදෙනා වෙන්වූ අවස්ඵාවේදී දෙදෙනාගේ ගුණ බලයෙන් මේ භූමිකම්පාව සිදුවිය. මා විසින්ද මොවුන්ට සංග්‍රහ කළයුතු යැයි ගදකිලියෙන් නික්ම තමාම පාත්‍රාසිවුරු ගෙන අසුමහා ශ්‍රාවකයන් කාටවත් නොදන්වා තුන්ගව් මග පෙරගමන් කොට රාජගහසසව නාලන්දායව රජගහ නුවරට හා නාලන්දාවට අතරේ බහුපුත්තක නිග්‍රොධරුකඔවුලෙ බහුපුත්තක නම් වූ නිග්‍රොධ වෘක්‍ෂ මූලයෙහි පළඟක් බැද වැඩසිටියේය. වැඩසිටියේ වනාහි අන්‍ය පංශුකූලික හික්‍ෂුවක් මෙන් නොසිට බුදු වෙස් ගෙන අසුරියන් සන වූ බුද්ධ රශ්මීන් විහිදුවමින් වැඩසිටියේය. ඒ මොහොතේම, කොල කුඩයක්, රිය සකක්, කුටාගාරයක් ආදී ප්‍රමාණවලින් බුදුරැස් එහෙ මෙහෙ පතුරුවමින් දුවවමින් හිරු සඳු දහසක් පායන කාලයක් මෙන් කරමින් ඒ වන පියස ඒකාලෝක කළහ. දෙතිස්මහා පුරුෂ ලක්‍ෂණවල ශ්‍රියාවෙන් බබලන තරු කැලක් ඇති අහසක් මනාව පිපිගිය නෙලුම් ඇති ජලාශයක්, වනපියස බැබළුනේය. නිග්‍රොධ වෘක්‍ෂයාගේ කඳ සුදුපාටය. පත්‍ර නිල්වන්ය. ගෙඩි රතුපාටය. ඒ දිනයේ වනාහි ශාඛා සියයක් ඇති නිග්‍රොධ වෘක්‍ෂය රන්වන් පාට විය. මහා කසසපඤ්ඵරො මහාකාශ්‍යප තෙරුන් වහන්සේ 'මේ අපේ ශාස්තෘන් වහන්සේ විය යුතුයි. උන්වහන්සේ උදෙසා මම පැවිදි වූයේ වෙමි යි දුටුතැන් පටන් නැමි නැමි ගොස් තුන් තැනක සිට වැද ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස! මම ශ්‍රාවකයෙක් වෙමි. ස්වාමීනි! මම ශ්‍රාවකයෙක් වෙමි යි කීය. ඉක්බිති ඔහුට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ. කසසප! කාශ්‍යපය, ඉදින් ඔබ මේ මහපොළව ඔබට කීකරු කරවන්නේද එය දරන්නට නොහැක්කේය. තඵාගතයන් වහන්සේගේ මෙබඳු වූ මහත් ගුණය දන්නා වූ ඔබ විසින් කරන ලද අවනත බව මගේ රෝමයකුදු සොලවන්නට නොහැකි වෙයි. කසසප හිඳගන්න. ඔබට දායාද දෙන්නෙමි. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට අවවාද තුනකින් උපසම්පදාව දුන් සේක. දී බහුපුත්තක නිග්‍රොධ වෘක්‍ෂය සම්පයෙන් නික්ම තෙරුන් වහන්සේව ශිෂ්‍යයකු කර මගට පිලිපන්නේය. බුදුන්ගේ ශ්‍රී ශරීරය දෙතිස්මහා පුරුෂ ලක්‍ෂණවලින් විසිතුරුය. මහා කසසපඤ්ඵරසස මහාකාශ්‍යප තෙරුන්ගේ ශරීරය මහාපුරුෂ ලක්‍ෂණ සතකින් යුක්තය. උන්වහන්සේ රන්වන් මහා නැවකට පසුපසින් බදින ලද්දාක් මෙන් බුදුන් පසුපස ගමන් කළේය.

ශාස්තෘෂ්‍යන් වහන්සේ විකදුරක් මග ගොස් මාර්ගයෙන් ඉවත්ව වෙනත් වෘක්‍ෂ මූලයක වැඩසිටින ආකාරයක් දැක්වීය. ශාස්තෘෂ්‍යන් වහන්සේ වැඩසිටිනු කැමැති බව දැනගෙන තමන් පෙරවාගෙන සිටිය පටපිලියෙන් කළ සඟල සිවුර හතරට නමා බුදුන්ට වැඩසිටින්නට දැක්වීය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එහි වැඩසිට අතින් සිවුර පිරිමදින්නේ කාශ්‍යප! මේ පටවස්ත්‍රය ඉතා මෘදුයැයි වදාළහ. තෙරුන්වහන්සේ මෙසේ සිතීය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මගේ සඟල සිවුරෙහි මෘදුබව ගැන කියයි. එය පොරවා ගන්නට කැමැති වන්නේ යැයි දැනගෙන ස්වාමීනි! සඟල සිවුර පොරවන සේක්වායි කීය. ඔබ කුමක් පොරවන්නේද? කාශ්‍යප, ඔබවහන්සේ පොරවා සිටින සිවුර ලැබේනම් එය පොරවමි ස්වාමීනි යැයි කීය. ඔබ මේ පාවිච්චි කර දිරාගිය පාංශුකුල වස්ත්‍රය කෙසේ පාවිච්චි කරන්නෙහිද? මා විසින් වනාහි මේ පංශුකුල වස්ත්‍රය ලබාගත් දවසෙහි ජලය අවසන්කොට ඇති මහපොළව කම්පා විය.

මේ බුදුවරයන් විසින් පාවිච්චි කර දිරාපත් වූ විවරය වනාහි අඩු ගුණ ඇත්තකු විසින් දැරීමට නුපුළුවන. මෙය වනාහි ප්‍රතිපත්ති පූරණයට දක්ෂ වූ පාංශුකුලික හික්‍ෂුවක විසින් ගැනීමට වටියැයි කියා තෙරුන් සමග සිවුර හුවමාරු කරගත්තේය. මෙසේ වනාහි විවර හුවමාරුව කොට තෙරුන් පොරවාගෙන සිටිය සිවුර භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙරවූ සේක. බුදුන්ගේ සිවුර තෙරුන් වහන්සේ විසින් පොරවන ලදී. ඒ අවස්ථාවේදී සිත්පිත් නැති මේ මහපොළව ස්වාමීනි! දුෂ්කර දෙයක් කරන ලදී. පෙර තමා විසින් පෙරවූ සිවුර ශ්‍රාවක නමකට දුන් බවක්නම් නැත. මම ඔබවහන්සේගේ ගුණය දරන්නට නොහැක්කෙමි යි කියන්නාක් මෙන් ජලය අවසන් කර ඇති මහපොළව කම්පා විය. තෙරුන්වහන්සේද මා විසින් බුදුන් පරිහරණය කළ සිවුර ලද්දේය. මා විසින් මීට වඩා තවත් කළයුතු දෙයක් ඇත්තේදැයි උඩගු නොවී බුදුන් සමීපයෙහි තෙළෙස් ධූතාංග සමාදන් වී දින හතක් පෘථුජ්ජනයක් විය. අටවැනි දිනයෙහි පටිසම්භිදා සහිත රහත් බවට පත්විය. අපදානයෙහි මෙසේ කියන ලදී.

තාදි ගුණ ඇති ලොවට ප්‍රධාන වූ පදුමුත්තර නම් වූ ලෝකනාථයන් වහන්සේ පිරිනිවන්පෑ කල්හි පූජාවන් කරත්.

ජනතාව ප්‍රීති ප්‍රමෝදයට සතුටට පත්වූහ. ඔවුන් සංවේගයට පත්වන කල්හි මට ප්‍රීතියක් පහළ විය.

ඤාති මිත්‍රයන් කැඳවා මෙසේ කීවෙමි. මහාචරියන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ සේක. අපි පූජා පවත්වමු.

යහපතැයි මට පිළිතුරු දී මට තවත් බොහෝකොට සතුට ඇති කළහ. ලෝකනාථ වූ බුදුන් වෙනෙහි පින් රැස් කරමු.

මනාව කරන ලද බඹ සියයක් උඩට නැගුනු ඇඟෑ ඇති බඹ එකහමාරක් පැතිරී ඇති විමානයක් අහසෙහි මතු විය.

එහි තල්පෙළින් විසිතුරු වූ පන්සලක් කරවා තම සිත පහදවා උතුම් වූ වෛතාසය පූජා කළෙමු.

ගිනි කන්දක් මෙන් දිලිසුනේය. සල්ලුකක් මෙන් මලින් පිරිණ. අහසේ දේදුන්තක් මෙන් සතර දිශාවට බබලයි.

මම එහි සිත පහදවාගෙන බොහෝ පිංකම්කෙට පෙර කළ පුණ්‍ය කර්මය සිහිපත්කොට දෙවිලොව උපන්නෙමි.

යොදන ලද අශ්වයන් දහසක් විසින් අදිනු ලබන දිව්‍යමය යානාවකට නැගී සිටි මාගේ භවනය සත්මහලක්ව පැන නැංගේය.

එහි කුටාගාර දහසකි. ඒවා සියල්ල ස්වර්ණමය විය. ස්වකීය තේජසින් භාත්පස දස දිසාවන් බබලවමින් බැබලෙන්.

එකල්හි අනිකුත් කුටාගාරයන්ද ලේ පැහැයෙන් බබලන්නේ භාත්පස සතර දිශාවන් ආලෝකයෙන් බබලයි.

පුණ්‍යකර්මයේ බලයෙන් පහළ වූ මනාව නිර්මාණය වූ මාණිකාමය කුළුගෙවල් භාත්පස දශදිසාවන් බබලවයි.

බබලන්නා වූ ඒවායේ දීප්තිය විශාල විය. සියළු දෙවියන් පරදවා සිටිමි. මේ පුණ්‍යකර්මයේ එලයයි.

කල්ප හැටදහසක් උබ්බිද නම් වූ කෂියයා වීමි. පෘථිවියෙහි සතර දිග්භාගය මම වසඟයට පත්කර ගත්තෙමි.

මම එහිම හදුක කල්පයෙහි නිස්චතාවක් සිටියෙමි. මහා බලසම්පන්න සක්විතිව ස්වකීය කර්මයෙන් තෘප්තිමත් වූයෙමි වෙමි.

සප්ත රත්නයන්ගෙන් යුක්ත සිව්මහා දිවයින්හි නායකයා වෙමි. එහිද මාගේ භවනය දේදුන්නක් මෙන් පැනනැංගේය.

දිගින් විසිහතරක් වූ පළලින් දොළසක් වූ දැඩි ප්‍රාකාරවලින් යුක්ත වූ රමමක නම් වූ නගරය.

දිගින් පන්සියයක්ද පළලින් එයින් අඩක්ද වූ ජනයාගෙන් ආකීර්ණ වූ එම පුරය දෙව්ලොව මෙන් විය.

යම්සේ ඉඳිකටු පෙට්ටියක ඉඳිකටු විසිපහක් දමන ලද්දේ ද ඒවා එකිනෙක ගැටෙත්. අලංකාර වූයේ වෙයි.

එපරිද්දෙන් මගේ නගරය ඇත්, අස් හා රථවලින්ද මනුෂ්‍යයන්ගෙන්ද මේ උතුම් රමමක නගරය හැමකල්හි ආකීර්ණ වූයේ වෙයි.

එහි කාබී සිට නැවතද දෙව්ලොව ගියෙමි. මගේ අන්තිම භවයේ මේ කුලසම්පදාව ලැබින.

උතුම් බ්‍රාහ්මණ වංශයක උපත ලද්දෙමි මහාරතන සමුහයක් ඇති අසුකෝටියක් රන්ද අතහැර දමා පැවිදි වූයෙමි. මා විසින් කෙලෙස් නසන ලදී. බුද්ධ අවවාදය කරන ලදී.

ඉක්බිති ශාස්තෘන් වහන්සේ ඔහුට කාශ්‍යප තෙමේ මහණෙනි!

වන්ද්‍රයෙක් හා සමානව කුලයන් වෙත පැමිණේ. සීත, කය නොඇලී, නිරන්තරයෙන් අලුත්ය. කුලයන්හි නොඇලුනේයි. මේ ආදී ලෙස ප්‍රශංසා කොට පසුව ආර්ය සංඝයා මැද වැඩසිටියේ මහණෙනි! මාගේ ශ්‍රාවකයන් අතර මේ කාශ්‍යප තෙරුන් ධූතංගධාරීන් අතරෙන් අග්‍රස්ථානයේ තැබිය.

උන්වහන්සේ විචේකයෙහි ඇලීම ප්‍රශංසා කිරීම් වශයෙන් හිඤ්ඤාට අවවාද දෙමින් තමාගේ ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශ කරමින්.

පිරිස් පිරිවරාගෙන නොහැසිරෙන්නේය. කුමක් නිසාද? නොයෙක් අදහස් ඇති ජනයා හා එක්වීම දුකකි. එහි සමාධියක් ලැබිය නොහැක. මේ තත්වය දැන සමූහය රූපී නොකරමි.

මේ සසුනෙහි පැවිදි වූවෝ ඒ ඒ කුල හා මිත්‍රවී ඔවුන් වෙත නොයන්නේය. එසේ කරන්නහුගේ හිත විපරිත වන අතර උපචාර සමාධි මාත්‍රයක්වත් ලැබිය නොහැක. කුලයන් වෙත යාමෙහි උත්සුක වූ තැනැත්තේ රසයෙහි ගිජු වූයේ තමාගේ මාර්ගවල ලැබීම ආදී සැපයන් අත්හරියි.

පර්වත සේනාසනයෙන් බැස පිණ්ඩපාතය සඳහා නගරයට පිවිසියේය. ආහාර ගනිමින් සිටි කුෂ්ට රෝගියකුට මනාව උවටැන් කළෙමි.

හෙතෙම කුෂ්ට සහිත අතින් බත්පිඩක් පිළිගැන්වීය. බත්පිඩ පිළිගන්වද්දී ඔහුගේ ඇඟිල්ලක්ද ගැලවී වැටින.

ගෙයි මුල්ලක සිට ඒ බත්පිඩ අනුභව කළෙමි. අනුභව කරනවිට හෝ අනුභව කළවිට හෝ මට පිළිකුලක් ඇතිවූයේ නැත.

ගෙවල් ලග සිටගෙන සිට ලබන පිණ්ඩපාතයන් ගොමුත්‍ර ආදී ඖෂධන් ගස්මුල් සේනාසනයන් පංශුකුල විවරයන් යන මේවා ඒ පුද්ගලයා පරිභෝග කරයි. මේ ලක්ෂණ ඇති පුද්ගලයා සිව්දිගටම යෝග්‍ය වූවෙක් වන්නේය.

මෙහි මහලු වයසෙහි සිටින සමහර කෙනෙක් පර්වත මුදුනට නැගීමේදී වෙහෙසට පත්වෙත්. නමුත් ජරාජීර්ණ කාලයෙහිත් කාශ්‍යපයන් වහන්සේ බුද්ධදායද ඇත්තේ මහා සිහියෙන් යුක්ත වූයේ සිත්වේදනා ආදියක් නොමැතිව මේ ශරීර වෙහෙස භය ආදිය සෘද්ධි බලයෙන් නැතිකරන ලද්දේ පර්වතයට නගියි.

පිණ්ඩපාතයෙන් වැලකුණු කාශ්‍යපයන් වහන්සේ පර්වතයට නැග උපාදාන රහිතව පහවූ භයභේරව ඇත්තේ ධ්‍යාන වඩයි.

කාශ්‍යපයන් වහන්සේ පිණ්ඩපාතයෙන් වැලකී පර්වතයට නැගී මිනිසුන් රාගාදියෙන් දැවෙන කල්හි එයින් නිවුනේ ධ්‍යාන වඩයි.

පිණ්ඩපාතයෙන් වැලකී කාශ්‍යප තෙම පර්වතයට නැගී උපාදාන රහිතව කරන ලද කටයුතු ඇත්තේ ආශ්‍රව රහිත වූයේ ධ්‍යාන වඩයි.

වරුණ ගස්පෙළින් ගැවසීගත්තා වූ භූමිභාගය ඉතා රමණීයයි. ඇතුන්ගේ නාදයෙන් නිතර නාදවත් වූ ඒ පර්වතයේ නිතර මා සතුටු කරත්.

නිල්වන් වූ පිරිසිදු ජලධාරාවන් සීතලය. ඉදුගොව්වන් ගැවසී ගත්තා වූ ඒ පර්වතයේ මා සතුටු කරත්.

නිල්වැහි කුළු බඳු වූ කුටාගාරවලට සමාන වූ ඇතුන්ගේ නාදයෙන් රමය වූ ඒ පර්වතයේ මා සතුටු කරත්.

වර්ෂාවෙන් අති පවිත්‍ර වූ රමණීය වැලිතලා ඇති ඍෂිවරයන් විසින් සෙවිනා ඒ පර්වත මොනරුන්ගේ නාදයෙන් නාදවත් වූයේ මා නිතර සතුටු කරයි.

ධ්‍යාන කරනු කැමැති බහා තැබූ කෙලෙස් ඇති සතිමන් වූ මට ඉතා සුදුසුය. නිර්වාණ අර්ථය කැමැති මට යෝග්‍යයි. බහා තැබූ කෙලෙස් ඇති හික්කුචට යෝග්‍යයි.

පහසුවෙන් සිටිනු කැමැති බහා තැබූ කෙලෙස් ඇති හික්කුචට යෝග්‍යයි. තාදී ගුණ ඇති යෝග කැමැති මාහට ඉත යෝග්‍යයයි.

උම්මා මල්වලට (කද නිල්පාට) සමාන වූ වැසිවලා ආදියෙන් නොවැසුනු අහස ඇති නොයෙක් නොයෙක් පක්ෂීන්ගෙන් ගැවසීගත් ඒ පර්වත මා සතුටු කරයි.

මනාව ධර්මය දකින්නා වූ එකඟ වූ සිත් ඇති මා හට එබඳු වූ රතියක් පංචාංගික තුර්යයෙහි නැත.

බොහෝ කටයුතු නොකරන්නේය. කලාණමිත්‍ර නොවූ ජනයා අත්හරින්නේය. සිව්පසය සඳහා උනන්දු නොවන්නේය. යමෙක් සැප ගෙනදෙන සිව්පසයෙහි උනන්දු වූයේද ගිජුවූයේද ඔහු නිර්වාණ අර්ථය නැතිකර ගනී.

බොහෝකොට වැඩ නොකරන්නේය. තමාට අර්ථයක් සිදුනොකරන මෙය අත්හරින්නේය. ඔහුගේ සිරුර ක්ලාන්ත වෙයි. පීඩාවට පත්වෙයි. දුකට පත් ඔහු සමථයක් වින්දනය නොකරයි.

ධර්මය සජ්ඣායනා කිරීමෙන් පමණක් තමාටද එහි අර්ථයක් නොවැටහේ. තද වූ උගුරක් ඇතිව හැසිරෙයි. තමා ශ්‍රේෂ්ඨ යැයි හඟියි.

බාලයා අසමාන තැනැත්තාව තමාට සමාන කර බලයි. පණ්ඩිතයෝ මානයෙන් තද වූ මනසක් ඇති එබඳු මනුෂ්‍යයාව නොපසසත්.

යම්කෙනෙක් මම සමාන වෙමි. මට සමාන නොවෙමි. හීනවෙමි යන කවර හෝ මානයකින් යුක්ත වූයේ නොවෙයි.

තාදී ගුණ ඇති සීලයෙහි මනාව හැසුරුණු ඥාණවන්ත වූ චිත්ත සමාධියෙන් යුක්ත වූ ඔහුව පණ්ඩිතයෝ පසසත්.

යමෙක් සබ්‍රහ්මචාරීන් අතරෙහි ගෞරවයක් නොලබයිද ඔහු අහසට පොළව මෙන් සද්ධර්මයෙන් ඇත්වූයේ වෙයි.

යමෙක්හට හැමකල්හි මනාව හිරිඔතප් දෙක පිහිටා තිබේද බ්‍රහ්මචරියාවේ වඩන ලද චීර්ය ඇති ඔවුන්ට පුනර්භවයක් නැත.

උඩඟු, වපල හික්‍රව පංශුකුල චීවරය පොරවාගෙන සිටියත් සිංහ හම පොරවාගත් වඳුරා මෙන් එයට සුදුසු නොවෙයි.

උඩඟු නොවූ වපල නැති නිපක ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ මනාව සංවර වූ ඉඤ්ජියෙන් ඇති තැනැත්තා පංශුකුල චීවරයෙන් බබලයි. ගිරිකඳුරෙහි සිංහයෙක් මෙනි.

මේ බොහෝ වූ දෙව්වරු සෘද්ධිමත්ය. යසස්වන්තය. දසදහසක් මේ දෙව්වරු බ්‍රහ්මකායිකයෝ වෙත්.

සමාධිගත සිත් ඇති ධ්‍යානවන්ත වූ චීර වූ ධර්මසේනාපති වූ සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේට හිසෙහි දැන් තබා නමස්කාර කරත්.

පුරිසෝත්තමය, ඔබවහන්සේට නමස්කාර වේවා. පුරිසාජකුඤ්ඤ උතුමාණෙනි! ඔබවහන්සේට නමස්කාර වේවා. ඔබවහන්සේ කුමක් අරමුණු කරගෙන ධ්‍යාන වඩන්නේදැයි අපි නොදනිමු.

බුදුවරයන්ගේ චතුරාර්ය සත්‍යය ඉතා ගැඹුරුය. අපට ගොදුරු නොවේ. ඉතා සියුම් දෙය පවා වටහා ගැනීමට යෝග්‍ය බුද්ධියක් ඇති මෙහි රැස්වූ අපි එය නොදනිමු.

පූජාවට යෝග්‍ය වූ එසේ දෙවියන් විසින් පූජා ලත් සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේව දැක කප්පිත හට මෙසේ සිතින.

යම්හෙයකින් බුදුන්වහන්සේ විසින් බුද්ධ ශාසන ක්‍ෂේත්‍රයෙහි මම ධුතංගධරයන්ගෙන් අග්‍රස්ථානයෙහි තබන ලද්දේ වෙමි. මට සමාන කෙනෙක් නැත.

මා විසින් බුදුන්වහන්සේව ඇසුරු කළෙමි. බුද්ධ අවවාදය කළෙමි. මහත්වූ බර බිම තබන ලදී. නැවත හවයක් නැත.

වීචරයෙහිත් සයනයෙහිත් හෝජනයෙහිත් නොඇලෙයි. ගෞතමයන් වහන්සේ ප්‍රමාණ කළ නොහැකි ගුණ ඇත්තේය. තෙලුම්මල ජලයේ ස්පර්ශ නොවී පිරිසිදුව තිබෙන්නාක් මෙන් හවයෙහි නොඇලුනේ එයින් නික්ම සිටියේ වෙයි.

සතිපට්ඨාන නමැති ශ්‍රීවය, ශ්‍රද්ධා නමැති අත්, ප්‍රඥාව නමැති හිස ඇති මහාමුනින්ද්‍රයන් වහන්සේ මහාප්‍රාඥ වූයේ නිවීමට පත්ව හැමවිට වැඩසිටී.

යන ගාථා ප්‍රකාශ කළේය.

මෙහි මුල් ගාථා තුන ගණයා කෙරෙහිත් කුලයන් කෙරෙහිත් ඇලුනු හික්කුන් දැක අවවාද කිරීම් වශයෙන් ප්‍රකාශ කරන ලදී. එහි න ගණෙන පුරකබතො වරෙ යනු හික්කු සමූහයා පිරිවරාගෙන ඇවිදින්නේ නැත. හැසිරෙන්නේ නැත. කුමක් හෙයින්ද? විමනො හොති සමාධි දුලලහො යනු පිරිසක් පරිහරණය කිරීමෙන් දුකට පත්වීම වියවුල් වූ සිත් ඇතිවීම හා සමාධියක් ලැබීම දුර්ලභයි. ඒ අයට උපදේශයෙන් උපකාරයක් කරන්නේ, ඉහත දැක්වූ දුශ්ප්‍රතිපත්තියෙන් විකල් වූ මනසක් විකාරයට පත් සිතක් ඇත්තේ වෙයි. එබඳු පිරිස් සංසර්ගයෙන් සිතේ ඒකාග්‍රතාවයක් නොලබන්නහුට සමාධියක් ලබාගැනීම දුර්ලභ වූවකි. එබඳු ස්වරූප ඇත්තහුට උපචාර සමාධියකුදු ලබාගත නොහැක. ඉතිරිය කියන ලදී. නානාජනසංගහො යනු නොයෙක් අදහස් ඇති නොයෙක් රුවිකම් ඇති ජනයාට කැවිලි පෙවිලි ආදියෙන් සංග්‍රහ කිරීම, දුකෙබා යනු අපහසුයි. දුෂ්කරයි. ඉතිදිසවාන යනු මෙසේ පිරිස් හා එක්වීමෙන් බොහෝ ආදීනව දැක නුවණැසින් බලා. ගණං සමූහවාසය. නරොවයෙ කැමැති නොවන්නේය. රුවි නොකරන්නේය. නකුලානි උපබ්බජෙමුනි මේ සසුනෙහි පැවිදි වූ ක්‍ෂත්‍රිය ආදී කුල සමග මිත්‍රවී ඒ කුලයන් වෙත නොයන්නේය. කුමක් නිසාද? විමනොහොති සමාධි දුලලහො සො උසසුකෙකා යනු කුලයන් වෙත යාමෙහි උනන්දුව ඇති. කුලගෙවල්වලදී ලැබිය යුතු මිහිරි රසයන්හි අනුභවයා හිපුබවට පත්වූයේ එහිදී එළඹී කටයුතු කාර්යයන්හි තමාම යෙදීමට පත්වූ අත්ව රිඤ්චනී යො සුඛාවහො යනු යමෙක් තමාගේ මාර්ගඵල නිර්වාණ සැප ගෙනදෙන්නා වූ ඒ සීල විශුද්ධිය ආදී වූ අර්ථය (යහපත) නැතිකර ගනී. අත්හරියි. එහි නොයෙදෙන්නේය යන අර්ථයි. තුන්වන ගාථාව පහත දැක්වූ අරුත් ඇත්තේමය. සෙනසනමහාඔරුයා යනාදී මුල් ගාථා සතර, ප්‍රත්‍යයන්හි තමාගේ සතුට දැක්වීම් වශයෙන් 'හික්කුවක් විසින් වනාහි මෙසේ පිළිපැදිය යුතුයි' ආදී ලෙස හික්කුන්ට අවවාද වශයෙන් කියන ලදී. එහි සෙනාසන මහා ඔරුයහ පර්වත සේනාසනයෙන් යැයි කියන ලදී. සකකවචං තං උපධංගිං යනු ඒ කුෂ්ට සෑදුනු පුද්ගලයාට විශාල වූ සම්පතක් ලබාදෙනු කැමැත්තෙන් හික්කාව බලාපොරොත්තුව ප්‍රණීත හික්කාවක් දෙන දායක කුලයකට මහේශාකාස පුද්ගලයකු මෙන් ඔහු වෙතට ආදරයෙන් ගොස් සිටියෙමි. පකෙකන යනු ඇටවල සෑදුනු කුෂ්ට රෝගයක් බැවින් (ලාදුරු) හටගත්තා වූ කුෂ්ට ඇත්තේ අංගුලිපෙඤ්ඤාභවං යනු මෙහි පාත්‍රයෙහි ඔහුගේ ඇඟිල්ල ගැලවී ආහර සමග වැටෙයි යන අර්ථයි. කුඩාමූලං නිසසාය ඒ පුරුෂයාට සිතේ ප්‍රසාදයක් ඇතිකිරීම සඳහා එබඳු වූ ගෙයි

බිත්තිය ලඟ වාඩිවී ආලොපං නං අභුඤ්ඤිසං අනුභව කළෙමි. තෙරුන් වහන්සේගේ මේ ප්‍රතිපත්තිය වනාහි ශික්‍ෂාපදයන් නොපැනවූ කල්හි යයි දකුණුකුසි. පිළිකුල් සහගත දෙයෙහි පිළිකුලක් නැත්තාක් මෙන් ආර්ය සෘද්ධියෙන් පවිත්‍රත්වයක් ඇතිවූ බැවින් වමනය කිරීමට තරම් පිළිකුලක් ඇති නොවීය. පෘථග්ජනයාට වනාහි එබඳු ආහාරයක් අනුභව කරන්නහුට බඩවැල් පිටතට නික්මෙන්නේය. ඒ නිසා කිය 'අනුභව කරන කල්හි හෝ අනුභව කළ පසු මට පිළිකුලක් ඇතිවූයේ නැත' කියා. උතතිට්ඨපිණේධා යනු අනුන්ගේ ගෙදොර ලඟ සිටගෙන ගතයුතු පිණේධිපාතයයි. දෙකකුලේ බලයෙන් ගෙයක් පාසා ගොස් ලබන මිශ්‍ර ආහාරය යන අර්ථයි. පූතිමුතතං යනු ගොමුත්‍ර හා එක්කල නෙල්ලි ආදියයි. යසෙසතෙ අභිසම්භන්ධා යනු යම් හික්කුවක් මේ ගෙයක් පාසා හිටගෙන සිට ලබන පිණේධිපාතය ආදී සිව්පසය සතුවූ සිතින් පරිභෝග කරයි. සවේවාතුද්දිසො නරො යනු යම් පුද්ගලයෙක් නිත්‍ය වශයෙන්ම සතර දිශාවට යෝග්‍ය එනම් පෙරදිග ආදී සිව්දිශාවටම යෝග්‍ය කෙනෙක් වන්නේය. කිසිතැනක ගැටීමක් නැතිව ඕනෑම දිශාවක වාසය කරන්නට හැකිය යන අර්ථයි. ඉක්බිති තෙරුන් වහන්සේ කමාගේ මහඵ කාලයෙහි මනුෂ්‍යයන් විසින් ස්වාමීනි! ඔබවහන්සේ මෙබඳු වූ දිරාපත් වූ තත්වයක සිටියදී දවස ගානේ කෙසේනම් මේ පර්වතයට නගින්නේද යැයි කියන ලද කල්හි 'යත් එකේ' යනාදී ගාථා සතර ප්‍රකාශ කරන ලදී. එහි යත් යනු යම් ඒ ජීවිතයේ පස්විච්චයෙහි එකෙ යනු ඇතැමෙක් විභඤ්ඤති යනු සිරුර වෙහෙසීමෙන් ඇතිවන සිතේ කලකිරීමට පත්වෙත්. සිලුවවයං යනු පර්වතය. තත් යනු ඒ ජරාජීර්ණ කාලයෙහි සම්පජානොපටිසසනො යනු මෙයින් සිතෙහි කණගාටුදායක තත්වයක් නැති බව දක්වයි. ඉද්ධිබලෙනුපත්ඥධා මෙයින් ශරීරයේ බේදදායක බව නැතිකමින්, භයට හේතුවන කෙලෙස් නැතිකළ බැවින් පහිනභයභෙරවො ඩයාමානෙසු යනු රාග ගින්න ආදියෙන් එකොළොස් ගින්නකින් සත්ත්වයන් දැවෙන කල්හි, කිලිටි බව වැළපීම නැතිකමෙන් නිබ්බූතො නිවුනේ, සිහිල් වූයේ නැවත මිනිසුන් විසින් ස්වාමීනි! වයසට පත්කල්හිද අරණ්‍යයෙහි පර්වතයෙහි වසන්නේ කිම? මේ වෙළඳන ආදී විහාර මනහර නොවන්නේද? මෙසේ කී කල්හි අරණ්‍ය පර්වත ආදිය පමණක් මට ප්‍රියයි යනුවෙන් දක්වමින් 'කරෙරිමාලා' ආදී ගාථා දොළසක් කිය. එහි කරෙරිමාලාවිතතා යනු 'වරුණ' ගස්පෙළින් යුක්ත වූ. කාලවර්ණ මල් ඉසුරුණු යනුවෙන්ද කියත්. කුඤ්ජරාභිරුදා යනු ප්‍රතිසෝෂා එක්වීමෙන් ගොදුරු සොයන හස්තීන්ගේ නාදයන්ගෙන් පැතිරී ගිය. අභිවුට්ඨා මහා

වර්ෂාවෙන් අතිශයින් පිරිසිදු වූ, රමමතලා යනු එයින්ම කිලිටි, දියසෙවෙල් කොල ආදිය ඉවත්ව යාමෙන් රමණීය වූ වැලිතලා ඇති, නගා යනු වෙන පැත්තකට නොයන්නේනුයි 'නගා' නමින්ද ශෛලමය ස්වභාවයෙන් 'සෙල' යනුවෙන් ලබන ලද නමින්ද යුත් පර්වත. අඛණ්ඩතා සිබිහි යනු මධුර ස්වරයෙන් නාදකරන මොනරුන්ගෙන් අලං යනු සුදුසුය. යෝග්‍යයයි. කඩායිතුකාමසස අත්කාමසස ආදියෙහිද මේ ක්‍රමයම යොදාගත යුතුයි. හිකඳුනො බිදිහිය කෙලෙස් ඇති හිකුඳුවගේ මෙ යනු සම්බන්ධයයි. උමමා පුපෙන්න සමානා යනු තද නිල්පාටට සමාන බැවින් උමමා නම් වූ මල්වලට සමාන වූ ගගනාවඛණ්ඩතා එයින්ම සරත් කාලයේ අහස වළාවක් මෙන්, කළුපාට මේසයෙන් වැසුනා වූ නීල වර්ණයෙන් යුත් යන අර්ථයි. අනාකිණණා යනු නොවැසුනු, බාධා නොවූ පඤ්චංගිකෙන යනු ආතත ආදී අංග පසකින් යුත් තුර්යයෙන් පිරිවරන්නහුට එසේද නොවන්නේය. යම්සේ යම්බඳු එකඟ වූ සිත් ඇති සමාහිත සිත් ඇති රූපාරූපා ධර්මයන් අනිත්‍යාදී වශයෙන් විදර්ශනා වඩන්නහුට රතියක් ඇති නොවේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මෙසේ වදාරා ඇත.

යම්හෙයකින් ස්කන්ධයන්ගේ හටගැනීම හා විනාශය විමසා බලයිද එය දැනගත්තහු විසින් අමෘතමය වූ ප්‍රීතියක්, සතුටක් ඔහු ලබයි.

'කම්මං බහුකං' ආදී ගාථා දෙක වැඩ කරන්නවුන්ගේ ප්‍රත්‍යයන් පිළිබඳ ගිජුබවට පත් හිකුඳුන්ට අවවාද වශයෙන් කියන ලදී. එහි කම්මං බහුකං නකාරයෙ යනු වැඩෙහි ඇලී සිටිමින් බොහෝ වූ වැඩ නොකරන්නේය. අධිෂ්ඨාන නොකරන්නේය.

කැඩුනු බිඳුනු තැන් ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම වනාහි ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් අනුදන්තා ලදී. පරිච්ඡේදයා විනං යනු කලාණමිතු නොවූ ජනයා අත්හළ යුතුය. න උයාමෙහි ප්‍රත්‍යයන් උපදවා ගැනීම, සමූහය රැස් කිරීම ආදී වශයෙන් උත්සාහ නොකරන්නේය. අනතත නෙයාමෙතං මෙය අළුත් වැඩ අධිෂ්ඨාන කිරීම ආදී ලෙස තමන්ට යහපතක් ගෙන දෙන්නේ නැත යන අර්ථයි. එහිදී කරුණු දක්වා ඇත. වෙහෙසට පත්වෙයි. සිරුර ක්ලාන්ත වෙයි. අළුත් වැඩවල නිරත වූවහුගේ ඒ ඒ තැන්වල හැසිරෙන්නහුගේ කයට සැපක් ආදිය නොලැබීමෙන් පීඩාවට පත්වූයේ වෙයි. කිලමති ක්ලාන්ත බවට පත්වෙයි. දුකට පත්වෙයි. එකී සිරුර ක්ලාන්ත වීමෙන් දුකබිකො දුකට පත්වූයේ, මූලධාතුන් පිළිබඳ

නිරවුල් කිරීම, ආත්මයට අයත්බව තීරණය කිරීම ආදී ක්‍රියාවන් නොමැතිකමින් සො ඒ පුද්ගලයා සමථං නවිඤ්ඤා සිතෙහි එකගතාවක් නොලබයි. ඔට්ඨපහනට මනෙතන ආදී ගාථා දෙක ශ්‍රැතිය උතුම් ලෙස සලකන පණ්ඩිතමානී පුද්ගලයාට ගර්හා වශයෙන්ද ඊට අනතුරුව ගාථා දෙකක් පණ්ඩිතයාට ප්‍රශංසා වශයෙනුත් කියන ලදී. එහි ඔට්ඨපහනටමනෙතන යනු සප්කධායනා කිරීම් වශයෙන් තොල් පෙරළීම් පමණකින් බුද්ධ වචය සප්කධායනා කිරීම් පමණකින් යන අර්ථයි. අනන්‍යානමපි නපසසති අනර්ථය දැනගැනීමෙන් තමන්ගේ ප්‍රත්‍යක්ෂ වූ යහපත් අර්ථය නොදනී. තමන්ගේ ප්‍රමාණය තේරුම් නොගනී යන අර්ථයි. පඤ්ඤාවේ වර්තී යනු මම බහුශ්‍රැතයෙක්මි. සිහි ඇත්තෙක්මි. නුවණ ඇත්තෙක්මි. මට සමාන වෙන කෙනෙක් නැතැයි මානසෙන් තද වී ගරුකළ යුත්තන්ට පවා යටහත් පහත් බවක් නොපෙන්වා යකඩ පොල්ලක් ගිල්ලකු මෙන් තද වූ ශ්‍රීවය ඇතිව හැසිරෙයි. අභංසෙයො මඤ්ඤාති මමම සමානාය. උතුම් වෙමි යනුවෙන් හඟියි. අසෙයො සෙයා සමානං බාලො මඤ්ඤාති අනන්‍යානං යනු සමාන නොවූයේ හීන වූයේ සමාන වූයේ අන්‍ය වූ සමාන වූ උත්තම වූ අයකු සමානකොට තථා බාල, මන්දබුද්ධික බාල භාවයෙන් හඟියි. නතං විඤ්ඤා පසංසතති එබඳු වූ බාලයා තදින් ගන්නා ලද සිත් ඇති බැවින් පණ්ඩිතයෝ ප්‍රශංසා නොකරත්. පතනදධමානසං සිතෙහි දරදඩු ගතිය. නරං පුද්ගලයාව ඤාණවත්ත පණ්ඩිත ජනයෝ ප්‍රශංසා නොකරත්. ගර්හා කරත්මැයි. සෙයොහමසමී යනු යම් ඒ පණ්ඩිතයෙක් මට සමාන වන්නේයැයි හෝ හීන හෝ සදිස යන මාන වශයෙන් නාහං සෙයොති වා මා සමාන නැත. හෝ කිසියම් මානසක් ප්‍රකාශ නොකරන්නේ. විධාසු නවවැදැරුම් මානසේ කවර හෝ අංගයකින් නවීකමපති පඤ්ඤාවනං යනු අග්‍රඵලය ප්‍රඥාව වශයෙන් ප්‍රඥාවත්ත වූ ඉටු අරමුණු කෙරෙහි තාදී ගුණයන් බවට පත්වූයෙන් තාදීං තාදීං යනුවේ. සේඛ නොවූ ඵලයන්හි හා සීලයන්හි මනාව පිහිටි බැවින් සීලෙසු සුසමාහිතං නමී වේ. අර්හත්ඵල සමාපත්තියට සමවැදීමෙන් වෙනොසමථ මනුසුතනං නමී වේ. එබඳු සියළු ආකාරයෙන්ම ප්‍රහීණ වූ මාන ඇති රහතන් වහන්සේ, විඤ්ඤා බුද්ධාදී පඬිවරු. පසංසරෙ වර්ණනා කරත්. ස්තූති කරත් යන අර්ථයි. තවද අන්‍ය වූ නොහික්මුණු හික්ෂුවක් දැක අකිකරුකමේ ආදීනවත් කීකරුකමේ ආනිශංසත් ප්‍රකාශ කරමින් 'යසස සබ්‍රහමචාරීසු' (යමෙක් හට සබ්‍රහමචාරීන් කෙරෙහි) ආදී වූ ගාථා දෙකක් ප්‍රකාශ කළේය. එහි අර්ථ දක්වන ලද්දේමැයි. තවද උද්ධත වූ එක් හික්ෂුවක් දැක උද්ධත බවේ ආදීනවත් වපලබවෙන්

තොරකමේ ආනිශංසක් දක්වමින් ‘උදධතො වපලො හිකඛු’ (ස්ථිරතාවයක් නැති වපල හිකඛුව) ආදී වූ ගාථා දෙක ප්‍රකාශ කළේය. එහි කපිව සිහවමෙමන යනු සිංහ සමක් පොරවාගත් වඳුරකු මෙන් සො. උද්ධත ආදී දෝෂයන්ගෙන් යුත් තැනැත්තා. හිකඛු හිකඛුව. තෙත පංසුකුලෙන ඒ පංශුකුල විවරයෙන්, ආර්ය ධජයෙන් නොබළයි. ආර්ය ගුණයන් නොමැතිකමිනි. යමෙක් වනාහි බබළයිද ඔහුව දැක්වීමට ‘අනුදධතො’ ආදිය කියන ලදී. ‘එතෙ සමබහුලා’ ආදී ගාථා පහ ආයුෂ්මත් සාරිපුතතං සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේට නමස්කාර කරන්නා වූ බ්‍රහ්මකායික දෙවියන් දැක ආයුෂ්මත් කපපිනසස කපපින තෙරුන්ට හටගන්නා වූ සිතුවිල්ල නිමිතිකොට කියන ලදී. එහි එතෙ යනු ඔවුන්ගේ ප්‍රත්‍යක්ෂභාවය සදහා කියන ලදී. සමබහුලා යනු බොහෝසෙයින් ඒ විශාල ප්‍රමාණය දෙවියන් දසදහසක් යනුවෙන් ප්‍රමාණ වශයෙන් කිය. දෙවා යනු දෙවියන් වශයෙන් උපත ලද දෙවියන්, ඔවුන්ගේ ඒ දේව ස්වභාවය අන්‍යයන්ගෙන් විශේෂකොට දක්වමින් ඒ සියල්ලෝම බ්‍රහ්මකායිකයෝ යැයි කිය. යම් හෙයකින් ඔව්හු තමන්ගේ උපතින් ලද සෘද්ධිභාවයෙන්ද මහත් වූ දේව සෘද්ධියෙන්ද යුක්ත වූවාහු පිරිවරින්ද යුක්ත වූවාහු ඒ නිසා කිය. ‘සෘද්ධි ඇති යසස් ඇති’ ‘පින්වතුන්ගේ සේනාපතියා කවරෙක්ද? ප්‍රයන විවාරීම් වශයෙන්’ මා විසින් පවත්වන ලද උතුම් වූ ධර්මවක්‍රය සාරිපුතෙතන සැරියුත් තෙරණුවෝ පවත්වාගෙන යති යි කියන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේගේ ධර්මසේනාපති භාවය අනුමත කරන ලද්දේ යැයි කිය. වීර වූ මහා ධ්‍යානලාභී වූ සමාහිත සිත් ඇති සාරිපුතතං සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ ධර්මසේනාපතිය. එහි වීරං යනු කෙලෙස් මාර ආදීන් මර්දනය කිරීමෙන් වීර්යවන්ත වූ මහා වික්‍රමයෙන් යුක්ත වූ මහා කඩායී යනු දෙවිලොව වාසය කිරීම් ආදියට අහසින් යාම ආදියෙන් මහත්වූ ධ්‍යානබල ඇති, එයින්ම සියළු ආකාරයෙන්ම දුක්වේදනා ආදිය විනාශ කිරීමෙන් යුක්ත බැවින් සමාහිතං සමාහිත සිත් ඇති නමසසනති යනු සිරසෙහි ඇදිලිබැඳ වදිමින් සිටිත්. යම්පිනිසසාය යමකු හෝ යම්දෙයක් අරමුණුකොට ධ්‍යාන කරන්නෙහිද? නාහිජානාම යනු පෘථග්ජන ස්වභාවයෙන් බ්‍රහ්මයෝ මෙසේ කීහ. අවෙෂරං වත පුදුමයි. බුද්ධානං චතුරාර්ය සත්‍ය බුදුවරයන්ගේ. ගම්භිරො ගොවරො සකො යනු අතිශයින් ගැඹුරු අතිශයින් ලඟාවිය නොහැකි, පෘථග්ජනයන් විසින් අවබෝධ කරගැනීමට අපහසු පෘථග්ජයන්ට අසාධාරණ වූ විෂය නොවූ, දැන් එහි ගැඹුරු බවට හේතුව දක්වමින් ‘යෙ මයං’ ආදිය කියන ලදී.

එහි වාලවෙඩිසමාගතානියෙ මයං එල්ලන ලද අස්ලොමකට විදීමට තරම් සමත් වූ දුනුවායන්ට සමාන වූ අතිශයින් සියුම් වූ දෙයක් ඉලක්ක කොට විදින්නට සමර්ථ වූවාහු පැමිණ වටකරගත්තාහු නාහිජානාම බුදුන් වහන්සේලාගේ විෂය වනාහි ඉතා ගැඹුරුය යන අර්ථයි. තංතථා දෙවකායෙහි යනු ඒ එබඳු රූප වූ සාරිපුතතං සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ දෙවියන් සහිත ලෝකයාගේ පූජනාරහං පූජාවට සුදුසු බව, ඒ බ්‍රහ්මකායිකයන් විසින් තදා එකල්හි එපරිද්දෙන් පූජනං දීසවා පුදනු දැක ආයුෂ්මත් මහා කපපිනසස සිතං මහාකපපින තෙරුන්ට අදහසක් ඇතිවිය. මේ ලෝකසම්මත වූ බ්‍රහ්මයන්ටද අවිෂය වූ එහෙත් බුද්ධශ්‍රාවකයන්ට විෂය වූ යාවතා බුද්ධකෙඛතමහි යම් ඒ බුද්ධ ක්‍ෂේත්‍රයෙහි යනාදී ගාථා තෙරුන් වහන්සේ විසින් තමන් අරහයා සිහනාද පවත්වමින් කියන ලදී. එහි බුද්ධකෙඛතමහි යනු විනය ක්‍ෂේත්‍රයෙහි යන අර්ථය සඳහා කියන ලදී. යපයිඤ්චා මහාමුනිං යනු සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේ හැර, බුදුවරයන් වහන්සේලා වනාහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ධුත ගුණයන්ගෙන් සත්ත්වයන්ට වඩා පරම උසස් තත්වයට පත්වූයේ මය. හුදෙක් වනාහ මහා කරුණාවෙන් මෙහෙයවන ලද සිත් ඇතිව සත්ත්වයන්ට එබඳු වූ මහත් උපකාරයක් බලා ග්‍රාමන්ත සේනාසන ආරාම ආදිය ඇසුරුකොට සිටින්නේ නම් ඒ ඒ ධුතයට විරුද්ධ වන්නේය. ධුතගුණ කෙලෙසුන්ට ධුත ගුණවලින් ආරක්‍ෂාකර ඇදී තත්වයන්ගෙන් අපේක්‍ෂිත ගුණයන්. සද්දිසො මෙ නච්ඡ්ඡති මට වඩා උසස් කෙනෙක් කොහේද යන බලාපොරොත්තුවයි. එපරිද්දෙන් මේ තෙරුන්වහන්සේ ඒ කරුණෙහි අග්‍රස්ථානයෙහි තබන ලද්දේ 'නච්චරෙ' යනාදී ගාථාවෙන් ය්පයිඤ්චා මහාමුනිං (මුනීන්ද්‍රයන් වහන්සේ හැර) ආදී ලෙස කිය ලද අර්ථය පැහැදිලි කරයි. විචර ආදියෙහි ආශාවෙන් නොඇලීම ධුතංග ඵලයයි.

එහි නච්චරෙ සිවුරක් ලැබුණු කල්හි තණ්හාවෙන් එහි ඇලීම, ආශා කිරීම, සයනෙ යනු සෙනසුනෙහි. ගොතමො භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගොත්‍ර නාමයෙන් හඳුන්වයි. අනප්‍යමෙයො යනු පමණ කළ නොහැකි කෙලෙස් නැතිවීමෙනුත් අපරිමාණ වූ ගුණ සමූහයෙන්ද අනප්‍යමෙයා නම් වේ. මූලාල පුපථං විමලංව අමබුතා යනු යම්සේ නිලුපුල පිරිසිදුව ජලය ස්පර්ශ නොකරයි. එපරිද්දෙන් ගොතමයන් වහන්සේ තණ්හා ආදියෙහි නොඇලේය යන අර්ථයි. නිකඛමනිනෙනා අහිනිෂ්ක්‍රමණය කළ එයින්ම තිහවාහිනිසසමො හවත්‍රයෙන් වෙන්වූ, නොඇලුනු යමෙක් හට සතිපට්ඨානය ශ්‍රීවය වේද, එහි භාවනා පරිපූර්ණ බව සඳහා ඒ කිසිතැනක නොඇලුනේ නික්ම යන්නේම විය.

එහි කොටස් වශයෙන් දක්වන්නේ 'සතිපට්ඨානගීවො' (සතිපට්ඨාන නමැති ග්‍රීවය) යන අවසාන ගාථාව කිය. එහි ගුණ සමූහයෙන් උතුම්ම තත්වයට පත්වූ ප්‍රඥාවෙන් අධිෂ්ඨාන කිරීමෙන්, සතිපට්ඨාන නම් වූ ග්‍රීවය ඇත්තේ මොහුටනුයි. සතිපට්ඨානගීවො නම් වේ. නිවැරදි ධර්මයන් වැළඳගැනීමට ශ්‍රද්ධා නමැති අත ඇත්තේ මොහුටනුයි සද්ධානසෝ නම් වෙයි. ගුණ නමැති අත ඇත්තේ මොහුටනුයි. සද්ධානසෝ නම් වෙයි. ගුණ නමැති ශරීරයෙහි උතුම්ම තත්වයට පත්වූ බැවින් ප්‍රඥාව නමැති ශීර්ෂය ඇත්තේ මොහුටනුයි පඤ්ඤාසීසො නම් වෙයි. විශාල ප්‍රමාණයක් ඇතුළත් වන බැවින් විශාල විෂය ක්‍ෂේත්‍රයක් ඇති බැවින් මහානුභාව සම්පන්න මහා බලසම්පන්න මහත්වූ සර්වඥතා ඥානයක් මොහුට ඇත්තේනුයි මහාඤ්ඤාණී නම් වෙයි. සදා හැමකල්හි නිබ්බූතො සිහිල්ව හැසිරෙයි. සුසමාහිතො (මනාව සමාහිත වූයේ) -පෙ- නාගො - යනාදී සූත්‍ර පදයද මෙහි දැක්විය යුතුයි. එය වනාහි අර්ථ වශයෙන් බෙදීමක් නැත. එය පහත කියන ලද ආකාරයෙන්ම දතයුතුයි.

මහා කසසප පේර ගාථා වර්ණනාව නිමිසේය.

හතළිස්වන නිපාතයේ වර්ණනාව සමාප්තයි.

50-1-1

පනස්වන නිපාතයෙහි කදානුභං ආදිය ආයුෂ්මත් තාල පුට තේරුසස තාලපුට තෙරුන්ගේ ගාථාවන්ය. මොහුද පෙර බුදුවරුන්ගේ කාලවල කරන ලද ප්‍රාර්ථනා ඇත්තේ ඒ ඒ භවයන්හි සසරට පිහිටවන කුසල් රැස්කර මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයෙහි රජගහනුවර එක්තරා නැටුම් කුලයක ඉපිද උගත්බවට පැමිණියේ කුලයට අනුරූප වූ නැටුම් කලාවන්හි පරතෙරට ගොස් සියළු දඹදිව ප්‍රකට ගාමණී නම් නාට්‍ය ශිල්පියා විය. ඔහු පන්සියයක් කාන්තාවන් පිරිවරාගෙන මහත්වූ නාට්‍ය සම්පත්තියෙන් යුක්තව ගම්නියම්ගම් රාජධානිවල සංදර්ශන පවත්වා බොහෝ පුදසත්කාර ලබා ඇවිදින්නේ රජගහ නුවරට පැමිණ නුවර වැසියන්ට සංදර්ශනයක් පවත්වා ලබන ලද ගරුසත්කාර ඇත්තේ නුවණ මුහුකුරා ගිය බැවින් බුදුන් සම්පයට ගොස් වැද එකත්පසෙක හුන්නේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙසේ කිය.

ස්වාමීනි! පැරණි ආචාර්ය, ප්‍රාචාර්යයන්ගෙන් මා මෙසේ අසා ඇත. යම් ඒ නාට්‍ය ශිල්පියෙක් රඟමඩලේදී ඇත්තෙන් හා බොරුවෙන් ජනයාව සිනහගන්වයි ද සතුටු කරයිද ඔහු මරණින් මතු පහාස නම් වූ දෙවියන් හා එක්වන්නේය කියාය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ ගැන කුමක් වදාරණ සේක්ද? භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මගෙන් මෙය අසන්නට එපායැයි ඔහුව තුන්වරක් ප්‍රතිකේෂප කළ සේක. සතරවන වර විචාරණ ලද්දේ මෙසේ වදාළේය. ගාමිණිය! මේ සත්ත්වයෝ ස්වභාවයෙන්ද රාග බැමීමෙන් බැඳුනෝය. ද්වේෂ බන්ධනයෙන් බැඳුනෝය. මෝහ බන්ධනයෙන් බැඳුනෝය. ඔවුනතුරෙන් බොහෝදෙනෙක් ඇලිය යුතු, ගැටියයුතු, මුලාවට පත්විය යුතු ධර්මයන්හි යෙදෙමින් ප්‍රමාදීව කාය බිඳීයාමෙන් මරණයෙන් පසු නිරයෙහි උපදී.

ඉදින් වනාහි ඔහුට මෙබඳු දෘෂ්ටියක් ඇත්තේද 'යම් ඒ නාට්‍ය ශිල්පියෙක් රඟමඩලෙහි ඇත්තෙන් හෝ බොරුවෙන් ජනයා සිනහ ගන්වයිද සතුටු කරයිද ඔහු කය විනාශවීමෙන් මරණයෙන් පසු පහාස නම් දෙවියන් හා එක්වන්නේය. මේ ඔහුගේ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය වන්නේය. මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයා වනාහි නිරය හෝ තිරිසන්යෝනිය යන දෙකින් එකක් බලාපොරොත්තු විය යුතුයි. එය අසා කාලපුටො කාලපුට හැඬුවේය. ගාමිණිය! මා විසින් මුලදීම මෙය මාගෙන් නොඇසිය යුතුයයි ප්‍රතිකේෂප කළා නොවේද කියා බුදුන්වහන්සේ විචාළ සේක. එවිට ඔහු පවසන්නේ ස්වාමීනි! භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් යම් ඒ නෘත්‍ය දක්වන්නවුන්ගේ පරලොව ජීවිතය මෙසේ වන්නේයැයි කියූ කාරණය ගැන මම නොහඬමි. තවද ස්වාමීනි! පැරණි ආචාර්ය ප්‍රාචාර්ය නැට්ටුවන් විසින් මම රවටනු ලැබුවෙමි. කුමක් නිසාද නැට්ටුවා මහාජනයාට නාට්‍ය සංදර්ශන පවත්වා සුගතියෙහි උපදීයැයි කියා ඇති බැවිනි.

ඔහු බුදුන් සමීපයෙහි බණ අසා ලැබූ ශ්‍රද්ධා ඇත්තේ පැවිදිව ලබන ලද උපසම්පදා ඇත්තේ විදර්ශනා භාවනාව සඳහා කටයුතු කරන්නේ නොබෝ කලකින්ම රහත්බවට පැමිණියේය. අවබෝධ කරගන්නා ලද රහත්බව ඇතිව රහත්වීමට පෙරාතුව යම් අයුරකින් තමාගේ සිත පෙර පැවැති තත්වය විමසා බැලීම් වශයෙන් යොනිසො මනසිකාරය පහළ විය. එය නොයෙක් ආකාරවලට බෙදා දක්වන්නට :-

කචදානම් මම පර්වත කඳුරුවල හුදෙකලාව දෙවෙනියෙක් නැතිව

වෘසය කරන්නෙමීද? සියළු භවය අනිත්‍ය ලෙස බලන්නා වූ මට මෙය කවදා වන්නේද? (කවදා මස්තකප්‍රාප්ත වන්නේද?)

කවරදා නම් කපා සීද මසාගත් සිවුරු දරන මුනිවරයෙක්ව කාසාය වස්ත්‍රය හැද මමත්වයක් නැතිව ආශාවක් නැතිව, රාගයද, මෝහයද, ද්වේෂයද නැතිකර දමා සැපවත්ව මහා වනයට ගොස් කවදානම් වෘසය කරන්නෙමීද?

රෝගයන්ටත් මරණයටත් කුඩුවක් බඳු මරණයෙන් හා ජරාවෙන් උපද්‍රව තත්වයට පත් පහකළ භයට හේතු ඇතිව විදර්ශනා ඤාණයෙන් බලන්නේ කවදානම් හුදෙකලාව වනයෙහි වසන්නෙමීද?

මම බිය ඇතිකරන දුක් ගෙනදෙන බොහෝ වූ අරමුණුවලට අනුව පවන්නා තණ්හා නමැති ලතාව ප්‍රඥා නමැති සියුම් කඩුව ගෙන කපා දමා කවදානම් වසන්නෙමීද?

ප්‍රඥාමය වූ උග්‍ර වූ තේජස් ඇති සෘෂිවරයන්ගේ ආයුධය වහා ගෙන සේනාව සහිත මාරයාව විනාශ කරදමා අපරාජිත ආසනයෙහි කවදානම් සිටින්නෙමීද?

කවදා මම උතුමන්ගේ සමාගමයෙහි එබඳු වූ ධර්ම ගෞරවයෙන් යුත් උතුමන් විසින් දකින ලද්දේ වෙමීද? යථා ආකාරයෙන් දකින්නා වූ දිනන ලද ඉඳුරන් ඇති බුද්ධාදී උතුමන් විසින් දකින ලද්දේ වෙමීද?

අලසකම, බඩගින්න හා පිපාසයෙන් සුලඟිත්, අව්වෙන්, කීටයන්ගෙන් හා දිග උරගයන්ගෙන් ඒ ගිරිකඳුරෙහි කිසි බාධාවක් නොවන්නේය.

මහර්ෂී වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් අවබෝධ කරගන්නා ලද දැකීමට අපහසු චතුරාර්ය සත්‍යයන් මාර්ග සමාධියෙන් සමාහිත වූ මනා සිහියෙන් හා ප්‍රඥාවෙන් මම කවදානම් අවබෝධකර ගන්නෙමීද?

අප්‍රමාණ වූ ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශයන් ගෙන් ගිනිගෙන සිටින්නා වූ මම කවදානම් සමථ භාවනාවෙන් යුක්තව ප්‍රඥාවෙන් ඒ ධර්මය කවදානම් දකින්නෙමීද?

නරක වචනයක් කීමෙන් ඒ හේතුකොට ගෙන සිත නරක් වූවෙක් නොවන්නෙමි. ඉක්බිති ප්‍රශංසාවක් කළේද ඒ හේතුවෙන් සතුටු නොවන්නෙමි. කවදානම් මම ඒ තත්වයට පත්වන්නෙමිද?

දර, තණකොල, වැල් යන මේවා අප්‍රමාණ වූ ස්කන්ධ ධර්මයන් හා සමානව සිතමි. කවදානම් අධ්‍යාත්මික හා බාහිර වූ මේ ධර්මයන් සමානකර සිතන්නෙක් වෙමිද?

වර්ෂා කාලයෙහි මේසයේ අළුත් ජලයෙන්, වනයෙහි සෘෂිවරයන් ගිය මගෙහි යන්නා වූ විවර සහිත මා කවදානම් එම ජලයෙන් තෙමෙන්නේද?

කවදානම් ගිරිකඳුරේ වනයෙහි හඬන මොනරුන්ගේ කේකාරව අසා වේලාව දැනගෙන නැගිට කවදානම් අමාත නිර්වාණය ලබාගැනීම සඳහා කල්පනා කරන්නෙමිද?

කවදානම් ගංගා යමුනා සරස්වතී යන ගංගාවන්හි හා පාකාලයේ හා වඩවා මුඛයෙහිද වූ ඒ බිහිසුනු බවෙහි සෘද්ධියෙන් නොඇලී තරය කරන්නට ලැබේද? කවදානම් මෙබඳු සෘද්ධි බලයක් ලබන්නෙමිද?

කවදානම් සංග්‍රාමයෙහි හස්තියකු මෙන් කාම ගුණයන්හි ආශාව සිදු දමන්නෙමිද? සියළු සුභ නිමිතිවලින් තොරවී කඩානලාහිව සිටින්නෙමිද?

ණයබරින් පීඩාවට පත් ධනවතුන් විසින් පෙළන ලද දිළින්දෙක් යම්සේ නිධානයක් ලැබ සතුටුවන්නේද එපරිද්දෙන් කවදානම් මම බුදුන්ගේ සසුනෙහි ඇතුළත්ව ඒ ධර්මය අවබෝධ කරගන්නෙමිද?

අචුරුදු ගණනක් ඔබ විසින් ඉල්ලා සිටින ලද්දේමි. ඔබට මේ ගිහිගෙයි වාසයෙන් එලයක් නැත. ඒ මට දැන් පැවිද්දකු හා සමානය. එම්බා විත්තය! නුඹ කුමක් නිසා තවමත් එහි නොයෙදෙන්නේද?

එම්බා සිත! ඔබ විසින් ඉල්ලා සිටින ලද්දේ නොවෙමිද? පර්වතයේ විසිතුරු මොනරුන් සිටින දියඇලිවල සෝෂාවෙන් සෝෂාවක් වූ වනය කඩාන වඩන්නවුන් සතුටට පත්කරයි.

කුලයෙහි මිත්‍රයන්ද ප්‍රියයන්ද නෑයන්ද ලෝකයේ කාමරතිය හා අනිකුත් කාම ගුණයන්ද යන සියල්ල හැර වනයට පිවිසියේ මා සතුටට පත්නොකරයි.

එම්බා සිත! ඔබ මගේමය. අනුන්ගේ නොවේ. කෙලෙස් මාරයන් සමග යුධ කරන්නට සූදානම්ව සිටිනකල්හි වැලපීමෙන් ඇති ඵලය කුමක්ද? මේ සියල්ල ස්ථිර නැත යයි දකින්නේ අමෘතපදය ලබාගැනීමේ ආශාවෙන් අභිනිෂ්ක්‍රමණය කළෙමි.

මිනිසුන් අතර උතුම් වූ මහේශාකෘත වූ නරදම්මසාරථී වූ චිතරාගී නොවූවන් විසින් වැලැක්විය නොහැකි සැලෙන්නා වූ සිත වනයේ වඳුරකුට බඳුයැයි යන මහා ප්‍රකාශය කළා වූ.

කාමයෝ වනාහි විසිතුරුය. මධුරය. මනහරය. අන්ධ පෘථග්ජනයෝ එහි ඇලුනෝ වෙති. නැවත භවයක් ලබන්නා වූ ඔවුහු සිතට වසඟ වූවාහු නිරයේ ඉපදී දුක් විඳිති.

මොනරුන් හා විල්ලිහිණියන්ගේ හඬින් යුත්, දිවියන් ව්‍යාඝ්‍රයන් පෙරවුකොට ඇති වනයේ වාසය කරන්නේ කය පිළිබඳ අපේක්‍ෂාව අත්හරින්න යැයි එම්බා චිත්තය! මා පැවිද්දට පළමුව මනා ප්‍රතිපත්ති කෙරෙහි උනන්දු කරවූයෙහිය.

ධ්‍යානයන් උපදවන්න. ඉන්ද්‍රිය, බල බොජ්ඣංග, සතරවැදෑරුම් සමාධි භාවනාවන්, ත්‍රිවිද්‍යාවන් ලබව. බුද්ධ ශාසනයෙහි යෙදෙන්න. එම්බා චිත්තය! මා පෙර මෙසේ උනන්දු කරවූයෙහිය.

අමෘතය ලබාගැනීම සඳහා තෛර්යානික වූ සියළු දුක් නැතිකරන නිර්වාණය අරමුණු කරගත්, සියළු කෙලෙස් ශුද්ධ කරන්නා වූ අෂ්ටාංගික මාර්ගය වඩන්න. එම්බා චිත්තය! ඔබ පෙර මෙසේ මා උනන්දු කරවීය.

පංච ස්කන්ධයන් දුක්යැයි නුවණින් දකින්න. යමකින් දුක හටගනීද එය අත්හරින්න. මේ ජීවිතයේදීම දුක කෙළවර කරන්න. එම්බා චිත්තය! මෙසේ පෙර මා උනන්දු කරවූයේය.

(මේ පංචස්කන්ධයන්) අනිත්‍ය, දුක්ඛ, ශුන්‍ය, අනාත්ම, වේදනාකාරී ලෙස යොනිසොමනසිකාරයෙන් දැකිණ. ලොකික වූ සොමනසස ආදී අටළොස් විත්තයන්ගේ උපත වළක්වන්න. එම්බා විත්තය! මෙසේ පළමුව මා උනන්දු කරවූයෙහිය.

හිස මුඩුකර විරූපීව කුලයන් අතරත් හිඤ්ඤා අතරත් කබලක් ගත් ඇත් ඇත්තේය යන නින්දාවට පාත්‍ර වන්නේය. මහර්මී වූ ශාස්තෘෂත් වහන්සේගේ වචනයෙහි හැසිරෙන්න යැයි මෙසේ පළමුව මා උනන්දු කරවූයෙහිය.

ආරක්‍ෂාකයෙක් වන්න. පිණ්ඩපාතිකයෙක් වන්න. සොසානිකයෙක් වන්න. පංශුකුලිකයෙක් වන්න. තෙසජ්ජකයෙක් වන්න. හැමකල්හි මේ ධුතාංගයන්හි යෙදුනෙක් වන්න යැයි එම්බා විත්තය! ඔබ මා පෙර උනන්දු කරවූයෙහිය.

යම්සේ ගස් වවා ගෙඩි ලබා ගන්නේද එබඳු වෘක්‍ෂයේ මුල සිඳින්නට කැමැති වන්නෙහිද? එබඳු වූ සිත! මෙය කරන්නෙහිද? යමක් මා පැවිද්දට යොමුකර ලබාගත් පැවිද්ද නමැති එලය අනිත්‍ය වූ මේ සංසාර මුඛයෙහි යොදන්නෙහිද?

රූපයක් නැති දුර ගමන්කරන හුදෙකලා වූ එම්බා විත්තය! මම දැන් ඔබ කියන දේ නොකරමි. කාමයෝ වනාහි දුක්ය. කටුකය. බියජනකය. ඒ නිසා නිවන අරමුණු කරගෙනම හැසිරෙන්නෙමි.

මම අභාග්‍ය සම්පන්න බව නිසා හෝ නිර්ලජ්ජී බව නිසා හෝ විත්ත හේතුව නිසා හෝ දඬුවම් ලැබීමට ඇති බිය නිසා හෝ ජීවත්වීමට අමාරුකම නිසා හෝ මම නික්මුනේ නොවෙමි. එම්බා සිත! මුලදීම මම ප්‍රතිඥා දුන්නෙමි නොවේද?

අල්පේච්ඡතාවත් මකුබව නැතිකිරීමත් දුක සංසිදීමත් සත්පුරුෂයන් විසින් වර්ණනා කරන ලදී. එම්බා සිත, ඔබ පෙර එහි යෙදී සිටියෙහි. දැන් ඔබ පැරණි ස්වභාවය ඇසුරු කරන්නට යන්නෙහි කුමක් නිසාවෙන්ද?

තණ්හාවත් අවිද්‍යාවත් ප්‍රියයන් කෙරෙහි ඇල්මත් සුභ වූ රූපත්

සුඛ වේදනාවත් මනාප වූ කාමගුණයන්ද මම අත්හලෙමි. නැවතත් ඒවා වැළඳගන්නට උත්සාහ නොකරමි.

එම්බා සිත! සුර්ව ජාතීන් හැම එකකදීම ඔබ විසින් කියන ලද්ද මා විසින් කරන ලදී. බොහෝ ජාතින්හිදී පරිභව නොකලෙමි. තමා කෙරෙහි හටගෙන ඇති නමුත් ඔබ විසින් ඇතිකරන ලද අනේක වූ සංසාර දුක් විඳිමින් සැරිසැරුවෙමි.

එම්බා සිත! ඔබම බ්‍රාහ්මණයෙක් කරන්නෙහිය. ක්‍ෂත්‍රියයෙක් කරන්නෙහිය. රජෙක් කරන්නෙහිය. ඒ කාරණයෙන්ම වෛශ්‍යයෙක්, ක්‍ෂුද්‍රයෙක් වන්නෙහිය. එක් දිනයෙන් දේවත්වයටද පත්වන්නෙහිය.

ඒ හේතුවෙන්ම අපි අසුරයෝ වෙමු. ඔබ මුල්කරගෙන අපි නිරයවාසීහු වෙමු. ඒ හේතුවෙන්ම තිරිසන්ගත සත්වයෝ වෙමු. ප්‍රේතාත්මයට පත්වූවෝ වෙමු.

එම්බා සිත! නැවත නැවතත් මා දුකට පත් නොකරන්න. නැවත නැවතත් වෙනස් මුහුණු පෙන්වමින් උමතු වුවකු වැනි මා සමග සෙල්ලම් කරන්නෙහි! මා විසින් ඔබට කුමන හතරුකමක් කරන ලද්දේද?

පෙර මේ සිත කැමැති පරිදි බොහෝකල් ඒ ඒ අරමුණුවල යෙදී හැසුරුනේය. යම්සේ අංකුසයක් අතින් ගත් තැනැත්තා හස්තියකු මෙල්ල කරන්නාක් මෙන් අද මම නුවණින් මෙනෙහිකර එයට නිග්‍රහ කරමි.

මාගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ මේ ලෝකය අනිත්‍යයැයි අස්ථිරයැයි අසාරයැයි වටහාගන්නා ලදී. එම්බා සිත! ජීන ශාසනයෙහි මා යොදන්න. මහත්වූ එතරවීමට අපහසු ත්‍රිවිධ ඕසයන්ගෙන් මා එතර කරන්න.

එම්බා සිත! පෙර මෙන් මා ඔබගේ වසයෙහි පවතින්නට අවශ්‍ය නැත. මහර්ෂීන් වහන්සේගේ සසුනෙහි පැවිදි වූයේ වෙමි. මා වැන්නෝ ඒකාන්ත වශයෙන් ශ්‍රමණයෝ වෙත්.

පර්වතයෝද සමුද්‍ර ද ගංගාදියද මහපොළවද සතර දිසාවන්ද අනුදිශාවන්ද, පහළ පිහිටි ලෝකයද දිව්‍යලෝකද යන සියල්ලත් කාමාදි

භවයනුත් අනිත්‍යයයි. උපද්‍රව සහිතයි. එම්බා සිත! කොහි ගියේද? සැපසේ රමණය කරන්නේද?

එම්බා සිත! පරම ස්ථීර භාවයෙහි පිහිටියා වූ මට කුමක් කරන්නෙහිද? එම්බා සිත! මා නුඹගේ වසඟයට පත්ව නොසිටිමි. මුඛ දෙකක් ඇති අසුවිච්චන් පිරුණු සම් පසුම්බියක් බදු එය පයින්වත් ස්පර්ශ නොකරන්නේය. නව දොරකින් අපවිත්‍ර දේ වැගිරෙන මේ ශරීරයට නින්දා වේවා.

උගුරත් හා මුවත් බැස සෙව්නා වූ ප්‍රකෘතියෙන් සුන්දර වූ පව්වෙහි වැසි ජලයෙන් තෙමුනා වූ වනාන්තරයෙහි ගුහාවක් නමැති ගෙයකට ගොස් සතුටු වන්නෙහි.

අතිශයින් නීලවර්ණ වූ ගෙල හා පිල් කළඹින් යුත් මොනරුන්ගෙන්ද විසිතුරු පියාපත් නමැති ඡත්‍රයන් වැනි පසුමිණිගෙන්ද මනහර සෝභාවෙන් සෝභාවත් වූ වනය ධ්‍යාන වඩන්නන් සතුටු කරවත්.

වැසි වැස්ස කල්හි අඟල් සතරක් පමණ තණකොල වැවුණු මේසයක් වැනි වනයෙහි මනාව මල්පිපුණු කල්හි පර්වත අතරෙහි ගසක් මෙන් හුන්නෙමි. මේ තනබිස්ස මට මෘදු ඇතිරිල්ලක් බදුය.

යම්සේ ධනවත් පුරුෂයෙක් තමන්ගේ දාසාදීන් තම වසඟයෙහි තබාගනීද එම්බා සිත! මම ද එසේ කරන්නෙමි. යමක් මට ලැබෙන්නේද මට එයින් ඵලක් නැත. එම්බා සිත! යම්සේ මනාව මෘදුකරන ලද බලල් සමින් කළ පසුම්බිය මෙන් කර්මයෝගය කරමි.

යම්සේ ධනවත් පුරුෂයෙක් තමන්ගේ දාසාදීන් තම වසඟයෙහි තබාගනීද එසේ මමද සිත මාගේ වසඟයෙහි තබාගනිමි. මට යමක් ලැබේද එයින් ප්‍රයෝජනයක් නැත. යම්සේ අංකුසය අනේ ඇත්තා මදකිපුණු හස්තියා මෙල්ල කරන්නාක් මෙන් එම්බා සිත! චීරයයෙන් මා වසඟයට ගනිමි.

භාවනාවෙන් මනාව දමනය වූ මනාව විදර්ශනා භාවනා ක්‍රමය වැඩුවා වූ ඔබ විසින් ආජාතීය අශ්වයකු මෙන් කේෂ්මභූමියට යාමට

හැකිව කෙලෙස් රහිත බැවින් ශිව නම් වූ මාර්ගයට ඇතුළත් වන්නට සමත් වෙමි.

යම්සේ ඇත්ගොව්වෙක් මහා හස්තියකු මහා කණුවක දැඩිලෙස ශක්තිමත් රැහැනකින් බඳියි ද එමඛා සිත! එපරිද්දෙන් මම භාවනා බලයෙන් බැඳ තබන්නෙමි. එමඛා ඒ සිත! ඔබ මගේ සිහියෙන් මනාව ආරක්ෂිතව කාමාදී සියළු භවයන්හිදී තණ්හාදියෙන් තොර වව.

වැරදි මගෙහි යන්නහුගේ ආයතන සමුදය නුවණින් දැක එය කපාහැර විදර්ශනා භාවනා සංඛ්‍යාත යෝගයෙන් නිග්‍රහකොට විදර්ශනා මාර්ගයෙහි පිහිටුවව. සියළු ආයතන සමුදායයේ සමුදය හා අභාවය දැක අග්‍රවාදී වූ බුදුන්ගේ දායාද ඇත්තෙක් වන්න.

එමඛා සිත! සතරවැදෑරුම් විපිලිසරයන්ගෙන් යුක්ත වූ මා ගම්දරුවකු මෙන් එහාට මෙහාට අදින්නෙහි. ඒකාන්තයෙන් දස සංයෝජනයන් බිඳදමන්නා වූ කාරුණික වූ මහා මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේව ඇසුරු කරමි.

යම්සේ මුවෙක් වැසිකාලයෙහි මනා පුෂ්පයන්ගෙන් ගහන වූ විසිතුරු වනයෙහි හැසිරේද එපරිද්දෙන් බාධක නැති ඒ රමය වූ පර්වතයෙහි හැසිරෙමි. එමඛා සිත! ඒකාන්ත වශයෙන් ඔබ සසර විපතෙහිම සිටින්නෙහිය.

යම්කෙනෙක් ඔබගේ කැමැත්තෙන් ඔබගේ වසයෙහි පවත්නා මිනිසෙක්, කාන්තාවක්, යම් ඒ සුබයක් අනුභව කරයිද ඒ අන්ධ බාලයෝ ක්ලේශමාර ආදීන්ගේ වසයෙහි පවත්නාහු කාමාදී භවයන්හි සතුටු වන්නේ ඔබගේ ශ්‍රාවකයෝය.

එහි කදානුභංගය යනු කවදා? මම පබ්බතකඤ්ජරාසු යනු පර්වතවලද කඳුරුවලද එකාකියෝ යනු තනිව, නිසා අඤ්ජනියෝ නම් වේ. තණ්හා නැත්තේ තණ්හා යනු පුරුෂයාට දෙවන නමකි. විභසසනති වාසය කරන්නෙමි. අනිවචනෝ සබ්බභවං විපසං යනු කාමභව ආදී ප්‍රභේද ඇති සියළුම භවය - අභාවයට යන අර්ථයෙන් අනිත්‍යයැයි විදර්ශනාවෙන් දකින්නේ කවදානම් වාසය කරන්නෙමිද යන්න යොදාගත යුතුයි. මේ

වනාහි නිදර්ශන මාත්‍රයක් පමණි. යමක් අනිත්‍යයද එය දුකයි. යමක් දුකද එය අනාත්මය යන ප්‍රකාශනයෙන් ඉතිරි ලක්‍ෂණ දෙකද කියන ලදැයි දතයුතුයි. තං මෙ ඉදං තංනු කදා භවිසසති යනු මාගේ මේ සිතිවිල්ල කවදානම් හරියන්නේද? කවදා නම් මස්තකප්‍රාප්ත වන්නේද යන අර්ථයි. තංනු යන මෙහි තං යනු නිපාත මාත්‍රයකි. මේ මෙහි කෙටි අර්ථයි.

කවදානම් මම මහා භස්තියකු මෙන් යදම් බැමී නමැති ගිහිබැමී බිඳ දමා පැවිදිව කාය විවේකය දැඩි කරමින් හුදෙකලාව පවිකදුරුවල තනියට සියළු අර්ථයන්හි අපේක්‍ෂාවක් නැත්තේ සියළු සංස්කාර ධර්මයන් අනිත්‍ය වශයෙන් දකින්නේ හැසිරෙන්නෙමි යනුයි. භින්නපච්ඡාධරො යනු කොටස්වලට කැඩූ වස්තූ දරන්නා වූ තැනැත්තා ගාථාවේ පහසු උච්චාරණය සඳහා 'ත' කාරයක් ආගමකොට කියන ලදී. ආයුධයකින් කපන ලද විසිතුරු වර්ණයන්ගෙන් තොර පටවස්ත්‍රය දරන්නේ යන අර්ථයි. මුනී යනු පැවිද්දා. අමමො යනු කුලයෙහි හෝ ගණයා කෙරෙහි හෝ මමත්වයක් නොමැති බැවින් අම නම් වේ. කිසියම් තැනක අරමුණෙහි ඇල්මක් නැති බැවින් නිරාසො නම් වේ. භනන්වා සුඛී පවනගතො විහසසං යනු රාගාදී කෙලෙසුන් ආර්ය මාර්ගයෙන් සිඳ දමා මාර්ග සැපයෙන් ඵල සැපයෙන් සැපවත් වූයේ මහා වනයට ගොස් කවදා නම් මම වාසය කරන්නෙමිද? වධරොගනිළං යනු මරණයටත් රෝගයන්ටත් වාසභවනය වූ කායං ඉමං යනු මේ පඤච ස්කන්ධ සංඛ්‍යාත ශරීරය. පඤච ස්කන්ධය වනාහි මහණෙනි! අවිජ්ජාවෙන් හා තණ්හාවෙන් යුක්ත පුද්ගලයාට මෙසේ මේ ශරීරය හටගත්තේය යනුවෙන් මේ ශරීරයට බාහිර වශයෙන් නාමරූප යනුවෙන් යනාදී තැන්වල ශරීරය කියනු ලැබේ. මවච්චජරායුපදදුතං යනු මරණයෙන් හා ජරාවෙන් පීඩාවට පත්වූ විපසසමානො මම භයට හේතුව නැතිකිරීමෙන් විනභයො නම් වේ. තං නු කදා භවිසසති එය වනාහි කවදා වන්නේද යන අර්ථයි. භයජනනී යනු විසිපස් වැදැරුම් මහා භය ඉපදීමට හේතු වූ, කායික වූත් වෛතසික වූත් සියළුම සංසාර දුක්ඛයන් කැඳවන බැවින් දුකඛාවහං නම් වේ. තණ්හාලතං බහුවිධානුවනනනිං බොහෝ වූ අරමුණු පවත්වන්නේමය හෝ අනුව පවත්වන්නේය, බොහෝ කොට පවත්නා වූ තණ්හා සංඛත වූ වැල. පඤ්ඤාමයං යනු මාර්ග ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ අසිං කඩුවක්, වීර්යයෙන් ඔසවන ලද ශ්‍රද්ධා නමැති අතින් ගහෙත්වා ඡේදනය කොට කදානුහං වසෙ යනු යම් ඒ කවදානම් මම එසේ වාසය කරන්නෙමිද යන සිතිවිල්ල තමයි කදා

භවිසසනි. එය කවදානම් වන්නේද යන්න ඒහා එක් කරගත යුතුයි. උගතතෙජං යනු සමඵ විදර්ශනා වශයෙන් යෙදී සිටීමෙන් ඇතිවූ තියුණු තේජස් ඇත්තේ සඝං ඉසිනං යනු බුදු පසේබුදු ආර්යශ්‍රාවක යන සාමීන්ඵ ආයුධය වූ මාරං සසෙනං සහසා භඤ්ජ්සසං යනු කෙලෙස් සේනාවෙන් සේනා සහිත අභිසංඛාර ආදී වූ මාරයන් වහාම බිඳ හෙළන්නෙමි. සීසාසනෙ යනු ස්ඵිර අසුනෙහි අපරාජිත පර්යංකයෙහි යන අර්ඵයි. සබ්බි සමාගමෙසු දිට්ඨො භවෙ යනු ධර්ම ගෞරවයෙන් යුක්ත බැවින්, ධම්මගරුහි නම් වේ. තාදී ගුණයන්ගෙන් යුක්ත වූ නිසා තාදීහි වෙනස් නොවූ දර්ශනයෙන් යුක්ත බැවින් යඵාව දසසීති නම් වේ. ආර්ය මාර්ගයෙන්ම පාපයන් ජයග්‍රහණය කළ බැවින් ජිතිඤ්ඤෙහි බුද්ධාදී සාධුන් සමග එක්වීමේදී කදානු අහං පධානියො යනු දකින ලද්දේ වන්නේය. යං මෙ පරිචිතකකිතං තං න කදා භවිසසනි (මාගේ මේ සිතිවිල්ල කවදා නම් වන්නේද) යන්න ඒහා යොදාගත යුතුයි.

මේ ආකාරයෙන් සියළු තන්හි පද යෙදීම දතයුතුයි. පදාර්ඵය පමණක්ම වර්ණනා කරන්නෙමි. තඤ්ඤී යනු අලස බව. බුදා යනු පිළිකුල. කීඵසරීසපා යනු කීඵයන් සහ උරගයන්. නබාධයිසසනනි අවතිර නොකරන්නේය. සැපදුක් සොමිනස් දොමිනස් ධ්‍යානයන්ගෙන් පරිබාහිර අදහසයි. ගිරිබ්බජෙ යනු පර්වත කඳුරෙහි. අඝඵඵියං යනු උතුම් වූ අර්ඵය යන තේරුමෙන්. යංවිදිතං මහෙසිනා යනු යම් ඒ වතුරාර්ය සත්‍යයක් මහර්ෂි වූ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් ස්වකීය ඥානයෙන් අවබෝධ කරගත් ඒ වහ්තාරි සවඵානි වතුරාර්ය සත්‍යයන් රැස්කරන ලද කුසල් සමූහයෙන් මනාව දුදුසානි දැකිය නොහැකි මාර්ග සමාධියෙන් සමාහිතතො සමාහිත වූයේ මනා සිහියෙන් සනිමා. සිහිඇත්තා ආර්යමාර්ග ප්‍රඥාවෙන් මම අගවස්. ප්‍රතිවේධ කරන්නෙමි. අවබෝධ කරන්නෙමි යන අර්ඵයි. රූපෙ යනු ඇසින් දැනගත යුතු රූපයන්. අමිතෙ යනු නුවණින් අප්‍රමාණ වූ, සීමාරහිතව සියල්ල දැනගත් යන අර්ඵයි. ඵ්‍රසිතබෙබ්බ යනු ස්පර්ශ කළයුතු ධම්මෙ යනු මනසින් දැනගත යුතු ධර්මයන්. අමිතෙ යනු අප්‍රමාණ වූ නීලවර්ණ ආදී වශයෙන් නොයෙක් ප්‍රභේද ඇති රූපයන් බෙරහඬ ආදී ශබ්ද වශයෙන්, මූලගන්ධ වශයෙන් මූලරස වශයෙන් කටුක, මාදු වශයෙන් සුවදුක් වශයෙන් අනේකවිධ වූ ශබ්දයන් යන අර්ඵයි. ආදිතතතො යනු එකොළොස් ගින්නකින් දැවෙන බැවින්. සමඵෙහි යුතො යනු ධ්‍යාන විදර්ශනා මාර්ග, සමාධි ආදියෙන් යුක්තවූයේ පඤ්ඤාය දව්ජනනි යනු විදර්ශනා ප්‍රඥාවෙන් දකින්නෙමි.

දුබ්බවනෙන් වුනෙතා යනු නරක වචනයෙන් ගැටුනේ තනො නිමිතනං යනු ඵරුෂ වචන හේතුවෙන් විමනො නගෙසසනති යනු දොමිතස් නොවන්නෙමි. අපො යනු ඉක්බිතිව. පසපො යනු කිසිවකු විසින් ප්‍රශංසා කරන ලද්දේ. කටෙඨ යනු දරකඩක්. තිණෙ යනු තණකොල සමූහයක්. ඉමෙ යනු මේ මාගේ උත්පත්ති වශයෙන් ලැබූ පංචස්කන්ධය. අමිතෙව යනු එයින් අනික් වූ ඉන්ද්‍රිය සමූහයෙන් හටගත් අප්‍රමාණ වූ රූපධර්මයන්, ඒ නිසා කියන ලදී. අධ්‍යාත්මික වූ හෝ බාහිර යනුවෙනි. සමං කුලෙයාං යනු අනිත්‍යතාදී වශයෙන් හෝ බර ආදී උපමා වශයෙන් සියල්ලට සමකොට එතර වන්නෙමි. ඉසිප්පයාතමහි පටෙ වජනති යනු බුද්ධාදී මර්ජිත විසින් මනාව ගමන්කළ සමථ විදර්ශනා මාර්ගයෙහි ගමන් කරන්නා වූ, පිළිපදින්නා වූ පාවුස වැහි කාලයෙහි කාලමෙසො නවෙන තොයෙන යනු වර්ෂා ජලයෙන් සවිවරං සිවුරු සහිතව, වනයෙහි, කදානුමවසසති යනු තෙමෙන්තේ යැයි තමන්ගේ අධ්‍යාත්මික ධුතංගය පිළිබඳ සිතිවිල්ල දක්වයි. මයුරසස සිබණධිනො වනෙ දීජසස යනු මවිකුසින් බිත්තරයෙන් යැයි දෙවරක් ඉපදීම් වශයෙන් පක්ෂියාට දීජයයි කියයි. සිඵවක් ලැබීම හේතුවෙන් එනම් වූ මොණරාගේ, වනයෙහි කවදා නම් ගිරිගඹනරේ රූතං කෙකාරවය සුඛවා අසා වේලාව සලකා සයනයෙන් නැගිට අමතසස පතියා යනු නිර්වාණ අධිගමය සඳහා සංවිනනයෙ කියනු ලබන හවයෙහි අනිත්‍යතාදී වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නෙමි. බලන්නෙමි යන අර්ථයි. ගංගං යමුතං සරසසිතං යනු මේ මහා ගංගාවෝ අසජ්ජමානො නොගැටෙන්නේ භාවනාමය වූ ඉද්ධියා කදානුපන තරෙයාං සෘද්ධි බලයෙන් කවදානම් තරණය කරන්නෙමිද යනුවෙන් යෙදිය යුතුය. පාතාලබිතනං බලවාමුබඤ්ඤ වා වැටීම සඳහා ප්‍රමාණවත්තූයි එහි දමන ලද පොළව සකස්වන කාලයේ එසේ පිහිටියේනුයි පාතාලයෙහි දමන ලද යොදුන් සියගණනක් ප්‍රහේද වූ සමුද්‍රයෙහි ඇතුළත පෘථිවියෙහි ඉවුරු වශයෙන් පිහිටියා වූ යම්තැනක නාග ආදීන්ගේ වාසස්ථාන වෙත්. ඇතැම් ඒවා ශුන්‍යව පවතිත්. බලවාමුබං යනු මහා සාගරයෙහි ඇති විශාල ආවාටයකි. මහා නරකයෙහි දොර විවෘත වන කල්හි එයින් විශාල ගිනිකඳක් නිකුත්ව එයට අහිමුබ යොදුන් සියගණනක් පළල්ව මුහුද යට ප්‍රදේශය දැවෙයි. එසේ දැවුණු කල්හි ඒ මත ජලය සුළියක් මෙන් කරකැවෙන්නේ මහත් හඬකින් පහතට වැටෙයි. බලවාමුබ යන නම එයට ලැබේ. පාතාලයට දැමූ දෙයද බලවා මුබයද විහිසණං බිහිසුණුය. අසජ්ජමානො ඉද්ධියා කදානු පතරෙයා එහි නොගැටී සෘද්ධි බලයෙන් කවදා එතරවන්නේද යන තං කදානුහවිසසති එය කවදා නම් වන්නේද?

භාවනාමය සෘද්ධිය උපදවාගෙන කවදාමී මෙබඳු සෘද්ධි බලයක් වළඳන්නෙමිද? යන අර්ථයි. නාගොව අංගාමචාරී පදාලයෙ යම්සේ මත් ඇතෙක් දැඩි කණුවක් බිඳදමා යකඩ දම්වැල් කඩාදමා තනිව තමාට රුවි පරිදි හැසිරෙයි. එපරිද්දෙන් මම කදානුසබ්බ සුභං නිමිතතං නිබ්බජ්ජයං කවදා නම් සියළු සුභනිමිති අත්හරින්නෙමිද, සම්පූර්ණයෙන් වර්ජනය කරන්නේ කාමච්ඡන්දයට වසඟ නොවී ක්‍රමයෙන් සුභතා ධ්‍යානයෙහි යෙදුනේ කාමගුණෙසු ඡන්දං කාමගුණයන්හි ඇල්ම මනාව බිඳ දමන්නේය. අත්හරින්නෙමිය යන යම් විතර්කයක් ඇතිකරගත්තේද තංනු කදාහවිසසනි එය වනාහි කවදා වන්නේද. ඉණධොව දලිඳුකො නිධිං ආරාධයිත්වා දිලින්නේද, ණයබරින් පීඩාවට පත්ව නිධානයක් ලැබ, යම්සේ කිසියම් දිලින්නේදක් ජීවිතකාලයේම ණයගෙන එයින් නිදහස්වීමට අසමත්ව ණයබරින් පීඩා වූයේ ධනිකෙහි පිළිකො ධනවතුන් විසින් පීඩාවට පත්කරන ලද්දේ නිධානයක් ලැබ ණයද ගෙවාදමා සැපසේ සතුටින් ජීවත් වන්නේද එපරිද්දෙන් මම ද කදානු කවදානමී ණය හා සමාන වූ කාම වස්තුවට ඇති ආශාව නැතිකර මහෙසිනො ආර්ය ධනයන්ගෙන් සම්පූර්ණ බැවින් මැණික්, රත්‍රං ආදියෙන් සපිරුණු නිධානයක් වැනි බුද්ධ ශාසනයට ඇතුළත්ව තුටුකො හවෙයං සතුටු වන්නෙමිද, යන යම් සිතිවිල්ලක් වේද එය කවදානමී ඉටුවන්නේද, මෙසේ පැවිද්දට පෙර තෙතේකුමාය පිළිබඳ විතර්ක වශයෙන් පැවැති තමන්ගේ සිතිවිල්ල දක්වා දැන් පැවිදි වී යම් යම් ආකාරයන්ගෙන් තමාට අවවාද කොට අධිගමනය කළේද, ඒවා දැක්වීම සඳහා බහුනි වසසානි (වර්ෂ ගණනාවක්) යනාදී ගාථාවන් ප්‍රකාශ කළේය. එහි බහුනි වසසානි තසාමහි යාවිතො අගාරවාසෙන අලංහු තෙඉදං වර්ෂ ගණනාවක් බොහෝ දුක් බැඳීම්වලින් ගිහිගෙයි වාසයකිරීම ප්‍රමාණවත්. එම්බා සිත! මෙය මා විසින් වර්ෂ ගණනාවක් තිස්සේ ඔබගෙන් ඉල්ලා සිටියා නොවේද? තං දානි මං පබ්බජ්ජං සමානං යනු එය මා ඔබගේ උත්සාහයෙන් පැවිදිවීමට සමානය. ඒ කරුණෙන් එම්බා සිත තුවං න සුඤ්ජසි සමථ විදර්ශනාවන් අතහැර නිහින වූ අලසකමෙහි යෙදුවෙහි යන අර්ථයි. ඔබ විසින් ඉල්ලන ලද්දේම නොවේද? නොඉල්ලන ලදැයි සිතමි. ඉදින් ඉල්ලන ලද්දේ නම් කුමක් නිසා දැන් එයට අනුරූපව පිළිනොපදින්නෙහිද? යන අදහසයි. 'ගිරිබඬපේ' ගිරිපව්වෙහි යනාදී ගාථාවලින් ඉල්ලා සිටිය ආකාරය දක්වන ලදී. වික්‍රමදා විභංගමා යනු විසිතුරු මොනරු. මයුරයෝ යන අර්ථයි. මහිඤ්ඤාසකං නිතාගිගජ්ජනො යනු ජලයේ සෝභාව හේතුවෙන් මානව හඬනගත ස්වභාව ඇති. තෙ තං රමිසසනනි වනමහි ක්‍රමයිතං ඒ මොනරු ඒ

වනයෙහි ධ්‍යාන වඩන්වනුත් සතුටු කරත්යැයි ඔබ විසින් ඉල්ලා සිටියා නොවේද යන්න දක්වයි. කුලමහි යනු කුල පරපුරේ ඉධිමස්සුපාගනො මේ අරණ්‍යයට හෝ පැවිද්දට හෝ එළඹියේ. අපොඨි තං විතත නමය්‍යා තුසසති යනු එයට අනුගත වූ නමුත් මා සතුටට පත් නොකරයි යන අර්ථයි. මමෙව එතං නහි තං පරෙසං යනු එම්බා සිතා ඔබ මගේ නොවී අනුන්ගේ විය. ඔබ වනාහි අන්‍යයන්ගේ මෙන් කොට, සනනාහකාලෙ කෙලෙස් සතුරන් හා යුදකිරීමට භාවනා නමැති සනනාහයන් දරන කල්හි 'න' නැතැයි කියා වැළපීමෙන් කවර ප්‍රයෝජනයක්ද? දැන් එයට වෙනත් අයුරකින් පවතින්නට ඉඩ නොදෙමියි යන අදහසයි. සබ්බං ඉදං වලමිති පෙකබ්බානො යනු යම්හෙයකින් මේ සිත අනිකුත් සියළු ක්‍රමවේද සංස්කාරයන් වංචලය. ස්ථිරව නොපවතින්නේයැයි ප්‍රඥා ඇසින් බලන්නේ, ගෙයින්ද කාමයන්ගෙන්ද අහිනිකබ්බිමි. නික්මියෙමි. අමතං පදං නිර්වාණය, ජීවිසං සොයන්නේ, ඒ නිසා සිත අනුව නොපවතිමින් නිර්වාණය සෙවීමට කරන්නෙමියි යන අදහසයි. අවිතරාගෙන සුදුනනිවාරයං විතතං වලං මකකටසනනිහං අවිතරාගියා විසින් වැළැක්විය නොහැකි වපල සිත වදුරකුට සමානය. වනයේ වදුරකු වැනියයි. සුසුභතිවාදී යහපත් දෙයක් කියන දවිපදානමුතතමො මහාහිසකෙකා නරදම්මසරථී යන කොටස ඒ හා යෙදිය යුතුයි. අවිදුසු යඤ්ඤා පුපුර්ජනා යනු යම් ඒ වස්තුකාමයන්හිද ක්ලේශ කාමයන්හිද ඇළුණු බැඳුණු අඥාන වූ අන්ධ පෘථග්ජනයෝ, ඒ කාමරාගයෙන් පුනබ්බවෙසිනො නැවත උපතක් සොයන ඒකාන්තයෙන් දුකබ්බිමිච්ඡනති දුක් බලාපොරොත්තු වෙත්. කැමැත්තාහුද විතෙතන නීතා නිරයෙ නිරාකතා යනු සිතට වසීවුවෝ නිරයට යන්නා වූ කර්මයක් කරන්නාහු හිත සුවයෙන් තොරවූවාහු තමන්ගේ සිතින්ම නිරයට ගෙනගියාහු වෙත අයුරකින් නොවේයැයි සිතටම නිග්‍රහ කළයුතු බව දක්වයි. තවද සිතට නිග්‍රහ කරන්නට කපා කරන්නේ මයුරකොඤ්ඤ ව යනාදී ගාථා කිය. එහි මයුරකොඤ්ඤාහිරුකමහි යනු මොනරුන් හා සරස පක්ෂීන් විසින් නාදකරන කල්හි දීපිති වාගෙසති පුරකබ්බො වසං යනු මෙහි විහරණය බැවින් මෙබඳු වූ තිරිසන්ගතයන් පෙරටුකොට ගෙන වනයෙහි වසන්නේ, මෙයින් ශුන්‍ය බව කියනු කැමැත්තේ ප්‍රකාශ කළහ. කායෙ අපෙකබ්බං ජහ යනු සියළු ආකාරයෙන් කය පිළිබඳ ආශාව අත්හරින්න. මෙයින් අත්හරින ලද ආත්මභාවය කියයි. මාවීරාධියා මේ අතිශයින් දුර්ලභ නවවන මොහොත මගනොහරින්න. ඉතිසසු මං විතත පුරෙ නියුඤ්ඤාසි. මෙසේ වනාහි එම්බා සිතා මා පැවිදි වන්නට පළමු මනා ප්‍රතිපත්තියෙහි උනන්දු

කරවිය යන අර්ථයි. භාවෙහි යනු උපදවන්න. වඩන්න. ක්‍රියානානි යනු පළමුවැනි ආදී ධ්‍යාන සතර. ඉන්ද්‍රියානි යනු ශ්‍රද්ධා ආදී ඉන්ද්‍රිය පස, බලා යනු එම පස්බලයන්, බොජ්කඩංග සමාධි භාවනා යනු සජ්ත බොජ්කඩංගයන් හා සතරවැදෑරුම් සමාධි භාවනාවන්. තිස්සොව විජජා පූර්වේනිවාසඥානය ආදී වූ ත්‍රිවිද්‍යාවන්. ඵ්‍රස. ලඟා කරගන්න. බුද්ධසාසනෙ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අවවාදයෙහි පිහිටියේ. නිය්‍යානිකං යනු සසර දුකින් බැහැර කරන. සබ්බදුබ්බකධයොගං අමාවට බැසගන්නා වූ. නිර්වාණ පිහිට, නිර්වාණ අරමුණ. සබ්බකිලෙසසොධනං සම්පූර්ණයෙන් කෙලෙස්මල පිරිසිදු කරන්නා වූ බන්ධෙ යනු උපාදාන ස්කන්ධයන්, පටිපසස යොනිසො යනු රෝගයකින්, ගඩුවකින්, තුවාලයකින්, ලෙඩකින්, ආබාධයකින් මේ ආදී වූ විවිධ ක්‍රමවලින් යුත් විදර්ශනා ඥානයෙන් මනා පිළිවෙලින්, බලන්න. තංජන යනු ඒ දුක හටගන්නා වූ තණ්හාව අත්හරින්න. මුලින් සිදුදමන්න. ඉධෙව යනු මේ ආත්මභාවයේදීම. අනිච්චං ආදී අන්ත වශයෙන්ද තාවකාලික වශයෙන්ද නිරන්තර ප්‍රතික්‍ෂෙපයෙන්ද අනිත්‍යයි යන ලෙසින් බලන්න. දුකඛං යනු හටගැනීම, අභාවයට යාම, පීඩාවට පත්වීම හා බැදී බියෙන් හා දුකෙන් හා සැපයට ප්‍රතිපක්‍ෂ බැවින් දුකයි යනුවෙන් බලන්න. සුඤ්ඤං තම් වසයෙහි නොපවත්නා නිසාත්, ස්වාමීන්වයක් නැති නිසාත්, සාරයක් නැති නිසාත් ආත්ම ප්‍රතික්‍ෂෙපය නිසාත් ශුන්‍යයි. එයින්ම අනන්තා නම් වේයැයි ගර්භා කළයුතුයි. නොවැඩෙන ආබාධ වශයෙන් අප නම් වේ. වධකං යනු විපසස යොනිසො නුවණින් බලන්න යන්න හා යොදාගත යුතුයි. මනොවිචාරෙ උපරුක්ඛවෙනසො යනු මනොවිචාර නමින් හැඳින්වෙන කාමය හා එක්වූ සොම්නස උපවිචාර ආදී අටළොසක් සිතෙහි වලක්වන නිරෝධයන්ගෙන් මුණේඩා යනු මුඩු බවට පැමිණී, ඉවත්කරන ලද කෙස් හා රැවුල් ඇත්තේ. විරූපො යනු ඒ මුඩුබව නිසා වැඩුණු ලොම් ඇති බැවින්ද සිදු බිඳ මසාගත් කසාවන් වස්ත්‍ර නිසාද විරූප වූ විවර්ණ බවට පත්වූ. අභිසාපමාගනො යනු පිණේඩාල තෙමේ පාත්‍රයක් අතැතිව හැසිරෙයි යනුවෙන් ආර්යයන් විසින් කරනු ලබන නින්දාවට පත්වූ, මෙය මෙසේ කියන ලදී. මහණෙනි! පිණේඩාල තෙමේ පාත්‍රයක් අතින් ගෙන ඇවිදිය යන්න මේ ලෝකයෙහි නින්දාවකි. ඒ නිසා කියන ලදී. කුලයන් කෙරෙහිද හික්කුන් කෙරෙහිද කබලක් ගත් අත් ඇතිව යුඤ්ජසසු සත්‍යවචනෙ සම්මා සම්බුද්ධයන් වහන්සේගේ අවවාදයෙහි යෙදෙන්න. සුසංවුතතො සිත, කය වචන යන තුන්දොරින් මනාව සංවර වූ විසිබහතරෙ වරනති හික්කා වරියාව සඳහා නොයෙක් විදිවල ඇවිදින්නේ වන්දනායට

දොසිතපුණණමාසියා යනු දොස් රහිත පුර පක්‍ෂයෙහි නිත්‍ය නවතාවෙන් හා පැහැදිලි බවෙන් යුත් වන්ද්‍රයා මෙන් හැසිරෙව යනුවෙන් යෙදිය. සඳා ධුතෙ රතො යනු සැමකල්හිම ධුත ගුණයන්හි ඇලුනු, තදුපමං විත්තමිදං කරොසි. යම්භේ කිසියම් පුරුෂයෙක් ගෙඩි කැමැත්තෙන් ගෙඩි හටගන්නා ගස් සිටුවා එයින් ගෙඩි ලබාගෙන ඒ ගස මුලින් සිඳ දමන්නට කැමැති වේද එම්බා සිත! ඔබ එබඳුම දෙයක් කරන්නෙහිය. යං මං අනිවමහි චලෙ නියුඤ්ජසි යමක් මා පැවිදිබව සඳහා යොමුකර පැවිදිවී ලබාගත් පැවිද්දේ ඵලය අනිත්‍ය වූ වංචල වූ සංසාර මුඛයෙහි යොදන්නෙහි. යෙදීමී වශයෙන් පවතින්නෙහිය. රූපයක් නොමැති බැවින් අරූප යි. සිතෙහි වනාහි එබඳු සලකුණක් හෝ නිලාදි වර්ණභේදයක් හෝ නැත. එනිසා අරූප යැයි කියන ලදී. දුරතැනක පවත්නා හෙයින් දුරංගම නම් වේ. යම්භෙයකින් සිත මකුළුදැලක ප්‍රමාණයවත් පෙරදිග ආදී පැත්තකට ගමනක් නම් නැත. නමුත් දුර පිහිටි අරමුණක් පවා ලබාගනීනුයි දුරංගම නම් වේ.

තනිව සිට හැසිරෙන බැවින් හා පවතින බැවින් එකවාරී නම් වේ. යටත් පිරිසෙයින් දෙකක් හෝ තුනක් සිත් එකට උපදින්නේ නැත. එකම සිතක් එක් සන්තානයක උපදී. එය නිරුද්ධ වූ කල්හි අනිත් එකක් උපදී. ඒ නිසා එකවාරී නම් වේ. න තෙ කර්සසං වචනං ඉදානිහං යනු දැන් ඔබගේ වචනය නොකරන්නෙමි. ඉදින් පෙර ඔබගේ වසයෙහි පැවැතියෙමි. දැන් වනාහි බුදුන්ගෙන් අවවාද ලැබූ තැන් පටන් සිතට වසග වූවෙක් නොවෙමි. කුමක් නිසාද? දුකබාහි කාමා කටුකා මහබහයා යනු මේ කාමයෝ වනාහි අතීතයෙහිද දුක්ය. අනාගතයෙහිද කටුක එල ඇතිකරයි. අත්තානුවාද ආදී භේදවලින් මහත් බියකින් ලුහුබදින බැවින් මහබහය නම් වේ. නිබ්බාන මෙවාහි මනොවර්සසං ඒ නිසා නිවන උදෙසාම යොමුවී වාසය කරන්නෙමි. එම නිර්වාණයට අභිමුඛ බවම දක්වමින් 'නාහං අලබ්‍යා' ආදිය කිය. එහි නාහං අලබ්‍යා යනු නොඇලෙන බැවින් නාහං මම ගෙයින් නික්ම නොගියෙමි. අහිරිකකතාය වැරදි ලෙස ක්‍රීඩා කරන්නාක් මෙන් ලජ්ජා රහිතව. විත්තහෙනු යනු එක්දිනක් නිගණ්ඨව තව දිනක් පරිබ්‍රාජකව සිට නොවඩන සිත් ඇති පුරුෂයෙක් මෙන් සිතට වසී වී දුරකතනනා රාජාදීන් සමග මිත්‍රවී ඔවුන් කෙරෙහි අමනාප වී, අමනාපයෙන් ආජීවහෙනු ජීවත්වීමේ කාරණය හේතුවෙන්, ජීවත්වීමට ඇති භය නිසා අහං න නිකබමීං පැවිදි නොවූයෙමි. තතොව තෙ විත්ත පටිසසවො මයා යනු පැවිදි වූ කාලයේ පටන් ඔබගේ වසයෙහි

නොපවතිමි. මගේම වසයෙහි පවතිමි. එම්බා සිත! මවිසින් ප්‍රතිඥාවක් කළා නොවේදැයි දක්වයි. අපිවිජ්ජා සපුරුසෙහි වණණිතා ප්‍රත්‍යයන්හි සර්වප්‍රකාරයෙන් අලෙපව්ජ්ජාව වනාහි බුද්ධාදී උතුමන් විසින් පසසන ලදී. එසේම මකඛප්පහාණං අනුන්ගේ ගුණ මකනබව ප්‍රහාණය කොට වූපසමො සියළු දුක් සංසිද්ධි නිවීම සත්පුරුෂයන් විසින් වර්ණනා කරන ලදී. ඉතිසසුමං චිත්ත තදා නියුඤජසී යනු යහළුව! ඔබ විසින් ඒ ගුණයන්හි පිහිටිය යුතුයි. එම්බා සිත! ඔබ මෙසේ එදා යෙදුනේය. ඉදානි ත්වං ගවජසී පුබ්බවිණණං දැන් ඔබ මා අතහැර තමාගේ පැරණි මහේවජ්ජාව ආදියට යොමුවන්නෙහිය. මේ කුමක්ද? යන අදහසයි. යමක් සඳහා 'ගවජසී බුබ්බවිණණං' (කැලඹිලි බහුලව යන්නෙහි) යනාදියෙන් කියන ලද එය දැක්වීමට 'කණ්භා අවිජ්ජා' ආදිය කියන ලදී. එහි තණ්භා යනු ප්‍රත්‍යයන්හි තණ්භාවයි. අවිජ්ජා යනු එහිම ආදීනව වසාදැමීම ආදිය අවිජ්ජා නම් වේ. පියාපියං යනු දුදරු ආදීන් කෙරෙහි ප්‍රේමය සංඛ්‍යාත ප්‍රිය භාවයන් පන්සල් සෙනසුන් ආදී අධිකුසල ධර්මයන්හි නොඇල්ම සංඛ්‍යාත වූ අප්‍රිය භාවයද දෙනන්හිම ගැටීම හා ප්‍රතිවිරුද්ධතාවය. සුභානි රූපානි යනු අධ්‍යාත්මික වූත් බාහිර වූත් සුභ රූපයන්, සුඛා වෛදනා යනු ඉටු අරමුණෙහි හටගන්නා සැපවේදනාව. මනාපියාකාමගුණා කියා ඉතිරි මනහර කාම කොට්ඨාශයන්, වනනා යනු ඒ හා යෙදුනු ඡන්දරාගය ප්‍රතිකෂෙප කිරීමෙන් හා ප්‍රහාණ කිරීමෙන් අත්හැර දැමීමෙන්, වනෙන අහං ආවමිතුං න උසසහෙ යනු මෙසේ අතහැර දමන දේ නැවත වැළඳ ගැනීමට නොහැකිය. අත්හැර දමන ලද්දේමයි කියයි. සබ්බස්වා යනු සියළු භවයන්හි සියළු යෝනීන්හි සියළු ගතිවල විඤ්ඤාණයේ පිහිටීම. වචොකතං මයා එම්බා සිත! ඔබගේ වචනය මා විසින් කරන ලදී. කරන්නේද බහුසු ජාතිසු නමෙසි කොපිතො නොයෙක් ජාතීන්හි වනාහි මා විසින් කුපිත නොකරන ලදී. පරිභව කරන ලද්දේ නොවෙයි. එසේ නමුත් අජ්ඣත්තසම්භවො යනු තමා කෙරෙහි පහලවී නමුත් ඔබගේ අකතඤ්ඤාතාය දුකෙබ් වීරං සංසරිතං තයා කතෙ ඔබ විසින් ඇතිකරන ලද අප්‍රමාණ වූ සංසාර දුක්වල බොහෝ කාලයක් මා විසින් සංචාරය කරන ලදී. පරිභ්‍රමණය වන ලදී. දැන් ඔබ විසින් කරන ලද දුකෙහි බොහෝ කාලයක් හැසිරින යැයි කෙටියෙන් පවසන ලද අර්ථය පැවැත්ම වශයෙන් ගමන් විලාශ වශයෙන් විස්තර සහිතව දක්වමින් 'ත්වඤ්ඤා' ආදිය කිය. එහි රාජදසී යනු රජවූයේය 'ද' කාරය පදසන්ධිය සඳහා යෙදින. වෙසසාව සුද්දාව භවාම එකදා තවෙව වාහසා යන්තද යෙදිය යුතුයි. (දිනක වෛශ්‍ය හෝ ශුද්‍රයෙක් ඔබ නිසාම වන්නේය) දෙවකතං වා

යම් දෙව්බවටද නුඹම අපගේ සිත කරන්න යනුවෙන් යෙදිය යුතු. වාහසා යනු හේතුවීමෙන්, තවෙව හෙතු යනු නුඹට හේතුකාරණා වීමෙන් ක්‍රී. මූලකං යනු නුඹ නිමිතිකොට. නනු දුබ්බිසසසි මං පුනප්පුනං යම්සේ පෙර නුඹ අනේක ජාතීන්හි මෙන් නැවත නැවතත් දුක්විදින්නෙහි එම්බා සිත! මිතුරන්ට හතුරුවී මට නැවත නැවතත් දුක් දෙන්නෙහි. දැන්ද එසේ දුක් දෙන්නේයැයි හගිමි. පෙර මෙන් වලක්වන්නට නොදෙමියි යන අදහසයි. මුහුං මුහුං වාරණිකංව දසසයං නිතරම වරණයට සුදුසු මෙන් මනස දක්වමින් වරණයට සුදුසු පුද්ගලයකු රවටා වර ගෝපකයකු තනන්නාක් මෙන් නැවත නැවතත් හවය දක්වන්නේ.

උමමත්තකෙනෙව මයා පලොහසි යනු උමතු පුරුෂයකු විසින් මෙන් මා සමග ක්‍රීඩා කරන්නේ ඒ ඒ ආසා කටයුතු දේ පෙන්වා ඒවාට පොළඹවන්නෙහිය. කිඤ්චාපි තෙ විත්ත විරාධිතං මයා යනු එම්බා සිත! මා විසින් ඔබට කුමන නොසලකා හැරීමක් කරන ලදදැයි කියන්න යන අදහසයි. ඉදං පුරෙ විත්තං යනු මේ සිත වනාහි මෙයින් පෙර රූප ආදී අරමුණුවල ඇලීම් ආදියෙන් යම්බඳු ආකාරයකින් කැමැති වන්නේද එහි ඔහුගේ කාමය උපදී යන වශයෙන් යඤ්චාමං යනු යම්සේ හැසිරෙන්නනුට සැපයක් වේද, එසේ හැසිරෙන්නේ යථාසුඛං සැපසේ බොහෝකලක් වාරිකං අවරි අප්ජාහං වාරිකාවෙහි හැසුරුනෙමි. අද මම දක්ෂ ඇත්ගොව්වකු සිදුනා වූ මද ඇති ඇතකු අංකුසගහහො අංකුසයෙන් විය යොනිසො මෙන් යොනිසො මනසිකාරයෙන් තං නිගගහෙසසාමී ඔහුට ඉක්ම යන්නට ඉඩ නොදෙමි. සඤ්චාමෙ ලොකමිමං අධිට්ඨති මාගේ ශාස්තෘූ වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ මුළු ස්කන්ධ ලෝකධාතුව නුවණින් විමසා බලයි. කුමක් වීද, නොවැඩීමෙන් අනිවචනො කිසිදු ස්ථාවර බවක් නැති බැවින් අද්ධුවනො නම් වේ. සැපයක් සාරයක් නොමැති බැවින් අසාරතො පකඛන්දමං විත්ත ජීනසස සාසනෙ යනු ඒ නිසා ඇති පරිදි පිළිපදින්නට එම්බා සිත! මා ජීන ශාසනයෙහි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශාසනයෙහි ඇතුළත් කරන්න. පකඛන්දී මං කියාද පෙළක් ඇත. ජීන ශාසනයේ මේ ලෝකය ඤාණයෙන් බැස ඇති පරිදි එතර කරන්න. බැසගන්නේ විදර්ශනා මාර්ග ඥානයෙන් යැපෙන්නේ එතරවීමට අපහසු මහත් වූ සංසාර නමැති සැඩපහරින් මා එතර කරන්න. නතෙ ඉදං විත්ත යථාපුරාණං යනු එම්බා සිත! මේ ආත්මභාවය නමැති ගෙය ඔබගේ පැරණි එක මේ නොවේ යන අර්ථයි. කුමක් හෙයින්ද? නාහං අලං තුඤ්ඤාවසෙ නිවන්තිතුං යනු දැන් ඔබගේ වසගයෙහි නතරවන්නට යුතු

නැත. ඒ නිසා මහෙසිනෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පබ්බතොමහි සාසනෙ පැවිදි වූ කාලයේ පටන්ම ශ්‍රමණයෝ නම් මා වැන්නෝය. විනාසධාරිනෝ න භොනහි විනාශකාරී නොවෙත්. නිත්‍ය වශයෙන්ම ශ්‍රමණයෝම වෙත්ය යන අර්ථයි. නගා යනු සිනෙරු. හිමාලය ආදී සියළු පර්වත. සමුද්‍රයා යනු පෙරදිග සමුද්‍රය, සීත සමුද්‍රය ආදී සියළු සමුද්‍රයෝ. සරිතා යනු ගංගා ආදී සියළු නදීහු. චසුන්දරා යනු මහපොළව, දිසාවතසෙසා යනු පෙරදිග ආදී සතරදිසාවෙහි. විදිසා යනු නැගෙනහිර, දකුණ ආදී සතරවැදෑරුම් අනුදිසා. අධො යනු යටින් ජලය දරාසිටින වායුස්කන්ධය තෙක් දිවා යනු දිව්‍යලෝක, 'දිවා' යැයි ගැනීමෙන් එහිද සියළු සංස්කාරයන් කියයි. සබ්බෙ අනිච්චා තිභවා උපද්‍යුතා සියළු කාමභව ආදී භවතුන අනිත්‍යයි. ජාති ආදියෙන්, රාගාදී කෙලෙස්වලින් පීඩාවට පත්වූවාහු, එහි කිසිම ආරක්‍ෂක ස්ථානයක් නම් නැති බැවින් කුහිංගතො විතත! සුඛං රමීසසති කොහි ගියෙහිද? සුවසේ රමණය කරන්නෙහිද? ඒ නිසා එයින් නිදහස්වීම සෙවීමද මෙහි බලාපොරොත්තුවයි. ධිතිපුරං යනු අධිෂ්ඨානය අරමුණු කරගත් පරම ස්ථිරභාවයෙහි පිහිටියා වූ මගේ සිත! කුමක් කියන්නෙහිද? එයින් ස්වල්පයක් හෝ මා සොලවන්නට නොහැක්කෙහි යන අර්ථයි. ඒ නිසා කියන ලදී. ඒ නිසා එම්බා සිත! ඔබට අනුව පැවතීමෙන් වැඩක් නැත. දැන් ඒ අර්ථයම ප්‍රකටකර දක්වන්නේ පැස දෙපසින් මුඛයෙන් ස්පර්ශ නොකරන්නේය. නවදොරකින් කුණු වැගිරෙන ශරීරයට නින්දා වේවා ආදිය කියන ලදී. එහි භසනං යනු සම්පසුම්බිය. උභතො මුඛං යනු දෙපැත්තෙන් මුඛ ඇති. නජාතුජුපෙ එක පැත්තකින්ම පාදයෙන්වත් ස්පර්ශ නොකරන්නේය. එපරිද්දෙන් ධීරසුදු පුරං නවසොත සන්ධිං නොයෙක් ආකාර කුණුවලින් පිරුණු නවදොරකින් අසුවී වැගිරෙන ඒ වැසිකිළියට නින්දා වේවා. එයට නින්දා වේවා! මෙසේ ගාථා විසිඅටකින් නින්දාකිරීම් වශයෙන් සිතට අවවාදකර දැන් ඔහුට විවේක ස්ථාන ගැන කීමෙන් සතුටු කරන්නේ වරාහඵණෙය්‍ය විගාළහසෙවිතෙ ආදී ගාථා ගැන කිය. එහි වරාහඵණෙය්‍යවිභාළහ සෙවිතෙ යනු උෟරන් හා ඒනිටුවන් බැසගත්, පබ්බතොමෙ පව්වෙහි, පුර්වසිඛරයෙහිම, පකතෙ චසුන්ධරෙ යනුද පාඨයකි. ප්‍රකෘති බිම් පෙදෙසක යන අර්ථයි. නවමුනා පාවුසසිතකානනෙ යනු වර්ෂාවෙන්, වැසිජලයෙන් තෙමුණු වනයෙහි, තහිං ගුහා ගෙහගතො රමීසසසි යනු ඒ පර්වත වනයෙහි ගුහා සංඛ්‍යාත වූ ගෙට පිවිසියේ භාවනාවේ ඇලීමෙන් සතුටු වන්නෙහි. තෙ තං රමීසසනති යනු ඒ මොනරු ආදීහු වනයක් බව හඟවමින් ඔහුව රමණය කරත් යන අර්ථයි. වුට්ඨමහිදෙවෙ යනු මනාව

වැසි වැස්ස කල්හි වතුරංගුලෙ තිණේ ඒ වර්ෂා ජලය වැටීමෙන් ඒ ඒ තැන්වල රතු වත් කම්බිලියක් බඳුව අඟල් හතරක් වූ කල්හි සමුපුප්ඵතෙ මෙසනිහමහි කානනෙ යනු වැසිවට කල්හි මේසයක් බඳු වනයෙහි මනාව මල්පිපුණු කල්හි නගනනරෙ පර්වත අතරෙහි විටපි සමොසයිසසනහි ගසක් මෙන් හුන්නෙමි. නං මෙ මුදු හෙහිති තුලසනනිහං ඒ තණ ඇතිරිල්ල මොළොක් සැප ස්පර්ශ ඇති මෙට්ටයක් වැනි සයනයක් මට වන්නේය. තථාතු කසසාමී යථාපී ඉසසරො යනු යම්සේ කිසියම් ධනවත් පුරුෂයෙක් තම දාසාදීන් තම වචනයට කීකරු කරගනී ද මමද එම්බා සිත එය එසේ කරමි. මගේ වසඟයෙහි පවතින්නේමය. කෙසේද යත්? යං ලබහති තෙනපි හොතු මෙ අලං යනු සිව් පසයෙහි යම් ඒ යම්බඳු හෝ එබඳු යමක් ලබයිද එයින්ද මට ප්‍රමාණවත්ය. මෙයින් මෙය දක්වයි. යම්හෙයකින් මේ ලෝකයේ ඇතැම් සත්ත්වයෝ තණ්හාව ඇතිවීමේ හේතුවෙන් විත්තයාගේ වසඟයෙහි පවතිත්. මම වනාහි තණ්හාව ඇතිවීමට හේතුව දුරින්ම වර්ජනය කරන්නේ සිත දාසයකු මෙන් කරන්නේ තමන්ගේ වසයෙහි තබා ගනිමි. නනාහං කසසාමී යථා අනඤ්ඤො බ්ලාරහසංඝං ව යථා සුමද්දිතං යනු එම්බා සිත! තණ්හාව ඇතිවීමට හේතුව වර්ජනය කිරීම නිසා නැවත තං එය කියා සිත ස්පර්ශ කරයි. යම්සේ අන් කිසිවෙක් මනා විරිය යොදවා භාවනාවෙන් පහවූ මැලිබව ඇත්තේ තමාගේ සිත වැඩට යෙදිය හැකි, වැඩ යෝග්‍ය ලෙස කරයිද එපරිද්දෙන් මම ද එම්බා සිත! ඔබව වැඩට යෝග්‍ය, වැඩට සුදුසු ලෙස මගේ වසයෙහි කරන්නෙමි. කෙසේද යත්, යම්සේ මනාව පදම් කළ බළල් සමින් කළ පැසක් මෙනි. න යනු නිපාතයකි. යම්සේ මනාව පදම් කරන ලද බළල් සමින් කළ පසුම්බිය වැඩට යෝග්‍ය, වැඩට ගතහැකි මෙන්ම පහසුවෙන් පරිහරණය කළහැකි වන්නේය. එපරිද්දෙන් එය කරන්නෙමි. විරියෙන නං මයහ වසානයිසසං යනු එම්බා සිත එය තමාගේ විරියයෙන් භාවනාබලය උපදවා එයින් මගේ වසඟයට පමුණුවන්නෙමි. ගජංච මතතං කුසලංකුසගහො යනු යම්සේ දක්ෂ ඇත්ගොව්වෙක් අංකුයයක් අතැත්තේ තමා ඉගෙනගත් ශිල්පයේ බලයෙන් මත් ඇතකු තමාගේ වසඟයට ගනීද එපරිද්දෙනී යන අර්ථයි. තයා සුදනෙනන අවට්ඨිතෙනහි මෙහි 'හි' යනු නිපාත මාත්‍රයකි. සිත සමථ විදර්ශනා භාවනා බලයෙන් මනාව හික්මවන ලද්දෙන් එයින්ම මනාව විදර්ශනා භාවනා විධියට පිළිපත් බැවින් හයෙන යොග්‍යාවරියොච උච්ඡුනා යනු යම්හෙයකින් මනාව දමනය වූ බැවින් දමනයෙන් සෘජු වූ අවංකව ගමන් ඇති උතුම් අජාතීය අශ්වයා විසින් යෝග්‍ය වූ ආචාර්ය වූ අශ්වයන් දමනයේ දක්‍ෂයා අනාරකෂිත

හැනින් ක්ෂේම භූමියකට පැමිණෙන්නට හැකිවෙයි. මෙසේ පහොම් මගං පටිපජ්ඡකං සිවං යනු අයහපත් බව ඇතිකරන කෙලෙස් නොමැති බැවින් සුභ වූ විභතානු රකබ් යනු තමන්ගේ සිත රකින්නා වූ බුදුවරයන් විසින් සියළු කල්හි සෙව්නා ආර්යමාර්ගය මට පිළිපදින්නට, අවබෝධ කරන්නට සමත්වෙමි. හැක්කෙමි. ආරම්භණේ තං බලසා තං නිබන්ධිසං නාගංව ඵමහමහි දුක්ඛාය රජ්ජයා යම්සේ ඇත්ගොව්වෙක් මහා හස්තියකු ශක්තිමත් කණුවක ශක්තිමත් දැඩි ලණුවකින් බදියි. එම්බා සිත! මම ද කමටහන් අරමුණෙහි භාවනා බලයෙන් බදින්නෙමි. තං මෙ සුගුණං සතියා සුභාවිතං යනු එම්බා ඒ සිත! මගේ සිහියෙන් මනාව ආරක්ෂා වූයේ මනාව පුහුණු කළේ වී. අනිසසිතං සබ්බභවෙසු හෙහිසි යනු ආර්යමාර්ග භාවනා වශයෙන් කාම භවාදියෙහිත් සියළු භවයන්හි තණ්හාදී ඇලීම්වලින් නොඇලුනේ වන්නෙහිය. පඤ්ඤාය ජෙඛා විපඨානුසරිතං යනු නොමග යන්නා වූ ආයතනයන්හි හටගැනීම ඇති පරිදි දැක යම් සමුදයකින් නොමගයන්නා වූ ඔහු ඔහුගේ කෙලෙස් ගලායාම හා කෙලෙස්වලින් ඇතිවන පීඩාව ඉඤ්ඤා සංවරය උදෙසා විමසා බැලීමේ ප්‍රඥාවෙන් සිදු දමා ගලායාම සිදුදැමීමී වශයෙන් වසා තබා, යොගෙන විගහයහ යනු විදර්ශනා භාවනා සංඛ්‍යාත යෝගයෙන් නිග්‍රහකොට පටෙතිවෙසියා විදර්ශනා මාර්ගයෙහි වැස එහි පිහිටා යම්කලක වනාහි විදර්ශනාවෙන් උනන්දු කරවන මාර්ගය හා ගැටෙයි. එවිට මාර්ග ප්‍රඥාවෙන් යම්කිසි හටගන්නා වූ ධර්මතාවයක් වේද ඒ සියල්ල නැසෙන සුළුයැයි යන නිදර්ශනයෙන් සර්වප්‍රකාරයෙන් ආයතනයන්හි හටගැනීම විභවං සමභවංව හටගැනීම සම්භවය මුලා නොවූ ප්‍රඥාවෙන් දිසවා දැක දෙවියන් සහිත ලෝකයෙහි අගභවාදිනො සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දායාදහිමී ඔඟරස පුත්‍රව හෙහිසි වන්නෙහිය යන අර්ථයි. චතුබ්බිපලලාසවසං අධිධම්මං යනු අනිත්‍යය නිත්‍ය ලෙසත් අසුභය සුභ ලෙසත් දුක සැප ලෙසත් අන්‍යත්මය ආත්මය ලෙසත් යන සතරවැදැරුම් විපරිත කල්පනාවන් හා පවත්නා වූ ගාමණ්ඩලංව පරිණෙසී විතත මං යනු එම්බා සිත! ඔබ මා ගම්දරුවකු මෙන් එහාට මෙහාට අදින්නෙහිය. නූතසඤ්ඤාප්තබන්ධනව්ඤ්ඤං යනු සංයෝජන සංඛ්‍යාත වූ බැඳීම් දහය සිදු දැමීම කාරුණිකං මහාමුනිං සම්මා සම්බුදුන් සංසෙවසෙ නූත. එබඳු වූ මහානුභාව ඇත්තන් දුරින්ම වර්ජනය කරන්න. මා වැනි තපස්වින් කැමැති පරිදි අනුගමනය කරන්නයැයි අප්‍රසාද විලාසයෙන් ශාස්තෘන් වහන්සේව පසසයි. මිගොයඨා යනු යම්සේ මුවෙක් ගස්වැල් ආදියෙන් සිත මනාව නිරවුල්ව පවත්නාවිට කානනෙ සෙරී කැමති පරිදි සකුටු

වෙයි. රමමං ගිරිං පාඩුස අබ්භමාලිනීං යනු මෙසේ වැසිකාලයෙහි හත්පසින් පිපුණා වූ ගොඩබිම හා ජලයේ මල්වලින් යුක්ත බැවින් අබ්භමාලිනී නම් වූ ජනයාගෙන් තොරබැවින් මනරම් බැවින් රමමං රමය වූ පර්වතයක් ලැබ තත්වනගෙ රම්සසාම් අසංසයං යනු ඒකාන්තයෙන්ම තවං විතත පරාභවිසසසි සසර විපත්වල පිහිටන්නේය යන අර්ථයි. යෙ තුඤ්ඤා ඡන්දො වසෙන වහනිනො යමෙක් ඔබගේ කැමැත්තෙන් වසයෙහි පවතීද සියළු පාර්ශ්වයන් සිතෙහි සමානත්වය අනුව ගෙන කියයි. එහි අර්ථය නම් යම් ඒ ගැහැණු හා පිරිමි. එම්බා සිත! ඔබගේ කැමැත්තෙන්, රුවියෙන් සිටියා වූ යං තණ්හාවෙන් යුක්ත වූ සුඛං අනුභොගනි යනු සැප අනුභව කරන්නාහුය. තෙ අවිදුදසු අදබාලයෝ. මාරාවසානුවහනිනො ක්ලේශමාර ආදීන්ගේ වසයෙහි පවත්නාසුළු. භවාහිනඤ්ඤි කාමාදී භවයන්ම සතුටුවීමෙන් තවසාවකා යනු ඒ අනුව කටයුතු කරන්නෝ 'අපි වනාහි සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෝය. ඔබගේ වසයෙහි අනුව පවතින්නෝ නොවෙමු. මෙසේ තෙරුන් වහන්සේ පෙර තමාගේ උපන්නා වූ නුවණින් මෙතෙහි කිරීම, සිතට නිග්‍රහ කිරීම් වශයෙන් පැවැති සිතිවිලි නොයෙක් ආකාරයෙන් බෙදා සම්පයෙහි සිටියා වූ හික්කුන්ට අවවාද දීම් වශයෙන් ප්‍රකාශ කළේය. යම් ඒ අර්ථයක් මෙහි නොදක්වන ලදද ඒවා ඉහත කියන ලද ආකාරයෙන් දතයුතුයි.

කාලපුට පේර ගාථා වර්ණනාව නිමිඤ්ඤය.

පහස්වන නිපාත වර්ණනාව නිමි.

60-1-1

හැටවන නිපාතයෙහි 'ආරක්ඛකා' ආදී ගාථා ආයුෂ්මත් මහා මොග්ගලාන තෙරුන්ගේය. උන්වහන්සේගේ කථා වස්තුව ධම්ම සේනාපති කථා වස්තුවෙහි කියන ලදී. තෙරුන්වහන්සේ වනාහි පැවිදි වූ දවසෙන් සත්වැනි දවසෙහි මගධ රටෙහි කලලවාල කලලවාල නම් ගම ආශ්‍රිතව මහණදම් කරන්නේ ටීනමිද්ධයෙන් යටත් කරන්නට වූ අවස්ථාවේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මොග්ගලානස! මොග්ගලානස! බ්‍රාහ්මණස! ආර්ය වූ නිශ්ශබ්දතාවය, ප්‍රමාද නොවන්න. ආදියෙන් දන්වන ලද්දේ

ඒනම්ද්වය තුරන්කර භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් කියන ලද ධාතු කමටහන් අසන්නේ ම විදර්ශනාව වඩා පිළිවෙලින් උපරි මාර්ගත්‍රය ලබා අග්‍රඵලය ලබන ක්‍ෂණයෙහිම ශ්‍රාවක පාරමී ඤාණයාගේ මස්තක ප්‍රාප්තවීම සිදුවිය. අපදානයේ මෙසේ කියන ලදී.

ලෝකනායක චූ නරයන්ට ශ්‍රේෂ්ඨ චූ අනෝමදසසී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේවසමුත්තයා පිරිවරා හිමවතෙහි වාසය කළ සේක.

එකල්හි මම 'වරුණ' නම් නාගරාජයෙක් වීමි. මහසයුරෙහි වාසය කරන්නේ කාමභෝගීව සිටියෙමි.

එදා සමුත්තයාව අතහැර මම තුර්යවාදන යොදාගෙන සම්මා සම්බුදුන් පිරිවරාගෙන වාදනය කළෙමි.

තුර්යයන් වාදනය කරන කල්හි දෙවියෝ තුර්යයන් වාදනය කළහ. මේ ශබ්ද දෙකම අසා බුදුන්වහන්සේ වටහාගත් සේක.

බුදුරජාණන් වහන්සේට දානය සඳහා ආරාධනා කොට තමන්ගේ හවනයට ගියෙමි. ආසනයක් පනවා මට කාලය දැන්වූයෙමි.

රහතන් වහන්සේලා දහසක් පිරිවරාගත් ලෝකනායකයන් වහන්සේ සියළු දිශාවන් බබලවමින් මගේ හවනයට වැඩි සේක.

එකල්හි මම දෙවියන්ට දෙවි චූ නරයන්ට උතුම් චූ මහාවීරයන් වහන්සේ හික්‍ෂු සංඝයා සහිත චූයේ ආහාරපානයෙන් සන්තර්පණය කළෙමි.

මහාවීර චූ ස්වයංභූ චූ ලෝකනායක චූ අග්‍ර පුද්ගල චූ, උන්වහන්සේ හික්‍ෂු සංඝයා මැද වැඩසිට මේ ගාථා වදාළ සේක.

යමෙක් ලෝකනායක චූ බුදුන්වහන්සේටත් හික්‍ෂු සංඝයාටත් දන් පූජා කළේද ඒ සිත් පැහැදීමෙන් ඔහු දෙවිලොව යන්නේය.

හැත්තෑහතක් තුන්වරක් දේවරාජ්‍යය කරන්නේය. මහපොළවෙහි අටසියක් රාජ්‍යයන් කරන්නේය.

පස්පනස් වාරයක් සක්විති වන්නේය. එකෙණෙහි ඔහුට අප්‍රමාණ වූ සැපසම්පත් පහළ වෙයි.

මෙයින් අපරිමෙය වූ කල්පයෙහි ඔකකාක කුලයෙහි පහළවූ ගෞතම නම් වූ ශාස්තෘන් වහන්සේ ලොව පහළ වන්නේය.

ඔහු නිරයෙන් චුතව මිනිසත්ඛව ලබයි. නමින් කොලිත වී බ්‍රහ්මයාගේ ඤාතිවරයෙක් වන්නේය. (බ්‍රහ්ම බන්ධු)

කුසල මූලයෙන් මෙහෙයවන ලද ඔහු පසුව පැවිදිව ගෞතම බුදුන්ගේ දෙවෙනි ශ්‍රාවකයා වන්නේය.

අරඹන ලද චීර්ය ඇති බහාතඛන ලද පාප ඇති සෘද්ධියෙන් පරතෙරට ගියේ සියළු ආසවයන් දුරුකොට අනාසවව පිරිනිවන් පාන්නේය.

පාපමිත්‍රයන් නිසා කාමරාගයෙහි වසඟයට ගියේ දුෂ්ට වූ මනසක් ඇතිව මවද පියාද ඝාතනය කළේය.

නිරයට හෝ මිනිසත් ඛවට හෝ පැමිණෙන්නෙමිද පාපකර්මයෙන් යුක්තවූයේ බිඳුනු හිස් ඇත්තේ වීමි.

මේ මාගේ අන්තිම භවයයි. මෙහිදීද මාගේ මරණ කාලයෙහි එබඳුම දෙයක් සිදුවන්නේය.

උතුම් විචේකයෙන් යුක්ත වූයේ සමාධි භාවනාවෙහි ඇළුනේ සියළු ආසවයන් නැතිකර අනාශ්‍රවව වාසය කරමි.

මහපොළව ගාමිහිරයි. සනයි. සෙලවිය නොහැක. සෘද්ධියෙන් උසස් තත්වයට ගොස් මම ඒ මහපොළව වම් ඇඟිල්ලෙන් සොලවන්නෙමි.

අසම්මානය නොදකිමි. මා තුළ මානය නැත. සාමණේරයන් වහන්සේගේ පටන් මම ගෞරව කරමි.

මෙයින් අප්‍රමාණ වූ කල්පයක මම යම් කර්මයක් කළෙමිද මේ මහපොළවට පැමිණ කෙලෙසුන් නැති කළේ වෙමි. මා විසින් කෙලෙස් නැතිකරන ලදී. බුද්ධ වචනය කරන ලදී.

ඉක්බිති ශාස්තෘන් වහන්සේ පසුකාලයක ජෙනවන මහා විහාරයෙහි ආර්ය මහා සංඝයා මැද වැඩසිටිමින්, ඒ ඒ ගුණවලින් තමන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන් අග්‍රස්ථානයෙහි තබන සේක් මහණෙනි! මාගේ ශ්‍රාවකයන් අතර මුගලන් තෙරුන් සෘද්ධිමතුන් අතරින් අග්‍ර ස්ථානයෙහි තබමියි, සෘද්ධිමත් බව සඳහා අග්‍රස්ථානයේ තැබූ සේක.

මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් අග්‍රස්ථානයෙහි තබන ලද මහතෙරුන් වහන්සේ විසින් ඒ ඒ කාරණය නිමිතිකොට ඒ ඒ තැන දේශනා කළ ගාථාවන් සංගායනා කාලයෙහි ධර්ම සංගායකයන් වහන්සේලා විසින් මෙසේ අඩංගු කර ඇත.

ආරඤ්ඤක වූ පිණ්ඩපාතික වූ පිණ්ඩපාත පාත්‍රය කෙරෙහි කැමැත්ත ඇත්තා වූ මනාව හික්මුණු අධ්‍යාත්මය ඇත්තේ මාරසේනාව පරාජය කරමු.

ආරඤ්ඤක වූ පිණ්ඩපාතික වූ පිණ්ඩපාත පාත්‍රය කෙරෙහි කැමැත්ත ඇත්තා වූ (අපි) ඇතකු විසින් උණගස්වලින් සෑදූ ගෙයක් විනාශ කරන්නාක් මෙන් මාරසේනාව කම්පාවට පත්කරමු.

වෘක්ඛමූලික වූවාහු සතතයෙන් පිණ්ඩපත පාත්‍රයෙහි කැමැත්ත ඇත්තා වූ අපි ඇතකු උණගස්වලින් සෑදූ ගෙයක් මෙන් මාරසේනාව මූලිනුපුටා දමමු.

ඇටසැකිළි කුටියෙහි මස් හා නහරවැල්වලින් මසන ලද නොයෙක් කුණපයන්ගෙන් පිරී ඇති බැවින් දුර්ගන්ධය. එයට නින්දා වේවා. අනුන්ට ගොදුරක් වූ එයට මමායනය කරයි.

කුණුවලින් පිරුණු පසුම්බියක් වැනි සමින් වටකරන ලද පපුවෙහි පැනනැගි ගඩු දෙකක් බඳු ප්‍රේතියක් බඳු ඔබගේ ශරීරයෙහි සැමදා කුණු වැගිරෙන නවදොරක් ඇත.

දුගඳ හමන කුණු වැගිරෙන දොරටු නවයක් ඇති ඔබගේ ශරීරය සම්මා ප්‍රතිපත්තියෙහි නියුතු හික්කු ව යම්සේ පිරිසිදු බව රුචි කරන්නා මළමුත්‍රාවලක් දුරින් දුරුකරන්නේ යම්සේද මේ ශරීරයද එසේ දුරු කරයි.

මම එය යම්ලෙසකින් දැනීමද ජනයාද මෙය ඇති සැටියෙන් දැන ගන්නේය. වැසිකාලයේ අසුවි වලක් මෙන් දුරින් දුරුකරන්නේය.

මහාවීරයන් වහන්ස, එය එසේමය. ශ්‍රමණයන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන පරිදිය. මධෙහි එරුණු මහළු ගොනෙක් මෙන් සමහරු දුකට පත් වෙති.

යමෙක් කහපාටින් හෝ වෙනත් වර්ණයකින් අහස පාටකරන්නට අදහස් කරන්නේද එයින් විත්තවේදනාව පමණක් ඇතිවේ. (නිෂ්ඵල කාර්යයකි.)

මනාව හික්මවන ලද සිතද අහස බඳුය. පවිටු සිතුවිලි නොවේවා. යම්සේ පළඟැටියා ගිනිගොඩක් ඇසුරු කිරීමෙන් විනාශ වන්නාක් මෙන් එයින් විනාශයට පත්වෙයි.

ස්ථීර පැවැත්මක් නැති කරදර ගොඩක් එක්තැන් කළාක් බඳු ඔසවන ලද විසිතුරු ලෙස නිමකළ රුකඩයක් බඳු මේ ශරීරය බලන්න.

එදා සැරියුත් මහතෙරුන් වහන්සේ පිරිනිවි කල්හි නොයෙක් ආකාර බිහිසුණු බවක් වීද එයින්ම ලොමුදැහැ ගැන්මක් විය.

සංස්කාරයෝ වනාහි අනිත්‍යයහ. හටගැනීම හා විනාශය ස්වභාවකොට ඇත්තේය. ඉපිද නැතිවෙත්. එහි සංසිදීම සැපයයි.

යමෙක් පඤ්චස්කන්ධය ආත්ම වශයෙන් හා අනාත්ම වශයෙන් නොදකිද ඔවුහු සියළු කොටස්වලට කැඩුණු කෙස්ගසක් අඳුරේ විදුලි එලියෙන් දැකින්නාක් මෙන් ඉතා සියුම්ව වටහා ගනිත්.

යමෙක් සංස්කාරයන් ආත්ම වශයෙන්වත් අනාත්ම වශයෙන්වත්

නොදකීද ඔහු විදුලි ඵලියෙන් අඳුරේ ඇති සියුම් කෙසගක් දකින්නාක් මෙන් දක්ෂ ලෙස ඵය අවබෝධ කළහ.

සිහියෙන් යුත් හික්ෂුඵ ආයුධයකින් ස්පර්ශ කළාක් මෙන් හිස ගිනි ගත්තාක් මෙන් කාමරාග ප්‍රහාණය සදහා පැවිදි වන්නේය.

වඩන ලද සිත් ඇතිඵ ඵයින් මෙහෙයවන ලද අන්තිම ශරීරයක් දරන්නහු විසින් පාඇඟිල්ලෙන් මීගාරමාතු ප්‍රාසාදය කම්පා කළේය.

මෙය සැහැල්ලු ලෙස සිතා අඩු උත්සාහයකින් සියඵ බැමි බිඳ දමා නිර්වාණය අවබෝධ කරගැනීම ලෙහෙසි නැත.

මේ තරුණ හික්ෂුඵ උතුම් පුරුෂයෙකි. සේනා සහිත මාරයා පරාජය කොඵ අන්තිම දේහය දරන්නෙහි.

විදුලිය වේහාර පර්වතයේ විවරයඵ වැටේ. තාදිගුණ ඇති අසහාය වූ පුත්‍රයා පර්වත විවරණයඵ ගියත් ධ්‍යාන වඩයි.

උපශාන්ත වූ පන්ත සේනා සහිත වූ මුනින් වහන්සේ බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන් වහන්සේගේ දායාදයකි. බ්‍රහ්මයා විසින් වදිනු ලබයි.

උපශාන්ත වූ ජනයාගෙන් ඇත පිහිටි සෙනසුන්හි විවේක ගන්නා වූ බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන් වහන්සේගේ දායාදයක් වූ මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේ බ්‍රහ්මයා විසින් නමස්කාර කරනු ලැබීය.

බ්‍රාහ්මණය! උපශාන්ත වූ ඇත පිහිටි සෙනසුන් ඇති බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන්ගේ දායාදයක් වූ කාශ්‍යප මුනිවරයන් වහන්සේඵ බදින්න.

යමෙක් නැවත නැවතත් මිනිසුන් අතර ජන්ම සිය ගණනක් ලැබීද ඒ සියල්ල බ්‍රාහ්මණ ජාතික විය. සොක්තිය ජාතික විය. ඤාණවන්ත විය.

තුන්වේදයේ පරතෙරඵ ගියේ ගුරුවරයෙක් වන්නේය. ඔහුඵ වන්දනා කිරීම සොලොස් කලාවෙන් ඵක කලාවක් නොවටී.

යමෙක් අෂ්ට වීමොක්ඛයන් පෙරබත් කාලයෙහි දුටුවේද, ඉක්බිති අනුලොම, ප්‍රතිලෝම වශයෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානාදිය දකිද අනතුරුව පිඬුසිඟා වසීයි.

බ්‍රාහ්මණය, එබඳු හික්කුවක් ස්පර්ශ නොකරන්න. තමාගේ සිත තුළින් කුසල ධර්මයන් උදරා නොදමන්න.

තාදී ගුණ ඇති රහතන් වහන්සේ වෙත සිත පහදවා ගන්න. කළ පාපයෙන් හිස සත්කඩකට නොපැලේවා. වහාම ඇදීලී බැඳ වදින්න.

සසර බැමිවලින් පෙරටු කරගත් මොහු ධර්මය නොදකී. පහතට ගමන් කරන්නා වූ වැරදි මග අනුගමනය කරයි.

පොඬිල තෙමේ කුණු තැවරුණු පණුවකු මෙන් සංස්කාරයන්ගෙන් මුලා වූයේ තණ්හා වශයෙන් ලාභ සත්කාරයෙහි ගිජුවූයේ හරයක් නැත්තේ යයි.

එන්නා වූ මනා දර්ශන ඇති රූපකාය නාමකාය දෙකින්ම මිදුනේ මනාව හික්මුනා වූ අධ්‍යාත්මයක් ඇති සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේව බලන්න.

රාගාදී තුවාලවලින් තොර රාගාදියෙන් මනාව ක්‍ෂය කළ ත්‍රිවිද්‍යාධාරී මාරයාව බිය ගන්වන මිනිසුන්ගේ දක්ෂිණාවට සුදුසු වූ අනුත්තර වූ පින්කෙතක් බඳුය.

මේ බොහෝ දෙව්වරු සෘද්ධිමත්ය. යසස් ඇත්තෝය. දසදහසක් සියළු දෙව්වරු බ්‍රහ්ම පුරෝහිතය. වැඳගෙන සිටින්නාහු මුගලන් මහරහතන් වහන්සේට නමස්කාර කරත්.

පුරිසාජඤාඤය! නමස්කාර වේවා! උතුම් පුරුෂය නමස්කාර වේවා! යමකුගේ මේ ආශ්‍රවයෝ ක්ෂීණ වූවාහුද ඒ උත්තමයාණෙනි! ඔබවහන්සේ දක්ෂිණාවට යෝග්‍ය වන්නෙහිය.

දෙවියන් හා මිනිසුන් විසින් පුදන ලද්දේ ලෝකයේ උපන් නමුත්

මාරයාව බියවද්දන ජලයෙහි හටගත් නෙලුම්මල මෙන් සංස්කාරයන් හා නොගැටෙයි.

යමෙක් මොහොතකදී සහග්‍රී ලෝකධාතුව දැනගනීද බ්‍රහ්මයා හා සමානව තදනුරූප කාලයෙහි ඒ හිඤ්ච සෘද්ධි ගුණයන්ගෙන් යුක්ත වූයේ වූහි උත්පත්ති දකී.

සැරියුත් තෙරුන්වහන්සේ ප්‍රඥාවෙන් ශීලයෙන් හා සංයමයෙන් පරතෙරට ගියේ වන්නේය. උන්වහන්සේට වඩා වෙන උසස් පෙර කෙනෙක් නැත.

කෝටිසතසහශ්‍රයක් ආත්මභාවයන් ක්‍ෂණයකින් මැවීමට දක්ෂය. සෘද්ධි බලයෙහි දක්ෂය. මම උන්වහන්සේගේ සෘද්ධි බලයෙන් වශී වූයේ මෙමි.

සචිතකක ආදී සමාධිත්තින් ත්‍රිවිද්‍යාවන්තින් වශීභාවයට පත්වූයේ එහි පරතෙරට ගියේ වන්නේය. තණ්හාදිය රහිත සඤ්ච ශාසනයේ ධීර වූ මොහොලලාන ගොත්‍රයේ මුගලන් තෙරුන්වහන්සේ දමන ලද ඉඳුරන් ඇත්තේ හස්ති රාජයෙක් වැලකින් කරන ලද බැම්ම මෙන් සියළු කෙලෙස් සිද දැමීමේය.

මා විසින් ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ඉගැන්වීනම් ප්‍රගුණ කරන ලදී. බුද්ධ අවවාදය පිළිපදින ලදී. මහත් බරක් බිම තබන ලදී. සසර ගමන නැතිකරන ලදී.

යමක් උදෙසා ගිහිගෙයින් නික්ම පැවිදි වූයේද මාගේ ඒ අර්ථය ලබාගන්නා ලදී. සියළු සංයෝජනයන් ක්‍ෂය කළෙමි.

යම්බඳු වූ නිරයක 'දුස්සී' නම් මාරයා නිරය ගින්නෙන් දැවුනේද විධුර නම් වූ කකුසද බුදුන්ගේ ශ්‍රාවකයාව ආවේශ වී බුදුන්ට හිංසා කළේද

ඒ නරකයෙහි අතිශයින් වේදනාකාරී යකඩ උල් සියයක් විය. මෙබඳු නිරයෙහි දුස්සී පිළිස්සුනේය.

එම්බා මාරයා! යම් බුද්ධශ්‍රාවක වූ හික්කුචක් මෙය දැනගනීද එබඳු හික්කුචක් වෙත පැමිණ කණහය! දුක නැතිකරව.

මහා සමුද්‍රය මැද කල්ප ගණන් පවත්නා වෙරළමිණිවත් විසිතුරු බබලන දිලිසෙන විමායෝ වෙත්. නොයෙක් විසිතුරු වර්ණයෙන් යුත් බොහෝ අප්සරාවෝ ඒ විමානවල නටත්.

යමෙක් මේ විමානවස්ථව මනාව දනීද කණහය! දුකින් නිදහස් වන්න.

යමෙක් වනාහි බුදුන් විසින් මෙහෙයවූයේ හික්කු සංඝයා බලා සිටියදීම මිගාරමාතු ප්‍රාසාදය පාඤ්ඤාලෝකේ සෙලවූයෙමි.

යමෙක් මෙය දන්නේද, කණහය! දුකින් බැහැර වන්නේය.

යමෙක් වෛජයන්ත ප්‍රාසාදය පාඤ්ඤාලෝකේ සෙලවීද ඍද්ධි බලයෙන් යුක්ත වූයේ දෙවියන් කලබලයට පත්කළේය.

යමෙක් මෙය දන්නේද කණහය! දුක් නැතිකරන්න.

යමෙක් වෛජයන්ත ප්‍රාසාදයෙහි ශක්‍රයා විචාරයීද, ඇවැත්නි! තෘෂ්ණා ක්‍ෂය විමුක්තිය දන්නේද? ප්‍රශ්නය විචාරන ලද්දහුට ශක්‍රයා පැහැදිලි කර දුන්නේය.

යමෙක් සුධර්මා සභාවේ සිට බ්‍රහ්මයාගෙන් විචාරයීද? ඇවැත්නි! පෙර ඔබට තිබුණු දෘෂ්ටිය අදද ඔබට තිබේ.

දිලිසෙන්නා වූ බ්‍රහ්මලෝකය බලන්න. ප්‍රශ්න විචාරන ලද බ්‍රහ්මයා ඔහුට එය පැහැදිලි කළේය.

මාරිසා! මට පෙර තිබුණු දෘෂ්ටිය දැන් නැත. විහිදී යන ආලෝකයෙන් යුත් බ්‍රහ්මලෝකය දකිමි. ඒ මම අද වරදක් කළා වෙමි. මම නිත්‍ය ලෙසට ශාස්වත වාදියෙක්මි.

යමෙක් මෙය වටහාගනීද? කණ්හය! දුක නැතිකරන්න.

යමෙක් මහාමේරු පර්වතයේ මුදුන ධ්‍රැවන ධ්‍රැවන විමොක්‍ෂයෙන් ස්පර්ශ කළේද පූර්ව විදේහයන්ගේ වනයද බිම නිදන මිනිසුන්ද (අපරගෝයාන හා උතුරුකුරු මිනිසුන් නිවාස නැතිව බිම නිදති.) ස්පර්ශ කළේය.

යම් බුද්ධශ්‍රාවක වූ භික්‍ෂුවක් මෙය දැනගනීද එබඳු භික්‍ෂුවක් වෙත ගොස් කණ්හය! දුක නැති කරන්න.

මම බාලයාව දවන්නෙමිසි ගින්න නොසිතයි. බාලයාම දිලිසෙන ගින්න වැළඳගෙන දැවෙයි.

එම්බා මාරය! නුඹද එසේය. තථාගතයන් වහන්සේව ස්පර්ශ කර තමාවට දවාගත්තේය. ගින්න ස්පර්ශ කරන බාලයා මෙනි.

මාරයා තථාගතයන් වහන්සේ හා ගැටීමෙන් පාපයක් ඇතිකර ගත්තේය. පවිකාරය! මට පාපයක් නොවේයැයි කෙසේනම් ඔබ සිතන්නෙහිද?

මාරය! තා විසින් කරන්නා වූ පාපය බොහෝ කාලයක් විපාක දෙන්නේය. මාරය! බුදුන්ගෙන් කලකිරීම ඇතිකරගන්න. භික්‍ෂුන්ට කරදරයක් කරන්නට නොසිතන්න.

මෙසේ භික්‍ෂුව හෙසකලා වනයේදී මාරයාට තර්ජනය කළේය. ඉක්බිති අසතුටට පත් යක්‍ෂයා එහිම අතුරුදහන් විය.

මෙසේ වනාහි ආයුෂ්මත් මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ මේ ගාථාවන් ප්‍රකාශ කළහ. මෙසේ පිළිවෙලින් එක සංග්‍රහයකට ඇතුළත්කොට තබන ලදී.

එහි 'ආරඤ්ඤකා' ආදී ගාථා සතර භික්‍ෂුන්ට අවවාද වශයෙන් ප්‍රකාශ කරන ලදී. ආරඤ්ඤකා යනු ග්‍රාමාන්ත සේනාසනය අතහැර දමා ආරඤ්ඤක ධුතංගය සමාදන් වීමෙන් ආරඤ්ඤක නම් වී. පොදු සංඝ දානය අතහැර පිණ්ඩපාතික අංගය සමාදන් වීමෙන් පිණ්ඩපාතිකා නම්

වී. ගෙයක් ගෙයක් පාසා ලබන පිණිඩිපාතයෙන් යැපෙන. උඤ්ජාපතනා ගතෙ රතා යනු පිණිඩිපාතයේ යාම සඳහා පාත්‍රය යොදා ගැනීමෙන් සතුටට පත්ව දළෙමු මවවුනො සෙනං යනු තමාට අනර්ථයක් ඇතිකරන සභායවීමට පැමිණීමෙන් මාරයාගේ සේනාව වූ කෙලෙස් හමුදාව විනාශ කරන්නෙමු. අජ්ඣන්තං සුසමාහිතං යනු අධ්‍යාත්මයේ මනාව හික්මීමෙයින් එය බිඳදමන උපායක් කිය. ධුනාම යනු කම්පා කරමු. විනාශ කරමු. සාතතිකා යනු නිරන්තරයෙන් කරන භාවනාව නිසා නිතර පැවැති විරියයෙන් අධිකංකාලකුටිකෙ ආදී ගාථා සතර තමාව පොළඹවා ගැනීමට ආවා වූ ගණිකාවට අවවාද වශයෙන් ප්‍රකාශ කළේය. එහි අධිකංකාල කුටිතෙ යනු ඇටසැකිල්ලක් වූ කුටියෙහි, නහාරු පසිබ්බිතෙ යනු නහර නවසියයකින් පිටතින් මසන ලද වනයේ ඇති පැල්පල් දරදඬු ඔසවා තබා වැල් ආදියෙන් බැඳ සාදත්. නුඹ වනාහි අතිශයින් පිළිකුල් සහගත ඇටසැකිල්ලකින් හා අතිශයින් පිළිකුල් නහරවලින් බැඳ කරන ලද්ද අතිශයින් පිළිකුල් සහගත බව දක්වයි.

ධිරසු චුරෙ දුගගන්ධෙ යනු කෙස් ලොම් ආදී නානාප්‍රකාර අසුවවලින් පිරුණු ඒ නිසාම දුගඳ හමන තොපට නින්දා වේවා! පරගතෙ මමායසෙ යනු මෙයද තොපගේ දුගඳ හමන මත්තෙහි කුණුගෙඩියක් හටගැනීමට සුදුසු අසුවී දුගඳ හමන පිළිකුල ඇතිකරන මේ ශරීරය පිළිබඳව මමත්වයක් ඇතිකර ගන්නෙහිද? ගුප්තසෙන යනු අසුවී පිරුණු මල්ලක් සමාන. තවොනදෙධි යනු සමෙන් වැසුණු උරගාණධිපිසාවිනී පසුවෙහි මතුවනු ගවු දෙකක් වැනි භයානක බවෙන් අනර්ථයක් ගෙනදෙන බැවින් පෙරේතියක් බඳු. යානි සඤ්ජනති සබ්බදා යම් ඒ නව සොතානි තුවාල මුඛ නවයක් හැමදා රැ දවල් ගලත්. වැගිරෙත්. අසුවී පිටකරත්. පරිබන්ධනානි මනා පිළිවෙත්වලින් බැඳුනු හිකබු යනු සසරෙහි භය දකින්නේ හෝ බිඳින ලද කෙලෙස් ඇත්තේ, දුරින්ම පරිවර්ජයතෙ තං මමත්වයක් ඇති නොකරයි. මිඤ්ඤව යථා සුවිකාමො යන්නෙහි 'ව' නිපාතයකි. යම්සේ පිරිසිදු බව කැමැති තැනැත්තා පිරිසිදු බවට කැමැත්තේ ස්නානය කරන ලද්දේ, කුණුවලක් දැක දුරදීම එය මගහරියි. හික්කුචද එසේමය යන අර්ථයි. එවඤ්ඤවතං ජනො ජඤ්ඤා යථා ජානාමී තං අහං යනු මෙසේ ශරීරය නමින් හඳුන්වන අසුවීපිඩක් යැයි මට නියම අයුරින් දැනගනිමිද එපරිද්දෙන් මහාජනයාද දැනගන්නේය. එය දුරතියාම වර්ජනය කරන්නේය. ගුප්ඨානඤ්ඤව පාචුසෙ වැසිකාලයෙහි නිරන්තරයෙන් පිරුණු අසුවී වලක් මෙන්, පිරිසිදු බව කැමැති තැනැත්තා, යම්භෙයකින් වනාහි

එය ඇති පරිදි නොදැනීද ඒ නිසා එහි ගිලුනේ හිස ඔසවන්නට නොහැකි වෙයි යන අර්ථයි. මෙපරිද්දෙන් තෙරුන් විසින් සිරුරෙහි දොස් ප්‍රකාශ කළ කල්හි ඒ ගණිකාව ලජ්ජාවෙන් පහත හෙලූ මුහුණ ඇත්ති තෙරුන් කෙරෙහි ගෞරව උපදවා මහාචාර්ය! එය එසේය යනාදී ගාථාව කියා තෙරුන්ට වැද සිටියාය. එහි එතුවෙකෙ මෙසේ ප්‍රකට වූ පිළිකුල් ස්වභාවයෙහිද මේ සිරුරෙහි ඇතැම් සත්ත්වයෝ ඇලීම් බහුල බැවින් විසිදනකි සිහිමුළාවට පත්වෙති. පංකමහි ව ජරගභවො මහා මඩ වගුරක වැටුනා වූ දුර්වල වෘෂභයකු මෙන් විපතටම පැමිණේය යන අර්ථයි. නැවත ඔහුට තෙරුන් වහන්සේ මා වැනි මෙබඳු ප්‍රතිපත්ති නිරර්ථකය. විපත් ගෙන දෙන්නේ යැයි දක්වන්නේ 'ආකසමහි' යනාදී ගාථා දෙක ප්‍රකාශ කළේය. එහි අර්ථය යම් පුද්ගලයෙක් හලිද්දී එනම් පාට වර්ගයෙන් හෝ වෙනත් සායම් වර්ගයකින් අහස වර්ණවත් කරන්නට සිතයිද ඔහුට තං ඒ කර්මය විසාකූදයං සිත් පීඩාව ගෙනදෙන්නේමය. යම්හෙයකින් එය සිදුකළ නොහැකි දෙයක් බැවිනි. තදාකාස සමං චිතතං යනු ඒ මාගේ මේ සිත අහසට සමානය. කිසිතැනක නොඇලෙන බැවින් අර්ඝ්‍යකත නම් වේ. මනාව සමාහිතං එක්තැන් වූයේය. ඒ නිසා මා පාපවිතෙත ආහනී යනු කාමයන්හි ගිලුනු බැවින් ලාමක වූ සිත! නින්දා කටයුතු සිත! මා වැන්නන් ස්පර්ශ නොකරන්න. අග්නිකබන්ධංව පකඛිමා යනු පළඟැටියා ගිනිගොඩක් වැළඳගන්නේ විපතටම පැමිණෙයි. මෙසේ නුඹට මෙබන්දක් සිදුවෙයි දක්වයි. 'පසස චිතතකතං' යනාදී ගාථා හත එම ගණිකාවම දැක අවුලට පත්වූ සිත් ඇති හික්කුන්ට අවවාද දීම් වශයෙන් කියන ලදී. එය අසා ඒ ගණිකාව චිත්ත පීඩාවට පත්වූවා ආ මගින්ම පලා ගියාය. 'තදසී' ආදී වූ ගාථා සතර ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරුන්ගේ පිරිනිවන්පෑම අරභයා කියන ලදී. එහි අනෙකාකාරසම්පනෙන යනු නොයෙක් සීල සංවර ආදී ක්‍රමයන්ගෙන් පිරිපුන්. සුඛං මං තෙ පවිච්ඡකධනකි ඒ යෝගිහු අතිශයින් සියුම් ලෙස වටහාගනිත්. ඒ කෙසේද? වාලග්ගං උසුනා යථා යනු සියක් කොටසකට බිඳුනු කෙස්ගසේ එක් සියුම් කොටසක් අදුරු රූයක විඳුලියකින් බබලන්නාක් මෙහි යන අර්ථයි. ඒ කවරහුදැ? යි කිය. 'යමෙක් පංචස්කන්ධය ආත්ම වශයෙන් නොව අනාත්ම වශයෙන් දකීද යන්නෙහි පරතො යනු අනාත්ම වශයෙන් ආත්ම වශයෙන් ගැනීම ප්‍රතිකේෂප කිරීම දැක්වීමයි. ඒ නිසා කියන ලදී. 'නොව අත්තනො' ආත්ම වශයෙන් නොව මේ අනාත්ම වශයෙන් වඩන ලද ආර්ය මාර්ගයෙන් දුක්ඛ සත්‍යයෙහි අවබෝධ කරගැනීම කියන ලදී. ඒ හැරුණුවිට අනිකුත් අවබෝධයන් පිළිබඳව කියන ලදීමය දතයුතුයි.

ඇතැමෙක් වනාහි අනර්ථය ඇතිකරන බැවින් පංච උපාදානස්කන්ධයන්ද අනාත්ම වශයෙන් දකියි යන මේ විශේෂයෙන් සියල්ලම මනාව කියන ලදී. පච්චන්යාධිංසු යනු අවබෝධ කළාහ. 'සත්තියා විය බමටෙට්ඨා' යනාදී ප්‍රථම ගාථාව තිසසසෙරං තිස්ස තෙරුන් අරභයා කියන ලදී. දෙවැන්න වඩ්ඨමානසෙරං වඩ්ඨමාන තෙරුන් අරභයා ඒ බව පහත සඳහන් කරන ලදී. 'වොදිතො භාවිතතෙනන' යන ගාථාව ප්‍රාසාදය සෙලවීම පිළිබඳ සූත්‍රාන්තය අරභයා කියන ලදී. එහි භාවිතතෙනන සරිරනතිමධාරිතා යනුවෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිළිබඳව කියයි. 'නයිදං සිටීලමාරබ්බ' ආදී ගාථා දෙක හීනවූ විරිය ඇති වෙද වේද නම් වූ තරුණ හික්කුවක් අරභයා කියන ලදී. එහි සිටීල මාරබ්බ යනු සැහැල්ලුකොට විරිය නොකොට අපෙහනථාමසා යනු අල්ප වූ විරිය බලයෙන් නයිදං නිබ්බානං අධිගනනබ්බං මහත්වූ සතරවැදෑරුම් සමාග්‍ය ප්‍රධන් විරියයෙන්ම ලබාගත යුතුයි යන අර්ථයි. 'විචර මනුපතනති' යනාදී ගාථා දෙක තමන්ගේ විචේක භාවය ගැන කියන ලදී. එහි බ්‍රහ්මනා අභිවැදිතො යනු දෙවියන් සහිත ලෝකය සමග මහා බ්‍රහ්මයා විසින් ඉදිරියට නොපැමිණ ගුණ ගයමින් වදින ලද්දේය. 'උපසනනං උපරතං' ආදී ගාථා පස රාජගහං රජගහනුවර පිටු පිණිස නික්මෙන මහාකසසපසෙරං මහාකාශ්‍යප තෙරුන් දැක, මා විසින් කාලකණණියකු දකින ලදීයැයි උන්වහන්සේට වෛර කළ පුරුෂයා බලා සිටියා වූ සාරිපුත්තසෙරසස සැරියුත් මහතෙරුන්ගේ බැනා වූ මිසදිවු බමුණා දැක ඔහුට අනුකම්පා පිණිස 'මේ බමුණා නොනැසේවා'යි ආර්යයන් වහන්සේට කළ නින්දාව නැතිවීම පිණිස තෙරුන් වහන්සේට වදින්න යැයි ඔහුව උනන්දු කරන්නහු විසින් කියන ලදී. එහි ජාති සනං ගවෙෂ් යනු ජාතීන් සියයක් ලබන්නේය. සොතතියො යනු සොතතිය ජාතියට අයත් වූ වෙදසමපනෙතා යනු කුවණැති. එතසස යනු තෙරුන්ගේ මේ වනාහි මෙහි කෙටි අර්ථයයි. යම් පුද්ගලයෙක් නොසිදී අනුපිළිවෙලින් බ්‍රහ්මණ ජාති සියයක් ඉපදීම වශයෙන් ලබන්නේද එහිද බ්‍රහ්මණයන්ගේ විද්‍යාවන්හි පරතෙරට ගියේ නිණණං වෙදානං පාරගු සියා ත්‍රිවේදයෙහි පරතෙරට ගියේ වන්නේය. බමුණු වතද පුරමින් ඔහුගේ මේ විද්‍යා ආදියේ දියුණුවක් නොලබමින් එතසස මහා කසසපසෙරසස වැදෑරුණ මේ මහා කාශ්‍යප තෙරුන්ගේ වැදීම පිණිස වැදීමෙන් ලබන පිනෙන් සොළොස් කලං නාගසති පංගුවක් නොවටී. වැදීමේ පිනට එයට වඩා උසස්ය යනුයි. අධ්‍යවිමොක්ඛානී රූප ධ්‍යාන ආදී අටවැදෑරුම් විමොක්ඛයන් භාවනා වශයෙන් ලබන ලද රූප ධ්‍යානයන් විරුද්ධ ධර්මයන්ගෙන් මනාව මිදුනු බව, අභිරතී වශයෙන් අරමුණෙහි

සැක සහිත පැවැත්ම අරභයා විමුක්ත යැයි කියත්. නිරෝධ සමාපත්තිය වනාහි විරුද්ධ ධර්මයන්ගෙන් මිදුනු බැවින්ම මෙහි වනාහි ධ්‍යානයට බව දැනගත යුතුයි. අනුලොමං පටිලොමං යනු ප්‍රථමධ්‍යානයේ පටන් නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනයේ සිට ප්‍රථම ධ්‍යානය දක්වා ප්‍රතිලෝම වශයෙන්ද පුරෙ භතතං බන්ධිසට පළමුවම. අපසසසී නොයෙක් ආකාර සමාපත්තීන්ට සමවැදී. තනො පිණඩාය ගව්ඡති යනු ඒ සමාපත්තිවලින් නැගිට හෝ ඒ සමාපත්තියට සමවැදීමෙන් පසුව දැන් පිඬුපිණිස යන්නේයැයි එහි පැවැති තෙරුන්ගේ ප්‍රතිපත්තිය අරභයා කියයි. තෙරුන් වහන්සේ වනාහි ඒ ලෙසටම පිළිපදී. තාදිසං හිකඛුං මාහනී යනු යම්බඳු වූ ගුණයකින් එක් කොටසක් කියන ලද එබඳු වූ බුදු අනුබුදු වූ මහා කමිණාග්‍රව හික්‍ෂුවට අත නොතබන්න. මාතනානං බණි බ්‍රාහ්මණා යනු බ්‍රාහ්මණය! පහරදීමෙන් හෝ ආර්යයන්ට නින්දා කිරීමෙන් තමන්ගේ කුසල ධර්මයන් උදුරා නොදමන්න. තමාවම භාරා නොගන්න. අභිප්‍රසාදෙහි මනං යනු මේ ග්‍රමණයන් වහන්සේ වනාහි යහපත්ය කියා තමන්ගේ සිත පහදවා ගන්න. මා නෙ විජටි මඤ්ඤං ඔබගේ හිස එහි කළ අපරාධයෙන් සන්කඩකට නොපැළේවා! ඒ නිසා එයට ප්‍රතිකාරය ලෙස වහාම පඤ්ඤාලිකො වඤා යනු බ්‍රාහ්මණයා ඒ අසා බියවී තැතිගෙන ලොමු දැහැගත් සිරුරු ඇතිව එවේලේම තෙරුන්වහන්සේගෙන් සමාව ඉල්ලිය.

'නෙසො පසසති' ආදී ගාථා දෙක පොඨිලං පොඨිල නම් හික්‍ෂුව විසින් වැරදි ජීවන පැවැත්මට පිරිස ඇති බව දැක වෝදනා ස්වරූපයෙන් කියන ලදී. එහි නෙසො පසසති සද්ධමමං යනු මේ පොඨිල හික්‍ෂුව බුද්ධාදී උත්තමයන්ගේ මාර්ගඵල නිර්වාණ ධර්මය නොදකී. කුමක් නිසාද? සංසාරෙන පුරෙකඛනො යනු සසර බැඳීම් ලෙස සලකන අවිජ්ජා ආදිය පෙරටුකොට අපාය ආදියෙහි උපදවන. අධොගමං පහතට යන, මායාව හා සටකපටකම අනුව ගිය බැවින් ජිහෙපථං මිථ්‍යා මාර්ගය බැවින් වැරදි මග යන වැරදි දිවිපැවැත්ම. අනුධාවති අනුව පවතී. කිමීව මිණසලලිතො අසුවියෙහි සිටින පණුවා මෙන් කුණුවලින් හාත්පසින් දැවටුනේ, කෙලෙස් නමැති අසුවී මිශ්‍ර වූ සංඛාරෙ අධිමුච්ඡනො වරදට වැටුනේ, පගාලෙහාලාහ සකකාරෙ ලාභයෙහිද සත්කාරයෙහිද තණ්හා වශයෙන් ගිජු වූ කුවේණගව්ඡති පොඨිලො අධිගිල සංඛාත ශික්‍ෂාවෙන් තොර නිසා හිස් වූ සාරයක් නොමැතිව පොඨිල හික්‍ෂුව යයි පවතී. 'ඉමඤ්ච පසස' ආදී ගාථා දෙක ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරුන්ට ප්‍රශංසා වශයෙන් කියන ලදී.

එහි ඉමඤ්ච පසස යනු ආයුෂ්මත් සාරිපුත්තකෙට්ඨරං සැරියුත් තෙරුන් දැක පහන් සිතැත්තේ තමාගේ සිතට ආමන්ත්‍රණය කරයි. සුදසසනං යනු අසේඛ වූ ශීල සමුභය සම්පූර්ණ කිරීමෙන් ශ්‍රාවක පාරමි ඤාණය පරිපූර්ණ කිරීමෙන්ද ඇතිවූ සුන්දර දර්ශන ඇති විමුක්තං උභතොභාගෙ යනු දෙපැත්තෙන්ම මිදුනු බැවින් උභතොවිමුක්ත නම් වේ. උභය පාර්ශ්වයෙන් අරූප සමාපත්තියෙන්ද රූප කායයෙන්ද මාර්ගයෙන් හා නාමකායයෙන්ද, යෝග්‍ය පරිදි එම විකඛමහන, සමුච්චේද යන අංශයන්ගෙන් මිදුනු යන අර්ථයි. සර්වප්‍රකාර රාගාදී ඊවලින් තොර නිසා විසලලං කාමාදී යෝගයන් මනාව ක්ෂීණ බවට පත්වූ බැවින් බිණසංයොගං වේ.

සුපරිශුද්ධ වූ ත්‍රිවිද්‍යාවන් අවබෝධ කරගත් බැවින් තෙවිජ්ජං මාරයා විනාශකළ බැවින් මවචුභායිනං බලන්තයැයි යෙදිය යුතු. එතෙ සමබ්‍රහ්‍රා ආදී ගාථාවන් ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරුන් විසින් මහමුගලන් තෙරුන්ට පැසසීම සඳහා කියන ලදී. එහි පූජිතො නරදෙවෙන යනු මිනිසුන් හා දෙවියන් විසින් උතුම් පූජාවෙන් පුදන ලද, උපපණේණා මරණාභිභූ යනු ලෝකයේ ඉපිද මරණය පරාජයකොට සිටියේ නැතහොත් සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේ විසින් ගරුකිරීමේ හේතුවෙන් ආර්ය ජාතියෙහි උපන් බුදුරජාණන් වහන්සේ වනාහි පළමු කර්මයෙන් මිනිසෙක්ව පසුව ආර්ය ජාතියෙන් උතුම් දෙවියෙක්, දෙවියන්ගෙන් දෙවියෙක් විය. ඒ නිසා නරදෙව යැයි කියනු ලැබේ. පූජිතො නරදෙවෙන යනු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ප්‍රංසා වශයෙන් උපපනෙන මරණය විසින් මැඩගත් ලෝකයෙහි ඉපිද මරණාභිභූ මාරයා නසන, පුණ්ඩරීකංව තොයෙන ජලයෙන් නෙලුමක මෙන්. සංස්කාරගත වූ තණ්හා දිවිසී ආදියෙන් ස්පර්ශ නොවේ. න උපලිමපති කිසිතැනක එක්වූයේ නොවේ යන අර්ථයි. යසස යමකු විසින් මුහුතෙක ක්ෂණයක් වැනි කාලයකදී සහසසධා දහසක් ආකාර ලොකො යනු අවකාස ලෝකයයි. මේ එහි අර්ථය යයි. යම් ඒ මහා සෘද්ධිමත්ත වූ ආයුෂ්මත් මුගලන් තෙරුන් විසින් සහශ්‍රයක් ලෝකධාතුන් ක්ෂණයකින් මනාව විදිනො ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් දැනගත්තේ. සබ්‍රහ්මකපෙසා මහා බ්‍රහ්මයා සමාන ආවර්ජනා ආදියෙහි වසීබවට පත්වීමෙන් ලත් සෘද්ධියෙන් චුක්චන උපදින සත්වයන්ද වසීකාලෙ පසසති යනු එයට අනුරූප කාලයෙහි දිවැසින් දෙවියන් දකී. සාරිපුත්තො ආදී ගාථා ආයුෂ්මත් මහමුගලන් තෙරුන් විසින් තමන්ගේ ගුණයන් ප්‍රකාශ කරන්නනු විසින් කියන ලදී. එහි සාරිපුත්තො වා යනාදී ගාථාවේ මේ කෙටි අර්ථයයි. පඤ්ඤාය ප්‍රඥා සම්පදාවෙන් සිලෙන ශීල සම්පත්තියෙන්

උපසමෙන කෙලෙසුන් සංසිද්ධිමෙන් යම් හික්කුවක් පාරංගනො පරතෙරට, උසස් තත්වයට ගියේද ඒ සාරිපුතො සැරියුත් තෙරුන්ය. ශ්‍රාවකයන් විසින් ප්‍රඥා ආදී ගුණයන්ගෙන් අතිශයින් උසස්ම තත්වයට ගියේ ප්‍රඥාවෙන්ද ශීලයෙන්ද උසස්ම තත්වයට ගියේ. එතාව පරමො සියා යනු මේ උතුම්ම වේ. එයට වඩා උතුම්, උසස් කෙනෙක් නැත. මේ තෙරුන් වහන්සේ වනාහි යම්සේ සැරියුත් තෙරුන් වන්නේ ප්‍රඥාවෙන් උතුම්ද එපරිද්දෙන් මම සමාධියෙන් උසස්යැයි දැක්වීම සඳහා කියන ලදී. ඒ නිසා කියන ලදී. කොට්ඨක සහසු ආදිය එහි බණෙන නිමිතෙන යනු ක්‍ෂණයකින් කොට්ඨකසහසු ආත්මභාවයන් නිර්මාණය කරන්නේය. නිර්වාණය කරන්නට සමත් වෙයි. ඒ නිර්මාණයෙහි මට බරක් නැත. විකුබ්බනාසු කුසලො වසී භුතොමහි ඉදධියා යනු හුදෙක් මනොමය විකුබ්බනයන්හි පමණක් නොව සියළුම ඉදධියා සෘද්ධිත්ගේ වශීඛවට පත්වූයේ. අමහි සමාධි විජ්ජාවසී පාරමීං ගතො සචිතකක, සචිචාරාදි අංගයන්ගෙන් යුත් සමාධිත්හිද පූර්වේනිවාසඅනුස්මාහි ඥානය ආදියෙහිද වසීඛවට පත්වූ පරතෙරට ගිය. අසී තසස තණහා නිසසය රහිත වූ ශාස්තෘන් වහන්සේගේ සාසනෙ සසුනෙහි ඉහත කියන ලද ගුණයන්ගෙන් උසස්ම තත්වයට ගියේ ධීතියෙන් යුක්ත බැවින් ධීරො මොග්ගලානො ධීර වූ මුගලන් තෙරුන් වහන්සේ, ගොත්‍රයෙන් මොග්ගලාන මනාව සතුවට පත් ඉන්ද්‍රියයන් ඇති බැවින් සමාහිතින්ද්‍රියො යථා හඤ්චි නාගො පුතිලතාබ්බධනං පහසුවෙන් සිඳ දමයි. එපරිද්දෙන් සියළු කෙලෙස් බැමි සමුළුන්දී - මුලිනුපුටා දැමීමේය යනුයි. කීදියො නිරයො ආසී (කෙබඳු නිරයක් වීද?) ආදී ගාථාවන් කුටියට නොපැමිණ තික්ම සිටියා වූ මාරයාට තර්ජනය කරන්නා වූ තෙරුන් විසින් කියන ලදී. එහි කීදියො කෙබඳු යත්ඳුසසී යම් නිරයක දුසසී මෙබඳු නමක් ඇති මාරයා අපවච්චා යනු නිරා ගින්නෙන් දැවුනේය. විධුරං සාවකං යනු විධුර නම් වූ කකුසද බුදුන්ගේ අග්‍රශ්‍රාවකයන් ආසජ්ජ යනු පහරදී, බාධාකර, කකුසඤ්ඤව බ්‍රාහ්මණං කකුසඤ්ඤ නම් බුදුන්ට පහරදී යන අර්ථයි. කුමාරයාට ආවේශ වී බුදුන්වෙත දැමු ගල් තෙරුන්ගේ හිසට වැටුනේය. සතං ආසී අයොසංකු යනු ඒ නිරයේ වනාහි උපන්නවුන්ට ගවිතුනක් දිග ආත්මභාවයක් ඇත්තේය. දුසසී මාරයාටදී එබඳුම විය. ඉක්බිති තරපල්ලෝ තල්කදක් පමණ වූ ගිනිගෙන දිලිසෙන යකඩ උල් සියයක් ගෙන මෙතැන පිහිටියා වූ තාගේ හදවතින් සිතා පච්චිකරන ලදැයි අමා දෙණක අමාව කළඹන්නාක් මෙන් හදවත මැද කලතා පනස්දෙනෙක් පාදාන්තය දක්වාත් පනස් දෙනෙක් සීසාන්තය දක්වාත් කොටමින් යත්. මෙසේ යන්නාහු වර්ෂ

පන්සියයකින් දෙකලවරට පැමිණ නැවත නතරවී වර්ෂ පන්සියයකින් හදවත මැදට පැමිණෙත්. ඒ සඳහා කියන ලදී. ‘සතං ආසි අයොසංඤ්ඤා සබ්බෙ පච්චතතවෙදනා වෙන් වෙන් වූ වේදනාවන් ඇතිකරන. ඒ වේදනා වනාහි මහා නිරයේ ඇති වේදනාවන්ට වඩා දුක් සහිතය. යම්සේ වනාහි තෙල්පානය කරන දවස් හතෙන් විශේෂයෙන් ප්‍රවේශම් විය යුතු දවස් හත අතිශයින් දුකයි.

මෙසේ මහානිරයේ දුකට වඩා උසසඳු නරකයේ හටගන්නා වේදනාව අතිශයින් දුක් සහගතය. ඊදිසො නිරයො ආසි යනු මේ ස්ථානයේ දේවදුත සුත්‍රයෙන් නිරයේ විස්තර දැක්විය යුතුය. යො එතමහිජනානාති යනු යම් ඒ අභිඤ්ඤාලාභියා මේ කර්මඵලය අතැමුලක් සේ ඉදිරිපිට තබා ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් දැනගනී. හික්ඛු බුද්ධසස සාවකො යනු බිඳ දැමූ කෙලෙස් ඇති සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක. කණ්ණ දුකඛං නිගභ්ඤ්ඤි යනු ඒකාන්ත වශයෙන් දුර්වර්ණ වූ පාපධර්මයන්ගෙන් යුක්ත නිසා කණහ! නම් වූ එම්බා මාරයා! දුක් විඳින්නෙහි. මජ්ඣෙක සරසස යනු මහා සමුද්‍රයේ මැද වනාහි ජලය වස්තුකොට නිර්මාණය වූ විමාන කල්ප ගණන් පවතින්නේ වෙයි. ඒ නිසා කිය. ‘විමානා කප්පධායානො’ (කල්ප ගණන් පවත්නා විමාන) ඔවුන්ගේ වනාහි වෙරළ මිණිවන් පැහැ ඇත. පර්වතයක් මුදුනේ දිලිසෙන ගිනිගොඩක් මෙන් මොවුන්ගේ ආලෝකය දීප්තියෙන් බබලත්. ඒ නිසා ඔවුහු අතිශයින් පැහැපත්ය. බබලන්නෝය. ඒ නිසා කිය. වෙළුරියවණණරුවිරා අවච්චනො පහසසරා. (වෙරළ මිණි වැනි ප්‍රභාස්වර ආලෝකයෙන් යුක්ත වූවාහු)

පුපුනානතචණ්ණියො යනු නිලාදී වශයෙන් නොයෙක් වර්ණයෙන් යුත් බොහෝ අප්සරාවෝ එහි ඒ විමානවල නටත්. යො එතමහිජනාති යනු යමෙක් මේ විමානවස්ථුව ප්‍රත්‍යක්ෂ ලෙස දැනීද යන මේ අර්ථය විමානවස්ථු, පෙතවස්ථු ආදියෙන් දැක්විය යුතුය. බුද්ධෙක වොදිනො සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් යොමුකරන ලද්දේ, උනන්දු කරවන ලද්දේ හික්ඛුසංඝසස හික්ඛු සංඝයාට, බලන්නනුට, මිගාරමාතුපාසාදං පාදංගුදෙධන කම්පිසං යනු පූර්වාරාමයේ විශාඛා මහා උපාසිකාව විසින් කරවන ලද දහසක් කාමරවලින් යුත් මහාප්‍රාසාදය තමාගේ පාඇඟිල්ලෙන් කම්පා කළෙමි. එක් කාලයකදී වනාහි පුබ්බාරාමෙ පූර්වාරාමයෙහි කලින් කියූ ප්‍රාසාදයෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩසිටින කාලයෙහි බොහෝ තවක හික්ඛුහු මතුමහලෙහි සිටියාහු බුදුන් ගැනද නොසිතා පහත් කරා

කතාකරන්නට පටන්ගත්තාහු ඒ බව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අසා ඔවුන්ට දැනුම් දී තමාගේ ධර්මදේශනාවට කාරණ වූ ආයුෂ්මත් මහමුගලන් තෙරුන්වහන්සේට ඇමතු සේක. මොග්ගලානාය නවක හික්කුන් පහන් කථාවන්හි යෙදී සිටිනු දකින්නෙහිද? ඒ අසා තෙරුන් වහන්සේ බුදුන් වහන්සේගේ අදහස දැනගෙන අභික්ඛාපාදක කොටගත් ආපො කසිණය අරමුණුකෙට වතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැදී ඉන් නැගිට ප්‍රාසාදය පිහිටි ප්‍රදේශය සම්පූර්ණයෙන් ජලය වේවා'යි අධිෂ්ඨාන කොට ප්‍රාසාදය මතුයේ ඇති කොත් කැරැල්ල පාදයේ ඇඟිල්ලෙන් ස්පර්ශ කළේය. ප්‍රාසාදය එක් පැත්තකට ඇලවී සිටියේය. නැවතත් පාඇඟිල්ලෙන් පහර දුන්විට අනිත් පැත්තට පාත්විය. ඒ හික්කුහු හය වූවාහු කලබලයට පත්වූවාහු ප්‍රාසාදය කඩාවැටෙයි යන බියෙන් එයින් නික්ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සමීපයට ගියහ. ශාස්තෘන් වහන්සේ ඔවුන්ගේ අදහස බලා ධර්මදේශනා කළ සේක. ඒ දේශනාව අසා ඔවුනතුරෙන් ඇතැමෙක් සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියාහ. ඇතැමෙක් සකෘදාගාමී ඵලයෙහි පිහිටියාහ. කෙනෙක් අනාගාමී ඵලයෙහිද කෙනෙක් රහත් බවෙහිද පිහිටියාහ. ඒ මේ අර්ථය පාසාදකමපන සූත්‍රයෙන් දැක්විය යුතුයි. වෛජයන්තං පාසාදං ඒ වෛජයන්ත ප්‍රාසාදය තච්චිසා භවනයෙහි යොදුන් දහසක් උස නොයෙක් දහස් ගණන් උඩට නැගුණු කුළුගෙවල්වලින් යුක්ත වූයේ සුරාසුර යුද්ධයේදී අසුරයන් පරාජයකොට ශක්‍ර දේවේන්ද්‍රයා නගරය මැද සිටි කල්හි, ජයග්‍රහණය අවසානයේ හටගත් බැවින් වෛජයන්ත යැයි ලබන ලද නම් ඇති ප්‍රාසාදය ඒ ගැන මෙසේ කිය. 'වෛජයන්ත පාසාදං' කියා. එයද මේ තෙරුන් වහන්සේ පාඇඟිල්ලෙන් කම්පා කළේය. එක් කාලයකදී පූර්වාරාමයේ වැඩසිටින භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ ශක්‍ර දේවේන්ද්‍රයා තණහා සංඛය විමුක්තිය පිළිබඳව විචාළේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට ඒ ප්‍රශ්නය විසඳ දුන් සේක. ඔහු එය අසා සතුටු සිත් ඇත්තේ, ප්‍රමෝදයට පැමිණියේ 'නමස්කාරකොට ප්‍රදක්ෂිණා කොට තමන්ගේ දෙවිලොවටම ගියේය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් මහා මොග්ගලානො මහමුගලන් තෙරුන් වහන්සේ මෙසේ සිතීය. මේ ශක්‍රයා බුදුන් වෙත පැමිණ මෙබඳු වූ ගැඹුරු නිර්වාණය හා බැඳී ප්‍රශ්නයක් විචාළේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේද ඔහුට ප්‍රශ්නය විසඳ දුන් සේක. කිම? විසඳුම තේරුම්ගෙන ගියාද? නැද්ද? ඉදින් මම දෙවිලොවට ගොස් එම අර්ථය දැනගන්නෙමි නම් යෙහෙකි. උන්වහන්සේ එකෙනෙහිම තච්චිසා දෙවිලොවට ගොස් ශක්‍ර දේවේන්ද්‍රයාගෙන් ඒ බව විචාළේය. ශක්‍රය දිව්‍ය සම්පත්තියෙන් ප්‍රමාද වූයේ කැලඹිල්ලට පත්විය. තෙරුන් වහන්සේ

ඔහුට කලකිරීම ඇතිකිරීම පිණිස වෛජයන්ත ප්‍රාසාදය පාඇඟිල්ලෙන් සෙලවීය. ඒ නිසා කියන ලදී.

‘යමෙක් වෛජයන්ත ප්‍රාසාදය පාඇඟිල්ලෙන් සෙලවීද සාද්ධි බලයෙන් සම්පූර්ණ වූයේ දෙවියන් දැනුවත් කළේය.’

මේ අර්ථය වනාහි වූල තණ්හා සංඛය විමුක්ති සුත්‍රයෙන් දැක්විය යුතුයි. කම්පා වූ ආකාරය ඉහත දක්වන ලදී. සකකං සො පරිපුච්ඡති යනු යම්සේ කියන ලදද තෙරුන් වහන්සේගේ තණ්හා සංඛය විමුක්තිය පිළිබඳ ප්‍රශ්න විචාරය අරභයා කියන ලදී. එයින් කියන ලදී. ඇවැත්නි! තණ්හාකඛය විමුක්තිය දන්නෙහිද? තසසසකෙකා වියාකාසී යනු මෙය තෙරුන් විසින් ප්‍රාසාදය සෙලවූ කල්හි කම්පා වූ හදවතින් යුක්තව ප්‍රමාදය අත්හැර දමා නුවණින් මෙනෙහි කර ප්‍රශ්නය විසඳූ ආකාරය පිළිබඳව කියන ලදී. ඔහු එදා ශාස්තෘෂ්‍යන් වහන්සේ දේශනා කළ විලාසයෙන්ම ප්‍රකාශ කළේය. ඒ නිසා ‘පඤ්ඤා පුට්ඨො යථා තථං’ යැයි කීය. එහි සකකං සො පරිපුච්ඡති. ඒ මුගලන් තෙරුන් වහන්සේ, ශාස්තෘෂ්‍යන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද තණ්හා සංඛය විමුක්තිය පිළිබඳ දේශනාව නියම ලෙස වටහා ගත්තේදැයි ශක්‍ර දේවේන්ද්‍රයාගෙන් විචාළේය. මේ අතීත අර්ථයෙහි වර්තමාන වචනයයි. අපි ආවුසො ජානාසී ඇවැත්නි! දන්නේද? කුමක් දන්නේද? තණ්හාකඛය විමුක්තියො යනු යම්සේ ශාස්තෘෂ්‍යන් වහන්සේ විසින් නුඹට තණ්හා සංඛය විමුක්තිය දේශනා කළේද එය ඒ අයුරින් වටහා ගත්තේදැයි විචාළේය. තණ්හාකඛය විමුක්තිය හෝ තණ්හා සංඛය විමුක්ති සුත්‍ර දේශනාව ගැන විචාරයි. බ්‍රහ්මානං යනු මහා බ්‍රහ්මයාට. සුධම්මාය ධීනො සභං යනු සුධර්මා සභාවෙහි. මේ වනාහි බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි සුධර්මා සභාවය. තච්චිසා දෙවිලොව නොවේ. සුදම් සභාවක් නැති දෙවිලොවක් නැත්තේය. අජ්ජාපිනෙ ආවුසො සාදිට්ඨී යා තෙ දිට්ඨී පුරෙ අහු මේ බ්‍රහ්මලෝකයට එන්නට සමත් කිසිම ග්‍රමණයෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණයෙක් නැත. ශාස්තෘෂ්‍යන් වහන්සේ මෙහි වැඩිමවීමට පෙර ඔබගේ යම් දෘෂ්ටියක් පැවතියේද? කිම! අදත් උදනුත් ඒ දෘෂ්ටිය පහවූයේ නැද්ද? පසසසී විනිවතනංතකං බ්‍රහ්මලොකෙ පහසසරං යනු බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි ගතකරන මහාකප්පින මහාකසසප ආදී ශ්‍රාවකයන් පිරිවරාගෙන තේජෝ ධාතුවට සමවැද, ශ්‍රාවකයන් සමග සිටින්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ආලෝකය පෙනෙන්නෙහිද? නැද්ද යන අර්ථයි. එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බ්‍රහ්මලෝකයේ සුධර්මා සභාවෙහි රැස්වී සිට, කිම මෙහි

පැමිණෙන්නට සමරප මහා සෘද්ධි ඇති ශ්‍රමණයෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණයෙක් සිටීද කියා සිතන්නා වූ බ්‍රහ්මයාගේ සිතිවිල්ල දැනගෙන එහි ගොස් බ්‍රහ්මයාගේ හිස කෙලින් අහසෙහි වැඩසිටියේ තේජෝ ධාතුවට සමවැදී ආලෝකයක් නිකුත් කරමින් මහා මොහලලාදීනං මහ මුගලන් තෙරුන් ආදීන්ගේ පැමිණීම ගැන සිතූ සේක. සිතනවාත් සමගම ඔවුහුද එහි ගොස් බුදුන් වැද බුදුන්ගේ අදහස තේරුම්ගෙන තේජෝ ධාතුවට සමවැදී වෙන් වෙන් දිසාවල සිට අලේකය විහිදුවාලූහ. සියළු බ්‍රහ්මලෝකය ඒකාලෝක විය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බ්‍රහ්මයාගේ සිත හොඳ බව දැනගෙන වතුරාර්ය සත්‍යය ප්‍රකාශවන ධර්මය දේශනා කළ සේක. දේශනා කෙළවර දහස් ගණන් බ්‍රහ්මයෝ මාර්ගඵලයන්හි පිහිටියාහ. ඒ සඳහා වෝදනා කරන්නේ ඇවැත්නි! අදද ඒ දෘෂ්ටියම තිබේද? යනාදී ගාථාව කීය. මේ අර්ථය වනාහි බක බ්‍රහ්ම සූත්‍රයෙන් දැක්විය යුතුයි. මෙසේ කියන ලදී. එක් සමයෙක්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්නුවර අනේපිඩු සිටුතුමාගේ දෙවරම් වෙහෙර වැඩවසති. ඒ කාලයෙහි එක්තරා බ්‍රහ්මයකුට මෙබඳු වූ පවිටු දෘෂ්ටියක් ඇතිවිය. එනම් මෙහි එන්නට යම් ශ්‍රමණයෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණයෙක් සමත් නොවේ. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ බ්‍රහ්මයාගේ සිතෙහි හටගත් සිතිවිල්ල දැනගෙන යම්සේ බලවත් පුරුෂයෙක් හකුලාගෙන සිටිය අතක් දිගහරින්නාක් මෙන්ද දිගහරිය අතක් හකුලන්නාක් මෙන් දෙවරම් වෙහෙරින් නික්ම ඒ බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි පහළ විය. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ බ්‍රහ්මයාගේ හිස කෙලින් අහසෙහි තේජෝධාතුවට සමවැදී පර්යංකයෙන් සිටියේය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් මහා මොහලලානසස මහමුගලන් තෙරුන් වහන්සේට මෙබඳු අදහසක් ඇතිවිය. දැන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කොහේ වැඩසිටින සේක්ද? කියා.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තේජෝ ධාතුවට සමවැදී බ්‍රහ්මයාගේ මත්තේ අහසෙහි පලක් බැඳ වැඩසිටින බව ආයුෂ්මත් මහමුගලන් තෙරුන් වහන්සේ අතිමානුසික පරිශුද්ධ වූ දිවැසින් දුටුවේය.

දැක යම්සේ බලවත් පුරුෂයෙක් හකුලන ලද අතක් දිගහරින්නාක් මෙන්, දිගහරින ලද අතක් හකුලන්නාක් මෙන් දෙවරම් වෙහෙරින් අතුරුදහන්ව බ්‍රහ්මලෝකයේ පහළවිය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් මහමුගලන් තෙරුන් වහන්සේ පෙරදිග පැත්තෙන් ඒ බ්‍රහ්මයාගේ මත්තෙහි බුදුන් වහන්සේට පහතින් තේජෝ ධාතූ සමාපත්තියට සමවැද අහසෙහි පලක්

බැඳ වැඩසිටියේය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් මහාකාශප රහතන් වහන්සේට මෙබඳු අදහසක් ඇතිවිය. බුදුරජාණන් වහන්සේ දැන් කොහේ වැඩසිටීද කියා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තේජෝ ධාතුවට සමවැදී ඒ බ්‍රහ්මයාගේ හිස මත්තෙහි අහසෙහි පලක්බැඳ වැඩසිටින බව ඉක්බිති ආයුෂ්මත් මහා කාශප තෙරුන් වහන්සේ අභිමානුෂික වූ පවිත්‍ර වූ දිවැසින් දුටුවේය. එසේ දැක යම්සේ බලවත් පුරුෂයෙක් හකුලන අතක් දිගහරින්නාක් මෙන් දිගහැරිය අතක් හකුලන්නාක් මෙන් දෙවිරම් වෙහෙරින් අන්තර්ධාන වී බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි පහළවිය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් මහාකාශප තෙරුන් වහන්සේ දකුණු දිසාවට වෙන්නට ඒ බ්‍රහ්මයාගේ මත්තෙහි අහසෙහි තේජෝ ධාතුවට සමවැදී පලක් බැඳ වැඩ සිටියේය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් මහාකපපින තෙරුන්ට මෙබඳු අදහසක් ඇතිවිය. දැන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කොහි වැඩසිටීද කියා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තේජෝ ධාතුවට සමවැදී බ්‍රහ්මයාගේ මත්තේ අහසෙහි පලක් බැඳ වැඩසිටින බව අභිමානුෂික වූ ශුද්ධ වූ දිවැසින් දුටුවේය. දැක යම්සේ බලවත් පුරුෂයෙක් දිගුකළ අතක් හකුලන්නාක් මෙන්, හැකිලූ අතක් දිගහරින්නාක් මෙන් දෙවිරම් වෙහෙරින් අතුරුදන්ව ඒ බ්‍රහ්මලෝකයෙහි පහළ විය. ඉක්බිති මහා කපපින තෙරුන් වහන්සේ පශ්චිම දිශාව පැත්තේ බුදුන්ට පහළින් අහසෙහි තේජෝ ධාතුවට සමවැදී පලක් බැඳ වැඩ සිටියේය.

ඉක්බිතිඅනුරුද්ධ තෙරුන්වහන්සේට මෙබඳු අදහසක් ඇතිවිය. දැන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කොහේ වැඩසිටීද කියා.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ බ්‍රහ්මයාගේ මත්තෙහි ආකාශයේ තේජෝ ධාතුවට සමවැදී පලක් බැඳ වැඩසිටින බව අභිමානුෂික වූ පරිශුද්ධ වූ දිවැසින් අනුරුද්ධ තෙරුන්වහන්සේ දුටුවේය. දැක යම්සේ බලවත් පුරුෂයෙක් දෙවිරම් වෙහෙරින් අතුරුදන්ව ඒ බ්‍රහ්මලෝකයේ පහළ විය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් අනුරුද්ධ තෙරුන්වහන්සේ උතුරු දිසාවට වෙන්නට ඒ බ්‍රහ්මයාගේ මත්තෙහි ආකාශයෙහි බුදුන්ට පහළින් තේජෝ ධාතුවට සමවැදී පලක්බැඳ වැඩසිටියේය. ඉක්බිති මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ ඒ බ්‍රහ්මයාට ගාථාවක් ප්‍රකාශ කළේය.

"ඇවැත්නි, ඔබට පෙර තිබුණු දෘෂ්ටියමද අදත් තිබෙන්නේ? බ්‍රහ්මලෝකයේ පැතිරීයන්නා වූ ආලෝකය දකින්නෙහිද?"

උත්තමයාණෙනි! පෙර මා තුළ තිබුණු දෘෂ්ටිය නොවේ අද ඇත්තේ. බුන්මලෝකයේ පැතිරී යන්නා වූ ප්‍රභාස්වර ආලෝකය දකිමි. ඒ මම අද වරදක් කළෙමි. මම නිත්‍ය වශයෙන්ම ශාස්වත වෙමි.

ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ බුන්මයාට හඟවා යමිසේ බලවත් පුරුෂයෙක්.....-පෙ-

එපරිද්දෙන් බුන්ම ලෝකයෙන් අතුරුදන්ව දෙවරම් වෙහෙරෙහි පහළ වූ සේක. ඉක්බිති ඒ බුන්මයා අතින් බුන්ම ප්‍රධානියකුට ආමන්ත්‍රණය කළේය. එම්බා උත්තමය! ආයුෂ්මත් මහමුගලන් වහන්සේ වෙත පැමිණ උත්වහන්සේගෙන් මෙසේ අසන්න. මහාමොග්ගලානසන් වහන්ස! ස්වාමීනි! මහා මොග්ගලාන, කසසප, කප්පින, අනුරුද්ධ වැනි තෙරුන් වහන්සේලා හැර මෙබඳු මහානුභාව සම්පන්න සාද්ධිමත් තවත් බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් සිටීද?

ඉක්බිති ඒ බුන්ම නායකයා ඒ බුන්මයාට පිළිතුරු දී ආයුෂ්මත් මහමුගලන් තෙරුන් වෙත පැමිණියේය. පැමිණ ආයුෂ්මත් මහමුගලන් තෙරුන්ට මෙසේ කීය.

මොග්ගලානසන් වහන්ස, මොග්ගලාන, කාශ්‍යප, කප්පින, අනුරුද්ධ වැනි තෙරවරුන් හැර මෙබඳු මහා සාද්ධි ඇති මහානුභාව සම්පන්න, බුදුන්ගේ වෙනත් ශ්‍රාවකයන්ද සිටීදැයි ඇසීය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ ඒ බුන්ම පිරිස් නායකයාට ගාථාවකින් ප්‍රකාශ කළේය.

ත්‍රිවිද්‍යාධාරී සාද්ධිමත් අනුන්ගේ සිත් දැනගැනීමේ දක්ෂ වූ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍යයන් වූ බොහෝ ක්ෂීණ වූ ආශ්‍රව ඇති රහතන් වහන්සේලා සිටිති.

ඉක්බිති ඒ බුන්ම නායකයා ආයුෂ්මත් මහමුගලන් තෙරුන්ගේ ප්‍රකාශනයට සතුටුවී අනුමෝදන් වී ඒ බුන්මයා යම්තැනකද එහි ගියේය. ගොස් ඒ බුන්මයාට මෙසේ කීය. ආයුෂ්මත් මහා මොග්ගලාන තෙරණුවෝ මෙසේ ප්‍රකාශ කළහ.

ත්‍රිවිද්‍යාධාරී සාද්ධිමත් අනුන්ගේ සිත් දැනගැනීමේ දක්ෂ වූ බුද්ධ ශ්‍රාවකයන් වූ ක්ෂීණ වූ ආශ්‍රව ඇති බොහෝ රහතන්වහන්සේලා සිටිති යැයි ඒ බ්‍රහ්ම නායකයා මෙසේ ප්‍රකාශ කළේය. ඉක්බිති සතුටට පත් ඒ බ්‍රහ්මයා බ්‍රහ්ම නායකයාගේ ප්‍රකාශයට සතුටුවීය. මේ පිළිබඳව කියන ලදී. මේ අර්ථය වනාහි බක බ්‍රහ්ම සුත්‍රයෙන් ගෙනහැර දැක්විය යුතුයි.

මහාමෙරුනො කුටං යනු කුළුමුදුනින් සියළුම සීනෙරු පර්වත රාජ්‍යාවම කියනු ලැබේ. විමොකේධන අඵසසසී යනු ධ්‍යාන විමොක්ෂයෙන් හා අභිඤ්ඤාවෙන් ස්පර්ශ කරයි යන බලාපොරොත්තුවයි. වනං යනු ජම්බුද්වීපයයි. එය වනාහි වනානතර බහුල බැවින් 'වන' යැයි කියන ලදී. ඒ නිසා කියන ලදී. 'ජම්බුමණ්ඩසස ඉසසරො'. පුබ්බවිදෙනානං යනු පුබ්බ විදේහයට, යෙව භූමිසයා නරා බිමනිදන මිනිසුන් යනු අපරගොයාන, උතතරකුරු යන රටවල මිනිස්සු. ඔවුන් වනාහි ගෙවල් නොමැති බැවින් බිම නිදන්තේ යන අර්ථයෙන් භූමිසයා යැයි කියති. ඒ සියල්ලන්ම ස්පර්ශ කළේය කියා සම්බන්ධ වෙයි. මේ අර්ථය වනාහි නඤ්ජොපනඤ දමනයෙන් දැක්විය යුතුයි. එක් කාලයක අනාථපිණ්ඩික ගෘහපතියා බුදුන්ගේ බණ අසා ස්වාමිනි! හෙට පන්සියයක් හික්කුන් සමග මගේ ගෙයි දානය සඳහා වැඩමවන්නැයි ආරාධනා කොට තික්ම ගියේය. ඒ දවසේම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් අළුයම දසදහසක් ලෝකධාතුව මහා කරුණාවෙන් බලා වදාරන්නේ නඤ්ජොපනඤ නම් නාගරාජයා නුවණට ඉලක්ක විය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ 'මේ නාගරාජයා මගේ නුවණට ඉලක්ක වෙයි. කුමක් නම් වන්තේදැ'යි ආවර්ජනා කර බලන්නේ සරණාගමනයට වාසනා ඇති බව දැක 'මේ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයා රත්නත්‍රය කෙරෙහි අප්‍රසන්නය. කවරෙක් නම් මොහුව මිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙන් මුදවාගනීදයි ආවර්ජනා කරන්නේ මහාමුගලන් තෙරුන්වහන්සේව දුටු සේක. ඉක්බිති රාත්‍රිය පහන්වූ කල්හි ශරීර කෘතෘයන් කොට ආයුෂ්මත් ආනන්ද තෙරුන්ට ඇමතීය. ආනන්දය! පන්සියයක් හික්කුන්ට දන්වන්න. තථාගතයන් වහන්සේ දේව වාරිකාවේ වඩින්නේය. එදවස නන්දොපනන්ද හට ආහාරපාන සුදානම් කළහ. ඔහු දිව්‍යමය රුවන් පලඟක, දිව්‍යමය සෙවනත්‍රයක් දරන්නේ නාටකයන් තුන්දෙනෙක් විසින්ද නාගපිරිසෙන්ද පිරිවරන ලද්දේ දිව්‍යමය භාජනවල අඩංගු කරන ලද ආහාරපාන ක්‍රමයන් බලමින් හුන්නේ වෙයි. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නාගරාජයාට පෙනෙන පරිදිකොට එහි ඔහුගේ විමානය මත්තෙන් පන්සියයක් හික්කුන් සමග තව්තිසා දෙව්ලොව පැත්තට පිටත්ව වැඩියේය. ඒ අවස්ථාවේ නඤ්ජොපනන්ද නාගරාජයාට මෙබඳු පච්ඡාර සිතිවිල්ලක් ඇතිවිය.

මේ මුඩු හිස් ඇති ශ්‍රමණයෝ අපට ඉහල භවනයෙන් තව්තිසා දෙවියන්ගේ භවනයට පිවිසීමට නික්ම යත්. දැන් මින්පසු මොවුන්ට අපේ මත්තේ පා දූවිලි විසුරුවමින් යන්නට නොදෙමි යි නැගිට සිනේරු පර්වතයට ගොස් තමාගේ ආත්මභාවය හැරදමා සිනේරු පව්ව හත්වරක් තම දරණයෙන් වටකර මත්තෙහි පෙණය කොට තව්තිසා භවනය පෙණයෙන් වැසියන සේ සිට අතුරුදන් විය. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් රට්ඨපාල තෙරණුවෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙසේ ප්‍රකාශ කළහ. ස්වාමීනි! පෙර මේ ප්‍රදේශයේ සිටිනවිට සිනෙරු පර්වත වලල්ල දකිමි. තව්තිසාව දකිමි. වෛජ්‍යන්තය දකිමි. වෛජ්‍යන්ත ප්‍රාසාදයේ මත්තේ ඇති ධජය දකිමි. ස්වාමීනි! කවර හේතුවක් නිසාවෙන් දැන් සිනේරු පව් වලල්ල ආදිය නොදකිමි. රට්ඨපාලය! මේ නඤ්‍යාපනන්ද නම් නාගරාජයා ඔබලාට කෝප වී සිනේරු පර්වතය සත්වරක් දරණයෙන් වෙලාගෙන මත්තේ පෙණයෙන් වසාගෙන අඳුරුකොට සිටියේ යැයි වදාළ සේක. ස්වාමීනි! ඔහුව දමනය කරමි යි කී නමුත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට අනුදැන වදාළේ නැත. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් හද්දිය, ආයුෂ්මත් රාහුල යන තෙරවරුන් පිළිවෙලින් නැගී සිටියහ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනුදැන වදාළේ නැත. අවසානයේදී ස්වාමීනි! මම ඔහුව දමනය කරන්නෙමි යි මහා මුගලන් තෙරුන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළහ. මොග්ගලලාන! දමනය කරන්නයැයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උන්වහන්සේට අවසර දුන් සේක. තෙරුන් වහන්සේ ආත්මභාවය හැර දමා මහත් වූ නාගරාජ රුවක් මවාගෙන නඤ්‍යාපනඤ්ච දාහතර වරක් දරණයෙන් වෙලාගෙන ඔහුගේ පෙණය මතුපිටින් තමාගේ පෙණය තබා සිනෙරු පව්ව සමග මිරිකීය. නාගරාජයා විෂදුම් පිටකළේය. නුඹගේ ශරීරයේ පමණක් නොවෙයි විෂදුම් ඇත්තේ. මටද තිබේයැයි තෙරුන්වහන්සේ දුම් පිම්බේය. නාගරාජයාගේ දුම තෙරුන්වහන්සේට පීඩාවක් නොවීය. තෙරුන්ගේ දුම නාගරාජයා පෙළයි. ඉක්බිති නාගරාජයා දිලිසුණේය. තෙරුන්වහන්සේ, ඔබගේ ශරීරයේ පමණක් නොවෙයි ගිනි ඇත්තේ මගේ ශරීරයේත් තිබේයැයි දිලිසුණේය. නාගරාජයාගේ උණුසුම තෙරුන්ට පීඩාවක් නොවීය. තෙරුන්වහන්සේගේ උණුසුම නාගරාජයා පීඩාවට පත්කළේය. නාගරාජයා, මොහු මා සිනේරුවෙන් තදකොට විෂදුම් නිකුත් කරයි. ගිනි පිටකරයි යැයි සිතා එමිඛා! නුඹ කවරෙක්දැයි ඇසීය. නඤ්‍ය! මම මොග්ගලලාන වෙමි. ස්වාමීනි! තමාගේ හික්කුභාවයෙන් පෙනී සිටින්නයැයි කීය. තෙරුන්වහන්සේ ඒ ආත්මභාවය අනහැර ඔහුගේ දකුණු කන්සිදුරෙන් ඇතුල්වී වම්කනින් පිටවීය. වම්කණ සිදුරෙන් ඇතුල්වී දකුණු කන්සිදුරෙන් පිටවීය. එපරිද්දෙන් දකුණු නාස් සිදුරෙන් ඇතුල්වී

වම් නාසයෙන් පිටවෙයි. වම් නාසා සිදුරෙන් ඇතුල් වී දකුණු නාසා සිදුරෙන් පිටවෙයි. ඉක්බිති නාගරාජයා මුව විවර කළේය. තෙරුන්වහන්සේ මුවෙන් ඇතුල්වී බටහිරෙන් හා නැගෙනහිරෙන් ඇවිදීය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මොහලලාන! ප්‍රවේශමෙන්. නාගයා මහා ඍද්ධි ඇත්තෙකිසි වදාළහ. තෙරුන්වහන්සේ ස්වාමීනි! මා විසින් සතර ඍද්ධිපාද භාවිතා කරන ලදී. පුහුණු කරන ලදී. වඩන ලදී. ප්‍රගුණ කරන ලදී. මනාව ආරම්භ කරන ලදී. ස්වාමීනි! නැරෑපනැ සිටියාවේ. මම නැරෑපනැ සමාන නාගරාජයන් සියයක් හෝ දහසක් දසදහසක් හෝ දමනය කරන්නෙමිසි කීය. නාගරාජයා මෙසේ සිතීය. ඇතුල්වෙනවා මට නොපෙනෙයි. පිටවන වේලාවේදී ඔහු ව දළ අතර තබා සපන්නෙමිසි සිතා ස්වාමීනි! නික්මෙන්න. කුසකුළ සිට එහෙ මෙහෙ සක්මන් කරමින් බාධා කරන්න එපා යැයි කීය. තෙරුන්වහන්සේ නික්ම පිටත සිටියේය. නාගරාජයා මේ ඔහුයැයි සිතා නාසයෙන් විච්චාසුව නිකුත් කළේය. තෙරුන්වහන්සේ වතුරු ධ්‍යානයට සමවැදුනේය. රෝමකුප මාත්‍රයකුදු සොලවන්නට නොහැකිවීය. අනිත් හිඤ්ඤන් වනාහි මුලපටන් සියළු ප්‍රාතිහාර්යයන් කරන්නට සමත් වන්නේ නමුත් මෙබඳු ස්ථානයකට පත්ව මෙසේ වහා ප්‍රවේශම් වී සමාධියට සමවදින්නට අසමත් වෙයි. ඒ නිසා අනිත් හිඤ්ඤන්ට නාගරාජයා දමනය කිරීම බුදුන් වහන්සේ අනුමත නොකළ සේක. නාගරාජයා මෙසේ සිතයි. මම නාසා වාතයෙන් මේ ශ්‍රමණයාගේ රෝමකුපයක්වත් සොලවන්නට අසමත් වූයෙමි. මේ ශ්‍රමණයන් වහන්සේ මහා ඍද්ධිවන්තයෙකි. තෙරුන් වහන්සේ ආත්මභාවය හැර ගුරුළු විලාශයක් මවාගෙන ගුරුලාශේ සුළං වේගය පෙන්වමින් නාගරාජයාව උහු බැන්දේය. නාගරාජයා ඒ ආත්මභාවය අතහැර මාණවක විලාසයක් මවාගෙන ස්වාමීනි! ඔබවහන්සේ සරණ යමිසි කියමින් තෙරුන්ගේ පාලඟ වැද වැටුනේය. තෙරුන්වහන්සේ නන්දය, එන්න! අපි යමු යැයි නාගරාජයා දමනයකොට හික්මවා ගෙන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමීපයට ගියේය. නාගරාජයා බුදුන් වැද ස්වාමීනි! ඔබවහන්සේ සරණ යමිසි කීය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නාගරාජයා සුවපත් වේවායි වදාරා හිඤ්ඤ සංඝයා පිරිවරා අනේපිඬු සිටුකුමාගේ නිවසට වැඩියේය. ස්වාමීනි! කල්ඇතිව මෙහි වැඩියේ ඇයිදැයි සිටුකුමා විචාලේය. මුගලන් තෙරුන්ගේද නැරෑපනැද යුද්ධයක් වියැයි වදාලේය. ස්වාමීනි! ජය කාට වීද? පරාජය කාටද? මොහලලානයන්ට ජයත් නැරෑපනැද පරාජයත් විය. අනේපිඬු සිටුකුමා ස්වාමීනි! පිළිවෙලින් දවස් හතක් මෙහි දන් වළඳන්න. දවස් හතක් තෙරුන් වහන්සේට සත්කාර කරමිසි කියා දවස් හතක් බුදුන් ප්‍රමුඛ හිඤ්ඤන් පත්සියයකට මහා සත්කාර

කළේය. ඒ නිසා නන්දොපනන්දු දමනයෙන් දැක්විය යුතුයැයි කියන ලදී. යො ඵනමගිජානාති යනු මේ කියූ පරිදි විමොක්ඛය ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් දැනිද 'නවෙ අග්ගි වෙනයති අහං බාලං දහාමි' යනු මෙසේ ගින්න නොසිතයි. දැවීම සඳහා උපක්‍රමයක් හෝ පරාක්‍රමයක් නොකරයි. බාලො නම් මේ හෙමින් ගමනයැයි නොදිලිසෙන්නාක් මෙන්. ජලිතං අග්ගිං ආසජ්ජනං පඩයාති. එවමෙව මාර! මා දවනු කැමැත්තේ, බාධා කරනු කැමැත්තේ, නුඹට වනාහි එසේ ගමන්කිරීම ආදී අර්ථයෙන් තථාගතං ගිනිගොඩක් හා සමාන වූ ආර්යශ්‍රාවකයන්ට පහරදී අනන්‍යං දහිසසසි දැවීම් දුකෙන් නොමිඳෙන්තෙහිය. අපුඤ්ඤං පසවි යනු පාපයක් ලබයි. නමෙ පාපං විපවච්චි යනු මාගේ පාපය නොපැසෙයි. කිංනු මාර! කිම මාරය මෙසේ මඤ්ඤසි සිතන්නෙහිද? කරොතො තෙ වියාතෙ පාපං යනු එක් පැත්තකින් කරන්නනුගේ පාපය. විර රත්තාය බොහෝ කාලයක් අනර්ථය හා දුක සඳහා හේතුවෙයි. මාර නිබ්බිදු බුද්ධමහා චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධයෙන්, බුද්ධශ්‍රාවකයා කෙරෙන්, කලකිරෙන්. අනුන්ගේ කර්මයකින් කලකිරෙන්. ආසං මාකාසි හිකඛුසු යනු හික්කුන්ට විරුද්ධ වෙමි. වෙහෙස කරමි යන මේ වෛරය නොකරන්න. ඉභි යනු මෙසේ මාරං අනජේසි - මාරය, කලකිරෙන්. -පෙ- හික්කුන් කෙරෙහි. ආයුෂ්මත් මහා මොග්ගලලානො හෙසකළාවනෙ මහමුගලන් තෙරුන්වහන්සේ හෙසකලා වනයෙහි තතො යනු තර්ජන හේතුවෙන් සො දුමනො යකො යනු ඒ මාරයා දොම්නස් වී එහිම ඒ ස්ථානයේම අතුරුදන් විය. නොපෙනී ගියේය. මේ ගාථාවද ධර්මසංගායනා කාලයෙහි එකතුකරන ලදී. යමක් වනාහි මෙහි අතරින්පතර අර්ථ වශයෙන් නොබෙදන ලදද එය පහත කියන ලද බැවිනි. මෙසේ මේ මහතෙරුන් වහන්සේ මාරයාට තර්ජනයකොට දෙවචාරිකා, නිරයචාරිකා වශයෙන් අනිත් ශ්‍රාවකයන් විසින් අප්‍රමාණ වූ සත්ව උපකාරයන් කොට ආයු කෙළවර පිරිනිවන්පෑවේය. පිරිනිවන්පාන්නේ අනොමදස්සි බුදුන්ගේ පාමුල ප්‍රාර්ථනාකොට එතැන් පටන් ඒ ඒ ආත්මභාවයන්හිදී උසස් පුණ්‍යකර්මයක් කොට ශ්‍රාවක පාරමිතාවේ ඉහලින්ම සිටිය නමුත් කරන ලද පාපකර්මයක් නිසා හටගන්නා වූ කර්මයාගේ සරදමක් ලෙස තීර්ථකයන් විසින් උනන්දු කරවන ලද සොරුන් විසින් කරන ලද පහරදීම්වලින් අප්‍රමාණ වූ ශාරීරික බිඳීම් නිසා පිරිනිවන්පෑයේය. ඒ නිසා අපදානයේ මෙසේ කියන ලදී.

ලෝකයට ශ්‍රේෂ්ඨ වූ මිනිසුන්ට උතුම් වූ අනොමදස්සි බුදුන්වහන්සේ දේව සමූහයා පිරිවරාගෙන හිමවතෙහි වැඩසිටියේය.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එයින් බැස වාරිකාවේ වැඩියේය. සත්ත්වයන්ට අනුග්‍රහ දක්වන්නේ බරණැසට පැමිණියේය.

ලෝකත්‍යායකයන් වහන්සේ රහතන් වහන්සේලා දහසක් පිරිවරාගෙන දිසාවන් ආලෝකමත් කරමින් බැබළුනේය.

එකල්හි මම ගෘහපතියෙක්ව මහා සාද්ධි ඇති මිත්‍රයා විසින් මෙහෙයවන ලද්දේ ශාස්තෘන් වහන්සේ වෙත එළඹියේය.

තථාගතයන් වෙත පැමිණ සම්බුද්ධයන් වහන්සේට ආරාධනා කොට ගරුසත්කාර දක්වමින් මහාමුනීන් වහන්සේව තමන්ගේ නිවසට වඩමවාගෙන ගියෙමි.

එදා මම මහාවීර වූ අග්‍රපුද්ගල වූ ඒ බුදුන් හික්‍ෂු සංඝයා සහිතව ආහාරපානවලින් සංග්‍රහ කළෙමි.

මහාවීර වූ ස්වයං ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූ අග්‍රපුද්ගල වූ උන්වහන්සේ හික්‍ෂු සංඝයා මැද වැඩසිට මේ ගාථාවන් දේශනා කළ සේක.

යම් ඒ කෙනෙක් ලෝකත්‍යායක වූ සම්බුදුරජාණන් වහන්සේටත් සංඝයාටත් පූජා පැවැත්වීද ඔහු ඒ සිත් පැහැදීමෙන් දෙවිලොව යන්නේය.

හැත්තෑහත් වාරයක් දේවරාජ්‍යය කරන්නේය. අටසීයක් රාජ්‍යයන් මේ පොළවෙහි පාලනය කරන්නේය.

පන්පනස් වාරයක් සක්විති රජ වන්නේය. එකෙනෙහි අප්‍රමාණ වූ හවහෝග සම්පත් ඔහුට පහළ වන්නේය.

මෙයින් අප්‍රමාණ කල්පයකදී ඔකකාක කුලයෙහි උපන් ගොත්‍රයෙන් ගොතම නම් වූ ශාස්තෘන් විහන්සේ ලොව පහළ වන්නේය.

ඔහු නිරයෙන් චූතව අවුත් මිනිසන් බවක් ලබයි. බ්‍රහ්මබන්ධු වූ නමින් කොලිත නම් වන්නේය.

කුසල මූලයකින් මෙහෙයවන ලද ඔහු පසුව පැවිදි වී ගෞතම බුදුන්ගේ දෙවෙනි ශ්‍රාවකයා වන්නේය.

අරඹන ලද විරිය ඇති බහාතබන ලද පව් ඇති සෘද්ධියෙන් පරතෙරට ගිය සියළු ආශ්‍රවයන් නැතිකර අනාසවව නිවීමට පත්වන්නේය.

පාපමිත්‍ර ආශ්‍රය නිසා කාමරාගයේ වසඟයට ගියේ නරක සිත් ඇත්තේ මවද පියාද ඝාතනය කළේය.

නිරය හෝ මිනිසත් බව හෝ යන යම් යම් යෝනියක උපන්නෙමිද පාපකර්මයෙන් යුක්ත බැවින් හිසසුන්ව මරණයට පත්වූයෙමි.

මේ මාගේ අවසාන ආත්මභාවයයි. මෙහිදීද මරණ කාලයෙහි එබන්දක් සිදුවෙයි.

උතුම් විවේකයෙන් යුක්ත වූයේ සමාධි භාවනාවේ යෙදුනේ සියළු ආශ්‍රවයන් දැනගෙන ආසවවලින් තොරව වාසය කරමි.

සෘද්ධි බලයෙන් පරතෙරට ගියෙමි ගාමිභීර වූ ඝන වූ සෙලවිය නොහැකි මහපොළොව වම් ඇඟිල්ලෙන් සොලවන්නෙමි.

අසම්මානය නොදකිමි. මට මානය නැත. සාමණේරයන්ගේ පටන් සැමට ගරුසත්කාර කරමි.

මෙයින් අප්‍රමාණ වූ කල්පයෙහි මේ කර්මයක් කළෙමිද මම ඒ භූමියට පැමිණියේ කෙළෙසුන් ක්‍ෂයකිරීමට පත්වූයෙමි.

සතරවැදෑරුම් පටිසම්භිදාවන්ද අෂ්ට විමොක්‍ෂයන්ද අභිඥා සයද අවබෝධ කරගත්තෙමි. බුද්ධ අවවාදය කරන ලදී.

මහාමොග්ගලාන පෙර ගාථා වර්ණනාව නිමියේය.

හැටවන නිපාත වර්ණනාව සමාප්තයි.

හැත්තැවන නිපාතයෙහි 'තිකඛනතං වන මං සනතං' යනාදී ගාථාවන් ආයුෂ්මත් වංගීස තෙරුන්ගේය. මොහු වනාහි පදුමුතතර බුද්ධ කාලයෙහි භංසවතී නගරයෙහි මහා සැපසම්පත් ඇති කුලයක උපන්නේය. පෙර පරිදිම විහාරයට ගොස් බණ අසන්නේ ශාස්තෘන් වහන්සේ එක් හික්කුච්ඡක් ප්‍රතිභාඥානයෙන් අග්‍රස්ථානයෙහි තබනු දැක ශාස්තෘන් වහන්සේට පිහිටවන කර්මයක් කොට මමද අනාගතයෙහි ප්‍රතිභාන ඇත්තන් අතර අග්‍රවෙම්වායි ප්‍රාර්ථනා කොට ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් එය අනුමත කරන ලද්දේ දිවි ඇතිතෙක් කුසල්කොට දෙවිමිනිසුන් අතර සැරිසරන්නේ මේ බුද්ධෝත්පාදයෙහි සැවැත්තුවර බ්‍රාහ්මණකුලයක ඉපිද වංගීස යැයි ලබන ලද නම් ඇතිව ඉක්බිති ත්‍රිවේදය හදාලේය. අනතුරුව ගුරුවරයා සතුටුකොට ජවසීස මනනං (මිනී හිස්කබලකට තට්ටුකර උපන් තැන කියන මන්ත්‍රය) එනම් ශාස්ත්‍රය ඉගෙනගෙන මිනී හිස්කබලට නියෙන් තට්ටුකර 'මේ සත්ත්වයා අසවල් යෝනියෙහි උපන්නේයැයි දැනගනී. බමුණෝ මේ අපේ ජීවනමාර්ගයක් යැයි දැනගෙන වංගීස ව රැගෙන ආවරණය කළ යානාවක හිඳුවා ගම්නියම්ගම් රාජධානිවල හැසිරෙත්. වංගීස ද වර්ෂ තුනකට පෙර මියගිය අයගේද හිස ගෙන්වාගෙන නියෙන් තට්ටුකර මේ සත්ත්වයා අසවල් යෝනියෙහි උපන්නේය කියා මහාජනයාගේ සැකය නැතිකිරීම සඳහා ඒ ඒ ජනයාට ආරූඪ වී තමන්ගේ ගතිය කියවීය. ඒ නිසා මහාජනයා ඔහු කෙරෙහි පහදිති. බමුණෝ වංගීසව ගෙන කැමැති පරිදි හැසිර නැවත සැවැත්තුවරට පැමිණියාහ. වංගීස තෙමේ බුදුන්ගේ ගුණයන් හි පැහැදී බුදුන් වෙත එනු කැමැති විය.

බමුණෝ ශ්‍රමණ ගෝතමයන් වහන්සේ මායාවෙන් ඔහුව රවටා ගන්නේයැයි ප්‍රතික්‍ෂේප කළහ. වංගීස තෙමේ ඔවුන්ගේ වචනය ගණන් නොගෙන බුදුන් සම්පයට ගොස් සුභද පිළිසඳර කථාකොට එකත්පසෙක හුන්නේය. ශාස්තෘන් වහන්සේ ඔහුගෙන් විචාළ සේක. වංගීස! ඔබ කිසියම් ශිල්පයක් දන්නෙහිද? එසේමය. හවත් ගෞතමයාණන් වහන්ස! 'ජවසීවමනනං' එනම් මන්ත්‍රය දනිමි. එයින් වර්ෂ තුනකට පෙර මියගිය අයගේ පවා හිස්කබලට නියෙන් තට්ටු කිරීමෙන් උපන් තැන දැනගනිමියි කිය. ශාස්තෘන් වහන්සේ නිරයේ උපන් තැනැත්තකුගේ හිසක් දැක්වීය. මිනිසුන් අතර උපන් එකකුත්, දෙවියන් අතර එකකුත්, පිරිනිවන්පෑ උතුම්කුගේද හිස්කබල් පෙන්වන ලදී. ඔහු පළමු හිසට තට්ටුකර පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස! මේ සත්ත්වයා නිරයේ උපන්නේයැයි කිය. හොඳයි වංගීස! ඔබ මනාව දකින ලදී. මේ සත්ත්වයා කොහේ උපන්නේදැයි

විවාළ සේක. මිනිස්ලොව. මොහු කොහේද? දෙවිලොව. මෙසේ තුන්දෙනාගේම උපන්තැන් ප්‍රකාශ කළේය. පිරිනිවි ඇත්තාගේ හිසට නියෙන් තට්ටු කළමුත් අගක් මුලක් නොපෙනෙයි. වංගීසය! ඔබට නොහැකිදැයි ශාස්තෘන් වහන්සේ විවාළ සේක. තවම පරීක්ෂා කරමි කිය. නැවත නැවතත් පෙරළමින් තට්ටු කරන්නේ නමුත් බාහිර මන්ත්‍රයකින් ක්ෂිණාශ්‍රවයන් වහන්සේ නමකගේ ගතිය කෙසේ දැනගන්නේද? ඉක්බිති ඔහුගේ හිසෙන් දහඩිය වැටුනේය. ඔහු ලජ්ජා වී නිහඬව සිටියේය. ඉක්බිති ශාස්තෘන් වහන්සේ වංගීස! මහන්සිදැයි විවාළ සේක.

එසේය පින්වත් ගෞතමයන් වහන්ස. මොහු උපන් තැන දැනගත නොහැකිය. ඉදින් ඔබවහන්සේ දනිනම් ප්‍රකාශ කරන්න. වංගීස! මම එයද දනිමි. එයට වඩා වැඩිදේද දනිමි යි කියා

යමෙක් සත්ත්වයන්ගේ උත්පත්තියත් චුතියත් සර්වප්‍රකාරයෙන් දනිද කිසිමතැනක නොඇලුණු සුගත වූ බුදු වූ ඔහු බ්‍රාහ්මණයෙකැයි මම කියමි.

දෙවියොත්, ගාන්ධර්වයොත් මිනිස්සුත් යමෙකුගේ ගතිය (උපදනා තැන) නොදනිත්ද ආශ්‍රවයන් නැසූ රහත්වූ ඔහු බ්‍රාහ්මණයෙකැයි මම කියමි.

මේ ගාථා දෙක ප්‍රකාශ කළ සේක. වංගීස තෙමේ එසේනම් ස්වාමීනි, ඒ විද්‍යාව මට දෙන්න කියා ගෞරව දක්වා බුදුන් සමීපයෙහි හුන්නේය. ශාස්තෘන් වහන්සේ අප විසින් සමාන ස්වරූප ඇත්තන්ට දෙනු ලැබේ යැයි වදාළහ. වංගීස තෙමේ කුමක් හෝ කොට මා විසින් මේ මන්ත්‍රය ගැනීම වටිනේ යැයි බ්‍රාහ්මණයන්ට කිය. මා පැවිදිවන කල්හි මෙසේ නොසිතවී. මම මන්ත්‍ර ඉගෙනගෙන සියළු දඹදිව නායකයා වෙමි. තුඹලාටද එයින් හොඳක්ම වන්නේයැයි කියා මන්ත්‍රය ලබාගැනීම සඳහා බුදුන් සමීපයට පැමිණ පැවිද්ද ඉල්වීය. එදින නිග්‍රොධකප්‍ය තෙරුන් වහන්සේ බුදුන් සමීපයෙහි සිටියේ වෙයි. උන්වහන්සේට බුදුරජාණන් වහන්සේ අණකළ සේක. නිග්‍රොධකප්‍ය! මොහුව පැවිදි කරන්න. හෙතෙම බුදු නියමයෙන් ඔහුව පැවිදි කළේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට පළමුවෙන් මන්ත්‍ර පරිවාර ඉගෙන ගන්න යැයි වදාරා දෙතිස් ආකාර කමටහන්ද විදර්ශනා කමටහන ද කියා දුන් සේක. ඔහු දෙතිස් ආකාරය කියනවිටම

විදර්ශනාව පිහිටුවා ගත්තේය. බ්‍රාහ්මණයෝ වංගීස වෙත පැමිණ කිම පින්වත් වංගීස, ශ්‍රමණ ගෞතමයන් ලඟ ශිල්ප ඉගෙන ගත්තේදැයි ඇසූහ.

ශිල්ප ඉගෙනීමෙන් කවර ප්‍රයෝජනයක්ද? තෙපි යවී. මට නුඹලාගෙන් ප්‍රයෝජනයක් නැත කීය. බ්‍රාහ්මණයෝ නුඹද දැන් ශ්‍රමණ ගෞතමයන්ගේ වසඟයට පැමිණියේ වන්නේය. මායාවෙන් රැවටුනා නේද? අපි ඔබ සම්පයෙහි සිටීමෙන් ඵලයක් නැතැයි ආ මගින්ම පිටත්ව ගියහ. වංගීස තෙරුන් වහන්සේ විදර්ශනා වඩා රහත්බවට පත්විය. අපදානයේ මෙසේ කියා ඇත.

සියළු ධර්මයන්හි නුවණැස ඇත්තා වූ නායක වූ පදුමුත්තර නම් ජිනේන්ද්‍රයන් වහන්සේ මෙයින් කල්ප දසදහසකට මතු කල්පයෙහි උපන්නේය.

සාගරයේ රළ මෙන් අහසෙහි තාරකා මෙන් උන්වහන්සේගේ බුද්ධ වචනය රහතන් වහන්සේලා විසින් සිතන ලදී.

සුර, අසුර, නාග, මිනිස් ආදීන් විසින් පෙරටුකොටගෙන ඒ උත්තමයා ශ්‍රමණ බ්‍රහ්මණයන්ගෙන් පිරිගිය ජනමධ්‍යයෙහි, හික්මවිය යුතු ජනයා නමැති පද්මයන් වචනයෙන් පුබුදුවමින් ලෝකයේ පරතෙරට ගියා වූ මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේ ලොව ආලෝකමත් කරමින්

පුරිසොත්තම වූ උන්වහන්සේ සතරවැදෑරුම් විශාරදත්වයන්ගෙන් යුක්ත වූයේ ප්‍රභිණ වූ හය ඇත්තේ විශාරද වූයේ සැනසීමට පත්වූයේ, ලෝකාග්‍ර වූ නායක වූ ප්‍රචර වූ බුද්ධභූමිය දන්නේ කිසිදු කැළඹීමක් නැත.

තාදීගුණ ඇති තැනිගැන්මක් නැතිව සිංහනාද පවත්වන්නා වූ උන්වහන්සේට දෙවියෙක් හෝ මනුෂ්‍යයෙක් හෝ බ්‍රහ්මයෙක් විරුද්ධ නැත.

දෙවියන් සහිත ලෝකයාව සසරින් එතර කරමින් උතුම් ධර්මය දේශනා කරමින් විශාරදව පිරිස් මැද දම්සක් පැවතුම පවත්වයි.

බොහෝ ගුණ ප්‍රකාශකොට සාධු සම්මත වූ උන්වහන්සේව ප්‍රතිභාන ඇත්තන් අතර අග්‍රස්ථානයෙහි තැබීය.

එදා මම හංසවතී නගරයෙහි සියළු වේදයන් දන්නා වූ සාධු සම්මත බ්‍රාහ්මණයෙක් වීමි.

ඒ මහාවීරයන් වහන්සේ වෙත පැමිණ ඒ ධර්මදේශනාව අසා ශ්‍රාවකයන් වහන්සේගේ ගුණයෙහි ඇලුනේ උතුම් සතුටක් ලැබීමි.

එකල්හි සංඝයා සහිත ලෝකනායකයන් වහන්සේට ආරාධනාකොට දවස් හතක් දන් වළඳවා සිටුවර අන්දවන ලද්දේය.

පාලග හිස තබා වැද වැටී වැදගෙන ලබන ලද අවසර ඇත්තේ උතුම් ජනේන්ද්‍රයන් වහන්සේගේ පැත්තකින් තුටුපහටුව සිටියෙමි.

වාදීන් මර්දනය කරන ඔබවහන්සේට නමස්කාර වේවා. සජ්තම වූ සෘෂීන් විහන්සේට නමස්කාර වේවා. සියළු ලෝකයට අග්‍රවූ ඔබවහන්සේට නමස්කාර වේවා. අභය දෙන්නා වූ ඔබවහන්සේට නමස්කාර වේවා.

මාර මර්දනය කරන ඔබවහන්සේට නමස්කාර වේවා. දෘෂ්ටීන් පිරිසිදු කරන්නා වූ ඔබවහන්සේට නමස්කාර වේවා. ශාන්ති සුවය දෙන්නා වූ ඔබවහන්සේට නමස්කාර වේවා. සරණක් ලබාදෙන ඔබවහන්සේට නමස්කාර වේවා.

අනාථයන්ට පිහිටක් වන්නේය. බියවූවන්ට අභය දෙන්නේය. සත්ත්වයන්ට විශ්වාස කිරීමට යෝග්‍ය තැනකි. සරණ සොයන්නන්ට පිහිටකි.

මෙසේ මහාගුණ ඇති සම්බුද්ධයන් වහන්සේට ප්‍රශංසා නොකොට වාදයෙහි දක්ෂ භික්ෂුවගේ ගතියට පැමිණෙන්නෙමියි කීවෙමි.

අනන්ත වූ ප්‍රතිභානයෙන් යුත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළහ. යම් ඒ කෙනෙක් සංඝයා සහිත බුදුරජාණන් වහන්සේට දවස් හතක් තම අතින් පහන් සිතින් දන් වැළඳවීද, ඒ මාගේ ගුණ ප්‍රකාශ කළ සේක. මොහු වාදයෙහි දක්ෂ භික්ෂුවකගේ තැන ප්‍රාර්ථනා කරයි.

අනාගත මගෙහිදී ඒ මනදොළ සම්පූර්ණ වන්නේය. අප්‍රමාණ වූ දෙවිමිනිස් සැපද අනුභව කරන්නෝය.

මෙයින් කල්ප දසදහසක් ගිය තැන ඔක්කාක කුලයෙහි උපන් නමින් ගොතම නම් වූ ශාස්තෘන් වහන්සේ ලොව පහළ වන්නේය.

උන්වහන්සේගේ ධර්මයෙහි දායාද ලබා වංගීස යන නමින් බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් වන්නේය.

එය අසා සතුටු වී මෙම ත්‍රි සිතින් යුතුව දිවි ඇති තෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේට ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් උපස්ථාන කළෙමි.

මම ඒ කළ පුණ්‍ය කර්මයෙන් හා ප්‍රාර්ථනාවන්ගෙන් මිනිස් ආත්ම භාවය අත්හැර තුසිත දෙවිලොවට ගියෙමි.

අවසාන ආත්මභාවයට පැමිණිකල්හි මම බමුණු කුලයක උපන්නෙමි. යම්විටක උපතින් වර්ෂ සතක් වීද

සියළු වේදයන් දන්නා වාද ශාස්ත්‍රයෙහි විශාරදයෙක් වූයේ වාදයන්ට අතිදක්ෂයෙක් වූයේ විචිත්‍ර කවීකයෙක් වූයෙමි අනුන්ගේ වාද මර්දනය කරන්නේ වීමි.

වංගයෙහි උපන් නිසා හෝ වචනයට ඊශ්වර නිසා මට වංගීස යන ලෝකසම්මත නාමය ලැබින.

යම්කලක මම ප්‍රාඥයෙක් වූයෙමි පළමු යොවුන්වියෙහි සිටියෙමි එදා රම්‍ය වූ රජගහනුවරදී සාරිපුත්‍ර තෙරුන් වහන්සේව දුටුවෙමි.

පාත්‍රයක් ගත් අත් ඇතිව මනාව සංවර වූ නිශ්චල තෙත් ඇති, ප්‍රමාණයට කථාකරන යුගමාත්‍රයක් දුර බලන පීණ්ඩපාතයේ වඩින උන්වහන්සේ දැක විශ්මයට පත්වූයෙමි මම සුදුසු වූ ගොතන ලද කිණිහිරි මල්දමක් වැනි විසිතුරු ගාථා පදයක් කීවෙමි.

උන්වහන්සේ මට ලෝකනායක වූ ශාස්තෘ සම්බුදුරජාණන්

වහන්සේ ගැන කිහි. එකල්හි පණ්ඩිත වූ ධීර වූ උන්වහන්සේ තවදුරටත් මට ප්‍රකාශ කළේය.

තාදී ගුණ ඇති උන්වහන්සේ විසින් උතුම් වූ දැකීමට අපහසු වූ විරාගය හා එක්වූ වාකායක් කොට විසිතුරු ප්‍රතිභානයන්ගෙන් මා සතුටට පත්කරන ලදී.

පාලග හිසින් වැටී මා පැවිදි කරන්න යැයි ඉල්ලීම්. ඉක්බිති මහාප්‍රාඥ වූ උන්වහන්සේ ලෝකනායක වූ බුදුන් වෙත මා කැඳවාගෙන ගියහ.

පාලග හිස තබා වැද බුදුන් සමපයෙහි හුන්නෙමි. දේශකයාණන්ගෙන් ශ්‍රේෂ්ඨ වූ උන්වහන්සේ කෙසේද? කියා මගෙන් ඇසීය. වංගීස! කිසියම් ශිල්පයක් දන්නෙහිද කියා ඇසීය.

මම දන්නෙමිසි උන්වහන්සේට පිළිතුරු දුන්නෙමි. වර්ෂ දොළසක් පැරණි වනයෙහි ඉවත දමන ලද මළ හිසක් ඔබගේ විද්‍යා බලයෙන් හැකිනම් කියන්න.

එසේය හැකිය කියා මා පිළිතුරු දුන් කල්හි හිස් තුනක් මට පෙන්වීය. මම නිරයේ, මිනිස්ලොව හා දෙවිලොව උපන්නවුන් කීවෙමි.

ඉක්බිති ලෝකනායකයන් වහන්සේ පසේබුදුවරයන් වහන්සේ නමකගේ හිසක් දැක්වීය. ඉක්බිති එය ආරම්භකිරීම අනහරු පැවිද්ද ඉල්ලීම්.

බුදුන් වෙත පැවිදිව ඒ ඒ තැන්වල ගොස් බුදුන්ගේ ගුණ ගායනා කරමි. ඒ නිසා මෙහි හිඤ්ඤ මට කවිකාරයා යැයි උද්ඝෝෂණය කළහ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මා විමසීම සඳහා මෙසේ වදාළහ. වරදවා තේරුම්ගන්නෙහිද? මේ ගාථා ඇති පරිදි වටහා ගනින්න?

වීරයන් වහන්ස! මම කවිකාරයෙක් නොවෙමි. මා ඇති පරිදි වටහා ගනින්න. එසේනම් දැන් වංගීසය! මා ඇති සැටියෙන් වර්ණනා කරන්න.

එකල්හි මම වීරයන් වහන්සේව ගාථාවන්ගෙන් ප්‍රශංසා කළෙමි.
එකල්හි මා පිළිබඳව ඇති සැටියෙන් සතුටු වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ මා
අග්‍රස්ථානයේ තැබූ සේක.

වැටහීමේ සිතෙන් මම අන් අයට වඩා උසස්කොට සිතීමි. එයින්
මහා සිල්වතුන් කෙරෙහි තැති ගත්තෙමි. රහත්බවට පැමිණියෙමි.

මේ වංගීස තෙරුන් මෙන් ප්‍රතිභාවන්තයන් අතර වෙන අග්‍ර
කෙනෙක් නැත. මහණෙනි! මෙසේ මතක තබාගන්න.

මෙහි මාගේ කරන ලද කර්මය දසදහස් ගුණයෙන් ප්‍රතිඵල දැක්වීය.
ඊවේගයෙන් මෙන් මිදුනේ වෙමි. මාගේ කෙලෙසුන් නැතිකළෙමි.

මාගේ සියළු කෙලෙස් දවන ලදී. සියළු භවයන් නැතිකර දමන
ලදී. මහා හස්තියෙක් මෙන් බැමි සිඳි ආශ්‍රවයන්ගෙන් තොරව වාසය
කරමි.

බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන් වහන්සේ ලඟට පැමිණීම මට යහපත් ගමනක්
වීය. ත්‍රිවිද්‍යා ලබාගන්නා ලදී. බුදුන්ගේ අනුශාසනය කරන ලදී.

සතර පටිසම්භිදාවන්ද අෂ්ට විමොක්‍ෂයන්ද අභිඤ්ඤා සයද
අවබෝධ කරගන්නා ලදී. බුද්ධ අවවාදය කරන ලදී.

තෙරුන්වහන්සේ රහත්වී බුදුන් සම්පයට යන්නේ ඇසට පෙනෙන
තැන් පටන් වන්දයාගෙන් සුර්යයාගෙන් ආකාශයේ මහා සමුද්‍රයෙන්
සිනේරු පර්වත රාජයාගෙන් මෘගනායක සිංහයාගෙන් ආදී ඒ ඒ දේ
සමග උපමා කරන්නේ නොයෙක් පද සිය ගණනින් බුදුන් වර්ණනා
කරමින්ම ඉදිරියට යයි. එබැවින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සංඝයා මැද
වැඩසිටියේ ප්‍රතිභාව සම්පන්න භික්‍ෂූන් අතර ඒ භික්‍ෂුව අග්‍රස්ථානයෙහි
තැබීය.

ඉක්බිති තෙරුන්වහන්සේ විසින් රහත්බව ලැබීමට පෙරද පසුද
යම් යම් සිතිවිලිද තෙරුන් උදෙසා ආනන්ද ආදී තෙරවරුන් කී ගාථා:-

හිඟියෙන් නික්ම පැවිදි වූ ශාන්ත වූ මාගේ සිත කාමචිතරක ආදී ලාමක සිතිවිලිවලින් පිරී යයි.

උගහපුත්‍ර වූ මහා ධනුර්ධරයන් වූ දැඩි දුනු ඇත්තාහු පලා නොයන්නාහු දහසක් ඊ හාත්පස හෙළන්නාහ.

ඉදින් එසේ නමුත් බොහෝ ස්ත්‍රීහු පැමිණෙත්. නමුත් ධර්මයෙහි පිහිටි මාහට විපතක් නොකරන්නාහ.

සූර්යබන්ධු වූ බුදුන්ගේ මේ නිර්වාණගාමී මාර්ගය පිළිබඳව ඉදිරිපිටදීම මා විසින් අසන ලදී. මගේ හිත එය කෙරෙහි ඇලුනේ වෙයි.

මෙසේ අසුභ ධ්‍යාන භාවනාවෙන් යුක්තව සිටින මා වෙත එමීබා මාරය පැමිණෙන්නෙහිය. මා ගිය ඔබ නොදකින්නෙහිය. එපරිද්දෙන් මාරයා කරන්නෙමි.

සියළු ආකාරයෙන් අරතියත් රතියත් ගෘහයෙහි පුත්‍ර දාරකාදීන් කෙරෙහි ආශාවන් විතර්කයන් අතහැර දමා අධ්‍යාත්මික බාහිර කිසිම දෙයක තණ්හාවක් නොකරන්නේය. නන්දිරාගය නැති බැවින් අවනථ නම් වූ ඒ ඇත්තා හික්මුව නම් වේ.

යම් ඒ භූමිය ඇසුරුකොට හෝ දෙව්ලොව ඇසුරුකොට හෝ ලෝකික වූ සියල්ල දිරායන්නේය. ඒ නිසාම අනිත්‍යයයි. මෙසේ මාර්ග ප්‍රඥාව ලබා හැසිරෙත්.

අන්ධ පෘථග්ජනයෝ උපධීන් කෙරෙහිත් රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ යන මේ පංචකාම ගුණයන්හි ආශා කරත් එය අත්හරින්න. යමෙක් මෙකී වස්තූන්හි නොඇලේද ඔහු මුනිවරයා යැයි පණ්ඩිතයෝ කියත්.

දෙසැටක් දෘෂ්ටිගත වූ මිථ්‍යා විතර්කයන්ගෙන් යුක්ත වූවාහු පෘථග්ජන බැවින් ධර්මයෙන් බැහැර වූ අන්ධ බාලයන් කෙරෙහි ඇලුනාහ. ශාස්වත ආදී මිථ්‍යා මත නොදරන්නේය. කෙලෙස්වලින් දුෂිත නොවන්නේද ඔහු හික්මුව නම් වේ.

දබ්බජාතික වූ පණ්ඩිතයා කුහක නැත්තේ බොහෝකල් සමාහිත සිත් ඇත්තේ නිපක ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වූයේ, තණ්හා නැත්තේ නිර්වාණය ලබාගෙන මුනිවරයා පිරිනිවන්පෑවේය දැන් අනුපාදිසේස නිර්වාණධාතුව සඳහා කාලය පැමිණෙයි.

(තමාටම) ගෞතමයන් වහන්ස! මානස අත්හරින්න. මානසට හේතුවන සියලු ජාති ආදියද දුරුකරන්න. සියළු මාන වස්තූන්හි මූලා වූයේ බොහෝ කාලයක් විපිළිසර නොවූයේය.

මකුබවෙන් මඬිනා ලද ජනයා නිරයට වැටෙත්. මානසෙන් මැඩගත් ජනයා නිරයට වැටුනේ යයි බොහෝ කාලයක් ශෝක කරත්.

මාර්ගයෙන් දිනන ලද කෙලෙසුන් ඇති මනා පිළිවෙතෙහි යෙදුනු හික්කුව කිසිවිටකත් ශෝක නොකරයි. කීර්තියටත් සැපයටත් පැමිණේ. ඔහු ධම්මදස්සී යැයි පණ්ඩිතයෝ කියත්.

ඒ නිසා විවෘත මනසින් ප්‍රධන් වීර්යයෙන් යුක්ත වූයේ පිරිසිදු වූයේ නිවරණයන් නැතිකර සියළු මානසද නැතිකර ත්‍රිවිද්‍යාවෙන් අවසන් කරන්නේ වන්නේය.

කාමරාගයෙන් දැවෙමි. මගේ සිත දැවෙයි. ගෞතමය! (තමාටම) අනුකම්පා කර මනාව නිවෙන ක්‍රමයක් කියන්න.

වැරදි ලෙස වටහා ගැනීම නිසා ඔබගේ සිත දැවෙයි. රාගයට හේතුව වූ සුභ නිමිත්ත අත්හරින්න.

සංස්කාරයන් අනාත්ම ලෙස දුක් ලෙස බලන්න. මහා රාග ගින්න නිවා දමන්න. නැවත නැවතත් නොදැවෙන්නෙහිය.

එකඟ වූ මනාව වඩන ලද සිත අසුභ අරමුණෙහි වඩන්න. කායගතා සතිය ඇත්තේ කලකිරුණු කෙනෙක් වන්න.

අනිත්‍යානුපස්සනාව වඩන්න. මානස දුරලන්න. ඒ මානස නැති කිරීමෙන් උපශාන්තව හැසිරෙන්න.

යමකින් තමා තාපයට පත් නොවේද, අනුන්ට හිංසාවක් නොවන්නේද ඒ වචනය සුභාමිත නම් වේ.

යම් වචනයකින් අසන්නාට සතුටක් ඇතිවේද, යමක් පව් නොගෙන අනුන්ට ප්‍රිය දෙයක් කියන්නේද එබඳු ප්‍රිය වචනයක්ම කියන්නේය.

සත්‍යය මට අමා වචනයකි. මෙය සනාතන ධර්මතාවයකි. ශාන්ත තැනැත්තේ සත්‍යයෙහිද අර්ථයෙහිද ධර්මයෙහිද පිහිටියා වෙයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ නිවන්ලැබීම සඳහා ක්‍ෂේම වූ යම් වචනයක් දුක් කෙළවර කිරීම සඳහා වදාරයිද එය වනාහි වචනවලින් උත්තම වචනය වේ.

ගැඹුරු ප්‍රඥා ඇති ඤාණවන්ත මග නොමග දන්නා වූ මහාප්‍රාඥ වූ සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ හික්‍ෂුන්ට ධර්මය දේශනා කරයි.

කෙටියෙන් දේශනා කරයි. විස්තර සහිතව දේශනා කරයි. සැලලිහිණියකුගේ හඬ මෙන් මධුරය. ප්‍රතිභාන වශයෙන් එකිනෙක නැඟී එයි.

ධර්මසේනාපති සැරියුත් තෙරුන්ගේ ධර්මය දේශනා කරනවිට මධුර ලෙස අසන්. කණට මිහිර ගෙනදෙන කාන්ත වූ මනහර වූ ප්‍රීතියට පත් සිත් ඇත්තා වූ, ඒ හික්‍ෂුහු ඒ වෙනටම සවන් යොමු කරන්.

අද පසළොස්වකදා විශුද්ධි පවාරණය පිණිස සංයෝජන බැමි සිඳ දමන ලද දුක් නැත්තා වූ ක්‍ෂය වූ පුනර්භව ඇති ඉසි වූ හික්‍ෂුහු පන්සියයක් රැස් වූහ.

ඇමතියන් පිරිවරාගත් සක්විති රජෙක් මෙන් සාගරය අවසන්කොට ඇති මහපොළවෙහි භාත්පස සංචාරය කරන්.

මෙසේ දිනන ලද සංග්‍රාම ඇති උතුම් වූ ගැල් නායකයකු මෙන් වූ ත්‍රිවිද්‍යා ඇති මාරයා බය කළ උන්වහන්සේව ශ්‍රාවකයෝ ඇසුරු කරන්.

සියල්ලෝම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පුත්‍රයෝය. ශීලය රහිත පුද්ගලයෙක් මෙහි නැත. තණ්හා නමැති හීය නැතිකරන්නා වූ සුර්ය බන්ධු වූ බුදුන් වදිමි.

භය රහිත නිර්වාණය සඳහා විරජ වූ ධර්මය දේශනා කරන්නා වූ බුදුන්ට අතිරේක දහසක් සහිත හික්කුහු ගෞරව නමස්කාර කරත්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දේශිත නිර්මල වූ ධර්මය අසත්. හික්ෂු සංඝයා පිරිවරාගත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බබලයි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ 'නාග' යන නමී ඇත්තේය. ශ්‍රාවක පසේබුදු ආදීන්ට ප්‍රධාන වූ සෘෂිවරයෙකි. මහාමේඝයක් මෙන් වී ශ්‍රාවකයන් තහවයි.

බුදුන්වහන්සේ දැකීමේ ආශාවෙන් දිවා විහාරයෙන් නික්ම, මහාවීරයන් වහන්ස, මම ඔබවහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෙක්මි. වංගීස තෙමේ ඔබ වහන්සේගේ පා වදියි.

මාරයාගේ වැරදි මාර්ගය බිඳ දමා පස් වැදෑරුම් රාගාදී කණු බිඳ දමා හැසිරෙයි. බැඳීම් මුදන්නා වූ නොඇලුනා වූ සතිපට්ඨාන ආදී කොටස්වලට බෙදා ධර්මය දේශනා කරන බුදුන් බලන්න.

කාමාදී වතුර්ථිසයන් නැතිකිරීම සඳහා නොයෙක් ආකාර මාර්ගයන් ප්‍රකාශ කළේය. උන්වහන්සේ විසින් අමා මාර්ගය කීකල්හි ධර්මය දකින්නාහු කෙනෙක් නොසැලී සිටිත්.

බබලමින් ධර්මය අවබෝධ කරගෙන සියළු දෘෂ්ටිත් ඉක්මවායන නිර්වාණය දුටුවේය. දැනගෙන අවබෝධ කරගෙන උන්වහන්සේ පංච වංගීයන්ට අග්‍ර වූ ධර්මය දේශනා කළේය.

මෙසේ මනාව ධර්මය දේශනා කළ කල්හි ධර්මය දන්නවුන්ට කවරනම් ප්‍රමාදයක්ද? ඒ නිසා ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සසුනෙහි සඳා අප්‍රමාදීව ශික්‍ෂණය ලබමි.

බුදුවරුන්ගේ අනුබුදු වූ දැඩි විර්ය ඇති නිරන්තරයෙන් සැප විභරණය ලබන ඒ කොණ්ඩකුඤ්ඤ නම් තෙරුන් වහන්සේ

අප්‍රමාදීව හික්මුණු ශාස්තෘන් වහන්සේගේ අවවාදය පිළිපදින යම් ශ්‍රාවකයකු විසින් ලැබිය යුතු සියල්ල ලබාගන්නා ලදී.

මහානුභාව සම්පන්න වූ ත්‍රිවිද්‍යාධාරී වෙනොපරිය ඤාණය ලැබුවා වූ බුද්ධදායාද වූ කොණ්ඩඤ්ඤ තෙරුන් වහන්සේ බුදුන්ගේ පා වදියි.

පර්වත පාර්ශ්වයක හුන්නා වූ දුක් කෙළවර කළ මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේව මාරයා බිය කළ ත්‍රිවිද්‍යාධාරී ශ්‍රාවකයෝ ඇසුරු කරත්.

මහා සෘද්ධි ඇති මුගලන් මහතෙරුන් වහන්සේ තමන්ගේ වෙනො පරිය ඤාණයෙන් දැනගනී.

මෙසේ සියළු අංගයන්ගෙන් යුක්ත දුක් කෙළවර කරන්නා වූ නොයෙක් ආකාරයන්ගෙන් යුක්ත වූ ගෞතමයන් වහන්සේව ඇසුරු කරත්.

පහවූ වළාකුළු ඇති අහසෙහි පහවූ කිලිට්ටලින් යුත් සූර්යයා බබලයි. එපරිද්දෙන් මහා මුනින්ද්‍රයන් වහන්ස! ඔබවහන්සේ කීර්තියෙන් මුළු ලොව බබලයි.

පෙර ගමන් ගමට නගරයෙන් නගරයට කාව්‍යකරණයෙන් මත්වී හැසුරුනෙමු. මනාව ධර්මයේ පරතෙරට ගියා වූ ශාස්තෘන් වහන්සේව දුටුවෙමු. බණ අසා පැහැදුනෙමු. ඒකාන්තයෙන් අපට උපකාර පිණිස පහළ විය.

(උත්වහන්සේගේ වචනය අසා ස්කන්ධ ආයතන ධාතු යන කොටස් අවබෝධ කරගෙන අනගාරික සසුනෙහි පැවිදි වූයෙහි.)

යම් ඒ ශාසනකාරක වූ බොහෝ ස්ත්‍රී පුරුෂයන්ට ප්‍රයෝජන සඳහා තථාගතයන් වහන්සේලා පහළ වෙති.

යම් ඒ හිඤ්ඤ හිඤ්ඤාණීන් නියාමයන් අවබෝධ කරගන්නාහුද ඔවුන්ගේ ප්‍රයෝජනය සඳහා මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේ බුද්ධත්වය අවබෝධ කරගත් සේක.

සියළු සත්ත්වයන්ට අනුකම්පා පිණිස වක්‍රමත් වූ සුර්යබන්ධු වූ බුදුන් විසින් වතුරාර්ය සත්‍යය මනාව දේශනා කරන ලදී.

දුකත්, දුක හටගැනීමට හේතුවන් දුක නැතිකිරීමද දුක සංසිදුවන ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයත්

යමක් කියන ලද ආකාරයෙන්ම එපරිද්දෙන්ම මා විසින් දකින ලදී. මාගේ අර්ථ සිද්ධිය ඇතිවිය. බුදුන්ගේ අනුශාසනය කරන ලදී.

බුදුන් සම්පයට මාගේ පැමිණීම යහපත් වූවකි. බෙදා දක්වන ධර්මයන්හි යමක් ශ්‍රේෂ්ඨද එය ලබාගත්තෙමි.

අභිඤ්ඤාවන් පරතෙරට ගියෙමි. දිව කන පිරිසිදු කරන ලදී. ත්‍රිවිද්‍යා ලැබුයේ වෙතොපරියඤාණයේ දක්ෂයෙක් වූ සෘද්ධි ලාභියෙක් වෙමි.

මහා ප්‍රාඥ වූ ශාස්තෘන් වහන්සේ විචාරමි. ප්‍රත්‍යක්ෂයේම (මේ ආත්ම භාවයේදීම) විචිකිච්ඡාදිය නැතිකර දමා යම් හික්‍රමවත් ප්‍රකට වූයේ යසස් ඇත්තේ අග්ගාලව නම් විහාරයෙහි නොදැවෙන සිත් ඇතිව කලුරිය කළේය.

භාග්‍යවතුන් වහන්ස! ඔබවහන්සේ විසින් ඒ බ්‍රාහ්මණයාට 'නිග්‍රොධකප්ප' යන නම තබන ලදී. ඒ මම නිවනෙහි පිහිටියෙමි, අරඹන ලද චීර්ය ඇත්තෙමි නමස්කාර කරමින් හැසුරුනෙමි.

ශාක්‍යයන් වහන්ස! භාග්‍යවතුන් වහන්ස! අපි සියල්ලෝම මනාව පිරිවරාගෙන සිටිමු. සමනතවක්‍රම වහන්සේව දැනගනු කැමැත්තෙමු. ඔබවහන්සේ සියල්ලන්ටම වඩා උත්තරීතර වන්නේය.

භාග්‍යවතුන් වහන්ස! අපගේ සැකය නැතිකරන්න. පිරිනිවියේදැයි අපට කියන්න. සමනතවක්‍රම වූ භාග්‍යවතුන් වහන්ස! යම්සේ දෙවියන් මැද ශක්‍ර දේවෙන්ද්‍රයා ප්‍රකාශ කරන්නාක් මෙන් අප මැද වැඩසිට වදාරන සේක්වා!

යම් ඒ අවිජ්ජා ආදිය ප්‍රහාණ නොකිරීම ඇතිකල්හි මෝහ, විචිකිච්ඡා ආදිය ප්‍රහාණ නොවූයේ වේද ඒ සියල්ල තර්ගතයන් වහන්සේ වෙත

පැමිණ නැතිවෙත්. ඒ නිසා ජනයාට ශාස්තෘන් වහන්සේ පරම ඇසක් වැනිය.

යම් කෙනෙක් වාතයෙන් වළාකුලක් විනාශ කරන්නාක් මෙන් කෙලෙසුන් නොනසාද මුළු ලොවම අන්ධකාරයෙන් වැසුනේ වෙයි. ප්‍රඥා ආලෝකයෙන් යුත් අය පවා නොබලත්.

පණ්ඩිත පුරුෂයෝ ප්‍රඥා ආලෝකය උපදවත්. බුදුන්වහන්සේද පටන් විරියයෙන් යුත් එබඳු කෙනෙක් ලෙස හඟිමි. අපිද සියළු ධර්මයන් ඇති පරිදි දන්නා බුදුන් දැනගෙන මෙහි පැමිණියෙමු. ඒ නිසා ශාරිපුත්‍රයන් වහන්ස! නිශ්‍රොධ කප්පගේ ගතිය ගැන ඇති තතු පිරිසට හෙළි කරන්න.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වහා කොටස් වශයෙන් වචනයක් ප්‍රකාශ කරන්න. යම්සේ ස්වර්ණභංසයා ඉදිරියට හිස ඔසවා වහා නාද කරන්නේද එසේ මනාව සකස්වූ ස්වරයෙන් මේ අපි සියල්ලෝම තැන්පත් වූ සිතින් ඔබගේ කුජනය අසමු.

ප්‍රතිණ වූ සියළු ජාතිමරණ ඇති සෝදාහරිත ලද සියළු පව් ඇතිව ධර්මය අවබෝධ කරමි. පෘථග්ජනයන්ට කාමකාරයන් නැත. තථාගතයන් වහන්සේලාගේ විමසා බැලීම වනාහි ප්‍රඥාව පෙරටුකොට ගත් ක්‍රියාදාමයකි.

ඔබගේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙය සියළු තන්හි අප්‍රතිහත ප්‍රඥාවෙන් යුතුව පවත්වන ලද විචරණයෙන් යුක්තයි. මෙය මනාව ඉගෙන ගන්නා ලදී. දකින ලදී. මේ අන්‍ය වූද නමස්කාරයකි. භාග්‍යවතුන් වහන්ස! අපව මූලාවට පත්නොකරන්න.

ලෝකික ලෝකෝත්තර වශයෙන් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කරගෙන, සියළු දතයුතු දේ දන්නේ අපව මූලා නොකරන්න. යම්සේ උෂ්ණ කාලයෙහි උෂ්ණයෙන් පීඩාවට පත්වුවහු ජලයෙන් සතුටුවෙයිද එමෙන් ඇසීම නමැති පිපාසයෙන් පෙළෙන මම සතුටු වෙමි.

කච්චායන තෙමේ අමෝස වූයේ නියම අයුරින් බුන්ම වර්යාවේ හැසුරුණේය. ඔහු අනුපාදිසේස ලෙස පිරිනිවන්පෑවේද නැතහොත් සඋපාදි සෙස ලෙස පිරිනිවන් පෑවේද එය අසනු කැමැත්තෙමු.

මේ නාමරූපයන්හි ඇති කාමතණ්හා ආදී හේදයන් කප්පායණ තෙමේ සිදු දැම්මේය. (භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළහ.) ඔහු අශේෂ වූ ජාති මරණයන්ගෙන් එතරවිය (අනුපාදිසෙස ලෙස පිරිනිවන් පෑවේය) කාරණ පසකින් ශ්‍රේෂ්ඨ වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ.

භාග්‍යවතුන් වහන්ස! ඔබගේ මේ වචනය අසා සතුටු වෙමි. මාගේ විචාරී ම හිස් නොවිය. බ්‍රාහ්මණ තෙම මා රැවටූයේ නැත.

බුද්ධ ශ්‍රාවකයන් වහන්සේ කියන පරිදිම කරන්නෙක් විය. බොහෝ මායාකාරී වූයේ මාරයාගේ දැඩි තණ්හා නමැති දැල කඩාදමන ලදී. සසරට මුල් වූ කාරණය කප්පිය තෙමේ දුටුවේය. කප්පායණ තෙමේ ලඟාවිය නොහැකි ත්‍රෛභූමික වට්ටුක වටහා ගත්තේය.

භාග්‍යවතුන් වහන්ස! දෙවියන්ට දෙවි වූ මහාවීර වූ නාගයාගේ ඔහරස නාගයා වූ අනුජාත පුත්‍රයාට තමස්කාර කරමි.

මේ ගාථාවන් සංගායනා අවස්ථාවේදී එක්රැස්කොට සංග්‍රහ කරන ලදී. එහි 'නිකඛනනං වන මං සනනං' ආදී ගාථා පස අලුත පැවිදි වූ ආයුෂ්මත් වංශීය තෙරුන් විසින් විහාරයට පැමිණි මනාව අලංකාරයෙන් සැරසුණු කාන්තාවන් දැක උපන්නා වූ රාග ඇත්තේ එය දුරුකරමින් ප්‍රකාශ කළේය. එහි නිකඛනනං වන මං සනනං අගාරසමානගාරියං ගිහි ගෙයින් නික්ම අනගාරික වූ පැවිද්ද ලැබූ මා විතකකා යනු කාමචිතර්ක ආදී පවිසිතුවිලි. උපධාවනති යනු මගේ සිතට ඇතුල් වෙත්. පගබහා යනු නොසැලකිලිමත් මොහු ගෙයින් නික්ම පැවිදි වූයේ මොහුව නරක් නොකළ යුතුයැයි යනාදි ලෙස ලජ්ජා නැතිව. කණතො කලු බැවින්, ලාමක බවෙන් යන අර්ථයි. ඉමෙ යනු ඔවුන්ට තමාගේ ප්‍රත්‍යක්ෂ බවෙන් කියන ලදී.

අපිරිසිදු ජීවිකාවන් ඇති පිරිවර සිටින මිනිස්සු අපහසු වැඩ ඇති බැවින් 'උග්ගයෝ' යැයි කියති. ඔවුන්ගේ දරුවෝ උග්ගපුත්තා නම් වේ. මහිසසාසා යනු බොහෝ යසඉසුරු ඇති. සිකඛිතා යනු වර්ෂ දොළසක් ගුරුකුලයෙහි ඉගෙනගන්නා ලද ශිල්ප දැනටත්තො යනු දැඩි දුනු ඇති 'දැනටත්ත' යනු දෙදහසක් බලය ඇති යම් ඒ අදින ලද දුනුදියෙහි තබන ලද ලෝහ ශීර්ෂ ආදියෙහි බර ඊයක් පමණ අහසට ඔසවා පොලවෙන්

මුදාහරී. සමනතාපරිකිරෙයුඵං භාත්පසින් ඊ විදින්තේය. කොපමණද කියාත් කිය. දහසක් යුද්ධයෙහි පරාද වූ දහසක් පමණ දෙනාට මෙය කියන ලදී. ශික්ෂණය ලබන ලද පළපුරුදු දැඩි දුනුවායන් වූ මහා සම්පත් ඇති උග්‍ර පුත්‍රයන් දහසක් පමණ කඵදාවන් යුද්ධයෙහි පරාද නොවී, අප්‍රමාදීව පසෙකට වී කණුවකට මුවාවී ඉදින් ඊ වර්ෂා වසින්තේද එබඳු වූ ඊ දහසකින් භාත්පස ඊ වැටෙනවිට ශික්ෂණය ලැබූ පුද්ගලයෙක් මුගුරක් ගෙන සියලුම ඊ තමාගේ සිරුරට නොවදින සේ කොට පාලග්‍ර හෙලන්තේ නම් නැත. නමුත් ස්ත්‍රීන් වනාහි රූපාරමණ ආදී වශයෙන් ඊතල බස බැගින් එක්වර හෙළත්. මෙසේ හෙලන්තියෝ එතතකා හියෙයා යනු මේ ස්ත්‍රීන්ගෙන් බොහෝ ස්ත්‍රීහු ස්ත්‍රීමායම්වලින් භාවභාව විලාශයන්ගෙන් නසන්නාහුය. සකබ්හි මෙසුතං එතං යනු ඉදිරිපිටදී මා විසින් මෙය අසන ලදී. නිබ්බානගමනං මග්ගං යනුවෙන් ලිංග විපර්යාසයෙන් කියන ලදී. (විසරණ) නිර්වාණගාමී මාර්ගය යන අර්ථයි. විදර්ශනාව සඳහා කියන ලදී. තඡ මෙ නිරතො මනො යනු ඒ විදර්ශනා මාර්ගයෙහි මගේ සිත නිරතය. එවඤ්ඤවමං විහරනතං මේ අසුභ ධ්‍යාන භාවනාවෙන් ද විදර්ශනා භාවනාවෙන්ද වාසය කරන මා. පාපිමා යනුවෙන් කෙලෙස්මාරයා අමතයි. තථාමචචුකරිසසාමී නමෙ මගගමපී දකබසී යනු යම් මාර්ගය නොදකින්තෙහිද එපරිද්දෙන් මාර්යාව පරාජය කරමි. 'අරතිං' ආදී ගාථා පස තම සිතෙහි උපන්නා වූ 'අරති' ආදිය පහකරන්නහු විසින් කියන ලදී. එහි අරතිං යනු අධිකුසල් දහම්හි පන්සල් සෙනසුන් ආදියෙහිත් කලකිරුණු අයගේ. රතිංච යනු පස්කම් සැප ගුණයෙහි ඇල්ම. පභාය යනු අත්හැරදමා. සබ්බසො ගෙහසිතංච විතකකං යනු කාමසම්පත් හා බැඳී දුදරුවන් භාර්යාවන් හා බැඳුනා වූත් නෑයන් හා සම්බන්ධ සිතිවිලිත් යන මිථ්‍යා විතර්කයන් ඉතිරියක් නැතිව අත්හැර දමා. වනථං නකරෙය්‍ය කුභිංචි යනු අධ්‍යාත්මික බාහිර ආදී ප්‍රභේදයෙන් යුත් සියළු වස්තූන් කෙරෙහි ආශා නොකරන්නේය. නිබ්බනථො අචනථො ස හිකචු යනු යමෙක් සර්වප්‍රකාරයෙන්ම තණ්හා නැත්තේද ඒ නිසාම කිසිතැනක ඇල්මක් නැති බැවින් බලාපොරොත්තුවක් නැති ඔහු හික්කු නම් වේ. සසර බිය මනාව දකින නිසාවෙන් හින්න වූ කෙලෙස් ඇති බැවින් යන අර්ථයි. යමිධ පඨවිඤ්ඤව වෙභාසං රූපගතං ජගතොගධං කිඤ්චි යනු යමක් මෙහි පොලොවෙහි පිහිටා තිබේද, අභස - අභසෙහි සිටියා වූ දෙවිලොච ඇසුරු කළා වූ රූපගත වූ රූප හටගත්, වැඩෙන ස්වභාවය ඇති, භවත්‍රයට අයත් සංඛත නම් වූ. පරිජය්‍යති සබ්බමනිච්චං යනු සියලු ආකාරයෙන්ම ජරාවෙන් මැඩගත්තා වූ ඒ නිසාම අනිත්‍ය වූ ඒ නිසාම

දුක් වූ එයින්ම අනාත්ම වූ යන ලෙස ත්‍රිලක්ෂණය වැඩිම කිය. මේ තෙරුන්ගේ විදර්ශනාව යැයි කියත්. එවං සමෙවච වරනති මුත්තතා මෙසේ දැනගෙන විදර්ශනා ප්‍රඥාව සහිත මාර්ග ප්‍රඥාව අවබෝධ කරගෙන, අවබෝධ කරගත් බැවින් පණ්ඩිත ව හැසිරෙත්. වාසය කරත්. උපධීසු ස්කන්ධ ආදී උපධීන්හි. ජනා යනු අන්ධබාල පෘථග්ජනයා, ගධිතාසෙ බැඳුනා වූ සිත් ඇති. මෙහි වනාහි විශේෂයෙන් කාමගුණ උපධීන්හි ආශාව බැහර කළයුතු යැයි දක්වන්නේ කිය. 'දිට්ඨෙ සුතෙ පටිසෙ චමුතෙවා දිට්ඨෙ සුතෙ' යනු දුටු දෙයෙහිත්, ඇසූ දෙයෙහිත්, රූප ශබ්දාදිය පිළිබඳ යන අර්ථයි. පටිසෙ යනු ගැටීමෙහි, ස්පර්ශයෙහි මුතෙ යනු කියා ඉතිරියෙහි එනම් ගන්ධ-රස ආදියෙහි සාරස්ප්‍රසංඝයා සාරස්ප්‍රසංඝ කාසනියෙහි 'පටිස' ශබ්දයෙන් ගන්ධ රස දෙක ගන්නා ලදී. 'මුත' යන ශබ්දයෙන් ස්පර්ශය ගන්නා ලදී යැයි කියන ලදී. එසේ විනෝදය ජන්මනෙපො මේ දැකීම ආදී පඤ්චකාම ගුණයන්හි ආශාව දුරුකරන්න. එසේ ඇතිකල්හි සැමතැන්හිම ආශාවක් නැති කෙනෙක් වන්න. යොහෙස්ස නලිමපති මුනි තමාහු යනු යමෙක් මේ කාමගුණයන්හි තණ්හා වශයෙන් නොඇලේද ඔහු මුනිධර්මයෙහි පිහිටි බැවින් 'මුනි' නම් වේයැයි පණ්ඩිතයෝ කියත්. අප්පට්ඨිසිතා යනුවෙන්ද පාඨයක් ඇති බැවින් ඇතැමෙක් සයවැදෑරුම් ධර්මාරම්මණයන් හා යෙදුනු යන අර්ථය දෙත්. අප්පට්ඨිසිතා සචිතකතා යනුවෙන්ද පාඨයක් ඇත. ටිකක් හෝ අඩුවක්වත් වැඩියක්වත් නැති නියම ගණනටම වන්නේයැයි යන අර්ථද ඇතැමෙක් දෙසැටක් මිථ්‍යාදෘෂ්ටි හා එක්වූ මිථ්‍යා විතර්කයන්යැයි කියත්. දිට්ඨි ගතිකයෝද සත්තාවාසයන්ට ලගාවූහ යනාදී අධිච්ච සම්ප්‍රප්‍රාප්තවාදය හැර අනිත් ක්‍රමයකින් සට්ඨිසිතා. සචිතකතා යැයි කියන ලදී. යම්සේ වනාහි තෘෂ්ණා වශයෙන් නොඇලෙන බැවින් හික්කුට යැයි කියයි. මෙසේ දෘෂ්ටි හා ඇලීම් නැති බැවින් ඇතිවූ ප්‍රීතිය දැක්වීමට 'අප්පට්ඨිසිතා' ආදිය කියන ලදී.

පුපුර්ජනනායං අධිමමා නිවිට්ඨා යනු ඒ මිථ්‍යා විතර්කයන් වනාහි නිත්‍ය වශයෙන් ගැනීම අධර්මයයි. ධර්මයෙන් බැහැර වූ පෘථග්ජන බවෙහි අදබාලයෝ යෙදී සිටිත්. නව වගගතසස කුහිඤ්චි යනු යම්කිසි වස්තුවක ශාස්වතවාද ආදී මිථ්‍යා දෘෂ්ටිකයෙක් එහි ලැදියෙක් නොවන්නේය. අටුවාවේ වනාහි අප්පට්ඨිසිතා සචිතකතා පුපුර්ජනනායං අධිමමා නිවිට්ඨා' යන පදය උපුටාගෙන ඉක්බිති අරමුණු සය හා එක්වූ මහත් අධර්ම විතර්කයන් මුල්බැසගත් යැයි කියන ලදී. එසේම

කොටස්වලට බෙදී යාම් වශයෙන්ද කිසියම්තැනක ඔවුන්ගේ වශයෙන්ද සමහර තැනක කෙලෙස් වර්ගගත වන්නේය කියා හෝ දක්වන ලදී. නොපන දුටුලලගාහී සහිතයු යනු යමෙක් කෙලෙස්වලින් කිලිටි වී ඇති බැවින් අතිශයින් භයානකයි. දරුණු මිථ්‍යාවාද පිළිගන්නා ස්වභාවය ඇත්තෙක් නොවන්න. ඒ හිඤ්ච නම් වන්නේය. එසේ දතයුතුයි. දබෙබා දබච්ඡාතික පණ්ඩිතයා. විරරතනසමාහිතො යනු බොහෝ කලක පටන් රැස්වූ එක්වූ අකුහකො යනු කුහකබව නැති, කපටි නැති, වංචාකාරී නොවන, නිපකො යනු නිපුණ, දක්‍ෂ, අපිභාලු යනු තණ්හා නැති. සනතං පදමඡ්ඤගමා යනු නිර්වාණය අවබෝධ කරගත්. මුනි ධර්මයන්ගෙන් යුක්ත වූයේ මුනි නම් වේ. පරිනිබ්බතො යනු අරමුණු කිරීම් වශයෙන් නිවන පටිච්ච නිසාවෙන් සඋපාදිසෙස නිර්වාණ ධාතුවෙන් පිරිනිවන්පෑ. කංඛනිකාලං යනු දැන් අනුපාදිසෙස නිර්වාණය සඳහා කාලය එළඹෙයි. ඔහුට කළයුතු කිසිවක් නැත. යම්සේ එපරිද්දෙන් වන්නේද එසේ තථා පිළියෙල කර ගනී යන අදහසයි. 'මානං පජහසසු' (මානය අත්හරින්න) ආදී වූ ගාථා සතර ප්‍රතිභාන ශක්තිය නිසාවෙන් තමා තුළ පවත්නා මානය නැතිකරන්නහු විසින් කියන ලදී. එහි මානං පජහසසු යනු 'සෙය්‍යමාන' ආදී වූ විවිධාකාර මානය තුරන් කරන්න. ගොතම ගොතම ගොතූ වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක බැවින් තමාවද ගොතම ගොතූයට අයත් සේ සිතා අමතයි. අසෙසං යනු සියල්ල. මානපථමහි සමුච්ඡිතො මානය අරමුණු කරගෙන සිහිමුළාවට පත්වූයේ. විපපටිසාරිනුවාවිරරතනං යනු මේ මානය පිළිබඳ කල්පනාකිරීම ඉවත්ව යන කල්හි පෙරාතුවම රහත් වන්නේය. නැතිනම් මා නැසුනේ වන්නේයැයි යනාදී විපිළිසර බවකට පත් නොවූයෙහි.

මකෙඛන මකඛිකා පජා යනු සුරා ආදිය ගැනීම නිසා තමාව උසස්කර අනුන් හෙළා දැක අනුන්ගේ ගුණ මකා දැමීමේ ලකුණෙන්, මකුබවෙන් වෙලූනු මකු පුද්ගලයා වනාහි යම් යම් සේ අනුන්ගේ ගුණ මකයිද එසේ එසේම තමාගේ ගුණ මතුකරයි. විස්තර කරයි. මානහතා යනු මානයෙන් තසන ලද ගුණ ඇති. නිරයං පපහනති යනු නිරයෙහි උපදිත්. මග්ගජනො යනු මාර්ගයෙන් දිනන ලද කෙලෙස් ඇති. කිහතිඤ්ච සුඛඤ්ච යනු පණ්ඩිතයන් විසින් ප්‍රශංසා කරන ලද කායික වෛතසික සැප. අනුභොති විදිසි. ධම්මදසො'ති තමාහු තථතනං.

ඒ යථා ස්වභාවයට මනාව පිළිපත්, ඇති පරිදි ධර්මය දන්නා

යැයි පණ්ඩිතයෝ කීහ. අබ්ලො යනු පස්වැදෑරුම් උල් රහිත වූ. පධානවා යනු සමාසක්ප්‍රධන් වීර්යයෙන් යුක්ත වූ. විසුද්ධො යනු නිවරණ සංඛ්‍යාත වූ වලාකුළු ඉවත්ව යාමෙන් පිරිසිදු වූ මනසක් ඇති. අසෙසං යනු නව වැදෑරුම් මාතෘ අග්‍රමාර්ගයෙන් තුරන්කොට. විජ්ජායනනකරො සමිතාවී යනු සර්වප්‍රකාරයෙන් සංසිදවූ කෙලෙස් ඇත්තේ ත්‍රිවිද්‍යාවෙන් අවසානයට පත්වූ කෙනෙක් වන්න යැයි තමාට අවවාද කරයි.

ඉක්බිති එක්දිනක් ආයුෂ්මත් ආනන්ද තෙරුන් වහන්සේ එක්තරා රාජ්‍යමහාමාත්‍යයකු විසින් දන් පිණිස ආරාධනා කරන ලද්දේ උදේ වරුවේ වංගීස තෙරුන් සමග ඔහුගේ නිවසට ගොස් පනවන ලද අසුනෙහි වැඩසිටියේය. ඉක්බිති ඒ නිවසේ කාන්තාවෝ සියලු අලංකාරයන්ගෙන් සැරසී තෙරුන් වෙත පැමිණ වැද පැණ විවාරමින් බණ අසන්. ඉක්බිති ආයුෂ්මත් වංගීස තෙරුන් වහන්සේ අලුත පැවිදි වූ බැවින් අරමුණු ගැනීමට අපොහොසත් බැවින් විෂම වූ අරමුණෙහි රාගය පහළවිය. ඒ ශ්‍රද්ධා සම්පන්න ඍජු ස්වභාව ගති ඇති කුලපුත්‍රයා 'මගේ මේ රාගය වර්ධනය වී මෙලොව පරලොව දෙකේම යහපත විනාශ කරන්නේ යැයි' සිතා වැඩසිටි පරිද්දෙන්ම තෙරුන්වහන්සේට තමන්ගේ පුවත හෙළිදරව් කරන්නේ 'කාමරාගෙන' යනාදී ගාථාව ප්‍රකාශ කළහ. එහි ඉදින් කෙලෙස් ඇලීමෙන් ඇතිවන දැවීම කයටද වේදනා ගෙනදෙයි. සිතට බාධා කරන්නේ බොහෝ කලක් බාධා කරන්නේ යැයි දක්වන්නට කාමරාගෙන ධ්‍යානාමී (කාමරාගයෙන් දැවෙමි)යි කියා 'චිත්තං මෙ පරිධ්‍යානි (මගේ සිතද දැවෙයි) කියා කියන ලදී. නිබ්බාපනං යනු රාගය නිවන, රාග දැවිල්ල නිවීමට සමත් අවවාදය කරන්න යන අර්ථයි. 'සඤ්ඤාය විපර්යෙසා' ආදී ගාථාව ඔහු විසින් ආරාධනා කරන ලද ආයුෂ්මත් ආනන්ද තෙරුන් විසින් කියන ලදී. විපර්යෙසා යනු විපරිත බවෙන්, අසුභ දෙයෙහි සුබයැයි පවත්නා වැරදි ගැනීමෙන්, නිමිත්තං යනු කෙලෙස් ජනිත කරවන නිමිත්තක් පරිවර්ජයෙහි යනු අත්හරින්න. සුභං රාගුපසංහිතං යනු රාගය වඩවන යහපත් අරමුණක් අත්හරින්නේ එය අසුභ ලෙස සලකා අත්හරින්නේය. සියළු තන්හි නොඇලෙන සඤාවෙන්. ඒ නිසා ඒ කරුණු දෙකම දක්වමින් අසුභය ආදී ගාථාව කීය. එහි අසුභාය යනු අසුභානුපසස්භාවෙන්. චිත්තං භාවෙහි. එකගං සුසමාහිතං යනු අභ්‍යන්තර සිත් කැළඹීම ඇති බැවින් සිත අරමුණුවල මනාව හික්මවා එක්තැන්කර තබා වඩන්න. පහසු වූ අසුභානුපස්භාවක් ඔබට කියමි. සතිකායනාත්‍යස්ථු යනුවෙන් කියන ලදී. ඔබ විසින් කායගතාසනි භාවනාව පුරුදු පුහුණු

කරන්න යන අර්ථයි. නිබ්බදා බහුලො භව යනු සම්පූර්ණ ආත්මභාවය කෙරෙහි කලකිරීම් බහුල කෙනෙක් වන්න. අනිමිතනං ව භාවෙහි යනු නිත්‍ය නිමිති ආදීන්ගේ උගුළුවා දැමීමෙන් විශේෂයෙන් අනිත්‍යානුපස්සනාව අනිමිත්ත නම් වේ. එයින් මානානුසංමුඡ්ඡහ යනු එය වඩන්නේ මාර්ග පිළිවෙලින් අග්‍රමාර්ගයෙන් අවබෝධ කරගැනීමෙන් මානස මුලිනුපුටා දමන්න. මානාහිසමයා යනු මානසාගේ දැකීම මනාව අවබෝධ වීමෙනුත් ප්‍රභාණය මනාව අවබෝධ වීමෙනුත් උපසනෙතා යනු රාගාදී සමුහය උපශාන්ත වූ වර්සසසි හැසිරෙන්නෙහිය යන අර්ථයි. 'තමෙව වාවං' යනාදී ගාථා සතර භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සුභාෂිත සූත්‍රය දේශනාකළ කල්හි සතුවට පත් තෙරුන් විසින් ඉදිරිපිටදීම භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ප්‍රශංසා වශයෙන් කියන ලදී. යායතනානං න තාපයෙ යනු යම් වචනයක් හේතුකොට ගෙන තමාගේ සිත විපරිත බවට පත් නොකරන්නේය. බාධා නොකරන්නේය. පරෙව න විහිංසෙය්‍ය යනු අත් අය අත් අයගෙන් හේද නොකරන්නේය. පීඩාවට පත් නොකරන්නේය. සා වෙ වාවා සුභාසිතා ඒ වචනය ඒකාන්තයෙන්ම සුභාෂිත නම් වේ. ඒ නිසා තමෙව වාවං භාසෙය්‍ය (ඒ වචනයම කියන්න) යන්නද යොදනු. මේ ගාථාවෙන් අපිසුනාවාවා (කේළාම් නොකීමේ) ගුණයෙන් බුදුන්ට ප්‍රශංසා කරයි. පටිනැදිතා යනු ඉදිරිපිට නොසිටීමෙන් සතුටු වූවාහු ප්‍රීතියට පත්වූවාහු දැන්ද මත්තෙහිද අසන්නන් විසින් පිළිගනු ලැබේ. යං අනාදාය යනු යම් වචනයක් කියන්නේ පාපානි පරෙසං යනු අප්‍රිය, අනිටු පරුෂ වචන නොගෙන, අර්ථ ව්‍යඤ්ජන වශයෙන් මිහිරි, ප්‍රිය වචනයට දක්වයි. තමෙව පියවාවං භාසෙය්‍ය යනු ඒ ප්‍රිය වචනයම කියන්න. ප්‍රියවචන වශයෙන් ප්‍රශංසා කළේය.

අමතා යනු යහපත් බව නිසා අමෘතය වැනි, මෙසේ කියා ඇත. 'සත්‍යය රසයන් අතර අග්‍ර වන්නේය. නිර්වාණ නමැති අමෘතය ප්‍රත්‍යක්ෂ කරන බැවින් අමෘත නම් වේ. එසධමෙමා සනතනනො යනු යම් මේ සත්‍ය වචන නම් පැරණි ධර්මතාවයකි. පැරණි අය යම් ඒ බොරුවක් නොකීම ප්‍රගුණ කළහ. ඒ නිසා කියන ලදී. සවෙව අතොව ධමෙව ආනුසනෙතා පතිට්ඨිතා යන්නෙහි සත්‍යයෙහි පිහිටි බැවින්ම තමන්ගේද අනුන්ගේද යහපතෙහි පිහිටියේ වෙයි. අර්ථයෙහි පිහිටි බැවින් ධර්මයෙහිද පිහිටියේ වේ යැයි දතයුතුයි. මෙය සත්‍යය පිළිබඳ විශේෂණයකි. මෙසේද කියන ලදී. 'සත්‍යයෙහි පිහිටියෝ කෙබඳු වූ අර්ථයෙහි හා ධර්මයෙහි පිහිටියාහුද? යමක් අනුන්ට අර්ථ වශයෙන් අනපේක්ෂිතද අර්ථය නොනසාද

ධර්මයෙන් අනපේක්ෂිත බැවින් ධර්මය, ධාර්මික වූම අර්ථයක් සිද්ධ කරයි. මේ ගාථාවෙන් සත්‍ය වචන කීම් වශයෙන් ප්‍රශංසා කළේය. බෙමං යනු උවදුරු රහිත, නිර්භය වූ කුමන කරුණකින්ද? ඉදින් නිබ්බාන පහනියා දුක්ඛසහන කිරියාය යනු යම්භෙයකින් කෙලෙස් නිවීමකට පමුණුවයිද සසරදුක අවසන් කිරීම සඳහා පවතීද ඒ නිසා කේෂම යැයි කියන ලදී. එසේ නැත්නම් යං බුද්ධො යම් බුදුවරයෙක් නිවනට පැමිණීමට හෝ දුක් කෙළවර කිරීම සඳහා හෝ දෙවදැරුම් නිර්වාණ ධාතුන් සඳහා හෝ නිර්භය මාර්ගය ප්‍රකාශ කිරීමෙන් හෝ නිර්භය වචනයක් කියයි. සා වෙ වාචාන මුත්තමා ඒ වෙනස සියළු වචනවලට වඩා ශ්‍රේෂ්ඨයැයි මෙසේ මෙහි අර්ථ දැක්වූයේය. මේ ගාථාවෙන් සමස්තයක් ලෙස ගත්විට බුදුරජාණන් වහන්සේට ස්තුති පූජා කරන්නේ රහත්ඛව කුළුගැන්වීමෙන් ප්‍රශංසා කිරීම නිමාවට පත්වෙයි. 'ගමහිරපඤ්ඤා' යනාදී ගාථා තුන ආයුෂ්මත් සැරියුත් තෙරුන්ට ප්‍රශංසා වශයෙන් කියන ලදී. එහි ගමහිරපඤ්ඤා යනු ගැඹුරු වූ ස්කන්ධ ආයතන ආදියෙහි පැවැති නිපුණ ප්‍රඥාවෙන් සමන්විත බැවින් ගැඹුරු ප්‍රඥා ඇත්තේනුයි. මෙධා සංඛ්‍යාත වූ (මේධා-ප්‍රඥාව) ධර්මොප ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත බැවින්. මෙධාවී නම් වේ. මේ දුගතියට මාර්ගයයි. මේ සුගතියට මාර්ගයයි. මේ නිර්වාණයට මාර්ගයයි. මෙසේ මග, නොමග දන්නා බැවින් මගාමගාසස කොට්ඨො නම් වේ. මහත් වූ ශ්‍රාවක පාරමී ඥානයාගේ මස්තකප්‍රාප්තවීමේ ප්‍රඥාව ලෙස මහාපඤ්ඤා වේ. ධම්මං දෙසෙති හිකඛුතං මනාව පැවැත්ම, නැවැත්ම සළකමින් හිකුණුන්ට ධර්මය දේශනා කරයි. ඒ දේශනාවගේ පවත්නා ආකාරය දැක්වීමට 'සංඛිතෙනන' (කෙටියෙන්) ආදිය කියන ලදී. එහි සංඛිතෙනනපි යනු ඇවැත්නි! මේ ආර්යසත්‍යය සතරකි. ඒ සතර මොනවාද? දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය ආදී ඇවැත්නි! මේ ආර්ය සත්‍ය සතරයි. ඇවැත්නි! ඒ නිසා මෙහි 'මෙය දුකයි' යන්න යොදා ගත යුතුයි. මෙසේ කෙටියෙන්ද දෙසෙති දේශනා කරයි. ඇවැත්නි! දුක්ඛ ආර්ය සත්‍ය නම් කවරේද? ඉපදීම දුකයි.....ආදී ලෙස ඒවාට කොටස්වලට බෙදමින් විතරානෙතපි භාසති විස්තර ලෙස දේශනා කරයි. ස්කන්ධ ආදී දේශනාවන්හිද මේ ක්‍රමයමය. සාළකායිව නිගෙසාසො යනු යම්සේ මිහිරි අඹගෙඩියක් කා පියාපත් සළා මිහිරි හඬක් නිකුත්කරන සැලළිහිණියාගේ හඬ මෙන් ධර්මය දේශනා කරන්නාගේ මිහිරි හඬක් ඇත. ධර්මසේනාපතීන් වහන්සේගේ වනාහි පිත් ආදියෙන් පීඩාවට පත් නොවූ වචන ඇත්තේය. යකඩයකින් ලෝහතැටියකට පහර දුන්විට මෙන් හඬ නික්මෙයි. පටිභානං උදිරියි කියන කැමැතිවිට මුහුදෙහි රළ මෙන් මතුමත්තෙහි අනන්ත වූ

ප්‍රතිභානසක් ඇතිවෙයි. තසස යනු ධර්මසේනාපතීන් වහන්සේගේ. තං ධර්මය. දෙසයනතසසසුණනති යමක් නුඹලාට තෙරුන් වහන්සේ දේශනා කරයිද එය ඔබලාට ඇසෙන්නේ යැයි ආදරයෙන් අසත්. මධුරං යනු ඉටු. රජ්ජනියෙන සිත්ගන්නා. සවර්ණයෙන කනට සුවදායක වගනුනා මටසිලිටි, මනහර. උදග්ගච්ඡතා යනු මහත්වූ ප්‍රීතියෙන් සතුටට පත් සිතින්, කම්මැලි නැති සිතින්, මුදිතා යනු ප්‍රමෝදයට පත්, මහත් ප්‍රීතියට පත්වූ. ඔධෙනති යනු යොදත්. වෙන දෙයක් කෙරෙහි සිත පිහිටුවාගෙන කන යොමුකරත්. 'අද පසළොස්වක' (අජ්ජපණණරසී) ආදී ගාථා සතර පචාරණ සූත්‍රාන්ත දේශනාව සඳහා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මනාසංඝයා පිරිවරාගෙන වැඩසිටිනවා දැක ප්‍රශංසා වශයෙන් කියන ලදී. එහි පණණරසෙ යනු යම්කලක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පූර්වාරාමයේ වැඩසිටිමින් සන්ධ්‍යා වේලාවෙහි පැමිණ සිටි පිරිසට කාලයට, අවස්ථාවට යෝග්‍ය ධර්මය දේශනාකොට ජලකොටුවෙහි සිරුර ධෝවනයකොට සුගත්මහ සිවුර ඒකාංශකොට මීගාරමාතු ප්‍රාසාදයෙහි මැද කණුවක් ලග පනවන ලද උතුම් ආසනයෙහි වැඩසිටි භාත්පසින් සිටියා වූ හික්කු සංඝයා බලා වදාරා ඒ උපොසථයෙහි පචාරණ දවසෙහි වැඩසිටියේ වෙයි. මේ පසළොස්වක් පොහෝදිනයේ යන අර්ථයි. විසුද්ධියා යනු පරිශුද්ධභාවය සඳහා, විශුද්ධි පචාරණය සඳහා. හික්කුපඤ්චසනාසමාගතා පන්සියයක් පමණ හික්කුන් ශාස්තෘන් වහන්සේව පිරිවරාගෙන සිටි ආකාර වශයෙනුත්, බලාපොරොත්තු වශයෙනුත් එක්රැස්වූ. තෙවසඤ්ඤාජනබන්ධනවර්ජ්‍යා යනු සංයෝජන සංඛ්‍යාත වූ සිත බැඳතබන කෙලෙස් බිඳදමා සිටියා වූ, එයින්ම අනීසා බිණපුනබහවා ඉසි යනු කෙලෙස් දුක් නොමැති බැවින් නිදුක් වූ ක්‍ෂය වූ පුනර්භව ඇති බැවින් අසේබ වූ සීලස්කන්ධ ආදිය සොයා බලන බැවින් ඉසි නම් වේ. විජ්නසංඝාමං දිනන ලද කෙලෙස් සංග්‍රාම ඇති බැවින්. සඤ්චාහං යනු අංග අටකින් යුත් ආර්යමාර්ග නමැති රථයෙහි නංවාගෙන හික්මවිය යුතු සත්ත්වයන්ව උසුලාගෙන යයි. සංසාර නමැති කතරින් එතර කරන නිසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගැල් නායකයෙකි. ඒ නිසා කියන ලදී. සහම්පතී බ්‍රහ්මයා වීරයාණෙනි! නැගිටින්න. සංග්‍රාමය ජයගත් තැනැත්ත, සාර්ථචාහකයාණෙනි! ඒ සඤ්චාහ බුදුන්. අනුතතරං ග්‍රාවකයෝ ශාස්තෘන් වහන්සේව ඇසුරු කරත්. තෙවිජ්ජා මවුභාසිනො යනුවෙන් ත්‍රිවිද්‍යා ලැබූ මාරයා නැතිකළ මෙබඳු ග්‍රාවකයන් විසින් පිරිවරන ලද වක්කවතති සක්විති රජ මෙන් රාජා අමවචපරිවාරිතො රජු ඇමතියන් පිරිවරාගෙන ජනපද වාරිකා වශයෙන් සමනතා අනුපයෝගි යනුවෙන් එක්කරනු. පලාසො යනු හිස්.

ඇතුළත හරයක් නැති. සිල් නැති යන අර්ථයි. වෛද්‍ය ආදිවම බැඳුණා යනු සුර්යබන්ධු වූ දසබලධාරී බුදුන් වදිමිසි කියයි. පරොසහසසං යනාදී ගාථා සතර නිර්වාණය සම්බන්ධ ධර්මකථාවෙන් හික්කුන්ට ධර්මය දේශනා කරන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ප්‍රශංසා කිරීම් වශයෙන් කියන ලදී. එහි පරො සහසසං යනු අමතර දහසක්. දොළොස් දහසක් හික්කු සංඝයා අරභයා මෙය කියන ලදී. අකුතොභයං නිර්වාණයෙහි කෙසේවත් භයක් නැත. නිර්වාණයට පැමිණියහුට කිසිවකින් භයක් නැත. යන අරුතින් නිර්වාණය 'අකුතොභය' නම් වේ. 'ආශං නකරොති' ආදියෙන් කියන ලද කාරණාවලින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හස්තිරාජයෙකිසි කියති. නාග නාමොසි භගවා (භාග්‍යවතුන් වහන්සේ 'නාග' නම් ඇත්තේ) ඉසීනං ඉසි සත්තමො සියළු සෑමින්ට උතුම් වූ, ශ්‍රාවක, පසේබුදු සෑමින්ටත් වඩා උතුම් වූ සෑමවරයා. විපසසී බුදුන්ගේ පටන් සෑමින්ගෙන් සත්වැනි සෑමවරයා. මහා මෙසොවා සතර දිවයිනේ කුළින් හටගන්නා මහාමේඝයක් මෙන් හුස්මාන වී. දිවාවිහාරා තනිව සිටින නැතින්. සාවකො තෙ මහාවීර පාදෙ වැනති වංගීසො යනු මහාවීරයන් වහන්ස! ඔබවහන්සේගේ ශ්‍රාවක වංගීස පා වදියි. මේ තෙරුන් රහන්බවට පත්ව තමන්ගේ විශේෂ අවබෝධය ප්‍රකාශ කරන්නේ කියයි. 'උම්මග්ගපථං' (වැරදි මාර්ගය) ආදී වූ ගාථා සතර භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් කීම වංගීස! මේ ගාථාවන් කලින් කල්පනා කළ ඒවාද, නැතහොත් ස්ථාන වශයෙන් වැටහේදැයි විවාළ සේක. ඒ ගාථාවන් සමාන වශයෙන් අවබෝධ වන බව දක්වමින් කියන ලදී. කුමක් නිසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට මෙසේ වදාළ සේක්ද? සංඝයා අතර කථාබහක් ඇතිවිය. 'වංගීස තෙරුන්වහන්සේ විසුරුණු ඉඳුරන් ඇත්තේය. පිළිවෙලක් නැත. විවාරීමට යෝග්‍ය නොවේ. සිහිනුවණින් වැඩ නොකරයි. ගාථා බන්ධනය කරන්නේ විසිරිගිය වචනවලින් ඒවා කරන්නේ ඇවිදියි. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ හික්කුහු වංගීසි තෙරුන්ගේ ප්‍රතිභා සම්පත්තිය පෙන්වුම් කරන්නෙයයි සිතා 'කිංනු තෙ වංගීස' (වංගීස ඔබට කෙසේද?) ආදිය විචාරයි. උම්මග්ගපථං යනු නොයෙක් කෙලෙස් ඉස්මතු වන මාර්ග සසරට යොමු වූ මාර්ගයැයි කියන ලදී. පහිජ්ඣිලානි යනු රාගාදී උල්පස සිද දමා වරති හැසිරෙයි. තං පසසථ යනු එය මෙසේ අභිභූය්‍ය සිදදමා වඩින්නා වූ බුදුන් බලන්න. බන්ධන පමුඤ්චකර යනු බැඳීමිවලින් මුදන අසිතං නිදහස් නොඇලුනු. භාගසො පටිපජ්ජ යනු සතිපට්ඨාන ආදී කොටස්වලට ධර්මය බෙදා වෙන්කර පවිභජ්ජා කියාද පාඨයක් ඇත. උදෙස ස ආදී කොටස් වශයෙන් බෙදා ධර්මය දේශනා කරයි යන අර්ථයි. ඔසසඤ යනු කාම

ආදී සිව්වැදෑරුම් ඕසයන්ගේ අනෙකවිනිතං සතිපට්ඨානාදී වශයෙන් අනෙකවිධ වූ අටතිස් කම්මට්ඨාන වශයෙන් අනෙකප්‍රකාර අමාව ලබාදෙන. මගං අකබ්බාසි මාර්ගය ප්‍රකාශ කළේය. තසම්ඤ්ච අමතෙ අකබ්බතෙ යනු එහි එයින් කියන ලද අමා ලඟා කරන. ධම්මදසා ධර්මය පෙන්වන්නා ධීතා අසංගීරා යනු කිසිවක් විනාශ නොවී පිහිටී. අතිවිජ්ඣා අවබෝධ කරගෙන. සබ්බධ්මිනිතං සියලු දෘෂ්ටිත්ට ස්ථාන වූද විඤ්ඤාණයට ස්ථානීය වූද අභිකම්මද්දා යනු ඉක්මවා යන්නා වූ නිර්වාණය දුටුවේමි. අගං යනු උතුම් ධර්මයක්, අගෙගා කියාද පාඨයක් ඇත. අභිගයින් ප්‍රමුඛ යන අර්ථයි. දසද්ධානං යනු පස්වග මහණුන්ට උතුම් ධර්මය, අග හෝ මුලින්. දෙසසී දේශනා කළේය යන අර්ථයි. තසමා යනු යම්හෙයකින් මේ ධර්මය මනාකොට දෙසන ලද්දේ යැයි දන්නනු විසින් ප්‍රමාද නොකළ යුතුයි. ඒ නිසා, අනුසිකෙඛ ත්‍රිවිධ ශික්‍ෂාවන් විදර්ශනා පිළිවෙලින්ද මාර්ග පිළිවෙලින්ද හික්මෙන්නේය.

'බුද්ධානුබුද්ධො' ආදී වූ ගාථා තුන ආයුෂ්මත් අඤ්ඤාත කොණඩඤ්ඤ තෙරපසස අඤ්ඤාකොණඩඤ්ඤ තෙරුන්ට ප්‍රශංසා වශයෙන් කියන ලදී. එහි බුද්ධානුබුද්ධො බුදුවරයන්ගේ අනුබුදුන් වහන්සේ, බුදුවරයන් වහන්සේලා වනාහි පළමුව වතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරගත්හ. පසුව තෙරුන් වහන්සේ සියල්ලන්ටම පළමු (අවබෝධ) කරගත්තේය. ඒ නිසා 'බුද්ධානුබුද්ධො' යැයි කියති. ස්ථීර වූ සීලාදී ස්කන්ධයන්ගෙන් යුක්ත බැවින් පෙරො තෙර නම් වේ.

ස්ථීරසාර යන අර්ථයි. තිබ්බනිකකමො යනු දැඩි වීර්ය ඇති. සුඛ විහාරානං පෙනෙන්ට තිබ්බන සැප විහරණ. විවේකානං තුන්වැදෑරුම් විවේකයන්ට යං සාවකෙන පනතබ්බං සබ්බසස තං අනුපපතනං යනු යමක් සියලු ශ්‍රාවකයන් විසින් ලබාගත යුතු වන්නේද මොහු විසින් එය ලඟාකර ගන්නා ලදී. අප්පමතනසස සිකබතො අප්‍රමාදීව සිට ශික්‍ෂණය ලබන්නනු විසින් තෙවිජ්ජා වෙනොපරියකොච්චො අභිඤ්ඤා වශයෙන් සතරක් කියයි. ඉතිරි දෙක නොකියන ලදී. තෙරුන්වහන්සේ වනාහි අභිඤ්ඤාසයම ලබාගත් කෙනෙකි. යම්හෙයකින් තෙරුන්වහන්සේ හිමවන සදන්විලෙන් අවුත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට පරම ගෞරවාදර දක්වා වදිනු දැක පහන් සිතින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඉදිරිපිටදී තෙරුන්ට ප්‍රශංසා වශයෙන් මේ ගාථා කියන ලදී. ඒ නිසා 'කොණඩඤ්ඤ බුද්ධදායාද කොට ඇත්තේ ශාස්තෘන් වහන්සේගේ පා වදියි' කියා කියන ලදී.

නගසස පසෙස ආදී ගාථා තුන රහනන්වහන්සේලා පන්සියනමක් සමග භාග්‍යවතුන් වහන්සේ 'කාළසීලා' නම් ස්ථානයේ වැඩසිටින කල්හි ආයුෂ්මත් මහමුලෙන් තෙරුන්වහන්සේ ඒ හික්කුන්ගේ සිත පරීක්ෂා කර බලන්නේ උන්වහන්සේලා රහත්පල විමුක්තිය ලබා ඇති බව දුටුවේය. එය දැක ආයුෂ්මත් වංගීස තෙරුන්වහන්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේවද තෙරවරුන් ද පසසමින් ප්‍රකාශ කළේය. එහි නගසස පසෙස යනු ඉසිගිලි පර්වතයේ පසෙක පිහිටි 'කාළසීලා' (කලුගල) නම් තැන ආසිතං සිටියා වූ. වෛතසා යනු තමන් ලබා ඇති සිත් දැනගැනීමේ නුවණ විතතං තෙසං සමනෙවසනාහි ඒ ක්ෂීණාශ්‍රව හික්කුන්ගේ සිත් විමසන්නේ අනුපර්යෙති පිළිවෙලින් සිද්දමයි. එවං සබ්බංගසම්පන්නං මුනිං දුක්ඛසස පාරගු යැයි කියන ලද ශාස්තෘන් වහන්සේගේ සම්පත්තියෙන් තෙවිජ්ජා මවුච්චායිනො කියන ලද ශ්‍රාවක සම්පත්තියෙන්, සියළු අංගයන්ගෙන් යුත්, සමන්විත වූ මුනිං යන මේ පදයෙන් 'මොන' සංඛ්‍යාත නුවණින් බුදුන්ගේ සියළු කෙය මණ්ඩලයම කියන ලදීයැයි අනාවරණ ඥානයෙන් දසබල ඤාණාදිය අඩංගු කරන ලද්දේ වෙයි. එයින් මොහුගේ ඤාණ සම්පත්තිය දක්වයි. දුක්ඛසසපාරගු මෙයින් ප්‍රභාණ සම්පදාවත් ඒ දෙකෙන්ම ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ආනුභාව ආදී සඵලතාවයන් තෙවිජ්ජා මවුච්චායිනො යනු මේ ශ්‍රාවකයන්ගේ ඤාණ සම්පත්තිය උසස්කොට දැක්වීමෙන් ද නිර්වාණ ධාතුව අවබෝධ කිරීම දැක්වීමෙන්ද යන පද දෙකෙන්ම ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක සම්පත්තිය දක්වන ලදී. එසේම එසේ කියන ලද අර්ථය ප්‍රකට කිරීමට දුකින් පරතෙරට ගිය නොයෙක් ආකාරයන්ගෙන් යුත් ගෞතම මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේව ඇසුරු කරත් යැයි කියන ලදී. එහි අනෙකාකාරයෙන් යුක්ත වූ, නොයෙක් ආකාර ගුණයන්ගෙන් සමන්විත යන අර්ථයි.

'වඤ්ජායථා' යනාදී ගාථාවන් වම්පා නගරයෙහි ගත්ගරා පොකුණු තීරයෙහි මහත්වූ හික්කු සංඝයාද දහස් ගණන් දේව-නාගයන්ද පිරිවරාගෙන තමන්ගේ ශරීර වර්ණයෙන්ද යසසින්ද බබලමින් සිටින භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දැක හටගත් සොම්නසින් ප්‍රශස්ති වශයෙන් කියන ලදී. එහි වඤ්ජා යථා විගතවලාහකෙ නහෙ යනු යම්සේ සරත් කාලයෙහි පහවූ වලාකුළු ඇති වළාකුළු සමාන අතික්ෂීද්‍රම ආදී කිලිට්ටලින් මිදුනු අහසෙහි පූර්ණ වන්ද්‍රයා බබලයි. විතමලොව භානුමා යනු එම වළාකුළු ආදී කිලිට්ටු ඇතිවීමෙන් පහවූ මල ඇති අහසෙහි භානුමා සූර්යයා මෙනි. විරොවති එවමපි අංගීරස! ඩං අංගීරසය. එපරිද්දෙන් නුඹද මෙසේ නොයෙක්

අංගයන්ගෙන් විහිදෙන ආලෝකයෙන් බබලන තැනැත්ත. නුඹද මහාමුනි!
මහා මුනින්ද්‍රයන් වහන්ස! භාග්‍යවතුන් වහන්ස! තමාගේ යසසා යසසින්
දෙවියන් සහිත ලෝකය ඉක්මවා බබලන සේක.

‘කාවෙය්‍යමත්තා’ ආදී ගාථා දසය රහත්බවට පත්ව තමාගේ
ප්‍රතිපත්තිය ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කොට ශාස්තෘන් වහන්සේ තමාගේ ගුණයන්ද
විමසා බලා කියන ලදී. එහි කාවෙය්‍යමත්තා යනු කාව්‍යකරණයෙන්
මත්වූ බහුමානයට පත්වූ සම්භාවනා ගුණයන්ට පත්වූ අප්‍රඥාසමා යනු
දැක්කෙමු. අද්ධානෝ උදපජ්ජා යනු රතනත්‍රය වනාහි ඒකාන්තයෙන්
අපට උපකාර පිණිස පහළවිය. වචනං යනු සත්‍යය හා එක්වූ ධර්මකථා.
බන්ධනාසනනානි ව ධාතුයොව පඤ්චස්කන්ධයෙහි ආයතන දොළසක්
ධාතු දහඅටත්, මෙතැනදී ස්කන්ධ ආදී කථා කිවයුතුයි. එය විශුද්ධි
මාර්ගයෙහි විස්තර කරන ලදී. එහි විස්තර කළ අයුරින් දැනගත යුතුයි.
විදික්ඛාන යනු රූප ආදී කොටස්වලින්ද අනිත්‍යතා වශයෙන්ද පූර්වභාග
වූ ඤාණයෙන්ද දැනගෙන, යෙ තෙ සාසනකාරකා යම් ඒ සත්ත්වයෝ
තථාගතයන් වහන්සේලාගේ අනුශාසනාව කරන්නාහ. ඔවුන්ගේ බහුතං
අස්ථාය වන උපපජ්ජනි තථාගතා යෙනියාමගතඥසා නියමයට නියාමගත
නම් වේ. යම් ඒ හික්‍ෂු හික්‍ෂුණිහු නිවැරදි නියමයන් දුටුවහ. අවබෝධ
කරගත්හ. තෙසං අස්ථාය වතබොධිං ඔවුන්ගේ යහපත සඳහා සම්මා
සම්බෝධිය අජ්ඣධම්මා මුනි භගවා (භාග්‍යවත් වූ මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේ
අවබෝධ කරගත්හ.) යන්නද යෙදිය යුතුය. සුද්දෙසිතා හික්මවිය යුතු
ජනයාගේ අදහස්වලට ගැලපෙන සේ කෙටියෙන් ද විස්තරවද මනාව
දේශනා කරන ලදී. ‘වකඛුමතා’ යනු ඇස් පසකින් යුත් තමාට හිත
කැමති ආර්යමය වූ කළයුතු දේ, ආර්යභාවය ඇතිකරන්නා වූ, ආර්ය වූ
භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සත්‍යයෝ නුයි. අරියසම්මානි ආර්ය සත්‍යයන්
නම් වේ. ‘දුක්ඛං’ ආදිය ආර්ය සත්‍යයන්ගේ ස්වභාවය දැක්වීමයි. මෙතැන
ආර්ය සත්‍ය කථාව කිවයුතුයි. එය සර්වාකාරයෙන්ම විශුද්ධි මාර්ගයෙහි
විස්තර කරන ලදීන් එහි කියන ලද ආකාරයෙන්ම දතයුතුයි. එවමෙතෙ
තථා යනු මේ ‘දුක්ඛ ආදී ආර්ය සත්‍ය ධර්මයන් මෙසේ දුක්ඛ ආදී
ක්‍රමයන්ගෙන් නොවෙනස්ව එපරිද්දෙන්ම වුඤ්ඤා කියන ලදී. දිට්ඨා මෙතෙ
යථා තථා යම්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලදද
එපරිද්දෙන් මා විසින් දකින ලදී. ආර්යමාර්ග ඥානයෙන් අවබෝධ
කරගත් බැවින් ඒවායේ සඳහා මෙ අනුප්‍රපනෙනා රහත්බව මා විසින්
ලබාගන්නා ලදී. එයින්ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ අනුශාසනය කරන

ලදී. අවවාදයෙහි පිහිටියෙමි. සවාගතං වන මෙ ආසි මාගේ පැමිණීම යහපතක්ම විය. මම බුද්ධසස සනතිකෙ මාගේ සම්බුදු රජාණන් වහන්සේගේ සම්පයෙහි, අභිඤ්ඤා පාරමිපපනෙතා සයවැදෑරුම් අභිඤ්ඤාවන්ගේ උසස්ම තත්වයම අවබෝධකර ගත්තෙමි. මේ පදයෙන් කියන ලද අර්ථයම විස්තර කරන්නට සොතධාතුව පිරිසිදු කරන ලදී. ආදිය කියන ලදී.

'පුච්ඡාමි සසාරං' (බුදුන් විචාරමි) ආදී ගාථා දොළස තමාගේ උපාධ්‍යායන් වහන්සේගේ පිරිනිවන්පෑම විචාරන්නහු විසින් කියන ලදී. ආයුෂමත් නිග්‍රොධ කප්පජෙථරසස නිග්‍රොධකප්ප තෙරුන් පිරිනිවන්පාන කාලයෙහි ආයුෂමත් වංගීසො වංගීස තෙරණුවෝ ඉදිරිපිට නොසිටියේය. ඔහු විසින් උන්වහන්සේගේ අත් විකෘතිවීම ආදිය දකින ලදී. පෙර පුරුදු වශයෙන් එබන්දක්ද ආයුෂමත් පිලිඤ්ච්ඡන්දසස පිලිඤ්ච්ඡ තෙරුන්ට වසල වාදයෙන් කතාකිරීම වැනි, රහතන්වහන්සේලාටද එබඳු දේ වන්නේමය. මාගේ උපාධ්‍යායන් වහන්සේ පිරිනිවන්පෑවේද නැද්ද යනුවෙන් හටගත් සැක ඇත්තේ ඔහු විසින් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අසන ලදී.

ඒ නිසා 'උපාධ්‍යායන් වහන්සේගේ පිරිනිවන්පෑ බව විචාරන්නහු විසින්' යැයි කියන ලදී. එහි සසාරං යනු දිට්ඨධම්මික ආදියෙන් හික්මවිය යුතු ජනයාට අනුශාසනා කරන අනොමපඤ්ඤං 'ඔම' යනු ස්වල්පයක් ලාමක වූ ලාමක ප්‍රඥාව නොවූයේ අනොමපඤ්ඤං, මහාප්‍රාඥ යන අර්ථයි. දිට්ඨව ධමෙම යනු ප්‍රත්‍යක්ෂයෙහි - මේ ආත්ම භාවයේදීම යන අර්ථයි. විවිකිච්ඡානං යනු සැක සහිත රූපයන් පිළිබඳ පරිචිතර්කය. ජේඪා සිද දමා, අග්ගාළවෙ යනු අග්ගාලව වෛත්‍යය නම් වූ විහාරයෙහි ඤානො ප්‍රකට වූ. යසසසී ලාභසත්කාරයෙන් යුක්ත අභිනිබ්බතනෙතා උපශාන්ත ස්වභාවය, නොදැවෙන සිත. තයා කතං එබඳු වූ සෙවනැල්ල සහිත නිග්‍රොධ නිග්‍රොධ වෘක්ෂ මූලයෙහි සිටි බැවින් නිග්‍රොධකප්ප යැයි ඔහු විසින් කරන ලද නාමය මෙසේ ඔහු යම්සේ තමා හඳුන්වනු ලබයිද එසේ කියයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වනාහි නොහිඳි නිසාම ඔහුට එසේ අමතයි. තවද එහිදී රහත්බවට පැමිණි නිසාවෙනි. බ්‍රාහ්මණසස යනු ජාතිය ගැන කියයි. ඔහු වනාහි බ්‍රාහ්මණ මහාසාල කුලයෙන් පැවිදිවිය. නමසසං ආචරිං යනු නමස්කාර කරමින් හැසුරුණෙමි. මුත්‍යපෙබො යනු නිවනෙහි පිහිටි. දඤ ධම්මදසසී යනුවෙන් බුදුන් අමතයි. නිර්වාණය වනාහි දැඩි, දුෂ්කර ස්වභාවයකි. එය අවබෝධ කරගත් යන අර්ථයෙන්ය.

එයද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දැක්කේය. දැක්වීය. සකකා යනුවෙන්ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේට කුලනාමයෙන් අමතයි. මයමපිසබ්බෙ යනු සම්පූර්ණ පිරිස ඇතුළත්කොට තමාව දක්වමින් කියයි. සමනතවකු භාග්‍යවතුන් වහන්සේවම සර්වඥතාඥානයෙන් අමතයි. සමවඩසීතා මනාව ස්ථිරව පිහිටි, නො අපගේ සවණාය මේ ප්‍රශ්නය විසඳන ආකාරය ඇසීම සඳහා. හෙතුං සොත ධාතුව. තුවං නො සඤ්ඤා සම්මනුනතරොසි අපගේ ශාස්තෘ ඔබවහන්සේ සියල්ලන්ට උතුම්ව සිටින්නේය. ස්තුති වශයෙන් කියයි. ඡන්ද නො විවිකිව්ඡං විවිකිව්ඡාවට විරුද්ධ ඒ සිතිවිල්ල අපගේ සැකය සිදු දමන්න. අකුසල විවිකිව්ඡාව සඳහා තෙරුන්වහන්සේ විවිකිව්ඡා නැත්තේමය. බ්‍රාහ්මි මෙතං මට මෙය කියන්න. යමක් මා විසින් ඉල්ලන ලද්ද 'තං සාවකං සකක මයමපි සබ්බෙ අඤ්ඤාතුම්චණාම' ශාක්‍යයන් වහන්ස! අපි සියල්ලෝම ඒ ශ්‍රාවකයා ගැන දැනගනු කැමැත්තෙමු යැයි ඉල්ලන ලද්දෙමු. ඒ බ්‍රාහ්මණයා පරිනිබ්බුතං වෙදය භූරිපඤ්ඤා මජ්ඣෙව නො භාස යනු මහා ප්‍රාඥා! පිරිනිවි ඔබ අපට කියන්න. පිරිනිවි බව දැනගෙන මහාප්‍රාඥ වූ භාග්‍යවතුන් වහන්ස! අප සියළු දෙනාටම කියන්න. අපි සියල්ලෝම යම්සේ දැනගත්තෙමු. සකෙකාව දෙවානසහසස නෙතො දහසක් තෙත් ඇති දෙවියන්ගේ ශක්‍රයා මෙන් මේ වනාහි ස්තුති වචනයක්මය. තවද මෙහි බලාපොරොත්තුව නම් යම්සේ දහසක් තෙත් ඇති ශක්‍රයා දෙවියන් මැද ඔවුන් විසින් මනාව පිළිගන්නා වචන කියයි. එපරිද්දෙන් අප මැද අප විසින් පිළිගන්නා වචනයක් කියන්න. 'යෙකෙවි' යන මේ ගාථාවද භාග්‍යවතුන් වහන්සේව වර්ණනා කරමින් කියනු කැමැති බව වර්ධනය කරන්නට කියයි. ඒ එහි අර්ථයයි. යෙකෙවි යම්කිසි අභිජ්ජා ආදී ගැට - ඒවා නැති කිරීමේදී මෝහ විවිකිව්ඡාව ප්‍රභාණය නොකළ බැවින් මොගමගගා නම් වේ. අඤ්ඤාණපකඛා නොදන්නා පැති ද විවිකිව්ඡට්ඨානා සැකයට තැන්ද කියන, සබ්බෙ තෙ තථාගතං පඤ්ඤා ඒ සියල්ල බුදුන් වෙත පැමිණ බුදුන්ගේ දේශනා බලයෙන් නැතිව යත්. නැසෙත්. කුමක් නිසාද? වකු හි එතං පරමං නරාතං යම් භෙයකින් තථාගතයන් වහන්සේ සියළු කෙලෙස්ගැට නැතිකිරීමෙන් ප්‍රඥා වක්‍රසු අතිකිරීමෙන් මනුෂ්‍යයන්ට උතුම් ඇසයයි කියන ලදී. 'නොවෙ හි ජාතු' මේ ගාථාව ස්තුති ලෙස ප්‍රකාශ කරන්නේම කියනු කැමැති බව ඇතිකිරීමට කියයි. එහි ජාතු යනු ස්ථිරව 'ම' යන්න සඳහා වචනයකි. පුරිසො යන්න භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සඳහා කියන ලදී. ජොතිමනො ප්‍රඥා නමැති ආලෝකයෙන් යුක්ත, සැරියුත් තෙරුන් ආදීන් මෙසේ කියා ඇත. ඉදින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, පෙරදිග පැත්ත

ආදී ප්‍රභේද ලෙස වානෝ අබහසනං වානය වැහි වළාකුලක් මෙන් දේශනා වේගයෙන් කිලෙසෙ කෙලෙස් නසන්නේය. ඉක්බිති යම්සේ වැහිකළුවෙන් වැසුණු ලෝකය තමොව හොති. ඒකාන්ධකාර වෙයි. මෙසේ සබ්බොපි ලොකො මුළුලොවම අඥානකමින් වැසුනේ අන්ධකාර වන්නේය. යමෙක් වනාහි මෙසේ දැන් සැරියුත් තෙරුන්වහන්සේලා මෙන් දිලිසෙමින් බලන්. ඔවුහුද නප්පහාසෙයුං දිළිසෙන්නේ නැත. 'ධීරාවා' යන මේ ගාථාවද පෙර ලෙසම කියන ලදී. එහි අර්ථය, ධීරාව පණ්ඩිත පුරුෂයෝ පජ්ජානකරා භවනති ප්‍රඥා ආලෝකය උපදවත්. තං එය ඒ නිසා අහං තං වීර! ප්‍රධන් වීර්යයෙන් යුක්ත භාග්‍යවතුන් වහන්ස! තථෙව මඤ්ඤෙ ධීර වූ ආලෝකය ඇතිකරවන්නකු ලෙස හඟිමි. අපිද විපසසිනං සියළු ධර්මයන් ඇති අයුරින් බලන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේව දන්නෙමු. අපිද විපසසිනං සියළු ධර්මයන් ඇතිපරිදි දකින්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේව දන්නෝමය. උපාගමිමහ පැමිණියෙමු. ඒ නිසා පරිසාසු නො ආවිකරොහි කපපං පිරිස් මැද නිග්‍රොධකප්ප ගැන අපට හෙළිදරව් කරන්න. ප්‍රකාශ කරන්න. 'බීජපං' යනාදී ගාථාවද පෙරලෙසම කියන ලදී. එහි අර්ථය 'භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වහා වචනයක් කොටස් කොටස් වශයෙන් ප්‍රකාශ කරන්න. කලබල නැතිව කොටස් ලෙස මනහර වචනයක් කියන්න. හංසොව යම්සේ ස්වර්ණ හංසයා ගොදුරෙන් ඉවත්ව ස්වභාවික විලක් සහිත වනරොදක් දැක හිස උඩට ඔසවා පියාපත් සළා තුටුපහටු සිතින් සනිකං හෙමින් කණ්ඩායමට නාදකරයි. වචන පිටකරයි. එපරිද්දෙන් නුඹවහන්සේ හෙමින් නාදකරන්න. මේ මහාපුරුෂ ලක්ෂණයට අමතර බිඤ්ඤසරෙන මනාව සකස්කරන ලද අපි මේ සියල්ලෝම උජුගතා විසිරී නොගිය සිත් ඇතිව ඔබගේ නාදකිරීම අසමු. 'පහිනජාතිමරණං' ප්‍රභීණ වූ උපත් හා මරණ ඇති' මෙයද පෙර ලෙසම කියන ලදී. ඉතිරි නොවේනුයි එය අසේසං අසේසයි. සෝවාන්බවට පත් අය මෙන් කිසිවක් ඉතිරි නොකොට පහිනජාතිමරණං ප්‍රභීණ වූ ජාති හා මරණ ඇති (කියන ලදී.) නිගග්ග මනාව ඉල්ලා බැර්ධනය කොට ධොතං සෝදා හළ සියළු පව්. පටිවේදයාමි කියන්නෙමි. ධම්මං න කාමකාරො හොති පුපුර්ජනානං පෘථව්ජන හික්මවිය යුතු තුන්ආකාර ජනයාට කාමය ඇතිකරන්නෙක් නැත. ඔවුහු යමක් දැනගන්නට හෝ කියන්නට හෝ කැමැතිවෙත්ද එය නොහැකි වෙත්. සංබේදයකාරොව තථාගතානං තථාගතයන් වහන්සේලාගේ විමසන ආකාරය ප්‍රඥාව පෙරදැරි කරගත් ක්‍රියාදාමයකි. ඔවුහු යමක් දැනගන්නට හෝ කියන්නට කැමැති වෙත්ද එය හැකිවෙත්මය යන අදහසයි. දැන් ඒ ගණන් කළහැකි ආකාරය ප්‍රකාශ කරන්නේ

‘සම්පන්නවෙය්‍යාකරණං’ (ව්‍යාකරණයෙන් යුක්ත) යනාදී ගාථාව කිය. එහි අර්ථය නම්, ‘එසේම ඔබගේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ මනාව සෘජුව පවත්නා ප්‍රඥාවගේ සියළු තන්හි දූෂිත නොවූ සෘජුව පිහිටි ප්‍රඥාව මනාව කියන ලදී. පවත්වන ලදී. මනාව යෙදුනු ව්‍යාකරණ සහිත විය. සනතති මහාමාත්‍යයා තල්ගස් සතක් පමණ අහසට පැනනැගී පිරිනිවන් පාන්නේය. සුපපබ්බදො සුපපබ්බදා ශාක්‍යයා සත්වන දවසෙහි පොළවට එන්නේය. යනාදී ලෙසය. සමුගහනිතං මනාව ඉගෙනගත් විපරීත නොවී දකින ලද නැවතද මනාව නමස්කාරකෙට කිය. මේ නැවතත් පසුව මනාව නමස්කාර කරමි. මේ අනිකෙක්ද මනාව නමස්කාර කළේය. මා මොහසී ජාතං අපව වැරදි වචනයෙන් මූලා නොකරන්න. කප්පිගේ ගතිය දන්නෙහිය. අනොමපඤ්ඤා මෙයින් බුදුන් අමතයි. පරොපරං මේ ගාථාව වනාහි වෙනත් ක්‍රමයකින් තමන්ව මූලානොකරන ලෙස ඉල්ලමින් කිය. එහි පරොපරං යනු ලොකික ලෝකෝත්තර වශයෙන් සුන්දර අසුන්දර හා දුර ලඟ හෝ අරියධම්මං චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය. විදිඤ්ඤා අවබෝධ කරගෙන ජාතං යනු සියළු දතයුතු දේ දන්නේ. වාචාහි ඛංඛාමි වචනවලින් සැක සිතමි. යම්සේ සමමනි ග්‍රීෂ්ම කාලයේ උණුසුමෙන් පීඩාවට පත් පුද්ගලයෙක් පීඩාවට පත් වූයේ බියවන්නේ වාරිං ජලය. එපරිද්දෙන් ඔබගේ වචනය සැකකරමි. සුතං පවසස යනු ඇසීම් සංඛ්‍යාත වූ වර්ෂාව වස්සවන්න. ගලායාමට සලසන්න. මුදාහරින්න. පවත්වන්න යන අර්ථයි. දැන් යම්බඳු වූ වචනයක් සැකකරයිද එය ප්‍රකාශ කරන්නේ ‘යදන්ථිකං’ යනාදී ගාථාව කිය. එහි කප්පායනො කප්පමය ගෞරවයට එසේ කියයි. යථා විමුතෙනා යනු කිම? අනුපාදිසෙස නිර්වාණ ධාතුවෙන් අසේඛ පුද්ගලයෙක් ලෙසද? එසේ නැත්නම් සඋපාදිසෙස නිර්වාණ ධාතුවෙන් සෙඛ පුද්ගලයෙක් ලෙසදැයි විචාළේය. ඉතිරි කොටස මෙහි ප්‍රකටමය. මෙසේ ගාථා දොළසකින් ඉල්ලා සිටි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එය පැහැදිලි කරමින් ‘අවෙෂජ්ජි’ ආදිය වදාළහ. එහි අවෙෂජ්ජි තණහං ඉධනාම රූපෙහි භගවා තණහාය සොතං දීසරතනානුසයිතං යනු මේ නාමරූපයන්හි කාමතණ්හාදි හේදයෙන් යුත් බොහෝකාලයක් ප්‍රතිණ නොවීම නිසා නිදාසිටින තණ්හාව නම් එයට ‘සොතං’ කියාද කියයි. බොහෝකාලයක් නිදාවැටුණු ‘සොත’ නම් වූ නාමරූපයන්හි ඇති තණ්හාව කප්පායනයන් වහන්සේ සිද දැමීමේය. ඉතිහගවා යනු සංගීතිකාරකයන්ගේ වචනයකි. අතරි ජාතිං මරණං අසෙසං හෙතෙම ඒ තණ්හාව සිදදමා ඉතිරි ජාති මරණයන්ගෙන්ද එතරවිය. අනුපාදිසෙස පරිනිර්වාණය වියැයි දක්වයි. ඉවච්චුචි භගවා පඤ්ච සෙට්ඨා යනු ආයුෂ්මත් වංගීස තෙරුන් විසින්

විචාරණ ලද්දේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ. ශ්‍රද්ධා ආදී ඉන්ද්‍රිය පසයෙන් හෝ අන්‍ය සාධාරණ වූ වක්‍රසසින් හෝ ශ්‍රේෂ්ඨය. එසේ නැත්නම් පඤ්ච සෙට්ඨා නම් ශීලාදී වූ ධර්ම ස්කන්ධයන්ගෙන් හෝ පංච තේතු සම්පදාවලින් ශ්‍රේෂ්ඨය. උත්තමය. ප්‍රචරය යන මෙයද සංගීතිකරුවන්ගේ වචනයයි. මෙසේ කී කල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ දේශනාවට සතුටු වූ ආයුෂ්මත් වංගීස තෙරුන්වහන්සේ 'එසසුඤා' (මෙය අසා) ආදී ගාථාවන් කීය. එහි පළමු ගාථාවෙහි න මං වඤ්ඤවසී යනු යම්භෙයකින් පිරිනිවිඤ්ඤ ඒ නිසා ඔහුගේ පිරිනිවන්පෑම බලාපොරොත්තු වන මා තොරවටන්න. විශ්වාස කළ නොහැකි දේ නොකියන්න. ඉතිරිය ප්‍රකටය. දෙවෙනි ගාථාවෙහි යම්භෙයකින් පරිනිර්වාණය අපේක්‍ෂාවෙන් සිටියේය. ඒ නිසා ඒ පිළිබඳව කීය. යථාචාරී යථාකාරී අහු බුද්ධසස සාවකො බුද්ධශ්‍රාවකයන් වහන්සේ වනාහි යම් සේ කියයිද එපරිද්දෙන් කරන්නේ විය. මවුනො ජාලං තතං ත්‍රේහුමික සසරො රිච්චවා ඇති මාරයාගේ තණ්හා නමැති දැල, මායාවනො බොහෝ මායා දන්නහුගේ තථා මායාවනො කියාද සමහරු කියත්. ඔවුනතුරෙන් යමෙක් නොයෙක් මායාවලින් නොයෙක් වාරයක් පැමිණියහුගේ එබඳු මායාකාරයාගේ යන අදහසයි. තුන්වන ගාථාවෙහි ආදීං යනු මූලකාරණයයි. උපාදානසස යනු සසරට, සංසාරය දැඩි කර්ම ක්ලේශවලින් දැඩි ලෙස අල්ලාගෙන සිටින බැවින් උපාදානං යැයි කියන ලදී. ඒ උපාදානයාගේ මූල වූ අවිජ්ජා, තණ්හා ආදී ප්‍රභේද වූ කාරණය නුවණැසින් දුටුවේය. කප්ප තෙමේ කප්පියො නම් වේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ කියන්නට වටීයැයි යන අදහසින් කියයි. අවචගාවතා ඉක්ම ගියේය. මවුනධෙයං මාරයා මෙහි අඩංගුය යන අර්ථයෙන් මවුනධෙයං වේ, ත්‍රේහුමික සසර. සුදුකරං අවචගාවතා දැනගෙන කියයි. දැන් ශාස්තෘන් වහන්සේ කෙරෙහි ඒ තම ගුරුවරයා කෙරෙහිත් පැහැදී සිතැත්තේ පැහැදුණු ආකාරය සලකා බලන්නේ තං දෙවදෙවං යන අවසාන ගාථාව කීය.

එහි තං දෙවදෙවං වඤ්ඤාමී යනු සම්මුති දෙව, උප්පතතිදෙව, විසුද්ධිදෙව යන සියලුම දෙවිවරුන්ට වඩා උතුම් බැවින් දෙවදෙවං නම් වේ. ද්විපදුතතම! භාග්‍යවතුන් වහන්ස! උන්වහන්සේට වදිමි. හුදෙක් උන්වහන්සේ පමණක් නොවේ. ඉක්බිති ඔබවහන්සේගේ සත්‍යාවබෝධය සම්ම හටගත්තා වූ අනුජාතං මාර පරාජයෙන් හා මහා චීර්ය ඇති බැවින් මහාචීරං නම් වේ. වැරදි නොකරයි යන අර්ථයෙන් නාගං වේ. ඔබවහන්සේගේ හදවතෙහි උත්සාහය ජනිත වූ බැවින් ඔරසං පුතතං ඔෆරස පුත්‍ර වූ නිශ්‍රොධකප්ප තෙරුන්ද වදිමි.

මෙසේ මේ සුභුති තෙරුන් ආදිකොට වංගීස තෙරුන් අවසන්කොට දෙසිය හැටහතරක් මහතෙරවරුන් මෙහි පෙළට අඩංගු වෙයි. ඒ සියල්ලෝම යම්සේ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක පරික්‍ෂාවෙන් මතු වී ආ කැමැත්ත ඇති බැවින්, නිදහස් බැවින්, සටන් අවසන් බැවින් යනාදී නම්නතාවයන්ගෙන් ඒකාකාරය. එසේම අසේක බැවින් (හික්මවිය යුතු නොවන)ද ඉවත්කරන ලද බාධා ඇති, සංකීර්ණ වූ වගකීම් ඇති බවය. ලෝකයේ සියළුම දේවලින් වෙන්වූ බවය. දස ආර්යවාසවල වාසයකිරීමේ වාසනා ගුණයෙනුත් එසේම ඔවුහු අංග පසකින් තොරය. අංග සයකින් සමන්විතය. එකම ආරක්ෂාවය. වතුර්විධ ආපසසනාවෙන් අවබෝධ වූ සත්‍යයන් නොකැඩුනු සිතිවිලිවලින් සංසුන් කාය සංඛාරවලින්, නිදහස් සිත් ඇති, නිදහස් ප්‍රඥාව ඇති මෙසේ මේ ආදී නයෙන එකවිධා ක්‍රමයෙන් එක්බඳුය. එහිහික්‍ෂුභාවයෙන් උපසපන් වූ එහිහික්‍ෂුභාවය නොමැතිව උපසපන් වූ යනුවෙන් දෙයාකාරය. එහි අඤ්ඤාතකොණධඤ්ඤ අඤ්ඤාතකොණධඤ්ඤ ප්‍රමුඛ පස්වග තෙරුන්, යසඤ්ඤාතකොණධඤ්ඤ, ඔහුට උදව් වූ විමල, සුඛානු, පුණණජී, ගවම්පති යැයි සතරදෙනෙක් ඔහුට පිහිටවූ අනිකුත් තිංසවගගිය පනස්දෙනා, උරුවෙලකසසප උරුවෙලකසසප ප්‍රමුඛ දහසක් පැරණි ජටිලයෝ දෙව අගගසාවකා අගසවී දෙදෙනා වහන්සේ ඔවුන්ගේ පිරිවර වූ දෙසියපනහක් වූ පරිබ්‍රාජකයෝ, සොර අංගුලිමාලඤ්ඤෝ අංගුලිමාල තෙර, යන සියල්ලෝ එක්දහස් තුන්සිය පනහක් වෙත්. ඒ නිසා මෙසේ කියයි.

එක්දහස් තුන්සිය පනහක් වූ මේ මහාප්‍රාඥ වූ තෙරවරු සියල්ලෝම එහිහික්‍ෂුභාවයෙන් පැවිදි වූවෝ වෙත්.

හුදෙක් මොවුහු පමණක් නොවෙත්. අනික් බොහෝදෙන ද වෙත්. ඒ මෙසේය. සෙලො සෙල බ්‍රාහ්මණයා හා ඔහුගේ අතවැසි වූ තුන්සියයක් බ්‍රාහ්මණයෝ මහාකපපිනො මහාකපපින හා ඔහුගේ පිරිවර වූ දහසක් පුරුෂයෝ සුද්ධොදන සුද්ධොදන මහරජතුමා විසින් යවන ලද කපිලවත්‍රු කපිලවත්‍රු වාසී දසදහසක් පුරුෂයෝ, බාවරිය බාවරිය බමුණාගේ අතවැසි වූ අජිතාදයො අජිත වූ දොළොස්දහසක් පමණ වෙති. කියන ලද අය හැර අන්කෙනෙක් එහිහික්‍ෂුභාවයෙන් උපසම්පදාව ලැබුයේ නැත. ඔවුහු වනාහි සරණාගමන උපසම්පදාව, අවවාද පිළිගැනීමෙන් ලබන උපසම්පදාව, ප්‍රශ්න විසඳීමේ දක්‍ෂතාවයෙන් ලබාගන්නා උපසම්පදා ඤාතිය සතරවැනිකොට සිදුකරන උපසම්පදාව යන මේ සිව්ආකාරයෙන්

ලබන ලද උපසම්පදාය. මුලදී වනාහි එහිහික්ඛුභාවයට පැමිණි තෙරවරුය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔවුන්ට පැවිද්ද මෙන් තිසරණ සමාදානයෙන්ම උපසම්පදාවද අනුදාන වදාළේය. මේ සරණගමන උපසම්පදාවයි. යමක් වනාහි, කසසප! ඒ නිසා මෙහිදී මෙසේ හික්මිය යුතුයි. තෙරවරුන් කෙරෙහිද නවකයන් කෙරෙහිද මජ්ඣමයන් කෙරෙහිද තදින්ම හිරිමතප් දෙක පිහිටිය යුතු වන්නේය. මෙසේද කසසප! හික්මිය යුතුයි. ඒ නිසා කසසප මෙසේ හික්මිය යුතුයි. යමිකිසි කුසල් හා සම්බන්ධ කිසියම් ධර්මයක් අසන්නෙමිද ඒ සියල්ල කෙරෙහි අවධානය යොමුකර මෙතෙහිකර මුළුසිතින් එහි සිත යොදවා කන්යොමා ධර්මය අසන්නෙමි. කසසප! මෙසේ හික්මිය යුතුය. විශ්වසනීය ලෙස වාග් කායගතාසනීය අත් නොහරින්නේය කියා, කසසපය! මෙසේ හික්මිය යුතුයි.

මේ අවවාදය පිළිගැනීමෙන් මහා කසසප තෙරුන්ගේ අනුමත උපසම්පදාවය. මේ අවවාද පිළිගැනීම සමග දෙන උපසම්පදාවයි.

යම්විටක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පූර්වාරාමයේ සක්මන් කරද්දී සෝපාකය! උද්ධුමාතක සඤ්ඤාවද? නැතහොත් රූප සඤ්ඤාවද, මේ ධර්මයෝ විවිධය. නොයෙක් අංගවලින් යුක්තය. නැතහොත් එකක්ය. කොටස් වශයෙන් විවිධය. ආදී ක්‍රමයට අසුභ නිමිති පිළිබඳව ප්‍රශ්න විචාළ කල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත පැමිණෙන වර්ෂ හතක් වයසැති සොපාක සාමණේරයන් විසින්, භාග්‍යවතුන් වහන්ස! උද්ධුමාතක සඤ්ඤාවෙන් හෝ රූප සඤ්ඤාවෙන් හෝ මේ ධර්මයෝ එක් අර්ථයකි. කොටස් ලෙස විවිධය. යනාදි ලෙසට විසඳු කල්හි මේ සර්වඥතාඥානය සමග සසඳ මේ ප්‍රශ්න විසඳන ලදී. සතුටු සිත් ඇති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් අනුමත කරන උපසම්පදාවයි. මේ ප්‍රශ්න විසඳීමෙන් දෙනු ලබන උපසම්පදාවයි. ඤාතිය සිව්වෙනි කොට තබා දෙන උපසම්පදාව ප්‍රකටය.

එහිහික්ඛුභාව උපසම්පදාව හා එසේ නොවන උපසම්පදාව යැයි ප්‍රභේද දෙකකි. අහිමුඛයේ හා අනහිමුඛයේ යැයිද ප්‍රභේද දෙකකි. යම් ඒ ශාස්තෘන් වහන්සේ ජීවමාන කල්හි ආර්ය ජාතියෙන් උපන්නා වූ ඒ අඤ්ඤාත කොණ්ඩඤ්ඤ ආදීහු සම්මුඛ ශ්‍රාවකයෝ නම් වෙත්. යමෙක් වනාහි බුදුන් පිරිනිවීමෙන් පසුව අවබෝධ කරගත් මාර්ගඵල ඇතත් බුදුන්ගේ ධර්මශරීරය ප්‍රත්‍යක්ෂයේ ඇතත් බුද්ධ ශරීරය නුදුටු බැවින් පරමමුඛ (අනහිමුඛ) ශ්‍රාවකයෝ නම් වෙති. එසේම උභතොභාග විමුතත

(දෙපසින් මිදුණු) පඤ්ඤා විමුක්ත (ප්‍රඥාව නිසා මිදුණු) යනුවෙන්ද ප්‍රභේද දෙකකි. මෙහි පෙළෙහි සඳහන් ඇත්තන් වනාහි උභතොභාග විමුක්ත අය ලෙස දතයුතුයි. අපදානයෙහි මෙය කියන ලදී.

විමොක්ඛාපිව අටඨිමෙ ජලෙහිඤ්ඤා සච්ඡකතා යනුවෙනි. එපරිද්දෙන් සාපදාන අනපදාන භේදයෙන්ද යුක්තය. පෙර බුදුවරයන්, පසේබුදුවරයන් වහන්සේලා හා ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා කෙරෙහි පින්කිරීම් වශයෙන් පැවති ශ්‍රාවක පාරමිතා සංඛ්‍යාත අපදානයක් ඇත. ඔවුහු සාපදාන නම් වෙති. යම්සේ වනාහි අපදාන පාලියෙහි සඳහන් තෙරවරු මෙනි. යමෙක්හට එය නැත්තේද ඔවුහු අනපදාන නම් වෙති. කිම වනාහි සියල්ලෙන් සියල්ල පෙර හේතුවාසනා හේතුවෙන් මිස සත්‍යය අවබෝධයක් ඇතිවන්නේද? ඇති නොවේ. උපනිශ්‍රය සම්පන්නියක් නැත්තනුට ආර්යමාර්ග අවබෝධයක් සිදුනොවේ. එය අතිශයින් දුෂ්කර ලඟාවිය නොහැක්කක් බැවිනි. මෙසේ කියා ඇත. මහණෙනි! කුමක් හඟින්නහුද? කවරක් නම් අතිශයින් දුෂ්කරද? ලඟාවීමට අපහසුද යනාදී ලෙස. ඉදින් කුමක් නිසා මෙසේ කියන ලදද? යමකුට වනාහි එය නැද්ද ඔවුහු අනපදාන නම් වෙතිද? මෙය මෙසේ නොදත යුතුයි. 'යමෙක් වනාහි සම්පූර්ණයෙන් උපනිශ්‍රය සම්පන්නියෙන් තොරද ඔවුහු අනපදානා' නම් වෙති. එබඳු අය මෙහිදී අදහස් නොකෙරේ. යම්කෙනෙකුට වනාහි අතිශයින් උසස් තත්වයට ගිය අපදානයක් නැද්ද ඔවුහු මෙහි අනපදානා යැයි කියති. සර්වප්‍රකාරයෙන්ම උපනිශ්‍රය රහිතයෝම නොවෙත්. එසේම මේ සත්ත්වයෝ බුද්ධෝත්පාදයක ආශ්චර්ය වූ නොසිතිය හැකි වූ ගුණ සමුදාය විසිරිගිය බුදුවරුන්ගේ ආනුභාව දකින්නාහු ලෝකයේ හතරෙන් කොටසක් පමණ සැමදාම පැහැදෙන්නාහු බුදුන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ලබත්. එසේම බණ ඇසීමෙන් ශ්‍රාවකයන්ගේ මනා ප්‍රතිපත්ති දැකීමෙන් කවදා හෝ මහාබෝධි සත්ත්වයින් සම්මා සම්බෝධිය සඳහා විවරණ ගැනීමෙන් දැකීමෙන් ඔවුන්ගේ සම්පයෙහි අවවාද අනුශාසනා ලැබීමෙන් සද්ධර්මයෙහි ශ්‍රද්ධාවක් උපදවා ගනිත්. ඔවුහු එහි ලබන ලද ශ්‍රද්ධාව ඉදින් සසරේ හා නිවනේ ආදිනව ආනිශංස දකිත්. මහාරජස් ඇති බැවින්ද නිර්වාණය අවබෝධ නොකළ බැවින්ද අතරින් පතර සසරට පිහිටවන කුසල බීජයක් තම සන්තානයෙහි වගාකර ගනිත්. සප්පුරිසයන් ලැබීමේ වාසනාව නිසා ඒ නිසා කියන ලදී.

ඉදින් මේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සසුන නොලැබී ගියහොත් අනාගතයෙහි උන්වහන්සේ ඉදිරියෙහි හෙත්තෙමු.

යම්සේ මිනිස්සු ගඟකින් එතෙරවන්නාහු අතින් ඉටුපේ ඇති තොටුපල අත්හැර පහළ ඇති තොටුපලක් ගෙන මහානදිය තරණය කරත්.

එපරිද්දෙන් අපි සැවොම ඉදින් මේ බුදුන්වහන්සේව මගහරින්නෙමු නම් අනාගතයෙහි උන්වහන්සේගේ පාලග වැටෙන්නෙමු.

මෙසේ නිවන සඳහා උපන් කුසල් සිත සතසහග්‍රයක් අධික කොට ඇති අසංඛ්‍ය සතරක් කාලයාගේ අතරෙහි නිර්වාණ අධිගමය සඳහා වාසනා මහිමයක් නැත්තේයැයි කිව නොහැක. පළමුව පුර්වනා වශයෙන් අධිෂ්ඨාන තබාගත යුතුයි. මෙපරිද්දෙන් මේ අග්‍රශ්‍රාවක දෙනමත්, මහාශ්‍රාවකයනුත්, ප්‍රකෘති ශ්‍රාවකයනුත් යනුවෙන් තුන් ආකාරය. ඔවුන් අතුරෙන් ආයුෂ්මත් අඤ්ඤාන කොණ්ඩඤ්ඤ, වප්‍ය, හද්දිය, මහානාම, අසසඡී, නාළක-යස, විමල-සුඛාහු, පුණණඡී, ගව්මපති, උරුවෙල කසසප, නදීකසසප, ගයාකසසප, සාරිපුත්ත, මහාමොගගලලාන, මහාකසසප, මහාකච්චායන, මහාකොට්ඨික, මහාකපපීන, මහාචුඡද, අනුරුදධ, කංඛාරෙවත, ආනන්ද, නන්දක, හගු, නන්ද, කිම්බිල, හද්දිය, රාහුල, සීවලී, උපාලී, දබ්බ, උපසෙන, බද්දිවනියරෙවත, පුණණාමනනානිපුත්ත, පුණණාසුනාපරනත, සොණකුට්ඨකණණ, සොණකොළීවීස, රාධ සුභුති, අංගුලිමාල, වකකලී, කාච්චදායී, මහාඋදායී, පිලිඡදිවච්ඡ, සොහිත, කුමාරකසසප, රට්ඨපාල, වංගීස, සහිය, සෙල, උපවාණ, මෙසිය, සාගත, නාගිත, ලකුණටකහද්දිය, පිණෙඩාලභාරද්වාර්ඡ, මහාපඤ්ඤ, චූලපඤ්ඤ, බකකුල, කොණ්ඩධාන, දාරුවීරිය, යසොජ, අඡ්ඡ, තිසසමෙතෙනය්‍ය, පුණණක, මෙතතගු, ධොතක, උපසීච, නන්ද, හෙමක, නොදෙය්‍ය, කප්‍ය, චතුකණණී, හද්දාවුධ, උදය, පොසාල, මොසරාජ, පිංගිය යන අසුමහා ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලාය. කුමක් නිසා මේ රහතන් වහන්සේලාට පමණක් මහාශ්‍රාවකයැයි කියත්ද? පුර්වනාවේ මහත් බව අනුවය. ඒ නිසාම අග්‍රශ්‍රාවක දෙනමද මහාශ්‍රාවක කොටසට අඩංගු වෙති. උන්වහන්සේලා වනාහි ශ්‍රාවක පාරමීඤ්ඤානස සාර්වක කරගැනීම සඳහා ශ්‍රාවකයන් අතර අග්‍ර වූ ධර්මයන් අවබෝධ කරගැනීමෙන් අග්‍රස්ථානයෙහි සිටියා වූද පුර්වනාවන්ගේ මහත්බව සමාන හේතුවෙන් මහාශ්‍රාවකයෝ යැයි කියති. ප්‍රකෘති ශ්‍රාවකයන්ගෙන් ඉතිරි අය වනාහි කරන ලද මහත්වූ පුර්වනා ඇත්තේය. එසේම උන්වහන්සේලා පදුමුතතර බුදුන්ගේ කාලයෙහි කරන ලද පුර්වනා ඇත්තාහු එයින්ම විශේෂ වශයෙන් අභිඤ්ඤා සමාපත්තිවල

වශීප්‍රාප්ත වූවහුගේ විවිධ වූ පටිසම්භිදාවද සියළුම රහතන් වහන්සේලා සීල විශුද්ධි ආදිය සපයා සතර සතිපට්ඨානයන් හි පිහිටි සිත් ඇත්තාහු සප්ත බොජ්ඣංගයන් ඇති පරිදි වඩා මාර්ග පිළිවෙලින් සම්පූර්ණයෙන් කෙලෙස් ක්‍ෂය කර අග්‍රඵලයෙහි පිහිටත්. එසේම යම්සේ ශුද්ධාවෙන් තොරව දිවිධීන්ට පත්වූවහුගේ ප්‍රඥාවෙන් තොර බැවින්ද දෙපාර්ශ්වයෙන්ම මිදුනහුගේ පූර්වභාව භාවනා විශේෂය ඒකාන්තයෙන් බලාපොරොත්තුවීම විශේෂයි. මෙසේ විචරණයේ මහත් බැවින්ද පූර්වයෝග මහත් බැවින්ද තමන්ගේ සන්තානයෙහි අතිශය ගුණ විශේෂයක් නිෂ්පාදනය කළ බැවින්ද සීලාදි ගුණයන්ගේ මහත්බව නිසාද මහාශ්‍රාවක යැයි කියති. ඔවුන් අතර යම් ඒ කෙනෙක් බෝධිපාක්‍ෂික ධර්මයන්හි ප්‍රමුඛභාවයෙන් ධුරබවට පත්වූ සම්මාදිට්ඨි හා සම්මා සමාධීන්ගේ අතිශය කෘත්‍යභාව නිෂ්පත්තිය සඳහා කාරණ වූ විචරණය බර බැවින් මනාව බොහෝ කලක් නිරන්තරයෙන් තැන්පත් වූ මනා ප්‍රතිපත්තියෙන් පිළිවෙලින් ප්‍රඥාවෙහිද සමාධියෙහිද උසස්ම තත්වයට පත්වීම නිසා සුවිශේෂී සියළු ගුණයන්හි අග්‍රභාවයෙහි පිහිටි. ඒ සැරියුත් මුගලන් තෙරුන්වහන්සේලා ඇතිකල්හිද මහාශ්‍රාවක බවෙහි ශ්‍රාවක පාරමිතාවගේ මතුයෙහි සියළු ශ්‍රාවකයන්ට අග්‍රස්ථානයේ සිටි බැවින්, විචරණයේ මහත් බැවින්ද පූර්වයෝග මහත් බැවින්ද අග්‍රශ්‍රාවකයැයි කියත්. යම් ඒ ආර්යශ්‍රාවකයෝ වනාහි අග්‍ර ශ්‍රාවකයන් මෙන්ද මහාශ්‍රාවකයන් මෙන් සීමාවක් නැති බැවින්ද ඉක්බිති නොයෙක් සියදහස් ගණන් වූ ඒ ප්‍රකෘති ශ්‍රාවකයෝ වෙති. මේ පෙළෙහි ඇතුළත් අය වනාහි ගාථා වශයෙන් අඩංගු කළ බැවින් සීමාවක් සහිතය. එසේ නමුත් මහාශ්‍රාවකයන්ගෙනුත් ඇතැමෙක් මේ පෙළෙහි අඩංගු නැත.

මෙසේ තුන්ආකාර වූ ඔවුහු අනිමිතත, විමොක්ඛ ආදී හේද වශයෙන් ක්‍රීඩිතය. විමොක්ඛය අවබෝධ කිරීම් වශයෙනුත් ක්‍රීඩිතය. මේ ක්‍රීඩිත විමොක්ඛයෝ නම් සුඤ්ඤත විමොක්ඛය, අනිමිතත විමොක්ඛය, අප්‍රසංහිත විමොක්ඛය නම් වේ. ඒ විමොක්ඛයන්ද සුන්‍යතා ආදී අනිවචනුපසසනා වන්ගෙන් අනුපසසනා තුනකින් අවබෝධ කරගත යුතුයි. ආරම්භයේදී අනිත්‍ය ආදියෙහි යම් කවර හෝ ක්‍රමයකින් විදර්ශනාවට පිවිසීම සිදුවෙයි. යම්කලක වනාහි විදර්ශනාව පිළිබඳ ගැඹුරු අවබෝධ ඥානයෙන් සංස්කාරයන් අනිත්‍ය ලෙස සම්මර්ශනය කිරීමෙන් මාර්ගය නැගීසිටියේ වෙයි. එවිට විදර්ශනාව ඇතිකල්හිද රාගනිමිති ආදිය මුලිනුදුරා දැමීමෙහිදී සංස්කාර නිමිත්ත වනාහි විසිරී නොයන්නේ යැයි වෙනසක් නැතිව අනිමිතත යන නම නොලබා තමාගේ මාර්ගයට අනිමිත්ත නම දීමට

නොහැක්කේයැයි කිසිවක් අභිධර්මයෙහි අනිමිත්ත විමොක්ඛය ඉස්මතු කර පෙන්වා නැත. සුත්‍රාන්තවල වනාහි රාගාදී නිමිති මුලුතුපුටා දැමීමෙන් ලබන්නේ යැයි.

අනිමිත්තයද වඩන්න. මානස නැතිකරන්න. ඒ මානස නැති කිරීමෙන් උපශාන්තව හැසිරෙන්නේය ආදියෙන් විපස්සනාව සඳහා අනිමිත්ත විමොක්ඛභාවය දක්වයි. ශ්‍රේෂ්ඨ වූ අනිමිත්ත විමොක්ඛ භාවයද කියන ලදී. යම්විටක නැගිසිටින විදර්ශනාව සඳහා අනෙක් ක්‍රමවලින් සම්මර්ශනය කිරීමෙන් මාර්ගය මතු වී ආයේ වෙයි. එවිට විදර්ශනාව ආත්ම දෘෂ්ටියෙන් ගලවා ගැනීමෙන් සුඤ්ඤත යන නම ලබයි. එය සුඤ්ඤත විමොක්ඛය නම් වෙයි. ඊලඟ මාර්ගය සුඤ්ඤත විමොක්ඛය නම් වෙයි. මේ අග්‍ර මාර්ගයන් වූ තුන් ආකාර විමොක්ඛයන්හි මේ තෙරවරුන්ගෙන් ඇතැමෙක් අනිමිත්ත විමොක්ඛයෙන් මිදුනෝ වෙත්. ඇතැමෙක් අප්‍යණිති නි විමොක්ඛයෙන්ද සමහරෙක් සුඤ්ඤත විමොක්ඛයෙන්ද මිදුනෝ වෙත්. ඒ නිසා කියන ලදී. අනිමිත්ත විමොක්ඛ ආදී භේදයෙන් තුන්වැදෑරුම්ය. විමොක්ඛය අවබෝධ කිරීම අනුවද තුන් වැදෑරුම්ය. ප්‍රතිපදා වශයෙන් ප්‍රභේද සතරකි. පටිපදා සතර දුක්ඛ පටිපදා දැනගනීඤ්ඤා (දුක් ප්‍රතිපදාව, දුර්වල අභිඤ්ඤා) දුක්ඛ පටිපදා බිප්පාභිඤ්ඤා (දුක් ප්‍රතිපදාව - ක්‍ෂණික අභිඤ්ඤාව) සුඛ පටිපදා දැනගනීඤ්ඤා (සුඛ පටිපදාව දුර්වල අභිඤ්ඤාව) සුඛ පටිපදා බිප්පාභිඤ්ඤා (සුඛ පටිපදාව ක්‍ෂණික අභිඤ්ඤාව) එහි රූප, සුඛ ආදියෙහි විදර්ශනාව යෙදීමේදී යමෙක් රූප සුඛයෙන් විදර්ශනාවට පිවිස සතරමහා භූතයන් පිරිවරාගෙන උපාදාන රූපය පිළිගනී. අරූපය පිළිගනී. රූපාරූප දෙකට පිළිගන්නේ වනාහි දුකෙන්, අමාරුවෙන් වෙහෙසට පත්වන්නේ හාත්පසින් අල්ලාගන්නට හැකි වෙයි. ඒ දුක්ඛපටිපදා නම් වේ. අල්ලාගත් රූපාරූපයන්ගේ විදර්ශනාව යෙදීමේදී මාර්ගය පහළවීමේ දුර්වලතාවය නිසා දැනගනීඤ්ඤා නම් වෙයි. යමෙක් රූපාරූප පිළිගෙන නාමරූප පිහිටුවන්නේ දුකෙන්, කරදරයෙන්, පීඩාවට පත්වන්නේ ස්ථිර කර ගනී. එසේ ස්ථිරව නාමරූපයන් පිහිටුවාගත් කල්හි විදර්ශනාව පිළිබඳව පරිවාසව වාසය කරන්නේ බොහෝ කලකින් මාර්ගය උපදවා ගන්නට හැකිවෙයි. ඔහුගේද දුක්ඛ පටිපදාව දැනගනීඤ්ඤා නම් වේ. අනික් තැනැත්තා නාමරූපයන්ද පිහිටුවා ප්‍රත්‍යයන් අල්ලාගන්නේ දුකෙන් අමාරුවෙන් පීඩාවෙන් අල්ලාගනී. ප්‍රත්‍යයන් අල්ලා ගන්නේ විදර්ශනා පරිවාසයෙන් බොහෝ කලකින් මාර්ගය උපදවා ගනී. මෙසේද දුක්ඛ පටිපදාව දැනගනීඤ්ඤා නම් වේ. අනික් තැනැත්තා

ප්‍රත්‍යයන් අල්ලාගෙන ලක්‍ෂණයන් වටහාගන්නේ දුකෙන් අමාරුවෙන් පීඩාවන්ගේ වටහාගනී. වටහාගත් ලක්‍ෂණ ඇත්තේ විදර්ශනා පරිවාසයෙන් වාසය කරන්නේ බොහෝ කලකින් මාර්ගය උපදවා ගනී. මෙසේද දුක්ඛ පටිපදා දැකගනීඤා නම් වේ. අනික් තැනැත්තා ලක්‍ෂණද අවබෝධ කරගෙන විදර්ශනා ඤාණය තීක්‍ෂණ, ශූර, ප්‍රසන්නතාවයක් දරන කල්හි උපන්නා වූ විදර්ශනාව පිළිබඳ කැමැත්ත අවසන් කොට විදර්ශනා පරිවාසයෙන් වසන්නේ කලකින් මාර්ගය උපදවා ගනී. මෙසේද දුක්ඛ පටිපදා දැකගනීඤා නම් වෙයි. මෙසේ කියන ලද ප්‍රතිපදාවන්හි මාර්ගය පහළවීම ඉක්මන්වීම සඳහා දුක්ඛපටිපදා බිප්පාහිඤා නම් වේ. ඒ ප්‍රතිපදාවන්ගේ අපහසුතාවයක් නොමැති බැවින් මාර්ගය පහළවීමේ දුර්වලකමද ඉක්මනද යථා ක්‍රමයෙන් සුඛපටිපදා දැකගනීඤා, සුඛපටිපදා බිප්පාහිඤා කියාද දනගනුයි. මේ සතරවැදෑරුම් ප්‍රතිපදාවන්ගේ වශයෙන් අග්‍ර වූ මාර්ගයට පැමිණීම පිණිස තෙරවරුන්ගේ සතර ආකාර බව දැනගත යුතුයි. ප්‍රතිපදාවෙන් තොරව ආර්යමාර්ග අධිගමයක් නැත. අභිධර්මයෙහි මෙසේ ඇත. 'යම්කලෙක ලෝකෝත්තර ධ්‍යානයක් වඩයිද තේර්යානික වූ අපවයගාමී වූ (නැවත ඉපදීමට ඇති හැකියාව අඩුකිරීම) -පෙ- දුක්ඛපටිපදාව දැකගනීඤාය. ආදියෙන් ප්‍රතිපදාව සමගම ආර්ය මාර්ගය කොටස්වලට බෙදන ලදී. එනිසා කියන ලදී. 'ප්‍රතිපදා විමසීමෙන් සතර ආකාරය' කියා, ඉන්ද්‍රියාධික විමර්ශනයෙන් පස්ආකාරය. සත්‍යාවබෝධය සඳහා හැකියාව ඇතිකල්හි සමහර තෙරවරු ශ්‍රද්ධාවෙන් උසස්ය. වකකලී තෙරුන් මෙනි. සමහරු විර්යයෙන් උසස්ය. සොණකොළිවිස තෙරුන් මෙනි. ඇතැමෙක් සතියෙන් උසස්ය. සාගත තෙරුන් මෙන්. සමහරු සමාධියෙන් උසස්ය. මූලපඤ්ඤා තෙරුන් මෙන්ය. සමහරු ප්‍රඥාවෙන් උසස්ය. ආනන්ද තෙරුන් මෙනි. එසේම ඔහුගේ අතිදක්ෂතාවය නිසා අර්ථයන් වටහාගැනීමේ කුසලතාවය පිළිබඳ ප්‍රශංසා කරන ලදී.

මේ විස්තරය පූර්වභාගයේදී ලබන ලද විශේෂ වශයෙන් කියන ලදී. අගුමාර්ග ක්‍ෂණයෙහි වනාහි ඉතිරි ඉන්ද්‍රියයන්ගේ ඒකස්වභාවය බලාපොරොත්තු විය. එපරිද්දෙන්ම පාරමී ප්‍රාප්ත, පටිසම්භිදා ප්‍රාප්ත, ජ අභිඤාප්‍රාප්ත ත්‍රිවිද්‍යාධාරී සුකඛ විපසසක වශයෙන් පස් ආකාරය. ශ්‍රාවකයන් අතර ඇතැමෙක් ශ්‍රාවක පාරමිතාව මස්තකප්‍රාප්ත අයය. ආයුෂ්මත් සැරියුත්, මුගලන් දෙදෙනා වනන්සේලා මෙනි. සමහරු අත්පටිසම්භිදා, ධම්මපටිසම්භිදා, නිරුත්තිපටිසම්භිදා, පටිභාන පටිසම්භිදා

යන සතර ආකාර පටිසම්භිදා වශයෙන් පටිසම්භිදා ප්‍රාජ්නයෝය. ඇතැමෙක් ඉඳබ්විධඤාණය ආදී අභිඤ්ඤාවන්ගේ වශයෙන් අභිඤ්ඤා සයක් ලැබුවෝ වෙති. ඇතැමෙක් පෙර විසූ ආත්මභාව දැනගැනීමේ නුවණ ආදී ක්‍රිවිද්‍යාවන්ගේ වශයෙන් ක්‍රිවිද්‍යාලාභීන්ය. යමෙක් වනාහි ක්‍ෂණික සමාධි මාත්‍රයක පිහිටා විදර්ශනාව වඩා අවබෝධ කරගත් අග්‍රමාර්ග ඇත්තාහුය. ඔවුහු මුලදීද අතරින්පතර ද සමාධියෙන් හටගත් ධ්‍යාන අංගයන්ගෙන් විදර්ශනාවගේ අභ්‍යන්තර හටගැනීමක් නොමැති බැවින් වියලීගිය විදර්ශනාව මොවුන්ගේනුයි සුක්ඛ විපසසක නම් වේ. මේ විස්තරයද ශ්‍රාවකයන්ගේ සාධාරණභාවය පරීක්‍ෂා කර බලා කියන ලදී. මෙහි පෙළෙහි ආවා වූ සුක්ඛ විපසසක නොවේ. ඒ නිසා කියා ඇත.

සතර පටිසම්භිදාවනුත් මේ විමොක්‍ෂ අටත් සයක් වූ අභිඤ්ඤාවන්ද අවබෝධ කරගන්නා ලදී. බුදුන්ගේ අවවාදය කරන ලදී ආදියයි.

මෙසේ පාරමී ප්‍රාජ්න වශයෙන් පස් ආකාරය. අනිමිත්ත වශයෙන් සය ආකාරය. අනිමිත්ත, විමුත්ත ආදීහු සද්ධාධුරයෝය. පඤ්ඤාධුර යනු දෙවැන්නයි. එසේම අපජිහිත, විමුත්ත, පඤ්ඤාවිමුත්ත කියාද දෙයාකාරයි. මෙසේ අනිමිත්ත විමුත්ත ආදී ලෙසින් පරියා විමුක්ති ප්‍රභේදවලට අනුව සත්ආකාරය.

සතර ආකාර අරුප සමාපත්තිවල එකිනෙක පාදක කොටගෙන විදර්ශනාව අරඹා රහත් බවට පැමිණි සතර දෙනෙකි. නිරොධ සමාපත්තියෙන් නැගිට රහත්බවට පැමිණියැයි පස්දෙනෙකි. කොටස් දෙකෙන්ම විමුක්තිය ලත් සද්ධාධුර, පඤ්ඤාධුර වශයෙන් දෙකකි. පඤ්ඤා විමුත්ත ද සමග විමුක්ති හේදයෙන් සත්වැදැරුම්ය. ධුරප්‍රතිපදා විස්තරය අනුව අටවැදැරුම්ය. යමෙක් වනාහි දුක්ඛ පටිපදාවෙන් දැඩිභිඤ්ඤා (දුර්වල අභිඤ්ඤා) සදහා මෙහෙයවයි. හෙතෙම සද්ධාධුර, පඤ්ඤාධුර වශයෙන් දෙයාකාරය. ඉතිරි පටිපදාවලද එසේමය. මෙසේ ධුරපටිපදා අනුව විභාග කිරීමෙන් අටවැදැරුම්ය. විමුක්ති හේදයෙන් නව වැදැරුම්ය. දෙපාර්ශ්වයකින් මිදීම පස්වැදැරුම්ය. ප්‍රඥා විමුක්ත දෙවර්ගයකි. ප්‍රඥා විමුක්තියද වෙනො විමුක්තියද පරතෙරට ගියා වූ අග්‍රශ්‍රාවක දෙනම මෙසේ නවවිධය. විමුක්ති වශයෙන් දසවිධය. අරුපාවචර ධ්‍යාන සතරෙහි එකිනෙක පාදක කොටගෙන රහත් බවට පැමිණියෝ සතරකි. සුක්ඛ විපස්සක යැයි ප්‍රඥා විමුක්තයෝ පසකි. එසේ, කිය ලද්දා වූද

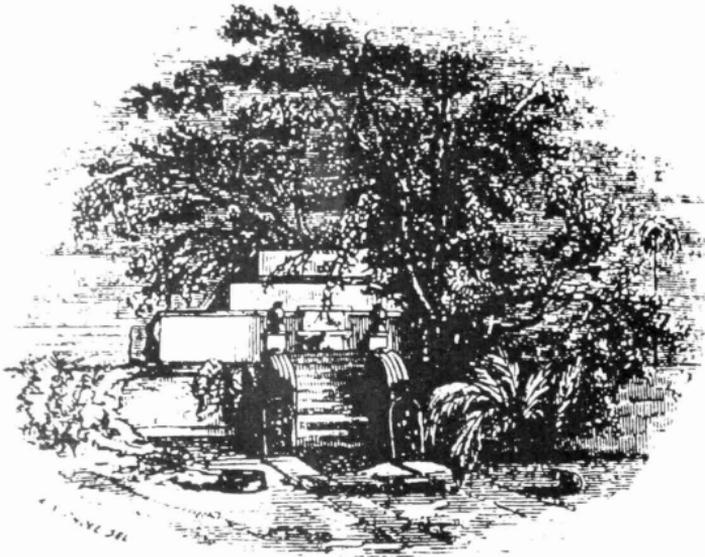
දෙපාර්ශ්වයෙන්ම මිදුනා වූද යයි මෙසේ විමුක්ති හේදයෙන් දසවිධය. ඔවුහු කියන ලද පරිදි ධුර හේදයෙන් බෙදනු ලබන්නේ විස්සක් වෙත්. ප්‍රතිපදා හේදයෙන් බෙදනු ලබන්නේ සතළිහක් වෙත්. නැවත ප්‍රතිපදා හා ධුර හේදයෙන් බෙදනවිට අසූවක් වෙත්. ඉක්බිති ඔවුහු සුඤ්ඤත විමුක්ත ආදී ලෙස බෙදනවිට දෙසිය හතළිහක් වෙත්. නැවත ඉඤ්ජයාධික හේදයෙන් බෙදනවිට එක්දහස් දෙසියක් වෙත්. මෙසේ තමන්ගේ ගුණ වශයෙන් නොයෙක් ප්‍රභේදවලට බෙදනු ලැබූ කල්හි මාර්ගඵලයන්හි පිහිටියා වූ ආර්ය ශ්‍රාවකයන් අතර යමෙක් ප්‍රතිපත්ති පැවැත්ම ආදියෙහිද මනාව පැහැදිලි කරත්. 'ඡන්දා මෙකුටිකා' ආදිගාථා උදාන ලෙස ප්‍රකාශ කළහ. ඒවාද මෙහි ගාථා ලෙස සංග්‍රහකර ඇත. ඒ නිසා 'නිර්වාණය ස්පර්ශකොට සිහනාද කරන්නන්ගේ

මෙසේ ප්‍රකීර්ණක කථා නිමි.

වංගීසදොර ගාථා වර්ණණා නිමිඥය.

හැත්තෑවන නිපාත වර්ණනාව සමාප්තයි.

බදරනිසම්භාවිභාරවාසී ආවරිය ධර්මපාල තෙරුන් විසින් කරන ලද
 ථෙර ගාථා වර්ණනා නිමිඥය.

THE BO-TREE AT ANARAJAPOORA.

වෙතන්ට් 1859

හදන්ත බුද්ධසොභාවාය්පාදයන් අනුරාධපුර
ශ්‍රී මහා බෝධිය අසල ප්‍රදේශයෙහි වැඩවසමින්
සිහලධාකරා පාලියට පරිවර්තනය කළ බව
බොහෝදෙනාගේ විශ්වාසයයි

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය
125, ඇන්ඩර්සන් පාර, නැදීමාල, දෙහිවල.
දුරකථන: 2734256, 2728468, 2726234 ෆැක්ස්: 2736737
විද්‍යුත් තැපෑල: bcc456@sltnet.lk, info@buddhistcc.com
www.buddhistcc.com

ISBN 978-955-1604-12-7